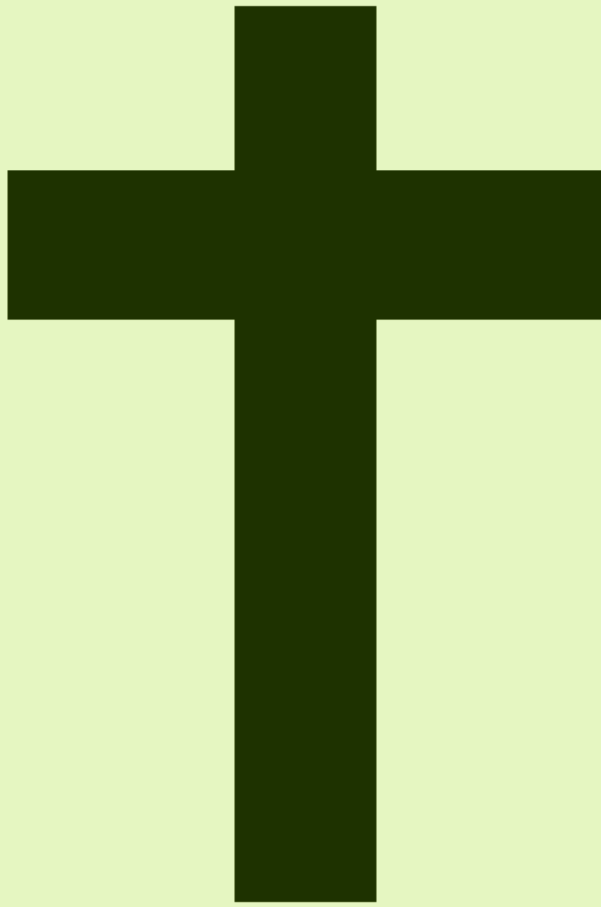

Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n abon a da a
dangasai a kazuwamgbani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n abon a da a dangasai a kazuwamgbani ka cau
New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-05-05

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 22 Dec 2018
a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010

Contents

Matiyu	1
Marku	48
Luka	75
Yahaya	121
Asuki	155
Roma	197
1 Korintiya	218
2 Korintiya	237
Galatiya	250
Afisu	257
Filibi	265
Kolosi	271
1 Tasaloniya	276
2 Tasaloniya	281
1 Timoti	284
2 Timoti	290
Taitu	295
Filimo	298
Kagali ka Ibrahi	300
Yakubu	316
1 Bituru	322
2 Bituru	329
1 Yahaya	333
2 Yahaya	338
3 Yahaya	340
Yahuza	341
Kuwene	343

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukukpa u kadyanshi

Matiyu uza da korongi tagarada u na vi, wa ta a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u da, kpam u korongu ta tagarada vi tsara u wenike aza a Yahuda an Yesu da Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve ta Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya ta tsugono tsu likimba gba. U wenike ta mayun da an Yesu shadangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka nsumate n Kazuwamgbani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyo wenishike ta tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso ta. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba ta hal ubana. U kana ta magono ma yain n ucira, tsara u wenike ucira u ne, Yesu lya ta kaci ka ukpa an u 'yangai a kasaun ka ne. Gba ili i na yi n i'ya i buwai i'a ta pini a tagarada u na vi.

Matiyu banga ta Atoni a gogo-na kpaci u todugbuso ta tyoku da Yesu shadangi afofi a Kashila a da wa tuko ama evu n eyi. An Adamu nusukai Kashila, ama a pecene ta n eyi. Udarakpusa u Kazuwamgbani ka Cau u takpa mballa n na mi wa. Matiyo wenike ta tyoku da Yesu wokoi udarakpa u da u asakai ama a woko evu n Kashila, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1-2:23)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-12)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:13-4:11)

Manyan ma Yesu a Galili (4:12-18:35)

Yesu asakai Galili ubana a Urishelima (19:1-20:34)

A'ayan a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne. (21:1-27:66)

Yesu wa ta n uma. (28:1-20)

Nkoshi n cau n Yesu

(Luka 3:23-38)

¹ Yesu† Kawauwi† u wuta ta a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma Ibirahi.†

Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:

² Ibirahi da tata u Ishaku.†

Ishaku da tata u Yakubu.†

Yakubu da tata u Yahuza† na mmuku ma a'ali n roku.

³ Yahuza da tata u mpeshe n da a ka isa Farisa n Zera.

(Mma u le da Tama.)

Farisa da tata u Hesuruna.

Hesuruna da tata u Aram.

⁴ Aram da tata u Aminadabu.

Aminadabu da tata u Nashon.

Nashon da tata u Salumuna.

⁵ Salumuna da tata u Boza.

(Mma u ne kpam Raha.)†*

Boza da tata u Ubida.

(Mma u ne kpam Rutu.)†

Ubida da tata u Yese.†

⁶ Yese da tata u Dawuda Magono.

Dawuda da tata u Solomo.

* 1:5 Raha kashankala ka Awulawa ka. † 1:5 Rutu Kawulawa ka.

(Mma u ne kpam Beteshaba da uza da Dawuda bokoi ara Uriya.)[‡]

⁷ Solomo da tata u Rihobuwam.

Rihobuwam kpam tata u Abija.

Abija da tata u Asa.

⁸ Asa da tata u Johoshafa.

Johoshafa kpam tata u Joram.

Joram da tata u Azariya.

⁹ Azariya da tata u Jotam.

Jotam da tata u Ahazu.

Ahazu da tata u Hazikaya.

¹⁰ Hazikaya da tata u Manase.

Manase da tata u Amo.

Amo da tata u Josaya.

¹¹ Josaya da tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a da a kana le ubana a uyamba u Babila.)[†]

¹² An a bidya le ubana a Babila:

Jakoniya da tata u Shayalatiya.

Shayalatiya da tata u Zerubabe.

¹³ Zerubabe da tata u Abihuda.

Abihuda da tata u Eliyakim.

Eliyakim da tata u Azuro.

¹⁴ Azuro da tata u Saduku.

Saduku da tata u Akimu.

Akimu da tata u Aliyuda.

¹⁵ Aliyuda da tata u Iliyazara.

Iliyazara da tata u Matan.

Matan da tata u Yakubu.

¹⁶ Yakubu da tata u Isuhu.[†]

Isuhu da vali u Meri.[†]

Meri kpam aya mma u Yesu uza da ama a ka isa Kirisiti[†] Kawauwi.

¹⁷ Gba aza da a kecei nala vi, akaya a da a'ari pini a da; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana Ibrahi hal ubana a'ayin a Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi utuwa a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

¹⁸ Tyoku da ilimaci i Yesu Kawauwi i'ari da na: Mma u ne u da Meri uza da Isuhu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kana katsuma n Kulu Keri.[†]

¹⁹ Isuhu kamana ka Meri, vuma da u tsu rongo uyan ili i'ya i'ari derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u asaka yi usokongi.

²⁰ A'ayin a da wari pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba[†] ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, "Isuhu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u da va zuwa kamana ka vunu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kana katsuma ki. ²¹ Wa matsa ta maku ma vali, aku vu neke yi kala Yesu,[§] kpaci wa wauwa ta ama a asuvu a unyushi u cingi u le."

²² Ukuna u na vi u gita ta tsara kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka shadangu, tyoku da Ishaya[†] matsumate[†] u danai caupa,

²³ "Makere ma bawu ma revei vali ma yan ta katsuma,

u matsa maku ma vali,

aku a isa yi Imanuwe."

Kalen ka kala ki ka, "Kashila ka ta kabolo n atsu."

[‡] 1:6 Dawuda vaku ta n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsara vali u ne Uriya u kuwa. A ka tsara ta alabari a na yi a tagarada u 2 Sama'ila 11:1-27. [§] 1:21 Kalen ka kala ka "Yesu" ka "Iwauwi."

²⁴ A'ayin a ɗa Isuhu rikpanakai, aku u yain dere tyoku ɗa katsumate ki ka tonuko yi. U tukoi Meri a kuwa u woko uka u ne. ²⁵ Shegai u vaku n eyi wa hal u matsai maku mi. Aku Isuhu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuwai a danasa Yesu

¹ A matsa ta Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin ɗa Hiridu[†]* wari magono. Ama roku aza ɗa a yain kaneshi u ukuna u atala, a wutai a kasana a tuwai a Urishelima[†] ² n a wecishiki, "Nte magono ma aza a Yahuda[†] ma a matsai vi? Tsu wene ta katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi, kpam tsu tuwai tsu lyaka yi kayala."

³ An Hiridu Magono u panai nala, u dambula ta cika, nala dem aza ɗa a'ari a Urishelima a rongoi a kadambula. ⁴ Aku u isaɗi adarakpi a pige[†] n awenishiki a Mele[†] u wece le, "Nte a ka matsa Kawauwi ki?"

⁵ Aku a wushunku yi, "A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika matsumate u korongi i'ya:

⁶ "Avu, Batalami u uyamba u Yahuda, va ta n kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda.

A ka matsa ta magono a asuvu a vunu,

uza ɗa wa woko yavu kaliniki ka ama a va, aza a Isara'ilaf.' " ◇

⁷ Pini nala, magono mi ma isaɗi amoci a ɗa a wutai a kasana ki a ba a sheshei ukpawunsi, kpam a tonuko yi derere a'ayin a ɗa katala ki ka wutai. ⁸ Aku u tonuko le, "Yangaɗi i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi baci, i gono i tuwa i tonuko mu, tsara mpa dem n ba n lyaka yi kayala."

⁹ Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpam katala ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgbai a asu u ɗa maku mi mari. ¹⁰ An a wenei katala ki, a yan ta mazanga! ¹¹ A'ayin a ɗa ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene ta maku mi n Meri mma u ne, a kudangi a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n ucanga u magulani, n mar[†] a naka yi.[†] ¹² Shegai Kashila ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi, u da a gono a asu u magono vi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku kau.

A sumai ubana a Masar

¹³ An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi, u danai, "Yanga vu daraka vu bidya maku mi na mma u ne ubana a Masar! [†] Vu shamgba de she a'ayin a ɗa n tonuko vu vu gono, kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsara u wuna." ¹⁴ Aku u 'yangaɗi u bidyai maku mi na mma u ne a lazai n kayin ubana a Masar, ¹⁵ nte a rongoi de hal a'ayin ɗa magono mi ma kuwai. Ili yi i gita ta kotsu i wenike ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a unu u Hosiya matsumate, "N isa ta maku ma va ma wuta a Masar." ◇

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

¹⁶ A'ayin ɗa magono ma wenei arevi yi a'ene a ɗa a vurusu yi a ɗa, aku u panai upan. U zuwai a wunusa gba mmuku ma a'ali a Batalami, n ilyuci i kenu i kenu i'ya i'ari evu evu gba, aza a ayen a re ubana a iyamba. U reve ta a'ayin a ɗa a matsai maku mi cinda arevi yi a danai. ¹⁷ Nala ili i'ya Kashila ka danai a unu u Irimiya[†] matsumate i wokoi mayun:

¹⁸ "A pana ta kalagatsu a Rama, uza roku wa sa adama a unamgbukatsuma.

Rahila[†] ɗa wa sa adama a mmuku n ne, u 'yuwain u asaka uza u ne yi kadyanshi,

an u wokoi a kuwa de." ◇

* ^{2:1} Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwai. ◇ ^{2:6} Mik. 5:2.

[†] ^{2:11} Ucanga u ɗa arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulani yi furankinsen ɗa a tsu isa i'ya kpam cirakpa tsu madanga tsa. ◇ ^{2:15} Hos. 1:1. ◇ ^{2:18} Iri. 31:15.

A gonoi a Nazara

¹⁹ An Magono mi ma kuwāi, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwāi ara Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin da wari pini a Masar vi. ²⁰ Katsumate ki ka danai, “Yanga vu bidya maku mi na mma u ne vu gono a uyamba u Isara'ila, kpaci aza da a ka ciga a wuna maku mi a kuwa de.”

²¹ Aku Isuhu 'yangai u bidyai maku mi na mma u ne a gonoi a Isara'ila. ²² Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata, Akilayu, † uwonvo u kana yi. Aku u lavutansai kpam, Kashila ka rono yi atsuvu u gono a uyamba u Galili. ²³ Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a ka isa Nazara. Adama a nala a shadangu ta ili i'ya ntsumate n danai: “A ka isa yi ta uza u Nazara.”

3

Yahaya Kalyubugi fobusoi ure

(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ An a yain ayen ushani, Yahaya† Kalyubugi gitai kuɓari a kakamba ka Yahuda. ² U da, “Kpatalai† i asaka tsicingi tsu de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu n uyan.” ³ Ishaya matsumate u yan ta kadyanshi a kaci ka Yahaya, u da, “Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, shamkpai u da mai tsara u wala!’ ” ◇

⁴ Yahaya uka ta aminya a da a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁵ Ama ushani a wuta ta a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata a Urudu a tuwai tsara a panaka yi. ⁶ An a dansai unyushi u cingi u le, aku u lyubugu le pini a Agata a Urudu yi.

⁷ Afarishi† n aza a Sadusi ushani a tuwa ta dem a asu u da Yahaya wa lyubugusu ama yi tsara a lyubugu le. An Yahaya wene le, u danai, “Eda a'eku a da! Ya rono da atsuvu i suma mavura ma Kashila ka tuko n maloko? ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike an i asakai unyushi u de. ⁹ Kotsu i dana ya wura mavura mi an i'ari mmuku n tsikaya mi Ibrahi wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka bidya atali a na u gonuko a da mmuku n tsikaya mi Ibrahi! ¹⁰ Gogo-na naha gbam, kagovu ka ta ufobusi ka kapa ndanga hal a asuvu a alu a le. Madanga ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa ta ma a varangu a asuvu a akina.

¹¹ “N mini ma ma lyubugusu da tsara u wenike an i asakai tsicingi tsu de, shegai uza da wa tuwa a kucina ku va, wa lyubugu da ta n Kulu Keri n akina. U la mu ta ucira cika, hal gbam n ratsa n bana akpata a ne wa. ¹² Wa tuwa ta n kasasu ka uwelikpe ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpa ilya kau a asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo kpam u runukpa ka n akina a da bawu a ka cimba.”

Yahaya lyubugi Yesu

¹³ A'ayin a nala yi a da Yesu asakai Galili u banai a Agata a Urudu tsara Yahaya lyubugu yi. ¹⁴ Yahaya wari wa ciga ta u 'yuwan, u danai, “Ada u gain vu lyubugu mu. Nda i zuwai vu tuwai ara va tsara n lyubugu vu?”

¹⁵ Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kana ta tsu yain gba ili i'ya Kashila ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.

¹⁶ An a lyubugi Yesu, u wuta de la vi pini a mini mi, aku zuba† u kukpai, u wenei Kulu Keri ku Kashila ku cipa yi yavu kadya. ¹⁷ A panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga, kpam ma pana ta kayanyan ka ne cika.”

† 2:22 Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono. Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoi magono. ◇ 3:3 Isha. 40:3.

4

*Yesu n Kalapansi**(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)*

¹ Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalapansi† ka kondo yi. ² A'ayin amangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u panai kambulu. ³ Pini nala, Kalapansi ka tuwai ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila† ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “A korongu ta a Tagarada u Kashila,† “N burodi da koshi vuma wa yan uma wa, she gba n kadyanshi ka ka wutai a una u Kashila.” ” ◇

⁵ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima ilyuci i uwulukpi,† u zuwa yi a bilibili u Kuwa ku Kashila.† ⁶ Aku u danai, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a ubana a iyamba, kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila: “Kashila ka yanka ta atsumate a ne kadyanshi adama a vunu, kpam a ka kibatsa vu ta a akere a le, tsara vu gbasha kune ku vunu a katali wa.” ” ◇

⁷ Yesu wushunku yi, “Tagarada u Kashila u dana ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’ ” ◇

⁸ Pini nala, Kalapansi ka bidya yi ubana a zuba u masasa ma ugadi, u wenike yi gba tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu le. ⁹ Aku u danai, “Va lyaka mu baci kayala, ma naka vu ta i'ya gba.”

¹⁰ Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure Kanangasi,†* Tagarada u Kashila u dana ta, “Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpam aya koshi va gbashika.” ” ◇

¹¹ Aku Kalapansi ka lazai ka asaka yi, pini nala, atsumate a zuba a tuwai a kiranai n eyi.

*Yesu gitai manyan ma ne**(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)*

¹² An Yesu panai alabari a da a ukai Yahaya Kalyubugi a kuwa ku a'ali, aku u gonoi a uyamba u Galili. ¹³ Shegai da wa rongo a ilyuci i Nazara, aku u ba u rongoi a Kafarnahum a ikengi i Kushiva ku Galili a kabon ka Zebulun n Nafutali. ¹⁴ Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu:

¹⁵ “A kabon ka Zebulun n Nafutali, a ure ubana a kushiva, a kapashi ka Agata a Urudu, a Galili, a asu u da kakuma ka Awulawa† kari.

¹⁶ Ama da a ka rongo a karimbi, a ka wene ta katyashi ka pige. A'ari a ka rongo ta a una u ukpa, shegai katyashi ka wantukpa ta ara le.” ◇

¹⁷ Pini nala, Yesu gitai kubari, u danai, “Kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu.”

*Yesu isaqani a adan ama a nishi**(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)*

¹⁸ Kain ka te, tyoku da Yesu wari nwalu a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei ama a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu. Gba le akani a adan a da, a ka vutalasa ibilili i le a kushiva ki. ¹⁹ Aku Yesu tonuko le, “Tono numu! Ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama, shegai adan kpam wa.” ²⁰ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

²¹ An a walai kenu, aku a wenei ama a re, uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi. Ele pini a kpatsu n tata u le n a lapulusi ibilili, aku Yesu isa le. ²² Kute-kute a asakai kpatsu ki n tata u le a tono yi.

◇ 4:4 U.Ml. 8:3. ◇ 4:6 Ishp. 91:11-12. ◇ 4:7 U.Ml. 6:16. * 4:10 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 4:10 U.Ml. 6:13. ◇ 4:16 Isha. 9:1-2.

Yesu yankai ama aganda
(Luka 6:17-19)

²³ Yesu kyawain uyamba u Galili gba n u wenishiki a agata a Kashila, n u yansi kuɓari ku Kadyanshi ka Shingaƙa tsugono tsu zuba, n u tanasi aza a mbala. ²⁴ Alabari a ne a kyawain gba uyamba u Galili, aku a tukusoi aza a mbala, hal gbam n ama da a'ari a uyamba u Suriya, n aza da a ka pana ikyamba tsara a tanasa le. Aza roku a asuvu a le a'a ta n ityoni i cingi,ƙa aza roku ipori, hal gbam n awunu. Shegai Yesu tanasa le gba. ²⁵ Kakuma ka ama ka ka wutai a Galili, n Dikafoli, n Urishelima, n gba uyamba u Yahuda hal n aza da a'ari a Agata a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

¹ An Yesu wenei kakuma ka ama, aku u ba u yuwai a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi, ² aku u gitai le uwenishike:

Mazanga ma maci
(Luka 6:20-23)

- ³ “Kashila ka zuwuka ta aza da a revei a ka ciga ubanga ara ne unai u shinga, kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!
⁴ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n unamgbukatsuma unai u shinga, kpaci wa tanasa ta atakasuvu a le.
⁵ Kashila ka zuwuka ta aza da a vakunki kaci ka le unai u shinga, kpaci likimba wa woko ta u le.
⁶ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n maluwa ma uyan ili i maci unai u shinga, kpaci wa naka le ta ili i'ya a ka ciga vi.
⁷ Kashila ka zuwuka ta aza a asuvayali unai u shinga, kpaci wa pana ta dem asuvayali a le.
⁸ Kashila ka zuwuka ta aza da atakasuvu a le a'ari sarara unai u shinga, kpaci a ka rongo ta kabolo n eyi.
⁹ Kashila ka zuwuka ta aza da a ka ciga a tuko ndishi n shinga unai u shinga, kpaci wa isa le ta mmuku n ne.
¹⁰ Kashila ka zuwuka ta aza da a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga unai u shinga, kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa.
¹¹ Kashila ka zuwuka da ta unai u shinga, a'ayin a da baci ama a wisha da. Kashila ka zuwuka da ta unai u shinga, a'ayin a da baci ama a ka yan da mavura. Kashila ka zuwuka da ta unai u shinga, a'ayin a da baci ama a takpa da ukuna u cingi adama a va. ¹² Ama a ka yanka da ta ili i cingi tyoku da a yankai nsumate n cau. Yanyi mazanga n ipeli, kpaci katsupi ka de ka pige ka vana da ta a zuba.”

Mkpafi n katyashi
(Marku 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eda mkpafi n likimba. Shegai nte kalen ka mkpafi ma baci n kayanyan wa? Nida uza wa yankpusa kpam n da? Shegai a wotsongu n da a kpatsasa yavu ili i gbani.

¹⁴ “Eda katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuda a ka sokongu i'ya wa. ¹⁵ A tsu sapa macikalun a kimba ma n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, tsara katyashi ki ka wakana aza da a'ari a pini kuwa ki. ¹⁶ Nala kpam dem, i woko katyashi a asu u ama, tsara a wene manyan ma shinga ma de a cikpala Tata u de u da wari a zuba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

¹⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i wene yavu tuwa da n tuwai tsara n wacinsa Mele ma Musaƙa ko kpam uwenishike u nsumate wa. N tuwa n wacinsa i'ya wa, shegai n tuwa ta

tsarā ili i'ya a danai vi i shadangu. ¹⁸ Mayun da ma tonuko da, ili i'a la ya puwan a Mele mi wa, she a'ayin a da zuba n likimba a kotsi. Ko udyani u kenu ko u kenukulu wa la wa puwan wa, she ili i na yi i shadangu. ¹⁹ Adama a nala, gba uza da baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi ta dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma kpam, wa tsara ta asu u shinga a tsugono tsu zuba. ²⁰ U kana ta utono u Mele ma Kashila u de u lai tyoku da Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko da ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu.”

*Uwenishike u Yesu a kaci ka upan
(Luka 12:58-59)*

²¹ Yesu doki u danai, “I pana ta ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,’ kpam ‘U kana ta a kidaga uza da baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.’ ²² Shegai n tonuko da, va yan baci upan n uza u vunu, a ka kidaga vu ta ugana. Vu isa baci uza u vunu “Katengeshi,” a ka banka vu ta a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vunu “Vari n kalen wa,” vu yan ta evu n u da a ka banka vu a akina† a da bawu a'ari n utyoku.*

²³ “Va baci kushani a kapala ka a asudarakpa† a Kuwa ku Kashila va naka Kashila kune, kute-kute aku vu cibai an uza roku wari n ukuna a kaci ka vunu, ²⁴ asaka ve kune ki a asudarakpa vi, vu ba vu foli uza u nide vi, aku vu gono vu yain kune ku vunu.

²⁵ “Va baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, daraka vu sheshi n eyi tun i'ari a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci de, a ka nakangu vu ta a asu u uza u afada. Eyi kpam u naka adagari a ne a banka vu a kuwa ku a'ali. ²⁶ Mayun n tonuko vu, va wuta pini a asu vi wa, she a'ayin a da vu tsupai ili i'ya a ka tono vu gba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana ta Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu vaku n uka u uza wa.’ ²⁸ N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai uma u vunu n ukuna u gbani, vu yan de la vi tsishankala n eyi a katakasuvu ka vunu. ²⁹ Keshi ka ulyaki ka vunu ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u da a ka varangu ikyamba i vunu gba a asuvu a akina. ³⁰ Kukere ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kida ka vu varangu! Wa laka vu ta tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u da ikyamba i vunu gba ya uwa a asuvu a akina.”

*Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:11-12; Luka 16:18)*

³¹ Yesu doki u danai, “I pana ta Mele ma Musa ma danai, ‘Uza da baci dem wa pece iyolo n uka u ne, u kana ta u naka yi tagarada u upece u iyolo.’ ³² Shegai n tonuko da, kotsu vu pecene n uka u vunu wa, shegai u vaku baci n vali roku. Vu asaka yi baci, va zuwa yi ta u woko kashankala, nala kpam ko ya baci u zuwa yi, wa ta n unyushi u da u bidyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

³³ Yesu doki u danai, “I pana ta kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu kpa da ushadangu kazuwamgbani ka vunu wa. U kana ta vu shadangu kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ ³⁴ N tonuko da, kotsu vu tsina n ili i roku a'ayin a da baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a asu u da Kashila kari ndishi u da. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa. ³⁵ Likimba asu u da a'ene a ne a tsu wunvuga da. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n i'ya wa. ³⁶ Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fuda va gonuko kenji ka te ka vunu pun

◇ 5:21 Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * 5:22 Asheshi, alya nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza da baci u yain upan wa bana ta a asu u afada a Kashila a asu u da Kashila n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira. ◇ 5:27 Uwt. 20:14. ◇ 5:33 Adkp. 19:12; Mkc. 30:2; U.Ml. 23:21.

ko dan wa. ³⁷ A'ayin a da baci ya yan kazuwamgbani, ili i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, 'Nala wari,' ko tani 'Nala wa.' Vu dana baci i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi da i wutai."

Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi
(Luka 6:29-30)

³⁸ Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, "I pana ta ili i'ya Mele ma Musa ma danai, 'Uza u fodo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka fodo yi ta keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.' ³⁹ Shegai n tonuko da, kotsu i tsupa ukuna u cingi u da uza roku u yanka da n ukuna u cingi wa. Uza u basa vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatalaka yi ka ire ki dem. ⁴⁰ Gaawan uza roku u dana ta vu nusuka yi, aku u tonukoi uza u afada u wushika yi matogo ma vunuu, kotsu vu asanka yi dem kunya. ⁴¹ Kasoje ka matsa vu baci vu canka yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re. ⁴² Uza u folo vu baci ili i roku, vu naka yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunuu, vu naka yi."

Ciga atokulalu
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yesu doki u danai, "I pana ta ili i'ya ama a danai, 'Ciga uza u karen u vunuu, aku vu kovi utokulalu u vunuu.' ⁴⁴ Shegai n tonuko da i cigi atokulalu a de, i yanka uza da baci dem wa yan da mavura gbani-gbani kvasu. ⁴⁵ I yan baci nala, ya woko ta mmuku n maci n Tata u de da wari a zuba. U tsu zuwa ta kaara ka wuta adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro ta mini a asu u aza da a ka yan ili i shinga n aza da a ka yan ili i cingi. ⁴⁶ Nida ya ciga Kashila ka naka da katsupi ka malen ma manyan ma de, i ciga baci aza da a ka ciga da koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa! ⁴⁷ Aje a de a da baci ya yanska ili i shinga koshi, i lamgbana n ama da a buwai wa. Ko aza da bawu a revei Kashila a tsu yan ta dem ili i shinga a asu u aje a le. ⁴⁸ Adama a nala, u kana ta i woko ushadangi, tyoku da Tata u de u zuba wari ushadangi."

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, "Kiranai a'ayin a da ya yan ili i shinga, kotsu i yain i'ya adama a da ama a ka wene i'ya a cikpala da wa. I yan baci nala, ya tsara katsupi ka malen ma manyan ma de a asu u Tata u de uza da wari a zuba wa.

² "Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu fula ukakaci tsara ama a pana a reve i'ya va yan wa, tyoku da aza a maci a kaban a tsu yansa a agata a Kashila n ire tsara ama a naka le karinga." Mayun n tonuko da, aza a maci a kaban a nala yi a tsara de katsupi ka malen ma manyan ma le. ³ A'ayin a da baci va ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi, tsara kukere ku ugula ku reve ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa. ⁴ Naka kune ku vunuu usokongi, Tata u vunuu, uza da u revei ili i'ya i'ari usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunuu."

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu
(Luka 11:2-4)

⁵ Yesu doki u danai, "A'ayin a da baci ya yan kvasu, i woko tyoku u aza a maci a kaban wa! A tsu ciga ta a shamgba a agata a Kashila n ire a yain kvasu tsara ama a wene le. Mayun n tonuko da, a tsu de katsupi ka malen ma manyan ma le. ⁶ A'ayin a da baci va yan kvasu, uwa a asuvu a kunu ku vunuu vu gidaku utsutsu. Vu yain kvasu ubana a asu u Kashila Tata u vunuu uza da wari a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunuu uza da wa wene ili i'ya va yan usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunuu.

⁷ Va yan baci kvasu, kotsu vu woko tyoku u ama da bawu a revei Kashila wa. A la ta uyan kadyanshi ka bawu kari n kalen. N a dani Kashila ka panaka le adama a kakuma ka kadyanshi. ⁸ Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u de u reve ta ili i'ya ya ciga kahu gbam i weci yi.

⁹ "Ya yan baci kvasu, i vasi naha:

◇ 5:38 Uwt. 21:24.

“Tata u tsunu uza *ḗ* wari a zuba.
A kirana n kala ka vunu n uwulukpi.

¹⁰ Tsugono tsu vunu tsu tuwā.

Asaka a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba,
tyoku ḗ a ka yansa i'ya a zuba.

¹¹ Ne tsu ilikulya i ara.

¹² Vu cimbusuka tsu unyushi u tsunu,
tyoku ḗ tsu tsu cimbusuka aza ḗ a tsu nusuka tsu.

[¹³ Kotsu vu asaka tsu tsu rukpa a ukondo wa,
shegai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.]*

¹⁴ “Mayun ḗ, vu cimbusuka baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunu u ḗ wari a zuba wa cimbusuka vu ḗ dem. ¹⁵ Shegai vu cimbusuka baci ama wa, Tata dem wa cimbusuka vu unyushi u cingi u vunu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli

¹⁶ Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku ḗ aza a maci a kaban a tsu yan wa. A tsu gacuwunsa ḗ a'eshi a le tsara ya dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko ḗ, aza a maci a kaban a nala yi a tsā ḗ katsupi ka malen ma manyan ma le. ¹⁷ Shegai va yan baci kakuli, vu zaḗ kenji ka vunu aku vu sawa a'eshi. ¹⁸ Adama a nala, uza wā la wa reve an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza ḗ bawu tsa wene. U reve ḗ gba ili i'ya i'ari usokongi, aya kpam wa naka vu katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Utsari a zuba
(Luka 12:33-34)*

¹⁹ Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka ḗ utsari a likimba wa. Kpaci karan n urumgba wa nangasa ḗ u ḗ, kpam aboki a ka tasa ḗ a uwa a yain uboki. ²⁰ Shegai zuwukai kaci ka ḗ utsari a zuba, a asu u ḗ bawu wa rumgba ko tani karan ka nangasa, kpam aboki a ka fuda a ka yan uboki wa. ²¹ Asu u ḗ baci utsari u ḗ wari, nte dem katakasuvu ka ḗ ka rongo ḗ.

Macikalum ma ikyamba

²² “A'eshi a'a ḗ tyoku u macikalum ma ikyamba. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu dem ya shadangu ḗ n katyashi. ²³ Shegai a'eshi a vunu a lobono baci wa, ikyamba i vunu ya shadangu ḗ n karimbi. Katyashi ka kari a asuvu a vunu ka karimbi ka baci, va ḗ a asuvu a karimbi ka pige.

*Kashila n utsari
(Luka 16:13)*

²⁴ “Vuma wā la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo ḗ uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kabolo n utsari wa.”

*Kotsu i dambula wa
(Luka 12:22-31)*

²⁵ Yesu doki u danai, “N tonuko ḗ, kotsu i yain kadambula adama a ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i ḗ wa. Uma u la ḗ ilikulya, ikyamba kpam i la ḗ aminya. ²⁶ Webelei ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'a nā mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu le ḗ. I reve i lai nnu kalen cika wa? ²⁷ Ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma a ulapa u uwule u te adama a kadambula?

²⁸ “Ndya i zuwai i'ari kadambula adama a aminya? Webelei tyoku ḗ apalu a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jilaka kaci ka le aminya wa. ²⁹ Shegai n tonuko

* ^{6:13} Akorongi a cau a roku aza ḗ a purai a tagarada u Matiyo a korongu ḗ idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunu tsa ubana. Ami.”

ḏa, ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a ḏa a lobonoi tyoku u a le wa. ³⁰ Kashila ka fuda baci ka guba apalu a mete a ḏa a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Ya fuda ta ya wushuku an Kashila ka guba ḏa. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.

³¹ “Kotsu i dambula i dana, ‘Ndy tsa lya?’ ko ‘Ndy tsa so?’ ko ‘Ndy tsa uka?’ ³² Ama ḏa bawu a revei Kashila alya a tsu dambula n ili i nala yi koshi. Tata u de u zuba u reve ta ya ciga ili i nala yi gba. ³³ Ili i'ya i gain i gita i zami i'ya tsugono tsu Kashila n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a ka naka ḏa ta. ³⁴ Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan wa ta n kadambula ka kaci ka ne. Kain dem ka ta n kadambula ka ne.”

7

I yanka uza afada wa
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kotsu i yanka uza u afada wa, adama a ḏa Kashila ka yanka ḏa dem. ² Kakundatsu ka i yankai aza a de afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku ḏa eda dem i yain.

³ “Ndy i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku bawu vu wenei kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴ Nida va fuda va tonuko yi, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? ⁵ Avu uza u maci u kaban, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu. Aku vu fuda vu wene kpam vu takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.

⁶ “Kotsu i naka nshe ili i'ya i'ari i Kashila wa. A ka fuda ta a yiralakpa a lumusa ḏa. Kotsu i vutala igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a ka kpatsa ta i'ya.”

Folusoi, bolusoi, kudusai utsutsu
(Luka 11:9-13)

⁷ Yesu doki u danai, “Rongoi ufolo, a ka ne ḏa ta i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo ili i'ya ya ciga, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, Kashila ka zuwa ta a giduwuka ḏa utsutsu vi. ⁸ Adama a nala, gba uza ḏa baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Uza ḏa baci kpam u boloi, wa tsara ta. Kpam ama a lya baci kapala n ukudusa utsutsu, Kashila ka giduwuka le ta.

⁹ “Uza wa la a asuvu a de maku ma ne ma folo yi burodi, aku u naka yi katali? ¹⁰ Ko tani u foli yi kadan, aku u naka yi kali? ¹¹ Eda aza a unyushi u cingi, i tsu naka baci mmuku n de ili i shinga, bele Tata u de uza ḏa wari a zuba uza u shinga, wa naka ta ili i shinga a asu uza ḏa baci dem u folo yi. ¹² Yankai ama tyoku ḏa dem ya ciga a yanka ḏa. Kalen ka Mele ma Musa n uwenishike u ntsumate u da gai la vi.”

Utsutsu u kenu
(Luka 13:24)

¹³ Yesu danai, “Uwai a tsugono tsu Kashila a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu n ure u ḏa u tsu banka a akina wa ta n upeti cika, kpam u lobono ta nwalu. Ama ushani a ḏa a tsu wala pini. ¹⁴ Shegai utsutsu u utsara uma u kenu u ḏa, ure vi kpam u wuyana ta nwalu. Ama ḏa a ka wala pini a'a ushani wa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kiranai na ntsumate n kaban. Aza ḏa a tsu tuwa ara de yavu ncon, shegai a asuvu a le a'a ta n tsicingi yavu nleweni. ¹⁶ Ya fuda ta ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku ḏa i tsu reve madanga a ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa. ¹⁷ Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa ta ilimaci i cingi. ¹⁸ Madanga ma shinga ma tsu matsa ilimaci i cingi wa, nala kpam madanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci i shinga wa. ¹⁹ Ama a tsu kapa ta madanga ma ma kpa dai unaka ilimaci i shinga a varangu ma a asuvu a akina. ²⁰ Nala kpam dem ya fuda ya reve ama a icun i manyan i le.”

“N reve dā wa ko kenu!”

(Luka 13:25-27)

²¹ Yesu doki u danai, “Gbā aza dā a ka isasa mu Asheku, Asheku dā a ka uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama dā koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza dā a ka yansa ili i'ya Tata u vā u zuba wa ciga. ²² Kain ka afada, ama a ka isa mu t̄ Asheku a le, a dana, ‘Tsu yan t̄ kubari a asuvu a kala ka vunu, kpam tsu wutukpusa t̄ ityoni i cingi n kala ka vunu, tsu yansai kpam ikunesavu ushani.’ ²³ Aku n wushunku le, ‘N reve dā wa ko kenu, banka numu dan, edā aza a uyansa ukuna u cingi!’ ”

Amai a a'uwa ama a re

(Luka 6:47-49)

²⁴ Yesu danai, “Uza dā baci dem u panai kadyanshi ka vā wa yan manyan n ka, wā t̄ tyoku u kamai ka k̄ari n ugboji, uza dā u tadangi kuma ku ne a katali ka upeti. ²⁵ An a roi mini ma pige, agatā a shadangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpa wa, kpaci u ma t̄ ka a katali ka upeti.

²⁶ “Shegai uza dā baci dem u panai kadyanshi ka vā, aku u 'yuwain ka uyanka manyan, wā t̄ tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala. ²⁷ A'ayin a dā a roi, agatā a shadangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, aku ku wasai.”

Ucira u Yesu

(Marku 1:22; Luka 4:32)

²⁸ A'ayin a dā Yesu kotsoi kadyanshi ki gbā, aku kakumā ka ama ki k̄ari uyan majiyan ma uwenishike mi. ²⁹ Wā tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai u wenishike t̄ yavu uza dā wari n ucira.

8

Yesu tanasai makutu

(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ A'ayin a dā Yesu cipai a masasa mi, aku kakumā ka ama ka tonoyi. ² Kute-kute vuma roku uza dā wari makutu u tuwai u kudangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, vu wushuku baci, tanasa mu.”

³ Yesu barakpai kukere ku ne u sawa yi, u danai, ‘N wushuku t̄, tana.’ Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi. ⁴ Yesu rono yi atsuvu, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu bana a asu u katarakpi† u wene vu, aku vu naka kune ku Mele ma Musa ma danai ama dā baci a t̄n̄ai a naka. Nala wa wenike t̄ ama an n tanasa vu.”

Yesu tanasai kagbashi ka katigi

(Luka 7:1-10)

⁵ Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigi† ka asoje a Roma† ka roku ka cina yi u folo yi u banga yi. ⁶ Katigi ki ka danai, “Asheku, mā t̄ n kagbashi ka ka pana ikyamba, wā t̄ de a kuwa nvain bawu wa fuda wa wala. Maḅalā mi ma ma foro yi wa wa.”

⁷ Yesu danai, “Ma bana t̄ n tanasa yi.”

⁸ Katigi ki ka wushuki, “Asheku, mpa n rawa vu tuwa a kuwa ku vā wa, shegai yan kadyanshi koshi tsara kagbashi ki ka t̄n̄a. ⁹ Azapige a asoje a dā pini aza dā a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpam mā t̄ n asoje a dā n tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko t̄ uza u na, ‘Wala,’ aku u wala. N tonuko kpam uza u nide, ‘Tuwa,’ aku u tuwa. N tonuko kpam kagbashi, ‘Yan naha,’ aku tani u yain. N reve t̄ udani u vunu wā t̄ dem n ucira.”

¹⁰ An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza dā a ka tonoyi vi, “Mayun n tonuko dā, upityanangu u na vi u la t̄ gbā upityanangu u dā n wenei a uyamba u Isara'ila.

¹¹ Ama ushani a ka wuta t̄ a kasana n kalivi a dusuku a lyai kabolo n Ibrahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba. ¹² Shegai aza dā a'ari a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka vutalā le t̄ a asuvu a karimbi. Pini dā a ka sa n ulumusa u a'anga.”

¹³ Aku Yesu tonukoi katigi ki, “Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunu ka t̄n̄a t̄ tyoku dā vu pityanangi vi.” Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u dā kagbashi ki ka t̄n̄ai.

Yesu tanqasqi ama ushani
(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usudugbi u ikyamba. ¹⁵ Aku u sawa yi kukere, pini nala, mabala mi ma asaka yi, u 'yangai u gita yi ufobusuko ilikulya.

¹⁶ An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u da koshi u tsu wutukpa ityoni i cingi yi aku i asaka le. U tanasai dem gba aza a mbala. ¹⁷ U yansa ta ili i na yi tsara a shadangu udani u Ishaya matsumate u da u danai, "U takpai mbala n tsunu, kpam u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu." ◇

Ama a ka ciga a toni Yesu
(Luka 9:57-62)

¹⁸ An Yesu wenei kakuma ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasamgbana kushiva ki a gono a upashi u nide. ¹⁹ Kawenishiki ka Mele ka tuwai ara ne, u danai, "Kawenishiki, ma tonu vu ta a asu u da dem va bana."

²⁰ Yesu tonuko yi, "Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam a'a ta n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma ma n kuwa ku kaci ku va wa, kpam ma gbam n a asu u uwunvugusa wa."

²¹ Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, "Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va."

²² Shegai Yesu tonuko yi, "Tono mu, asaka akushe a cidangu atoku a le akushe."

Yesu vakunki abali
(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Yesu uwai a kpatsu kabolo n atoni a ne a ka pasa kushiva. ²⁴ Aku uwule u pige u 'yangai pini a kushiva ki, abali kpam a ka gbadasa kpatsu ki hal ka ciga ushumbugu. Shegai Yesu pini nvain wa lavuta. ²⁵ Aku atoni yi a banai ara ne a 'yangasa yi n a salasi, "Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbugu de!"

²⁶ U wushunku le, "Ndya i zuwai i panai uwonvo naha? Eda aza da upityanangu u de u gusai." U 'yangai u baranai uwule n abali yi, aku asu vi padai kuwin.

²⁷ Atoni yi a gitai majiyan n a wecemgbeni, "Ucun u vuma u eni u da na vi, hal uwule n abali dem a ka panaka yi?"

Yesu tanqasqi ama a re aza a ityoni i cingi
(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ An Yesu rawai a upashi u kushiva a kabon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza da a'ari n ityoni i cingi a tuwai ara ne. Ama a na yi a asu u asaun a da a tsu ronguso, kpam uza u tsu fuda u wala pini a ure vi wa adama a tsicingi tsu le. ²⁹ Aku a gita yi usalasa n a dansi, "Ndya i zuwai va damgbarasa tsu, avu Maku ma Kashila? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a da Kashila ka danai a yain wa."

³⁰ Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u da pini wa lina. ³¹ Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, "Vu wutukpa tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu asaka tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi."

³² Aku u tonuko le, "Walai!" Ityoni i cingi yi a asakai ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gba a sumai a uwai a kushiva a kuwai pini. ³³ Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitai, kabolo n ili i'ya i gitai n ama a re aza a ityoni i cingi yi. ³⁴ Aku ama a ilyuci yi gba a wutai a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u asanka le uyamba u le.

9

Yesu tanqasqi kawunu
(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Yesu uwai a kpatsu, aku u gonoi a ilyuci i ne. ² An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama da a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, "Maku, gbama asuvu, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

◇ 8:17 Isha. 53:4.

³ Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, “Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashila!”

⁴ Yesu tani u reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, “Nida ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a de? ⁵ Nda i lai shana da a ka dana, ‘A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu,’ ko ‘Yanga vu wala?’ ⁶ Shegai ma wenike da ta an Mpa Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u da ma cimbusa unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki, “‘Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.’” ⁷ Aku vuma vi u 'yangai u laza a kuwa. ⁸ An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kpam a cikpai Kashila an u nakai uza roku ucun u ucira u na.

Yesu isai Matiyo

(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ An Yesu asakai asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyo ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” U 'yangai u tono yi.

¹⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuwai a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyo. Awushi a utafa† n aza a unyushi a tuwai a bolomgbonoi pini a asu vi ushani. ¹¹ An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, “Nda i zuwai kawenishiki ka de ka lya kabolo n icun i ama a na?”

¹² An Yesu panaka le, aku u wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mbala. ¹³ Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarada u Kashila u da u danai, ‘N u da ya yanka mu udarakpa, n la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de.’ N tuwa adama a da ma isa aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi.” ◇

Keci a kaci ka kakuli

(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyubugi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nida atsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

¹⁵ U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsuma a'ayin a da wari kabolo n ele wa. Shegai a'ayin a'a ta utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.

¹⁶ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki ka padā ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal gbam u lai ukara u cau vi. ¹⁷ Vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, aku mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu. Pini nala, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono ta.”

Make ma ma kuwai n uka uza u mbala

(Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ An Yesu wari a kadyanshi, aku uzapige u kagata ka Kashila u tuwai ara ne, u kudangi a kapala ka ne u danai, “Maku ma va make ma kuwa de gogo-na. Vu tuwa baci vu tadanku yi kukere wa 'yanga ta.” ¹⁹ Aku Yesu n atoni a ne a 'yangai a tono yi.

²⁰ Uka da wa lala mpasa hal ayen kupa n a re u tuwai a kucina ku Yesu, aku u sawai kaletsu ka kunya ku ne. ²¹ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma tana ta.”

²² An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, “Uka, gbama asuvu, upityanangu u vunu u tana vu de.” Kute-kute aku uka vi u tana.

²³ An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusa ugbali u ukpa n ama ushani a ka sa. ²⁴ Aku u tonuko le, “Ya dem wuta. Make mi ma kuwa wa, alavu a da yi!” Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori. ²⁵ An a wutukpai ama yi, aku Yesu banai a asu u da make mi mari nvain. U kana kukere ku ne, aku u make mi ma 'yangai.

²⁶ Pini nala, alabari a ne a tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu tansa arumba ama a re

²⁷ An Yesu asakai asu vi, eyi pini n u wali, aku arumba ama a re a gita yi utono n a salasi, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunul!”

²⁸ An u uwai a kuwa, aku arumba yi a tuwai ara ne. U wece le, “I wushuku ma fuda ma zuwa da i fuda i wene?”

A wushuki, “Eye, Asheku.”

²⁹ Aku u sawai a'eshi a le, u danai, “Adama a upityanangu u de, nala wa woko.”

³⁰ Kute-kute a'eshi a le a kukpai a wenei asu. Shegai u rono le atsuvu cika u danai, “I tonuko uza ukuna u na vi wa.” ³¹ Shegai a tamburai uyamba vi gba n a yanyi alabari a ne.

Yesu tanasai kabebe

³² Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabebe, uza da ityoni i cingi i kana i bishinka yi kadyanshi. ³³ An u wutukpai ityoni i cingi yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakuma ka ama ki ka yan majiyan, a danai, “Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa.”

³⁴ Shegai Afarishi a danai, “Magono ma ityoni i cingi ma ma naka yi ucira u uwutukpa le.”

Yesu panai asuvayali a ama

(Marku 1:39; Luka 4:44)

³⁵ Yesu kyawunsa ta gba ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kashila n u yanyi kubari ku tsugono tsu Kashila. U tanasa ta dem aza a mbala icun kau-kau n aza da a ka pana ikyamba. ³⁶ An u wenei kakuma ka ama kari udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka shadangi n asuvayali, kpaci a dambula ta cika kpam ubanga wa la wa. Tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. ³⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. ³⁸ Adama a nala, foloi Magono ma Zuba uza u manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi manyan ma ukapa mi.”

10

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re

(Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)

¹ Yesu isa atoni a ne kupa n ama a re, u naka le ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi a tanasa kpam aza a mbala.

² Uza u kagita aya Simo uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu utoku u ne eyi dem kasukit ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya. ³ N Filibu, n Batalamawu, n Toma, n Matiyo kawushi ka utafa, n Yakubu maku ma Halfa, n Tadamu ele dem asuki a da. ⁴ Aza da a buwai vi alya Simo Ziloti,* n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

Yesu suki Kupanamere vi

(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ An Yesu suki Kupanamere† vi, u tonuko le ta ili i na yi, “Kotsu i bana a asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya† wa. ⁶ A asu u aza a Isara'ila koshi da ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n da n puwain da a'ari. ⁷ A'ayin a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan de evu. ⁸ I tanasa aza a mbala, i 'yangasa akushe, i tanasa aza da a'ari n tsukutu, kpam i wutukpa ityoni i cingi. Gbani da i wushai, nala kpam dem ya naka bawu a tsupa da. ⁹ Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa. ¹⁰ Kotsu i bidya katsan ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama da ya banga vi a ka naka da ta ili i'ya ya ciga.

¹¹ “A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci i rongo pini a kuwa ku ne hal ubana a'ayin a da ya laza. ¹² A'ayin a da baci ya uwa a kuwa, i dana, 'Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n ada.’ ¹³ Ama yi a wusha da baci, asaka ndishi n shinga n de n rongo pini. Shegai a wusha da baci wa, asaka ndishi n shinga mi n gono da. ¹⁴ Kpam kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a 'yuwan da uryabusa ko a 'yuwan da upanaka, kapatsai kabuta ka a'ene a

* 10:4 Kalen ka kala ka Ziloti ka uza da wari n maluwa ma uyan ili cika.

de i asakā asu vi. ¹⁵ Mayun n tonuko dā, kain ka afada, Kashilā ka pana tā ama a Sodom† n Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku dā wa pana ama a ilyuci i nala yi!”

Upana u ikyamba u da wa tuwa
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Mpa na ma suku dā tyoku u ncon a mere ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kpam i woko aza dā a'ari yuwu tyoku u a'adya. ¹⁷ She i kirana, kpaci a ka kanā dā tā a banka dā a asu u Asheshi a Pige, a bawan dā a asuvu a agata a Kashilā. ¹⁸ A rono dā ubana a kapala ka igomuna nā ngono, kpaci edā atoni a vā a dā. Nala wa woko tā ure u dā ya yanka le kadyanshi ka vā kpam hal likimba u reve n ka. ¹⁹ Shegai a'ayin a dā baci a kanā dā vi, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana ko tani tyoku dā ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashilā ka nakā dā tā ili i'ya ya dana. ²⁰ Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka de ka wa, Kulu ku Tata u de ka ka dansa a asuvu a de.

²¹ “Ama a ka neke tā atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka mmuku n le. Mmuku kpam n 'yangasakā isheku i le hal a zuwa a wuna le. ²² Ama gbā a ka 'yuwan dā tā adama a kala ka vā. Shegai gbā ama dā baci dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le tā. ²³ Ilyuci i'ya baci dem ama a 'yuwan dā, i darāka i bana a ilyuci i roku. Mayun n tonuko dā, kahu i kyawan ilyuci ilyuci i Isara'ila gbā, Maku ma Vuma ma tuwa tā.

²⁴ “Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai uzakuwa u ne wa. ²⁵ U rawa tā dā karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki ka ne, kagbashi kpam ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A isa baci Mpa uza dā mari uzakuwa, ‘Magono ma ityoni i cingi;’ wata, Ba'alzabu,† edā aza a kuwa a vā tani ndya a ka isa dā?”

Uza dā u gain a pana uwonvo
(Luka 12:2-7)

²⁶ Yesu danai, “Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem i'ari usokongi gogo-na ama a ka tuwā tā a ka reve i'ya. ²⁷ N tonuko dā tā ukuna u na vi a karimbi, shegai ma ciga tā i tonuko le i'ya a katyashi. Ili i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuvu a de, i dana i'ya cika a zuba u kukpā ama a pana.

²⁸ “Kotsu i pana uwonvo u aza dā a ka wuna dā wa. Ikyamba i de i'ya koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u de wa. Kashilā ka koshi ya pana uwonvo, kpaci aya uza dā wa fuda wa nangasa gbā uma n ikyamba a akina. ²⁹ Mberikele n re n dā a tsu denge kanini ka te,† shegai gbā n nala, ma te mā la ma kuwā bawu Tata u de u revei n ma wa. ³⁰ Kashilā ka reve tā gbā ko kenji ka yain ka kari a kaci ka vunu. ³¹ Adama a nala kotsu i pana uwonvo wa, kpaci tsupige tsu de tsu la tā tsu mberikele ushani.

Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)

³² “Uza dā baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u vā u dā a kapala ka ama, mpa dem ma tonuko tā Tata u vā u zuba uza nala vi katonif† ka vā ka. ³³ Shegai vu 'yuwan mu baci, mpa kpam ma tonuko tā Tata u vā u zuba avu uza u vā dā wa.”

Ndishi n shinga n da n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)

³⁴ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de i dana ndishi n shinga n dā n tukoi a likimba wa. N tuwā tsara n tuko ndishi n shinga wa, shegai kushulu. ³⁵ N tuwā tā n 'zuwa uza u yain tsilala n asheku a ne, makere ma yain tsilala nā mma u ne, kajene kpam ka yain tsilala n anuku a le. ³⁶ Atokulalu a ka yan tā pini a asuvu a kumaci ku del' ◇

³⁷ “Gbā aza dā baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala nā mpa, a ratsa a woko atoni a vā wa. Gbā aza dā baci a ka ciga mmuku n le kapala nā mpa, a ratsa a woko atoni a vā wa. ³⁸ Vu canga baci mawandambani† ma vunu vu tono mu wa, vu ratsa vu woko katonika

† 10:29 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga. ◇ 10:36 Mik. 7:6.

vā wa. ³⁹ Gbā uza dā baci wa kirana n uma u ne, wa namba tā u dā. Uza dā tani u nambai uma u ne adama a vā, wa wauwa tā u dā.”

Katsupi ka malen ma manyan ma
(Marku 9:41)

⁴⁰ Yesu danai, “Uza dā baci dem u wusha dā, mpa u wushai. Uza dā baci kpam u wusha mu, u wusha tā uza dā u suku mu. ⁴¹ Uza dā u wushai matsumate adama a dā matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kashilā, Kashilā ka nākā yi tā katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n matsumate mi. Uza dā baci kpam u wushai vuma u maci adama a dā vuma u nala vi wari uza u maci, a ka nākā yi tā katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi. ⁴² Uza dā baci u nei katoni ka kenu ka vā mako ma mini adama a dā wari katoni ka vā, mayun n tonuko dā, vuma u nala vi wa tsarā tā katsupi ka malen ma manyan ma ne.”

11

Yesu n Yahaya Kalyubugi
(Luka 7:18-35)

¹ An Yesu kotsoi utonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u asakāi a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsarā u wenishike u yain kpam kuḅari.

² Yahaya Kalyubugi wā tā a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re. ³ A ba a wece yi, “Ada uza dā wa tuwā vi, ko tsu vana uza roku?”

⁴ U wushunku le, “Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai. ⁵ Arumba a wene tā, awunu kpam a wala tā, nkutu n tana tā, agulani a pana tā, akushe kpam a 'yangai a gonoi n uma. A yanka tā aza a unambi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga. ⁶ Kashilā ka zuwuka tā uza dā bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain unā u shinga.”

⁷ An atoni a Yahaya a lazai, aku Yesu gitai uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, “An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u dā i banai uwene? Wā tyoku u asomini a dā uwule u tsu purusa a asu u dā baci dem u lapanai? ⁸ Ucun u vuma u eni u dā i banai uwene? Vuma dā u ukai aminya a ikali? Aza dā a tsu uka aminya a ikali a a'ebile a ngono a dā a'ari. ⁹ Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko dā u la tā matsumate.

¹⁰ Tagarāda u Kashilā u yan tā kadyanshi a kaci ka ne,
“ ‘Ma suku tā katsumate ka vā a kapala ka vunu,
uza dā wa lapuluka vu ure.’ ◇

¹¹ “Mayun n tonuko dā, Yahaya Kalyubugi u la tā gbā uza dā baci wari n uma. Shegai uza u kenukulu gbā a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi tā. ¹² Ili i'ya i bidyai a'ayin a dā Yahaya Kalyubugi tuwāi hal utuwā gogo-na, tsugono tsu zuba tsā tā udoku ucira, kpam ya dem wa modono tā tsarā u uwa tsa.* ¹³ Gbā ntsumate n Mele ma Musa a dana tā ukuna u tsugono tsu Kashilā hal utuwā a'ayin a Yahaya. ¹⁴ I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliyaḥ matsumate ma ya vana vi. ¹⁵ I'ā baci n atsuvu, panai!

¹⁶ “Nida ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Ndyā a rotsoi? A'ā tā tyoku u mmuku n dā mari ndishi a kuden, n a ikamgbani,

¹⁷ “ ‘Tsu fulakā dā tā ugbali,
shegai i 'yuwain kuje!

Tsu shipuka dā ushipa u ukpa,
shegai i sā wa!’

¹⁸ “An Yahaya tuwāi, u laḅa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wā tā n ityoni i cingi!’ ¹⁹ Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma lya nā n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ Ugboji u tsu wenike tā kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa.”

◇ 11:10 Mal. 3:1. * 11:12 Ure u roku u dā va reve udani u aza a Heline vi u dā: “kpam aza a cingi a ka shilakanakā tsa tsarā a wushi tsa n ucira.”

Yesu bongoi ama
(Luka 10:13-15)

²⁰ A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan ta ukpatala a gono a asu u Kashila. U gita le ubongo, ²¹ “Ter de, aza a Korasinu! Ter de, aza a Besaida! A da baci ikunesavu i'ya n yain a asuvu a de i'ya n yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A uka ta akashi a rongoi a upoluso kakomo, tsara a wenike an a kpatalai a asakai unyushi u cingi u le! ²² N tonuko da, kain ka afada, Kashila ka laka ta uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n ada! ²³ Eda kpm aza a Kafarnahum, 'yangasa da wa a ka 'yangasa da a zuba? A ka vutala da ta a asuvu a akina! A da baci ikunesavu i'ya a yain ara de i'ya a yain a Sodom, an wari wa buwa ta pini hal n gogo-na. ²⁴ N tonuko da, kain ka afada, Kashila ka pana ta iyali i Sodom kapala n ada!”

Yesu nakai ama uwunvuga
(Luka 10:21-22)

²⁵ A'ayin a nala yi, Yesu danai, “Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa vu ta, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai vu wenikei u da a asu u aza da bawu a revei ili. ²⁶ Tata, nala vu wenei u gain vu yain!

²⁷ “Tata u va u naka mu ta ili yi gba. Uza wa la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Kpm uza wa la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza da Maku mi ma dangasai u tonuko.

²⁸ “Tuwai ara va, gba de aza da a wowoi n ucanga wa araji, ma naka da ta uwunvuga. ²⁹ Panaka numu, tsara i woko ama a va. Tuwai i rotsongusu ara va, kpaci mpa ma ta n uvakunku kaci kpm ya tsara ta uwunvuga. ³⁰ Uwenishike u da n danai i wushuku n u da vi, wa ta shana, kpm ucanga u va u razugba wa.”

12

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitai ukodusu aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² An Afarishi a wenei nala, aku a tonukoi Yesu, “U gan atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma bishinka ta uyan manyan n kain ka Ashibi.”

³ Yesu wushuki, “Ma wundya i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda n aje a nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi? ⁴ U uwai a Kuwa ku Kashila u takumai iburodi i uwulukpi, ko an u woko Mele ma bishinka ta a takuma i'ya. Adarakpi a da koshi a wushunki a takuma u da. ⁵ Ma wundya i yan kaneshi u Mele ma Musa ma danai adarakpi a da koshi a ka yan manyan a Kuwa ku Kashila n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wa la u danai a nusuka mele ma Ashibi wa. ⁶ N tonuko da, uza da u lai Kuwa ku Kashila aya pini naha. ⁷ A da baci i revei kalen ka Tagarada u Kashila u na vi, ‘N la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de, n u da ya yanka mu udarakpa,† ⁸ i'ari ya kidaga ama a na yi aza da bawu a'ari n unyushi ugana wa. ⁸ Adama a nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a da, hal n a kain ka Ashibi dem.”

Yesu tanasai vuma da ili i soi kukere
(Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ An Yesu asakai a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashila ka kari evu. ¹⁰ U cina ta pini vuma da ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Wa dere a tanasa vuma n kain ka Ashibi?”

¹¹ U wushunku le, “I'a baci n macon† aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma. ¹² Ama a la ta ncon kalen, adama a nala, dere da a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”

◇ 12:4 1 Sam. 21:1-6. ◇ 12:7 Hos. 6:6.

¹³ Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku wunu.” An u barakpai kukere ki, aku ku gonoi mai tyoku ku ire ki. ¹⁴ Pini nala, Afarishi yi a wutai a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashila ka dangasai

¹⁵ Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakai asu vi. Ama ushani a tono yi, kpm u tanasa ta gba aza a mbala. ¹⁶ Shegai u ronoi ama yi atsuvu kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa. ¹⁷ U yan ta ili i na yi tsara a shadangu ili i'ya Kashila ka danai a una u Ishaya matsumate:

¹⁸ “Kagbashi ka va ka na, uza da n dangasai.

Ma ciga yi ta, kpm u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.

Ma naka yi ta Kulu ku va,

kpm wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.

¹⁹ Wa nanamgbana ko tani u salasa wa,

ko kpm u yain kubari n isali a ire wa.

²⁰ Wa koduso asomini a da a katalasai wa,

wa cimbusa tani macikalum ma ma ciga ucimba wa.

Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u da wari dere u lya kaci ka ukuna u cingi.

²¹ Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.” ◇

Yesu n Ba'alzabu

(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpm kabebe ka, adama a ityoni i cingi. Aku Yesu tanasai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpm u wenei asu. ²³ Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”

²⁴ An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi kpaci magono ma le Ba'alzabu u naka yi ta ucira u da wa yan nala.”

²⁵ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u da baci u pecei kaci ka ne n u shilakani, u da wa barakpa wa. Kpm ilyuci ko kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta! ²⁶ Kanangasi ka wutukpa baci Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta abon abon, kpm tsa barakpa wa aku tsu rukpa. ²⁷ I da n wutukpa ta ityoni i cingi adama a da Ba'alzabu naka mu ucira u da ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a de ucira u da a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a de a tsu yan i wenike ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa. ²⁸ Shegai mpa ma wutukpusa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashila, tsugono tsu Kashila tsa tsu tuwa de la vi a asuvu a de.

²⁹ “Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa u sira ve uza u ucira vi, aku u fuda u yain uboki a kuwa ki.

³⁰ “Uza da baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza da kpm bawu wa banga mu ucirangusu, wacinsa da wa wacinsa. ³¹ N tonuko da, Kashila ka cimbusuka ta uza da u nusukai aza roku, hal n uza da wa yan kadyanshi ka cingi a ukuna u Kashila. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa. ³² Kashila ka cimbusuka ta uza da baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a da a ka tuwa.”

Madanga n ilimaci i ne

(Luka 6:43-45)

³³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I tsu reve ta madanga a ilimaci i ne. Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpm ma tsu matsa ta ilimaci i cingi. ³⁴ Eda a'eku! Eda ama a cingi a da, nida ya dana ili i shinga? Una u tsu dana ta ili i'ya i'ari a katakasuvu. ³⁵ Ama a maci a'a ta n ili i shinga a atakasuvu a le, kpm i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpm a'a ta n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana. ³⁶ N tonuko da, kain ka afada ya wenike ta gba kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi. ³⁷ I

◇ 12:21 Isha. 42:1-4. * 12:26 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

shinga i'ya baci i dansai, Kashilā ka dana t̄a edā aza a unyushi a dā wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana t̄a edā aza a unyushi a dā.”

Ama a wecikei iryoci

(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwāi ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga t̄a tsu wene iryoci tsarā tsu reve an a asu u Kashilā dā vu wutāi.”

³⁹ U wushunku le, “I ciga t̄a iryoci kpaci edā aza a cingi a dā, kpam ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa† matsumate i'ya ya tsarā koshi. ⁴⁰ Inusa rongo t̄a a asuvu a katsuma ka kadan ka pige hal gbā a'ayin a tatsu. Nala kpam wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo t̄a a kasaun hal gbā a'ayin a tatsu. ⁴¹ Kain ka afada ama a Niniba† a ka 'yāngā t̄a a wenike ama unyushi u dē. A kpatala t̄a a asu u Kashilā an Inusa yanka le kuḅari. Gogo-na uza dā u lai Inusa aya pini na. ⁴² Magono ma Sheba uka, wa 'yāngā t̄a u wenike ama unyushi u dē. U yan t̄a nwalu ma mḅari tsarā u tuwā u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza dā u lai Solomo aya pini na.”

Ugono u ityoni i cingi

(Luka 11:24-26)

⁴³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a dā baci ityoni i cingi i te i wutāi a asuvu a vuma, i tsu bana t̄a a asu u ekpi ubolo asu u dā wa wunvuga, shegai wa tsarā wa. ⁴⁴ Aku u dana, ‘Ma gono t̄a a kuwa ka n asakāi vi!’ An u gonoi, aku u cinai uza wā pini a kuwa ki wa. A wujumā ka dē sarara a kalai ka. ⁴⁵ Aku ityoni yi i lazai i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza dā a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso t̄a ndishi n ne n upana u ikyamba u dā u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gitā n ama a cingi a gogo-na dā la vi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a dā a tonuko yi a ka ciga a wene yi. ⁴⁷ Aku uza roku u tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya pini a uwotsu a ka ciga a wene vu.”

⁴⁸ U wushunku yi, “Ya mma u vā? An ya a'angu a vā?” ⁴⁹ Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, “Mma n a'angu a vā a dā na. ⁵⁰ Uza dā baci wa panāka Tata u vā u zuba, aya mma u vā, n vangu u vā, n utaku u vā.”

13

Agisani a uza dā u wacangusi icun

(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Kain ka nala ki, Yesu wutāi a kuwa ki u banai a ikengi i kushivā u dusuki wa wenishike. ² Kakumā ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai a kpatsu u dusuki, ama yi kpam a shamgbai a kagidā. ³ U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

“A yan t̄a vuma roku uza dā u banai uwacangusu icun a kashina ka ne.* ⁴ A'ayin a dā wari a uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure, nnu n kaḁasai i'ya. ⁵ I roku kpam i rukpai a iyamba i atali a asu u dā bawu kayala kari pini ushani. Iacun yi i lazai i binyai, kpaci kayala ka maci ka pini wa. ⁶ An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci alu a le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei. ⁷ Iacun i roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya. ⁸ Iacun i roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i wutāi i matsai mmuku. Gbā icun i'ya kacimbi ki ka wacangusi vi, i roku i naka t̄a mmuku amangatawun-amangatawun, i roku tani amangatatsu-amangatatsu, i roku kpam kamankupa-kamankupa. ⁹ Uza dā baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani

(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)

* 13:3 Iacun i'ya a ka dansaka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusu i'ya.

¹⁰ Aku atoni a ne a wece yi, “Nɗya i zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?”

¹¹ U wushunku le, “A ɗangasa ɗa ta i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ari usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ari usokongi vi wa. ¹² Kashila ka doku ta ka naka uza da wari n ili cika, shegai ama da a bawu a'ari n ili, a ka namba ta hal gbam i kenu i'ya a'ari n i'ya vi. ¹³ Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n ele n agisani i'ya:

“A ka webele ta, shegai a ka wene wa,
a ka pana ta, shegai a ka reve wa.

¹⁴ Kazuwamgbani ka Kashila ka woko de mayun, tyoku da Ishaya matsumate u danai:
“Ya pana ta kadyanshi ka va,
shegai ya reve wa.

Ya wenishe ta ili i'ya ma yansa,
shegai ya reve kalen ka ne wa.

¹⁵ Kpaci atakasuvu a le a gbama de,
atsuvu a le kpam a ka pana wa.
A kimba de a'eshi a le tsara a wene wa,
kpam tsara atsuvu a le a pana wa.

Kpam atakasuvu a le a ka reve wa,
bele a kpatala ara va
n tansa le.’ $\diamond$

¹⁶ “Shegai Kashila ka zuwuka da de una u shinga, kpaci a'eshi a de a ka wene ta, atsuvu a de kpam a ka pana ta! ¹⁷ Mayun n tonuko da, ntsumate ushani n ama a maci a ciga ta a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpam ili i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

*Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)*

¹⁸ “Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi. ¹⁹ Iacun i'ya i rukpai a ure vi, alya ama da a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai a reve u da wa. Aku uza u cingi vi u tuwai u fulai u da a atakasuvu a le. ²⁰ Iacun i'ya i rukpai a iyamba i atali tani, alya ama da a panai ukuna vi n mazanga, kpam a wushai u da mai. ²¹ Shegai alu a le a uwa a iyamba cika wa. A barakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai. ²² Iacun i'ya i rukpai a asuvu a awana, alya ama da a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma u nambai, n uciga u utsari u lapana le. Pini nala, kadambula ki ka gbagbala le hal a kpaɗai unaka ilimaci. ²³ Iacun i'ya kpam i rukpai a iyamba i shinga, alya ama da a panai ukuna u tsugono vi a revei u da mai. A gbonguro ta hal a matsai mmuku ushani, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpam kamankupa-kamankupa.”

Agisani a ilya n akan

²⁴ Yesu doki u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u cei ilya a kashina ka ne. ²⁵ Kain ka te n kayin cina ya dem lavuta de, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan pini a asu u ilya vi, aku u lazai. ²⁶ An ilya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa, aku akan yi dem a gbonguroi. ²⁷ Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne, a danai, ‘Vu ce ta ilya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a wutai?’

²⁸ “Vuma vi u wushuki, ‘Utokulalu u va da u cei a da.’

“Aku a wece yi, ‘Va ciga tsu kapusa a da?’

²⁹ “U danai, ‘Asakai a da pini, kpaci i da baci ya kapusa a da, ya kapusa ta dem ilya yi. ³⁰ Asakai a da n ilya yi a gbonguro kabolo hal ubana a'ayin a ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i bolomgbono akan yi i sira a da a asu u te, tsara a tuwa a dafa a da. Ilya yi kpam i bolomgbono i'ya i tuko i'ya a mapon ma va.’ ”

*Agisani a icun i musta**(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)*

³¹ Yesu doki u tonuko le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ƙa tyoku u agisani a naha: Vuma roku ɗa u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne. ³² Uacun u kenu u ɗa gba gba a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u wokoi u pige a asuvu a nwurete gba. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaɓu n ne.”

*Agisani a yisti**(Luka 13:20-21)*

³³ Yesu doki kpam u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ƙa tyoku u agisani a naha: Uka roku ɗa bidyai yisti,† aku u vurai u ɗa a akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vurai mai hal ku shitai cika.”

*Yesu tsu dansa ƙa n agisani**(Marku 4:33-34)*

³⁴ Yesu tsu dansa ƙa n kakuma ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu u bolomgbonuko le n agisani wa. ³⁵ Yan ɗa u tsu yan nala tsara u shadangu udani u ɗa Ishaya matsumate u danai:

“Ma dansa ƙa n aɗa n agisani,

n tonuko ɗa ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a ɗa Kashila ka yain likimba.” ◇

Yesu wutukpai kalen ka agisani a ilya yi

³⁶ An Yesu asakai kakuma ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuwai ara ne, a danai, “Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi.”

³⁷ U wushunku le, “Uza ɗa u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma. ³⁸ Kashina ki likimba ɗa, icun i shinga yi kpam alya ama ɗa a'ari a tsugono. Iacun i akan yi kpam alya aza ɗa a'ari a asu u uza u cingi vi. ³⁹ Utokulalu uza ɗa u wacangusi icun i akan yi aya Kalapansi. A'ayin a ukapa yi a ɗa a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain a manyan aza ɗa a ka bolomgbono ilya yi, alya atsumate a zuba.

⁴⁰ “Akan a ɗa a ka bolomgbono a dafa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi. ⁴¹ Mpa Maku ma Vuma ma suku ƙa atsumate a va, kpam a ka wutukpa ƙa gba ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza ɗa a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu va. ⁴² Atsumate yi a ka vutala le ƙa a asuvu a kudiyuku ku akina a asu u ɗa a ka rongo kushen hal n ulumusa u a'anga. ⁴³ Shegai ama a shinga a ka laɗa ƙa yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza ɗa baci wari n atsvu u upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka kari usokongi

⁴⁴ “Tsugono tsu zuba tsa woko ƙa tyoku u agisani a naha: Vuma roku ɗa u tsara kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gba ili i'ya wari n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

⁴⁵ “Tsugono tsu zuba tsa woko ƙa tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku ɗa wa bolo igbegu i ikebe i shinga. ⁴⁶ An u tsara u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya wari n i'ya gba, aku u ba u tsilai u ɗa n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

⁴⁷ Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko ƙa tyoku u agisani a naha: Akani a adan a roku a ɗa a vutalaji ibilili i le a kushiva, aku a kanasai icun i adan kau-kau. ⁴⁸ An ibilili yi i shadangi, a wutukpai i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a ɗa bawu a gain. ⁴⁹ Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuwa ƙa a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci. ⁵⁰ Atsumate yi a ka vutala ƙa ama a cingi yi a asuvu a kudiyuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

◇ 13:35 Ishp. 78:2.

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

⁵¹ Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gba?”

A wushuki, “Tsu reve ta.”

⁵² Aku u tonuko le, “Gba kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, wa ta tyoku u uza u kuwa da u wutukpai kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu

(Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u lazai u asakai asu vi ⁵⁴ u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashila, ya dem u gitai majiyan n a dansi, “Nte da u tsarai kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha? ⁵⁵ Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u da Meri vi? A'angu a ne kpam alya an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza? ⁵⁶ Ataku a ne kpam a'la ta na kabolo n atsu. Nida wa yansa ili i na yi gba?”

⁵⁷ Adama a nala ama yi a 'yuwan yi uwusha.

Shegai Yesu tonuko le, “Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe.”

⁵⁸ Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'la n upityanangu wa.

14

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana ta ukuna u Yesu. ² Aku u tonukoi agbashi a ne, “Yesu vi Yahaya Kalyubugi da, uza da u 'yangai a ukpa, da gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi.”

³ A'ayin a da a wurai nide, Hiridu kana ta Yahaya, u sira yi u zuwa yi a kuwa ka a'ali. U yan ta nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u da u bokoi u wokoi uka u ne. ⁴ Yahaya Kalyubugi tonusuko yi ta, “Wa dere vu zuwa Hiridiya wa!” ⁵ Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana ta uwonvo u ama, kpaci a wushuku ta Yahaya matsumate ma.

⁶ Kain ka te an a ka yan abiki' a ucibusu n kain ka ilimaci i Hiridu, maku ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu n amoci a ne, aku u panai kayanyan. ⁷ Aku u tsinai u da wa naka yi ta gba ili i'ya baci dem wa ciga. ⁸ Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana, “Ma ciga ta kaci ka Yahaya Kalyubugi a mabaluwa gogo-na!” ⁹ Magono mi ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u kpada ushadangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u tonukoi asoje a ne, ¹⁰ a bana a kuwa ku a'ali a kida kaci ka Yahaya Kalyubugi. ¹¹ A tukoi ka a mabaluwa a nakai makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u ne. ¹² Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a bidyai ikyamba i ne a ba a cidangi. Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

¹³ An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yangai u uwai a kpatsu wa bana a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakuma ka ama ka revei, aku a tonu yi n a wali a ikengi i kushiva.

¹⁴ An u rawai kakamba ki, u cinai kakuma ka ama cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u tanasai kpam aza da a'ari na mballa.

¹⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, “Kuvuli ku yan de, kpam a kakamba ka tsari. Asaka ama yi a laza a bana a une une a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

¹⁶ Shegai Yesu wushunku le, “U kana she ama yi a laza wa. Eda naka le ili i roku a lyai.”

¹⁷ Aku a danai, “Iburodi i tawun n adan a re a da tsu koshi.”

¹⁸ U danai, “Tuko numu iburodi n adan yi.” ¹⁹ Aku u tonukoi ama yi a dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba u cikpai Kashila adama a ilikulya yi. U jibamgbanasai i'ya, u nakai atoni a ne a pecike ama yi. ²⁰ Gba ama

yi a takuma t̄a hal a cuwus̄ai. Aku atoni a ne a ɓolomgbonoi abuwai a ɗa buwai vi hal a shadangi mbana kupa n̄a n re. ²¹ A'ali a ɗa a'ari pini a asu vi a rabansa t̄a ama azu a tawun (5,000), bamu gb̄am n aka n̄a mmuku.

Yesu walai a zuba u mini
(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)

²² Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana kushiva. Eyi wa shamgba t̄a ve u as̄aka ama yi a laza ugonon a kuwa. ²³ An u as̄aka le a lazai, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kvasu. Cina kayin ka yan ɗe kpam aya wari pini utyoku u ne. ²⁴ A'ayin a nala yi, kpatsu ku atoni a ne ka k̄a t̄a a mere ma kushiva, aku uwule u pige u 'yangai, a'ari umodono n abali a pige.

²⁵ N kpasani ku de, Yesu tuwai ara le n u wali a zuba u mini. ²⁶ An a wene yi, aku uwonvo u kana le. Aku a salai, a danai, “Kafofu ka!”

²⁷ Shegai Yesu yanka le kadyanshi, “U ratsa t̄a, mpa! Panai uwonvo wa.”

²⁸ Bituru danai, “Asheku, ada baci mayun, tonuko mu n tuwa a mini mi.”

²⁹ U tonuko yi, “Tuwa.”

Bituru wutai a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne. ³⁰ Shegai an u wenei uwule n abali, aku uwonvo u kana yi, u gitai ulifa. Aku u salai, “Asheku, wauwa mu!”

³¹ Kute-kute, Yesu barakpai kukere ku ne u kana yi. U danai, “Upityanangu u vunu u gusa t̄a. Nɗya i zuwai va yan malala?”

³² An a uwai a kpatsu, uwule vi kpam u vaki. ³³ Aku aza ɗa a'ari pini a kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, “Mayun ɗa, avu Maku ma Kashila ma!”

Yesu tanqasi aza a mbala a Janisara
(Marku 6:53-56)

³⁴ An a pasamgbana kushiva, aku a rawai a uyamba u Janisara. ³⁵ An ama yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gba, “Yesu tuwa t̄a.” Aku ama yi a tukusoi aza a mbala ara ne. ³⁶ A folo yi u as̄aka aza a mbala yi a sawa kaletsu ka kunya ku ne. Gba aza ɗa a sawa yi vi a tana t̄a.

15

Gorimukoi Mele ma Kashila
(Marku 7:1-13)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a as̄akai Urishelima a tuwai ara Yesu, a wece yi, ² “Nɗya i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi n cau n tsunu n wenishikei? Kpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya wa.”

³ Yesu wushunku le, “Nɗya i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka Kashila aku ya tono uwenishike u kaci u ɗe? ⁴ Kashila ka dana t̄a, ‘Naka tata u vunu n̄a mma u vunu tsupige,’ kpam ‘Vu wisha baci tata ko mma u vunu, a ka wuna vu t̄a.’ ⁵ Shegai ya wenishike n i dansi ama a'a baci n ili i'ya a ka banga tata ko mma u le, aku a danai, ‘Ili i na yi i Kashila i'ya,’ ⁶ adama a nala u kana a naka asheku a le wa. I 'yuwan t̄a udani u Kashila adama a agadu a ɗe. ⁷ Eda ama a maci a kaban! Ishaya matsumate u korongu t̄a dere ili i'ya Kashila ka danai:

⁸ “Ama a na yi n un̄a u ɗa a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a le a yan ɗe mbari n̄a mpa.

⁹ Ugbashika u ɗa a ka gbashika mu vi u gbani u ɗa.

Ili i'ya kpam a ka wenishike udani u vuma u ɗa.’ ” ◇

Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Marku 7:14-23)

¹⁰ Yesu isai kakuma ka ama ki, u tonuko le, “Panai kpam i reve ili i'ya ma tonuko ɗa.

¹¹ Ili i'ya ama a ka lyuku a un̄a u le i'ya ya nangasa le wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a un̄a u le i'ya i tsu nangasa le.”

¹² Aku atoni a ne a tuwāi a danai, “Vu reve gbām an vu nangasai Afarishi katsuma n ili i'ya vu danai nala vi?”

¹³ U wushunku le, “Gbā madanga ma baci bawu Tata u vā u zuba u shigbāi, wa mudā tā ma n alu a ne dem. ¹⁴ Kiranai n Afarishi a nala yi! A'ā tā tyoku u arumbā a dā a ka rono atoku a le arumbā, kpam gbā le a ka rukpā tā a kaḍāka.”

¹⁵ Aku Bituru wushuki, “Ndyā kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili i'ya ya nangasa ama yi?”

¹⁶ Yesu danai, “Hal n gogo-na kotsu i reve wa? ¹⁷ Mayun i reve tā gai ilikulya i'ya i uwai a unā ya bana tā a katsuma aku i wutā. ¹⁸ Shegai kadyanshi ka cingi ka ka wutāi a unā ka wutā tā a katakasuvu, kpam ili i'ya ya nangasa dā i'ya gai la vi. ¹⁹ A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma gbani u tsu wutā. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem a tsu wutā. Nala kpam dem uboki, n kaḅan, n kadyanshi ka cingi a kaci ka atoku. ²⁰ Ili i'ya ya nangasa dā i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u tsu nangasa dā wa.”

*Yesu bāngai uka dā wari Kawulawa
(Marku 7:24-30)*

²¹ Yesu asakāi asu nala vi, u lazai ubana a ilyuci i Taya n Sida. ²² An u rawai, uka u aza a Ka'anaḥ roku uza dā wari pini nā ndishi u tuwāi ara ne n u salasi, “Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vā! Ityoni i cingi i shadāngu de makere ma vā.”

²³ Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwāi a folo yi, “Tonuko uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tono tsu n u salasi.”

²⁴ Yesu danai, “Adama a aza a Isara'ila dā koshi a suku mu. A'ā tā tyoku u ushiga u ncon n dā n puwain.”

²⁵ Aku uka vi tuwāi ara ne u kudāngi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, bāngā mu!”

²⁶ U wushunku yi, “Dere dā vuma u bidya ilikulya i mmuku u nakā nshe wa.”

²⁷ Uka vi danai, “Nala wari Asheku, shegai nshe n tsu lya tā agashi a ilikulya i'ya i tsu rukpusa.”

²⁸ U wushunki uka vi, “Uka, vā tā n upityanangu u pige, ma yanka vu tā ili i'ya vu danai n yanka vu.” Dere u ulapa u uwule u nala vi u dā makere ma ne ma tanaī.

*Yesu tanasai ama ushani
(Marku 7:31-37)*

²⁹ Pini nala, Yesu asakāi asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushiva ku Galili, u yuwāi a kagidali ka masasa u dusuki. ³⁰ Kakuma ka ama ka tuwāi a tuko yi awunu ushani n aza dā ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumbā, n aza a mbāla icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u tanasa le gbā. ³¹ Ya dem wari a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fudai a dansai. Aza dā ikyamba i le i soi, a tanaī. Awunu a ka wala. Arumbā kpam a ka fuda a ka wene. Pini nala, ya dem wari ucikpalasa Kashila ka aza a Isara'ila.

*Yesu lyatangi ama azu a nishi
(Marku 8:1-10)*

³² Yesu isaī atoni a ne a asu u te, u tonuko le, “Ma pana tā asuvayali i ama a na yi. A'ā tā kabolo nā mpa ara kain tatsu dā pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga n asakā le a laza n kambulu wa, kotsu a rukpā a ure a'ayin a dā a ka gono a kuwa wa.”

³³ Atoni a ne a wushuki, “Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsara ilikulya i'ya tsa lyatangu kakuma ka ama ka na ki?”

³⁴ Yesu wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A wushuki, “I shindere i'ya n adan a shawu kenu.”

³⁵ Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba. ³⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i shindere n adan yi, u cikpai Kashila. U jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne, aku a pecikei ama yi. ³⁷ Ya dem takuma tā hal u cuwai. Aku atoni yi a cirangi abuwai a dā a buwai vi hal a shadangi mbana n pige n shindere. ³⁸ A'ali azu a nishi (4,000) a dā a takumai iburodi yi,

bamu gbam n aka na mmuku. ³⁹ An Yesu asakai ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamgbantai kushiva. U tuwai u cipai a iyamba i'ya i'ari evu n ilyuci i Magadan.

16

Azapige a wecikei ukunosavu
(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Afarishi n aza a Sadusi a tuwai ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsara u wenike le an Kashila ka wushuki n eyi.

² Shegai Yesu wushunku le, "A'ayin a da i wenei kaara ka rukpa, i tsu dana ta 'Usana wa lobono ta, kpaci i wene ta zuba u shilamgbantai.' ³ N usana kpam i wene baci zuba u shilamgbantai aku u tuwai u limanai, i tsu dana ta, "Ara wa ro ta." I wenei iryoci i na a zuba i fudai i revei kalen ka le. Nala dem i wenei ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fuda i reve kalen ka le wa. ⁴ Ama a cingi n aza a ukpada u upityanangu u a'ayin a na a wecike ta iryoci, shegai a ka naka iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi." Aku Yesu asaka le u lazai.

Kiranai n uwenishike u da bawu wari dere
(Marku 8:14-21)

⁵ An atoni a Yesu a pasamgbantai upashi u kushiva, a asansai a bidya burodi wa. ⁶ Yesu tonuko le, "Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi."†

⁷ Atoni yi a ka dansa utyoku u le, "U kana ta u dana nala kpaci tsu tuko burodi wa."

⁸ An Yesu revei ili i'ya a ka tono, aku u wece le, "Ndy a zuwai ya dansa utyoku u de a ukuna u da bawu i'ari n burodi? Upityanangu u de u gusa ta. ⁹ Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Cibai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi ama azu a tawun (5,000), kpam cibai hal i cirangi abuwi a da a buwai mbana ushani. ¹⁰ Nida ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi (4,000)? Mbana n yain n da i shadangi n abuwi a da a buwai? ¹¹ Mpa kadyanshi ka burodi ka ma yanka da wa. Ndy a zuwai i kpada ureve? Tonuko da ma tonuko da i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi." ¹² A makorishi a tuwai a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa, shegai ukuna u uwenishike u kaban u Afarishi n aza a Sadusi.

Bituru danai Yesu da Kawauwi
(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Yesu n atoni a ne a ka walaka, an a rawai a kaban ka kari evu n ilyuci i Kasariya Filibi, u wece le, "Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mari?"

¹⁴ Aku a wushuki, "Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi da. Aza roku a danai avu Iliya da, aza roku a danai avu Irimiya da, aza roku kpam a danai avu uza u te da a asuvu a nsumate n cau."

¹⁵ Aku u wece le, "Eda tani, ya ya dansa mari?"

¹⁶ Simo Bituru wushuki, "Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashila Uza u Uma."

¹⁷ Yesu danai, "Avu uza u unu u shinga u da vari, Simo maku ma Inusa, kpaci ko uza u wenishike vu i'ya wa. Tata u va u zuba u da u wenike vu uza da mari. ¹⁸ Adama a nala, ma isa vu ta Bituru; wata, 'Katali.' A katali ka nala ka ma ma kunu ku atoni a va, kpam ucira u ukpa wa varangu ka wa. ¹⁹ Ma naka vu ta nkukpunku n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta a yain i'ya." ²⁰ Aku Yesu ronoi atsuva a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Marku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Pini nala, Yesu gitai utonusuko atoni a ne ili i'ya ya tuwa ya gita n eyi. U danai, "U kana ta n bana a Urishelima a asu u nkoshi, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu ta n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yanga n uma."

²² Bituru rono yi a ikengi, u tonuko yi, “Asakā icun kadyanshi ka nala ki, Asheku, Kashilā ka asakā ili i nala yi i gitā n avu wa.”

²³ Aku Yesu webele yi, u danai, “Kanangasi,* bat̄sa dan n̄a mpa! Va kangu mu t̄a uyan ili i'ya Kashilā ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma d̄a wari, tyoku u Kashilā d̄a wa.”

²⁴ Aku Yesu tonukoi atoni a ne, “Uza d̄a baci wa ciga u woko katonu ka v̄a, u kanā t̄a u nani kaci ka ne. U kanā t̄a kpam u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tonu mu. ²⁵ Kpaci uza d̄a baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba t̄a u d̄a. Uza d̄a baci u nambai uma u ne adama a v̄a, wa tsarā t̄a u d̄a. ²⁶ Nte kalen ka vuma wa tsarā likimba u na gb̄a, aku u namba uma u ne? Ndyā kpam vuma wa fudā wa tsupa tsarā u wauwa uma u ne? ²⁷ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwā t̄a n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain. ²⁸ Mayun n tonuko d̄a, aza roku a d̄a pini a asuvu a d̄e n gogo-na naha, a ka kuwā wa, she a wene mu utuwā n tsugono tsu v̄a mpa Maku ma Vuma.”

17

Uyansaka u Yesu

(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru kabolo n Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwai a zuba u masasa ma ugadi a rongoi d̄e utyoku u le. ² Ele pini, aku a wenei u yansakai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, aminya a ne kpam a waramai pun yavu katyashi. ³ Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitai kadyanshi n eyi.

⁴ Aku Bituru danai, “Asheku, u lobono t̄a an tsari pini na! Asakā tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.”

⁵ Tyoku d̄a wari a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimba le. A panai kalagatsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, “Maku ma v̄a ma na vi, uza d̄a ma ciga cika, kpam ma pana t̄a kayanyan n eyi. Panaka ni!”

⁶ An atoni a ne a panai kalagatsu ki, aku uwonvo u kanā le hal a rukpai a varai upetiwa'eshi u le a iyamba. ⁷ Aku Yesu tuwai u sawa le, u danai, “Yangai, kotsu i pana uwonvo wa!” ⁸ An a gadigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

⁹ Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a d̄a mpa, Maku ma Vuma, n 'yanga a ukpa.”

¹⁰ Aku atoni yi a wece yi, “Ndyā i zuwai awenishiki a Mele a danai u kanā t̄a Iliya tuwa kahu Kawauwi?”

¹¹ Aku u tonuko le, “Mayun d̄a, Iliya wa tuwā t̄a u fobuso ili gb̄a. ¹² N tonuko d̄a, eyi u tuwā d̄e, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku d̄a u gan le. Nala dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana ikyamba.” ¹³ Pini nala, d̄a atoni yi a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyubugi u d̄a wa dansa n ele.

Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi

(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

¹⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakuma ka ama kari le uvana pini. Vuma roku u tuwai u kudangi a kapala ka ne, ¹⁵ u danai, “Asheku, pana asuvayali a maku ma v̄a! Wā t̄a n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam a'ayin a roku i tsu varangu yi t̄a a asuvu a akina ko a mini. ¹⁶ N tuko yi a asu u atoni a vunu tsarā a tanasa yi, shegai uza wā la u fudai u tanasa yi wa.”

¹⁷ Yesu tonuko le, “Edā i ryagbaja t̄a, kpam i'a n upityanangu wa. Hal ubana nwere d̄a ma rongo n adā? Kpam hal ubana nwere d̄a ma fudā ma kawunku n adā?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.” ¹⁸ Aku Yesu baranai ityoni yi, aku i asakai maku mi. Kute-kute, maku mi ma tanai.

* 16:23 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁹ An Yesu wari utyoku u ne, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wece yi, “Ndyā i zuwai atsu tsu kpaḍai uwutukpa ityoni yi?”

²⁰ U wushunku le, “Upityanangu u de u gusa ta. Mayun n tonuko da, a da baci i'ari n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuda ta i tonuko masasa ma na, 'Muda pini na vu gono nide,' kpm she ma mudā. Ili i'a la ya kpaḍa uyan wa. [²¹ Icu n i ili i na yi ya wuta wa she n kvasu n kakuli koshi.”*

Yesu doki u danai ukuna u ukpa u ne
(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²² Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, “Uza roku wa neke ta Maku ma Vuma a akere a ama. ²³ A ka wuna yi ta, shegai kain ka tatsu wa 'yanga ta a ukpa.” Aku atoni yi a shadangi n unamgbukatsuma cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

²⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafarnahum, aza roku aza da a ka wushika Kuwa ku Kashila utafa u ikebe i azurufa i re i re† a tuwai ara Bituru, a wece yi, “Kawenishiki ka de ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashila?”

²⁵ Bituru wushunku le, “U tsu tsupa ta.”

An u gonoi a kuwa, kahu gbam u kukpa unā u dana ukuna, Yesu tonuko yi, “An ya ngono n tsu kidaga utafa, ama a le ko gai amoci?”

²⁶ Aku Bituru danai, “Amoci a da.”

Yesu tonuko yi, “U kana la vi ama a le a tsupa utafa wa. ²⁷ Shegai tsa ciga tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala vu bana a kushiva vu yain kafula. Kadan ka baci dem vu gitai ukana, ka va bidya. Vu kukpa baci unā u ne, va wene ta ukebe u azurufa u pige u te‡ pini a asuvu u da u rawai u tsupa utafa u va n u vunu. Aku vu bidya u da vu banka le.”

18

Uzapige a tsugono tsu zuba
(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Ya wa laka tsupige a tsugono tsu zuba?”

² Yesu isai maku ma kenu ma tuwai ma shamgbai a kapala ka le. ³ U danai, “Mayun n tonuko da, u kana ta i savada i woko tyoku u mmuku n kenu, tsara i uwa a tsugono tsu zuba. ⁴ Adama a nala, uza da baci dem u vakunki kaci ka ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.

⁵ “Kpm uza da baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka va, mpa u wushai.”

Pana uwonvo u uyan unyushi
(Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza da baci u zuwai uza u kenu gba a asuvu a atoni a va a na u nusai, vuma u nala vi wa laka yi ta tsulobo a varangu yi a asuvu a kushiva n katali ka kira ka araji usiri a udyoku u ne.

⁷ “Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u da wa zuwa le a yain unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gita ta, shegai ter n uza da wa zuwa u gita vi. ⁸ Kukere ku vunu ko kune ku vunu ku zuwa vu baci unyushi, kidamgbana ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunu ka te tsara vu barakpa, n u da va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso. ⁹ Keshi ka vunu ka zuwa vu baci unyushi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu barakpa n keshi ka te, n u da va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso.”

* 17:21 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 21.

† 17:24 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga. ‡ 17:27 Kondo “Ikebe i azurufa i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

Agisani a macon ma ma puwain
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Yesu doku ta u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a mmuku n na mi wa. N tonuko da, a'la ta n atsumate a zuba a da a ka rongo n Tata u va u zuba.” [

¹¹ Kpam mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n wauwa i'ya i puwain.]*

¹² “A dana kaliniki ka na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain, ndya wa yan? Wa asaka ta amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi na n lini a kagidali ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwain vi. ¹³ U wene baci ma, n tonuko da, wa la ta upana kayanyan a kaci ka ma te ma nala mi kapala n amanganishinkupa n kuci n da bawu n puwain vi. ¹⁴ Nala dem wari n Tata u de uza da wari a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na mi u puwan wa.”

Uza roku u nusuka vu baci
(Luka 17:3)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Utoku u wunu u nusuka vu baci, bana ara ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u de ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi de la vi a ure. ¹⁶ Shegai u 'yuwan baci uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu shadangu ta udani u da Tagarada u Kashila u danai, ama a re ko ama a tatsu a da a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. ¹⁷ U 'yuwan le baci upanaka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanaka Atoni yi, aku i bidya yi yavu uza da bawu u wushuki n Kashila, ko kpam yavu kawushi ka utafa.”

Ubishinka ko kpam u'asaka uyan

¹⁸ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka a yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta i'ya.

¹⁹ “Kpam i'ya baci ama a re a de a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya kavas, Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da ta i'ya. ²⁰ Kpaci asu u da baci ama a re ko ama a tatsu a bolongi a asuvu a kala ka va, ma ta pini n ele.”

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusuka

²¹ Pini nala, Bituru tuwai ara Yesu u wece yi, “Asheku, utoku u va u lya baci kelime n uyansaka mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusuka yi, hal ubana kushindere?”

²² U wushuki, “Kushindere ka wa, shegai kushindere kadofo amangatatsunkupa.

²³ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza da u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tono agbashi a ne. ²⁴ Tyoku da wari pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza da magono mi ma tono ikebe i zinariya i pige i pige azu kupa (10,000).[†] ²⁵ Kagbashi ki ka n ikebe i'ya wa fuda wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai gba ili i'ya kagbashi kari n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne na mmuku n ne dem. Tsara a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.

²⁶ “Shegai kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta gba i'ya va tono mu.’ ²⁷ Pini nala, magono mi ma panai vuma vi asuvayali. U asakai vuma vi u lazai, kpam u tonuko yi u asaka kotsu u tsupa kpam ikebe yi wa.

²⁸ “Tyoku da kagbashi ki kari a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku uza da wa tono ikebe i azurufa amangatawun (100).[‡] Pini nala, u gaga yi udyoku, n u tonusuko yi, ‘Tsupa mu i'ya ma tono vu!’

²⁹ “Aku kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta i'ya va tono mu vi.’

* 18:11 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 11.

◇ 18:16 U.Ml. 19:15. † 18:24 Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

‡ 18:28 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

³⁰ “Shegai kagbashi ka kagitā ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a dā u tsupai kutan ki. ³¹ An agbashi a dā a buwai vi a panai i'ya i gitai, asuvu a le a namgba tā cika. Pini nala, a banai a asu u magono a tonuko yi i'ya i gitai.

³² “Aku magono ma isai kagbashi ka kagitā ki u tonuko yi, ‘Avu kagbashi ka gbani, an vu folo mu n asansa n i'ya ma tonu vu, aku n tonuko vu vu asaka she vu tsupa wa vi. ³³ She vari vu pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali, tyoku dā n pana vu iyali.’ ³⁴ Magono mi ma yan tā upan cika hal u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali tsara a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a dā u fudai u tsupai i'ya magono mi ma tonu yi.

³⁵ “Magono ma nala mi ma yan tā i'ya Tata u va uza dā wari a zuba wa yanka dā i 'yuwan baci ucimbusuka atoku a de a asuvu a atakasuvu a de.”

19

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Marku 10:1-12; Luka 16:18)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u asakai Galili u banai a ubongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. ² Kakuma ka ama ushani ka tonu yi, u tanasai aza a mbala a le.

³ Afarishi a roku a tuwai a ka ciga a wanda yi n keci, a da, “Mele ma wushunku vuma u asaka uka u ne a ukuna u da baci dem u wenei u yanyi?”

⁴ Yesu wushuki, “I yan tā kaneshi a Tagarada u Kashila an Kashila ka yain likimba, ‘U yan le tā vali n uka. ⁵ Ili i'ya i zuwai vali wa asaka tata u ne na mma u ne u padara n uka u ne i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko tā uza u te.’ ⁶ A ka yan kpm ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa.”

⁷ Afarishi yi a wece yi, “Ndya i zuwai Musa nakai Mele u da uza u naka uka u ne tagarada u upece iyolo aku u asaka yi u wala?”

⁸ U wushuki, “Asaka dā Musa asaka dā i peci n aka a de adama a dā i ryagbajai i kpadai upana uwenishike u Kashila, shegai a kagitā Kashila ka wushuku n ukuna u nala wa.

⁹ Kpm n tonuko dā, uza dā baci dem u pecei n uka u ne adama a tsishankala a dā baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala tsa vuma u nala vi wa yan n eyi.”

¹⁰ Atoni a ne a tonuko yi, “Nala baci wari a mere ma vali n uka u ne, wa laka tā la vi uza u rongo bawu u zuwai uka.”

¹¹ U wushuki, “Uwenishike u na u kana uza dem wa, shegai aza dā Kashila ka nakai u dā. ¹² Ukuna u dā pini u dā wa zuwa aza roku a kpadā uzuwa aka. Aza roku a matsa le tā a ka fuda a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le de, aku aza roku a yanka le. Aza roku kpm a bidiga tā kaci ka le a ka zuwa aka wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza dā baci dem uwenishike vi u kana, she u wushuku n u dā.”

Yesu na mmuku n kenu

(Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsara u tadanku le akere u yanka le kvasu, aku atoni a ne a baranai ama yi a asaka yi udambarasa.

¹⁴ Shegai u danai, “Asakai mmuku n kenu n tuwa ara va, kotsu i bishinka le wa. Ama dā a'ari icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba.” ¹⁵ An u tadanki mmuku mi akere, aku u lazai.

Kalobo ka utsari

(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwai ara Yesu u wece yi, “Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsara uma u dā bawu wa kotso?”

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Ndya i zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashila ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsara uma u dā bawu wa kotso, u kana tā vu naka mele ma ne tsupige.”

◇ 19:5 Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 2:24.

¹⁸ Kalobo ki ka wecikei, “Ucun u mele ma eni?”

U wushuki, “Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa. ¹⁹ Naka mma n tata u vunu karinga.’ ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.’ ” ◇

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ma yansa ta ili i nala yi gba. Ndya kpam i buwai i'ya i gain n yain?”

²¹ U wushuki, “Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gba i'ya vari n i'ya, vu banga aza a unambi n ikebe yi, va yan ta n utsari a zuba. Pini nala, vu tuwa vu woko katonni ka va.”

²² An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unamgbukatsuma cika. Kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu tonukoi atoni a ne, “Mayun n tonuko da, wa wuyana ta uza u utsari u uwa a tsugono tsu zuba. ²⁴ N tonuko da, wa laka ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁵ An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a wecikei, “Ya wa uza da wa tsara iwauwi?”†

²⁶ U kondono le u danai, “Ili i'ya bawu vuma wa fuda wa yan i'ya la vi, shegai Kashila ka fuda ta ka yan ko ndya wa.”

²⁷ Bituru tonuko yi, “Tsu asaka de gba ili i'ya tsari n i'ya tsara tsu tonu vu, ndya wa tsa tsara?”

²⁸ U tonuko le, “Mayun n tonuko da, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, eda aza da i tonu mu, ya dusuku ta dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada. ²⁹ Gba uza da baci u asakai i'ya wari n i'ya adama a va; (wata, a'uwa, ko tata ko mma, ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi ta i'ya hal kadofo amangatawun (100). Wa tsara ta kpam uma u da bawu wa kotso. ³⁰ Shegai n gogo-na ama ushani aza da a'ari aza a kagita a ka woko ta aza a makorishi, ama kpam ushani aza da a'ari a makorishi a ka woko ta aza a kagita.”

20

Azamaninga a kashina ka cinwi

¹ An Yesu wari a utonu tyoku da tsugono tsu zuba tsari, u da, “A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi.† Kain ka te n kpasani, u wutai tsara u boli azamaninga aza da a ka yanka yi manyan a kashina ka ne. ² U wushuku ta wa tsupa le ikebe i uliva; wata, ukebe u azurufa u te.* Aku u tutsuku le a ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.

³ “An kaara ka gadigba, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei ama roku kushani bawu a ka yan ko ili. ⁴ Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa le ta ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka kotso baci. ⁵ A lazai a ba a yain manyan a kashina ka ne.

“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpam, u doku ta dem u yain nala. ⁶ An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Ndya i zuwai ara ya liva bawu manyan?’

⁷ “A wushuki, ‘Tsu tsara uza da u bidya tsu manyan wa.’

“Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka va.’

⁸ “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uzapige u azamaninga vi, ‘Isa azamaninga yi vu tsupa le. Gita vu tsupa aza da n korusoi ubidya ubana a asu u aza a kagita.’

⁹ “An azamaninga aza da a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a tuwai uwusha ikebe i le, ya dem u wusha ikebe u azurufa u te. ¹⁰ An aza da a gitai manyan ili i kpasani a tuwai uwusha i le, ya dem zuwa ta uma u da wa tsara i'ya i lai i aza a nide. Shegai gba le a naka le dere tyoku u aza a kagita. ¹¹ An a nakai ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi, ¹² ‘Aza da a korusoi utuwa manyan ma ulapa u uwule u te u da koshi a yain. Shegai vu tsupa le dere n atsu. Kpam tsu liva ta a manyan a kaara ka shen.’

◇ 19:19 Uwt. 20. * 20:2 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

¹³ “Uza u kashina vi u wushunku uza u te u le, ‘Uza u va, n ryafa da wa. N tsupa da ta dere tyoku da tsu zuwamgbantai. ¹⁴ Bidya ukebe u vunu vu wala! Ma ciga ta n tsupa aza da n korusoi ubidya dere tyoku da n tsupa da. ¹⁵ Ma yan ta ili i'ya ma ciga n ikebe i va. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala yi ili i shinga?’ ”

¹⁶ Aku Yesu danai, “Nala wari. Uza u kagita wa woko ta a makorishi, uza u makorishi kpam u woko uza u kagita.”

Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ An Yesu wari nwalu ubana a Urishelima, aku u isai Kupanamere vi paki, u tonuko le, ¹⁸ “Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi ta ugana u ukpa. ¹⁹ Aku a nakangu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku kpam a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yanga ta a kain ka tatsu.”

Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya
(Marku 10:35-45)

²⁰ Aku mma u mmuku n Zabidi u tuwai ara Yesu na mmuku n ne n re, Yakubu n Yahaya. Aku u kudangi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.

²¹ Yesu wece yi, “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Vu uwa baci a tsugono tsu vunu, va asaka mmuku n re n va n dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpam a ugula u vunu?”

²² Shegai Yesu wushunku le, “I reve kalen ka ili i'ya ya wecike vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?”

Alobo yi a wushuki, “Tsa fuda ta.”

²³ Yesu wushunku le, “Mayun da ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so. Shegai ma fuda ma dangasa uza da wa dusuku a ulyaki u va ko a ugula u va wa. Asu u nala vi u ama da Tata u va u fobusukoi u da.”

²⁴ An atoni kupa a da a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a re a nala yi. ²⁵ Yesu isai atoni yi gba a asu u te, u tonuko le, “I reve ta ngono ma Awulawa a tsu wenike ta ama ucira. Kpam azapige a le a tsu yan ta manyan n tsupige tsu le a kaci ka ama. ²⁶ Shegai ugan nala gita n ada wa. Uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de. ²⁷ Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka de, u kana ta u gbashika da. ²⁸ Ko mpa gbam Maku ma Vuma n tuwa adama a da ama a ka gbashika mu wa, shegai n gbashika ama, kpam n naka uma u da wa wauwa ama ushani a unyushi u cingi u le.”

Yesu tanasai arumba ama a re
(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ An Yesu n atoni a ne a ka wuta a Jeriko, kakuma ka ama ushani ka tono le. ³⁰ Arumba ama a re a da a'ari ndishi a ikengi i ure a panai a da Yesu da wa wura, aku a gitai isali, n a dansi, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³¹ Aku kakuma ki ka tonuko le a pada, shegai a doku a salai cika, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³² An Yesu panaka le, aku u shamgbai, u wece le, “Ndya ya ciga mu n yanka da?”

³³ A wushuki, “Asheku, tsa ciga ta tsu wene asu!”

³⁴ Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu, aku a tono yi.

21

Yesu uwai a Urishelima
(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i Betafaji a Masasa ma Zayitum.† Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le. ² U tonuko le, “Walai i bana a une u da wari a kapala. I rawa baci de, ya cina ta maku ma makparyagi na mma u ne. I

tatsukpa n ɗa i tuko. ³ Uza roku u wece ɗa baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n ɗa, i tonuko yi, 'Asheku a ɗa a ka ciga n ɗa.' Kute-kute wa asaka ɗa ta i laza na n ɗa."

⁴ Nala u gita ta tsara a shadangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:

⁵ "Tonukoi aza a Sihiyona:†*

'Magono ma de ma la ma tuwa!

Uza u uvakunku kaci ɗa, wa walaka makparyagi.

Wari a utuwa a zuba u maku ma makparyagi.' " ◇

⁶ Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain. ⁷ A tukoi maku ma makparyagi mi na mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwai. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kpm a kodusoi avuku a ndanga a polusoi a ure. ⁹ Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kpm a tono yi a kucina n a salasi,

"Hosana,† cikpalai Maku ma Dawuda!"

"Kashila ka zuwuka yi unā u shinga, eyi uza ɗa wari a utuwa n kala ka Magono ma Zuba!"

"Hosana, cikpalai Kashila!"

¹⁰ An Yesu uwai a Urishelima, gba ama a shadangi n ipeli. A wecikei, "Ya kumbu vuma u na vi?"

¹¹ Aku kakuma ka ama ki ka danai, "Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili."

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

¹² Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashila, aku u lokoi gba aza ɗa a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gba iteburu i ama ɗa a ka savadasa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kpm ikerika i aza ɗa a ka dengishe ntambara. ¹³ U tonuko le, "A korongu ta a Tagarada u Kashila a da, 'A ka isa ta kuwa ku va kuwa ku kvasu.' Shegai i gonukoi ka kaburu ka aza a magalaka."

¹⁴ Arumba n awunu a tuwai ara ne pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u tanasa le. ¹⁵ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a wene yi wari uyansa ili i majiyan, a wenei kpm mmuku ma cikpala yi pini a Kuwa ku Kashila ki, n a dansi, "Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda." Gba ili i nala yi i zuwai adarakpi a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.

¹⁶ Aku a wecei Yesu, "Vu pana gbam ili i'ya mmuku n naha mi mari udansa?"

U wushunku le, "N pana ta. Kotsu i taɓa ukanshi a Tagarada u Kashila wa, a asu u ɗa u danai, 'Kashila, vu wenshike ta mmuku n shawu na mmuku n shili a shipi ishpa i icikpali?'" ◇

¹⁷ Aku u lazai u asakai ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai de.

Yesu yankai madanga ma kapopi unā

(Marku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kana yi cika. ¹⁹ U wenei madanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi madanga mi, "Va doku va matsa ilimaci kpm wa!" Kute-kute madanga mi ma ekpei.

²⁰ An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecikei, "Nida madanga mi ma ekpei gogo?"

²¹ U wushunku le, "Mayun n tonuko ɗa, i'a baci n upityanangu bawu i yain malala, ya fuda ta dem ya yan ili i'ya n yankai madanga ma na mi hal gbam i'ya i lai la. Ya fuda ta i tonuko masasa ma na, 'Wala ba vu rukpa a mala.' I'a baci n upityanangu, nala wa woko.

²² I wushuku baci, ya tsara ta gba ili i'ya i wecikei a'ayin a ɗa baci i yain kvasu."

* 21:5 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 21:5 Zak. 9:9. † 21:9 "Hosana" idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, "Kashila ka wauwa yi!" ko kpm "A cikpala yi." ◇ 21:16 Ishp. 8:2.

*A yain malala ma ucira u Yesu
(Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)*

²³ Yesu gonoi a Kuwa ku Kashila u gitai uwenishike. Aku adarakpi a pige na nkoshi a tuwai ara ne, a wece yi, “Ucira u eni u da va yansaka ili i na yi? Kpam ya naka vu u da?”

²⁴ U wushunku le, “Ma ta n keci ku te ka ma ciga n yan da. I fuda baci i wushuki ka, ma tonuko da ta tyoku da n tsarai ucira u da ma yansaka ili i na yi. ²⁵ Ya nakai Yahaya ucira u ulyubugusu?† Kashila ka zuba ka ka naka yi u da, ko gai a asu u ama da u wutai?”

Aku a dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba u da u wutai,’ wa dana ta, ‘Nda i zuwai bawu i wushuki n eyi?’ ²⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama da u wutai,’ tsa pana ta uwonvo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

²⁷ Aku a wushunku yi, “Tsu reve wa.”

U danai, “Mpa dem ma tonuko da uza da u naka mu ucira u da ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a mmuku m alobo ama a re

²⁸ Yesu danai, “Ma yanka da ta alabari a vuma roku uza da wari na mmuku n re, aku i tonuko mu ili i'ya i yawunsai. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!’

²⁹ “Maku mi ma wushuki, ‘Ma bana wa.’ Shegai u gonoi u banai.

³⁰ “Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonuko yi, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.’

Aku maku mi ma wushuki, ‘Ma bana ta,’ shegai u bana wa.

³¹ “A asuvu a mmuku n re n na mi, ya nakai tata vi karinga?”

Aku adarakpi na nkoshi n pige mi a wushuki, “Maku ma kagita ma.”

Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, awushi a utafa n ashankala a ka uwa ta a tsugono tsu Kashila kahu eda i uwa. ³² Yahaya Kalyubugi tuwa ta tsara u wenike da ure u da ya tsara uma. Shegai i 'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku ta. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpadai ukpatala i asaka ure u de kpam i wushuku n eyi wa.”

*Agisani a azamaninga a cingi
(Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)*

³³ Yesu danai, “Panai alabari a na yi: A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gawai kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nakai acimbi a roku haya, eyi kpam u lazai nwalu. ³⁴ An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

³⁵ “Shegai acimbi yi a kanai agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpam a varasa yi n atali hal u kuwai. ³⁶ Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku da a yankai aza a kagita yi. ³⁷ Uza u kashina vi u korusoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa ta ko a ka wene karinga ka ne.

³⁸ “Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, ‘Maku ma na ma lya ta agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko ta ka tsunu!’ ³⁹ Aku a kana yi, a rono yi uwuta a kashina ka cinwi ki a wuna yi.”

⁴⁰ Yesu wece adarakpi a pige n Afarishi yi, “Uza u kashina u nala vi u tuwa baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?”

⁴¹ Aku a wushuki, “Wa wuna le ta, aku u naka aza roku kashina ki, aza da a ka naka yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a da a gain.”

⁴² Yesu tonuko le, “Nala wari, i yan ta kaneshi u ukuna u na vi a Tagarada u Kashila, u da u danai:

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain,
ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.
Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi,

kpam ili i majiyan i'ya ara tsunu.' [◇]

⁴³ “N tonuko dā ukuna u mayun, a ka bidya t̄a tsugono tsu Kashilā ara dē a nākā aza dā a ka yan ili i'ya Kashilā ka ciga a tsugono tsu ne. ⁴⁴ Vuma dā u rukp̄ai a katali ka na wa koḡuso t̄a, kpam uza dā katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa t̄a yuku-yuku.”[‡]

⁴⁵ An adar̄akpi a pige n Afarishi a panai alabari a dā u yans̄aka le, aku a revei an n ele dā wa yan. ⁴⁶ A ka ciga a k̄anā yi, shegai a ka pana t̄a uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku t̄a Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo

(Luka 14:15-24)

¹ Yesu doki u yain manyan n alabari tsar̄a u wenishike ama, ² “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: A yan t̄a magono ma roku uza dā u fobusukoi maku ma ne abiki a iyolo. ³ U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka git̄a abiki yi, aku u suki agbashi a ne a is̄a ama yi, shegai a 'yuwain utuw̄a.

⁴ “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, ‘Tonukoi ama dā n libanai vi a fobuso dē abiki yi. A kiḡa t̄a anaka a shinga a dā n lakai uciga a fobuso inyama yi. Tuw̄ai a asu u abiki vi.’

⁵ “Shegai aza dā u libanai vi a tuw̄a wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden. ⁶ Aza roku kpam a k̄an̄ai agbashi yi a lapa le, a wunai. ⁷ Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magal̄ak̄a yi kpam a runukpa ilyuci i le.

⁸ “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotso dē afobi a abiki a iyolo yi. N libana t̄a ama, shegai a r̄atsa a tuw̄a wa. ⁹ Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza dā baci dem i wenei i libana yi u tuw̄a a asu u abiki vi.’ ¹⁰ Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a bolomgbonoi gb̄a aza dā a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shad̄angi n amoci.

¹¹ “An magono mi ma tuw̄ai tsar̄a u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza dā bawu u ukai aminya a shinga. ¹² U wece yi, ‘Avu, niḡa bawu vu ukai aminya a shinga utuw̄a a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fud̄a u dana ko ili wa.

¹³ “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutal̄a yi a asuvu a karimbi, nte ama a ka s̄a pini n ulumusa u a'anga adama a mb̄al̄a.’

¹⁴ “Mayun dā, a libana t̄a ama ushani, shegai kenu dā a dangasai.”

Keci a kaci ka utsupa u utafa

(Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Aku Afarishi a bolomgbonoi kaci tsar̄a a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsar̄a ili i'ya a ka k̄anā yi n i'ya. ¹⁶ Aku a sukunku yi atoni a le a roku n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve t̄a avu vuma u maci u dā, kpam va wenishike t̄a ili i shinga i ure u Kashilā. Vu bidya t̄a ya dem un̄a u te, ko ya tani baci wari. ¹⁷ Tonuko tsu uyawunsa u vunū. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa† magono ko tsu kp̄ad̄a utsupa?”

¹⁸ U reve t̄a uyawunsa u cingi u le, aku u tonuko le, “Ed̄a aza a maci a kaḡan! Nɗya i zuwai ya ciga i wanda mu? ¹⁹ Wenike numu ukebe u azurufa* u dā i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi. ²⁰ U wece le, “Kulu n kala ka yai ka k̄ari pini?”

²¹ Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “N̄ak̄ai Kaisa ili i'ya i'ari i ne, Kashilā kpam i n̄ak̄a yi ili i'ya i'ari i Kashilā.”

²² An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a as̄ak̄a yi.

Keci a kaci ka u'yanḡa u ukp̄a

(Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yanḡa a ukp̄a a kuw̄a baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuw̄ai ara Yesu a wece yi, ²⁴ “Kawenishiki, Musa dana t̄a, ‘Vuma u kuw̄a baci bawu mmuku, u k̄anā t̄a utoku u ne u sotoku uka vi tsar̄a u mats̄aka yi mmuku.’

[◇] 21:42 Ishp. 118:22-23. [‡] 21:44 Akorongi a cau a roku aza dā a pur̄ai a tagar̄ada u Matiyyu a kalatsa t̄a makp̄and̄a ma 44. ^{*} 22:19 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḡanga.

◇ ²⁵ A yan t̄a ama a roku ama a shindere uza n utoku aza d̄a a rongoi pini na. Uza u kagit̄a u zuwai uka, shegai u kuw̄ai bawu maku, aku uza u ire u sotuki mar̄ana mi. ²⁶ Eyi dem u kuw̄ai bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem mar̄ana mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gb̄a. ²⁷ A makorishi, uka vi dem u kuw̄ai. ²⁸ Kashil̄a ka 'yanḡasa baci akushe, uka u yai u d̄a wa woko? Kpaci u wolo t̄a ama a shindere a le gb̄a.”

²⁹ U wushunku le, “Ed̄a i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagar̄ada u Kashil̄a u danai wa, kpam i reve n ucira u Kashil̄a wa. ³⁰ A'ayin a d̄a baci akushe a 'yanḡai, a ka yan iyolo ko kpam a wutukp̄a iyolo wa. A ka woko t̄a tyoku u atsumate a zuba. ³¹ Mayun d̄a i yan t̄a kaneshi u ili i'ya Kashil̄a ka danai a ukuna u u'yanḡa u ukp̄a. ³² Kashil̄a ka dana t̄a, 'Mpa Kashil̄a ka Ibrahi, n Kashil̄a ka Ishaku, n Kashil̄a ka Yakubu.’ ◇ Kashil̄a aya Kashil̄a ka aza a uma, shegai ka akushe wa.” ³³ An kakum̄a ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

Mele ma ma lai ugbonguro

(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ An Afarishi a panai a da aza a Sadusi a fuda a wushuku wa, aku a bolomgbonoi. ³⁵ Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u mats̄ai wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

³⁶ “Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?”

³⁷ U wushuki, “ ‘Ciga Magono ma Zuba Kashil̄a ka vunu n katakasuvu ka vunu gb̄a. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gb̄a.’ ◇ ³⁸ Mele ma kagit̄a ma la vi ma kpam ma lai ugbonguro. ³⁹ Mele ma ire dem un̄a u te d̄a mar̄i: ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku d̄a va ciga kaci ka vunu.’ ◇ ⁴⁰ A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u nsumate w̄ari.”

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le, ⁴² “Uyawunsa u eni u d̄a i'ari uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?”

A wushuki, “Ma Dawuda ma.”

⁴³ Aku u tonuko le, “Nid̄a Dawuda is̄a yi ‘Asheku’? Kulu Keri ku zuwa t̄a Dawuda danai, ⁴⁴ “ ‘Magono ma Zuba ma tonuko t̄a Asheku a v̄a: Dusuku a ulyaki u v̄a

hal n zuwa atokulalu a vunu a kere ka adeshikpetsu a vunu.’ ◇

⁴⁵ “An u wokoi Dawuda is̄a yi Asheku, nida kpam wa woko maku ma ne?” ⁴⁶ Ko uza u fuda u wushunku yi wa, kpam ko uza u wuta karara bawu uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23

Yesu nak̄ai azapige a roku unyushi

(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)

¹ Yesu tonukoi kakum̄a ka ama ki kabolo n atoni a ne, ² “Awenishiki a Mele n Afarishi a'a t̄a n ucira u d̄a a ka tonuko d̄a ili i'ya Mele ma Musa ma danai. ³ Adama a nala, i toni i'ya a wenishike d̄a, shegai kotsu i yain tyoku d̄a ele a ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau d̄a n i'ya a tsu yansa. ⁴ A tsu tadanku t̄a ama ucanga u ar̄aji u d̄a bawu a ka fuda a ka canga. Kpam a tsu dambula gb̄am a dana as̄aka a banka majubu a b̄anga le ucanga wa.

⁵ “A tsu yan t̄a ili i shinga tsar̄a ama a wene le. Kpam ya dem u tsu sira t̄a alawu a d̄a a'ari n Kadyanshi ka Kashil̄a, shegai alawu a Afarishi a la t̄a ugbonguro. Ikali i'ya i'ari a ikengi i aminya a le i la t̄a dem ugbonguro. ⁶ A la t̄a uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata a Kashil̄a. ⁷ Kpam a'a baci a kuden, a tsu la t̄a uciga ama a danasa le n kala ka karinga; wata, ‘Kawenishiki.’

⁸ “Shegai ed̄a she i as̄aka uza u is̄a d̄a ‘Kawenishiki’ wa, kpaci Kawenishiki ka te ka i'ari n ka, kpam atoku a d̄a i'ari. ⁹ Kpam kotsu i is̄a uza n kala ka karinga ‘Tata’ a likimba

wa, kpaci Tata u te u ɗa i'ari n u ɗa uza ɗa wari a zuba. ¹⁰ Kotsu i asaka uza u isa ɗa 'Uzakuwa' wa, kpaci Uzakuwa u te ɗa; wata, Kawauwi. ¹¹ Uza ɗa baci wari uzapige, she u woko kagbashi ka atoku. ¹² Uza ɗa baci u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi ta kenu. Uza ɗa kpam u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi ta uzapige.

¹³ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! Kpaci i kangi ama utsutsu u u'uwa a tsugono tsu zuba. Eda i uwa a tsugono tsi wa, i asaka tani aza ɗa a ka ciga uwa a uwa wa. [¹⁴ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! Eda aza ɗa i tsu lya ucanga u nranan n a'uwa a le, i yain kpam kvasu ka ugadi tsara ama a wene da. A ka yan da ta mavura cika ma ma lai ma aza ɗa a buwai.]*

¹⁵ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! Kpaci i tsu pasamgbana ta mala i bana a iyamba i mbari tsara i zuwa uza u te u woko katonni. A'ayin a ɗa baci i tsara yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal u la da cika.

¹⁶ “Ter de eda aza ɗa ya tono n ama, dana arumba a da i'ari! I da, 'Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashila a'ayin a ɗa a ka ya kazuwamgbani, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n zinariya u da wari a Kuwa ku Kashila ki, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki mai.'

¹⁷ “Eda arumba a gbani, atengeshi. Ndya wa ve i lakai kalen: zinariya vi ko gai Kuwa ku Kashila ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulukpi? ¹⁸ Kpam i danai, 'Ama a tsina baci n asudarakpa, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune ku kari a asudarakpa vi, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki.'

¹⁹ “Icun i urumba u eni u da wa la! Ndya wa ve i lakai kalen: kune ki ko gai a asudarakpa u da u zuwai kune ki kari uwulukpi? ²⁰ Adama a nala, uza wa tsina baci n asudarakpa, tsina da la vi wa tsina n u da n kune ku kari pini a zuba u ne. ²¹ Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashila, tsina da wa tsina n ka hal n Kashila ka ka rongo pini vi. ²² Uza u tsina baci kpam n zuba, u tsina ta dem n karatsu ka tsugono tsu Kashila n uza da u dusuki pini.

²³ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! I tsu naka ta Kashila ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya i tsarai, hal gban n icanga i awanli i kusan i'ya i lakai kenukulu, n icun i kenukulu gba. Shegai i varangi iwenishike i Mele i pige; wata, uyanka ama ili i'ya i'ari dere, n upana iyali, n ushamkpa ukuna u Kashila mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kabolo n i nide yi. ²⁴ Eda arumba a da ya tono n ama, i'a ta tyoku u vuma da u sherei mini ma uso ma ne tsara u takpa maku ma kagushi, aku u gonoi u sodugi karakuma!†

²⁵ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! I tsu za ta kucina ku nko n de n apara a de, shegai asuvu a le a'a ta ushadangi n ili i'ya i tsarai a asu u uryafusa ama n i'ya ya zuwa da i pana kayanyan koshi. ²⁶ Eda Afarishi arumba a da! Gitai ve i zai asuvu a nko yi n apara yi, kateshe ki kpam ka yan ta sarara!

²⁷ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! Tyoku u asaun a da a kalai pun da i'ari. A tsu yan ta n tsulobo a kateshe, shegai asuvu a le a'a ta ushadangi n atele a akushe n ili i'ya i shamusai. ²⁸ Nala dem i'ari, i lobono ta uwundya a kateshe, shegai asuvu a de a'a ta ushadangi n ikuna i maci i kaban n tsicingi.

²⁹ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! I tsu yanka ta ntsumate a asu u kacida ka shinga, kpam i tsu kala ta asaun a aza a maci. ³⁰ I da, 'A da baci tsari tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, tsara tsa banga le uwuna ntsumate wa.'

³¹ “Adama a nala i varangu ta kaci ka de an i danai eda mmuku n tsikaya† ma aza da a wunai ntsumate n da i'ari. ³² Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi n cau n de n gitai vi!

³³ “Eda a'eku na mmuku ma a'eku! Nida ya yan i dana ya wura a uvarangu da a akina? ³⁴ Adama a nala, ntsumate, arevi n awenishiki a da la ma sukunku da. Ya wuna ta aza roku a le, ya vara ta aza roku ikusa a mawandamgbani. Aza roku tani ya bawan le ta a agata a

* 23:14 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 14.

† 23:24 Yesu dana da u danai, “I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige.”

Kashilā hal i tono le ubana ilyuci ilyuci n i yanki le mavura. ³⁵ Adama a nala, Kashilā ka yanka dā tā mavura adama mpasa m aza dā i wunai bawu unyushi. Edā aza a Yahuda i gitā tā i wunai Habila† vuma u maci, aku i lyai kelime n uwunusa ama hal ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza dā i wunai a mere ma Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā n asudarākpa. ³⁶ Mayun n tonuko dā, ukuna u nala vi wa gitā tā dem n aza dā i'ari n uma gogo-na.”

Yesu ciga tā Urishelima
(Luka 13:34-35)

³⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Edā aza a Urishelima! Ama a dē a wuna tā ntsumate kpam a varasai atsumate a dā a sukunku dā. N tsu ciga tā n bolongu dā tyoku dā matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁸ Nala Kashilā ka asākā Kuwa ku Kashilā ku dē, kpam ka woko tā bawu uza pini. ³⁹ N tonuko dā, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a dā ya dana, ‘Kashilā ka zuwuka uza dā wa tuwā n kala ka Magono ma Zuba unā u shinga.’”

24

A ka wacinsa tā Kuwa ku Kashilā
(Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Yesu asākai Kuwa ku Kashilā ki u kanai ure u lazai, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashilā. ² Shegai u tonuko le, “I wene kuma ku na ki? Mayun n tonuko dā, ko katali ka te a ka asākā ka a zuba u utoku u ne wa. Katali dem a ka wasa tā ka.”

Kuɓari a kaci ka upana u ikyamba
(Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ A'ari pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere dā ukuna u nala vi wa gitā? Kpam ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuwā u wunu n ukotso u a'ayin a dā a rawai?”

⁴ U tonuko le, “Kiranai kotsu i asākā uza u puwunsa dā wa. ⁵ Ama ushani a ka tuwā tā n kala ka vā, a dana alya Kawauwi, kpam a ka puwunsa tā ama ushani. ⁶ Ya pana tā ukuna u kuvon n alabari a kuvon a dā a ka tuwā, shegai kotsu i pana uwonvo wa. Gbā ili i nala yi i kanā tā i gitā kahu makorishi ma tuwā. ⁷ Kaletsu ka ama ka 'yangasākā tā aletsu, tsugono kpam tsa 'yangasākā tā tsugono. A ka yan tā a'ayin a kambulu kuten gbām wa. Iyamba ya gbādā tā a asu kau-kau. ⁸ Gbā mbālā ma ili i na yi mā tā tyoku u mbālā ma kagitā ka ilimaci i maku.

⁹ “Ama a ka kanā dā tā, a ka neke dā tā tsarā a yanka dā mavura, kpam a ka wuna dā tā. Gbā ama a ka kovo dā tā an u wokoi i wushuki nā mpa. ¹⁰ Kpam ama ushani a ka asākā mu tā utono. A ka kpatalāka tā atoku a le kpam a 'yuwan atoku a le. ¹¹ Ntsumate n kaban ma tuwā tā ushani n lapanasā ama ushani. ¹² Tsicingi tsa tambura tā tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le. ¹³ Shegai aza dā a kawunki hal ubana a makorishi, Kashilā ka wauwa le tā. ¹⁴ A'ayin a dā baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gbā likimba n iyamba, a tonusukoi kpam gbā aletsu, aku makorishi ma tuwā.

Upana u ikyamba u pige
(Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ “A'ayin a ka tuwā tā a dā ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai: ‘Ili i icadi i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā.’ ◇ (Edā aza dā ya yan kaneshi i reve tā kalen ka ili i na yi.) ¹⁶ A a'ayin a nala yi, u kanā tā aza a Yahuda a suma ubana a nsasa tsarā a lai. ¹⁷ Uza dā wari a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu upurā ucanga wa. ¹⁸ Uza dā wari a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u kunya wa. ¹⁹ A a'ayin a nala yi, ter dē aka a dā a'ari n atsuma, ko kpam aza dā a'ari nā mmuku n shili!

◇ 24:15 Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

²⁰ “Yanyi kavasū a asu u Kashilā, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka Ashibi wa!
²¹ Nala wa woko tā a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a yain likimba, kpam a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa. ²² Shegai Kashilā ka jebe de kakumā ka a'ayin ki; a da baci wari u yain nala wa, uza wā la wa yan uma wa. Shegai Kashilā ka jebe de a'ayin yi adama ama a ne a da u dangasai. ²³ A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko dā tā, ‘Wundyai, Kawauwi ka la!’ Ko kpam uza roku wa dana tā, ‘Aya na!’ Kotsu i tono le wa. ²⁴ Awauwi a kaban nā ntsunate n kaban a ka tuwā tā a yain iryoci kpam n ikunesavu. A ka zuwa tā ama a tono le, hal gbām n ama da Kashilā ka dangasai, hal gai wa yan baci nala. ²⁵ Panai, n rono dā tā atsuvu gampā kahu ukuna vi u gitā.

²⁶ “Uza roku u tonuko dā baci, ‘Wundyai, Kawauwi ka nide a kakamba,’ kotsu i bana i kondo wa. Ko kpam, ‘Wundyai, aya la ukpawin,’ kotsu i wushuku wa! ²⁷ Maku ma Vuma ma tuwā baci, ya dem wa wene yi tā, tyoku da uladā u tsu wutā a kasana ubana a kalivi. ²⁸ Asu u da baci kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini. Ili i na iryoci i'ya ya wenike an makorishi ma yan de evu i'ya.”

Utuwā u Maku ma Vuma
(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ “A'ayin a da baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute
 “Kaara ka kimba tā,
 kpam uwoto wa doku wa nakā katyashi wa.
 Atala a ka rukpusā tā,
 a ka gbadā tā kpam ili i pige i pige i'ya i'ari u zuba.’ ◇

³⁰ “A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wutā tā a kalishi. Gbā ama a likimba a ka sā tā adama a uwonvo. A ka wene tā Maku ma Vuma utuwā a zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige. ³¹ Wa tutsuku tā atsumate a zuba a ne a kapala n mawurā ma pige ma ukakaci, a ka bolomgbono tā aza da u dangasai ili i'ya i kanai a kasana ubana a kalivi n gadi ubana a daka; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a n nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi
(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² “Gogo-na rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi: A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limanai, aku a ka topo avuku, ya reve tā an ilyushi i yain evu.* ³³ I wene baci gbā ili i na yi ya gitasa, kotsu i reve an a'ayin a yan de evu n utuwā. ³⁴ N tonuko dā, gbā ili i na yi ya gitā tā kahu ama da a'ari n uma gogo-na a kuwusa. ³⁵ Zuba n likimba wa cimba tā, shegai kadyanshi ka vā ka yan tā pini bawu utyoku.

Uza reve kain ka ugono u Yesu wa
(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Uza wā la u revei kain ka nala ki ko kpam ulapa u uwule vi wa. Ko atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u ne. ³⁷ A'ayin a da baci Maku ma Vuma ma gono, ili gbā ya woko tā tyoku da i'ari a a'ayin a Nuhu.† ³⁸ A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwā, ama a rongo tā ulya n a soyi kpam n a yansi iyolo hal ubana kain ka Nuhu uwai a kpatsu. ³⁹ A 'yanga ureve ili i'ya ya gitā wa, she na mini ma pige ma tuwai ma wunai ama gbā. Nala wa woko a'ayin a da Maku ma Vuma ma gono. ⁴⁰ A'ali ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya tā uza u te, a asakā uza u te. ⁴¹ Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya tā uza u te, aku a asakā uza u te.

⁴² “Adama a nala, she i rongo ufobusi, kpaci i reve a'ayin a da Asheku a de a ka tuwā wa. ⁴³ A da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwā, wari wa rongo tā ufobusi, wa asakā kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁴ Edā dem u kanā tā i rongo ufobusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono tā a'ayin a da bawu i zuwai uma.

◇ 24:29 Isha. 13:10. * 24:32 A iyamba i aza a Isara'ila, ndanga n tsu topo tā kahu usudugbi u yain.

Kagbashi ka shinga
(Luka 12:41-48)

⁴⁵ “Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kpam kari n ugboji? Aya uza da uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u nakasa le ilikulya a'ayin dem. ⁴⁶ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci, wa tsara ta katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne. ⁴⁷ Mayun n tonuko da, uzakuwa u nala vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁸ Shegai kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko ta kaci ka ne uzakuwa u va wa gono gogo wa. ⁴⁹ Aku u gita ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa kabolo n atoku a ne asoi. ⁵⁰ Uzakuwa vi wa tuwa ta a a'ayin a da bawu u zuwai uma wa tuwa. ⁵¹ Aku uzakuwa vi u tassa yi ikyamba n kaburu, u wutukpa yi kabolo n aza a maci a kaban, nte ama a ka sa pini n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

25

Agisani a nkere kupa

¹ Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta nkere n roku ama kupa aza da a bidyai ncikalun le tsara a bana a kangu valisavu. ² Ama a tawun a asuva a le atengeshi a da, shegai ama a tawun a da a buwai vi a'la ta n ugboji. ³ Aza da a'ari atengeshi yi a bidyai ncikalun le, shegai a bana manivi ma roku wa. ⁴ Aza da kpam a'ari n ugboji vi a bidyai ncikalun manivi a adele a le. ⁵ An valisavu vi u barakpai bawu u rawai go, aku a gitai agbadigi hal a lavutai.

⁶ “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u da la utuwa! Tuwai tsu kangu yi!’

⁷ “Nkere mi gba a 'yangai a fobusoi ncikalun le. ⁸ Aku aza da a'ari atengeshi yi a tonukoi aza a ugboji yi, ‘Ne tsu manivi ma de kenu, kpaci ncikalun tsunu ma cimba de.’

⁹ “Shegai a wushunku le, ‘Tsara n ma ma rawa tsu gba tsunu wa. Walai i bana a asu u aza da a ka dengishe i tsilaka kaci ka de.’

¹⁰ “A'ayin a da nkere n tawun mi a lazai a ba a tsila manivi mi, aku valisavu vi u rawai. Nkere n da mari ufobusi vi a uwai a asu u abiki a iyolo yi kabolo n valisavu vi. Aku a gidaki utsutsu.

¹¹ “A'ari pini, aku nkere n nide mi n rawai, n salai, ‘Uzakuwa! Uzakuwa! Kukpunka tsu utsutsu!’

¹² “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko da, n reve da wa.’ ”

¹³ Aku u danai, “Rongoi ufobusi, kpaci i reve kain ko kpam a'ayin a da ukuna u na vi wa gita wa.”

Agisani a agbashi a tatsu
(Luka 19:11-27)

¹⁴ Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da pini uza da u fobusoi nwalu ubana a ilyuci i roku. Kahu u laza, aku u isai agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i gubuka mu ucanga u va, n laza baci.’

¹⁵ Vuma vi u reve ta ili i'ya kagbashi dem ka yan. Aku u nakai uza u kagita ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, * uza u ire kpam u naka yi i re, uza u tatsu kpam u naka yi i te. Aku u 'yangai u lazai. ¹⁶ An vuma vi u lazai, kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u yain tsilaga n i'ya, u tsarai i tawun i roku. ¹⁷ Uza da kpam u nakai i re yi u yain nala, eyi dem u tsarai i re i roku. ¹⁸ Shegai kagbashi ka u nakai ukebe u te vi, u gawai kpele u sokongi u da pini.

¹⁹ “An a barakpai, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya dem yankai ikebe yi. ²⁰ Kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u tukoi i ne n i'ya u tsarai vi dem. U danai, ‘Uzakuwa, vu naka mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, kpam n doku ta n tsarai ikebe i tawun n i'ya.’

²¹ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

* 25:15 Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

²² “Aku kagbashi ka u *naƙai* i re yi u *tuwai* u danai, ‘Uzakuwa, vu *naƙa* mu *ta* ikebe i zinariya i pige i pige i re, kpam n doku *ta* n *tsarai* i re n i'ya.’

²³ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan *ta* mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i *va*, ma *asaka* vu *ta* vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan *na* mpa.’

²⁴ “Kagbashi ka u *naƙai* u te vi u *tuwai*, u danai, ‘Uzakuwa, n reve *ta* *va* yuwu wa. Vu tsu zuwa *ta* uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei. ²⁵ Adama a nala, n pana *ta* uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n *gawai* kpele n sokongi u da pini. Ukebe u vunu u da na.’

²⁶ “Aku uzakuwa vi u wushuki, ‘Avu kagbashi ka cingi ka, kpam kawonvoli. Vu da vu reve *ta* n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei. ²⁷ Wari u gan *ta* *gbam* vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe *tsara* n *tsara* ili i'ya i uwa mu pini.’

²⁸ “Aku uzakuwa vi u tonukoi agbashi a da a buwai vi, ‘Wusha niyi ukebe vi i *naƙa* kagbashi ka *kari* n ikebe kupa vi. ²⁹ Uza u yan baci ili i maci n i'ya *wari* n i'ya, *Kashila* ka doku *ta* ka *naƙa* yi, kpam wa *tsara* *ta* i'ya ushani. Shegai uza da bawu *wari* n ili, *Kashila* ka wusha *ta* i kenukulu i'ya *wari* n i'ya vi. ³⁰ Gogo-na *vutalai* kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u da ama a ka *sa* n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.’

Magono ma yanka ta ama gba afada

³¹ Yesu lyai kapala n uwenishike, “Maku ma Vuma ma *tuwa* *ta* a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gba. Wa woko *ta* Magono aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne. ³² Gba aletsu a likimba a ka bolomgbono *ta* a kapala ka ne, kpam wa pece le *ta* abolo a re tyoku da kaliniki ka tsu pece ncon *na* nryadiga. ³³ U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryadiga kpam a ugula u ne.

³⁴ “Aku magono mi ma tonuko ama da a'ari a ulyaki u ne, ‘*Tuwei*, Tata u *va* u zuwuka da de *una* u shinga u ne. Wushai tsugono tsa *Kashila* ka fobusuko da tun a'ayin a da u yain likimba. ³⁵ A'ayin a da ma pana kambulu, i ne mu *ta* ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu *ta* mini n soi. An ma yan tsumoci, i wusha mu *ta*. ³⁶ An *mari* kataba, i *naƙa* mu *ta* aminya n ukai. An *mari* a *mabala*, i kirana *ta* *na* mpa, kpam an *mari* a kuwa ka a'ali, i konduso mu *ta*.’

³⁷ “Ama a maci yi a ka wushuku *ta*, ‘Asheku, nwere da tsu wene vu n kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kpam va pana kakuli, aku tsu ne vu mini? ³⁸ Nwere da tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu? Nwere da tsu wene vu kataba, aku tsu *naƙa* vu aminya? ³⁹ Nwere da tsu wene vu a *mabala* ko kpam a kuwa ka a'ali, aku tsu kiranai n avu?’

⁴⁰ “Magono mi ma wushuku *ta*, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i yankai ama a *va*, ko aza da a lakai kenukulu, mpa i yankai.’

⁴¹ “Aku Magono mi ma tonuko aza da a'ari a ugula u ne, ‘*Batsai* dan *na* mpa, eda ama da *Kashila* ka yankai *una* u cingi. Walai i ba i uwa a akina a da bawu a ka kotso a da a fobusukoi *Kalapansi* n atsumate a ne! ⁴² An ma pana kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi wa. ⁴³ An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kpam an *mari* kataba, i *naƙa* mu aminya n uka wa. An *mari* a *mabala*, kpam *mari* a kuwa ku a'ali, i kirana *na* mpa wa.’

⁴⁴ “Ama a nala yi a ka wushuku *ta*, ‘Asheku, nwere da tsu *kpada* vu *ubanga* a'ayin a da va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko *vai* kataba, ko kpam *vai* a kuwa ku a'ali bawu tsu *banga* vu?’

⁴⁵ “Magono mi ma wushuku *ta*, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i *kpada* *ubanga* ama a *va*, ko nida tani baci a'ari kenukulu, mpa i *kpada* *ubanga*.’

⁴⁶ “Ama a nala yi a ka uwa *ta* a asuvu a mavura ma bawu *mari* n utyoku, shegai ama a maci yi a ka yan *ta* uma bawu utyoku.”

26

*A sheshei tsarā a wuna Yesu**(Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)*

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne, ² “I reve tā gai a'ayin a re a da a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana,† kpm a ka neke tā mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”

³ A'ayin a nala yi, adarakpi a pige nā nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku Magono ma Adarakpi, uza da a ka isa Kayafa. ⁴ A sheshei tyoku da a ka kana Yesu tsarā a wuna yi usokongi. ⁵ Shegai a danai, “U gan tsu yain ukuna u na vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu ta.”

*A tsunki Yesu manivi ma magulani**(Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)*

⁶ Ele n a fobusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. ⁷ Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuwai n majuju ushadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. U tsunki Yesu a kaci.

⁸ An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, “Icun i koli ka ikebe ka eni ka naha! ⁹ Wari u gan ta u denge ma n ikebe cika, aku u naka aza a unambi ikebe yi.”

¹⁰ Yesu kpm reve ta gba i'ya a ka tono, aku u tonuko le, “Ndya i zuwai ya damgbarasa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu. ¹¹ Ya rongo ta kabolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n ada a'ayin ushani wa. ¹² Tsunku da u tsunku mu ma, tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida. ¹³ Mayun n tonuko da, asu u da baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga a asuvu a likimba, a ka dana ta ili i'ya uka u na vi u yain, kpm ama a ka ciba ta n eyi.”

*Yahuza wushuki u neke Yesu**(Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)*

¹⁴ Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti u ba u dansai n adarakpi a pige, ¹⁵ “Ndya ya naka mu n naka da baci Yesu?” Aku a naka yi ikebe i azurufa kamankupa.* ¹⁶ Pini nala, u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le.

*Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana**(Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)*

¹⁷ Kain ka kagitā ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu fobuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹⁸ U wushuki, “Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, ‘Kawenishiki ka danai: A'ayin a da a dangasaka mu a yan de evu n urawa. Ma ciga ta n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.’ ” ¹⁹ Aku a yain dere tyoku da u tonuko le, a ba a fobusoi ilikulya yi pini.

²⁰ An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya. ²¹ Ele pini n a lyayi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u te a asuvu a de wa neke mu ta.”

²² A namgba ta katsuma cika, aku a gitā yi keci maten-maten, “Mpa ma neke vu vi, Asheku?”

²³ U wushuki, “Vuma da u dabai kusan unā u te nā mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi. ²⁴ U kana ta Mpa Maku ma Vuma n kuwa, tyoku da a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a da a wurai. Shegai ter n uza da wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, wari wa laka yi ta tsulobo.”

²⁵ Yahuza uza da wa neke yi vi u danai, “Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?”

U wushunku yi, “Nala wari, ada.”

*Ulya u ilikulya i Asheku**(Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)*

* 26:15 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

²⁶ Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashilā aku u jibamgbanasai u da, u nakai atoni a ne u danai, “Wushai burodi na vi i takuma, kpaci ikyamba i va i'ya.”

²⁷ Aku u bidyai kpam mako, u cikpai Kashilā u nakai atoni a ne, u danai, “Ya dem u soi. ²⁸ Kpaci mpasa n va n da, iryoci i kazuwamgbani ka Kashilā ka yain n ama a ne, n da a wotsongi adama a da Kashilā ka cimbusa unyushi u le. ²⁹ N tonuko da, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n ada a tsugono tsu Tata u va.”

³⁰ Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

³¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Ara n kayin ka na gba de ya suma ta i asaka mu utyoku u va, tyoku da Zakariya matsumate u korongi, ‘Kashilā ka gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ◇

³² “Shegai a'ayin a da baci n 'yanga a ukpa, ma laza ta ubana a Galili n lasa da urawa.”

³³ Bituru danai, “Ko ama gba a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!”

³⁴ U tonuko yi, “Mayun n tonuko vu, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Shegai Bituru danai, “Ma nana vu wa! Ma kuwa ta gbam kabolo n avu!” Nala dem atoni a da a buwai vi a danai.

Yesu yain kvasu a Getisimani

(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u da a ka isa Getisimani, u tonuko le, “Dusuki pini na, ma bana ta nife n yain kvasu.” ³⁷ U bidyai Bituru na mmuku n Zabidi n re a banai kabolo. U namgba ta katsuma kpam u dambula ta cika. ³⁸ U tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika yavu ma kuwa. Shamgbai pini na i rongo uma na mpa.”

³⁹ U lazai ubana a kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci ka ne a iyamba u vasai, “Tata u va, wari wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi. Shegai u la ta tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya mpa ma ciga.”

⁴⁰ Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru, “Ndyai zuwai ama a tatsu a de gba bawu i fudai i rongoi uma a uwundya ko u ulapa uwule u te da baci? ⁴¹ Kotsu i lavuta wa, yanyi kvasu kotsu i tsara ucira u da ya shamgba a ukonduso. Kulu ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

⁴² Aku u asaka le u vasai, “Tata u va! Va takpa mu baci mako ma na mi wa, she a'ayin a da n soi ma, ma yan ta ili i'ya va ciga.”

⁴³ U gonoi u cina le a ka lavuta, a kukpa gbam a'eshi a le wa. ⁴⁴ Aku Yesu asaka le u'asaka utatsu, u ba u yain kvasu tyoku u kvasu ka kagita.

⁴⁵ U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Nida i'ari alavu n i wunvugusi hal n gogo-na? A'ayin a yan de gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere a aza a unyushi u cingi. ⁴⁶ 'Yanga tsu walai. Kondonoi, vuma da u neke mu vi, aya wa tuwa la.”

A kana Yesu

(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u rawai kabolo n kakuma ka ama n iburundu na mkpaukpau. Adarakpi a pige na nkoshi alyi a suki ama a na yi. ⁴⁸ Yahuza tonuko le ta kahu a tuwa, “Ya reve ta vuma vi a'ayin a da baci n ba n danasa yi n uwambatsa, i kana yi.” ⁴⁹ An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danasa yi, u danai, “Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.

⁵⁰ Yesu wushunku yi, “Kaje ka va, yan ili i'ya vu tuwai uyan.” Aku ama yi a tuwai a kana Yesu.

◇ 26:31 Zak. 13:7.

⁵¹ Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamgbanaɪ kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraki. ⁵² Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko burundu u vunu a ivin i ne. Uza da baci dem u shilakanai n burundu, n burundu da dem a ka wuna yi. ⁵³ Mayun i reve ta gai ma fuda ma wece Tata u va, u naka mu abolo a atsumate a zuba kupa n a re a da a ka yanka mu kuvon ma ciga baci.”[†] ⁵⁴ Shegai u kana ta u woko naha, tsara a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi.”

⁵⁵ U tonukoi kakuma ka ama ki, “I tuwa mu ukana n iburundu na mkpaukpau yavu uza u magalaka da mari! Kain dem n tsu dusuku ta a Kuwa ku Kashila uwenishike, kpam i kana mu wa. ⁵⁶ Shegai gba ili i na yi i gita ta, tsara ikorongi i nsumate i shadangu.” Aku atoni a ne gba a sumai a asaka yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Aza da a kanai Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Adaraki, a asu u da awenishiki a Mele na nkoshi a bolombonoi. ⁵⁸ Bituru tono le a kucina a mbari she pini a kuwa ku Magono ma Adaraki mi. Aku u dusuki evu n awundi a kuwa yi tsara u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.

⁵⁹ Adaraki a pige yi n Asheshi a Pige[‡] a da a buwai vi gba a ka ciga a wuna Yesu. Aku a zamai ama roku aza da a ka dansa kadyanshi ka kaban a kaci ka ne pini a kuwa ku asheshi ki. ⁶⁰ Ama ushani a tuwai a dansai kadyanshi ka kaban a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsara yi n unyushi u da u rawai a wuna yi wa.

Aku ama a re a tuwai a danai, ⁶¹ “Vuma u na vi dana ta ‘Ma wasa ta Kuwa ku Kashila aku n gono n mai kpam ka a asuvu a a'ayin a tatsu.’ ”

⁶² Magono ma Adaraki mi ma 'yangai u tonukoi Yesu, “Va n ili i'ya va dana a ukuna u na vi? ⁶³ Shegai u dana ko ili wa.

Aku Magono ma Adaraki mi ma doku ma tonuko yi, “A asuvu a kala ka Kashila Uza u Uma n zuwa ta vu tsina: Tonuko tsu ko ada Kawauwi, Maku ma Kashila.”

⁶⁴ Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi. Shegai n tonuko da gba de: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba utuwa a asuvu a kalishi a zuba!”

⁶⁵ An Magono ma Adaraki ma panai nala, aku u karamgbanaɪ aminya a ne adama a unamgbi u asuvu, u danai, “Vuma u na u yanka ta Kashila kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpam aza da a ka dana ukuna u roku a kaci ka ne wa: eda dem i pana ta ili i'ya u danai. ⁶⁶ Nda i wenei a ka yan n eyi?”

Aku a wushuki, “U yan ta ili i'ya i ratsai a wuna yi.”

⁶⁷ Aku a cikpunka yi atatsa a upetiwa'eshi, a sugbusa yi. Aza roku kpam a basasa yi.

⁶⁸ A danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita, cinda a da Kawauwi! Ya sugba vu?”

Bituru nanai Yesu

(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka kari makere ka tuwai ka danai, “Avu dem va ta kabolo n Yesu uza u Galili.”

⁷⁰ Pini a kapala ka ama, Bituru danai, “Nala wa! N reve gbam ili i'ya va tono wa!”

⁷¹ U wutai a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene yi, aku u tonukoi ama da a'ari pini vi, “Vuma u na vi wa ta dem n Yesu uza u Nazara.”

⁷² Bituru doku u nanai, “N tsina ta, mpa n reve vuma u na vi wa!”

⁷³ An a tsara a barakpai kenu, aza da a'ari pini kushani, a banai ara Bituru a danai, “Mayun da, va ta kabolo n ama da a ka tono Yesu. Kpaci tyoku da va dansa da u wenikei ko ya vari.”

[†] 26:53 Kabolo dem ka ta n asoje azu a teli (6,000): Yesu danai wa fuda ta u isa atsumate a zuba azu amangatatsunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a banga yi u dangasa baci u yain nala. [‡] 26:59 Roku a tsu isa ta Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

⁷⁴ Bituru danai, “N tsina t̄a, ukuna u mayun u d̄a ma dansa! *As̄ak̄a Kashil̄a* ka yan mu mavura n yanka d̄a baci kaban! N reve vuma u na vi wa!”

Kute-kute, aku kapen ka salai. ⁷⁵ Bituru cibai n ili i'ya Yesu tonuko yi: “Kahu kapen ka sala, va nana mu t̄a vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” Pini nala, u wut̄ai u s̄ai cika n unamgbukatsuma.

27

A bankai Yesu ara Bilatu

(*Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32*)

¹ Kain n ka wansi n kpasani, aku gb̄a ad̄arakpi a pige n̄a nkoshi a sheshei a kaci ka Yesu tsar̄a a wuna yi. ² Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatu† gomuna.

Ukp̄a u Yahuza

(*Asuki 1:18-19*)

³ An Yahuza uza d̄a u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kid̄agai Yesu ugana u ukp̄a, aku ukuna vi u gonoi u b̄al̄a yi cika. U bidyai ikebe i azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u ad̄arakpi a pige n̄a nkoshi mi. ⁴ U danai, “Unyushi u d̄a n yain u d̄a na: N n̄ak̄a d̄a vuma d̄a bawu w̄ari n unyushi u cingi tsar̄a i wuna yi.”

Aku a wushuki, “N̄dya i birika tsu? Ukuna u vunu u d̄a nala vi.”

⁵ Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashil̄a ki, aku u lazai u ba u vuruki kaci ka ne a madanga hal u kuwai.

⁶ Ad̄arakpi a pige yi a t̄as̄ai ikebe yi a danai, “U wusha t̄a ikebe i na yi adama a mpasa n vuma. Mele ma dana t̄a t̄sa bolomgbono i'ya n ikebe i Kuwa ku Kashil̄a wa.” ⁷ Aku a ba a tsilai uyamba u vuma roku kamai ka mgbodo tsar̄a a cid̄angusu amoci a d̄a a ka kuwusa a Urishelima. ⁸ Ili i'ya i zuwai a ka is̄a asu vi “Uyamba u Mpasa” d̄a gai la vi hal utuw̄a a'ayin a tagar̄ada na vi. ⁹ Ili i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shadangu t̄a:

“A bidyai ikebe i azurufa kamankupa, ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.

¹⁰ A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi, tyoku d̄a Magono ma Zuba ma tonuko mu.” ◇

Yesu a kapala ka Bilatu

(*Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38*)

¹¹ A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku gomuna vi u wece yi, “Ad̄a magono ma aza a Yahuda mi?”

Yesu wushunku yi, “Nala w̄ari tyoku d̄a vu danai vi.”

¹² Shegai an ad̄arakpi a pige n̄a nkoshi aza d̄a a ka zama yi n unyushi vi a ka dansa n eyi, u padai bini. ¹³ Gomuna vi u tonuko yi, “Avu pana ili i'ya a ka dansa a kaci ka vunu ki wa?” ¹⁴ Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u yain majiyan cika.

A kid̄agai Yesu ugana u ukp̄a

(*Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16*)

¹⁵ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu as̄ak̄a t̄a vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza d̄a ama yi a dangasai. ¹⁶ A'ayin a nala yi, vuma roku u d̄a pini a kuwa ku a'ali ki uza d̄a a ka is̄a Baraba. Ya dem u reve t̄a vuma vi vuma u cingi u d̄a. ¹⁷ An kakuma ka ama ki ka bolomgbonoi, aku gomuna vi u wece le, “Vuma u eni u d̄a ya ciga a as̄ank̄a d̄a a asuvu a kuwa ku a'ali? Ya ciga a as̄ank̄a d̄a Baraba d̄a, ko gai Yesu uza d̄a a ka is̄a Kawauwi.” ¹⁸ Gomuna vi u reve t̄a ama yi a tuko t̄a Yesu ara ne adama a malyon.

¹⁹ Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u danai: “Kotsu vu yanka vuma u nala vi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa. N yan t̄a alavutanshi a kaci ka ne ara, kpam a d̄a a foro mu t̄a cika.”

²⁰ Shegai ad̄arakpi a pige n̄a nkoshi a leshei kakuma ka ama ki a da a dana u as̄ank̄a le Baraba aku a dana a wuna Yesu.

◇ 27:10 Iri. 32:6-9.

²¹ Gomuna vi u doku u wecei kakumā ki, “A asuvu a ama a re a na yi, ya ya ciga n asankā dā?”

A wushuki, “Baraba.”

²² U wece le kpam, “Nidā ma yan n Yesu, uza dā a ka isā Kawauwi ki?”

A wushuki, “A wandamgbana yi.”

²³ U wecikei, “Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?”

A worukpoi cika, “Wandamgbana ni.”

²⁴ An u wenei ili i'ā la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga dē a gitā u'yangasā atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, “Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eḍa ya yan u dā.”

²⁵ Ya dem u wushuki, “Aṭsa nā mmuku n tsunu a ka kanā n unyushi u ukpā u ne.”

²⁶ Aku Bilatu asankā le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u nakā le n eyi a ba a wandamgbana.

Asoje a yankai Yesu majari

(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)

²⁷ Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a kebile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gbā le. ²⁸ A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpayaya. ²⁹ A yain funiṭ u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kudangi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, “Tsu nakā vu tā tsupige Magono ma aza a Yahuda.” ³⁰ Pini nala, a cikpunkā yi atatsā. A bidyai kalangu ki a lapusa yi n ka a kaci. ³¹ An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpā yi a lazai n eyi ubana a asu u dā a ka wandamgbana yi.

A wandamgbanāi Yesu

(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)

³² Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a matsā yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ³³ Gbā le a rawai a asu u dā a ka isā Golugota;ṭ (wata, Asu u Mako ma Kaci). ³⁴ Asoje yi a nakā yi mini ma cinwi ma a satarai n agumā a akoni.* An u pedei ma, aku u 'yuwain ma uso. ³⁵ A'ayin a dā a kotso yi uwandamgbana, aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta. ³⁶ Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya. ³⁷ Zuba n kaci ka ne, a zuwa tā iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: “YESU DA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA.”

³⁸ Asoje yi a wandamgbana tā dem aza a magalakā a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku ugulā ku ne. ³⁹ Ama dā a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirakpusa adama a magori. ⁴⁰ A rongoi udansa, “Vu da va wasā Kuwa ku Kashilā, aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunu! Avu Maku ma Kashilā ma baci, cipā pini a mawandamgbani mi!”

⁴¹ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele nā nkoshi a yanka yi tā dem majari. ⁴² A da, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci magono mi, u cipā pini a mawandamgbani mi wa wa, tsarā tsu pityanangu n eyi. ⁴³ U pityanangu tā n Kashilā, adama a nala asakā Kashilā ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana tā dem, ‘Mpa Maku ma Kashilā ma.’ ” ⁴⁴ Aza a magalakā a dā a wandamgbanāi kabolo n eyi vi ele dem a yanka yi tā kadyanshi ka gbani.

Ukpā u Yesu

(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

⁴⁵ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gbā u likpamgbanāi n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ⁴⁶ Pini nala, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabakatani?” Wata, “Kashilā ka va, Kashilā ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?”

⁴⁷ Aza dā a'ari pini a asu vi kushani a panakā yi, aku a danai, “Iliya dā wa isa!”

* ^{27:34} Agumā a akoni a dā a ka dansakā pini na vi, n avuku a dā a tsu yan a dā tsarā u jebe mbālā ma ikyamba.

⁴⁸ Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u *naḱai* Yesu *tsara* u soi. ⁴⁹ Shegai aza da a buwai vi a danai, “Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwa u wauwa yi!”

⁵⁰ Pini nala, u salai, aku uma u ne u wutai.

⁵¹ Kute-kute, kunya ka a *baraḱpai* a asuvu a Kuwa ku Kashila ku karamgbantai kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwa a iyamba.† Aku likimba u *gɓadai*, atali a *batsasai*. ⁵² Asaun kpam a *kukpusai*, ama a Kashila ushani aza da a kuwusai a '*yangasai*. ⁵³ A wutai a asaun yi. An Yesu '*yangai* a ukpa, a banai a Urishelima ilyuci i uwulukpi, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.

⁵⁴ An katigi ka asoje n asoje a da a'ari kabolo n eyi a wenei iyamba i *gɓadai* n ili i'ya i *gitasai*, aku a panai uwonvo, a danai, “Mayun da, Vuma u na Maku ma Kashila ma!”

⁵⁵ Aka ushani aza da a wutai a Galili a tonoi Yesu *tsara* a *ɓanga* yi a shamgbusai mɓari a ka wundya mawandamgbani mi. ⁵⁶ Asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), na mma u Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi.

Kacida ka Yesu

(*Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42*)

⁵⁷ Vuma roku u da pini uza da wari n utsari cika uza u kala Isuhu u Arimatiya. Eyi katonni ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwai a Urishelima. ⁵⁸ U banai ara Bilatu u foloi a *naḱa* yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a ne a *naḱa* yi. ⁵⁹ U cangai ikyamba yi u *kaḱalai* i'ya n kunya ku shinga. ⁶⁰ U ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a *saɗarai* a katali. U *gindalɓpai* katali ka pige u *kimba* utsutsu u kasaun vi, aku u lazai. ⁶¹ Meri Magadaliya n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ari uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

⁶² An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, *adaraḱpi* a pige n Afarishi a banai ara Bilatu. ⁶³ A danai, “Uzapige, tsu ciba ta a'ayin a da uza u kaɓan u nala vi wari n uma u dana ta, ‘A yan baci a'ayin a tatsu, ma '*yanga* ta a ukpa.’ ⁶⁴ Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwa ta a boko ikyamba yi, aku a tonuko ama u '*yanga* de. Kaɓan ka nala ki tani ka la ta ka kagita ugbonguro.”

⁶⁵ Bilatu danai, “Bidyai asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku da ya fuda i zuwa a wundi ka mai.” ⁶⁶ Aku a lazai a ba a kpadai kasaun ki, a *paɗarai* pini *ciraḱpa*† tsu iryoci i magono a katali ki, kpam a zuwai asoje yi a wundi ka.

28

U'yang u Yesu a ukpa

(*Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10*)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki *tsara* a wene ka.

² A'ayin a nala yi, iyamba i *gɓadai* n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono ma Zuba ka wutai a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka *gindalɓpai* katali ka *ka*ri a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. ³ Wa laɗa yavu ulada u zuba, aminya a ne kpam pun cika.

⁴ Asoje a da a ka wundya kasaun ki a giruwa ta cika hal a ka jeke ikyamba adama a uwonvo u katsumate ka zuba ki, hal a wokoi yavu akushe.

⁵ Katsumate ki ka tonukoi aka yi, “Kotsu i pana uwonvo wa. N reve ta Yesu da a wandamgbantai da ya bolo. ⁶ Wa pini na wa, u '*yang* de tyoku da u tonuko da. Tuwai i wene asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne. ⁷ Walai gogo i ba i tonuko atoni a ne, ‘Yesu '*yang* de a *kukpa*. U laza de ubana a Galili kpam wa lasa da ta urawa de, nte ya wene yi de.’ Ili i'ya gai n tuwai n tonuko da i'ya la vi.”

† 27:51 Kunya ku na ki pece da ku pecei Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lai Uwulukpi a Kuwa ku Kashila.

⁸ Pini nala, aka yi a *asakai* kasaun ki n uwonvo gogo, kpam n a yanyi ipeli cika. A sumai tsara a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitai. ⁹ Kute-kute, Yesu gawunsai n ele aku u danasa le. A rabai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a lyaka yi kayala. ¹⁰ Aku u danai, “Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a va a bana a Galili, nte a ka wene mu de.”

Awundi a kasaun yi a yain kaban

¹¹ A'ayin a da aka yi a lazai, aku a asoje a roku aza da a ka wundya kasaun ki a gonoi a ilyuci a tonukoi adarakpi a pige gba ili i'ya i gitai. ¹² Adarakpi a pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku da a ka yan. Pini nala, a nakai asoje yi ikebe ushani. ¹³ A tonuko le, “Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a da a tuwai a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina eda alavu. ¹⁴ Gomuna u pana baci ukuna vi, tsa dansa ta n eyi, tsu wauwa da a upana u ikyamba.” ¹⁵ Asoje yi a wushai ikebe yi, aku a yain tyoku da a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan ta gba uyamba u Yahuda, kpam hal n gogo-na a ka a tonusuko ta ama alabari a na yi.

Yesu dansai n atoni a ne

(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁶ An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana ta karara she a masasa a Galili a asu u da Yesu tonuko le a bana. ¹⁷ An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi kayala, shegai aza roku a le a yan ta malala. ¹⁸ Pini nala, u banai a asu u da a'ari, u danai, “Kashila ka naka mu de gba ucira u da wari a zuba n likimba. ¹⁹ Adama a nala walai i ba i tonuko gba ama a likimba kadyanshi ka va tsara a woko Atoni a va. I lyufugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu Keri. ²⁰ I wenishike le a yain gba i'ya n tonuko da. Ma rongo ta n ada kain dem hal ubana a makorishi ma likimba.”

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza da u korongi tagarada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yanga u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza da u tsu tono n ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kabolo a 'yangasai a'uwa a atoni a asu u da dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotso baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpam u roku de. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u banga ama. U wenike tsu ta tyoku da Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza da wari magono ma ucira a likimba uza da a ka isa Kawauwi. Shegai an Yesu tuwai a wene yi tyoku da a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a fobusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku da na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagarada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu bangamgbantai. U wenike ta kpam Yesu pana ta ikyamba adama a da nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpam gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tono Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Akani a Yahaya kalyubugi (1:1-8)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (1:9-13)

Yesu a Galili (1:14-9:50)

Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne (11:1-15:47)

Yesu wa ta n uma (16:1-8)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(*Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28*)

¹ Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u da na.

² U gita ta tyoku da wari ukorongu a tagarada u Ishaya matsumate, “Kashila ka danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, kotsu u lapuluka vu ure.’” ◇

³ Uza roku wa salasa a kakamba,

‘Lapulai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsara u wala.’ ” ◇

⁴ Katsumate ki Yahaya Kalyubugi da uza da wa lyubugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kubari, “Kpatalai i gono a asu u Kashila, i asaka tsicingi tsu de. A lyubugu da, kotsu Kashila ka cimbusa unyushi u de.” ⁵ Kakuma ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wutai a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyubugusu le a mini ma Agata a Urudu.

⁶ Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁷ U tonusukoi ama u danai, “Vuma da wa tuwa a kucina ku va u la mu ta cika. Mpa n ratsa n bana n kudangu n surukpa isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa. ⁸ Mpa n mini ma n lyubugusu da, shegai eyi n Kulu Keri ka wa lyubugu da.”

*Ulyuḅugu n ukondo u Yesu
(Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22)*

⁹ A'ayin a nala yi, Yesu wuṭai a Nazara u uyamba u Galili u tuwai ara Yahaya. An u rawai a Agata a Urudu, aku Yahaya lyuḅugu yi. ¹⁰ Yesu n u wuti a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpai, aku Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. ¹¹ Aku a panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma n lai uciga, n avu da ma pana kayanyan cika.”

¹² Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba, ¹³ asu u da u rongoi a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n da dem pini asu vi, shegai atsumate a zuba a bana ta n a yanki yi aganda.

*Yesu gitai u'isa atoni a kagita
(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11)*

¹⁴ An nala wurai, a kanai Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.† Pini nala, Yesu tuwai a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. ¹⁵ U danai, “A'ayin yi a shadangu de, kpam tsugono tsu Kashila tsu yan de evu. Kpatalai i asaka unyushi u de, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashila.”

¹⁶ Yesu n u wali a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei akani a adan ama a re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a kanasi adan n ibilili. ¹⁷ Yesu tonuko le, “Tono numu, ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama.” ¹⁸ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

¹⁹ An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a kpatsu n a lapulusi ibilili i le. ²⁰ Kute-kute u isa le, aku a asakai tata u le n azamaninga, a tono yi.

*Uza u ityoni i cingi
(Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37)*

²¹ Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai a kagata ka Kashila, aku u gitai uwenishike. ²² Ama a yan ta majiyan, kpaci tyoku u uza u ucira u da wa wenishike le, kpam tyoku u awenishiki a Mele da wari wa.

²³ A'ari pini asuvu a kagata ka Kashila ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u tuwai wa salasa n ucira, ²⁴ “Ndyava ciga n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wacinsa tsu? N reve ta ko ya vari, Uza u Uwulukpi u Kashila u da.”

²⁵ Yesu banai ityoni i cingi yi, u danai, “Pada! Vu wuta asuvu a ne.” ²⁶ Ityoni i cingi yi i gada yi n ucira, aku i wurangi yi n ucira i wuta asuvu a vuma vi. ²⁷ Gba ama a yan ta majiyan, hal a kanai uwecemgbenise, “Ndyana naha? Uwenishike u savu u da? U ucira? Hal u tsu barana ityoni i cingi kpam i panaka yi!” ²⁸ Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gba uyamba u Galili.

*Yesu tanasai ama ushani
(Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)*

²⁹ Yesu kabolo n Yakubu n Yahaya n atoni a da a buwai, a asakai kagata ka Kashila ki a lazai karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu. ³⁰ Mma u uka u Simo wari nvain n usudugbi u iyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a tonuko yi ukuna u ne. ³¹ U banai ara ne u kana yi kukere u 'yangasa yi, aku mbala mi n asaka yi. U gita le upecishike ilikulya.

³² N kuvuli, an kaara ka rukpai, ama a tukoi Yesu gba aza a mbala n aza a ityoni i cingi. ³³ Gba ama a ilyuci yi a bolomgbonoi a utsutsu u kuwa vi. ³⁴ Yesu tanasai aza a mbala icun kau-kau ushani, kpam u lokoi ityoni i cingi ushani. U asaka ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza da wari.

*Yesu yain kubari a Galili
(Luka 4:42-44)*

* 1:13 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † 1:14 Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a da a kanai Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a kana yi.

³⁵ N kpasani, Yesu 'yangai u asakai kuwa ki u wutai a ilyuci yi u banai asu u da bawu ama a'ari, u yain pini kvasu. ³⁶ Simo n aza da a'ari n eyi a wuta yi ubolo. ³⁷ An a wene yi a tonuko yi, "Gba ama da pini a ka bolo vu."

³⁸ U wushuki, "Asaka tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ari evu evu, kotsu dem n yanka le kubari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya la vi." ³⁹ U tambai a Galili gba n u yanki le kubari a agata a Kashila a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

Yesu tanasai makutu

(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Makutu ma roku ma tuwai ara Yesu. U kudangi u folo yi, u danai, "Vu wushuku baci, va fuda ta vu tanasa mu." ⁴¹ U pana yi asuvayali, aku u barakpai kukere ku ne u sawa yi. U danai, "N wushuku ta. Tana!" ⁴² Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi, aku u tana.

⁴³⁻⁴⁴ Yesu rono yi atsuvu cika, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kafarakpi. Vu naka kune ku Musa danai a naka adama a da vu tana, kpam kotsu a reve n u da." $\diamond$ Aku u asaka yi u lazai. ⁴⁵ Shegai vuma vi u gitai uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u da Yesu kpadai u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u da bawu uza wari, shegai ko n nala ama a ka wutusa ta a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2

Yesu tanasai kawunu

(Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsarai alabari a da wari a kuwa. ² A bolomgbonoi cika hal a nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi. ³ Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza da bawu wa fuda wa wala ko u gbadu a'ene a ne.) ⁴ An a nambai ure u da a ka banka yi ara Yesu adama a kakuma ka ama, a dapai kukpa derere a asu u da wari. Aku a zuralakpai kajiba ka kawunu kari nvain mi. ⁵ An Yesu wenei tyoku da a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, "Maku ma va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

⁶ Awenishiki a Mele a da a'ari pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le. ⁷ "Ndya i zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka ta Kashila. Ya wari n ucira u da wa cimbusa unyushi u cingi bamu n Kashila?"

⁸ Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, "Ndya i zuwai ya yawunsa nala? ⁹ Ndya i lai shana: Va tonuko kawunu, 'A cimbusa de unyushi u cingi u vunu.' Ko gai a dana, 'Yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.?' ¹⁰ Adama i reve an Maku ma Vumaf mari n ucira a likimba u da wa cimbusa unyushi u cingi." U tonukoi kawunu ki, ¹¹ "N tonuko vu, 'yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala a kuwa."

¹² U 'yangai u bidyai kajiba ka ne u wutai u lazai a'eshi a le gba. Ya dem yan ta majiyan, aku a cikpalai Kashila, a danai, "Tsu taba uwene ukuna naha wa!"

Yesu isqi Levi

(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ U doku u wutai u banai unu u kushiva. Kakuma ka ama ka banai ara ne. Aku u gita le uwenishike. ¹⁴ Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, "Tono mu." Aku u 'yangai u tono yi.

¹⁵ Pini nala, Yesu tuwai wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.† Awushi a utafaf ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kabolo n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama da pini ushani aza da a tono yi. ¹⁶ An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, "Ndya i zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?"

$\diamond$ 1:43-44 Adkp. 14:1-32.

¹⁷ An Yesu panai nala, u tonuko le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mɓala. N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi.”

Keci a kaci ka kakuli
(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Atoni a Yahaya gba n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwai a wecei Yesu, “Nida atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunu a ka yan wa?” ¹⁹ U wushuki, “Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu wa baci gai n ele a ka yan nala wa. ²⁰ Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ka ta a utuwa, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.

²¹ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka pada ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika. ²² Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le ta. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu.”

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku da atoni a ne a ka wala n eyi a gitai ukofuso aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi. ²⁴ Afarishi a roku a tonuko yi, “Webele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?”

²⁵ U wushuki, “I yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa? ²⁶ A'ayin a Abiyata Magono ma Adarakpi, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashila,† u takumai iburodi i uwulukpi i'ya a nakai Kashila. Ili i'ya Magono ma Adarakpi ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u nakai aje a nwalu a ne i roku.” ◇

²⁷ Aku u tonuko le, “Kashila ka yan ta Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa. ²⁸ Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a da, hal a kain ka Ashibi dem.”

3

Yesu tanasai uza da ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Yesu gonoi a kagata ka Kashila, kpam vuma da ili i soi kukere aya pini a asuvu. ² Aza roku a da pini aza da a ka ciga a tsara ili i'ya a ka sapula yi. A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa tanasa vuma vi n kain ka Ashibi. ³ Yesu tonukoi vuma vi, “'Yanga vu wuta na a kateshe.”

⁴ Aku u wece le, “Nda i'ari dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?” Shegai a pada bini. ⁵ U lingana le na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonukoi vuma vi, “Radagba kukere ku vunu.” An u radagbai ka, aku ku tana. ⁶ Pini nala, Afarishi a wutai n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kakuma a unu u Kushiva ku Galili

⁷ Yesu kabolo n atoni a ne a asakai ilyuci yi a banai a unu u Kushiva ku Galili. Aku kakuma ka pige ka wutai a kabon ka Galili, n uyamba u Yahuda ka tono yi, ⁸ n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a kabon ka Taya n Sida. Kakuma ka pige ka tuwai ara ne an a panai ili i'ya wa yansa. ⁹ Adama a kakuma ki u zuwai atoni a ne a lapuluka yi kpatsu ku kenu, kotsu kakuma ki ka gbaaryangu yi wa. ¹⁰ Kpaci u tanasa ta ama ushani, aku aza a mɓala a ka raba evu n eyi, kotsu a tsara a sawa yi. ¹¹ A'ayin a da baci ityoni i cingi i wene yi she i rukpa iyamba, a kapala ka ne, i sala, “Avu Maku ma Kashila ma.” ¹² Shegai she u barana le kotsu a tonuko uza ko ya wari wa.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

◇ 2:26 1 Sam. 21:1-6.

¹³ Yesu yuwai a zuba u kagalala, u dangasai aza da eyi wa ciga, a tuwai ara ne. ¹⁴ U dangasai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku le a wenishike, ¹⁵ kpam a tsara ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi. ¹⁶ Atoni a da u dangasai vi a da: Simo (uza da u nakai kala Bituru), ¹⁷ Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza da u nakai kala Buwanaji; wata, mmuku m makpankashila). ¹⁸ U dangasai kpam Andurawu, n Filibu, n Balamawu, n Matiyu, n Toma. U dangasa ta dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n Simo Ziloti, ¹⁹ n Yahuza Isikariyoti, uza da u tuwai u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu
(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

²⁰ Yesu uwai a kuwa, kakuma ka doki ka bolomgbonoi, hal eyi n atoni a ne a kpadai ulya ilikulya. ²¹ An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a kana yi, an a danai aya pini wa gita ufulukpa.

²² Aku awenishiki a Mele a da a wutai a Urishelima a danai, "Wa ta n Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpam n ucira u ne u da wa wutukpusa ityoni i cingi."

²³ Yesu isa le u yain kadyanshi n ele n agisani, "Nida Kanangasi ka loko Kanangasi?*" ²⁴ Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilakani, tsa tsa fuda tsa shamgba wa. ²⁵ Kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, kuwa ku nala ka shamgba wa. ²⁶ Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa fuda wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi. ²⁷ Uza wa la wa fuda u bana a kuwa ku uza u ucira u pura yi ucanga wa, she u gita u sira yi ve, aku u pura yi ucanga vi.

²⁸ "Mayun n tonuko da, gba unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u da ama a ka yansa, a ka cimbusuka le ta u da. ²⁹ Shegai uza da baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taba yi ucimbusuka wa, u yan de la vi unyushi u da bawu wari n utyoku."

³⁰ Dana da u danai nala, an a ka dansa, "Wa ta n ityoni i cingi."

Mma n a'angu a Yesu
(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isa yi. ³² Kakuma ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, "Mma u vunu n a'angu a vunu a da de a kateshe a ka bolo vu." ³³ U weceiki, "An ya mma u va n a'angu a va?"

³⁴ Aku u webelele aza da a dusuki a kyawan yi vi, u danai, "Mma u va n a'angu a va a da na." ³⁵ Uza da baci dem wa yan ili i'ya Kashila ka ciga aya utoku u va; vangu n utaku na mma u va.

4

Agisani a uza da u wacangusi icun
(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu doku u gitai uwenishike a kabon ka kushiva. Kakuma ka ka bolomgbonoi ka ka kyawan yi ka ka wa wa, hal ka zuwai u wai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kari, ama yi tani a shamgbai a kagida. ² U wenishike le ili ushani n agisani, u danai, ³ "Panai. Vuma roku da u banai uwacangusu u icun. ⁴ Tyoku da wari uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure. Nnu n wutai n kadasai i'ya. ⁵ I roku tani i rukpai a iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani. ⁶ An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpada u'uwa u alu a iyamba. ⁷ I roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya hal i kpadai ilimaci. ⁸ I roku tani i rukpai a iyamba i shinga i wutai, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'a ta n kamankupa-kamankupa, i roku amangatatsu-amangatatsu, i roku tani amangatawun-amangatawun."

⁹ Yesu korusoi, "Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana."

Kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10)

* 3:23 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁰ An u wokoi utyoku u ne, ama roku a ɗa a'ari pini a asu vi kabolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpa le agisani yi a kateshe. ¹¹ U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashila a wenike ɗa i'ya ɗe. Shegai aza ɗa bawu a'ari a asuvu a ɗe n agisani a ɗa a ka pana ko ndya wa, ¹² adama

‘A uwene n a'eshi a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana kpm a ka pana ta, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yiralakpa ta Kashila ka cimbusuka le unyushi u le.’ ” ◇

Yesu wutumkpa kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, nida ya yansa i reve agisani a roku? ¹⁴ Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashila u ɗa u wacangusi. ¹⁵ Ama roku tyoku u icun i'ya i'ari a ure a asu u ɗa a cei ukuna vi ɗa a'ari. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u ɗa a cei a asuvu a le yi. ¹⁶ Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpai a asu u atali ɗa a'ari. N upana ukuna vi a wushai u ɗa n ipeli. ¹⁷ Shegai u uwa asuvu a le wa, kpm a barakpa wa. An a'ayin a upana u ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpai. ¹⁸ Ama roku tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana ɗa a'ari. Ama a na yi alya aza ɗa a panai ukuna vi. ¹⁹ Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbagbalai ukuna vi a kpadai unaka mmuku. ²⁰ Aza ɗa a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga ɗa a'ari. A panai ukuna vi, a wushai u ɗa, aku a nakai mmuku. Aza roku a nakai kamankupa kamankupa, aza roku kpm amangatatsu amangatatsu, aza roku tani amangatawun amangatawun.”

Macikalu ukimbi n kabelu
(Luka 8:16-18)

²¹ Yesu lyai kapala, u wece le, “Vuma wa la u tabai u sapa macikalu, aku u kimbai ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkatsu? A kashamkatsu ka ne ka wa zuwa ma wa? ²² Ko ndya baci a sokongi a ka wutumkpa ta i'ya a kateshe, kpm ko ndya baci a kimbai a ka kukpa ta i'ya. ²³ Adama a nala uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

²⁴ U tonuko le kpm, “Kiranai n ili i'ya i panai. Cibai, kakundatsu ka i kundunki ama ili, ka dem Kashila ka kundunku ɗa ili, hal she u pasaka. ²⁵ Aza ɗa baci a'ari n ili, alya a ka naka. Aza ɗa baci bawu a'ari n ili, i kenu i'ya a'ari n i'ya vi, a ka wusa le ta i'ya.”

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

²⁶ Yesu lyai kapala u danai, “Naha ɗa tsugono tsu Kashila tsari. Vuma roku ɗa u cei icun a kashina. ²⁷ U vaki u yangai kaara n kayin, gba n nala icun yi i'ari uwuta n i gbonguri, u reve tyoku ɗa ya gbonguro wa. ²⁸ Iyamba yi n kaci ka ne i zuwai ilya yi i gbonguroi, aku i nakai mmuku. I gitai n asungu, aku aratu aku mmuku pini aratu yi. ²⁹ An ilya yi i kuwai u kapai i'ya, kpaci a'ayin a ukapa a rawa ɗe.”

Agisani a ucun u musta
(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)

³⁰ Yesu wece le, “Nida tsa dana tsugono tsu Kashila tsari? Agisani a eni a ɗa tsa yan tsu ratsanaka tyoku ɗa tsari? ³¹ Tyoku ucun u musta ɗa tsari, ucun u kenu gbende u ɗa a tsu ce a iyamba. ³² A ce baci u ɗa u tsu gbonguro ta u lai gba iceshi. U yain nsabu n pige n pige a asu u ɗa nnu n tsu rukpa pini a kulu ku ne.”

³³ N agisani ushani icun i na ɗa Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku ɗa a ka reve. ³⁴ U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni a ne koshi, aku u wutumkpa le a ɗa a kateshe.

Yesu vakunki abali
(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

◇ 4:12 Isha. 6:9-10. * 4:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁵ Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushivā ku Galili ki, u tonuko le, “Tsu pasamgbanai tsu gonoi upashi u nide.” ³⁶ Atoni a ne a uwai a kpatsu ku wari, a asakai kakuma ka ama, a lazai n eyi. A'atsu a roku a tono le. ³⁷ A barakpa wa, uwule u ucira u lapanai, aku abali a ka gbadā kpatsu ki, hal ka ciga ushumbugu. ³⁸ Yesu wari a kucina ku kpatsu nvain n kaci ka ne a ili i utadanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'yangasa yi, a danai, “Kawenishiki, tsa shumbugu de, vu dambula wa?”

³⁹ Yesu 'yangai u bananai uwule vi, “Shamgba!” U tonukoi kpam abali yi, “Shamgba shiriri!” Uwule vi u vaki, aku a asu vi u wokoi shiriri.

⁴⁰ Aku u tonukoi atoni a ne yi, “Ndya i zuwai i giruwai? Hal n ara i pityanangu wa?”

⁴¹ Uwonvo u kana le cika, aku a gitai uwecembene, “Ucun u vuma u eni u da u na vi? Hal uwule n abali dem a ka panaka yi.”

5

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi (Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushivā ku Galili u uyamba u Garasa. ² An Yesu wutai a kpatsu, vuma u ityoni i cingi u wutai a asu u asaun kotsu u cina yi. ³ Asu u asaun u da u tsu ronguso. Kpam ko uza wa fuda wa sira yi wa, ko n ikani. ⁴ Kpaci a so yi ta usirasa akere n a'ene, shegai u kidasai ikani yi u kodusoi irim i'ya i'ari a'ene a ne, kpam ko uza wa n ucira u da wa goso yi wa. ⁵ Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagalala, aku u rongso isali n u kaarasi ikyamba i ne n atali.

⁶ Eyi a mbari, an u wenei Yesu u sumai u ba u kudangi a kapala ka ne. ⁷⁻⁸ Aku Yesu tonuko yi, “Wutai pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi.” Vuma vi u salai cika, “Yesu, Maku ma Kashila ka pige, ndya va ciga na mpa? Tsina n Kashila an va kpadā mu uyan mavura.”

⁹ Pini nala, Yesu wece yi, “Ndya kala ka vunu?” U danai, “Kala ka va ka Katam, kpaci tsa ta ushani.” ¹⁰ U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba vi wa.

¹¹ Ushiga u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa ma mari evu n a asu vi. ¹² Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, “Asaka tsu tsu bana a asu u mburusunu, kpam vu asaka tsu tsu uwa le.” ¹³ U wushunku le, aku a wutai a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu na mburusunu azu a re (2,000) da. A wuranai she a kushiva a uwai pini a shumbugi.

¹⁴ Aza da a ka linaka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku ama a wutai a wene ili i'ya i gitai. ¹⁵ An a tuwai ara Yesu a wenei vuma da wari n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo u kana le. ¹⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonukoi ama ili i'ya i gitai n vuma da wari n ityoni i cingi na mburusunu mi dem. ¹⁷ Aku a foloi Yesu u asaka uyamba vi.

¹⁸ An Yesu wa uwa a kpatsu uza da wari n ityoni i cingi caupa vi u foloi kotsu u toni yi. ¹⁹ Yesu asaka yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, “Bana a kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku da Asheku a yanka vu, n tyoku da u pana vu asuvayali.” ²⁰ Vuma vi u kyawunsai gba uyamba u Dikafoli, n u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza da a panai vi gba a yan ta majiyan.

Jayiru banai ara Yesu (Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ An Yesu doki u pasamgbanai a kushiva ki a kpatsu u gonoi upashi u nide, kakuma ka ama ka bolomgonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushiva vi. ²² Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashila uza u kala Jayiru u tuwai pini. N u wene Yesu, u kudangi a kapala ka ne. ²³ U folo yi cika u da, “Maku ma va makere ma pini a una u ukpa, kana asuvu vu tuwa vu sawa yi kotsu u tana u yain uma.”

²⁴ Yesu tono yi, kakuma ka ama ushani ka tono yi n ka gba baryangusu yi.

Uka u da u sawai Yesu kunya

²⁵ Uka da pini uza da wa pana ikyamba cika a asu u ulala u mpasa hal ayen kupa n a re. ²⁶ U pana ta ikyamba cika a kukere ku aza a aguma kpam u wunai gba ili i'ya wari n

i'ya. Da wa yan yi shana, maḅala mi she kapala ka maṛi ulya. ²⁷ An u panai ukuna u Yesu, u banai a kucina ku ne a asuvu a kakuma ki, aku u sawa yi kunya. ²⁸ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, “N sawa baci kunya ku ne koshi ma tana ta.” ²⁹ Kute-kute ulala u mpasa u ne u shamgbai kpam u panai a asuvu a ikyamba i ne u tana, da u wunvugai n upana u ikyamba.

³⁰ Aku Yesu lazai u revei an ucira u wuta a asuvu a ikyamba i ne. U kpatalai a asuvu a kakuma ki, u danai, “Ya sawai kunya ku va?” ³¹ Atoni a ne a wushuki, a danai, “Vu wenei dem kakuma ka gbaaryangu vu, aku vu dana ya sawa vu?”

³² Shegai Yesu lyai kapala n uwebelishe ko wa wene uza da u yain nala vi. ³³ Uka vi an u revei ili i'ya i gitai n eyi, u wuta u kudangi a kapala ka ne, n uwonvo n u jeki ikyamba. Aku u tonuko yi gba ili i'ya i gitai. ³⁴ U tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tansa vu de. Wala ili vunu, kpam upana u ikyamba u nala vi u pecembene n avu.”

Yesu 'yangasai maku ma Jayiru a ukpa

³⁵ An Yesu wari a kadyanshi, ama roku a wuta a kuwa ku Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. A danai, “Maku ma vunu ma kuwa de. Ugan kpam vu damgbarasa kawenishiki ki wa?”

³⁶ Yesu dambula gbam n ili i'ya a ka tono wa, u tonukoi uzapige vi, “Pana uwonvo wa, avu gai pityanangu.”

³⁷ U asaka ko uza u toni yi wa, she Bituru, n Yakubu n utoku u ne Yahaya. ³⁸ An a rawai a kuwa ku uzapige ki, Yesu panai ama a'ari kakan, a'ari kushen n isali cika. ³⁹ U uwai a asuvu, u wece le, “Nda i tukoi kakan n isali naha? Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi.” ⁴⁰ Shegai a doso yi idyoshi i magari.

Pini nala, u wutukpa le gba le, u bidyai tata na mma makere vi n atoni a ne a da a'ari n eyi, a uwai ubana a asu u da makere mi maṛi. ⁴¹ U kana kukere ku makere ki u tonuko yi n kaletsu ka ne, “Talita kumi.” (“Maku ma makere, n da vu 'yanga.”) ⁴² Kute-kute makere mi ma 'yangai ma gitai nwalu, kpaci ayen a ne kupa n a re da. N uwene naha aku a yain majiyan cika. ⁴³ U barana le, kotsu uza u reve ukuna vi wa, aku u tonuko le a nei makere mi ilikulya u lyai.

6

Unamba u tsupige u matsumate (Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu n atoni a ne a asakai a asu vi a lazai ubana a ilyuci i ne Nazara. ² An Ashibi a yain u gitai uwenishike a kagata ka Kashila. Ama ushani a panaka yi aku a yain majiyan. A danai, “Nte vuma u naha tsara ili i na gba? Ucu u kakiri ka eni ka a naka yi naha? Webelei ukunosavu u da a'ari a uyansa a akere a ne! ³ Kashei ka nala ka naha vi wa, maku ma Meri. Atoku a ne kpam alya an Yakubu, n Isuhu, n Yahuza, n Simo wa? Ataku a ne a da naha kabolo n atsu vi wa?” Adama a nala a 'yuwan yi.

⁴ U tonuko le, “Matsumate ma tsu namba tsupige wa, she a ilyuci i ne, n asu u ama a ne, n asuvu a kuwa ku ne.” ⁵ U fuda u yan ukunosavu wa, shegai u tsara u sawusai aza a mba la kenu u tansa le. ⁶ U yain majiyan cika, adama a ukpada u upityanangu u le.

Yesu suki Kupanamere (Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu kyawain une, n u wenishiki ama. ⁷ U isa asuki Kupanamere* vi u suku le ama a re ama a re, u naka le ucira a kaci ka ityoni i cingi.

⁸ U tonuko le, “Kotsu i bidya ili adama a nwalu mi wa, she kalangu koshi. Kotsu i bidya ilikulya, ko kasan, ko kpam ikebe a ijubu i de wa. ⁹ I uka akpata a a'ene, shegai kotsu i uka ntogo n re wa. ¹⁰ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she kain ka ya asaka ilyuci yi.

* 6:7 A asuvu a atoni a ne gba, aza roku a da pini kupa n ama a re aza da a'ari evu n eyi cika, alya dem u isa “asuki.”

¹¹ Gbà ko nte baci a 'yuwan dā ko a kpāda dā upanāka, ya wutā baci, i kapatsa kabuta ka a'ene a dē, adama a iryoci a mere ma le an i wutai uwule u le.”

¹² A wutai a ba a yankai ama kubari ki, a kpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le. ¹³ A wutukpusai ityoni i cingi ushani, a sugburukai aza a mballa ushani manivi kpm a tanasa le.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Hiridu magono u panai kadyanshi ka Yesu, kpaci kala ka ne ka tambura ta ko nte wa. Aza roku a ka dansa Yahaya kalyubugi aya u 'yangai a ukpa, ili i'ya i zuwai wa yansa ukunosavu da la vi.

¹⁵ Aza roku a danai, “Iliya da.” Aza roku tani a danai, “Matsumate ma yavu ntsumate n cau.”

¹⁶ Shegai an Hiridu panai nala, u danai, “Yahaya vuma da n kidai kaci u 'yanga de a ukpa!” ¹⁷ Kpaci aya u zuwai a kana yi, aku u zuwai a sira yi, a uka yi a kuwa ku a'ali. Yan da u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u ne Filibu, u da u zuwai. ¹⁸ An Yahaya tonuko yi, “U gan vu zuwa uka u vangu u vunu wa.”

¹⁹ Hiridiya tani u kana Yahaya a katsuma, hal wa ciga u wuna yi, shegai u reve tyoku da wa yan wa. ²⁰ Hiridu wa pana ta uwonvo u Yahaya, an u revei vuma u maci da kpm uza u uwulukpi, da i zuwai wa kirana n eyi. U tsu dambula ta cika wa panaka baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga ta u panaka yi.

²¹ A makorishi, Hiridiya tuwai u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu ka kyawain, u libanai ngono m iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili abiki yi. ²² An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, “Folo mu gbā ili i'ya va ciga, ma naka vu ta i'ya.” ²³ U tsinai u danai, “Ko ndya baci vu wecikei ma naka vu ta, ko kabon ka tsugono tsu va tsa baci.”

²⁴ U wutai u ba u wecei mma u ne, “Ndy ma folo?”

Mma u ne danai, “Kaci ka Yahaya kalyubugi.”

²⁵ Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, “Ma ciga ta vu naka mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyubugi a mabaluwa.”

²⁶ Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u da u tsinai a kapala ka amoci a da a'ari pini vi, wa ciga u bishinka yi wa. ²⁷ Kute-kute u zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kida kaci ka Yahaya ki. Vuma vi u ba u kida yi kaci ki. ²⁸ U tukoi ka a mabaluwa u nakai makere mi, makere mi ma bankai mma u ne.

²⁹ An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a cidangi.

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

³⁰ Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gbā ili i'ya a yain n i'ya a wenishikei. ³¹ An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsara kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwai tsu banai a asu u da bawu uza wari tsara i wunvugusa.”

³² Aku a lazai utyoku u le a asuvu a kpatsu ubana a asu u da bawu uza wari.

³³ Ama da a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wutai gbā a ilyuci a walai n ilyadi a lasa le urawa. ³⁴ N ucipa u Yesu a kpatsu u wenei kakuma ka ama, a yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. U gitā le uwenishike ili ushani.

³⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi, “Asu u na da na wa n uza wa, kpm kaara ka na ka yan de evu n urukpa. ³⁶ Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ari evu evu a ba a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

³⁷ U wushunku le, “Eda ne le ilikulya a lyai wawa.”

Aku a tonuko yi, “Ciga da va ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto kulla† tsu tsilaka ilikulya tsu naka le a lyai?”

† 6:37 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Ubanga.

³⁸ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya? Walai i ba i kondo.”

An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”

³⁹ Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu abolo abolo a zuba u mete ma taku.
⁴⁰ Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangarenkupa-amangarenkupa. ⁴¹ An u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya n u naki atoni a ne a nakasa ama, kpam u pecike le dem adan yi. ⁴² Gba le a lyai hal a cuwai. ⁴³ Aku atoni yi a cirangi abuwu i iburodi n adan yi hal mbana kupa na n re. ⁴⁴ Asuvu a ama da a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a da.

*Yesu walai a zuba u mini
 (Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21)*

⁴⁵ A barakpa wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi upasamgbana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakuma ki. ⁴⁶ An u wacinsa le, u banai a masasa kotsu u yain kvasu.

⁴⁷ An kuvuli ku yain, kpatsu kari a mere ma kushiva, Yesu wari a kagida utyoku u ne.
⁴⁸ An u wene le a'ari umodono n uwantika kpatsu, kpaci uwule u 'yangasaka le. N kpasani cika, u tuwai ara le wa wala a zuba u mini ma kushiva. U yain yavu wa wura le. ⁴⁹ Shegai an a wene yi wa tuwa a zuba u mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai. ⁵⁰ Gba uwonvo u kana le an a wene yi vi.

Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, “Gbamai asuvu, ko ili i'a la wa, mpa. Panai uwonvo wa.” ⁵¹ Aku u uwai a kpatsu ku a'ari vi, pini nala, uwule vi u vaki. Atoni yi a yan ta majiyan, ⁵² kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an atakasuvu a le a gbamai.

*Yesu tanqasai ama a Janisara
 (Matiyu 14:34-36)*

⁵³ An a pasamgbana i rawai a Janisara, a sirai kpatsu ki a unu u mini. ⁵⁴ N uwuta u le a kpatsu ama a laza a reve yi. ⁵⁵ A kotsoi gba kaon ki n ilyadi, a cangasai gba aza a mbala nvain a ajiba a le ubana a asu u da baci dem a panai wari.

⁵⁶ Gba ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a mbala a kuden, aku a folo yi u asaka a sawa ko unu u kunya ku ne. Aza da a sawa yi a tana ta.

7

*Agadu a nkoshi n cau
 (Matiyu 15:1-9)*

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a da a wuta i Urishelima, a bolomgbonoi ara Yesu. ² A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain.

³ (Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a sawai akere a le wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n le. ⁴ A wuta baci a kuden, a tsu lya ilikulya wa, she a bacangusu ve kaci ka le. Agadu a roku a da pini ushani a da a ka kirana n a da, tyoku u uza u nko, na njuju, n adele a irim.)

⁵ Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Ndaya i zuwai bawu atoni a vunu a ka tono agadu a nkoshi n cau, aku a tsu rongo ulya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain?”

⁶ U wushunku le, “Dere da Ishaya matsumate u danai a kaci ka de, ‘Eda aza a maci a kaban!’ Tyoku da wari ukorongi,
 ‘Ama na yi n unu u da a ka naka mu tsupige koshi,
 shegai a atakasuvu a yan de mbari na mpa.

⁷ Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da,
 kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u da.’ ” ◇

⁸ Yesu danai, “I varangi udani u Kashila, aku ya tono uwenishike u ama.”

⁹ Aku u tonuko le, “Mayun, i reve t̄a uvarangu udani u Kashil̄a adama i toni agadu a d̄e! ¹⁰ Kpaci Musa dana t̄a, ‘N̄ak̄a tata n̄a mma u vunu tsupige; kpm uza d̄a baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka wuna yi t̄a.’ ¹¹ Shegai i tsu wenishike t̄a ama a d̄e naha, vuma wa fuda t̄a u bidya ikebe i'ya i gain u b̄anga tata u ne n̄a mma u ne, aku u tonuko le ikebe i na yi Korba* d̄a; (wata, kune ubana asu u Kashil̄a). ¹² I buwa yi kpm u'as̄ak̄a u n̄ak̄a tata u ne ko mma u ne ili i roku wa. ¹³ N ucun u uwenishike u na vi u d̄a i tsu wuna udani u Kashil̄a. Kpm ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Matiyu 15:10-20)

¹⁴ U doku u is̄ai ama, u tonuko le, “Pan̄aka numu gb̄a d̄e kpm i reve. ¹⁵ Ili i'a la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikyamba i vuma i nangasa yi wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi. ¹⁶ [Uza d̄a baci w̄ari n atsuva a upana, u pana.]”†

¹⁷ An u pecenei n kabolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁸ U tonuko le, “I'a n ubidya u ukuna wa? Ili i'a la a kateshe ya uwa vuma i nangasa yi wa vi. ¹⁹ Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa, shegai a katsum̄a ka i banai, aku i wuta yi.” Nala Yesu gonukoi gb̄a ilikulya i woko ili i ulya.

²⁰ U danai kpm, “Ili i'ya i tsu wuta a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa yi. ²¹ Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wuta, tyoku uyawunsa u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko t̄a dem ukuna u mawunuka, n̄a nvain n aka kabarikete. ²² Kurura n tsicingi dem nte a tsu wuta pini. Katakasuvu ka tsu zuwa t̄a dem ulapan̄asa n ukuna u cingi. Malyon dem n kunangasu, n ar̄adi n utengeshi a tsu wuta dem pini. ²³ Gb̄a ili i cingi i na yi asuvu a d̄a i tsu wuta, kpm i tsu nangasa t̄a vuma.”

Upityanangu u uka d̄a w̄ari Kawulawa
(Matiyu 15:21-28)

²⁴ Pini nala, Yesu 'yanḡai u banai evu n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku roku, kpm wa ciga ko uza u reve wa, shegai w̄ari ukpawan wa. ²⁵ Kute-kute uka roku, uza d̄a makere ma ne m̄ari n ityoni i cingi, u panai ukuna u ne, u tuwai u kud̄angi a kapala ka ne. ²⁶ Uka vi Kawulawa† ka, kagali ka ne kpm Kasurofiniki ka. U foloi Yesu wutukpa maku ma ne mi ityoni yi. ²⁷ Yesu tonuko yi, “As̄ak̄a ve mmuku n cuwa. Kpaci ugan a varanku nshe ilikulya yi mmuku wa.”

²⁸ Shegai u wushunki yi, “Eye nala Asheku, shegai nshe n tsu lya t̄a agashi a mmuku.”

²⁹ Aku u tonuko yi, “Adama a kadyanshi ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i pecembene d̄e n maku ma vunu.”

³⁰ U gonoi a kuwa u cinai maku mi nvain. Ityoni yi i wuta d̄e a asuvu a ne mayun.

Yesu tan̄as̄qi kabebe

³¹ Yesu as̄ak̄ai kaḅon ka Taya, u tonoi a ilyuci i Sida u banai a Kushiva ku Galili ku uyamba u Dikafoli. ³² Ama roku a tuko yi kabebe kpm kagulani ka dem, aku a folo yi u tad̄anku yi akere. ³³ U bidya yi a banai kapashi ka te dangi n kakum̄a ki, aku u ukai ajubu a ne a atsuva a vuma yi, u cikpai at̄ats̄a, aku u sawai kpm kaletsu ka vuma ki. ³⁴ U gad̄igbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai kuvi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, “Ifata!” (Wata, “Kukpa!”)

³⁵ Kute-kute atsuva a ne a kukpai, a surukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu, u kan̄ai kadyanshi mai. ³⁶ Aku Yesu barana le kotsu a tonuko uza ukuna vi wa, shegai ubarana vi u wokoi yavu kakana d̄a u kakana le a ba a dansa kadyanshi ki. ³⁷ Gb̄a aza d̄a a panai nala, a yain

◇ 7:10 Uwt. 20:12; U.Ml. 5:16; Uwt. 21:17; Adkp. 20:9. * 7:11 Korba agadu a d̄a a d̄a ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a manyan ma Kashil̄a. Nala zuwa le t̄a a wokoi faa a asu u manyan ma le ma uyanka ikebe i le manyan a kirana n̄a nkoshi n le; shegai a un̄a u d̄a a ka n̄ak̄a i'ya Kashil̄a, aku a gonoi a zuwai i'ya adama a manyan ma kaci ma le.

† 7:16 Akorongi a cau ushani aza d̄a a pur̄ai a tagar̄ada u Marku a kalatsa t̄a makp̄and̄a ma 16.

majiyan cika. A danai, “Ko ndya wa u yan ta i'ya mai! Hal n kagulani ka u zuwai ka panai, kabebe kpam ka yain kadyanshi.”

8

Yesu lyatangi ama azu a nishi (Matiyu 15:32-39)

¹ A'ayin a nala yi, an kakuma ka doki ka bolomgbonoi, a'a tani n ilikulya wa. Aku Yesu isai atoni a ne, u tonuko le, ² “Ma pana ta asuvayali i kakuma ka na ki, kpaci a'ayin a le a tatsu a da pa vi kabolo na mpa bawu ilikulya. ³ N wacinsa le baci a gono a kuwa n kambulu, a ka kpa da ta a ure, aza roku tani a mbari n da a wutai.”

⁴ Aku atoni a ne a danai, “Nte vuma wa tsara ilikulya i'ya wa lyatangu ama a na a kakamba ka na?”

⁵ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A danai, “I shindere i'ya.”

⁶ Aku u zuwai kakuma ki ka dusuki a iyamba. An u bidyai iburodi yi, u cikpai Kashila, u jibamgbanasai n u nakasi atoni a ne a bansaka le, a bansaka le tani. ⁷ A'a ta tani n adan a shawu kenu. An u cikpai Kashila, u zuwai a bansaka le a da dem. ⁸ A lyai, a cuwai hal atoni yi a purai abuwu a iburodi yi mbana n shindere. ⁹ Ama yi tani a ka rawa ta evu n azu a nishi. Aku u wacinsa le. ¹⁰ Kute-kute u uwai a kpatsu n atoni a ne a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a wecikei iryoci (Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56)

¹¹ Afarishi a tuwai a gitai uwecishe Yesu kotsu a kondo yi, a da u wenike le iryoci i zuba. ¹² U tsukpai kuvi ku pige, u danai, “Ndy a zuwai ama a gogo-na a lai uciga uwene iryoci? N tonuko da, iryoci i'a la a ka wenike ama a gogo-na wa.”

¹³ Pini nala, u doku u uwai a kpatsu u pasai upashi u nife u asaka le.

Kiranai n yisti u Afarishi (Matiyu 16:5-12)

¹⁴ Atoni a Yesu a ciba a bidya burodi wa, she u te u da a'ari n u da a kpatsu ki. ¹⁵ U rono le atsuvu u danai, “I kirana n yisti u Afarishi n u Hiridu.”

¹⁶ A yamgbana kadyanshi utyoku u le, “An bawu tsari n burodi da u zuwai u danai nala.”

¹⁷ An Yesu revei nala aku u tonuko le, “Ndy a zuwai i'ari a kadyanshi i'ari n burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kpam i reve wa? Atakasuvu a de ugbami u de da a'ari? ¹⁸ E da la n a'eshi, ya wene wa da? I'a ta n atsuvu, ya pana wa da? Kpam i tsu ciba wa da? ¹⁹ An n jibamgbanasakai ama azu a tawun iburodi i tawun, mbana n yain n da i cirangi tipi tipi n abuwu a iburodi?”

A danai, “Kupa na n re.”

²⁰ “Iburodi i shindere i'ya tani n jibamgbanasakai ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n da i tsai n abuwu a iburodi?”

A danai, “N shindere.”

²¹ Aku u wece le, “Hal n gogo-na i reve wa da?”

Utansa u karumba a Besaida

²² A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumba, a folo yi u sawa yi. ²³ U kana kukere ku karumba ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpai atasa a a'eshi a karumba yi, u tadanki yi akere, aku u wece yi, “Fuda vu wene ili?”

²⁴ Karumba ki ka gadigbai kaci u danai, “Ma wundya ta ama, shegai tyoku u ndanga u da ma wundya le a ka tamba.”

²⁵ Aku u doki u tadanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukpai u tana, u wenei ko ndya wa mai. ²⁶ Yesu tonuko yi, “Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa.”

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(*Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21*)

²⁷ Yesu n atoni a ne a 'yangai a uwusai a une une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wecei atoni a ne, "Ya ama a ka dansa mari?"

²⁸ A tonuko yi, "Aza roku a danai ada Yahaya Kalyubugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu ntsumate."

²⁹ Aku u wece le, "Eda tani ya ya dansa mari?"

Bituru wushunki yi, "Avu Kawauwi ka."

³⁰ Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa
(*Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27*)

³¹ Yesu gitā le uwenishike, "U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba cika. Nkoshi n adarakpi a pige n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga n uma." ³² U danai kadyanshi ka nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gitā yi ubara. ³³ Shegai an Yesu kondono i u wenei atoni a ne, u gitai ubara Bituru, "Yan mbari na mpa, Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashila wa, she u ama."

³⁴ U isai kakama ki kabolo n atoni a ne, u danai, "Gba uza da baci wa ciga u tono mu she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne u tono mu. ³⁵ Gba uza da baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani baci u nambai uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka va, wa wauwa ta u da. ³⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne? ³⁷ Ndya kpam vuma wa fuda wa naka a una u uma u ne?"

³⁸ Ama a gogo-na aza a unyushi u cingi a da aza da kpatalakai Kashila kucina. Adama a nala, uza da baci dem wa pana uwono u da wa yan kadyanshi ka va a'ayin a na, Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne a'ayin a da baci ma tuwa n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri."

9

¹ Aku u tonuko le, "Mayun n tonuko da, aza roku a da pini kushani asu naha vi, a ka kuwa wa, she a wene utuwa u tsugono tsu Kashila n ucira."

Uyansaka u Yesu
(*Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36*)

² An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kabolo n eyi a banai a masasa ma roku ma ugadi, utyoku u le. Aku u yansakai a kapala ka le. ³ Aminya a ne a waramai pun a ka lada, kazai ka la a likimba ka ka fuda ka zuwa a woko nala wa. ⁴ Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei Musa n Iliya a tuwai ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi. ⁵ Bituru kukpai una u tonukoi Yesu, "Kawenishiki, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa ka te kpam ka Iliya." ⁶ Uwonvo u da u kana le cika, da u nambai ili i'ya wa dana.

⁷ Aku kalishi ka roku ka wutai ka kimba le. A panai kpam kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, "Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, panaka ni." ⁸ Kute-kute a webelele n maloko, a doku a wene kpam uza wa, Yesu da a wenei koshi kabolo n ele.

⁹ A'ari ugidala a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvu u danai, "Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a da mpa Maku ma Vuma n 'yangai a ukpa."

¹⁰ A asakai ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yanga a ukpa. ¹¹ A wece yi, "Ndya i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya da wa gitā utuwa?"

¹² Aku u tonuko le, "Mayun da Iliya wa gitā utuwa u lapula ili. Ko n nala ndya i zuwai kadyanshi ka Kashila ka danai, Maku ma Vuma ma pana ta ikyamba cika, aku a 'yuwan yi? ¹³ N tonuko da, Iliya tuwa de, kpam a yanka yi de gba ili i'ya i yan le tyoku da u luwa le, tyoku da wari ukorongi a tagarada u Kashila."

* 8:33 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

*A t̄angas̄ai maku uza u ityoni i cingi i tsubebe
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)*

¹⁴ An a gonoi a asu u atoni a Yesu a da buwai vi, a wenei kakuma ka pige ka kyawan le. Awenishiki a Mele a'ari kananamgbani n ele. ¹⁵ N uwene Yesu, kakuma ki gba ka yain majiyan cika, a bosoi n ilyadi she ara ne, a danasa yi. ¹⁶ U wece le, "Kananamgbani ka iyen ka i'ari a uyan n ele?"

¹⁷ Aku vuma roku a asuvu a kakuma ki u wushunki yi, "Kawenishiki, maku ma va ma n tuko vu, kpaci wa ta n ityoni i cingi i tsubebe. ¹⁸ A'ayin a da baci dem i yuwa yi she i varangi yi a iyamba, unā u ne u rongo kapufu, n u gbori a'anga a ne. Kpam she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunu a wutukpa yi i'ya, shegai a kpađai."

¹⁹ U wushunku le, "Eda nida ukpađa u upityanangu u de wari! Hal ubana nwere da ma dusuku n adā kahu i wushuku? Kpam hal ubana nwere da ma fuda n kawunku n adā? Tuko numu n eyi." ²⁰ A tuko yi maku mi.

An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikyamba i ne n i jeyi, u rukpai u rongoi uganda, unā u ne wari kapufu. ²¹ Yesu wecei tata u maku vi, "A'ayin a eni a da ili yi i gita yi?"

U danai, "Tun eyi kenu. ²² I so yi ta uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu i wuna yi. Shegai va fuda baci, pana asuvayali a tsunu vu banga tsu."

²³ Yesu tonuko yi, "Vu da ma fuda baci? Uza da baci dem u wushuki, a ka yanka yi ta ko ndya wa."

²⁴ Kute-kute tata u maku vi u 'yangas̄ai kalagatsu, u danai, "N wushuku ta. Banga mu n ukpađa u uwushuku u va."

²⁵ An Yesu wenei kakuma ki kari utuwa n ilyadi a asu vi, u baranai ityoni i cingi yi u tonuko yi, "Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecembene n eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa."

²⁶ Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikyamba i ne ya je, pini nala i pecembenei n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gbam ama ushani a danai, "U kuwa de." ²⁷ Shegai Yesu kanai kukere ku ne u 'yangasa yi, u 'yangai tani n kushani.

²⁸ An Yesu tuwai u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, "Ndya i zuwai ats u tsu kpađai i'ya uwutukpa?"

²⁹ Aku u tonuko le, "Ucun u nala u tsu wuta wa, she n kavasu."

*Yesu doku u danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)*

³⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yangai a batsamgbana i uyamba u Galili, wa ciga tani uza u reve wa. ³¹ Kpaci atoni a ne a da wa wenishike, wa tonusuko le, "A ka neke ta Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna yi baci, a'ayin a tatsu a wurai, wa 'yanga ta."

³² Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tono wa, kpam a panai uwonvo u da a ka wece yi.

*Ya lai tsupige?
(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)*

³³ A tuwai a Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, "Kananamgbani ka iyen ka i'ari uyan a ure?"

³⁴ A pađai bini, kpaci a ure vi a nanamgbana ta ko ya uzapige u le. ³⁵ Aku u dusuki u isai Kupanamere vi, u tonuko le, "Uza da baci dem wa ciga u woko uza u kapala, u kana ta she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gba. Kpam u gbashika ko ya wa." ³⁶ Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le, u wobo yi u tonuko le, ³⁷ "Uza da baci dem u wushai maku ma kenu ucun u na adama a kala ka va, mpa u wushai. Uza da kpam u wusha mu, mpa koshi u wushai wa, hal n uza da suku mu da u wushai."

*Ukpađa u tsilala n Yesu
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene t̄a vuma roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu bishinka yi kpaci w̄a a asuvu a tsunu wa.”

³⁹ Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma w̄a la wa yan ukunosavu n kala ka v̄a, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka v̄a wa.

⁴⁰ “Gb̄a uza d̄a baci dem bawu wa yan tsilala n at̄su, uza u tsunu u d̄a. ⁴¹ Uza d̄a baci dem u ne d̄a mini ma uso a mako adama a d̄a i'ari aza a Kawauwi, n tonuko d̄a, maken m̄a la wa, wa kp̄ad̄a utsar̄a katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

Panai uwonvo u uyan unyushi
(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

⁴² Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Da vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza d̄a a pityanangi n̄a mpa u nusa, wa laka t̄a a sir̄aka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushiva. ⁴³ Kukere ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu t̄a shana vu tsar̄a uma n kukere ku te, n u d̄a va uwa akina n akere a re, akina a d̄a bawu a'ari ucimba. ⁴⁴ [Asu u azun a d̄a a ka takuma a d̄a bawu a ka kuw̄a, kpam a ka cimbusa akina yi wa.] ⁴⁵ Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu t̄a shana vu tsar̄a uma n kune ku te, n u d̄a a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re. ⁴⁶ [Asu u azun a d̄a a ka takuma a d̄a bawu a ka kuw̄a, kpam a ka cimbusa akina yi wa.] ⁴⁷ Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, fodo ka. Wa laka vu t̄a vu uwa a tsugono tsu Kashila n keshi ka te, n u d̄a a ka varangu vu akina n a'eshi a re. ⁴⁸ Asu u azun a d̄a a ka takuma a d̄a bawu a ka kuw̄a, kpam a ka cimbusa akina yi wa.

⁴⁹ “N akina a d̄a a ka wulukpe ya dem, tyoku d̄a a tsu wulukpe udarakpa n̄a mkpadi.

⁵⁰ “Mkpadi ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n d̄a?

“I rongo tyoku u mkpadi a asuvu a d̄e, i dusuku ndishi n shinga n atoku a d̄e.”

10

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

¹ Yesu 'yangai pini a asu vi, u banai a ufongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. Aku kakuma ka ama ka doki ka bolomgbonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku d̄a u cuwanakai.

² Afarishi a roku a tuwai ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, “U gan vuma u asaka uka u ne?”

³ U wushunku le, “Ndya Musa tonuko d̄a i yain?”

⁴ A danai, “Musa wushuku t̄a vali wa fuda t̄a u korongu tagarada u upece iyolo u asaka uka u ne.” ◇

⁵ Yesu wushunku le, “Adama a uryagbaji u d̄e d̄a i zuwai Musa koronku d̄a mele ma nala mi. ⁶ Shegai a kagita Kashila ka yan le t̄a vali n uka. ◇ ⁷ Adama a nala, vali u asaka tata u ne n̄a mma u ne, u padara n uka u ne. ⁸ Kpam ama a re a le gb̄a a woko ikyamba i te. A buwa kpam ama a re wa, shegai uza u te. ◇ ⁹ Adama a nala ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa.”

¹⁰ An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi. ¹¹ U wushunku le, “Uza d̄a baci dem u asakai uka u ne u zuwai u roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. ¹² Uka u asaka baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo, tsishankala tsa dem wa yan.”

Yesu na mmuku n kenu
(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni a ne a barana le. ¹⁴ An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, “Asakai mmuku n kenu-kenu n tuwai ara va, bishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa. ¹⁵ Mayun n tonuko d̄a,

uza ɗa baci dem bawu u wushai tsugono tsu Kashilā tyoku ɗa maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa.”¹⁶ Aku u wobuso le u tadanku le akere, u zuwusuka le unā u shinga.

Kalobo ka utsari

(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Gitā ɗa u gitai nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyadi, u kudangi a kapala ka ne u danai, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsarā uma u ɗa bawu wari n utyoku?”

¹⁸ Yesu wece yi, “Ndyā i zuwai vu isā mu uza u shinga? Uza u shinga wā la wa, she Kashilā koshi. ¹⁹ Vu reve tā gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka ɗa bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu sirāka kaban kabetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu nākā tata nā mma u vunu tsupige.” ◇

²⁰ U danai, “Kawenishiki, tun mpa kenu ɗa ma tonon ili i nala yi.”

²¹ Yesu webele yi n a'eshi a uciga, u danai, “Ili i te i'ya i buwa vu koshi, ba vu denge gbā ili i'ya wari n i'ya, vu bāngā aza a unambi, tsarā vu yain n utsari a zuba. Aku vu tuwā vu tonon mu.” ²² N upana kadyanshi ka nala ki, katakasuvu ka ne ka rukpai, aku u lazai n unamgbi u asuvu, kpaci wā tā n utsari cika.

²³ Yesu webelei atoni a ne, u tonuko le, “U wuyana tani n ni, uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashilā?”

²⁴ Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u tonuko le, “Mmuku n vā, u wuyana tani n ni uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashilā? ²⁵ Wa la tā shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u ɗa uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashilā.”

²⁶ Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecemgbene, “Nala baci ya wā la vi wa tsarā iwauwi?”

²⁷ U wundyana le, u danai, “A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u Kashilā ili dem i uyan i'ya.”

²⁸ Bituru tonuko yi, “Atsu wā tani na, aza ɗa tsu asakai gbā ili i tsunu tsu tonon vu?”

²⁹⁻³⁰ U wushuki, “Mayun n tonuko ɗa, uza ɗa baci dem u asakai kuwa n kashina ka ne adama a vā n kadyanshi ka vā, wa wusha tā ili i'ya i lai i'ya u asakai vi kakuma a'ayin a gogo-na. Wa tsā tā a'uwa amangatawun (100), hal n ashina dem kabolo n mavura. Nala kpam dem uza ɗa baci u asakai atoku n amaku nā mma n tata nā mmuku n ne adama a vā, wa tsā tā amangatawun u atoku n amaku nā mma n tata nā mmuku kabolo n mavura. Kpam a'ayin a ɗa a ka tuwā wa tsā tā uma u ɗa bawu wari n utyoku. ³¹ Shegai aza ɗa a'ari a kapala ushani a ka woko tā makorishi, aza a makorishi tani a kapala.”

Yesu doku u danai tyoku ɗa wa kuwā

(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Yesu n atoni a ne a lyai kelime nā nwalu ubana a Urishelima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza ɗa a ka tonon yi kpam a panai uwonvo. U doku u purai Kupanamere vi paki, u tonuko le ili i'ya ya ba i rukpa a kaci ka ne. ³³ U danai, “Atsa na tsa bana a Urishelima. A ka neke tā Maku ma Vuma a akere adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidāga yi tā ugana u ukpa, aku a neke yi a akere a Awulawa. ³⁴ A ka yanka yi tā majari, a cikpunka yi atatsa, a bawan yi, aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga.”

Ufolu u Yakubu n Yahaya

(Matiyu 20:20-28)

³⁵ Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga tā vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci.”

³⁶ U wece le, “Ndyā ya ciga n yanka ɗa?”

³⁷ A wushuki, “Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vunu, asaka uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vunu, uza u ire tani a ugula.”

◇ 10:19 Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

³⁸ U danai, “I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana ikyamba tyoku da mpa ma tuwa n soi ko a lyubugu da tyoku da a ka lyubugu mu?”

³⁹ A danai, “Tsa fuda ta.”

U tonuko le, “Ya fuda ta ya so mako ma upana ikyamba tyoku da ma so, a lyubugu da tyoku da a ka lyubugu mu. ⁴⁰ Shegai ndishi a ulyaki ko a ugula u va, mpa ma naka wa. U aza da Kashila ka fobusukoi u da.”

⁴¹ An atoni a ne kupa da a buwai a panai nala, a gitai upana upan u Yakubu n Yahaya. ⁴² Yesu isa le gba a asu u te, u danai, “Aza da a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le ta ucira, kpam ngono n pige n tsu wenike le ta ucira cika. ⁴³ Shegai ara de nala wa, uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de. ⁴⁴ Kpam ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kana ta u woko kagbashi ka ama gba. ⁴⁵ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa adama a da a ka gbashika yi wa, shegai u gbasha, u naka kpam uma u ne katsupi adama a ama ushani.”

Batimawu karumba u wenei
(*Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43*)

⁴⁶ Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko kabolo n kakuma ka ama ushani. An a ka wuta a ilyuci yi, karumba ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu. ⁴⁷ An u panai Yesu uza u Nazara da, u gitai isali, “Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁸ Ama ushani a barana yi a tonuko yi u pada, shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁹ Yesu shamgbai, u danai, “Isa ni.” Aku a ba a isa yi, a tonuko yi, “Pana kayanyan! 'Yanga! Wa isa vu.”

⁵⁰ Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u 'yangai n ucira she ara Yesu.

⁵¹ Yesu wece yi, “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Kawenishiki, ma ciga n wene asu.”

⁵² Yesu danai, “Wala, upityanangu u vunu u tansa vu de.”

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

Aza Urishelima a ryabusai Yesu
(*Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19*)

¹ An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re. ² U tonuko le, “Uwai a une u da wari a kapala ka de nala vi, n u'uwa u de ya wene ta maku ma makparyagi ma bawu a tabai uyuwa usiri. I surukpa ma i tuko. ³ Uza da baci dem u wece da ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, 'Asheku a da a ka ciga ma, kpam wa gonuko ta ma gogo-na.' ”

⁴ Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa evu n ure. An a ka surukpa ma, ⁵ ama da a'ari pini kushani a asu vi a wece le, “Ndya i zuwai ya surukpa ma?” ⁶ A wshunku le tyoku da Yesu tonuko le, aku ama yi a asaka le a lazai.

⁷ An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalaka a le a zuba u ne, aku u yuwai. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a upalaka a le a ure, aza roku tani a polusoi avuku a da a satasai a agbaji. ⁹ Aza a kapala n aza a kucina a rongoi isali n a dansi, “Hosana,* cikpalai Kashila! Kashila ka zuwuka uza da u tuwai n kala ka Magono ma Zuba una u shinga! ¹⁰ Kashila ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwa na vi una u shinga! Hosana, cikpalai Kashila!”

¹¹ Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashila. An u webelisei ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsoi, aku u wutai u banai a Batani kabolo n Kupanamere vi.

* 11:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ^{11:9} Ishp. 118:25-26.

Yesu yankai madanga ma kapopi una
(*Matiyu 21:18-19*)

¹² An kain ka wansai, a asakai Batani, Yesu panai kambulu. ¹³ An u wenei madanga ma kapopi ma mari n avuku a mbari, u ba u webelei ko ma matsa. An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a da wa. ¹⁴ Aku u tonukoi kapopi ki, "Uza wa doku wa lya kpm ilimaci i kapopi ara vunu wa." Kpm atoni a ne a panaka yi ta u danai nala.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(*Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22*)

¹⁵ N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashila, aku u gitai uloko aza da a ka tsila n a dengi pini. U mutsukpusai iteburu i aza a usavadasa ikebe n ikirika i adengi ntambara. ¹⁶ Kpm u asaka uza da u cangai ili i roku u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashila ki wa. ¹⁷ Aku u wenishike le u danai, "A korongu wa, a da 'A ka isa kuwa ku va kuwa ku kavasu ka ama a iyamba gba wa.'? ◇ Shegai eda i gonukoi ka kaaburu ka aza a magalaka."

¹⁸ An adarakpi a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitai ubolo ure u da a ka wuna yi, kpaci a ka pana ta uwonvo u ne an ama gba a yain majiyan n uwenishike u ne.

¹⁹ An kuvuli ku yain, aku a asakai ilyuci yi.

Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(*Matiyu 21:20-22*)

²⁰ An a ka wura n usana, aku a wenei madanga mi ma ekpei hal n alu. ²¹ Bituru cibai, aku u tonukoi Yesu, "Kawenishiki, webele, madanga ma vu yankai una vi ma ekpe de."

²² U wushunku le, "Pityanangi n Kashila. ²³ Mayun n tonuko da, vuma da baci dem u tonukoi masasa ma na, 'Muda ba vu rukpa a kushiva,' kpm bawu u yain malala a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi ta i'ya. ²⁴ Adama a nala n tonuko da, ili i'ya baci dem i foloi n kavasus, wushuki i tsara i'ya de, kpm ya woko ta i de. ²⁵ A'ayin a da baci dem i shamgbai uyan kavasus, i'a baci n uza da ya pana upan, cimbusuka ni. Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da ta dem unyushi u cingi u de. ²⁶ [Shegai i cimbusuka baci ama wa, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da unyushi u cingi u de wa.]"

Keci a kaci ka ucira u Yesu
(*Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8*)

²⁷ A doki a gonoi a Urishelima, tyoku da Yesu wari nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashila, adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi n pige a tuwai ara ne. ²⁸ A wece yi, "N ucira u eni u da va yansa ili i naha gba? Kpm ya naka vu ucira u da va yansa i'ya?"

²⁹ U wushunku le, "Ma yan da ta dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko da ta ucira u da ma yansaka ili i na yi. ³⁰ Tonuko numu: Ucira u ulyubugusu u Yahaya a zuba da u wutai ko a asu u ama?"

³¹ A dansai utyoku u le a danai, "Tsu dana baci a zuba da u wutai, wa dana ta ndya i bishinka tsu uwushuku n eyi? ³² Kpm tsu dana baci a asu u ama da u wutai, kakuma ka na ka pana ta upan u tsunu." A panai uwonvo u kakuma ki, kpaci ya dem u bidya ta Yahaya matsumate ma. ³³ Aku a wushunki yi a danai, "Tsu reve wa."

Aku u tonuko le, "Mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansaka ili i na yi wa."

12

Agisani a azaminga a cingi
(*Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19*)

¹ Yesu gita le uyanka kadyanshi n agisani u danai, "Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u gavai kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpm kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nakai acimbi a roku haya u lazai nwalu. ² An a'ayin a

◇ 11:17 Isha. 56:7; Iri. 7:11.

uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi. ³ Acimbi yi a k̄an̄a yi a lapai, aku a loko yi akere a de. ⁴ Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi k̄pam a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono. ⁵ U doki u suki k̄pam uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusai aza roku, aza roku tani a wunusa le. ⁶ U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u danai, 'A ka wene t̄a karinga ka maku ma va!' ⁷ Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, 'Maku ma kagita ma ne ma gai pa vi. Tuwai tsu wuna ni, tsara agadu yi a woko a tsunu.' ⁸ Aku a k̄an̄a yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

⁹ "Ndya uza u kashina vi wa yan? Wa tuwa t̄a u wuna aza a haya yi, u naka ka aza roku. ¹⁰ I taba uyan k̄an̄eshi a tagarada u Kashila naha wa?

'Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. ¹¹ Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.' " ◇

¹² Azapige a aza a Yahuda yi a bolo t̄a kotsu a k̄an̄a yi, kpaci a reve t̄a a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana t̄a uwonvo u ama, adama a nala a asaka yi u lazai.

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³ An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci. ¹⁴ An a rawai ara ne, a tonuko yi, "Kawenishiki, tsu reve t̄a vu tsu dansa t̄a ukuna u mayun, k̄pam ya dem un̄a u te da vu bidya yi. A'ayin a da dem va wenishike ukuna u Kashila, vu tsu dansa t̄a ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u da azapige a tsu dansa a kaci ka vunu wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?"

¹⁵ Tsu tsupa ko tsu kpaɗa utsupa?

Eyi tani an u revei wanda da a ka wanda yi, u tonuko le, "Ndya i zuwai ya kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene."

¹⁶ A tuko yi. Aku u wece le, "Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?"

A danai, "Ku Kaisa ka."

¹⁷ Aku u tonuko le, "Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa; Kashila k̄pam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila."

A yain majiyan cika.

Keci a kaci ka u'yanḡa u ukpa
(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Aku aza a Sadusi† (aza da bawu a wushuki n u'yanḡa u ukpa) a tuwai ara Yesu, a wece yi, ¹⁹ "Kawenishiki, Musa koronku tsu t̄a a kaci ka tsirana. U da uza u kuwa baci u asakai uka bawu mmuku, u k̄an̄a t̄a utoku u ne u sotuku uka vi u matsaka yi mmuku. ²⁰ A yan t̄a a'ali a roku ama a shindere, uza n utoku u ne. Uza u kagita u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa. ²¹ Uza u ire (uza da u tono yi) u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai u asaka maku wa. Nala dem n uza u tatsu. ²² Gba le gai uza wa la u asakai maku wa. A makorishi uka vi dem u kuwai. ²³ Kain ka u'yanḡa a ukpa, uka u yai u da wa woko, cinda gba le a zuwusa yi?"

²⁴ Yesu wushuki, "An bawu i revei Tagarada u Kashila,† k̄pam i reve ucira u Kashila wa, da i zuwai i puwain. ²⁵ Kpaci a 'yanḡa baci a ukpa a ka yan iyolo wa, k̄pam a ka wutukpa iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a da a ka woko. ²⁶ A ukuna u u'yanḡa u akushe, i taba uk̄an̄eshi a tagarada Musa a asu u alabari a maku ma madanga ma ma tasa akina wa, an Kashila ka danai, 'Mpa Kashila ka Ibirahi, Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu?' ◇ ²⁷ Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun da i puwain."

Mele ma ma lai ugbonguro
(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

◇ 12:11 Ishp. 118:22-23. * 12:15 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani u Ubanga. ◇ 12:26 Uwt. 3:6.

²⁸ Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwai ka panaka le a'ari kananamgbani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, “Gbā a asuvu a mele, ma eni ma ma lai ugbonguro?”

²⁹ U wushunku yi, “Ma ma lai ugbonguro ma, ‘Panai, aza a Isara'ila! Magono ma Zuba Kashilā ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba. ³⁰ Ciga Magono ma Zuba Kashilā ka vununu katakasuvu ka vununu uma u vununu gbā. Vu cigi yi kpam n kakiri ka vununu ucira u vununu gbā.’ ³¹ Ma ma tono yi tani ma, ‘Ciga uza u karen u vununu tyoku da va ciga kaci ka vununu.’ ³² Mele ma roku ma la ma ma lai ma nala mi wa.”

³² Aku kawenishiki ka Mele ka danai, “Mayun da vu, Kashilā ka te ka, uza roku wa tani la wa, she eyi. ³³ A cigi yi gbā n katakasuvu, gbā n kakiri, gbā n ucira. Kpam vu cigi uza u karen u vununu tyoku da va ciga kaci ka vununu, ili i na yi i la ta ufaraka u urunukpa n ukidasa a mbari.”

³⁴ An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonuko yi, “Va mbari n tsugono tsu Kashilā wa.” Pini nala, uza u doku kawan kpam u wece yi wa.

*Keci a kaci ka maku ma Dawuda
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)*

³⁵ An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashilā, u wecikeyi, “Nida awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma? ³⁶ Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai, ‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vununu.’

³⁷ “Dawuda n kaci ka ne u isa baci Kawauwi Asheku, nida wa yansa u woko maku ma Dawuda?” Kakuma ka panaka yi n ipeli.

*Yesu todugboi awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)*

³⁸ Tyoku da wa wenishike le, u danai, “Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la ta uciga a danasa le a kuden n tsupige. ³⁹ Kpam a lai n uciga a asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashilā, n a asu u shinga a asu u abiki. ⁴⁰ Shegai a tsu lyasa ta ucanga u nranā, a rongo kpam uyansa kavasu ka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. Iacun i ama a nala a ka yan le ta mavura cika.”

*Kune ku marana
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashilā, wa wundya tyoku da ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a utsari ushani a tsungi pini ikebe ushani. ⁴² Aku marana ma roku uza u unambi u tuwa u zuwai irim i re i kenu. ⁴³ Aku u isa atoni a ne u tonuko le, “Mayun n tonuko da, marana ma nala ma la ta gbā aza da a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi. ⁴⁴ Kpaci ele a asuvu a utsari u le u da a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u da u bidyai gbā, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

13

*Kadyanshi ka uwasa u Kuwa ku Kashilā
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ N uwuta u Yesu a Kuwa ku Kashilā, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!”

² Yesu wushunki yi, “Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali ka la ka a ka asaka utadangi a zuba u utoku u ne bawu a wasai ka wa.”

◇ 12:30 U.Ml. 6:4-5. ◇ 12:31 Adkp. 19:18. ◇ 12:32 U.Ml. 4:35. ◇ 12:33 Hos. 6:6. ◇ 12:36 Ishp. 110:1.

† 12:42 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

Kagita ka upana u ikyamba
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Tyoku da Yesu wari ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashila, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi, ⁴ “Tonuko tsu, nwere da a ka yan ili i nala yi? Kpam icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i gita?”

⁵ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. ⁶ Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alya Kirisiti Kawauwi, hal a puwunsa ama ushani. ⁷ I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a de a 'yanga wa. U kana ta u gita nala, shegai makorishi ma kotsu wa. ⁸ Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama roku. Tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono. Iyamba ya gbadu ta a asu kau-kau, kpam a ka yan ta kambulu. Shegai gba nala vi kagita ka upana u ikyamba ka ve.

⁹ “Shegai eda she i kirana. A ka kana da ta a banka a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila. A neke da akere a aza a tsugono na ngono adama a kala ka va, an i tonuko le ukuna u va. ¹⁰ Shegai kahu makorishi ma tuwa, she a yanka aletsu a ama gba Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹¹ A'ayin a da baci dem a banka da a asu u afada a neke da, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana wa. Shegai gba ili i'ya baci dem a naka da i'ya ya dana. Kpaci eda ya dansa wa, Kulu Keri ka. ¹² Vuma wa neke ta utoku u ne a wuna yi, tata kpam dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpam n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le. ¹³ Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba uza da baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi ta.

Upana u ikyamba u pige
(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ “A'ayin a'a ta a utuwa, ada ya wene ili i icadi i shamgba a asu u da bawu i gain i shamgba.” (Uza da wa yan kaneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tonu!) “Aza da a'ari a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa. ¹⁵ Uza da baci dem wari a zuba u kukpa ku kunu ku ne, kotsu u cipa u uwa a kuwa u bidya ili i roku wa. ¹⁶ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalaka ku ne wa. ¹⁷ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! ¹⁸ Yanyi kvasu kotsu ukuna u nala vi u gita n ilyushi wa. ¹⁹ A'ayin a nala yi a ka yan ta upana u ikyamba u pige, u da bawu a tabai uyan tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba hal utuwa ara. A ka doku a ka yan a da kpam wa hal ubana a makorishi. ²⁰ U woko baci Magono ma Zuba ma jebei a'ayin yi wa, uma wa la wari wa la wa. Shegai adama a aza da a dangasai vi da i zuwai u jebei a'ayin yi.

²¹ “A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko da webelei Kawauwi ka na, ko webelei aya de! Kotsu i wushuku wa. ²² Kpaci awauwi a kaban na nsumate n kaban a ka tuwa ta a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsa aza da a dangasai, wa yan baci. ²³ Kiranai, kpaci n tonuko da ta ko ndya wa gampa.

Utuga u Maku ma Vuma
(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ “Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wura baci, kaara ka limana ta, uwoto tani wa naka katyashi wa.

²⁵ Atala a ka rukpusa ta, kpam a gbadu ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁶ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma ma tuwa a asuvu a alishi, n ucira u pige u tsugono. ²⁷ Aku u suku atsumate a zuba a bolomgbono aza da a dangasai a abon a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a utyoku u zuba u nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi
(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ “Rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi. A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a gitai utopo avuku, i reve ta an ilyushi i yain evu. ²⁹ Nala kpam dem a'ayin a da baci dem i wenei ili i nala yi ya gitasa, ya reve ta an a'ayin a yain evu n uyan. ³⁰ Mayun

n tonuko dā, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadāngu ili i na yi gbā. ³¹ Zuba n likimba wa cimba tā, shegai kadyanshi ka vā ka cimba wa.

Kain ka ugono u Kawauwi

(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)

³² “Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza wā la u revei ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata dā koshi u revei ka. ³³ Kiranai i rongo n afobi n i yanyi kavasu. Kpaci i reve a'ayin a dā ulapa u uwule vi wa yan wa.

³⁴ “Utuwā u Maku ma Vuma wā tā tyoku u vuma dā u yain nwalu, u asankai agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u utsutsu n rongo n afobi. ³⁵ Rongoi n afobi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa wa gono wa, wa fudā tā u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani, ko n usana. ³⁶ Kotsu u tuwā u danda dā n i lavuti wa. ³⁷ Ili i'ya n tonuko dā kpam ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afobi.”

14

A boloi ure u dā a ka wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a re a dā a wokoi, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti. Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u dā a ka kana Yesu usokongi kotsu a wuna. ² A danai, “Shegai tsa kawan tsa yan u dā a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu tā.”

A tsunki Yesu manivi ma magulani

(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)

³ A'ari pini Yesu wari a Batani a kuwa ku Simo uza dā caupa wari makutu. Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwai n majuju ma manivi. Manivi mi ma magulani* ma kpam mā tā n ikebe cika. U kukpai unā u majuju mi, u tsalai manivi mi gbā a kaci ka Yesu. ⁴ Ama roku a dā a'ari pini a asu vi a panai upan. A yamgbana kadyanshi, “Ndyā kalen ka koli ka manivi naha? ⁵ Ma ratsa tā a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi.” A kana yi uyanka tsali n asuvu a shen.

⁶ Shegai Yesu danai, “Asaka ni shiriri! Ndyā i zuwai ya damgbarasa yi? Ili i shinga i pige i'ya u yanka mu. ⁷ Kain dem i'a tā kabolo n aza a unambi, kain ka baci dem, ya ciga ya fudā tā i yanka le ili i shinga. Shegai mpa mā kabolo n ada kain dem wa. ⁸ Eyi gbam u daraka tā hal u tsunki ikyamba i vā n manivi kahu kacida ka vā. ⁹ Mayun n tonuko dā, gbā ko nte baci a ka yan Kadyanshi ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili i shinga i'ya uka u naha vi u yain, kpam a ka rongo yi tā ucifusa.”

Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu

(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u adarakpi a pige kotsu u neke Yesu ara le. ¹¹ An a panai nala a yain mazanga hal a zuwamgbana a ka naka yi ikebe. Eyi tani u gitai uzama tyoku dā wa yan u neke yi.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)

¹² Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanakai ukidasa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni a ne a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu fobusuko vu a asu u dā va lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹³ Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, “Uwai a ilyuci, ya bana tā i gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi, ¹⁴ kuwa ka baci dem u uwai, i tonuko uzakuwa

* 14:3 A yan tā majuju mi n katali ka a ka isa alabasta. Manivi mi kpam a yan tā ma n ili i'ya a ka isa naradi. † 14:5 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu tā “ikebe i azurufa 300.” Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Ubanga.

vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kari? ¹⁵ Wa wenike dā tā kunukuzuba ka a fobusoi ucanga, nte ya fobusuko tsu pini.”

¹⁶ Atoni yi a 'yangai a uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku dā u tonuko le. Aku a fobusoi Abiki a Upasamgbana.

¹⁷ An kuvuli ku yain, aku u tuwai kabolo n Kupanamere vi. ¹⁸ A'ari ulya ilikulya, Yesu danai, “Mayun n tonuko dā, vuma u te a asuvu a dē wa neke mu tā, kpam uza dā tsa lya kabolo n eyi.”

¹⁹ A namgba tā katsumā cika, aku a gitā yi uwecishe maten-maten, “Mpa wā?”

²⁰ U wushunku le, “Uza u te dā gai a asuvu a Kupanamere, uza dā tsa lya kabolo a kapara ka te. ²¹ Maku ma Vuma ma kuwā tā tyoku dā a korongi ukuna u ne. Ter! Vuma dā wa neke Maku ma Vuma mi, a'ari a matsa yi baci wa, wari u laka yi tā.”

Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya

(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

²² A'ari pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibamgbanasai u dā. U nakai atoni a ne u danai, “Wushai na vi ikyamba i vā i'ya.”

²³ U bidyai mako ma mini ma cinwi u cikpai Kashila. U naka le a soi. ²⁴ Aku u danai, “Naha vi mpasa n vā n dā n dā a wotsongi a adama a ama ushani. Kashila ka yan tā manyan nā mpasa n na mi tsarā u yain kazuwamgbani ka savu n ama a ne. ²⁵ Mayun dā an bawu ma doku ma so mini ma cinwi she kain ka ma so ma savu a tsugono tsu Kashila.

²⁶ An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai ushipa a cikpalai Kashila. Pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana tā Yesu

(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

²⁷ Yesu tonuko le, “Gbā dē ya suma tā i asaka mu, kpaci nala wari ukorongi a tagarada u Kashila,

‘Ma gala tā kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa tā.’ ²⁸ Shegai a 'yangasa mu baci, ma lasa dā tā ubana a asuvu a Galili.”

²⁹ Bituru tonuko yi, “Ko atoku a vā a suma baci gbā le, mpa ma suma wa.”

³⁰ U danai, “Mayun n tonuko vu, n kayin ka na kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu tā vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³¹ Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira, “Ko wuna dā baci a ka wuna mu kabolo n avu, ma nana an n reve vu wa.” Gbā le dem nala a dansai.

Yesu yain kvasu a Getisimani

(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² A rawai a asu u dā wari nā ndanga n zayitum asu u dā a ka isa Getisimani. Yesu tonukoi atoni a ne, “Dusuki ve pini na hal n ba n yain kvasu.” ³³ Aku u bidyai Bituru n Yakubu n Yahaya. Kpam u gitā dē upana ikyamba cika n kadambula ushani. ³⁴ Aku u tonuko le, “Uma u vā wa pana tā ikyamba cika, yavu ma kuwā. Rongoi na n afofi.”

³⁵ An u lyai kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci a iyamba u yain kvasu, ko wa yan a takpa yi ulapa u uwule vi. ³⁶ Aku u danai, “Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa mu mako ma mbala mi. Ko n nala ukuna u vā u dā a ka tonu wa, she u vunu.”

³⁷ Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u cina le n a lavuti. U tonukoi Bituru, “Bituru alavu a dā wari? Va fuda va rongo n vu wundi ulapa u uwule u te wa? ³⁸ Rongoi n afofi n kvasu, kotsu i tuwai i rukpa a asuvu a ukondo wa. Kulu ku dē ku ciga tā ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

³⁹ Aku u doku u gonoi uyan kvasu, u rongoi utonusuko kadyanshi ka baci ki. ⁴⁰ An u gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a shadangu le dē a'eshi cika, ele tani a nambai ili i'ya a ka tonuko yi.

◇ 14:27 Zak. 13:7.

⁴¹ An u gonoi u tatsu, u wece le, “Hal n gogo-na alavu a da i buwai n i wunvugusi? U ratsa ta nala ulapa u uwule u yan de. A neke de Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi. ⁴² 'Yangai tsu walai. Kaneki ka va ka la ka tuwa.”

A kana Yesu

(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴³ U kimba gbam una wa, aku a wenei Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n kakuma ka ama, n iburundu na mkpaukpau a akere a le. Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a lya a tutsuku le. ⁴⁴ Kaneki ki ka sheshike le ta kahu a tuwa, u danai, “Uza da baci n wambatsai, aya, i kana yi, i laza n eyi.”

⁴⁵ N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai, “Kawenishiki.” Aku u wobo yi. ⁴⁶ Ele tani a kana yi. ⁴⁷ Shegai uza u te a asuvu aza da a'ari kushani ki, u talai burundu u ne, aku u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi u takpamgbanai ka.

⁴⁸ Yesu wece le, “Tuwa da i tuwai n iburundu na mkpaukpau i kana mu, yavu uza u magalaka? ⁴⁹ Kain dem ma ta kabolo n ada a Kuwa ku Kashila na n wenishiki, kpam i kana mu wa. Shegai yan da a yain nala tsara a shadangu udani u tagarada u Kashila.”

⁵⁰ Pini nala, atoni a ne a sumai a asaka yi. ⁵¹ Kalobo ka roku kpam n kunya ku uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zarai kotsu a kana yi, ⁵² u asanka le kunya ki, u sumai kataba.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya 18:13-24)

⁵³ Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono ma Adarakpi. Gba adarakpi a pige na nkoshi n awenishiki a Mele a bolomgbonoi ara ne. ⁵⁴ Bituru tani wa tono yi mbari mbari, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarakpi mi. U dusuki a asuvu adagari a Kuwa ku Kashila ki, wa lyashuku akina.

⁵⁵ Adarakpi a pige gba n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a tsara wa. ⁵⁶ Ama ushani a shamkpai kadyanshi ka kaban a kaci ka ne, shegai una u le u tuwa u te wa.

⁵⁷ Aza roku kpam a 'yangai a shamkpai kadyanshi ka kaban a danai, ⁵⁸ “Tsu pana ka yi ta u danai wa wasa ta Kuwa ku Kashila ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kpam kuma ku uza ka wa.” ⁵⁹ Gba n nala ushamkpa u kaban u le u tonomgbono wa.

⁶⁰ Magono ma Adarakpi ma shamgbai a mere ma le, u wece yi, “Va n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Pada da va pada bini?”

⁶¹ Shegai u padai ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Adarakpi ma doku ma wece yi, “Ada Kirisiti Maku ma Kashila Uza u Tsupige vi?”

⁶² U wushuki u danai, “Mpa. Ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba, kpam i wene yi utuwa a asuvu a alishi.”

⁶³ Aku Magono ma Adarakpi ma karasai aminya a ne, u danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? ⁶⁴ I pana ta gai u yankai Kashila kadyanshi ka cingi. Nda i wenei?”

Gba le a wushuki, “U nusa ta, a wuna yi.”

⁶⁵ Aza roku gbam a laza a gita yi ucikpusuka atatsa. A sira yi a'eshi a sugbusa yi n a tonusuki yi, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya sugba vu.” Adagari a Kuwa ku Kashila tani a rongo yi ubasasa.

Bituru nanai an u revei Yesu

(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27)

⁶⁶ Bituru wari a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kari makere ka Magono ma Adarakpi ka tuwai. ⁶⁷ An u wenei Bituru wa lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, “Avu dem kabolo ka wari n Yesu uza u Nazara nala vi!”

⁶⁸ U nanai u danai, “Mpa n reve gbam i'ya va tono wa.” Aku u wutai a kebile ki, kute-kute kapen ka salai.

⁶⁹ An kagbashi ka kari makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza da a'ari pini a asu vi kushani, “Eyi na dem uza u le u da.” ⁷⁰ Aku u doku u nanai kpam.

An a ɓarākpaɪ kenu, aza ɗa a'ari kushani a tonukoi Bituru, “Malalā ma la wa, avu dem uza u te u ɗa a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u ɗa.”

⁷¹ Aku u kaɗai uyansaƙa kaci ka ne unā n u tsinaɗi n u dansi, “N reve ve gbam vuma ɗa ya dansaƙa vi wa.”

⁷² Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Bituru cibai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, “Kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” An u cibai nala, aku u taɗai n kushen.

15

A bankai Yesu ara Bilatu

(*Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38*)

¹ Kain n ka wansi n kpasani ku de, adarakpi a pige na nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gba a sheshei, aku a sirai Yesu a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna. ² An a rawai, Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

U wushunki yi u danai, “Nala wari tyoku ɗa vu danai vi.”

³ Adarakpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu. ⁴ U doku u wece yi, “Va n ili i uwushuku wa, vu pana gbam ili i'ya ama a na a'ari utono a kaci ka vunu?”

⁵ Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

A kidagai Yesu uguna u ukpa

(*Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16*)

⁶ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanaka ta u asanka le vuma u te u ɗa ama a foloi u asanka le a asuvu ama ɗa a ukai a kuwa ku a'ali. ⁷ Vuma roku ɗa pini uza u kala Baraba. Wa ta usiri adama a 'yangasasa atakasuvu a ama kabolo n atoku a ne aza ɗa a wunai ama, a kain ka a 'yangasai atakasuvu a ama. ⁸ Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le ili i'ya u cuwanakai.

⁹ U wushunku le u danai, “Gogo-na ciga ɗa ya ciga n asanka ɗa magono ma aza a Yahuda mi?” ¹⁰ Kpaci u reve ta adama a malyon a ɗa adarakpi a pige a bankai Yesu ara ne.

¹¹ Adarakpi a pige a matsai ama a dana a wutumkpa le Baraba. ¹² Aku Bilatu danai, “Nɗya ma yan n uza ɗa ya isa magono ma aza a Yahuda mi?”

¹³ Ama a worukpoi a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁴ U wece le, “Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?”

Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁵ An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpa le Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u naka le a ba a wandamgbana yi.

Asoje a yankai Yesu majari

(*Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3*)

¹⁶ Asoje a banai n Yesu a asuvu a kebile ku tsugono, aku a bolomgbonoi gba kakuma ka asoje. ¹⁷ A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku a yain funi u awana, a zuwuka yi u ɗa a kaci. ¹⁸ A gita yi idyani, “Uzapige, uzapige, magono ma aza a Yahuda.” ¹⁹ A rongo yi ukudusa a kaci n kalangu, n a cikpusuki yi atatsa. Aku a kudangi a da a ka naka yi tsupige. ²⁰ An a kotso yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutumkpa yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

A wandamgbanaɪ Yesu

(*Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27*)

²¹ Vuma roku ɗa pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n Rafu, u wutai a une wa wura. Asoje a shamkpa yi a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ²² A bankai Yesu a asu u ɗa a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci). ²³ A naka yi mini ma cinwi kabolo n aguma a ɗa a ka isa mar, shegai u 'yuwain ma uso.

²⁴ Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi uruta, tsara a wene ili i'ya ya dem wa tsara. ²⁵ N ulapa uwule u kuci u usana u ɗa a wandamgbana yi.

²⁶ Uza ɗa baci a wandamgbanai, a tsu korongu ta unyushi u ne zuba n kaci ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA. ²⁷ A wandamgbanai kpam dem aza a magalaka ama a re. Uza u te a ulyaki u ne, uza u te tani a ugula. [²⁸ Nala a shadangi udani u da u danai, "A kece yi a asuvu a aza a unyushi."]* ²⁹ Aza ɗa a ka wurusa, a rongo yi uyansa kadyanshi ka gbani, n a gbaɗi a'aci a le. "Mhm! Avu uza ɗa vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu. ³⁰ Cipa wawa! Vu wauwa kaci ka vunu."

³¹ Nala tani kpam dem adarakpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi uyanka majari. A danai, "U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa. ³² Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a mawandambani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi."

Hal n aza a magalaka a da a wandamgbanai kabolo n eyi dem a yanka yi kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

³³ N kaara a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ³⁴ N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, "Eloyi, Eloyi, lama sabakani." (Wata, "Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?")

³⁵ An ama da a'ari pini kushani a panai nala, a danai, "Panai, wa isa Iliya." ³⁶ Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, "Asakai tsu wene ko Iliya wa tuwa u cipuka yi."

³⁷ Yesu salai cika, aku u uma u ne u wutai.

³⁸ Kute-kute kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ki ku pecembenei kure. Ili i'ya i kana a zuba hal ubana a iyamba. ³⁹ An katigi ka ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku da u kuwai. U danai, "Mayun vuma u naha vi, Maku ma Kashila ma."

⁴⁰ Aka a roku a da pini a shamgbai a ka yan akalu a mbari. A asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu). ⁴¹ Alya a tonoyi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a da a tuwai kabolo n eyi a Urishelima alya dem pini.

Kaciɗa ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁴² Gba ukuna u na vi u gitata a Kain ka Afobi; wata, kain ka wansa baci aku Ashibi. An kuvuli ka yan, ⁴³ aku Isuhu u Arimatiya u gbamai asuvu u banai ara Bilatu, u folo yi u naka yi ikyamba i Yesu u cidangu. (Isuhu vuma da uza da a ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza da wa vana utuwa u tsugono tsu Kashila tsu rawa.) ⁴⁴ Bilatu yan ta majiyan an u panai a da Yesu kuwa de. U isa katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u barakpa de n ukpa. ⁴⁵ An katigi ki ka tonuko yi u kuwa de, aku u nakai Isuhu ikyamba yi. ⁴⁶ Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u katalai pini ikyamba yi, u ba u ukai i'ya a kasaun ka a sadarai a katali. An u kotsoi, aku u gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi. ⁴⁷ Meri Magadaliya n Meri mma u Isuhu a wene ta a asu u da a cidangi ikyamba i Yesu yi.

16

U'yangar u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a tsilai ucanga u magulani, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu. ²⁻³ N kpasani ku kain ka kagita ka a a'ayin a shindere a kana ure. Ele a nwalu a ka yawunsa uza da wa ba u gindalakpuka le katali ka a kimbugai utsutsu u kasaun vi. Kaara n ka batsi ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun

* 15:28 Akorongin a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 28.

vi. ⁴ A webelei na a wenei katali ki a gindalakpa ka de, ka la a ikengi ka pige ka tani. ⁵ An a uwai a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a ulyaki, aku uwonvo u kana le.

⁶ Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa. N reve ta Yesu uza u Nazara, uza da a wandamgbantai vi aya ya bolo. Webelei asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne da na, wa kpam pini wa, u 'yanga de. ⁷ Walai i ba i tonuko Bituru n atoni a ne a da a buwai, i tonuko le wa lasa da ta ubana a uyamba u Galili. Nte ya ba i wene yi de tyoku da u tonuko da a'ayin a da wari n ada.”

⁸ Aku a wutai a wuranai n ilyadi ikyamba n i jeyi, kpam alya la ulapani a dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

⁹ [N kpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yangai. Vuma da u gita yi uwene, Meri Magadaliya da, uka da u wutukpai ityoni i cingi i shindere ara ne. ¹⁰ U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atsuma unamgbi n a sayi. ¹¹ Shegai an u tonuko le Yesu 'yanga de, hal gbam u wene yi ta, a 'yuwain uwushuku.

*Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re
(Luka 24:13-35)*

¹² Yesu yansakai tyoku u roku, aku u asakai atoni a ne ama a re aza da a ka bana a ilyuci a wene yi. ¹³ Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

*Yesu asakai kupa n uza u te vi a wene yi
(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)*

¹⁴ Pini nala, u asakai atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a da a ka lya ilikulya. Aku u bongo le adama a ugbama u asuvu a le n ukpada u uwushuku n ili i'ya ama da a wene yi a tonuko le.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹⁶ Gba uza da baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyubugi yi, a ka wauwa yi ta. Kpam uza da baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi ta. ¹⁷ Iryoci i na ya tonu ta aza da a wushuki: asuvu a kala ka va a ka wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan ta dem kadyanshi n aletsu a roku. ¹⁸ A ka bidya ta a'ali n akere a le, kpam a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpam a ka sawa ta aza a mbala a tanasa le.”

*A cangai Yesu ubana a zuba
(Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11)*

¹⁹ An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila. ²⁰ Atoni a ne tani a lazai, a rongoi uyan kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a banga le asu u da u asaka le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun da.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukupqa u kadyanshi

Luka, uza da u korongi tagarada u na vi, kanaƙi ka aguma ka kahu u woko katonni ka Yesu. Adama a nala, u korongu ta n kakiri kpam u naka ta ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpam dem u korongi Tagarada u Asuki. Itagarada i nala yi i walamgbana ta tsara i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarada u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagita u da uciga u Kashila a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u da Yesu tuwa ta a likimba u woko Kawauwi ka ama gba. Luka korongu ta iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike ta kpam kvasu ka ta n kalen ara Yesu. U korongu ta idani i Yesu an u vasai. U wenike ta kpam tyoku da Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a da Yesu wari pini naha a likimba. Adama a da wari kanaƙi ka aguma, a yinsa yi a a'ayin a ukpa a Kawauwi wa hal dem n u'yang'a u ne a ukpa. U tonuko tsu Yesu takuma ta kadan a'ayin a da u 'yangai a ukpa. Nala u wenike ta an mayun da Kashila ka 'yangasai Yesu a ukpa.

Tagarada u na u naka ta Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tonon, iryoci i Yesu tyoku da u rongoi n ama. U wenike ta tyoku da tsa banga aza a unambi, n tyoku da tsa yan kvasu. Kpam dem u zuwa ta upityanangu u tsunu u gbama kpaci Luka wushuku ta n eyi u wene ta gba ili i'ya Yesu yansai, kpam u wenike tsu ta an Yesu 'yangai a ukpa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarada u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyubugi n Yesu (1:5-2:52)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-20)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:21-4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14-9:50)

Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51-19:27)

Ukana n ukpa u Yesu (19:28-23:56)

Yesu wa ta n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku da kpam a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹ Uzapige Tiyofilu: Ama ushani a bidya ta a korongu ukuna u da u gitai a mere ma tsunu. ² Ama yi a korongu ta dere tyoku u aza da a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpam a tonuko tsu. ³ Adama a nala, an u wokoi mpa n kaci ka va n vecei ukuna vi a kagita ben, n wenei u lobono ta n koronku vu ukuna vi tyoku da u tonomgbonoi. ⁴ Tsara vu reve ukuna u da a wenishike vu vi mayun da u gitai.

Ilimaci i Yahaya

⁵ A'ayin a Hiriduƙ Magono ma Yahuda, a yan ta kaƙarƙipiƙ ka roku, uza u kala Zakariya, uza da wari a kaƙon ka kaƙolo ka aƙarƙipi ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Harunaƙ kaƙarƙipi ka. ⁶ Ama a re le a ka wala ta dere a a'eshi a Kashila, kpam a ka kirana n udani u Kashila. ⁷ Shegai a'ari n maku wa, kpaci Alisabatu madari ma, kpam gba le a kutsa de.

⁸ Kain ka kaƙon ka aƙarƙipi ka Zakariya kari a manyan a Kuwa ku Kashila, * wari a uyan tsuƙarƙipi a kapala ka Kashila. ⁹ Uruta u rukpai a kaci ka ne tyoku u agadu a aƙarƙipi, u woko uza da wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magulani. ¹⁰ An a'ayin a

* 1:8 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makupki ma XX.

urunukpa a ili i magulani† a yain, kakuma ka ama ka ka lya kayala kari a ulanga a uyan kavasu.

¹¹ Aku katsumate ka zuba ka Kashila ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asudarakpa u ili i magulani vi. ¹² An u wenei nala, u giruwai, uwonvo u kana yi cika. ¹³ Aku katsumate ki ka tonuko yi, “Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana de kavasu ka vunu. Uka u vunu Alisabatu wa matsaka vu ta maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya. ¹⁴ Wa woko ta ili i ipeli n i kayanyan ara vunu. Ama ushani a ka pele ta adama a ilimaci i ne. ¹⁵ Kpaci wa woko ta uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuwa u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpam a ka shadangu yi ta n Kulu Keri, eyi pini a katsuma ka mma u ne. ¹⁶ Wa gonuko ta aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashila ka le. ¹⁷ Kpam wa lasa ta Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiralakpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U fobuso atakasuvu a ama adama a utuwa u Asheku.”

¹⁸ Zakariya wece yi, “Nida ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan de makoshi, kpam uka u va dem u yan de mamici.”

¹⁹ Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza da wari kushani a kapala ka Kashila. Suku da a suku mu n tuwa n danasa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi. ²⁰ Gogo-na, adama a ukpada u upityanangu u vunu, va woko ta kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a da a shadangi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u da. Kpam nala wa woko.”

²¹ Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u barakpai a asuvu a Asu u Uwulukpi vi. ²² An u wutai, u fuda u dana ukuna wa. Ama a revei u wene ta pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u radagbusi akere.

²³ An a'ayin a manyan a ne a shadangi, u lazai u gonoi a kuwa. ²⁴ An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsuma, u kana uronguso a kuwa bawu u wutai hal uwoto u tawun. ²⁵ U danai, “Webelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a da a yan yi, da u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

²⁶ A uwoto u teli u katsuma ka Alisabatu, Kashila ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili. ²⁷ U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza da vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri. ²⁸ Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A danasa vu Meri, macigi ma Kashila. Magono ma Zuba ma ta n avu.”

²⁹ Shegai Meri dambula ta cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala. ³⁰ Katsumate ka tonuko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashila ka bidya ta ka zuwuka vu unu u shinga. ³¹ Va yan ta katsuma, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu. ³² Wa woko ta uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashila ka Zuba. Magono ma Zuba Kashila wa naka yi ta tsugono tsu akaya a ne Dawuda. ³³ Wa lya ta tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani tsu ta pini hal ubana bawu utyoku.”

³⁴ Meri wece yi, “Nida ukuna u na wa gita, an u wokoi mpa n reve vali wa?”

³⁵ Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipa ta ara vunu, ucira u Kashila ka Zuba wa palasa vu ta. Adama a nala uza u uwulukpi u da va matsa vi, a ka isa yi ta Maku ma Kashila. ³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunu wa ta n katsuma n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u da yi pa vi. Eyi uza da a danai madari ma. ³⁷ Ili i'a la i'ya Kashila ka kpada uyan wa.”

³⁸ Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku da vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka asaka yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fobusoi u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a kabon ka nsasa. ⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danasai Alisabatu. ⁴¹ An u panai idyani i ne, aku maku ma mari a katsuma ka ne ma gbada n ucira. Pini nala, a shadangi Alisabatu n Kulu Keri. ⁴² U yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unu u shinga u da a asuvu a aka gba. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unu u shinga u da. ⁴³ Nida

ukuna u shinga u na u tsara mu, hal anuku a Asheku a va u tuwai ara va? ⁴⁴ An n panai kalagatsu ka idyani i vunu, aku maku ma mari a katsuma ka va ma gbadai n ucira adama a ipeli. ⁴⁵ Uza u una u shinga u da vari Meri, avu uza da vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shadangu.”

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka ta Magono ma Zuba tsupige. ⁴⁷ N Kashila Kawauwi ka va ka uma u va wari a ipeli. ⁴⁸ Kpaci u webelei uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U da na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u una u shinga. ⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu ta ili i pige. Uwulukpi u da kala ka ne kari. ⁵⁰ Upasamgbanasa u da upana u iyali u ne u tsu pasamgbanasa a agali a da a ka pana uwonvo u Kashila ubana. ⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a aradi n uyawunsa u atakasuvu a le. ⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u nakai aza da a vakunki kaci ka le tsupige. ⁵³ U cuwatangi aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere a de. ⁵⁴ U bangai kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa cibusa ta n asuvayali a ne. ⁵⁵ Tyoku da u zuwamgbanai wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibrahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyubugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali. ⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku da Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a banga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwai kotsu a kida maku mi kacombi.† A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya. ⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, “Nala wa, kala ka ne ka Yahaya.”

⁶¹ Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wa la n kala ka nala wa.”

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi. ⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala ka ne ka Yahaya.” Gba le a yain majiyan. ⁶⁴ Kute-kute, una u ne u kupai, kaletsu ka ne kpam ka tatsukpai. Aku u gitai kadyanshi u rongoi ucikpala Kashila. ⁶⁵ Uwonvo u kanai aza a karen yi gba. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gba a kabon ka nsasa ka uyamba u Yahuda. ⁶⁶ Gba aza da a panai ukuna vi a kanai u da a atakasuvu a le, a ka tono, “Ndya maku ma na ma tuwa ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba ma ta n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shadangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna u Kashila, u da, ⁶⁸ “A cikpala Magono ma Zuba, Kashila ka Isara'ila, kpaci u tuwa ta a asu u ama a ne u wutukpa le. ⁶⁹ U 'yangasaka tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda. ⁷⁰ (Tyoku da caupa u danai a una u nsumate n ne n da a wulukpei.) ⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gba n aza da a 'yuwan tsu. ⁷² Tsara u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciba kpam kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne. ⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibrahi ka la vi. ⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu ta a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo. ⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gba a'ayin a tsunu. ⁷⁶ Avu kpam maku ma va, a ka isa vu ta matsumate ma Kashila Uza u Ucira Gba, kpaci va lasa ta Asheku, tsara vu fobusuko yi ure. ⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsara ucimbusa u unyushi u le. ⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashila ka tsunu, a zuba da katyashi ka kpasani ka wuta tsu. ⁷⁹ Tsara u wakana aza da a'ari ndishi a karimbi, n aza da a ka tuwa a kuwa. U toni n atsu a ure u ndishi n shinga.”

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu (Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Agusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gba ama da a'ari a uyamba† vi. ² (Makeci ma a gitai uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.) ³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsara a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangai a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda da. ⁵ Tsara a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza da kpam wari n katsuma. ⁶ Ele pini de, a'ayin a ilimaci a Meri a yain. ⁷ Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsara kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸ N kayin ka nala ki, aliniki a roku a da pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le. ⁹ Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kana le. ¹⁰ Shegai katsumate ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u da n tuko da, u da wa woko u ama gba. ¹¹ Ara na a matsaka da ta Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku. ¹² Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina ta a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya.”

¹³ Kute-kute, kabolo ka aza a kuvon a zuba a bolomgbonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi, ¹⁴ “Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba ta a asuvu a zuba a asu u da u lai tsupige. A likimba tani ndishi n shinga n shamgba ta a asu u ama da wa pana kayanyan ka le cika.”

¹⁵ An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, “Tsu banai a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitai vi.”

¹⁶ A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. ¹⁷ Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitai n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi. ¹⁸ Gba ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi a tonuko le. ¹⁹ Shegai Meri kana ukuna vi n kabini a katsuma ka ne, aku u rongoi u cibusa u da. ²⁰ Aliniki yi a gonoi, a rongoi unaka Kashila tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpam n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashila

²¹ An kain ka kulla ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka naka yi, kahu a yain katsuma ka ne.

²² An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a naka yi a asu u Magono ma Zuba. ²³ (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashila ma danai, “Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kana ta a naka yi a asu u Magono ma Zuba.”) ²⁴ A yain udarakpa tyoku da Mele ma Kashila ma danai, “A'adya a re ko tani mmuku ma ntambara n re.” ◇

²⁵ Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpam uza da wa gbashika Kashila. Wa ta n Kulu Keri, kpam u barakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila. ²⁶ Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba. ²⁷ Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashila. Meri n Isuhu a tuwai, kotsu a naka Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Mele ma da a yain. ²⁸ Aku Saminu wofo yi, u cikpai Kashila, u danai, ²⁹ “Gogo-na, Ashekapige, she vu asaka kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku da vu danai. ³⁰ Kpaci n wene de iwauwi i vunu ³¹ i'ya vu fobusoi a kapala ka ama gba. ³² Aya katyashi ka ka wenike Awulawa† ure u vunu, aya kpam tsupige tsu ama a vunu Isara'ila.”

³³ Tata na mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne. ³⁴ Aku Saminu zuwuka le unu a shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, “Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yangi u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila.

◇ 2:24 Adkp. 12:6-8; Uwt. 13:2-12.

Kpam Kashilā ka suku yi tā u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi tā. ³⁵ Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa batsamgbana tā katakasuvu ka vunu.”

³⁶ Matsumate ma m̄ari uka, uza u kala Hanatu, wā tā dem pini a Kuwa ku Kashilā ki, ukere u Fanuyila u dā, uza u kagali ka Ashiru. Marānā ma, kpam u kutsa tā cika. Iyolo i ayen a shindere a dā u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere. ³⁷ Gbā ayen a ne hal n a dā a tsiranā tsu ne dem a dā yi amanganishi n a nishi.* U asakā Kuwa ku Kashilā wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kvasu. ³⁸ Tyoku dā Saminu wari a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwai evu n ele, u cikpai Kashilā. U kanai kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama dā a ka vana uwutukpa u Urishelima.

³⁹ An a kotsoi gbā ili i'ya Mele ma Kashilā ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili. ⁴⁰ Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u dā u wurai a'ayin a ne. Kpam Kashilā ka zuwuka yi unā u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashilā

⁴¹ Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana tā a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana. ⁴² An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku dā a cuwanakai. ⁴³ An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kanai ure u ugono. Yesu shamgbai a Urishelima, bawu a revei. ⁴⁴ A yain nwalu ma ulivā, a ka wundya ko wā pini a asuvu a kabolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kanā yi uzama a asu a amaciñ n aje a le.

⁴⁵ An a kpadā yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne. ⁴⁶ An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashilā a mere ma awenishiki. Wa panaka le n u yansi le keci. ⁴⁷ Gbā ama dā a panaka yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku dā wa wushukusu. ⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, “Maku ma vā, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vunu tsari vu uzama n katsumā unamgbi.”

⁴⁹ Aku u wece le, “Ndya i zuwai ya zama mu? I reve u kanai n rongo a asu u Tata u vā wa?” ⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kabolo n ele, u rongo le unakā tsupige. Mma u ne tani u kanai ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne. ⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpam Kashilā n ama dā a reve yi a ciga yi.

3

Kuɓari ku Yahaya Kalyuɓugi

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan tā ngono n nishi aza dā a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alyā: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vangu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya. ² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m adarakpi, kadyanshi ka Kashilā ka tuwai ara Yahaya maku ma Zakariya a kakamba. ³ U banai gbā a iyamba i'ya i'ari uɓongu u Agatā u Urudu n u yanyi kuɓari: ama a kpatala ubana a asu u Kashilā a asakā tsicingi tsu le, aku a lyuɓugu le tsarā u wenike an a cimbusukā le. ⁴ Tyoku dā wari ukorongi a Tagarāda u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyuɓugi: “Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, ‘Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u dā mai tsarā u wala. ⁵ A ka shadangu tā gbā arara, kpam a betelikpe gbā nsasa n agalalā. A shamkpa ire i'ya i kotoluso, aku a gbandala i'ya i'ari n adakā. ⁶ Kpam ama gbā a ka wene tā iwauwi i Kashilā.’ ” ◇

⁷ Yahaya tonukoi kakumā ka ama ka ka tuwusa tsarā u lyuɓugusu le vi, “Edā a'eku! Ya ɓarana dā i suma unamgbukatsumā u Kashilā u dā wa tuwā? ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u dē. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a dē Ibrahi dā asheku a dē wa, nala wa ɓanga dā wa. N tonuko dā, Kashilā ka fudā tā ka 'yangasakā Ibrahi mmuku a asuvu

* 2:37 Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a dā a wurai, an vali u ne u kuwai. ◇ 3:6 Isha. 40:3-5.

a atali a na yi. ⁹ N gogo-na naha a tafangu de kagovu a ami a ndanga. Madanga ma baci dem ma kpaɗai u naɗa ilimaci i maci, a ka kapa ta ma, a varangu a asuvu a akina.”

¹⁰ Kakuma ka ama ka wece yi, “Ndyā wā tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza da bawu wari n ma. Uza u ilikulya kpm dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwai tsara a lyubugu le, a wece yi, “Kawenishiki, ndya tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasaka a ili i'ya a da i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Atsu tani, ndya tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa ta, kpm u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka de.”

¹⁵ Ama gba a'ari a ka vana ta utuwa u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya da Kawauwi ki. ¹⁶ Yahaya wushunku le gba, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyubugusu da, shegai uza da u la mu wa tuwa ta. Uza da mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyubugu da n Kulu Keri n akina.

¹⁷ Kasasu ka uwelinkpe ka ne ka ta a kukere ku ne, wa wujuma ta asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa ta kopo ki n akinaf a da bawu a ka cimba.” ¹⁸ N icun i kubari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁹ Shegai Yahaya baranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u da u zuwai, n ukuna u cingi u roku u da u yain. ²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyubugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyubugusi ama gba, a lyubugi dem Yesu. Tyoku da Yesu wari a kvasu, zuba u kukpai. ²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. A panai kalagatsu ka wutai a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma ma ciga. Ma pana ta kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu

(Matiyu 1:1-17)

²³ A'ayin a da Yesu gitai manyan ma ne, wa ta n ayen evu n kamankupa. Tyoku da kpm ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

Levi maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Yana ma.

Yana maku ma Isuhu ma.

²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Emos ma.

Emos maku ma Nahum ma.

Nahum maku ma Hasali ma.

Hasali maku ma Najaya ma.

²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma.

Ma'ata maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Shimeya ma.

Shimeya maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Yahuda ma.

²⁷ Yahuda maku ma Yowana ma.

Yowana maku ma Risa ma.

Risa maku ma Zerubabe ma.

Zerubabe maku ma Shayalatiya ma.

Shayalatiya maku ma Niri ma.

²⁸ Niri maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Adi ma.
 Adi maku ma Kosuma ma.
 Kosuma maku ma Alumadama ma.
 Alumadama maku ma Iri ma.
²⁹ Iri maku ma Yosi ma.
 Yosi maku ma Eliyaza ma.
 Eliyaza maku ma Yorima ma.
 Yorima maku ma Matat ma.
 Matat maku ma Levi ma.
³⁰ Levi maku ma Saminu ma.
 Saminu maku ma Yahuza ma.
 Yahuza maku ma Isuhu ma.
 Isuhu maku ma Yunam ma.
 Yunam maku ma Eliyakim ma.
³¹ Eliyakim maku ma Malaya ma.
 Malaya maku ma Mainana ma.
 Mainana maku ma Matata ma.
 Matata maku ma Natan ma.
 Natan maku ma Dawuda ma.
³² Dawuda maku ma Yese ma.
 Yese maku ma Ubida ma.
 Ubida maku ma Boza ma.
 Boza maku ma Salumuna ma.
 Salumuna maku ma Nashon ma.
³³ Nashon maku ma Aminadabu ma.
 Aminadabu maku ma Aram ma.
 Aram maku ma Hesuruna ma.
 Hesuruna maku ma Farisa ma.
 Farisa maku ma Yahuza ma.
³⁴ Yahuza maku ma Yakubu ma.
 Yakubu maku ma Ishaku ma.
 Ishaku maku ma Ibrahi ma.
 Ibrahi maku ma Tera ma.
 Tera maku ma Naho ma.
³⁵ Naho maku ma Seru ma.
 Seru maku ma Reyu ma.
 Reyu maku ma Fele ma.
 Fele maku ma Eba ma.
 Eba maku ma Shela ma.
³⁶ Shela maku ma Kenan ma.
 Kenan maku ma Afakasha ma.
 Afakasha maku ma Shem ma.
 Shem maku ma Nuhu ma.
 Nuhu maku ma Lame ma.
³⁷ Lame maku ma Metusela ma.
 Metusela maku ma Anuhu ma.
 Anuhu maku ma Jare ma.
 Jare maku ma Mahalalel ma.
 Mahalalel maku ma Kenan ma.
³⁸ Kenan maku ma Enos ma.
 Enos maku ma Shitu ma.
 Shitu maku ma Adamu ma.
 Adamu kpan uza da u wutai a asu u Kashila da.

¹ Pini nala, Yesu *asakai* Agata a Urudu ushadangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba. ² U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, "Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi."

⁴ Yesu wushunku yi, "Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'N burodi da koshi vuma wa yan uma wa.' " ◇

⁵ Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu. ⁶ U tonukoi Yesu, "Ma naka vu ta gba tsupige n ucira u le, kpaci mpa a nakai. Ma ta n ucira u da ma naka uza da ma ciga. ⁷ Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba."

⁸ Yesu wushunku yi, "Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'Lyaka Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.' " ◇

⁹ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba u Kuwa ku Kashila ku ugadi bilibili. U tonuko yi, "Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a utuwa a iyamba. ¹⁰ Kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a kirana n avu. ¹¹ Kpam a ka kebe vu ta a akere a le, adama a da va gbasha kune a katali.* "

¹² Yesu wushunku yi, "A korongu ta dem, 'Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.' " ◇

¹³ An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u *asaka* yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili

(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

¹⁴ Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gba a uyamba vi. ¹⁵ U rongoi a uwenishike a agata a Kashila a le, gba ama n a naki yi tsupige.

A 'yuwain Yesu a Nazara

(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)

¹⁶ An Yesu tuwai a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashila kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U 'yangai kushani, kotsu u yain kaneshi. ¹⁷ A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: ¹⁸ "Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kabolo na mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. U suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki, ¹⁹ n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga." ◇

²⁰ U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gba aza da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a gita yi akalu. ²¹ Aku u gita le utonusuko, "Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de."

²² Gba le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, "Eyi na maku ma Isuhu ma wa?"

²³ U tonuko le, "Ya yanka mu ta tsizagadi tsu na tsi, 'Kana ki ka aguma, tanasa kaci ka vunu.' Wata, 'Gba ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.' ²⁴ Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

²⁵ "Shegai mayun n tonuko da, a'ayin a Iliya, nra na n da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gba uyamba vi. ²⁶ Gba n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu

◇ 4:4 U.Ml. 8:3. ◇ 4:8 U.Ml. 6:13. * 4:11 Wanda da Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a kebe vu kotsu vu tafatsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili.

◇ 4:12 U.Ml. 6:16. ◇ 4:19 Isha. 61:1-2.

u marānā ma mārī a Zarafatu a uyamba u Sida. [◇] 27 A'ayin a Elisha† matsumate, a yan tā nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza wā tani la uza dā a tanaṣai wa, she Na'amant koshi, vuma u uyamba u Suriya.” [◇]

²⁸ Ama dā a'arī pini a kagata ka Kashilā ki a panai upan, an a panai nala vi. ²⁹ Aku a 'yangai a wutukpa yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma mārī evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba. ³⁰ Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

Yesu wutukpai ityoni i cingi
(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)

³¹ Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi. ³² A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u dā kari.

³³ A kagata ka Kashilā ki tani, uza u ityoni i cingi u dā pini. Aku u 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u salai, ³⁴ “Wayai! Ndya i birika vu n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwā dā vu tuwā vu wuna tsu? N reve tā uza dā vari. Uza u uwulukpi u nala vi u dā u Kashilā.”

³⁵ Aku Yesu barana yi, u dā, “Pada bini! Pecembene n eyi!” Aku ityoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecembenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

³⁶ A yain majiyan gbā le, a ka dansa utyoku u le, “Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu barana ityoni i cingi, aku a wuta?” ³⁷ Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu tanaṣai koku u Bituru
(Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34)

³⁸ Aku Yesu asaḳai kagata ka Kashilā ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani wā tā n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u tanaṣa yi. ³⁹ U shamgbai evu n kaci ka ne, u baranai mabala mi, aku ma asaḳa yi. Kute-kute, u 'yangai u gita le uyanka manyan.

⁴⁰ An kaara ka rukpai, gbā aza dā a'arī n aza a mabala icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u tadangusuku le akere a a'aci a le, u tanaṣa le. ⁴¹ Ityoni i cingi kpam i wutai a asu u ama ushani, a'arī iyoroli n a dansi, “Avu Maku ma Kashilā ma!”

Shegai u barana le, u bishinka le kadyanshi, kpaci a reve tā eyi Kirisiti Kawauwi dā.

Yesu yain kuḅari a Galili
(Marku 1:35-39)

⁴² An kain ka wansai, Yesu wutai u banai a asu u dā bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u dā wari. Uciga u le u dā a shamkpa yi, kotsu u asaḳa le wa. ⁴³ Shegai u tonuko le, “U kana tā n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashilā a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala a dā a suku mu.” ⁴⁴ Aku u lyai kapala n u yanyi kuḅari a agata a Kashilā a uyamba u Yahuda.†

5

Yesu isaḳi atoni a kagitā
(Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20)

¹ Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gbaḅaryangu yi, a'arī upana kadyanshi ka Kashilā. ² U wenei a'atsu a re a dā akani a adan a asaḳai ikengi i kushiva yi. A'arī ubacangusu ibilili i le. ³ Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaḳa ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kanaḳi uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

⁴ An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, “Uka kpatsu ki a asu u dā wari n kaḳaka, kotsu i vutalaḳa ibilili i dē i kanaḳa adan.”

◇ 4:26 1 Ngo. 17:1-16. ◇ 4:27 2 Ngo. 5:1-14. † 4:44 Akorongi a cau a roku aza dā a purai a tagarada u Luka a korongu tā “Galili.” * 5:1 N Tsiheline, a korongu tā “Kushiva ku Janisara” a tsu isaḳa tā dem ka “Kushiva ku Galili.”

⁵ Simo wushunku yi, “Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, kpmam ki te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutala ta ibilili yi.”

⁶ An a yain nala, a kana adan ushani, hal ibilili i le i kana ukidasa. ⁷ Adama a nala, a isa atoku a le a da a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a banga le. A tuwai a shadangusi a'atsu yi a re gba n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

⁸ Pini nala, an Simo uza da a ka isa Bituru wenei nala, u kudangi a kapala ka Yesu, u danai, “Asheku, batsa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da.” ⁹ Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan ta majiyan, an a kana adan nala. ¹⁰ Nala tani kpmam dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, “Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu ta uza da wa tukuso ama.” ¹¹ A wutukpai a'atsu a le a kagida, aku a asakai gba ili i'ya a'ari n i'ya, a tonon yi.

Yesu tanasai makutu
(Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45)

¹² Kain ka te, Yesu wari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u mbala n tsukutu, u tuwai ara ne. An u wenei Yesu, u kudangi a kapala ka ne, u folo yi u da, “Asheku, vu wushuku baci, va ta n ucira u da va tanasa mu.”

¹³ Yesu barakpai kukere, u sawa yi, u da, “N wushuku ta, tana.” Kute-kute, tsukutu tsi tsu asaka yi.

¹⁴ U ronoi vuma vi atsuvu, u da, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Kpmam vu naka kune tyoku da Musa danai a yain, adama a da vu tana, tsara ama a reve n u da.” ◇

¹⁵ Shegai gba n nala, kadyanshi ka Yesu kari a utambura, hal kakuma ka ama ushani ka tuwusai ka panaka yi, tsara a tanasa mbala n le. ¹⁶ Shegai u tsu bana ta a asu u da bawu ama a'ari, n u yanyi kavasuu.

Yesu tanasai kawunu
(Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12)

¹⁷ Kain ka te, an Yesu wari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'a ta pini ndishi. Aza da a wutai gba a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishelima. Kpmam ucira u Magono ma Zuba u utanasa u mbala wa ta n eyi. ¹⁸ Ama roku a tuwai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsara a zuwa yi a kapala ka Yesu. ¹⁹ An a kpadai utsara ure u da a ka uka yi, adama a kakuma ka ama, a yuwai a zuba u kukpa. A dapai kukpa ki, aku a zuralakpai vuma vi a mere ma kakuma ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, “Uza u va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a gitai uyawunsa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da na n uyansaka Kashila kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fuda u cimbusa unyushi u cingi? She Kashila koshi.”

²² Shegai an Yesu revei tyoku da a ka yawunsa, u wece le, “Ndya i zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a de? ²³ Ndya i lai shana u da a ka dana, ‘A cimbusa de unyushi u cingi u vunu,’ ko, ‘Yanga vu wala?’ ²⁴ Kondoi na, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma mari n ucira u da ma cimbusa unyushi u cingi a likimba.” U tonukoi kawunu ki, “N tonuko vu, ‘yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.’ ²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u ‘yanga u bidyai kajiba ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashila. ²⁶ A yain majiyan cika, gba kakuma ki ka rongoi ucikpalasa Kashila, uwonvo kpmam u kana le, a danai, “Ara tsu wene ta ukuna u savu.”

U'isa u Levi
(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)

◇ 5:14 Adkp. 14:1-32.

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutai. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” ²⁸ U asakai ko ndya wa, u 'yangai u tono yi.

²⁹ Levi fobusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a da dem pini ushani n ama roku a ka lya kabolo n ele. ³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, “Ndya i zuwai ya lya kabolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

³¹ Yesu wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mbala. ³² N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsara a kpatala.”

Keci a kaci ka kakuli
(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)

³³ A tonukoi Yesu, “Atoni a Yahaya a tsu yansa ta kakuli n kavasu, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?”

³⁴ U wece le, “Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kabolo n valisavu vi? ³⁵ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.”

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, “Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa ta ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotso ka wa.

³⁷ “Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma tasa ta kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba. ³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu. ³⁹ Kpam uza wa la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana ta, ‘Ma cau mi ma la ta ma savu mi tsulobo.’ ”

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kabolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukodusu aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² Afarishi a roku a danai, “Ndya i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?”

³ Yesu wushunku le, “Eda kotsu i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a da u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa? ⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i uwulukpi u takumai. Ili i'ya adarakpi a da koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku.” ⁵ Pini nala, u tonuko le, “Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi.”

Uza da ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6)

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u da pini uza da ili i soi kukere ku ulyaki ku ne. ⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsa yi ko wa tanasa yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara unyushi u da a ka ba a sapula yi. ⁸ Eyi tani u revei uyawunsa u le, aku u tonukoi vuma vi, “Yangwa vu shamgba a mere.” Aku u 'yangai u shamgbai.

⁹ U tonuko le, “Ma wece da, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u da?”

¹⁰ Aku u lingana le gba le, u tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” U barakpai kukere ki, aku ku tanai. ¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku da a ka yan n Yesu.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19)

◇ 6:4 1 Sam. 21:6.

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kvasu. U rongoi uyan kvasu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai. ¹³ An kain ka wansai, u isai atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa le asuki. ¹⁴ Alya Simo (uza da u isai Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Batalamawu. ¹⁵ U dangasa ta dem Matiyu, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti. ¹⁶ U dangasai kpm Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

*Yesu yanka ta ama ushani manyan
(Matiyu 4:23-25)*

¹⁷ Aku u gidalai kabolo n ele, u shamgbai a asu u da wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai a panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusai a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza da a'ari a Taya n Sida u unu u kushiva. ¹⁸ N aza da ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le. ¹⁹ Gba ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusa ta a asuvu a ne, u tanasa le gba le.

*Unu u shinga n u cingi
(Matiyu 5:1-12)*

²⁰ Aku Yesu gadigbai kaci ka ne, u webelei atoni a ne, u danai: "Eda aza a unu u shinga a da, eda aza a unambi, kpaci tsugono tsu Kashila tsu de tsa. ²¹ Eda aza a unu u shinga a da, eda aza da ya yan kambulu gogo-na, kpaci a ka cuwatangu da ta. Eda aza a unu u shinga a da, eda aza da ya sa gogo-na, kpaci ya dosuso ta. ²² Eda aza a unu u shinga da, a'ayin a da ama a 'yuwan da, a wutukpa da a asuvu a le, a wisha da, a panai icadi i de adama a va Maku ma Vuma.

²³ "Pelei a kain ki, i radugusu n mazanga, kpaci katsupi ka malen ma manyan ma de ka ta ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai nsumate.

²⁴ "Shegai ter de eda aza a utsari, kpaci i wusha de upana u kayanyan u de. ²⁵ Ter de, eda aza da i'ari n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwa ta i yain kambulu. Ter de, eda aza da ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba ta ksuma, kpm i sai. ²⁶ Ter de, eda aza da ama a ka cikpalasa, kpaci nala dem akaya a le a cikpalasai nsumate n kaban."

*Ciga atokulalu a vunu
(Matiyu 5:38-48; Matiyo 7:12)*

²⁷ Yesu doki u danai, "Shegai n tonuko da, eda aza da ya panaka mu, i cigi atokulalu a de, i yanka aza da a 'yuwan da ukuna u shinga. ²⁸ I zuwuka aza da a ka wishisa da unu u shinga. Aza da a ka kovo da kpm i yanka le kvasu. ²⁹ Uza da u basa vu a kagbaguzu ka te, kpatalaka yi ka ire ki. Uza da u wusa vu kunya, kotsu vu bishinka yi matogo ma vunu wa. ³⁰ Gba uza da baci u folo vu ili, vu naka yi. Uza da baci kpm u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa. ³¹ Yankai ama tyoku da ya ciga a yanka da.

³² "Aza da a ka ciga da alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsara? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga ta aza da a ka ciga le. ³³ Aza da baci a ka yansa ka da ukuna u shinga a da baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa. ³⁴ Kpm aza da baci i wenei a ka tuwa a tsupa da a da baci ya naka akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu naka ta aza a unyushi u cingi akopi, tsara a tsupa le dere. ³⁵ Shegai i cigi atokulalu a de, i yanka le ukuna u shinga. Naka akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa da wa. Katsupi ka malen ma manyan ma de kpm ka yan ta ushani. Ya woko ta kpm mmuku n Kashila ka Zuba, kpaci eyi uza u ukuna u shinga u da a asu u aza da bawu a tsu cikpa n aza a cingi. ³⁶ I woko aza a asuvayali, tyoku da Tata u de wari uza u asuvayali."

*Kotsu i tafanku ko uza u unyushi wa
(Matiyu 7:1-5)*

³⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i taɗanku uza unyushi wa, adama a ɗa a ka taɗanku ɗa dem. I kiɗaɗa uza ugana wa, adama a ɗa a ka kiɗaɗa ɗa dem. I cimbusa unyushi u ɗa a yanka ɗa, kotsu a cimbusuka ɗa dem. ³⁸ Nakai, kotsu a naka ɗa dem: kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovonoi, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku ɗa a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku ɗa.”

³⁹ U yanka le agisani a roku u danai, “Karumba ka fuda ka rono utoku u ne karumba? Ama a re a le gba she a rukpa a kaɗaka wa? ⁴⁰ Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza ɗa baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

⁴¹ “Nɗya i zuwai va wundaya macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpaɗai ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴² Niɗa va fuda vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u kaban, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku ɗa va takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.”

Maɗanga n ilimaci i ne

(Matiyu 7:16-20; Matiyu 12:33-35)

⁴³ Yesu doki u danai, “Maɗanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, maɗanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa. ⁴⁴ Kpaci maɗanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa. ⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpa ta ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa.”

Amai a a'uwa ama a re

(Matiyu 7:24-27)

⁴⁶ Yesu doki u danai, “Adama a iyen a ɗa ya isa mu ‘Asheku, Asheku,’ kpam ya yan tani ili i'ya n tonuko ɗa i yain wa? ⁴⁷ Gba uza ɗa baci u tuwai ara va, wa panaka mu, aku wa tonu udani u va, ma wenike ɗa ta ucun u ne. ⁴⁸ Wa ta tyoku u uza ɗa wa ma kuwa, u gavai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma agata ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gbaɗa ka wa, kpaci a ma ta ka mai. ⁴⁹ Shegai uza ɗa u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza ɗa u mai kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a ɗa mini ma agata ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukuyuku.”

7

Upityanangu u katigi

(Matiyu 8:5-13)

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u ɗa wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum. ² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza ɗa kagbashi ka ne kari a unu u ukpa, kpam wa ciga yi wa wa. ³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka yi kagbashi ka ne. ⁴ A'ayin a ɗa a rawai ara ne, a folo yi cika, a ɗa, “Vuma u na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi. ⁵ Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashila.” ⁶ An u panai nala, u laza kaɓolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, “Asheku, dambula kaci ka vunu vu tuwa a kuwa ku va wa. Kpaci n rawa va uwa a kuwa ku va wa. ⁷ Nala kpam n wenei n rantsa n tuwa a asu u ɗa vari wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka va ka tana ta. ⁸ N reve ta nala kpaci mpa vuma ɗa vari a kere ka ucira ka, kpam ma ta n asoje a kere ka va. N tsu tonuko ta uza u na, ‘Wala,’ aku tani u wala. N tonuko uza u niɗe, ‘Tuwa,’ aku tani u tuwa. N tonuko kagbashi ka va, ‘Yan naha,’ aku tani u yain.”

⁹ An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yiralakpai u kondoi kakuma ka ama ka ka tonu yi vi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, ko a asuvu a Isara'ila n

wene ucun u upityanangu u pige naha wa.” ¹⁰ An aza da a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka tana de.

Yesu 'yangasai maku ma marana

¹¹ An a tsarai a barakpai kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakuma ka ama ka banai kabolo n eyi. ¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpmar marana ma. Ama a ilyuci yi ushani a'a ta kabolo n marana mi. ¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kana yi, u tonuko yi, “Sa wa.”

¹⁴ Aku u rabai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza da a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, “Kalobo, n da vu 'yanga.” ¹⁵ Kakushe ki ka 'yanga ka dusuki ka kana kadyanshi. Aku Yesu naka yi mma u ne.

¹⁶ Gba le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashila a ka dansa, “Matsumate ma pige ma wuta de a asuvu a tsunu. Kpmar Kashila ka tuwa de ka banga ama a ne.” ¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gba uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u da.

*Yesu n Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 11:2-19)*

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gba ukuna u Yesu. ¹⁹ Aku Yahaya isai atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, “Ada uza da wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?”

²⁰ An ama yi a tuwai ara Yesu, a tonuko yi, “Yahaya Kalyubugi da u suku tsu ara vunu, u da, ‘Ada va tuwa vi, ko tsu vana uza roku?’ ”

²¹ A'ayin a nala yi tani, Yesu tanasa ta ama ushani aza a mbala icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpmar arumba ushani a wene ta asu. ²² Yesu wushunku le, “Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumba a wene ta asu, awunu a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe a 'yanga ta n uma. A yanka ta aza a unambi ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³ I tonuko yi kpmar, ‘Uza da baci bawu u tadsai adama a va, uza u una u shinga u da.’ ”

²⁴ An atsumate a Yahaya yi a lazai, Yesu kana uyanka ama kadyanshi ka Yahaya, “An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai, ko iyen? ²⁵ Ko vuma da u ukai aminya a ikebe, aya ya ciga i wene? A'a. A a'ebile a ngono a da aza da a ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan a'ari, shegai a kakamba wa. ²⁶ Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpmar u la ta matsumate. ²⁷ Yahaya da gai Tagarada u Kashila wa dansaka vi, an a danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, uza da wa lapuluka vu ure.’ ²⁸ N tonuko da gba a asuvu a ama da aka a matsai, uza wa la u la yi wa. Shegai gba n nala, uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu Kashila u la yi ta.”

²⁹ (An ama, hal gbam n awushi a utafa a da a'ari pini a panai nala, a wushuki an uyan u ukuna u Kashila u da ili i maci. An u wokoi a wushuki Yahaya lyubugusu le. ³⁰ Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya Kashila ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyubugusu le.)

³¹ Yesu danai, “N iyen i'ya ma ratsana ka ama a gogo-na? Nda wa a rotsoi? ³² Iacun yi mmuku n da mari a kuden ndishi, n a ikamgbani da a'ari. N a dani, ‘Tsu fulaka da ta ugbali u mazanga, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa u ukpa, shegai i sa wa.’

³³ “Kpaci Yahaya Kalyubugi tuwai u laba ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wa ta n ityoni i cingi.’ ³⁴ An mpa Maku ma Vumaf ma lya na n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpmar kaje ka aza a uwusha utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ ³⁵ Shegai ama a ka wene ta tyoku da ugboji u Kashila wari mai a asu u aza da a ka tono yi.”

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

◇ 7:27 Mal. 3:1.

³⁶ Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u banai a dusuki ulya u ilikulya vi. ³⁷ Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u panai a da aya pini de wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tukoi majuju ma shinga ma a shadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. ³⁸ U kudangi a a'ene a Yesu wa sa, aku u rekpishei a'ene yi n meshi, u yansasai ma n kenji ka ne. U rongoi a uwobuso a'ene yi, aku u tsunki a da manivi mi.

³⁹ Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala, u danai a katakasuvu ka ne, "A da baci vuma u na matsumate ma, wari wa reve ta ko ucun u uka u eni u da wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi u da."

⁴⁰ Yesu wushunku yi, "Simo, ma ta n ili i'ya ma tonuko vu."

U wushuki, "Kawenishiki, tonuko mu."

⁴¹ Yesu danai, "Vuma roku u da u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani amangarenkupa. ⁴² Ama a re a le gba a tsara ikebe i utsupuka wa. Adama a nala u tonuko le a asansa n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?"

⁴³ U wushuki, "A uwene u va, uza da kutan ku ne ku lai ushani."

Yesu danai, "Vu wushuku ta mai."

⁴⁴ U yiralakpai a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, "Vu wene ili i'ya uka u na vi wa yanka mu? An n uwai a kuwa ku vunu, vu ne mu mini ma ma bacangusu a'ene a va wa, shegai eyi bacangusu mu a da de n meshi ma ne. U yansasai a da kpam n kenji ka ne. ⁴⁵ Vu ryabusa mu n uwambatsa wa, shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunu, u asaka uwobuso a'ene a va wa. ⁴⁶ Vu tsunku kaci ka va manivi wa, shegai eyi tani manivi ma magulani ma u tsunki a'ene a va. ⁴⁷ Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusuka yi de unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike ta uciga u pige. Uza da baci a cimbusukai kenu, uciga u kenu u da u wenikei."

⁴⁸ Aku Yesu tonukoi uka vi, "A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

⁴⁹ Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya kabolo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, "Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusuka uza unyushi u cingi?"

⁵⁰ U tonukoi uka vi, "Upityanangu u vunu, u wauwa vu de. Wala ili i vunu."

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

¹ A barakpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kubari. Wa yan kadyanshi ka tsugono tsu Kashila. Kupanamere† vi a'a ta kabolo n eyi, ² n aka a roku aza da a pecei n ityoni i cingi na mballa n le kpam. Asuvu a le alya Meri, uza da a ka isa Magadaliya, uza da a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne. ³ Yuwana uka u Kuza (uza da wari kabangi ka Hiridu), n Suzana dem a tono yi ta, kabolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a banga le ta n ili i kukere i le.

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

⁴ An kakuma ka ama ka bolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le agisani, ⁵ "Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a da wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpam n kadasai. ⁶ I roku kpam i rukpai a atali. An i wutai aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa. ⁷ I roku kpam i rukpai a awana. An a gbonguroi kabolo, awana yi a sapsai i'ya. ⁸ I roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku da a cei."

An u danai nala, aku u 'yangasai kalagatsu, u danai, "Gba uza da wari n atsuvu a upana, u pana."

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

* 7:41 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 500." Kondo "ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "ikebe" a Idani i Ubanga.

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁰ Aku u danai, “Edā a wushunku dā tā i reve ukuna u dā wari a asuvu a tsugono tsu Kashilā. Shegai aza dā a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku dā wari ukorongi, [◇] ‘A uwene a ka wene tā, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpm a ka pana tā, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.’

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashilā u dā. ¹² Iacun i'ya i rukpai a ure, aly aza dā a panai ukuna u tsugono tsu Kashilā vi. Aku Kalapansi ka wusai u dā a atakasuvu a le, tsarā a pityanangu n Kashilā a tsarā iwauwi wa. ¹³ I atali yi tani, aly aza dā a pana baci ukuna vi, aku a wushi u dā n ipeli, shegai a'a n alu wa. A barakpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a lazai a rukpai. ¹⁴ I'ya i rukpai a asuvu a awana tani, aly aza dā a panai ukuna u tsugono tsu Kashilā vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpadai uyan ili i maci. ¹⁵ I'ya a cei a uyamba u shinga, aly ama a maci, aza dā a panai ukuna u tsugono tsu Kashilā vi. A kanai u dā gbam-gbam a atakasuvu a le, a kawunki n u dā pini, a gbonguroi, a nakai mmuku.”

Macikalu ukimbi n kabelu
(Marku 4:21-25)

¹⁶ Yesu doki u danai, “Uza wā la wa sapa macikalu aku u kimba ma n kabelu wa, ko kpm u zuwa ma a kere ka ivamkpatu wa. Shegai u zuwa ma a kashamkpatu ka ne, adama a aza dā a ka uwa a wene katyashi. ¹⁷ I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpadā i'ya uwutukpa wa. Ukuna wā kpm la u dā wa kpadā u wuta a kateshe wa. ¹⁸ Kiranai n i'ya ya pana. Uza dā wari n ili, aya a tsu doku. Uza dā bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundya wari n ma vi, a ka wusa yi tā i'ya.”

Mma n a'angu Yesu
(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)

¹⁹ Mma n a'angu Yesu a tuwai a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma. ²⁰ Aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu aly de kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu.”

²¹ U wushunku le, “Aza dā a tsu pana kadyanshi ka Kashilā a kirana n ka, aly mma u va n a'angu a va.”

Yesu vakunki abali
(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)

²² Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, “Tsu pasamgbana i upashi u nide.” Aku a uwai a kpatsu ki a lazai. ²³ A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a pura yi. Uwule n abali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

²⁴ A banai a ba a 'yangasa yi a danai, “Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu de!”

U 'yangai, u baranai uwule vi n abali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri. ²⁵ Pini nala, u wece le, “Nte upityanangu u de?”

A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, “Ya kumbu na vi, hal u tsu barana uwule n abali, hal a panaka yi?”

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)

²⁶ Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u dā wari a upashi u Kushiva ku Galili. ²⁷ N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U barakpa tā u uka aminya wa kpm u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun. ²⁸ An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Ndy a i birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashilā ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa.” ²⁹ Dana dā u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu barana tā

◇ 8:10 Isha. 6:9.

ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kidasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

³⁰ Yesu wece yi, “Nɗya kala ka vunu?”

U danai, “Katam,” kpaci ityoni i cingi i'la ta ushani a asuvu a ne. ³¹ Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kadaka ka bawu kari n utyoku wa.

³² A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa. Aku a folo yi u asaka le a uwa a asuvu a le, aku u asaka le tani a uwa. ³³ Ityoni i cingi yi i wutai a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidalai n ilyadi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

³⁴ An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une. ³⁵ Ama ushani a tuwai a wene ukuna u da u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza da ityoni i cingi i wutai ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo. ³⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku da a tanasai uza u ityoni i cingi vi. ³⁷ Gba aza a ufongu u uyamba u Garasa a foloi Yesu u asanka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza, ³⁸ uza da ityoni i cingi i wuta yi vi, u folo yi u asaka yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai, ³⁹ “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u da Kashila ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

Utanasu u makere ma Jayiru n uka u mpasa

(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)

⁴⁰ An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushiva vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana. ⁴¹ Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. U kudangi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne, ⁴² adama a maku ma makere ma ne ma mari a unu u ukpa. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, wa ta n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wari a nwalu, shegai kakuma ka ama kari yi a umatsa. ⁴³ Aku uka roku, uza da u yain ayen kupa n a re n mabala ma ulala u mpasa. [U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.]* Shegai ko uza u fuda u tanasa yi wa. ⁴⁴ U rabai a kucina ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n asakai ulala.

⁴⁵ Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”

An ama yi gba a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakuma ka ama ka ka yain ushani ka gebishe vu.”

⁴⁶ Shegai u danai, “A sawa mu ta. Kpaci n pana ta ucira u wutai a asuvu a va.”

⁴⁷ An uka vi u wenei wari n tyoku da wa kpawan wa, aku u rabai evu, n u jeki ikyamba. U kudangi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gba ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku da kpam u tanga kute-kute. ⁴⁸ Yesu tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tanasa vu de, wala ili i vunu mai.”

⁴⁹ Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wutai a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashila ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwa de, kotsu vu damgbarasa kawenishiki ki kpam wa.”

⁵⁰ An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa tana ta.”

⁵¹ An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kabolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi na mma u ne. ⁵² Shegai gba a'ari a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpa u makere mi. Yesu danai, “Asakai kushen, kuwa da u kuwai wa, alavu a da yi.”

⁵³ Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwa de. ⁵⁴ U kana kukere ku makere ki, u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Makere, 'yanga.” ⁵⁵ Uma u ne u gonoi, kute-kute u

* 8:43 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta udani u “U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.”

'yangai. Aku u danai a ne yi ilikulya. ⁵⁶ Tata u ne na mma u ne a yain majiyan. Shegai u barana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

9

Yesu suki Kupanamere vi

(Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)

¹ Kain ka te, Yesu isa Kupanamere vi, aku u naka le gba le ucira u da a ka fuda a wutukpa ityoni i cingi, a tanasa kpam mbala icun kau-kau. ² Aku u suku le a ba a yain kubari ku tsugono tsu Kashila, a tanasa kpam aza a mbala. ³ U tonuko le kpam, "I bidya ili adama a nwalu n de wa, ko kalangu, ko kasan, ko ilikulya wa. Kpam i bidya ikebe ko ntogo n re wa. ⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a da ya asaka ilyuci yi. ⁵ Ama yi a wusha da baci wa, a'ayin a da baci ya wuta a ilyuci yi i kapatsa kabuta ka a'ene a de,* kotsu u woko iryoci i'ya i wutai uwule u le." ⁶ A 'yangai a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kubari n a tansi ama ko nte wa.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya da 'yangai a ukpa. ⁸ Aza roku a danai Iliya da gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa. ⁹ Hiridu danai, "N kida ta kaci ka Yahaya. Ya kumbu mari a upana ukuna u ne vi?" U zama yi uwene.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gba ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isa Besaida. ¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u da wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, u tanasai aza a mbala.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, "Tutsuku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u da tsari vi uza wa pini wa."

¹³ U tonuko le, "Eda naka le ili i'ya a ka lya."

Aku a wushuki, "Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilaka le ilikulya." ¹⁴ (Kpaci ama evu n azu a tawun a da a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, "Tonuko le a dusukusu abolo abolo, kabolo dem evu n ama amangarenkupa." ¹⁵ A yain tani nala, a zuwai ama yi gba a dusukusi. ¹⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbansai i'ya u nakai atoni a ne a pecike kakuma ka ama ki. ¹⁷ Gba le a cuwusai, aku a cirangi abuwi a iburodi yi hal mbana kupa na n re.

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu

(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)

¹⁸ Kain ka te, an Yesu wa yan kvasu utyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, "Ya ama a ka dansa mari?"

¹⁹ A wushuki, "Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi da, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa."

²⁰ U wece le, "Eda tani ya ya dansa mari?"

Aku Bituru wushuki, "Avu Kawauwi ka, uza da Kashila ka suki." ²¹ U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

* 9:5 Kapatsa da a kapatsai kabuta ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gba ili i asu yi, hal n kabuta ki dem.

Yesu danai tyoku ɗa wa kuwa
(*Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1*)

²² Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, “U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpam u 'yanga a ukpa.”

²³ U tonuko le gba, “Uza ɗa baci wa ciga u tono mu, u kana ta u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu. ²⁴ Uza ɗa baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u ɗa. Shegai uza ɗa baci u nakai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u ɗa. ²⁵ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne? ²⁶ Gba uza ɗa baci u panai uwono u va n kadyanshi ka va, mpa Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu va n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba.” ²⁷ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, aza roku a ɗa pini na vi kushani aza ɗa bawu a ka kuwa, she a wene tsugono tsu Kashila.”

Uyansaka u Yesu
(*Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8*)

²⁸ Evu n a'ayin kulla a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kabolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kvasu. ²⁹ Wari a uyan kvasu, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne a waramai pun a ka lada. ³⁰ Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi. ³¹ Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpa u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suku yi i'ya la vi. ³² Bituru n aza ɗa a'ari kabolo n eyi, alavu a pura le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a ɗa a'ari kabolo n eyi vi. ³³ An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, “Uzakuwa, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kvasu a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.” U reve tani ili i'ya wa tono wa.

³⁴ Tyoku ɗa wari a kadyanshi, kalishi ka kimba le, aku uwonvo u kana le cika. ³⁵ Kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma n dangasai ma na vi, panaka ni.” ³⁶ An kalagatsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a ɗa a wenei ukuna u nala vi, a pada ta bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(*Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27*)

³⁷ An kain ka wansai, cina a cipa de a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi. ³⁸ Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, “Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi. ³⁹ Ityoni i cingi i tsu kumba yi ta, aku u sala bawu kagita. I tsu zuwa ta ikyamba i ne i rongo uje hal una u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a ɗa i kparasa yi cika. ⁴⁰ N foloi atoni a vunu a wutukpa i'ya, shegai a kpadai.”

⁴¹ Yesu wushuki, “Eda ama a a'ayin a na, aza a ukpada u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere ɗa ma rongo n ada na n kawunki n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.”

⁴² An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu baranai ityoni i cingi yi, aku u tanasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne. ⁴³ Gba le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashila.

Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne
(*Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32*)

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne, ⁴⁴ “Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko ɗa: a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a ama a cingi.” ⁴⁵ Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u ɗa, tsara a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u ɗa a ka wece yi ukuna vi.

Ya wa woko uzapige?
(*Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40*)

⁴⁶ Kananamgbani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza da wa woko uzapige a mere ma le. ⁴⁷ Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kaƙon ka ne. ⁴⁸ U tonuko le, "Gbā uza da baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza da baci dem u wusha mu, uza da u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gbā, aya uzapige."

⁴⁹ Yahaya danai, "Uzapige, tsu wene ta uza roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunū, atsu tani tsu bishinka yi, kpaci wa a asuvu a tsunu wa."

⁵⁰ Shegai Yesu tonuko yi, "Bishinka ni wa. Gbā uza da baci bawu wa yan tsilala n afa, uza u de u da."

Ama a Samariya a 'yuwain Yesu

⁵¹ An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima. ⁵² U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a fobuso urawa u ne. ⁵³ Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi. ⁵⁴ An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, "Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwa a lya le?" ⁵⁵ Shegai u yiralakpai u barana le. ⁵⁶ Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

Aza da a ka ciga a toni Yesu

(Matiyu 8:19-22)

⁵⁷ Tyoku da a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, "Ma tonu vu ta a asu u da dem va bana."

⁵⁸ U tonuko yi, "Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam ma ta n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa."

⁵⁹ U tonukoi vuma roku, "Tono mu."

Vuma vi u tonuko yi, "Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va."

⁶⁰ Yesu tonuko yi, "Asaka akushe a cidangu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila."

⁶¹ Uza roku kpam u tonuko yi, "Asheku, ma tonu vu ta, shegai asaka ve n ba n tonuko aza a kuwa a va."

⁶² Yesu tonuko yi, "Uza da baci dem u kana maberu ma anaka, aku u webelei kucina, u ratsa u yain manyan a tsugono tsu Kashila wa."

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

¹ An nala u wurai, Yesu dangasai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re.* A lasa yi urawa a asu u da dem wa ciga u bana. ² U tonuko le, "Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi. ³ Walai, n suku da ta tyoku u mmuku ma ncon a mere ma nleweni. ⁴ Kotsu i bidya makpakata ma ikebe wa, ko katsan, ko akpata a roku wa. Kpam kotsu i shamgba idyani i bululu n uza a ure wa.

⁵ "Kuwa ka baci dem i uwai i gita i dana, 'Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.' ⁶ Uza u ndishi n shinga wa baci pini a kuwa ki, wa wusha ta n da. Wa tani baci pini wa, ma gono ta ara de. ⁷ I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a naka da, kpaci kayain ka manyan ka gan ta ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavadasa a'uwa wa.

⁸ "Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha da, i lyai i soi i'ya a naka da. ⁹ I tanasa aza a mbala a da a'ari pini. I tonuko le, 'Tsugono tsu Kashila ta ta evu n afa.' ¹⁰ Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha da, i kyawan a ure dem n i dansi, ¹¹ 'Ko kabuta ka ilyuci i de ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu kapatsaka da ka de. Shegai gbā n nala, i reve tsugono

* 10:1 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta "70."

tsu Kashilā tsu yan de evu.’ ¹² N tonuko dā, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gbam ya yan tā shana n ilyuci i nala yi.”

Ilyuci i'ya i 'yuwain uwusha kadyanshi ki
(*Matiyu 11:20-24*)

¹³ Yesu doki u danai, “Ter de aza a Korasinu, ter de aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u da a yain a asuvu a de u da a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A rongo tā n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima. ¹⁴ Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka tā utsarā ajebigi kapala n aḍa. ¹⁵ Aḍa kpam aza a Kafarnahum 'yangasa da a ka 'yangasa dā hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko dā hal ubana a asu u ukpa u ama a cingi.

¹⁶ “Uza dā panaka dā, mpa u panakai. Uza dā kpam u 'yuwan dā, mpa u 'yuwain. Uza dā u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza dā u suku mu, aya u 'yuwain.”

Pini nala, aku a lazai.

Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(*Matiyu 11:25-27; Matiyu 13:16-17*)

¹⁷ Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunu.”

¹⁸ U tonuko le, “N wene tā Kanangasi† ka wutai a zuba ka rukpai tyoku u ulada. ¹⁹ U da na n naka dā ucira u udeshe a'ali n adabu, kpam i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'la i'ya ya ne dā usan wa. ²⁰ Gba n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panaka dā wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a de a zuba.”

²¹ A'ayin a nala yi, Yesu yan tā ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu tā, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu tā ukuna u na vi a asu u arevi n aza dā a rotsongusi. Vu todugboi u da a asu u aza dā bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

²² “Gba ili, Tata u va naka mu i'ya de. Uza wa tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wa kpam la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpam aza dā Maku mi ma cigai u wenike.”

²³ Aku u kpatalai u webelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a unā u shinga a da a'eshi a da a wenei ili i shinga i'ya i wenei. ²⁴ N tonuko dā, ntsumate nā ngono ushani aza da a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpam ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

²⁵ Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsarā uma u da bawu wari n utyoku?”

²⁶ Yesu tonuko yi, “Ndya i'ari a asuvu a Mele? Nida vu tsu yan i'ya Kaneshi?”

²⁷ Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kashilā ka vunu n katakasuvu ka vunu, n uma u vunu gba. Vu cigi yi n ucira u vunu n kakiri ka vunu gba. Vu cigi kpam uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ◇

²⁸ Yesu tonuko yi, “Vu wushuku tā mai. Yansa nala, va tsarā tā uma.” ◇

²⁹ Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u va?”

³⁰ Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u da u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a kangu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a asaka yi a unā u ukpa. ³¹ Pini nala, kadarakpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne. ³² Nala kpam uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u asaka yi. ³³ A'ari pini uza u Samariya u roku u wutai nwalu u rawai pini a asu u da wari vi, an u wene yi, aku asuvayali a kana yi. ³⁴ U banai pini a asu u vuma vi, u sirasa yi a asu u da u tsarasai usan vi, u tsungusu

† 10:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 10:27 U.Ml. 6:5; Adkp. 19:18. ◇ 10:28 Adkp. 18:5.

yi manivi n mini ma aguma. Aku u taɗangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kiranai n eyi. ³⁵ An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re,† u naƙai uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gba i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu ta.’

³⁶ “A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wari uza u karen u vuma da aza a magalaka a lapai vi?”

³⁷ Aku u danai, “Uza da u yanka yi ili i shinga.”

Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

³⁸ An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne. ³⁹ Wa ta n utaku, uza u kala Meri uza da u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne. ⁴⁰ Shegai Marta afofi a pura yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene utaku u va u asaka mu ma yan manyan utyoku u va wa? Tonuko yi u tuwa u banga mu wawa.”

⁴¹ Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula ta, kpam va dambula a kaci ka ili ushani. ⁴² Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri dangasa ta ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu (Matiyu 6:9-13; Matiyu 7:7-11)

¹ Kain ka te, Yesu wa yan kvasu a asu u roku. An u kotsoi, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Asheku, wenishike tsu kvasu tyoku da Yahaya wenishikei atoni a ne.”

² U tonuko le, “Ya yan baci kvasu, i dana, ‘Tata, a naka kala ka vunu tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwa. ³ Ne tsu kain dem ilikulya. ⁴ Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci atsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka ta aza da a nusuka tsu. Kpam kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’ ”*

⁵ U doki u tonuko le, “A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu. ⁶ Kaje ka va ka ka cipai nwalu gogo-na, kpam ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.’

⁷ “Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu damgbarasa mu wa, n gbagirya de utsutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma fuda ma 'yanga ma naka vu ili wa.’ ⁸ Asaka n tonuko da, ko wa 'yanga baci wa naka yi ili an wari kaje ka ne wa, wa 'yanga ta wa naka yi gba ili i'ya wa ciga, adama a umatsa u da u matsai.

⁹ “Kpam n tonuko da, rongoi ufolo, a ka ne da ta. Rongoi ubolo, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, a ka giduwunka da ta. ¹⁰ Uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Kpam uza da baci dem u boloi, u tsu tsara ta. A tsu giduwunka ta uza da baci dem u kudai utsutsu.

¹¹ “Tata u eni u da a asuvu a de maku ma ne ma [folo yi burodi aku u naka yi katali?][†] Ko kpam u foli yi kadan, aku u bidya kali u naka yi? ¹² Ko kpam u foli yi kako, aku u bidya kudaɓu u naka yi? ¹³ Eda ama a cingi i reve baci unaka mmuku n de ili i shinga, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa naka aza da a folo yi Kulu Keri.”

Yesu n Ba'alzabu (Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27)

¹⁴ Kain ka te, Yesu wa wutukpa ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpam a yain majiyan. ¹⁵ Shegai ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu magono ma ityoni i cingi u da wa wutukpusa ityoni i cingi.” ¹⁶ Kpam aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u wenike le iryoci i roku i zuba.

† 10:35 Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Uɓanga. * 11:4 Kvasu ka tagarada u Matiyo ka la ta ugaɗi. † 11:11 Akorongi a cau a ushani aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta, “U folo yi burodi, aku u naka yi katali?”

¹⁷ Yesu reve t̄a ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilakani, tsugono tsu nala tsa wacuwa t̄a. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilakani, ka wacuwa t̄a. ¹⁸ Kanangasi[‡] ka pece baci kaci ka ne kure n u shilakani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana t̄a nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u da ma wutukpusa ityoni i cingi. ¹⁹ N ucira u Ba'alzabu u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, n ucira u eni u da wa kpam atoni a de a ka wutukpusa le? Adama a nala a ka woko t̄a aza a afada a de. ²⁰ N ucira u Kashila u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, tsugono tsu Kashila tsu tuwa t̄a la vi ara de.

²¹ “Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsara udukuyan u ne wa. ²² Shegai uza roku uza da u la yi ucira u 'yangasaka yi baci, hal u fudai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u pecike udukuyan u ne.

²³ “Uza da baci dem bawu wari kabolo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa. Uza da baci bawu u banga mu ucirangusu, uwacinsa u da yi.

Ugono u ityoni i cingi

(Matiyu 12:43-45)

²⁴ “Ityoni i cingi i wuta baci a asu u uza, i tsu tono t̄a a asu u da bawu mini mari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, ‘Ma gono t̄a a asu u da n wutai.’ ²⁵ I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpam a kalai ka, ²⁶ aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la t̄a n kagita unamgba.”

²⁷ Tyoku da wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a kabolo ki u 'yangasai kalagatsu u danai, “Uza da u matsa vu kpam u comuko vu uza u unā u shinga da.”

²⁸ U danai, “Unā u shinga u la t̄a uwoko a asu u aza da a panai kadyanshi ka Kashila a yankai ka manyan.”

Iryoci i Inusa

(Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12)

²⁹ An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, “Ama a a'ayin a na ama a cingi a da. A ka bolo t̄a iryoci, shegai iryoci i'la la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa. ³⁰ Wata, tyoku da Inusa wokoi iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi. ³¹ Magono ma Sheba ma mari uka ma 'yanga t̄a kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a mbari n likimba n da u wutai u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza da u lai Solomo aya naha. ³² Ama a Niniba a ka 'yanga t̄a kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a kubari ku Inusa. Gogo-na uza da u lai Inusa aya naha.

Macikalum ma ikyamba

(Matiyu 5:15; Matiyo 6:22-23)

³³ “Uza wa sapa macikalum u sokongu ma a asu u da a tsu sokongu ili wa, ko u kimba ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkatsu ka ne, tsara ama da a ka uwa a wene katyashi. ³⁴ A'eshi a da macikalum ma ikyamba i vunu. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu ya shadangu t̄a n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunu ya shadangu t̄a n karimbi. ³⁵ Webele ko katyashi ka vari n ka vi karimbi ka. ³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunu i shadangu baci n katyashi gba, bawu kabon ka ka kari n karimbi. Gba ya woko t̄a katyashi, tyoku da macikalum ma tsu naka vu katyashi.”

Unā u cingi u teli

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

³⁷ An Yesu kotsoi kadyanshi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya. ³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

[‡] 11:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁹ Asheku kpam a tonuko yi, “Edā Afarishi i tsu zā tā kucina ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a de i shadangu tā n kurura n tsicingi. ⁴⁰ Edā atengeshi! Uza da u yain kucina ki, aya dem u yain asuvu yi wa? ⁴¹ Adama a nala, zayi asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe dā gba.

⁴² “Ter de Afarishi, kpaci i tsu naka tā Kashila u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuwan kau-kau, shegai i kpadai uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kpam i ciga Kashila wa. U laka tā i'ari i yain u makorishi vi n u kagita vi dem.

⁴³ “Ter de Afarishi, kpaci i la tā uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashila. Kpam ya ciga ama a rongo dā udanasasa a asuvu a kuden.

⁴⁴ “Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a da a yain bawu uza wa wene a da i'ari, a da ama a ka kpatsa bawu a revei.”

⁴⁵ Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”

⁴⁶ Yesu wushuki, “Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu tadangusuku tā ama ucanga u araji, kpam i tsu zuwa ko majubu i dana ya banga le wa.

⁴⁷ “Ter de, kpaci asaun a nsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masaka ikali. ⁴⁸ U woko la vi de an i wushuki n manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, edā kpam ya masa ikali a asaun a le. ⁴⁹ Ili i'ya i zuwai Kashila a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le tā nsumate n asuki. A ka wuna tā aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’

⁵⁰ Adama a nala a ka wecike tā mpasa ma nsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagita ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na. ⁵¹ Ili i'ya i kanai a mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a mere ma asudaraka n Asu u Uwulukpi. § Mayun n tonuko dā, a ka kece tā n da a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵² “Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makukupunki ma ureve. Edā i uwa wa, kpam i bishinkai aza da a ka ciga u'uwa a uwa.”

⁵³ An u wutai pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gita yi uraga, tsara u dansa ili ushani. ⁵⁴ Kpam a ka ciga a kana yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

*Kuɓari a kaci ka aza a maci a kaban
(Matiyu 10:26-27)*

¹ Pini nala, an kakuma ka ama ka bolomgbonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitai u kpatalai a asu u atoni a ne, u barana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wa tā n kusokongi ku gbani. ² Ili i'a la a kimbai i'ya a ka kpadā ukupwa wa, ili i'a la i'ya a sokonki i'ya a ka kpadā utodugbo wa. ³ Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana tā i'ya a katyashi. Kpam ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa tā dem i'ya a kateshe.

*Uza da u gain a pana uwonvo
(Matiyu 10:28-31)*

⁴ “Edā aje a va, n tonuko dā tā, kotsu i pana uwonvo u ama da a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'a n ili i'ya a ka yan kpam wa. ⁵ Shegai ma wenike dā tā uza da u gain i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza da u wuna baci, wa fuda wa vutala a asuvu a kadaka ka akina. Mayun n tonuko dā, i pana yi uwonvo. ⁶ Ma wundya mberikele n tawun n da a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashila ka asansa ko n ma te wa. ⁷ Gba kenji ka kaci ka de, ka tā a ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu de ubana a asu u Kashila tsu la tā tsu mberikele ushani.

*Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu
(Matiyu 10:32-33; Matiyo 12:32; Matiyo 10:19-20)*

§ 11:51 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makupki ma XX. * 12:1 Udani “kakuma ka ama ka wura tā azu a re (2,000)” u da Luka yankai manyan. † 12:6 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga.

⁸ “N tonuko dā, gbā uza dā baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u vā u dā a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana tā dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashilā eyi na katonni ka vā ka. ⁹ Shegai uza dā baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi tā a kapala ka atsumate a zuba a Kashilā. ¹⁰ Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusukā yi tā. Shegai uza dā baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusukā yi unyushi u ne wa.

¹¹ “Kpam a banka dā baci a agata a Kashilā, ko a asu u ngono, ko asu u ukidā u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i bāngā kaci ka dē wa. ¹² Kpaci Kulu Keri ka wenishike dā tā ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

Uza u utsari u dā bawu wari n ugboji

¹³ Vuma roku a asuvu a kakumā ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u vā u peci ucanga u dā tata u tsunu u kuwāi u asakāi vi nā mpa.”

¹⁴ Yesu wushunku yi, “Uza vā, ya nākā mu ucira u dā ma woko dā uza u afada?” ¹⁵ Aku u tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura ku gbani, kpaci kakumā ka ucanga ka uma wa.”

¹⁶ U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai cika. ¹⁷ U danai a katakasuvu ka ne, ‘Ndyā ma yan? Mpa na mā n asu u dā ma zuwa ucanga u kashina u vā wa. ¹⁸ Ili i'ya ma yan i'ya, she n tāsā mpon n vā n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u vā n utsari u vā pini gbā. ¹⁹ Pini nala, n tonuko kaci ka vā, “Uma u vā, vā tā n utsari ushani uzuwi u dā wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.” ’

²⁰ “Shegai Kashilā ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga tā uma u vunu. Ucanga u dā vu tsarai vi, u yai u dā wa woko?”

²¹ “Nala wa woko n uza dā u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wā n udukuyan a asu u Kashilā wa.”

*Dambulai wa
(Matiyu 6:25-34)*

²² Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko dā, yanyi kadambula ka uma u dē a ili i'ya ya lya ko kpam ya uka a ikyamba wa. ²³ Kpaci uma u la tā ilikulya, ikyamba kpam i la tā aminya. ²⁴ Webelei agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'ā kpam nā mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gbā n nala Kashilā ka tsu lyatangu le tā. Edā i la tā nnu cika tani. ²⁵ A asuvu a dē, ya wa fudā wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula? ²⁶ Cinda bawu ya fudā ya yan ili i kenu i na, ndya i banka dā kadambula ka ili i'ya i buwai?

²⁷ “Webelei tyoku dā apalu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilakā kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gbā u uka aminya a ikali a dā a lobonoi tyoku u a le wa. ²⁸ Kashilā ka gubā baci apalu a mete a dā a'ari n uma ara, nakpan a vutalā le a akina. Aminya a dā Kashilā ka nākā dā a ka la a naha wa? Edā aza dā upityanangu u dē u gusai. ²⁹ Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpam kotsu i asakā atakasuvu a dē a 'yanga wa. ³⁰ Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai edā Tata u reve tā ya ciga i'ya. ³¹ I gitā i zami ve tsugono tsu Kashilā, a ka doku dā tā ili i nala yi.

*Kuzuwate ku ucanga a zuba
(Matiyu 6:19-21)*

³² “Edā ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u dē wa pana tā kayanyan ka wa nākā dā tsugono tsu ne. ³³ Dengei utsari u dē, aku i bāngā aza a unambi. I zamuka kaci ka dē atsān a ikebe a dā bawu a ka kutsa; wata, utsari u dā bawu wa kotso a zuba, a asu u dā bawu aboki a ka raḡa evu. Ko karan kā la ka ka nangasa u dā wa. ³⁴ Kpaci a asu u dā utsari u vunu wari, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini dē.”

Fobusoi adama a utuwā u Asheku

³⁵ Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a dē adama a manyan, kpam i asakā ncikalun dē usapi. ³⁶ I rongo tyoku u ama dā a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunkā yi utsutsu n ukudā u utsutsu u ne. ³⁷ Agbashi a dā baci uzakuwa u le u cinai n

a vani yi a ka pana ta kayanyan. Mayun n tonuko da, wa sira ta kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi. ³⁸ Agbashi a da baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpm ubana kpasani u cina le ufobusi, a ka pana ta kayanyan. ³⁹ Ma ciga ta i reve, a da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa asaka kaboki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁰ Eda dem i gan ta i rongo n afobi a da ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwa ta a'ayin a da bawu i zuwai uma wa tuwa.”

Kagbashi ka shinga
(Matiyu 24:45-51)

⁴¹ Aku Bituru wece yi, “Asheku, atsa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem da?”

⁴² Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kpm uza u ugboji? Uza da uzakuwa u ne u naka yi u kirana n kuwa ku ne u nakasa le ilikulya. ⁴³ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana ta kayanyan. ⁴⁴ Mayun n tonuko da, uzakuwa vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁵ Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, ‘Uzakuwa u va da na u gono gogo wa,’ aku u gitai ulapusa agbashi yi aka n a'ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa. ⁴⁶ Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono ta a kain n ulapa u uwule u da bawu a zuwai uma wa tuwa. Kpm wa yanyi ta mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama da a 'yuwain uwushuku.

⁴⁷ “Kagbashi ka baci dem ka revei ili i'ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u 'yuwain i'ya uyan, wa so ta malapa cika. ⁴⁸ Shegai uza da baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi ta kenu. Uza da baci a nakai ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne. Uza da kpm a nakai ugana u ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne.”

Yesu tukoi upecene
(Matiyu 10:34-36)

⁴⁹ Yesu doki u danai, “Tuwa da n tuwai n tsungu akina a likimba, uciga u va u da, a dana naha dem a ka tasa de. ⁵⁰ Shegai ma ta n ulyubugu u da a ka lyubugu mu, katakasuvu ka va ka dusuku wa, she a'ayin a da a kotsoi. ⁵¹ Ya wundya tuwa da n tuwai n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u da n tuko da. ⁵² Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece ta kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpm a yain tsilala n ama a tatsu. ⁵³ Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpm ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpm ma yain tsilala na mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpm a yain tsilala n kajene ka ne.”

Ureve u iryoci i a'ayin
(Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13)

⁵⁴ Aku Yesu tonukoi kakuma ka ama ki, “I wene baci alishi a 'yangai a kalivi, † kute-kute she i dana, ‘A ka ro ta,’ nala tani u tsu woko. ⁵⁵ I wene baci uwule u 'yangai a daka, she i dana, ‘Wa sudugba ta,’ kpm nala. ⁵⁶ Aza a maci a kaban, ya fuda ta ya reve iryoci i'ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i bishinka da i reve iryoci i a'ayin a naha?

Sheshei kananamgbani ka de
(Matiyu 5:25-26)

⁵⁷ “Ndya i bishinka da ya bidiga kaci ka de ili i shinga? ⁵⁸ Ya bana baci a asu u afada n uza da u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa nakangu vu ta a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu ta a kuwa ku a'ali. ⁵⁹ N tonuko vu wa wuta wa, she vu tsupa gba ili i'ya a ka tono vu.”

13

Asakai tsicingi tsu de ko a wuna da

† 12:54 A uyamba u da Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira kabolo na mkpankashila n mini a tsu 'yanga.

¹ Pini nala, aza da a'ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza da Bilatu wunai a Kuwa ku Kashila, hal mpasa n le n bolomgbonoi na n da ma ufarakpa u da a yain. ² Yesu wushunku le, "Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a da a buwai vi unyushi u cingi da, an a panai ikyamba i nala yi? ³ N tonuko da, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu de wa, gba de dem nala ya kuwa. ⁴ Ko kpm ya wundya ama kupa n kulla aza da a kuwai an kasaga ka ugadi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi da? ⁵ N tonuko da, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu de wa, ya kuwa ta gba de tyoku u le."

⁶ U tonuko le agisani a na yi, "Vuma roku u da u wari n madanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsara wa. ⁷ Aku u tonukoi uza da wa guba kashina ki, 'Ayen a tatsu a da pa vi ma tuwa na n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsara tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?'"

⁸ "U wushunku yi, 'Uzakuwa, asaka ve ma ma kyawan kayen ka lala, n zadagba kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda. ⁹ Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugono, aku a asaka ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.'"

A tanasai uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰ Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashila ka roku. ¹¹ Aku uka roku u da wari n ityoni i cingi i mabala ma ukeliki hal ayen kupa n kulla, uza da u kelikei gba wa fuda wa gadigba kpm wa. ¹² An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, "Uka, a pecemgbene vu de n mabala ma vunu." ¹³ U tadanku yi kukere, kute-kute u gadigbai u cikpai Kashila.

¹⁴ Shegai uzapige u kagata ka Kashila vi u panai upan, an Yesu tanasa yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, "A'ayin a da pini ushani hal a teli a da a gain a yain manyan, tuwai a tanasa da, shegai bamu n kain ka Ashibi."

¹⁵ Asheku a wushunku yi, "Eda aza a maci a kaban, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa? ¹⁶ U gan uka u naha, kumaci ku ibirahi, uza da Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kulla a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?"

¹⁷ An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gba kakuma ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucuu u musta n yisti

(Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32)

¹⁸ Yesu danai, "Nida tsugono tsu Kashila tsari? Nda ma ratsanaka tsa n i'ya? ¹⁹ Tyoku u ucuu u musta da tsari, u da vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsabu n ne."

²⁰ U doki u danai, "N iyen i'ya ma ratsanaka tsugono tsu Kashila? ²¹ Tyoku u yisti u da tsari, u da uka u roku u bidyai u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vurai n yisti vi gba."

Utsutsu u kenu

(Matiyu 7:13-23)

²² Yesu kanai nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa rawa a Urishelima. ²³ Uza roku u wece yi, "Asheku, ama a da a ka tsara iwauwit a'a gbam ushani?"

U tonuko le, ²⁴ "Modonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko da, ama ushani a ka zama ta a uwa, shegai a ka fuda wa. ²⁵ Uza u kuwa u 'yanga baci u gidaki utsutsu vi, i gita de la vi kushani a uwotsu n i kudusi utsutsu, n i dansi, 'Uza u kuwa, giduwuka tsu.'

"Eyi kpm u wushuku, 'N reve a asu u da i wutai wa.'

²⁶ "Aku i dana, 'Tsu lya ta tsu soi kpm n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.'

²⁷ "Eyi kpm u dana, 'N tonuko da n reve a asu u da i wutai wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.'

* 13:16 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

²⁸ “A'ayin a nala yi ya wene t̄a Ibrahi n Ishaku n Yakubu n̄a ntsumate a tsugono tsu Kashil̄a, eḁa k̄pam she a loko ḁa, nte ya s̄a pini hal n i lumusi a'anga. ²⁹ Ama a ka tuw̄a t̄a a kasana n kalivi n gaḁi n ḁaka, a dusuku a asu u le a tsugono tsu Kashil̄a. ³⁰ Gogo-na aza a kucina a ka woko t̄a aza a kapala, aza a kapala k̄pam a woko aza a kucina.”

Yesu panai iyali i Urishelima
(Matiyu 23:37-39)

³¹ Pini nala, Afarishi a roku a tuw̄ai a tonuko yi, “'Yanga vu wuta pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga t̄a u wuna vu.”

³² U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, 'Ara ma wutukpa t̄a ityoni i cingi, n tanasa k̄pam ama. Nakpan k̄pam nala. Kain ka tatsu, aku n kotso manyan ma va.’ ³³ Gba n nala ma lya t̄a kapala n̄a nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

³⁴ “Eḁa aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a ntsumate, aza a uvarasa aza ḁa a suki ara ḁe. N tsu ciga t̄a n bolongu ḁa tyoku ḁa matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁵ Wundyai, kuwa ku ḁe ka la a asanka ḁa uvarangi. N tonuko ḁa ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuw̄a ya dana, 'Kashil̄a ka zuwuka uza ḁa wa tuw̄a a asuvu a kala ka Magono ma Zuba un̄a u shinga.’ ”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

¹ Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama k̄pam a zuwuka yi a'eshi. ² A kapala ka ne tani vuma roku u ḁa pini uza ḁa akere a ne n a'ene a ne a shitasai. ³ Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, “U gan a tanasa mabala n kain ka Ashibi, ko u gan wa?” ⁴ Shegai a paḁai bini bini. Aku u kanaḁi vuma vi u tanasa yi, u tonuko yi u wala.

⁵ U wece le, “A asuvu a ḁe, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpa a ilyukoi kain ka Ashibi, aku u kpaḁa ka uwutukpa n maloko?” ⁶ A fuda a wushuku keci ku ne wa.

⁷ An u wenei tyoku ḁa aza ḁa a libanai vi a dangasai asu u ndishi u shinga u shinga, u wenishike le uwenishike u na vi: ⁸ “Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana t̄a uza ḁa u la vu tsupige. ⁹ Nala baci uza ḁa u libana ḁa ama a re a ḁe yi, wa tuw̄a t̄a u tonuko vu, 'Naka vuma u na a asu u ndishi u vunu.’ Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu. ¹⁰ Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsara uza ḁa u libana vu vi, u tuw̄a baci u tonuko vu, 'Kaje ka va, 'yanga vu gono a asu u shinga.’ She vu tsara tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci. ¹¹ Gba uza ḁa baci u radagbaḁi kaci ka ne, a ka vakunku yi t̄a. Uza ḁa k̄pam u vakunki kaci ka ne, a ka radagbaḁi yi t̄a.”

¹² Yesu tonukoi uza ḁa u libana yi vi, “Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu t̄a, a tsupa vu. ¹³ Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza ḁa bawu a'ari n ili, n aza a mballa ma ukeliki, n awunu, n arumba. ¹⁴ Kpam a ka zuwuka vu t̄a un̄a u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsara t̄a katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka 'yanga a ukpa.”

Agisani a abiki a pige
(Matiyu 22:1-10)

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza ḁa a ka lya kaḁolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, “Uza ḁa wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashil̄a uza u un̄a u shinga u ḁa.”

* 14:5 Akorongi a cau a roku aza ḁa a purai a tagarada u Luka a korongu t̄a “makparyagi” kpaci n Tsiheline “makparyagi” n “maku” u'isa u le u rotsono t̄a.

¹⁶ Yesu wushunku yi, “Vuma roku u da u fobusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani. ¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a da u libanai vi, ‘Tuwai, kpaci a fobuso de ko ndya wa.’

¹⁸ “Shegai gba le a gitai utukuso kadambula. Uza u kagita u danai, ‘N tsila ta kashina, kpm u kana ta n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

¹⁹ “Uza roku kpm u danai, ‘N tsila ta anaka a kulima kupa, gogo-na kpm ma ciga ta n ba n kondo a da. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

²⁰ “Uza roku kpm u danai, ‘Gogo-na-na da n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.’

²¹ “Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, ‘Wuta gogo a ire na mbakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mballa ma ukeliki, n arumba, n awunu.’

²² “Kagbashi ka danai, ‘N yan de i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u da pini u buwai.’

²³ “Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, ‘Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama da a'ari pini a tuwa a uwa a kuwa ku va, tsara ku shadangu.

²⁴ N tonuko da, uza wa la a asuvu a aza da n libanai n kagita, wa pede ilikulya i abiki a va wa.’ ”

*Upana u ikyamba u utono u Yesu
(Matiyu 10:37-38)*

²⁵ Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le, ²⁶ “Uza da baci wa ciga u tuwa ara va, u kana ta she u ciga mu kapala n tata u ne, na mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpm kapala na mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana ta dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u ratsa u woko katoni ka va wa. ²⁷ Vu ratsa vu woko katoni ka va wa, vu canga baci mawandambani ma vunu vu tono mu wa.

²⁸ “A asuvu a de, ya wa gita kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wa n ikebe i'ya wa kotso kuma ki? ²⁹ Kawa u gita baci aku u kpaɗai ka usalakpa, gba uza da baci dem u wenei wa dosuso yi ta. ³⁰ A dana, ‘Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpaɗai ka usalakpa.’

³¹ “Ko kpm magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpaɗa u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga? ³² U wene baci ufuda wa, she u suku atsumate a ba a cina uza nide vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mbari. ³³ Nala dem gba de, uza da baci bawu u fudai u asakai gba ili i'ya wari n i'ya, u ratsa u woko katoni ka va wa.

*Mkpaɗi n da n namgbai
(Matiyu 5:13; Marku 9:50)*

³⁴ “Mkpaɗi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpm, n iyen i'ya a ka yankpusa n da? ³⁵ N da ma n kalen a iyamba wa, ma tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu da a ka wotsongu n da.

“Uza u atsuvu a upana, u pana.”

15

*Agisani a macon ma ma puwain
(Matiyu 18:12-14)*

¹ Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka rabusa evu n Yesu tsara a panaka yi. ² Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ari uyan tsali a ka dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kabolo n ele.”

³ U tonuko le agisani a na yi, ⁴ “Ya asuvu a de wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaka amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma puwain vi hal she u wene ma? ⁵ U wene baci ma, wa canga ta ma a kutanga n u peli. ⁶ U rawa baci a kuwa, wa bolongu ta aje a ne n aza

a karen a ne. U tonuko le, “Banga numu ipeli, n wene de macon ma ma puwan mu vi.’⁷ N tonuko da, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te da baci u asakai tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci da bawu a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u da u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A dana uka roku wa n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwan yi. Nda wa yan? She u sapa macikal, u wujuma kuwa ki, u zami u da sawu hal u ba u wene u da. ⁹ U wene baci u da, she u bolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, “Banga numu ipeli, n wene de ukebe u da u puwan mu vi.’ ¹⁰ N tonuko da, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate a zuba a Kashila a kaci ka uza u unyushi u da baci dem u asakai unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan ta vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re. ¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, ‘Tata, naka mu ucanga u agadu u va.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gba u kana ure ubana a uyamba u roku u mbari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani. ¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gba, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu. ¹⁵ U ba u bolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu. ¹⁶ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa naka yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u va a da de a'a ta n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mari a ukuwa n kambulu. ¹⁸ Asaka n 'yanga n bana a asu u tata u va n dana, “Tata, n nusuka ta Kashila kpam n nusuka vu ta. ¹⁹ U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.”’
²⁰ Aku u 'yangai u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a mbari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kana yi, u sumai u wambatsa yi wari yi a upapura.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka ta Kashila unyushi, kpam n nusuka vu ta. U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata. ²³ Tukoi madyondyom ma pige ma nala mi i kida ma, tsu takumai, tsu yain ipeli. ²⁴ Kpaci maku ma na mari ma kuwa ta, shegai gogo-na u gono de n uma. Wari u puwan ta, shegai gogo-na a wene yi de.’ Pini nala, a gitai uyan mazanga.

²⁵ “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana ta a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi. ²⁶ U isa kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi. ²⁷ U tonuko yi, ‘Vangu u vunu u da u gonoi. Tata u de kpam u kidai madyondyom ma pige ma nala mi adama a da u tsara yi bawu usan u roku.’

²⁸ Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutai u rongo yi uleshe. ²⁹ U wushunki tata u ne u danai, ‘Wundya ve ayen a ushani a da n gbashika vu, n kpa da tani ugorimuko udani u vunu wa. Gba n nala, kain ka la ka vu naka mu maku ma malala ma ma yan mazanga n aje a va wa. ³⁰ Shegai an maku ma vunu ma tuwai uza da u puwunsai utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidaga yi madyondyom ma pige ma nala mi.’

³¹ Aku tata u ne u tonuko yi, ‘Maku ma va, kain dem va ta kabolo na mpa, kpam i'ya baci dem i'ari i va, i vunu i'ya dem. ³² Dere da a yain mazanga n ipeli adama a vangu u vunu da wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpam.’ ”

* 15:8 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

¹ Yesu doku u tonukoi atoni a ne, “A yan t̄a uza u utsari u roku uza da wari n uza da wa gubuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza da wa gubuga yi utsari vi wa nangasa yi t̄a u da. ² Pini nala, u isa yi u danai, ‘Ndyā n panai na a kaci ka vunu? Naka mu tyoku da va tono n utsari u va, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u va wa.’

³ “Uza da wa guba utsari vi u tonukoi kaci ka ne, ‘Uzakuwa u va u da na wa loko mu a asu u manyan ma va. Ndyā ma yan? Ma n ucira u da ma cimba wa, kpam ma pana t̄a uwono u ufolu. ⁴ N reve t̄a ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsara ama da ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma va ma kotso baci.’

⁵ “Adama a nala u isa gba ama da uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagita, ‘I yain i'ya uzakuwa u va wa tono vu?’

⁶ “U wushuki, ‘Adele a pige a manivi a amangatawun.’*
“U tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na, dusuku vu shadangu amangarenkupa.’

⁷ “U wecei kpam uza roku, ‘Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?’
“U wushuki u da, ‘Akpakpa a ilya amangatawun.’†

⁸ “Adama a nala uzakuwa u uza da wa guba utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la t̄a ama a katyashi ugboji cika.”

⁹ Yesu lyai kapala u danai, “Adama a nala n tonuko da, yankai utsari u likimba u de manyan i banga aza roku n u da tsara i yain aje, pini nala, a'ayin a da baci utsari vi u kotsoi, a wushi da a a'uwa a da bawu a ka kotso.

¹⁰ “Uza da baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan t̄a n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza da baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa. ¹¹ I yan baci ukuna u maci a asu u ubana u icanga i likimba wa, nida a ka yan a naka da icanga i maci i zuba? ¹² Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa naka da ili i'ya i'ari i de?

¹³ “Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucu n u kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kabolo n utsari wa.”

Yesu doki u wenishikei
(*Matiyu 11:12-13; Matiyu 5:31-32; Marku 10:11-12*)

¹⁴ An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a da, aku a cirakpa yi. ¹⁵ U tonuko le, “Eda i tsu gonuko t̄a kaci ka de ama a da a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashila ka reve t̄a atakasuvu a de. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashila.”

¹⁶ Yesu doki u danai, “Mele ma Musa n itagarada i Ntsumate, i'ya awenishiki a de hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a da a gitai uyan kubari ku tsugono tsu Kashila, kpam ya dem wa modono tsara u uwa pini. ¹⁷ Gba n nala, wa laka t̄a shana zuba n iyamba a cimba, n u da udyani u te u kenu u tagarada u Mele wa gusa.

¹⁸ “Uza da baci u asakai uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza da kpam u zuwai uka u da uza roku u asakai, tsishankala tsa wa yan.”

Uza u utsari n Li'azaru

¹⁹ Yesu doki u danai, “A yan t̄a uza u utsari u roku, uza da u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a da a ka lada a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem. ²⁰ A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba

¹⁹ Yesu doki u danai, “A yan t̄a uza u utsari u roku, uza da u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a da a ka lada a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem. ²⁰ A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba

* ^{16:6} Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpam ka wenike t̄a kakuma ka manivi ki derere da kari n adele amangatawunkulla (800). † ^{16:7} Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa t̄a i'ya kayain ka manyan ka tsara a kayen.

i ne gba a'utsu a da. ²¹ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusa vuma vi wa lya baci ilikulya. Hal gbam nshe n tsu tuwusa ta na n pedishi yi a'utsu yi.

²² “Kain ka te kafoloni ki ka kuwai, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibirahi. Uza u utsari vi dem u tuwai u kuwai, aku cidangu yi. ²³ Eyi a asuvu a akina a tsukonu wari a upana ikyamba, u gadigbai kaci ka ne u wenei Ibirahi mbari n Li'azaru a asu u ne. ²⁴ U isa yi u danai, ‘Tata Ibirahi, pana asuvayali a va. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwa u dakanku mu a kaletsu ka va. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.’

²⁵ “Shegai Ibirahi danai, ‘Maku ma va, ciba ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka utsari u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba. ²⁶ Bamu n u nala, a mere ma tsunu n ada, kadaka ka pini ka pige ka ka bishinka aza da a'ari a asu u de utuwa ara tsunu. Nala kpam aza da a'ari ara tsunu a ka pasambana utuwa ara de wa.’

²⁷ “Uza u utsari vi u danai, ‘Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u va, ²⁸ kpaci ma ta n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuwa a asu u upana u ikyamba u na vi wa.’

²⁹ “Shegai Ibirahi tonuko yi, ‘A'a ta n itagarada i Musa na i Ntsumate, asaka a panaka le.’

³⁰ “Aku u danai, ‘Nala wa, tata Ibirahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala ta a asaka tsicingi tsu le.’

³¹ “Ibirahi tonuko yi, ‘A panaka baci itagarada i Musa na i Ntsumate wa, ko uza roku u 'yanga baci a asuvu a akushe wa fuda wa zuwa le a asaka tsicingi tsu le wa.’ ”

17

Pana uwonvo u uyan unyushi

(*Matiyu 18:6-7; Matiyu 18:21-22; Marku 9:42*)

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “U kana ta ili i'ya ya zuwa uza u rukpa i tuwa, shegai ter n u uza da wa zuwa i tuwa. ² Wa laka ta shana a siraka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushiva, n u da wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa. ³ Adama a nala, kiranai n kaci ka de.

“Utoku u vunu u nusuka vu baci, barana yi. U folo vu baci, vu cimbusuka yi unyushi u ne. ⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpam u tuwai ara vunu kushindere u folo, vu cimbusuka yi.”

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, “Doku upityanangu u tsunu!”

⁶ U tonuko le, “A da baci i'ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Muda vu ba vu shigba kaci ka vunu a kushiva.’ She tani u toni udani u de.

⁷ “A dana a asuvu a de, uza roku wa n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpam wa linasaka yi ncon. U wuta baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuwa vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa. ⁸ Shegai wa tonuko ta kagbashi ki, ‘Fobusuko mu ilikulya, aku vu fobuso kaci ka vunu tsara vu tuko mu ilikulya. N kotsu baci ulya n uso, aku avu lyai.’ ⁹ Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu. ¹⁰ Eda dem nala, i yan baci i'ya a da i yain, she i dana, ‘Atsu agbashi a da gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.’ ”

Utansa u nkutu kupa

¹¹ Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n Galili. ¹² Tyoku da wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a mbari, ¹³ aku 'yangasai alagatsu a le tsara a shamkpa yi, a danai, “Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu.”

¹⁴ An u wene le, u tonuko le, “Walai i ba i wenike kaci ka de a asu u adarakpi.” Tyoku da a'ari a nwalu, aku a tana.

¹⁵ An uza u te a asuvu a le u wenei a tansa yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashila n ucira. ¹⁶ U kudangi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u da.

¹⁷ Yesu wece yi, “Ma wundyā eḏa ama kupa aza ḏa a taṇasaṅi vi, ama kuci vi alya te? ¹⁸ A tsara uza ḏa wa gono u cikpala Kashila wa, she kamoci ka na koshi.” ¹⁹ Yesu tonuko yi, “Yaṅga vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu u taṇasa vu ḏe.”

Utuwa u tsugono tsu Kashila
(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

²⁰ Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashila tsa tuwa. U wushunku le, “Utuwa u tsugono tsu Kashila n a'eshi a ḏa a ka wene tsa wa. ²¹ Kpam a ka dana, ‘Tsa naha,’ ko ‘Tsa nide,’ wa. Kpaci a asuvu a ḏe a ḏa tsugono tsu Kashila tsari.”

²² U tonukoi atoni a ne, “A'ayin a'a ta a utuwa a ḏa ya bolo uwene kain ka te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa. ²³ Ama a ka tonuko ḏa ta, ‘Aya ḏe,’ ko ‘Aya na.’ Kotsu i bana wa, kpam i tono le wa. ²⁴ Kpaci tyoku ḏa ulada u tsu wuta walu a zuba aku u laḏai a kaḅon ka na ubana a ka nide, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne. ²⁵ Shegai u kana ta u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpam a 'yuwan yi.

²⁶ “Tyoku ḏa wari a a'ayin a Nuhu, ◇ nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma Vuma. ²⁷ A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwai ma kaduwan le gba.

²⁸ “Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilasa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi. ²⁹ Shegai kain ka Lutu wuta pini a Sodom vi, a roi akina n kana ka akina a eri. A kaduwan le gba. ◇

³⁰ “Nala dem wa woko a kain ka utuwa u Maku ma Vuma. ³¹ Kain ka nala ki, uza ḏa baci wari a asu u uwunvugusa,* aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u ḏa wa. Nala dem uza ḏa wari a kashina, u gono a kuwa wa. ³² Cibai n uka u Lutu! ◇ ³³ Uza ḏa baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u ḏa. Shegai uza ḏa baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa ta u ḏa. ³⁴ N tonuko ḏa, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku ta a ivampatsu i te, a ka a bidya ta uza u te a asaka uza u te. ³⁵ Aka a re a ka wurya ta a katali ka kira ka te, a ka bidya ta uza u te, a asaka uza u te. [³⁶ Ama a re a ka bana ta a kashina ka te, a bidya uza u te a asaka uza u te.]†

³⁷ A wece yi, “Asheku, nte wa la vi?”

U wushunku le, “A asu u ḏa kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini.”

18

Agisani a marana n uza u afada

¹ A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsara u wenike an u gain a rongoi a uyansa kavasu bawu ubula. ² U danai, “A ilyuci i roku a yan ta uza u afada u roku uza ḏa bawu wa pana uwonvo u Kashila, kpam u wula uza wa. ³ A ilyuci yi tani, marana ma roku ma pini uza ḏa u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a ḏa a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

⁴ “Wari u 'yuwan ta, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, ‘Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashila, kpam ko bawu n wulai uza, ⁵ tyoku ḏa marana ma na ma damgbarasa mu ma yanka le ta afada a ḏa a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu ta n utuwusa kure kure.’ ”

⁶ Aku Asheku a danai, “Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai. ⁷ Ya wundyā Kashila ka yanka adangi a ne a ḏa a ka saka yi kaara n kayin ukuna u ḏa wari dere wa? Wa barakpa a asu u uwushunku le ḏa? ⁸ N tonuko ḏa, wa yanka le ta ukuna u ḏa wari dere gogo. Shegai, a'ayin a ḏa baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?”

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

◇ 17:26 Kag. 6:5-8. ◇ 17:29 Kag. 18:20-19:25. * 17:31 Luka korongi, “ama a zuba ukukpa.” Asu u ḏa Yesu rongoi, ma ḏa a tsu ma tyoku ḏa uza wa kumba a zuba u kukpa u rongoi ko u wunvugusa pini. ◇ 17:32 Kag. 19:26. † 17:36 Akorongi a cau ushani aza ḏa a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta makpanda ma 36.

⁹ Yesu yanka le agisani a aza roku aza ɗa a bidyayi kaci ka le ama a maci a ɗa, aku a goroi aza ɗa a buwai. U da, ¹⁰ “Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku Kashilā uyan kavasū. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa. ¹¹ Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kavasū ka na ki, u da, ‘Kashilā, n cikpa vu t̄a an u wokoi mpa mā tyoku u ama ɗa a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza ɗa bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpam tyoku u kawushi ka utafa ka na ki. ¹² N tsu yan t̄a kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpam n tsu wutukpa t̄a u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.’

¹³ “Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a katsumā ka lima, n u dansi, ‘Kashilā, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u ɗa.’

¹⁴ “N tonuko ɗa, kawushi ka utafa ka na ka gono t̄a a kuwa n katakasuvu ka ne dere a kapala ka Kashilā. Tyoku uza nide u ɗa wa. Kpaci uza ɗa baci u bidyayi kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi t̄a. Uza ɗa baci kpam u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi t̄a.’

Yesu na mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)

¹⁵ A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a barana le. ¹⁶ Shegai u isai mmuku ara ne u danai, “Asakai mmuku n tuwa ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashilā tsu icun i le tsa. ¹⁷ Mayun n tonuko ɗa, gba uza ɗa baci bawu u wushai tsugono tsu Kashilā tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa.”

Uzapige uza u utsari

(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)

¹⁸ Uzapige u roku u wecei Yesu, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u ɗa bawu wari n utyoku?”

¹⁹ U wushunku yi, “Ndyā i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashilā koshi. ²⁰ Vu reve t̄a gai Mele ma na mi: ‘Kotsu vu vaku n uka ɗa bawu wari n unu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaɓan kabetsu wa. Vu naka tata na mma u unu tsupige.’ ” ◇

²¹ Aku uzapige vi u danai, “Tun mpa kenu ɗa mari a utono ili i na yi.”

²² An Yesu panai nala, u tonuko yi, “Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gba ili i'ya wari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan t̄a n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tonu mu.”

²³ An u panai nala, ukuna u ɓala yi cika, kpaci uza u utsari u ɗa cika. ²⁴ Yesu wundyana yi u danai, “U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashilā! ²⁵ U la t̄a shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u ɗa uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashilā.”

²⁶ Aza ɗa a panai kadyanshi ki a danai, “Nala baci, ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ Shegai Yesu danai, “Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashilā ka fuda t̄a ka yan i'ya.”

²⁸ Bituru danai, “Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tonu vu.”

²⁹ Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kpam isheku i ne, wa t̄a n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashilā, ³⁰ wa wusha t̄a ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a ɗa a ka tuwa, wa wusha t̄a uma u ɗa bawu wari n utyoku.”

Yesu doki u danai tyoku ɗa wa kuwa

(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)

³¹ Yesu isai Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishelima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a nsumate ya shadangu t̄a. ³² Kpaci a ka neke yi t̄a a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa.

³³ A ka bawan yi t̄a, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

◇ 18:20 Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fudā a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu dā a sokongi u dā, a reve ili i'ya u danai wa.

A kukpai a'eshi a karumba
(*Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52*)

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku k̄ari a ikengi i ure wa folo. ³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan. ³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara dā wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vā!”

³⁹ Aku aza dā a'ari a kapala a barana yi u pada. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vā!”

⁴⁰ Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u rabai evu n eyi, u wece yi, ⁴¹ “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunu u tanasa vu dē.” ⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini. ² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u dā a asuvu a aza dā a ka wusha utafa, kpam uza u utsari dā. ³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fudā u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma. ⁴ Aku u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tono pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gadigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipā gogo! Ara a kuwa ku vunu ka ma cipā.” ⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gbā le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u dā u cipai.”

⁸ Zaka 'yangai kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece tā utsari u vā kure, ma naka tā aza a unambi kapashi ka te. Uza dā baci dem n wusai ili, ma gonuko yi tā i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwā tā a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibrahi ma. ¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwā tā n zami i'ya i puwain, n wauwa kpam i'ya.”

Agisani a ikebe i irim kupa
(*Matiyu 25:14-30*)

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wā tā evu n Urishelima. Kpam a ka wundya yavu tsugono tsu Kashila tsa tuwā kute-kute. ¹² U danai, “Vuma roku u dā uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i mbari, u wushi tsugono aku u gono. ¹³ U isai agbashi a ne kupa u naka le ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal nā n goni.’

¹⁴ “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ “Gbā n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isaka yi agbashi a dā u nakai ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ “Pini nala, uza u kagita u tuwai ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe kupa.’

¹⁷ “U tonuko yi, ‘A danasa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.’

¹⁸ “Uza ire u tuwai u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe i tawun.’

¹⁹ “Eyi dem u tonuko yi, ‘A naka vu tā tsugono tsu ilyuci i tawun.’

* 19:13 Kondo “ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Ubanga.

²⁰ “Uza roku kpam u tuwai u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u da na, a makashi ma n sirai u da n sokongi. ²¹ Kpaci ma pana ta uwonvo u vunu, adama a da bawu vari yuwu. Vu tsu bidya ta ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kpam ili i'ya bawu vu cei.’

²² “U tonuko yi, ‘Kagbashi ka cingi, ma kidaga vu ta ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n unā u vunu. Dana vu reve ta bawu mari yuwu? Uza da n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kpam ili i'ya bawu n cei? ²³ Ndya i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsara n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?’

²⁴ “U tonukoi aza da a'ari pini a asu vi, ‘Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i naka uza da wari n ikebe kupa vi.’

²⁵ “A tonuko yi, ‘Asheku, wa ta tani n ikebe kupa.’

²⁶ “U da, ‘N tonuko da, uza da yankai ili i'ya a naka yi manyan mai, aya a ka doku. Uza da kpam bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya. ²⁷ Atokulalu a va a nala yi aza da bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka va a wuna le.’ ”

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

²⁸ An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima. ²⁹ An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re. ³⁰ U tonuko le, “Uwai a une u da wari nala a kapala ka de ki. N u'uwa u de, ya wene ta maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko. ³¹ Uza da baci dem u wece da ‘Ndya i zuwai ya surukpa ma?’ I tonuko yi, ‘Asheku a da a ka ciga ma.’ ”

³² Aku aza da a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku da u tonuko le vi. ³³ A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, “Adama a iyen a da ya surukpa makparyagi mi?”

³⁴ A danai, “Asheku a da a ka ciga ma.”

³⁵ Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A tadangi Yesu pini a zuba. ³⁶ Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

³⁷ An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gba kakuma ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashila n kalagatsu ka ucira adama a ukunosavu u da a wenei. ³⁸ A danai, “Uza u unā u shinga da Magono ma ma tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige kpam a asu u Kashila!” ◇

³⁹ Afarishi a roku a asuvu a kakuma ki a tonuko yi, “Kawenishiki, barana atoni a vunu!”

⁴⁰ Aku u danai, “N tonuko da, ko ama a pada baci bini, she atali a gita isali i mazanga.”

⁴¹ An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u sakai i'ya. ⁴² U danai, “A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a ta usokongi ara vunu. ⁴³ A'ayin a ka tuwa ta a da atokulalu a vunu a ka maka vu agalala a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa. ⁴⁴ A ka wasa vu ta hal she a iyamba avu n ama a vunu gba. A ka asaka katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashila a'ayin a da ku tuwa da.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)

⁴⁵ Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashila u gitai uloko aza a tsilaga. ⁴⁶ U tonuko le, “Ukorongi u da wari, a danai, ‘Kuwa ku va ka woko ta kuwa ku kavasus,’ shegai i gonukoi ka ‘kaburu ka aza a magalaka.’ ” ◇

⁴⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi. ⁴⁸ A nambai tyoku da a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka pura ta ama atakasuvu.

20

*Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)*

¹ Kain ka te, tyoku da Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashila, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kabolo na nkoshi n pige, a tuwai ara ne. ² A danai, “Tonuko tsu, n ucira u eni u da va yansa ili i na yi, kpam ya naka vu u da?”

³ U wushunku le, “Mpa dem ma yan da ta keci. Tonuko numu, ⁴ ulyubugu u Yahaya, a zuba da u wutai ko a asu u ama?”

⁵ A dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba da,’ wa dana ta, ndya i zuwai tsu kpadai uwushuku n eyi? ⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama,’ ama yi a ka varasa tsu ta, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

⁷ Aku a wushuki, “Tsu reve a asu u da u wutai wa.”

⁸ Yesu tonuko le, “Nala kpam mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansaka ili i na yi wa.”

*Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)*

⁹ Yesu gitai uyanka ama agisani a na yi, u danai, “Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, aku u nakai acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku u ba u barakpai. ¹⁰ An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de. ¹¹ U suki kpam kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de. ¹² U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumgbusa yi, aku a loko yi.

¹³ “Uza kashina vi u danai, ‘Ndyama yan? Ma suku ta maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene ta karinga ka ne.’

¹⁴ “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu. ¹⁵ Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.’

“Ndyama uza u kashina vi wa yan? ¹⁶ Wa tuwa ta u wuna acimbi yi, u naka aza roku kashina ki.”

An ama yi a panai nala, a danai, “Kashila ka jebige!”

¹⁷ Shegai Yesu webele le, u danai, “Ndyama kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarada u Kashila? ¹⁸ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ¹⁸ Uza da baci dem u rukpai a zuba u katali ka nala ki, wa koduso ta. Shegai ka rukpa baci ka varai uza, ka yuruwa yi ta.”

*Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)*

¹⁹ Aku awenishiki a Mele n adarakpi a pige a zamai ure u da a ka kana Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

²⁰ A gita yi uwandasa, a suki aza a akalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a da. A ka ciga a kana yi n kadyanshi ka ne, tsara a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura.

²¹ A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve ta kadyanshi ka vunu n uwenishike u vunu u maci u da. Ya dem una u te u da vu bidya yi, kpam ure u Kashila u da va wenishike mai. ²² U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kpadu utsupa?”

²³ Eyi tani u revei wanda da a ka wanda yi, aku u tonuko le, ²⁴ “Wenike numu ukebe u azurufa. * Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

²⁵ Aku u tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

◇ 20:17 Ishp. 118:22. * 20:24 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

²⁶ A fuɗa a kaṅa yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a padai bini.

Keci a kaci ka u'yangā u ukpā
(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)

²⁷ Ama a roku a ɗa pini aza a Sadusi,† a tuwai ara Yesu. Ama a na yi alya aza ɗa a danai u'yangā u ukpā wā la wa. ²⁸ A wece yi, “Kawenishiki, Musa koronku tsu ta, u danai, ‘Uza u kuwā baci u asakāi uka bawu mmuku, u kaṅa ta utoku u ne u sotuku uka vi, u matsaka yi mmuku.’ ²⁹ A yan ta ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa. ³⁰ Uza u ire u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai bawu maku. ³¹ Uza u tatsu kpam u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai. Nala gba ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gba le, uza wā la u asakāi maku wa. ³² A makorishi, uka vi dem u kuwai. ³³ An u wokoi gba ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u ɗa wa woko a a'ayin a u'yangā a ukpā?”

³⁴ Yesu wushuki, “Ama a gogo-na a ka yansa ta iyolo n a wutukpi iyolo. ³⁵ Shegai aza ɗa baci a wenei a gain a uwa a'ayin a ɗa a ka tuwa, kpam n u'yangā u ukpā vi, a ka yan iyolo ko a wutukpā iyolo wa. ³⁶ A ka doku a ka kuwā wa, kpaci dere ɗa a'ari n atsumate a zuba, kpam mmuku n Kashila n ɗa an a wokoi mmuku ma u'yangā u ukpā n ɗa. ³⁷ Ukuna u akushe n u u'yangā u ukpā tani, Musa dem dana ta a ukuna u maku ma madanga ma ma tasa akina a asu u ɗa u isai Magono ma Zuba ‘Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ ³⁸ Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wā ta n uma.”

³⁹ Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, “Kawenishiki, vu wushuku ta dere.” ⁴⁰ Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?
(Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37)

⁴¹ Aku Yesu wece le, “Niɗa a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma? ⁴² Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarada u Ishipa,† ‘Magono ma Zuba ma tonkoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, ⁴³ hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vunu.’ ⁴⁴ Dawuda isa yi baci ‘Asheku’, niɗa wa yansa u gono u woko maku ma ne?”

Yesu baranai ama a kaci ka awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

⁴⁵ Yesu tonkoi atoni a ne a kapala ka ama gba, ⁴⁶ “Kiranai n awenishiki a Mele aza ɗa a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u ɗa u lai tsulobo a agata a Kashila, n asu u shinga u asu u abiki. ⁴⁷ Alya a lyai ucanga u nraṅa, n a yanyi kavasus ka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. Icun i ama a nala yi, a ka yan le ta mavura cika.”

21

Kune ku maraṅa
(Marku 12:41-44)

¹ Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashila, aku u gadigbai kaci ka ne u wenei tyoku ɗa aza a utsari a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe. ² U wenei kpam marana ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu. ³ Pini nala, u da, “Mayun n tonuko ɗa, ili i'ya marana uza u unambi u nala u zuwai, i la ta gba ili i'ya ele a zuwusai. ⁴ Kpaci gba le a asuvu a utsari u le u ɗa a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u ɗa u bidyai gba ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

Iryoci i a'ayin a makorishi
(Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2)

◇ 20:37 Uwt. 3:6. ◇ 20:43 Ishp. 110:1. * 21:2 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga.

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ari a kadyanshi tyoku da a kalai Kuwa ku Kashila n atali a shinga, n kune ku a naka Kashila. Shegai Yesu danai, ⁶ “Gba ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'a ta a utuwa a da ko katali ka te a ka asaka utadangi a zuba u utoku u ne, bawu a wasai ka wa.”

Upana u ikyamba u pige u da wa tuwa
(Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13)

⁷ Pini nala, a wece yi, “Kawenishiki, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Iacun i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugita?”

⁸ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va a dana alyu Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, ‘A'ayin a yan de evu.’ Kotsu i toni le wa. ⁹ A'ayin a da baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwa wa. U kana ta ukuna u nala u gita, shegai makorishi ma kotsu wa.”

¹⁰ U tonuko le kpam, “Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama, tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono. ¹¹ Iyamba ya gada ta a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan ta ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

¹² “Shegai kahu ukuna u nala u gita, a ka kana da ta a yan da mavura. A banka da a agata a Kashila n a'uwa a a'ali. A banka da a asu u azapige na ngono adama a kala ka va. ¹³ Nala wa woko da ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va. ¹⁴ Shegai i vakunku atakasuvu a de, i dambula n tyoku da ya gonuko kadyanshi wa. ¹⁵ Kpaci mpa ma naka da ta ucira n ugboji u da bawu atokulalu a de a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u da wa. ¹⁶ Hal n isheku i de n atoku a de n kumaci ku de, n aje a de a ka neke da ta, hal a wuna gbam aza roku a asuvu a de. ¹⁷ Ya dem wa 'yuwan da ta adama a kala ka va. ¹⁸ Shegai ko kenji ka kaci ka de ka te ka la ka namgba wa. ¹⁹ Akawunki a de a da a ka wauwa da.”

Uwacinsa u Urishelima
(Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19)

²⁰ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan ta i reve an a yain evu n uwacinsa u da. ²¹ Adama a nala, asaka aza da a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza da a'ari a ilyuci a wuta a suma, kpam aza da a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa. ²² Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a da, tsara a shadangu i'ya i'ari ukorongi. ²³ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan ta upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki. ²⁴ A ka wuna ta aza roku n iburundu, a kanasa kpam aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpam a ka kpatsa ta Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

Utuwa u Maku ma Vuma
(Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27)

²⁵ Yesu doku u danai, “A ka wene ta iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpam, aletsu a ama a ka dambula ta cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n abali. ²⁶ Ama a ka limusa ta adama a uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gada ta ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba. ²⁷ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma utuwa a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige. ²⁸ A'ayin a da baci ukuna u nala wa gitasa, i gadigba a'aci a de i kondo zuba kpaci uwutukpa u de wa yan de evu.”

Uwenishike a kaci ka kapopi
(Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31)

²⁹ Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, “Webelei madanga ma kapopi na ndanga n da n buwai. ³⁰ N gita baci utopo avuku, ya wene ta n kaci ka de kpam i reve an ilyushi i yain evu. ³¹ Nala dem, a'ayin a da baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve ta an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

◇ 21:22 Hos. 9:7.

³² “Mayun n tonuko dā, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi. ³³ Zuba n likimba wa cimba tā. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.”

Uwenishike a kaci ka afofi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, “Kiranai n kaci ka de, kotsu uma u de u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda dā tyoku u utyangi wa. ³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba. ³⁶ Kain dem i rongo n afofi, n i yanyi kvasu, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u da wa ciga u gitā vi. Kpam tsara i fuda i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma.”

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum. ³⁸ Kpam ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a panaka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† a da dem a ka isa Abiki a Upasamgbana a yain evu. ² Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku da a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama. ³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza da a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi. ⁴ U ba u dansai n adarakpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashila tyoku da wa neke yi ara le. ⁵ A yain mazanga hal a zuwamgbana i a ka tsupa yi n ikebe. ⁶ Eyi kpam u wushuki u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le, kakuma ka ama ka wacuwa baci.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)

⁷ Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana. ⁸ Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, “Walai i ba i fobusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai.”

⁹ A wece yi, “Nte da va ciga tsu fobuso?”

¹⁰ U tonuko le, “N u'uwa u de a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa. ¹¹ I tonuko uza u kuwa vi, ‘Kawenishiki ka danai: Nte da a asu u da ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?’ ¹² Wa wenike da ta kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wari ufobusi. Nte ya fobusuko tsu pini.”

¹³ Aku a lazai a ba a cinai tyoku da u tonuko le vi. Pini nala, a fobuso i ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

¹⁴ An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi. ¹⁵ U tonuko le, “Mari ma ciga ta gban n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n ada, kahu n pana ikyamba. ¹⁶ Kpaci n tonuko da, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a da a shadangi u da a tsugono tsu Kashila.”

¹⁷ U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, “Wushai na i soi. ¹⁸ N tonuko da, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a da tsugono tsu Kashila tsu tuwai.”

¹⁹ U bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u da, u naka le. U danai, “Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi uyansa nala tsara i cibusa na mpa.”

²⁰ An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, “Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n va n da a ka neke adama a de. ²¹ Shegai uza da wa neke mu vi, aya pini na wa lya kabolo na mpa. ²² Mayun da mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku da a zuwai, shegai ter n uza da wa neke mu vi.” ²³ A gitai uwecembene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

* 22:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁴ Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le. ²⁵ U tonuko le, “Ngonoma ma Awulawa a tsu ciga t̄a a wenike le ucira. Akidi a ugana a le kpm̄a a tsu zama t̄a a isa le Ab̄angi a Ama. ²⁶ Shegai ara de nala wa. Uza da wari uzapige a asuvu a de, u woko tyoku u uza u kenu. Uza da wa tono n ad̄a, u woko tyoku u kagbashi. ²⁷ Ya lai tsupige, uza da u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza da u dusuki wa lya ilikulya da wa? Mpa tyoku u kagbashi da mari a asuvu a de. ²⁸ Ed̄a i shamgbai ara va a ukonduso u da n soi. ²⁹ Tyoku da Tata u va u naka mu tsugono, nala mpa dem ma naka da ucira, ³⁰ tsara i lyai i soi na mpa a tsugono tsu va. I dusuku kpm̄a a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi t̄a

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

³¹ Ele pini n a lyayi, aku u danai, “Simo, Simo, Kanangasi† ka folo t̄a u welikpe da tyoku u ilya. ³² Shegai ma yanka vu t̄a kavasu, tsara upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpm̄a a'ayin a da vu gonoi, vu gbamatangu aza a vunu.”

³³ Bituru wushunku yi, “Asheku, ufobusi u da mari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa.”

³⁴ Yesu danai, “N tonuko vu Bituru, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu t̄a vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Yesu wece le, “A'ayin a da n suku da bawu makpakata, bawu katsan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?”

A danai, “Ko i te tsu namba wa.”

³⁶ U da, “Gogo-na uza da baci wari n makpakata u bidya, nala kpm̄a uza da wari n katsan. Uza da bawu wari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila. ³⁷ N tonuko da, mayun da ukuna u da a korongi a kaci ka va u kana t̄a u shadangu, ‘A kece yi t̄a a asuvu a aza da a 'yangasakai tsugono.’ ◇ Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka va, ushadangu u ne u rawa de.”

³⁸ Aku a tonuko yi, “Asheku, iburundu i'ya na i re.”

U tonuko le, “U rawa t̄a.”

Yesu yain kavasu a Masasa ma Zayitum

(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)

³⁹ Yesu wutai u banai a Masasa ma Zayitum tyoku da u cuwanakai, atoni a ne dem a tono yi. ⁴⁰ An u rawai a asu vi, u tonuko le, “Yanyi kavasu kotsu i rukpa a ukondo wa.” ⁴¹ U asaka le kenu, tyoku u mbari ma uvutala katali, u kudangi u yain kavasu. ⁴² U danai, “Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u da a ka tono wa, she u vunu.” ⁴³ [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a gbamatangu asuvu. ⁴⁴ Kpaci wa pana t̄a ikyamba cika. U matsai kavasu cika, hal malen ma ne ma daka yavu mpasa.]

⁴⁵ An u 'yangai a asu u kavasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unamgbukatsuma. ⁴⁶ U wece le, “Ndyi i zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kavasu, kotsu i rukpa a ukondo wa.”

A kangi Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tono n ele kapala. U rabai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi. ⁴⁸ Aku Yesu wece yi, “Yahuza, n uwambatsa u da va neke Maku ma Vuma?”

⁴⁹ Aza da a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, “Asheku, tsu kapusa n iburundu da?” ⁵⁰ Aku uza u te u le u kapamgbana kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

⁵¹ Yesu danai, “Kotsu i doku wa.” U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tanasa yi.

† 22:31 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 22:37 Isha. 53:12.

⁵² U tonukoi aza dā a 'yangasaka yi vi; wata, adarakpi a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, nā nkoshi, “I tuwai n iburundu nā mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka? ⁵³ A'ayin a dā mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a da na vi, n a'ayin a ucira u karimbi.”

Bituru nanai an u revei Yesu
(*Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27*)

⁵⁴ Pini nala, a kana Yesu a lazai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adarakpi. Bituru wari le a utono mbari mbari. ⁵⁵ A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kabolo n ele. ⁵⁶ Aku kagbashi ka kari makere ka wene yi a'ayin a da katyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, “Vuma u na dem kabolo n eyi da wari.”

⁵⁷ Shegai u nanai u danai, “Mpa n reve yi wa.”

⁵⁸ An a barakpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, “Avu dem uza u te u le u da.” Bituru danai, “Uza u va, mpa n reve yi wa.”

⁵⁹ A doki a barakpai hal ulapa u uwule u te, uza roku u matsa yi, u danai, “Malala ma la wa, vuma u na kabolo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da.”

⁶⁰ Bituru danai, “Uza u va, n reve gbam i'ya va tonon wa.” Kute-kute kahu u kimba una u ne, kapen ka salai. ⁶¹ Asheku a kpatalai a kondonoi Bituru. Aku u cibai n kadyanshi ka Asheku, u da, “Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” ⁶² Aku u wuta i a ulanga u sai cika.

Asoje a yankai Yesu majari
(*Matiyu 26:67-68; Marku 14:65*)

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi. ⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?” ⁶⁵ A rongo yi a uyansaka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige
(*Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24*)

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a adarakpi a pige, n awenishiki a Mele) a bolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi, ⁶⁷ “Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu.”

U danai, “Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa. ⁶⁸ N yan da baci kpam keci, ya wushunku mu wa. ⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Ucira.”

⁷⁰ Gba le a danai, “Dana, avu Maku ma Kashila ma?”

U tonuko le, “I dana ta dere, mpa.”

⁷¹ Aku a danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a una u ne.”

23

A bankai Yesu ara Bilatu
(*Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38*)

¹ Pini nala, gba kabolo ka Asheshi a Pige yi a 'yangai a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda. ² A sapula yi, a danai, “Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpam n u bishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpam aya Kirisiti Kawauwi Magono.”

³ Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

⁴ Bilatu tonukoi adarakpi a pige yi n kakuma ka ama ki, “N tsara vuma u na vi n unyushi wa.”

⁵ A doki a matsa yi n a dansi, “Wa 'yangasasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na.”

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma vi uza u Galili u da. ⁷ An u revei Yesu a kabon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutai, u gebengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa. ⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa. ¹⁰ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani. ¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpam majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu. ¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulalu a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16)

¹³ Bilatu bolomgbonoi adarakpi a pige, n aza a tsugono, n ama. ¹⁴ U tonuko le, "I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsara yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa. ¹⁵ Nala dem Hiridu u tsara yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu. U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. ¹⁶ Adama a nala, ma bawan yi ta n asaka yi." [¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]

¹⁸ Gba ama a 'yangasai alagatsu a le, a danai, "Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!" ¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu. ²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, "Wandamgbana yi! Wandamgbana yi!"

²² U doki u tonuko le u tatsu, "Nda ya zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi."

²³ Shegai a rongo yi a umatsa, a 'yangasai alagatsu a le a danai a wandamgbana yi, hal isali i le i fudai Bilatu. ²⁴ Aku Bilatu kidaga yi ugana, tsara a yanka le i'ya a ka ciga. ²⁵ U asanka le uza da a foloi vi; wata, uza da a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naka le Yesu tyoku da a ka ciga.

A wandamgbana Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kana'i vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutai a une. A tadanku yi mawandamgbani mi u canga u toni Yesu. ²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tono yi hal n aka a roku aza da a rongoi kushen n a pani mbala ma ulaza u ne. ²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, "Aka a Urishelima, asakai kushen adama a va. Shegai, i saka kaci ka de na mmuku n de. ²⁹ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ya dana, 'Aza a una u shinga a da ndari, n atuma a da bawu a matsai mmuku, kpam n mani ma bawu ma comukoi maku.' ³⁰ A'ayin a nala a da a ka gitai ufolo nsasa n pige n pige, 'Rukpai a kaci ka tsunu.' A foli kpam agalala a dana, 'Cidangu tsu.' ◇ ³¹ A yanka baci madanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gitai ma ekpe baci?"*

³² A banka ta dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le kabolo n eyi. ³³ An a rawai a asu u da a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandamgbana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugula. ³⁴ Yesu danai, "Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa." A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, "U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza da Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila."

³⁶ Asoje dem a yansa ka yi ta majari. A banai ara ne a naka yi mini ma kalam. ³⁷ A danai, "Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu."

◇ 23:30 Hos. 10:8. * 23:31 Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, "A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n ada?"

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza dā a wandamgbanaɪ kabolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, “Ma wundya a dā Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n ɔtsu.”

⁴⁰ Shegai uza u te vi u barana yi u dā, “Avu ko uwonvo u Kashilā va pana an gbā tsunu a kidāga tsu ugana u ukpā wa? ⁴¹ ɔtsu tani dere dā tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa.”

⁴² U danai, “Yesu, kotsu vu ciba nā mpa a'ayin a dā baci vu uwai a tsugono tsu vunu.”

⁴³ Yesu tonuko yi, “N tonuko vu, ko ara vā tā kabolo nā mpa a asu u uwunvugusa a zuba.”

Ukpā u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30)

⁴⁴ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gbā u likpamgbanaɪ n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu. ⁴⁵ Kaara ka nākā kpam katyashi wa. Aku kunya ka a barakpai a Kuwa ku Kashilā ku pecemgbenei kure. ⁴⁶ Yesu 'yangasai kalagatsu n ucira u danai, “Tata, a akere a vunu a dā ma nākā kulu ku vā.” An u danai nala, aku u uma u ne u wutai.

⁴⁷ An katigi ka wenei ili i'ya i gitai u cikpalai Kashilā, u dā, “Vuma u na, mayun ili i birika yi wa.” ⁴⁸ Kakumā ka ama ka ka banai akalū a wenei ili i'ya i gitai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu. ⁴⁹ Shegai gbā ama dā a reve yi, kabolo n aka a dā a gita yi utono tun a Galili, a shamgbai a mbari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42)

⁵⁰ Vuma roku uza dā wari a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci dā. ⁵¹ U wushuku n tyoku dā a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwā u tsugono tsu Kashilā u dā wa vana. ⁵² Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a nākā yi ikyamba i Yesu. ⁵³ U cipukā yi u palasa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u dā bawu kotsu a vakunki uza. ⁵⁴ Kain ka nala ki Kain ka Afobi ka, kpaci Ashibi a yan dē evu n uyan.

⁵⁵ Aka a dā a wutai a Galili kabolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucina. A wenei kasaun ki n tyoku dā a zuwai ikyamba i ne. ⁵⁶ Aku a gonoi a kuwa a ba a fobusoi ucanga u awanli n u magulani n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku dā Mele ma danai a yain.

24

U'yangā u Yesu a ukpā

(Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulani u dā a fobusoi. ² A cinai a gindalakpa dē katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa. ⁴ A'ari a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a dā ka lafa a shamgbai evu n ele. ⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, “Ndya i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe? ⁶ Wā pini na wa; u 'yangā dē! Cibai ili i'ya u tonuko dā, a'ayin a dā wari kabolo n adā a Galili. ⁷ ‘U kana tā a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yangā a kain ka tatsu.’ ” ⁸ Aku a cibai n kadyanshi ka ne.

⁹ An a wutai a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama dā a buwai gbā ukuna vi. ¹⁰ (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a dā a'ari kabolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.) ¹¹ Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u dā yavu ukuna u gbani u dā. ¹² Bituru 'yangai u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u webelei, aku u wenei kunya ka a palaka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wari uyan majiyan ma ukuna vi.

Ama a re a ure u Imawu
(Marku 16:12-13)

¹³ Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u da a ka isa Imawu. Mbari n ne n ubana a Urishelima, evu na nwalu m ulapa u uwule u re n da.*
¹⁴ A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i gitai vi. ¹⁵ Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku da ukuna vi u gitai, aku Yesu n kaci ka ne u raba le, a lazai kabolo. ¹⁶ Shegai a'eshi a le a kukpa a ka reve yi wa.

¹⁷ Yesu wece le, "Ukuna u iyen u da i'ari a udansa an ya wala vi?"

A shamgbusai, n a bali asuvu n katsuma ka lima. ¹⁸ Uza da a ka isa Kiliyoba wushunku yi, "Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i gitai a asuvu a a'ayin a na yi wa?"

¹⁹ U wece le, "Ukuna u eni u da la vi?"

A tonuko yi, "Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashila n ama. ²⁰ Adarakpi a pige na ngono a neke yi, a kidaga yi ugana u ukpa a wandamgbana yi. ²¹ Tsara tsu zuwuka yi tani ta a'eshi tsu da aya wa wutukpa Isara'ila. Ara kain tatsu da pa vi an ukuna u na vi u gitai. ²² Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu ta ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u de. ²³ An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene ta kuwene ku atsumate a zuba aza da a tonuko le wa ta n uma. ²⁴ Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai vi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa."

²⁵ Yesu tonuko le, "Eda aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a razugbai bawu i wushuki gba n ikorongi i nsumate. ²⁶ U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsara tsupige tsu ne wa?" ²⁷ U gitai n tagarada u Musa hal ubana a itagarada i Ntsumate, wa wutumkpusuka le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarada yi.

²⁸ A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le. ²⁹ A matsa yi a danai, "Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpam ka yan de." U wushuki u cipai ara le.

³⁰ An wari a ulya ilikulya kabolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibai u naka le. ³¹ A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le. ³² A dansai utyoku u le, "Ipele i tuwa ta a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n atsu a ure vi, wa wutumkpusuka tsu itagarada."

³³ Kute-kute a yangai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te kabolo n aza da a'ari n ele. ³⁴ Atoni yi a danai, "Mayun da! Asheku a yanga ta, hal gbam u wenike ta kaci ka ne ara Bituru."

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni

(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

³⁵ Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi. ³⁶ An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u dansa le, "Ndishi n shinga ara de." ³⁷ Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

³⁸ U tonuko le, "Ndya i zuwai i giruwai? Ndya i zuwai ya yan malala a atakasuvu a de?
³⁹ Webelei akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei mari n i'ya wa."

⁴⁰ An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne. ⁴¹ Shegai adama a mazanga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, "I'a pini na n ilikulya?" ⁴² A naka yi kabirisa ka kadan ka a zungi. ⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, "Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari kabolo, "U kana ta a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarada i Mele ma Musa, n i'ya i Ntsumate hal n Tagarada u Ishipa."

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsara a reve itagarada yi. ⁴⁶ U tonuko le, "Nala wari ukorongi, u kana ta Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka tatsu aku u yanga a ukpa.
⁴⁷ Kpam a ka yan ta kubari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka

* 24:13 Mbari m mel u shindere da a ka dansaka pini na dere da u wari n kilomita kupa n u te.

ne. A ka gita ta a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai. ⁴⁸ Eda aza da i wenei ili i nala yi, kpam i dana i'ya. ⁴⁹ Ma sukunku da ta Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n ada. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpam ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wutai n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangasai akere a ne u zuwuka le unā u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unā u shinga vi, aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba. ⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika. ⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashila kain dem, n a cikpalasi Kashila.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya, uza da korongi tagarada u na vi u rongo ta evu n Yesu a'ayin a da Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwa ta u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarada u na vi, u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai an wari kabolo n Yesu.

A tagarada u na vi tsa wene ta ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wari kabolo n ama. Tsa wene ta alabari a uka u aza a Samariya uza da u wushai mini ma unaka uma ma Yesu, uka da a kanai n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isa ta kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukpi ka Kashila a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike ta iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katyaci ka mayun. Yahaya wenike ta ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku da Yesu wari. U te a asuvu a le u da, an Yesu tanasai kawunu, wa ta tyoku u tata u ne, uza da bawu wa asaka manyan ma ne.

Yahaya korongu ta ili i na yi tsara ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpanda ma 16, tsa wene ta kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku da Kashila ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wenei ili i na yi n a'eshi a ne, u gan ta tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun da.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)

Akani a Yahaya Kalyubugi (1:19-34)

Yesu dangasai atoni a ne a kagita (1:35-51)

Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1-12:50)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo u ne n ukpa u ne (13:1-19:42)

Yesu wa ta n uma (20:1-10)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11-21:25)

Udani u da u tsu naka uma

¹ Kahu a yain likimba, Udani* wa ta pini. Wa ta kabolo n Kashila, kpam dem Kashila ka. ² A kagita wa ta kabolo n Kashila.

³ U yan ta ili i'ya i'ari pini gba, ili i'a la i'ya bawu u yain wa.

⁴ Aya kami ka uma, kpam uma u nala vi u tuko ta ama katyashi. ⁵ Katyashi ki ka wakana ta a asuvu a karimbi, kpam karimbi ki ka fuda ka cimbusa ka wa.

⁶ Kashila ka suku ta vuma roku, uza da a ka isa Yahaya,† n kadyanshi. ⁷ U tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi, tsara ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi. ⁸ Aya katyashi ki wa, shegai u tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi. ⁹ A'ayin a da baci katyashi ka mayun ki ka tuwai a likimba, ka naka ta ama gba katyashi.

¹⁰ Udani vi wari ta a likimba, kpam Kashila ka yan ta manyan n eyi an u yain likimba, kpam gba n nala ama a likimba a reve yi wa. ¹¹ U tuwa ta a uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa. ¹² Ama roku a wusha yi ta, kpam a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoi mmuku n Kashila. ¹³ A'ayin a da isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci i nala i zuwa le a woko mmuku n Kashila wa. Kashila ka ka zuwa le a wokoi mmuku n ne.

* 1:1 Aza a Yahuda a bidya ta Udani vi Kashila ka, kpaci caupa de a tsu isa kala ka Kashila karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A mkpanda n 10 n 14 n wenike tsu ta an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan. † 1:6 Yahaya u makpanda ma na mi Yahaya Kalyubugi da, Yahaya kasuki uza da korongi tagarada u na vi u da wa.

¹⁴ Udani vi u woko t̄a vuma, kpam u rongoi n ̄atsu. W̄a t̄a ushad̄angi n ukuna n shinga n u mayun. Tsu wene t̄a tsupige tsu ne; wata, tsupige tsa u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.

¹⁵ Yahaya dana t̄a ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpam u tonukoi ama, “Uza d̄a n yanka d̄a kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, ‘Uza roku d̄a pini wa tuw̄a a kucinā ku v̄a, u la mu t̄a tsupige, kpaci w̄a t̄a pini kahu mpa.’ ” ¹⁶ Adama a nala, uciga u d̄a wa ciga tsu cika d̄a u tsu yansāka tsu ukuna u shinga,† kpam u tsu zuwusuka tsu t̄a un̄a u shinga maco. ¹⁷ Musa d̄a tukoi ama Mele, Yesu Kawauwi kpam u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun. ¹⁸ Kotsu uza w̄a la u wenei Kashilā wa. Shegai Maku mi ma zuwa t̄a ama a revei tyoku d̄a Kashilā kari, kpaci aya koshi Maku ma mari ili i te n Kashilā ki, kpam wari evu n Tata.

*Yahaya Kalyu*bugi danai ukuna u Yesu
(*Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18*)

¹⁹ Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki ad̄ar̄akpi n aza a Levi ubana ara Yahaya a weci yi ko ya wari.

²⁰ Yahaya kpād̄a le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, “Mpa Kawauwi ki wa.”

²¹ Aku a wece yi, “Ada baci Kawauwi ki wa, ada yai? Ada Iliya‡ vi?”

U wushunku le, “A'a, mpa wa.”

A doku a wece yi, “Avu Matsumate§ ma a dangasai vi ma?”

U wushuki, “A'a, mpa wa.”

²² Aku a doku a wece yi, “Ada yai? Wushunku tsu tyoku d̄a tsa ba tsa tonuko aza d̄a a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

²³ Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate:

“Mpa kalaḡatsu ka ka salāsa a kakamba, n ka dansi,

‘Lapulai ure adama a Asheku a d̄a a ka tuw̄a!’ ” ◇

²⁴ Afarishi a d̄a a suki atsumate yi. ²⁵ A wece yi, “Ada baci Kawauwi, ko Iliya, ko Matsumate ma a dangasai vi wa, nida va lyubugusu ama naha?”

²⁶ Yahaya wushunku le, “Mpa n mini ma ma lyubugusu, shegai n gogo-na naha uza roku d̄a pini a asuvu a kakumā ka ama uza d̄a bawu i revei. ²⁷ Aya uza d̄a wa tuw̄a a kucinā ku v̄a. Mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.”

²⁸ Yahaya wa lyubugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Agatā a Urudu nte ili i na yi i gitai pini gba.

Yesu d̄a Maku ma Kondom ma Kashilā

²⁹ An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u tonukoi ama, “Maku ma Kondom ma Kashilā† ka yankai manyan tsarā u cimbusukā ama a likimba unyushi u cingi u le ma na. ³⁰ Aya gai ma dansaka an n danai, ‘Uza roku d̄a pini wa tuw̄a a kucinā ku v̄a, u la mu t̄a tsupige, kpaci w̄a t̄a pini kahu mpa.’ ³¹ Mari n reve an aya wa, shegai mari ulyubugusu n mini tsarā n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai.”

³² Aku Yahaya danai, “N wene t̄a Kulu Keri ku wutāi a zuba ku cipai ara ne yavu kadya ku woko yi pini. ³³ Mari n reve an aya wa, shegai an Kashilā ka suku mu n lyubugu ama n mini, d̄a u tonuko mu, ‘Vu wene baci Kulu Keri ku cipai ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala vi aya ya vana vi. Aya wa lyubugu ama n Kulu Keri.’ ³⁴ N wene t̄a ili i nala yi i gitai n Yesu. Adama a nala, n tonuko d̄a ukuna u mayun, aya Maku ma Kashilā mi.”

Atoni a Yesu a kagita

³⁵ An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyubugusi ama kabolo n ama a re a asuvu a atoni a ne, ³⁶ aku u wenei Yesu wa wala, u danai, “Maku ma Kondom ma Kashilā ma gai na vi!”

‡ 1:21 Adama a d̄a Kashilā ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, d̄a aza a Yahuda a'ari a uvana ugonu u ne. § 1:21 Musa yan t̄a kazuwamgbani n aza a Isara'ila u da Kashilā ka sukunku le t̄a Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ari a uvana Matsumate mi. ◇ 1:23 Isha. 40:3.

³⁷ An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu. ³⁸ An Yesu kpatalai u wenei a ka tono yi, u wece le, “Ndyā ya bolo?”

Aku a wushuki, “Rabbi,† nte va rongo?” (“Rabbi;” wata, “Kawenishiki.”)

³⁹ U wushunku le, “Tuwaḡi i wene.” (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u ḡa u kaara.) Aku a lazai n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpai.

⁴⁰ Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza ḡa a'ari tata u te. ⁴¹ Ili i'ya Andurawu gitai uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, “Tsu wene ta Kawauwi ka a yanka tsu kazuwangbani ki!” (N Tsiyahuda a yanka ta manyan n “Kawauwi” kpam ili i'ya i te n udani u “Kirisiti” n Tsiheline.) ⁴² Aku Andurawu bidyāi utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, “Ada Simo, kala ka tata u vunu ka Yahaya. A ka isa vu ta Kefa.” (“Kefa” ili i te i'ya n “Bituru.”)*

Yesu dangasai Filibu n Nataniya

⁴³ An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

⁴⁴ Besaida ḡa ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru. ⁴⁵ Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene ta vuma ḡa Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpam dem ntsumate n korongu ta ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpam ilyuci i ne i'ya Nazara.”

⁴⁶ Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'a la ya wuta a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuwa vu wene.”

⁴⁷ An Yesu wenei Nataniya wa raba evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka ḡa wa.”

⁴⁸ Nataniya wece yi, “Nida vu yansai vu reve mu?”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isa vu, n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi.”

⁴⁹ Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashila ma. Ada Magono ma aza a Yahuda.”

⁵⁰ Yesu danai, “Wushuku ḡa vu wushuki na mpa an n tonuko vu n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi? Va wene ta ili i'ya i lai i naha ugbonguro.”

⁵¹ U tonuko le kpam, “Mayun n tonuko ḡa, Ya wene ta zuba u kukpa kpam atsumate a zuba a Kashila n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2

Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi

¹ Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili. Mma u Yesu wa ta dem pini a asu vi. ² A libana ta dem Yesu n atoni a ne. ³ An mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi ma kotso de.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va dangbarasa mu naha? Kotsu a'ayin a va a yan wa.”

⁵ Mma u ne u tonukoi agbashi yi, “Yanyi gba ili i'ya u tonuko ḡa i yain.”

⁶ Caupa, Kashila ka naka ta aza a Yahuda mele tyoku ḡa a ka yansa kuza. Adama a nala, aza a kuwa yi a'a ta na mmuru n mini n teli n ḡa a shei a atali. Maru dem ma gbonguro ta hal ma fuda ta ma bidya evu na nlanda n mini n teli.

⁷ Yesu tonukoi agbashi yi, “Shadangi mmuru mi n mini.” Aku a shadangi n ḡa tipi-tipi.

⁸ U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”

Aku a yain tyoku ḡa u tonuko le a yain. ⁹ An uzapige vi u pedei, aku u wenei ma gono de mini ma cinwi. U reve tani asu u ḡa mini ma cinwi mi ma wutai wa, shegai agbashi a ḡa a tukoi ma vi a reve ta. Aku u isaḡi valisavu vi, ¹⁰ u tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gitā a tuko, a'ayin a ḡa baci ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagita kayanyan. Shegai avu vu sokongu ta mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”

* 1:42 Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka “katali.”

¹¹ A Kanan u Galili da Yesu yain ukunosavu u kagitā u ne. Nte da u wenikei pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.

¹² An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum kabolo na mma u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo ta pini a'ayin kenu.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(*Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46*)

¹³ Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasamgbana a yan de evu. ¹⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila ki, aku u cinai aza a udengishe anaka, na nlala, na ntambara. U wenei aza da a tsu dusukusu a asu u iteburu i le n a savadasi ikebe icun kau-kau. ¹⁵ U zamai a'awun u cai kaban u yain kajaabu. U lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashila ki, kabolo na nlala n le n anaka a le dem. U mutsukpusai iteburu i aza da a ka savadasi ikebe u wacinsai ikebe yi. ¹⁶ U tonukoi aza da a ka dengishe ntambara, "Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i gonuko kuwa ku Tata u va kuden wa!"

¹⁷ An nala gitai, aku atoni yi a cibai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a Tagarada u Kashila: "Adama a uciga u da ma ciga kuwa ku vunu cika, u da wa zuwa mu n kuwa." ◇

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, "Ukunosavu u eni u da va yan tsara u wenike tsu tyoku da vu tsarai ucira u uyan ili i na yi?"

¹⁹ U wushunku le, "Wasai kuwa ku Kashila ku na ki, ma ma ta ka kpam a asuvu a a'ayin a tatsu."

²⁰ A wushunku yi, "An a gitai kuma ku Kuwa ku Kashila ku na ki, a yan ta ayen amangare n a teli kahu a kotso ka! Nida va fuda va ma ka a asuvu a a'ayin a tatsu?" ²¹ Shegai an Yesu danai "kuwa ku Kashila ki," ikyamba i ne i'ya wa dansaka. ²² A'ayin a da u tuwai u yangai a ukpa, da atoni yi a cibai u tonuko le ta ukuna vi. Aku a wushuki gba ili i'ya Yesu dansai n i'ya a korongusi a Tagarada u Kashila.

Yesu reve ta tyoku da ama a'ari

²³ An Yesu wari a Urishelima adama a Abiki a Upasamgbana yi, ama ushani a wushuku ta n eyi kpaci a wene ta ikunesavu i'ya u yansai. ²⁴ Yesu reve ta tyoku da atakasuvu a ama a'ari, adama a nala u wushuku u asanka le kaci wa. ²⁵ Adama a da u revei atakasuvu a ama gba, she kpam uza u tonuko yi ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve ta ili i'ya i'ari a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwai ara Yesu

¹ A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku da pini uza da a ka isa Nikodimu, Kafarishi ka. ² Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, "Uzapige, tsu reve ta Kashila ka ka suku vu ara tsunu vu wenishike tsu. Kpaci ko uza wa fuda wa yan ikunesavu tyoku da va yansa wa, shegai Kashila ka baci n eyi."

³ Yesu wushuki, "Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire."

⁴ Nikodimu wece yi, "Vuma u kutsa baci, nida wa kpam a ka doku a matsa yi? Wa doku kpam wa uwa a katsuma ka mma u ne wa. Nida a ka yan a matsa vuma ilimaci i ire?"

⁵ Shegai u wushunku yi, "Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri. ⁶ Isheku i vuma alya a tsu zuwa ikyamba i vuma i tsara uma, shegai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsara uma. ⁷ Kotsu vu yain majiyan an n tonuko vu, 'She a doku a matsa da ilimaci i ire wa.'

⁸ Uwule u tsu lapana ta a asu u da dem wa ciga, kpam vu tsu pana ta mawura ma ne, shegai vu tsu reve asu u da u gitai ko kpam a asu u da wa bana wa. Nala dem wari Kulu Keri ku matsa baci vuma."

⁹ Nikodimu wece yi, "Nida wa yan u gitai nala?"

¹⁰ U wushunku yi, “Avu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Nida vu yansai vu kpaḍai ureve ukuna u na? ¹¹ Mayun n tonuko vu, ukuna u da tsu revei u da tsa dansa, kpam tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai i wushuku n ili i'ya tsu tonuko da wa. ¹² N tonuko da ta ukuna u likimba naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka va wa. Adama a nala, ya fuda ya wushuku na mpa n tonuko da baci ili i'ya i'ari a zuba wa. ¹³ Mpa Maku ma Vuma, mpa koshi n wutai a zuba n tuwai a likimba, kpam ma doku ma gono a zuba. ¹⁴ Tyoku da Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka saku Maku ma Vuma. ¹⁵ Adama a nala, uza da baci dem u wushuki n Maku ma Vuma, wa tsara ta uma u da bawu wa kotso.

¹⁶ “Tyoku da Kashila ka cigai ama a likimba cika u da na: u neke ta Maku ma te ma ne koshi tsara uza da baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwa wa, shegai u tsara uma u da bawu wari n utyoku. ¹⁷ Kashila ka suku Maku ma ne a likimba tsara u kidaga ama ugana u ukpa wa. Shegai u suku yi ta tsara u wauwa le. ¹⁸ A ka kidaga aza da a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a kidaga de aza da bawu a wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te ma Kashila mi wa. ¹⁹ Ili i'ya i zuwai a ka kidaga le ugana i'ya na: Katyashi ka tuwa ta a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gonoi a ka ciga karimbi, kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa. ²⁰ Aza da a ka yansa ukuna u cingi a tsu ciga katyashi wa, kpam a ka tuwa evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene manyan ma cingi ma a ka yansa wa. ²¹ Shegai aza da a ka tono ure u mayun a ka tono ta katyashi, ya dem wa wene ta a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga le a yain.”

Yahaya Kalyubugi cikpalai Yesu

²² An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai ubongu u Yahuda, a tsa ta a barakpai pini kenu n a lyubugusi ama. ²³⁻²⁴ A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo ta ulyubugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu vi mini ma pini ushani. Ama a rongo ta ubansa ara ne cika tsara u lyubugu le. ²⁵ Kananamgbani ka rukpa ta a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda u roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba. ²⁶ Aku a banai ara Yahaya, a danai, “Kawenishiki, vuma da vu cinai a kapashi ka Agata a Urudu vi, uza da vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyubugusu ama. Kpam ya dem nte wa bansa de, n u da a ka tuwa ara tsunu.”

²⁷ Aku Yahaya wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka nakai vuma i'ya koshi wa tsara. ²⁸ I panaka mu ta an n danai, ‘Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashila ka suki n tuwa n lapula ure adama a ne.’ ²⁹ Ukasavu u tsu bana ta a asu u da vali u ne wari. Kaje ka valisavu ka tsu pana ta kalagatsu ka valisavu ki, u yain kpam mazanga kabolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana ta kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna. ³⁰ U kana ta u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu.”

Uza da u wutai a zuba

³¹ Yahaya doki u danai, “Uza da u wutai a zuba u la ta ama gba tsupige. Uza da u wutai a likimba uza u likimba u da, kpam ukuna u likimba u da koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza da u wutai a zuba vi u la ta ya dem tsupige. ³² U tsu yan ta kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tono wa. ³³ Uza da baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike ta an u wushuku ta la vi n ili i'ya Kashila ka danai mayun da. ³⁴ Uza da Kashila ka suki vi, ukuna u Kashila u da u tsu dansa, kpaci Kashila ka naka yi ta ucira u Kulu Keri gbende. ³⁵ Tata vi u ciga ta Maku mi cika, adama a nala u naka yi ta ucira a kaci ka ili gba. ³⁶ Aza da a wushuki n Maku mi, a'a ta n uma u da bawu wa kotso. Shegai aza da bawu a ka panaka Maku mi, a ka tsara uma wa. Asuvu a upan a Kashila a'a ta a kaci ka le maco.”

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

¹ Afarishi a pana ta alabari an Yesu wa tsarasa atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakuma, kpam n u lyubugusi le. ² (Ko an u wokoi aya n kaci ka ne wa lyubugusu ama yi

wa, atoni a ne a da.) ³ An u revei Afarishi a pana ta ukuna vi, aku u lazai u asakai Yahuda ugono a Galili.

⁴ Ure vi u pasamgbana ta a uyamba u Samariya. ⁵ Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Saika, asu vi u barakpa n kashina ka Yakubu nakai maku ma ne Isuhu wa. ⁶ Ilyukoi i Yakubu i'a ta pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan ta nwalu ma mbari, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

⁷⁻⁸ A'ayin a da atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsara a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuwai ukene mini. Yesu folo yi, "Ne mu mini n soi."

⁹ Uka vi u yan ta majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'yuwan ta ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, "Avu uza u aza a Yahuda da, mpa kpm uka u aza a Samariya da mari. Nda i zuwai va folo mu mini?"

¹⁰ U wushunku yi, "Vu reve ili i'ya Kashila ka ciga ka naka vu wa, kpm vu reve uza da wari vu a ufolo mini ma uso mi wa. A da baci wari vu revei, wari va folo mu ta mini ma ma naka uma."

¹¹ Uka vi u danai, "Uzapige, va gbam n ili i ukenike mini wa, kpm ilyukoi yi i'a ta lyungu-lyungu. Nte va tsara mini ma ma naka uma vi? ¹² Akaya a tsunu Yakubu da gavuga tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne na nnama n kuwa n le a soso ta pini mini. Avu la Yakubu tsupige da?"

¹³ U wushuki, "Uza da baci dem u soi mini ma na mi, wa doku ta wa pana kakuli.

¹⁴ Shegai aza da a ka so mini ma ma naka le vi, a ka doku a ka pana kakuli wa. Mini ma ma naka le vi ma woko ta tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma naka le ta uma u da bawu wa kotso."

¹⁵ Uka vi u tonuko yi, "Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsara n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa."

¹⁶ U tonuko yi, "Wala ba vu isa vali u vunu i tuwa kabolo n eyi."

¹⁷ Uka vi u wushuki, "Mari n vali wa."

U wushunku yi, "Mayun da an vu danai wari n vali wa. ¹⁸ Vu bansa ta a'ali a tawun iyolo, kpm uza da wari kabolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u da vu tonuko mu vi mayun da."

¹⁹ Uka vi u danai, "Uzapige, n reve ta avu matsumate ma. ²⁰ Isheku i va i gbashika ta Kashila a Masasa ma Gerizim, shegai eda aza a Yahuda i da Urishelima da koshi asu u ulya kayala."

²¹ U tonuko yi, "Uka, wushuku na mpa, a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpm a Urishelima. ²² Eda aza a Samariya kenu da i revei a kaci ka uza da ya lyaka kayala. Atsu kpm aza a Yahuda tsu reve ta ukuna ushani a uza da tsa lyaka kayala, kpaci Kashila ka sukunku ta ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda.

²³ A'ayin a ka tuwa ta, mayun gbam a da a rawa de, a da Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku da wari mayun. Tyoku da Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala da la vi.

²⁴ Kashila kulu ka, kpm u kana ta ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le tsara a lyaka yi kayala dere."

²⁵ Uka vi u danai, "N reve ta Kawauwi ka tuwa ta, aya a tsu isa Kirisiti. A'ayin a da baci u tuwai, wa todugbusuko tsu ta ili dem."

²⁶ U wushunku yi, "Mpa uza da gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi."

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

²⁷ Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan ta majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, "Nda va ciga?" wa, ko kpm a weci Yesu, "Nida va dansa n eyi?" wa.

²⁸ Uka vi u asakai malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai, ²⁹ "Tuwai i wene vuma da u tonuko mu gba ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?" ³⁰ Aku a wutai a ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

³¹ An a'ari pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, "Kawenishiki, yan ahankuri tsa vu lyai ili i roku."

³² Shegai u tonuko le, “Mā tā n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya.”

³³ Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, “Uza roku u tuko yi ilikulya da?”

³⁴ U wushunku le, “Ilikulya i vā i'ya n yain manyan ma uza da u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma. ³⁵ I'ā tā n tsizagadi tsa tsu danai, 'Iwoto i nishi i wura baci, da ama a tsu kapa ilya.' Shegai n tonuko dā webelei mai, ya wene tā ilya i gewe de ya ciga ukapa. ³⁶ N gogo-na naha, uza da wa kapa vi wa tsarasā de katsupi ka ne, kpam wa cirangusu de ili i'ya u kapai vi adama a uma u da bawu wa kotso. Uza da u cei n uza da u kapai vi a ka zanganā tā kabolo. ³⁷ Tsizagadi tsu na tsi mayun da, 'Uza u naha u cei, uza u nide kpam u kapai.' ³⁸ N suku dā tā i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a da a gitai manyan mi, aku edā kpam i koruso ma.”

Aza a Samariya ushani a wushuki

³⁹ Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku tā n Yesu adama a ukuna u na u da uka vi u tonuko le: “U tonuko mu tā gbā ili i'ya n yansai.” ⁴⁰ An aza a Samariya a tuwai ara Yesu, a folo yi u cipā ara le, aku u doki u dusuki pini a'ayin a re. ⁴¹ Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

⁴² A tonukoi uka vi, “A kagitā tsu wushuku tā n Yesu adama a ili i'ya vu tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku tā adama a da tsu panakā yi n kaci ka tsunu. Tsu reve tā vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba.”

Yesu tanasqi maku ma uzapige (Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10)

⁴³ An a'ayin a re a wurai, aku Yesu lazai ubana a kaƙon ka Galili. ⁴⁴ (Wari u dana tā caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.) ⁴⁵ An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a da a wene tā gbā ili i'ya u yansai de a'ayin a Abiki a Upasamgbana a Urishelima, kpaci a'ā tā dem pini a asu vi.

⁴⁶ Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u da u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku dā pini uza da maku ma ne mari n maƙalā. ⁴⁷ An u panai a da Yesu wutā tā a Yahuda u tuwai a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuwā a Kafarnahum u tanasā maku ma ne, kpaci maku mi mā tā a unā u ukpā.

⁴⁸ Yesu wushunku yi, “Uza wā la a asuvu a de wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu.”

⁴⁹ Uzapige vi u danai, “Kawenishiki, tuwā a kuwa ku vā kahu maku ma vā ma kuwā.”

⁵⁰ U wushuki, “Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan tā uma.”

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u lazai ugono a kuwa. ⁵¹ Eyi pini a nwalu a ugono, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, “Maku ma vunu ma tanā de!” ⁵² U wece le a'ayin a da maku mi ma tanai. A wushunku yi, “Maƙalā mi ma asakā yi tā nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara.”

⁵³ Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a da Yesu danai, “Maku ma vunu ma yan tā uma.” Pini nala, vuma vi n ama dā a'ari a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

⁵⁴ Ukunosavu u ire u da la vi u da Yesu yain an u asakaī Yahuda u rawai a Galili.

5

Yesu tanasqi kawunu

¹ An nala wurai, Yesu lazai ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda. ² A Urishelima vi, kadakā ka mini ka pini evu n Utsutsu u Ncon u da a ka isā Betesida n Tsi'arama. A kyawan tā ka n afalaka a tawun. ³ Aza a mƙalā ushani a tsu vakusu tā pini evu n mini mi. Aza roku arumbā a da, aza roku awunu, n aza dā ili i soi. [A'ari a uvana mini mi ma vura, ⁴ kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwā tā ka vura ma. Uza da baci u gitai pini u'uwa a'ayin a da mini mi ma vurai vi wa tanā tā.]* ⁵ Vuma roku u da pini nvain a asu vi, uza da u yain ayen kamankupa n kullā n maƙalā. ⁶ Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u barakpā tā nvain n maƙalā mi. Aku u wece yi, “Va ciga vu tanā?”

* 5:4 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa tā mkpandā n 3a-4.

⁷ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, mā n uza dā wa banka mu a mini mi wa, a vura baci ma. A'ayin a dā baci ma raba evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu.”

⁸ Yesu tonuko yi, “'Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala.” ⁹ Kute-kute vuma vi u tanai. U bidyai kajiba ka ne u gitai nwalu.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitai. ¹⁰ An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u cangai kajiba ka ne, aku a tonuko yi, “Kain ka Ashibi ka! Mele ma bishinka ta a canga kajiba n kain ka Ashibi.”

¹¹ U wushunku le, “Vuma dā u tanasa mu vi aya u tonuko mu, ‘Bidya kajiba ka vunu vu wala.’ ”

¹² A wece yi, “Ya uza dā u tonuko vu vu yain nala vi?”

¹³ Shegai u fuda u reve uza dā u tanasa yi vi wa, kpaci ama dā pini ushani a asu vi kpmam cina Yesu laza dē n kabini.

¹⁴ A'ari pini, aku Yesu cinai vuma vi a Kuwa ku Kashila, u tonuko yi, “Vu tana dē gogo-na. Asaka uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gitai n avu wa.” ¹⁵ Aku vuma vi u laza u banai u tonukoi azapige yi Yesu dā tanasa yi.

¹⁶ Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitai uraga Yesu adama a dā u yain ili i nala n kain ka Ashibi. ¹⁷ Yesu tonuko le, “Manyan ma Tata u va u tsu rongo uyansa maco, nala dem mpa.” ¹⁸ Adama a nala, azapige yi a matsai tsara a wuna yi adama a dā u kpadai utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashila ka Tata u ne, u dā u zuwa yi u wokoi una u te n Kashila.

Tata nakai Maku mi ucira

¹⁹ Yesu danai, “Mayun n tonuko dā, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan. ²⁰ Tata vi u ciga ta Maku mi, kpmam u wenike yi ta gba ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi ta ili i pige i pige i'ya i lai i na tsara i yain majiyan gba dē. ²¹ Maku mi ma tsu naka ta aza dā u dangasai uma tyoku dā Tata vi 'yanga le a ukpa u naka le kpmam uma.

²² Tata vi u tsu kidaga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza dā wa kidaga ya dem ugana. ²³ Tata vi u ciga ta ama a naka Maku mi tsupige tyoku dā a tsu naka yi tsupige. Uza u 'yuwan baci unaka Maku mi tsupige, u 'yuwan dem dē la vi unaka Tata dā u suku yi vi tsupige.

²⁴ “Mayun n tonuko dā, uza dā baci dem u panai ili i'ya n danai, kpmam u wushuki n uza dā u suku mu, wa ta n uma u dā bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kidaga yi ugana wa, shegai u pasa dē ukpa ubana uma u dā bawu wa kotso. ²⁵ Mayun n tonuko dā, a'ayin a ka tuwa ta hal gban a dā a rawa dē a dā akushe a ka pana kalagatsu ka va, mpa Maku ma Kashila, aza dā a panai ka vi a ka tsara ta uma. ²⁶ Tata vi wa ta n ucira u dā wa naka uma, kpmam u naka ta dem Maku mi ucun u ucira u nala vi. ²⁷ U naka ta dem Maku mi ucira u kidaga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

²⁸ “Kotsu i yain majiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuwa ta a dā akushe a dā a'ari a asaun a le gba a ka pana kalagatsu ka ne. ²⁹ Aku a wuta a asuvu a asaun a le. Aza dā a yain ili i shinga a ka 'yanga ta a yain uma, aza dā kpmam a yain tsicingi a ka 'yanga ta aku a kidaga le ugana.

Yesu Maku ma Kashila ma

³⁰ “N tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Tata u dā u suku mu aya u tonuko mu tyoku dā ma kida ugana. N tsu kida ta ugana derere, kpaci n tsu yan ta ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana kayanyan wa.

³¹ “A dā baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u va, uza wari wa wushuku n kadyanshi ka va wa. ³² Shegai uza roku u dā pini uza dā wa dansa ukuna u va, kpmam n reve ta gba ili i'ya u dansai a kaci ka va mayun dā. ³³ I suku ta atsumate ara Yahaya, kpmam u tonuko le ta ukuna u mayun a kaci ka va. ³⁴ Shegai udani u vuma u dā n pityanangi n u dā wa, ko an u wokoi n cibuga dā ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsara i tsara iwauwi. ³⁵ Yahaya

rongo t̄a n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpam i pana t̄a kayanyan ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.

³⁶ “Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei ukuna u maci a kaci ka va. Ili i'ya Tata u n̄aka mu n yain i'ya ma dansaka! Ili i na yi i wenike t̄a an Tata u da u suku mu. ³⁷ Tata u da u suku mu vi dem u yan t̄a kadyanshi a kaci ka va, shegai i pana kalagatsu ka ne ko kpam i wene yi wa. ³⁸ Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a de wa, kpaci i wushuku n uza da u suki vi wa. ³⁹ I tono t̄a Tagarada u Kashila mai kpaci ya wundya t̄a nte ya tsara pini uma u da bawu wa kotso, kpam Tagarada u nala vi mpa wa dansaka! ⁴⁰ Shegai i 'yuwan t̄a utuwa ara va tsara n n̄aka da uma u da bawu wa kotso vi.

⁴¹ “Icikpali i ama i'ya ma ciga wa. ⁴² N reve da t̄a, ko uza wa la wa ciga Kashila wa. ⁴³ N tuwa t̄a a asuvu a kala ka Tata u va, i wusha mu wa. Shegai i gonoi ya wusha ama da a ka tuwusa adama a kaci ka le. ⁴⁴ I tsu ciga t̄a icikpali a asu u atoku a de, shegai i tsu dambula i zami icikpali i Kashila wa. Nida ya wushuku na mpa?”

⁴⁵ “Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula da a asu u Tata wa, Musa da wa sapula da! Ko an u wokoi aya uza da i zuwai uma wa banga da. ⁴⁶ Musa korongu t̄a ukuna u maci a kaci ka va, i wushuku baci n Musa, u gan t̄a dem i wushuku na mpa. ⁴⁷ I wushuku baci n ili i'ya Musa korongi wa, nida ya fuda ya wushuku n ili i'ya n danai?”

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ An ukuna u nala u wurai, Yesu lazai ubana a upashi u Kushiva ku Galili (ka dem a ka isa Kushiva ku Tibariya.) ² Kakuma ka ama ushani ka tono yi kpaci a wene yi t̄a wa yansa ikunesavu an wa tanasasa aza a mballa.

³⁻⁴ Kpam a'ayin a Abiki a Upasambana a aza a Yahuda a yan de evu, aku Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki. ⁵ An Yesu wenei kakuma ka ama ka tuwa ara ne, aku u wecei Filibu, “Nte tsa tsara iburodi i'ya tsa lyatangu ama a na yi?” ⁶ (Wece da u wece yi tsara u kondo yi, kpaci u reve t̄a ili i'ya wa ciga u yain.)

⁷ Filibu wushuki, “Ikebe i manyan ma uwoto kulla* ma fuda ma tsila iburodi i'ya ya dem wa tsara kajibi pini na wa.”

⁸ Katoni ka ne ka roku uza da a ka isa Andurawu utoku u Simo Bituru, u danai, ⁹ “Kalobo ka roku ka na ka kari n iburodi i kenu i kenu† i tawun n adan a re. Shegai a da a ka rawa kakuma ka ama ka na ki wa.”

¹⁰ Yesu danai, “Tonukoi ama yi a dusuku.” Asu vi kpam wa t̄a n mete ushani, kpam ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini. ¹¹ U bidyai iburodi yi u cikpai Kashila. Aku u nakai aza da a'ari pini ndishi evu n eyi. Nala kpam dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwai.

¹² An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, “Cirangi abuwu a da a buwai vi. Tsa yanka a da koli wa.” ¹³ A cirangi abuwu a iburodi a da a buwai vi hal mbana kupa na n re.

¹⁴ An ama yi a wenei ukunosavu u da Yesu yain, aku a danai, “Maken ma la wa, aya gai Matsumate ma a dangasai ma tuwa a likimba vi.” ¹⁵ Yesu reve t̄a ama a fobuso t̄a a tuwa a bidya yi n ucira a gonuko yi magono ma le, aku u lazai n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

Yesu walai a zuba u mini

(Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52)

¹⁶ An kaara ka rukpai, atoni a Yesu a banai a kushiva. ¹⁷ A uwai a kpatsu a ka pasa kushiva ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u tuwa a asu u le wa.

¹⁸ Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yangasai abali a pige pini a kushiva ki. ¹⁹ An

* ^{6:7} Akorongi a cau a cau a kagita a korongu t̄a “ikebe i azurufa 200.” Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Ubanga. † ^{6:9} A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan t̄a burodi n ilya i'ya i rotsoi ityabi.

atoni yi a walakai kpatsu ki ubana a mere ma kushiva,[‡] aku a wenei Yesu utuwa a zuba u mini. U gitai uraba evu n kpatsu ki, aku a panai uwonvo cika. ²⁰ U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.” ²¹ Pini nala, a wushuki a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai a asu u da a ka ciga a bana.

²² An kain ka wansai, aza da a buwai a upashi u kushiva vi, a reve ta kpatsu ku te ki ka koshi ku buwai de. A reve ta kpm Yesu uwa ka u tonu atoni a ne wa, atoni yi a da a lazai koshi bawu eyi. ²³ A'atsu ushani a wuta ta a ilyuci i Tibariya a rawai evu n asu u da Asheku a cikpai Kashila n iburodi i'ya ama yi a takumai vi. ²⁴ An kakuma ki ka wenei Yesu wa kpm pini a asu vi wa, atoni a ne dem a' a pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsara a boli le.

Yesu da ilikulya i'ya i tsu naka uma

²⁵ An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere da vu tuwai pini na?”

²⁶ Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a mu ta uzama adama a da i takumai burodi i cuwai, shegai adama a kalen ka ikunesavu i va i'ya i wenei wa. ²⁷ Kotsu i zuwa ucira adama a da ya tsara ilikulya i'ya ya namgba wa, shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya naka uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma naka da i'ya gai na vi, kpaci aya Kashila Tata u wushunki u yain nala.

²⁸ Aku a wece yi, “Ndya Kashila ka ciga tsu tsu yain?”

²⁹ U wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka ciga da i yain i'ya na: Wushuki n uza da u suki.”

³⁰ Aku a danai, “U kana ta vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu wushuku n avu. Ndya va yanka tsu? ³¹ Isheku i tsunu a takuma ta mana† a kakamba. A korongu ta ukuna u na vi a Tagarada u Kashila: ‘Musa naka le ta ilikulya i'ya i wutai a zuba tsara a lyai.’ [◇]”

³² U tonuko le, “Mayun n tonuko da, Musa da naka da ilikulya i'ya i wutai a zuba vi wa. Tata u va u da uza da wa naka da ilikulya i mayun a zuba. ³³ Kpm ilikulya i'ya Kashila ka tsu naka vi i'ya gai i wutai a zuba i nakai ama a likimba uma vi.”

³⁴ Ama yi a danai, “Uzapige, nakasa tsu ilikulya i na yi kain dem.”

³⁵ Aku a danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu naka uma. Uza da baci dem u tuwai ara va wa pana kambulu wa, uza da kpm u wushuki na mpa, wa pana kakuli wa. ³⁶ Mari n tonuko da de, n da i wene mu ta, shegai i wushuku na mpa wa. ³⁷ Tata vi u tsu naka mu ta ama a va. Ya dem a asuvu a le wa tuwa ta ara va, mpa kpm ma loko yi wa, ko kenu. ³⁸ N wuta ta a zuba n tuwai tsara n yain ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa. ³⁹ Ili i'ya uza da u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza da u naka mu vi u puwan wa, shegai n yangasa le gba kain ka makorishi. ⁴⁰ Aza da a wenei Maku mi kpm a wushuki n eyi, a ka tsara ta uma u da bawu wa kotso, kpm ma yangasa le ta kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u va wa ciga i'ya gai la vi.”

⁴¹ Ama a gitai tsali a kaci ka ne, an u danai, “Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba.”

⁴² A danai, “Yesu da na vi maku ma Isuhu. Tsu reve ta tata na mma u ne. Nida wa dana, ‘A zuba u da n wutai?’”

⁴³ U wushunku le, “Asakai uyan tsali. ⁴⁴ Tata da u suku mu. Uza wa la wa tuwa ara va wa, she Tata vi u tuko yi, kpm ma yangasa ta vuma u nala vi kain ka makorishi.

⁴⁵ Ntsumate n korongu ta, ‘Kashila ka wenishike le ta gba le.’ [◇] Gba uza da baci u panakai Tata kpm u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwa ta ara va. ⁴⁶ Uza wa la u wenei Tata vi wa, she mpa uza da Kashila ka suki, mpa koshi n wene yi. ⁴⁷ Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa wa ta n uma u da bawu wari n utyoku. ⁴⁸ Mpa ilikulya i'ya i tsu naka uma. ⁴⁹ Isheku i de i takuma ta mana a kakamba, gba n nala a kuwusai. ⁵⁰ Ilikulya i'ya i wutai a zuba i'ya na. Uza da baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwa wa. ⁵¹ Mpa gai ilikulya i'ya i tsu naka uma vi, i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta

‡ 6:19 Tagarada dana ta “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushiva ku Galili ki upeti u ne mel u shindere da ugadi kpm mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushiva ma a'ari. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli. [◇] 6:31 Uwt. 16:4, 15. [◇] 6:45 Isha. 54:13.

uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya ma naka da vi ikyamba i va i'ya, i'ya ma naka ama a likimba a tsara uma.”

⁵² Aku aza a Yahuda a gitai kananamgbani utyoku u le, “Nida vuma u na wa naka tsu ikyamba i ne tsu takuma?”

⁵³ U tonuko le, “Mayun n tonuko da, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kpam i soi mpasa n ne wa, ya tsara uma vi wa. ⁵⁴ Uza da u takumai ikyamba i va kpam u soi mpasa n va, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku, kpam ma 'yangasa yi ta kain ka makorishi. ⁵⁵ Ikyamba i va ilikulya i maci i'ya, mpasa n va kpam ili i uso i maci i'ya. ⁵⁶ Uza da u takumai ikyamba i va kpam u soi mpasa n va, wa ta kabolo na mpa, mpa kpam ma ta kabolo n eyi. ⁵⁷ Tata uza u uma, aya u suku mu, kpam adama a ne a da mari n uma. Uza da baci dem u takumai ikyamba i va, wa tsara ta uma a adama a va. ⁵⁸ Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta uma bawu utyoku, kpam wa kuwa tyoku da isheku i de i kuwai wa, ko an u wokoi a takumai mana.” ⁵⁹ Yesu dansa ta ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashila a Kafarnahum.

Atoni ushani a asakai utono Yesu

⁶⁰ An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, “Ukuna u na vi u wuyana ta ureve. Ya wa wushuku n u da?”

⁶¹ Yesu reve ta atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, “Ukuna u na vi u bala da da? ⁶² Nida ya yawunsa a'ayin a da baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba? ⁶³ Kulu ka ku tsu naka uma u da bawu wari n utyoku. Ucira u vuma wa fuda wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko da ka zuwa da ta i tsarai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu naka uma. ⁶⁴ Shegai aza roku a asuvu a de a wushuku wa.” (Yesu wari u gita ta u revei aza da a ka 'yuwan uwushuku n uza da wa neke yi.) ⁶⁵ U danai, “Adama a nala n tonuko da, ‘Tata u tuko baci uza ara va wa, wa fuda wa tuwa wa.’ ”

⁶⁶ Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalaka yi ta kucina a asaka yi utono.

⁶⁷ Aku u wecei Kupanamere, u danai, “Eda dem ya laza da?”

⁶⁸ Simo Bituru wushuki, “Asheku, ara yai da tsa laza ubana? Va ta n kadyanshi ka ka naka uma u da bawu wari n utyoku. ⁶⁹ Tsu wushuku ta kpam tsu reve ta ada Uza u Uwulukpi u Kashila.”

⁷⁰ U danai, “N dangasa da ta Kupanamere. Shegai uza u te Kalapansi ka!” ⁷¹ Yahuza maku ma Simo Isikariyoti da wa dansaka. Aya wa tuwa wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wa ta a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

¹ An nala u wurai, Yesu kyawunsai gba kabon ka Galili. Wa ciga u wala a kabon ka Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a da pini a ka ciga a wuna yi.

² Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda a da. ³ Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, “Asaka asu u na vi vu bana a Yahuda tsara atoni a vunu a nide yi dem a wene ikunesavu i'ya va yansa. ⁴ Uza da baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Ada baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka vunu a likimba.” ⁵ Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

⁶ Yesu wushunku le, “A'ayin a da ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eda ya fuda ta ya bana ko nwere da baci. ⁷ Ama a likimba a na a ka kovo da wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le ta ikuna i cingi i'ya a ka yansa. ⁸ Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n fobuso ubana de wa, kpaci a'ayin a da ma bana de kotsu a yan wa.” ⁹ An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashila

¹⁰ An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u da u banai. ¹¹ Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, “Nte wari?”

¹² Pini a asuvu a kakum̄ ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, “Vuma maci da.”

Aza roku kpam a ka dansa, “Kaban ka wa yansaƙa ama.”

¹³ Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

¹⁴ Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashila ki u gitai uwenishike. ¹⁵ Aza a Yahuda yi a yain majiyan, a danai, “Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, nida a yansai u revei ili ushani naha?”

¹⁶ U wushunku le, “Ili i'ya ma wenishike ara va da i wutai wa, shegai Kashila uza da u suku mu, aya u naka mu i'ya. ¹⁷ Ama a dangasa baci a yain ili i'ya Kashila ka ciga, a ka reve ta uwenishike vi a asu u Kashila da u wutai, ara va da wa. ¹⁸ Aza da a tsu wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza da u tsu ciga a cikpala uza da u suku yi, ukuna u mayun u da u tsu dansa. U tsu yan kaban wa. ¹⁹ Musa naka da ta Mele, shegai ko uza u te u de u tono ma wa. Nida ya ciga i wuna mu?”

²⁰ Ama yi a wushuki, “Va ta n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?”

²¹ U wushuki, “N yan ta ukunosavu u te, aku i yain majiyan. ²² Musa tonuko da ta i kida mmuku n de acomb. (Shegai isheku i cau i de i'ya i gitai n ukuna vi, Musa da wa.) I tsu kida ta maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.† ²³ Ya kida baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku da nala, nida ya pana mu upan an n tanasai uza u mabala gba gba n kain ka Ashibi? ²⁴ Asakai uyan afada adama a tyoku da i bidyai ukuna wari, shegai i yain afada n ukuna u maci.”

Yesu da Kawauwi ki?

²⁵ Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, “Vuma da azapige a ka ciga a wuna da gai na vi. ²⁶ Shegai wa wenishike ta a asu u da ya dem wa wene kpam u panaka yi, kpam azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve ta aya Kawauwi ki. ²⁷ Shegai tsu reve ta ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwa baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa.”

²⁸ Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u 'yangasai kalagatsu, “Eye, i reve mu ta, kpam i reve ta ilyuci i va. Mpa n suki kaci ka va wa, uza da u suku mu vi u dansa ta ukuna u mayun, shegai eda i reve yi wa. ²⁹ Mpa n reve yi ta, kpaci a asu u da wari u da n wutai, kpam aya u suku mu.”

³⁰ An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kana yi, shegai uza wa la u fudai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa. ³¹ Ama ushani a wushuku ta n Yesu. A ka dansa, “Ko Kawauwi ka tuwa baci, wa la gbam vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?”

A suki awundi a Kuwa ku Kashila a kana Yesu

³² An Afarishi a panai kakum̄ ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a bolomgbonoi kaci n adarakpi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kana yi.

³³ Yesu danai, “Ma rongo ta kabolo n ada a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza da u suku mu. ³⁴ A'ayin a nala yi ya zama mu ta, shegai ya wene mu wa. Kpam ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa.”

³⁵ Aku aza a Yahuda a gitai uwecishe kaci ka le, “Nte vuma na wa ciga u bana da bawu tsa fuda tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya wa wa bana a asu u da ama a tsunu a'ari na ndishi, tsara u ba u wenishike le de? ³⁶ Nda kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, ‘Ya zama mu ta uwene, shegai ya wene mu wa,’ kpam ‘Ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa?’”

Mini ma ma tsu naka uma

³⁷ Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yangasai kalagatsu u danai, “Gba uza da baci wa pana kakuli, u tuwa ara va

* 7:14 A'ayin kulla da a tsu yan Abiki a Katani ka Kavas. † 7:22 Tun a a'ayin a Ibrahi, aza a Yahuda a tsu kida ta mmuku n le acomb i kain ka kulla. Kagita 17:12.

u soi. ³⁸ Tagarāda u Kashilā u dana tā, ‘Uza dā baci dem u pityanangi nā mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agatā a mini ma ma tsu naka uma ma rongo uwutusa ushani.’[‡] ”
³⁹ Ukuna u Kulu Keri u dā wa dansaka. Kotsu Kashilā ka naka Kulu ki wa, kpaci kotsu u radagba Yesu u naka yi tsupige wa. Shegai ubana a kapala, ama dā a wushuki n Yesu vi a ka wusha tā Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

⁴⁰ An ama yi a panakai Yesu, aku aza roku a danai, “Vuma u na vi Matsumate ma a dangasai vi ma mayun.”

⁴¹ Aza roku a danai, “Kawauwi ka.”

Shegai aza roku a danai, “Kawauwi ka wuta a asuvu a Galili wa. ⁴² Tagarāda u Kashilā u dana tā, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono ka wa wuta, kpam a Batalami dā a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi.” ⁴³ Aku ama yi a pecenei tyoku dā a ka yawunsa a kaci ka ne. ⁴⁴ Aza roku a ka ciga a kana yi, shegai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a 'yuwain uwushuku n Yesu

⁴⁵ Aku aza dā a ka wundya Kuwa ku Kashilā ki a gono a asu u adarakpi a pige n Afarishi yi, aku a wece le, “Ndya i zuwai i kpadai utoko Yesu vi pini na?”

⁴⁶ Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, “Ko uza wā la u dansai tyoku dā vuma u na vi u dansai wa.”

⁴⁷ Afarishi yi a danai, “Eda dem u puwunsa dā de! ⁴⁸ Uza wā la a asuvu a tsunu atsu adarakpi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu wa. ⁴⁹ Shegai kakuma ka ama ka bawu ka revei n Mele ma Musa mi, Kashilā ka wacinsa le tā.”

⁵⁰ Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi, aya uza dā u banai tsara u wene Yesu caupa. U tonukoi atoku a ne, ⁵¹ “Mele ma tsunu ma wushunku tsu tsu wuna uza bawu tsu panai ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kidaga le ugana bawu tsu revei ili i'ya a yain wa.”

⁵² Aku a wushunku yi, “Avu dem uza u Galili u dā? Tono Tagarāda u Kashilā mai, va wene tā matsumate mā la ma wuta a kabon ka Galili wa.”

[⁵³ Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem lazai ugono a kuwa.

8

A kanai kashankala

¹ Pini nala, Yesu lazai ubana a Masasa ma Zayitum. ² An kain ka wansai n usana u de, aku u lazai ubana a Kuwa ku Kashilā. Ama yi a tuwai a asu u ne, aku u dusuki n ele u gita le uwenishike. ³ Awenishiki a Mele n Afarishi a tukoi uka roku uza dā a kanai n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba a kapala ka kakuma ka ama. ⁴ A danai, “Kawenishiki, a kana tā uka u na n u yanyi tsishankala. ⁵ Mele ma Musa ma wenishike tsu tā, uza dā baci dem a kanai n ucun u ili i na yi a varasa yi n atali a wuna yi. Ndya vu danai?”

⁶ A dana tā ukuna u na vi tsara a wandi Yesu tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi. Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitai uyan ikorongi n majubu ma ne. ⁷ A matsa yi n keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwai u 'yangai u danai, “Gba uza dā bawu wari pini na n unyushi, u gita u fuluku katali u vara yi.” ⁸ Aku Yesu doki u kelikei u yain ikorongi.

⁹ An a panai nala, aku a lazasai maten-maten. Nkoshi n dā a gitai a lazasai, aku a asakai Yesu n uka vi pini utyoku u le. ¹⁰ Yesu 'yangai u wece yi, “Nte ama yi? Uza wā la u shamgbai u kidaga vu ugana wa?”

¹¹ U wushuki, “Uzapige, ko uza u buwa wa.”

Aku Yesu tonuko yi, “Mpa dem ma kidaga vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku vu yain unyushi u cingi wa.”]*

[‡] 7:38 Izikel 47:1; Zakariya 14:8. Ire i re i'ya a ka fuda a ka yawunsa ko ara yai dā mini ma wuta. 1) Aza dā a pityanangi n 2) ara Yesu, kagitā ka iwauwi. [◇] 7:42 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2. [§] 7:48 Uza u Yahuda u isa baci uza uza u Samariya' inyashi i'ya. A reve tā an Yesu wuta a Galili, shegai a Samariya wa. ^{*} 8:11 Akorongi a cau a roku aza dā a purai a tagarāda u Yahaya a kalatsa tā mkpanda n 7:53–8:11.

Yesu da katyashi ka likimba

¹² Yesu doki u dansai n ele, “Mpa uza da u tsu naka ama a likimba katyashi. Uza da baci dem u tonu mu, wa tsara ta katyashi ka ka tsu naka uma, kpam wa wala a asuvu a karimbi wa.”

¹³ Afarishi yi a tonuko yi, “Ama a re a dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku ta.† Shegai a'ayin a da baci va dansa kaci ka vunu, ada koshi vu tsu bidya kadyanshi ki mayun da, adama a nala, atsu tsa wushuku n ili i'ya vu danai wa.”

¹⁴ U wushunku le, “Mayun da, a kaci ka va ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpam mayun da kari. N reve ta asu u da n wutai n asu u da ma bana. Shegai eda i reve asu u da n wutai n asu u da ma bana wa. ¹⁵ Eda aza da i tsu yan afada tyoku da ama a tsu yansa. Mpa ma yanka uza u afada wa. ¹⁶ Shegai ko ma yan baci afada, a da mpa ma yan a maci a da, kpaci mari utyoku u va wa. Tata u da u suku mu wa ta kabolo na mpa. ¹⁷ Mele ma de ma dana ta, ama a re a dana baci ili i te a kaci ka ukuna, u kana ta i wushuku n ili i'ya a danai. ¹⁸ Ma ta a asuvu a aza da a ka yan kadyanshi a kaci ka va, Tata u da u suku mu vi, aya uza u ire vi.”

¹⁹ Aku a wece yi, “Nte tata u vunu vi?”

U wushunku le, “I reve mu wa, kpam i reve Tata u va wa. I reve mu baci, ya reve ta dem Tata u va.”

²⁰ U yan ta kadyanshi ka na ki a'ayin a da wari a uwenishike a Kuwa ku Kashila, evu n asu u da a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza u kana yi wa, kpaci kotsu a'ayin a ne a yan wa.

Ya fuda ya bana a asu u da ma bana wa

²¹ Yesu doki u tonukoi ama yi, “Ma laza ta n asaka da, kpam ya zama mu ta, shegai i lya baci kapala n unyushi u cingi u de, ya kuwa ta. Ya fuda ya bana a asu u da ma bana wa.”

²² Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U da tsa fuda tsa bana a asu u da wa bana wa. Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne da?”

²³ U danai, “Eda aza a likimba u na da a iyamba, shegai mpa a zuba u da n wutai. Eda aza a likimba u na da, shegai mpa uza u likimba u da wa. ²⁴ Da gai i zuwai n danai ya kuwa ta kabolo n unyushi u cingi u da ya yansa vi. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza da n da mari vi, mayun ya kuwa ta a asuvu a unyushi u cingi u de.”

²⁵ Aku a wece yi, “Ada yai?”

U wushunku le, “Mpa gai uza da n tsu tonusuko da mari vi. ²⁶ Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka de, kpam n kidaga da ugana. Shegai uza da u suku mu u tsu dansa ta ukuna u maci. Kpam n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu koshi.”

²⁷ Shegai ama yi a fuda a reve an ukuna u Tata u da wari le utonusuko wa. ²⁸ U danai, “A'ayin a da baci i radagbai Maku ma Vuma a zuba a mawandamgbani, ya reve ta an mpa gai uza da n tonuko da mari vi. Kpam ya reve ta an n tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Ili i'ya Tata u va u wenishike mu i'ya n tsu dansa. ²⁹ Uza da u suku mu wa ta kabolo na mpa, u asaka mu utyoku u va wa, kpaci n tsu rongo ta uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan.”

³⁰ Ama ushani aza da a panakai Yesu n u dansi ikuna i na yi, a wushuku ta n eyi.

Ukuna u mayun wa tuko da ta utsara u kaci

³¹ Yesu tonukoi aza da a wushuki n eyi, “I lya baci kapala n utono uwenishike u va, eda atoni a va a da a mayun. ³² Kpam ya reve ta ukuna u mayun, u tuko da kpam utsara u kaci.”

³³ Aku a wushuki, “Atsu mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da, kpam kotsu tsu gbashika uza roku wa. Nida va dana a ka tuko tsu utsara u kaci?”

³⁴ U wushunku le, “Mayun n tonuko da, gba uza da baci dem u yain unyushi u cingi, kagbashi ka unyushi u cingi ka. ³⁵ Kagbashi ka tsu rongo a kuwa ku uzapige maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo ta a kuwa ku tata u ne maco. ³⁶ Adama a nala, Maku mi ma tuko da baci utsara u kaci, ya tsara ta utsara u kaci u mayun. ³⁷ N reve ta eda mmuku ma Ibrahi n da, shegai ya ciga ta i wuna mu adama a da bawu i wushuki n

† 8:13 Udani u na vi ili i te i'ya n u da wari a 8:17.

uwenishike u va. ³⁸ Ili i'ya Tata u va u wenike mu i'ya ma tonuko da, shegai ya yansa ili i'ya tata u de u tonuko da.”

³⁹ A wushuki, “Ibirahi da tata u tsunu.”

U tonuko le, “A da baci eda mmuku ma Ibirahi n da mayun, ya yansa ta ili i'ya Ibirahi yain. ⁴⁰ N tonuko da ta ukuna u mayun u da n panai a asu u Kashila, aku ya ciga i wuna mu. Ibirahi wa yan ucun u ukuna nala wa. ⁴¹ Shegai ya yan derere ili i'ya tata u de wa yansa.”

Aku a wushuki, “Atsu ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashila n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun.”

⁴² U tonuko le, “Kashila ka baci kari Tata u de, i'ari ya ciga mu ta, kpaci a asu u Kashila da n wuta n tuwa ara de. N tuwa adama a kaci ka va wa, shegai aya u suku mu. ⁴³ I reve ili i'ya n danai wa, kpaci ya wushuku n uwenishike u va wa. ⁴⁴ Kalapansi ka tata u de, kpam ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. Eyi uza u nkunu da n uza u kaban tun a kagita. Ili i'a la i mayun a kaci ka ne wa. Kaban ka u tsu rongo a uyansa, kpaci eyi uza u kaban da. Uza u kaban da gbam koshi wa, shegai tata u kaban u da dem. ⁴⁵ An u wokoi ma tonusuko da ukuna u mayun da i zuwai bawu i wushuki na mpa. ⁴⁶ A asuvu a de ya wa fuda wa wuta karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u da? An u wokoi ma tonusuko da ukuna u mayun, ndya i zuwai i kpaɗai uwushuku na mpa? ⁴⁷ Maku ma Kashila† dem ma tsu pana ta kadyanshi ka Kashila. Shegai eda mmuku n Kashila n da wa, da gai i zuwai bawu i panai vi.”

Yesu da uzapige n Ibirahi

⁴⁸ Aza a Yahuda a wushunki Yesu, “Dere da tsu danai avu uza u Samariya u da, kpam va ta n ityoni i cingi!”

⁴⁹ U danai, “Ma n ityoni i cingi a asuvu a va wa. N naka ta Tata u va tsupige, shegai eda i 'yuwan mu unaka tsupige. ⁵⁰ Kumodu ka mari tsara n tsaraka kaci ka va tsupige wa, shegai uza roku u da pini uza da wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpam dem wa yan afada. ⁵¹ Mayun n tonuko da, uza da baci dem u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.”

⁵² A danai, “Gogo-na tsu reve ta an vari n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibirahi na ntsumate a kuwusa ta. Shegai avu vu danai, ‘Gba uza da baci u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.’ ⁵³ Vu la tata u tsunu Ibirahi tsupige da? U kuwa ta, nala dem ntsumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

⁵⁴ U wushunku le, “N naka baci kaci ka va tsupige, tsupige tsu va tsa woko ili i roku wa. Uza da u naka mu tsupige aya Tata u va, eda kpam i danai aya Kashila ka de. ⁵⁵ Eda kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi ta. N da baci kotsu n reve yi wa, ma woko ta uza u kaban tyoku u de. Shegai n reve yi ta, kpam n tono ta ili i'ya u danai. ⁵⁶ Tata u de Ibirahi zangana ta u wene utuwa u va, kpam u wene ta u yain kpam mazanga cika.”

⁵⁷ Aku a danai, “Nida va dana vu wene Ibirahi, ada tani na kotsu vu rawa ayen amangarenkupa wa?”

⁵⁸ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, kahu a matsa Ibirahi, Mpa† pini.”† ⁵⁹ An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsara a wuna yi. Shegai u puwain, u lazai u asakai Kuwa ku Kashila ki.

9

Yesu tanqasai karumba

¹ An Yesu wari a nwalu, aku u wenei vuma roku uza da a matsai karumba. ² Aku atoni a ne a wece yi, “Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na karumba? Nusa da u nusai, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?”

³ U wushunku le, “Vuma u na u rumbana adama a unyushi u ne, ko kpam u isheku i ne wa. Matsa da a matsa yi nala tsara Kashila ka wenike ucira u ne ara ne. ⁴ U kana ta tsu

† 8:58 An Yesu danai “Mpa,” aza a Yahuda a nala yi a ciba ta an Kashila ka tonukoi Musa kala ka ne ka “Mpa.” Uwuta 3:14.

yain manyan ma uza da u suku mu n kaara. Kayin ka yan ta da bawu uza wa yan manyan.
⁵ A'ayin a da mari pini naha a likimba, mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba.”

⁶ An u danai nala, aku u cikpai atatsa a iyamba, u vurai kalyon n a da, aku u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi. ⁷ Aku u tonukoi vuma vi, “Wala ba vu sawa a'eshi a vunu a kadaka ka mini ka a ka isa Silawamu.” (Kalen ka “Silawamu” ka “Uza da a Suki.”) Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U gono ta n u weni.

⁸ Ama a da a'ari a asu vi n aza da a revei karumba ki uza da wari u tsu folo vi, a wecikei, “Vuma da u tsu dusukusu pini n u foli u da na vi wa?”

⁹ Aza roku a danai, “Aya gai vi.”

Aza roku kpam a danai, “Aya wa, rotsono da gai a rotsonoi.”

Karumba ki ka rongoi gai udansa, “Mpa gai na vi!”

¹⁰ Aku a wece yi, “Nida vu yansai va wene gogo-na?”

¹¹ U wushunku le, “Vuma da a ka isa Yesu da u vurai kalyon, aku u gbara ka mu a'eshi. Pini nala, u tonuko mu n bana a Kadaka ka Silawamu n sawa a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei.”

¹² Aku a wece yi, “Nte vuma vi?”

U danai, “N reve wa.”

Afarishi a matsai uvece tyoku da u tana

¹³ A bidyai vuma da wari karumba caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi. ¹⁴ Kain ka Yesu vurai kalyon u tana sai vuma vi, kain ka Ashibi ka. ¹⁵ Pini nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, “Nida a yain vu tsarai a'eshi a vunu?”

U wushunku le, “Aya u gbara ka mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala, n wenei.”

¹⁶ Afarishi a roku a danai, “Yesu na vi a asu u Kashila da u wutai wa, kpaci wa tono mele ma Ashibi wa.”

Shegai aza roku a danai, “Vuma da wari n unyushi u cingi wa fuda wa yan ikunesavu naha wa.” Aku ka kpadai le utuwa ka te.

¹⁷ A doku a wecei vuma vi, “Ndya va dana a kaci ka vuma da u tana sa vu a'eshi yi?”

U wushunku le, “Matsumate ma.”

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumba ka caupa, kpam gogo-na wa fuda wa wene wa, aku a suki a isa isheku i ne. ¹⁹ A wece le, “Maku ma de ma na vi? I da nala i matsa yi n urumba, nida a yain aku gogo-na wa wene?”

²⁰ Aku a wushuki, “Tsu reve ta gai maku ma tsunu ma, kpam nala tsu matsa yi n urumba. ²¹ Shegai tsu reve tyoku da a yain wa wene wa. Kpam dem tsu reve uza da u tana sa yi wa. Wece ni. U ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.” ²² A dana ta nala adama a da a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gba uza da baci dem a kana i u da Yesu Kawauwi ka, wa doku wa uwa a kagata ka Kashila kpam wa. ²³ Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.”

²⁴ A doku a isa i vuma da a matsai karumba ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashila vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve ta vuma da u tana sa vu na vi uza u unyushi u cingi da.”

²⁵ U wushuki, “Ko wa n unyushi u cingi, ko wa n u da wa, mpa n reve wa. Ili i'ya gai n revei i'ya: Caupa mari ta n urumba, shegai gogo-na ma wene ta.”

²⁶ A wece yi, “Ndya u yanka vu? Nida u tana sa vu?”

²⁷ U wushunku le, “N tonuko da de, shegai i pana ka mu wa. Nida ya ciga i doku i pana ukuna vi kpam? Ya ciga i woko atoni a ne a da dem?”

²⁸ Aku a wisha yi a danai, “Ada gai katoni ka ne, atsu atoni a Musa a da. ²⁹ Tsu reve ta Kashila ka dansa ta n Musa, shegai tsu reve gbam ilyuci i'ya vuma u na u wutai wa.”

³⁰ Vuma vi u danai, “Ili i majiyan i'ya! U tana sa ta a'eshi a va, shegai nida i kpadai ureve a asu u da u wutai? ³¹ Atsu gai tsu reve ta Kashila ka tsu pana ka aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu pana ka ta uza da baci dem wa lyaka yi kayala kpam wa yansa ili i'ya u danai.

³² Tun an Kashila ka yain likimba, uza wa la u tana sai a'eshi a vuma da a matsai karumba wa. ³³ A da baci vuma u na Kashila ka ka suku yi wa, wa fuda wa yan ko i te wa.”

³⁴ A tonuko yi, “Avu uza u unyushi u cingi u da mayun mayun tun kain ka a matsa vu! Va wundya va fuda va wenishike tsu ili i roku da?” Aku a loko yi pini a kagata ka Kashila ki.

Urumba u Afarishi

³⁵ An Yesu panai ili i'ya i gitai, aku u boloi vuma vi u wece yi, “Vu wushuku wa n Maku ma Vuma?”

³⁶ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsara n wushuku n eyi!”

³⁷ U tonuko yi, “Vu wene yi de, kpam aya gai wa dansa n avu gogo-na vi.”

³⁸ Vuma vi u danai, “Asheku, n wushuku ta!” Aku vuma vi u lyakai Yesu kayala.

³⁹ Yesu tonuko yi, “N tuwa ta tsara n pecene ama a likimba. N tuwa ta n zuwa arumba a wene, aza da kpam a ka wundya ele a ka wene n wenike le ele arumba a da.”

⁴⁰ An Afarishi a da a'ari pini vi a panaka yi u danai nala, aku a wece yi, “Va wundya atsu arumba a da?”

⁴¹ U wushunku le, “A da baci eda arumba a da gnam wa, i'ari ya yan n unyushi u cingi wa. Shegai an i danai eda ya wene ta, i'a ta pini n unyushi u cingi u de.”

10

Agisani a kaliniki

¹ Yesu danai, “Mayun n tonuko da, aboki n aza a magalaka a da koshi a tsu radugu a yuwa kasaga a unu u da a ka uwa a utsutsu u asu u da a tsu zuwa ncon. ² Uza da u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki. ³ Uza da u tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwuka yi u da. Kpam ncon n ne mi n tsu pana ta kalagatsu ka ne. U tsu isa ta n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutukpa le. ⁴ A'ayin a da baci u wutukpa le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve ta kalagatsu ka ne. ⁵ A tsu tonu vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalagatsu ka ne wa.” ⁶ Yesu tonuko le ta agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tonu wa.

Yesu da kaliniki ka shinga

⁷ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, Mpa utsutsu u asu u ncon vi. ⁸ Gba aza da a lasa mu utuwa, aboki a da n aza a magalaka. Ncon mi a panaka le wa. ⁹ Mpa utsutsu vi, kpam uza da u uwai a asu u va, wa tsara ta iwauwi, wa fuda ta wa uwa kpam u wuta u zami ijani i utakuma. ¹⁰ Kaboki ka tsu tuwa ta uboki, u wuna, kpam u nangasa, shegai mpa n tuwa ta tsara n naka uma kpam a tsara u da ushani.

¹¹ “Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke ta uma u ne tsara u kangu ncon n ne. ¹² Uza da a bidyai manyan ma kalina wa tyoku u kaliniki uza da wari na ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwa, wa suma ta u asaka ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zara ncon mi ma wacinsa le. ¹³ Vuma vi u suma ta kpaci bidya da a bidya yi manyan kpam u dambula a kaci ka ncon mi wa.

¹⁴⁻¹⁵ “Mpa kaliniki ka shinga. N reve ta ncon n va, nala dem Tata u va u reve mu. Ncon n va dem a reve mu ta, tyoku da dem n revei Tata vi. N neke ta uma u va tsara n banga ncon mi. ¹⁶ Ma ta na ncon n roku n da bawu mari a asuvu a ushiga u na vi, kpam u kana ta n tuko le dem. A ka pana ta kalagatsu ka va, kpam gba a ka woko ta ushiga u te n kaliniki ka te. ¹⁷ Tata vi wa ciga mu ta kpaci ma ta ufobusi tsara n naka uma u va, kpam n tuwa n wushi u da. ¹⁸ Uza wa fuda wa wusa uma u va ara va wa. N naka ta u da adama a uciga u kaci u va. Ma ta n ucira u da ma neke u da kpam n wushi u da, tyoku da Tata u va u tonuko mu n yain.”

¹⁹ Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpada le kpam utuwa ka te. ²⁰ Aza roku a le a danai, “Ityoni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. Nda i zuwai ya panaka yi?”

²¹ Shegai aza roku a danai, “Uza da baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fuda ya kukpa a'eshi a karumba da?”

A 'yuwain Yesu

²² An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a da a tsu yan Abiki a Uciɓusa Unaka Kuwa ku Kashilaƙ a Urishelima. ²³ Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashila a asu u da a tsu isa Kafalaka ka Solomo. ²⁴ Aku aza a Yahuda yi a bolomgbonoi a kyawan yi, a danai, "Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malala ko avu ya vari? Ada baci Kawauwi ki, tonuko tsu karara."

²⁵ Yesu wushunku le, "N tonuko da de caupa, shegai i kpaɗai uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u va i wenike ta ko mpa yayi. ²⁶ Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eda ncon n va n da wa. ²⁷ Ncon n va n tsu pana ta kalagatsu ka va, n reve le ta, ele kpam dem a tsu tonu mu ta. ²⁸ N naka le ta uma u da bawu wa kotso, kpam a ka kuwa wa. Uza wa kpam la wa wusa le a kukere ku va wa. ²⁹ Tata u va u da u naka mu n ele, u la ta ili gba tsupige, kpam uza wa fuda wa wusa le a kukere ku Tata u va wa. ³⁰ Tata vi na mpa ili i te i'ya."

³¹ Pini nala, a doki a bidisai atali tsara a wuna yi. ³² Shegai u tonuko le, "N wenike da ta ili i shinga i shinga i'ya Tata u va u suku mu n yain. N ukuna u eni u da a asuvu a le ya ciga i varasa mu?"

³³ Aku a wushuki, "Adama a da vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu varasa vu wa, shegai adama a da vu yankai Kashila kadyanshi ka cingi da. Avu vuma da, shegai vu danai dere da vari n Kashila!"

³⁴ U wushunku le, "A korongu ta a Mele ma de ma Kashila ka danai, 'N da, eda ashila a da.' ³⁵ Tsu reve ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai mayun da wari hal ubana a makorishi. Kpam Kashila ka isa ta ama a nala yi ashila, aza da u nakai udani u ne.* ³⁶ Mpa gai, Tata u dangasa mu ta kpam u suku mu a asuvu a likimba. Nida ya dana n yanka Kashila kadyanshi ka cingi an n danai, 'Mpa Maku ma Kashila ma?' ³⁷ Manyan ma Tata u va wa yansa ma baci ma yansa wa, kotsu i wushuku na mpa wa. ³⁸ Shegai ili i'ya Tata u va wa yansa i'ya baci ma yansa, u gan ta i wushuku adama a nala, ko i wushuku baci n kadyanshi ka va wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya na mpa, mpa kpam ili i te i'ya n Tata vi." ³⁹ A doki a matsai tsara a kana yi, shegai u lai.

⁴⁰ Aku u ba u pasai Agata a Urudu ubana a asu u da Yahaya gitai ulyubugusu, u rongoi de. ⁴¹ Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku u le, "Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gba ili i'ya Yahaya danai a kaci ka vuma u na mayun da." ⁴² Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11

Ukpa u Li'azaru

¹ Kain ka te, mabala ma kanai vuma roku uza da a ka isa Li'azaru, uza da wa rongo a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta. ² Meri na vi, uza da vangu u ne wari n mabala mi, aya uza da u tuwai u tsungi manivi ma magulani a a'ene a Asheku, aku u yansai a da n kenji ka ne. ³ Pini nala, Meri n Marta a suki uza roku u ba u tonuko Yesu, "Asheku, uza da va ciga vi, mabala ma kana yi de."

⁴ An Yesu panai nala, u danai, "Mabala ma nala ma kotso a ukpa wa. Nala u gitai ta tsara a tuko tsupige a asu u Kashila, na mpa Maku ma Kashila, n wushi tsupige adama a nala." ⁵ Yesu wa ciga ta Marta n a'angu a ne. ⁶ Shegai an u panai a da mabala ma kana ta Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a asu u da wari vi a'ayin a re.

⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, "Tsu gonoi a Yahuda."

⁸ Atoni yi a danai, "Kawenishiki, kotsu u barakpa an azapige a aza a Yahuda a ka ciga a varasa vu a wuna vu wa. Nda i zuwai va ciga vu doku vu gono de?"

⁹ U wushuki, "Uliva dem wa ta n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a da baci dem katyashi kari la, ama a ka wala ta kpam a ka tadatsa wa. A ka wene ta kpaci a'a ta n katyashi ka likimba u na. ¹⁰ Shegai a wala baci n karimbi, a ka tadatsa ta, kpaci a'a n katyashi wa."

◇ 10:34 Ishp. 82:6. * 10:35 Aza da a wushai akani a Kashila a Masasa ma Sinai mi, a lya Musa n aza a Isara'ila.

¹¹ Aku u tonuko le, “Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana de tsara n 'yangasa yi.”

¹² Aku atoni yi a danai, “Asheku, alavu a da yi baci, wa tana ta!” ¹³ Ele n a dani ko alavu a maci a da Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko da wa tonuko le Li'azaru kuwa de.

¹⁴ Aku u wutumkpa le a kateshe, u danai, “Li'azaru kuwa de. ¹⁵ Shegai n pana ta kayanyan an bawu mari de. Adama a nala, ya rotsongusu ta i wushuku na mpa. Tuwai tsu banai ara ne gogo-na.”

¹⁶ Aku katoni ka roku Toma (uza da a ka isa “Mapeshe”) u tonukoi aza da a buwai, “Tsu soki kawenishiki ki gba tsunu, tsara tsu kuwa de kabolo n eyi!”

Yesu n Meri n Marta

¹⁷ An Yesu rawai evu, u cinai cina a cidangu de Li'azaru n a'ayin a nishi. ¹⁸ Batani n Urishelima a'a ta evu evu, evu n mel u re da. ¹⁹ Adama a nala, aza a Yahuda ushani a bansa ta idyani i ukpa ara Marta n Meri adama a ukpa u vangu u le. ²⁰ An Marta panai a da Yesu wa tuwa, aku u banai u gawunsai n eyi, shegai Meri shamgbai pini a kuwa. ²¹ Marta tonukoi Yesu, “Asheku, a da baci vari pini, vangu u va vari wa kuwa wa. ²² Shegai ko n gogo-na n reve ta Kashila ka naka vu ta ili i'ya baci dem vu folo yi.”

²³ U danai, “Vangu u vunu wa 'yanga ta u yain kpm uma.”

²⁴ Marta wushuki, “N reve ta an wa 'yanga kain ka makorishi, Kashila ka 'yangasa baci gba akushe.”

²⁵ U wushunku yi, “Mpa n tsu 'yangasa ukpa, mpa kpm uma. Aza da baci a wushuki na mpa, ko a kuwa baci a ka 'yanga ta. ²⁶ Uza da vari n uma kpm u wushuki na mpa, wa kuwa wa. Marta, vu wushuku wa?”

²⁷ U danai, “N wushuku ta, Asheku. Ada Kawauwi, Maku ma Kashila, uza da wa tuwa a likimba vi.”

Yesu sai

²⁸ An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi, u danai, “Kawenishiki ki ka rawa de, kpm ada wa wecike.” ²⁹ An Meri panai nala, aku u 'yanga gogo wa bana ara Yesu. ³⁰ Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte u buwai ve de a asu u da Marta gawunsai n eyi.

³¹ Ama ushani a tuwa le ta uwene, shegai an a wenei Meri wuta a kuwa ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana de a asu u kasaun vi tsara u sai. Aku a tono yi.

³² Meri vi u banai a asu u da Yesu vari. An u wene yi, aku u kudangi a kapala ka ne u danai, “Asheku, a da baci vari pini na, vangu u va vari wa kuwa wa.”

³³ U wene yi wa sa, ama da a'ari kabolo n eyi dem a ka sa, aku u dambulai cika. ³⁴ U wece le, “Nte i cidangu yi?”

A wushunku yi, “Asheku, tuwa vu wene asu vi.”

³⁵ Aku Yesu dem u sai.

³⁶ Ama da a'ari kushani pini evu a danai, “I wene ta tyoku da wa ciga Li'azaru cika.”

³⁷ Shegai aza roku a le a danai, “U zuwa ta karumba ka wenei. Vari u gan ta u bishinka Li'azaru ukuwa.”

Yesu 'yangasai Li'azaru a ukpa

³⁸ Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani kaaburu ka, kpm a kimba ta ka n katali ka roku a utsutsu vi. ³⁹ Aku u tonuko le, “Gindalakpai katali ki a ikengi.”

Shegai Marta danai, “Asheku, vu reve ta Li'azaru kuwa de a'ayin a nishi, kawan ka yan ta pini.”

⁴⁰ Yesu tonuko yi, “Vu asansa an n tonuko vu, ‘Vu wushuku baci va wene ta tsupige tsu Kashila?’”

⁴¹ Aku a gindalakpai katali ki a ikengi. U webelei zuba u danai, “Tata, n cikpa vu ta an vu panaka mu. ⁴² N reve ta vu tsu panaka mu ta maco, shegai n dana ta nala adama a ama da a kyawan mu na vi. Ma ciga ta a wushuku an ada vu suku mu.”

⁴³ An u kotsoi kvasu, aku u salai, “Li'azaru, wuta!” ⁴⁴ Aku u wuta. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpam upetiwa'eshi u ne n kunya.

Aku Yesu danai, “Surukpa ni i asaka yi u wala.”

A sheshei tsara a wuna Yesu

(*Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2*)

⁴⁵ Ama ushani a da a tuwai tsara a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi. ⁴⁶ Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain. ⁴⁷ Aku adarakpi a pige n Afarishi a bolomgbonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, “Ndy tsa yan? Vuma u na wa yansa ta ikunesavu ushani. ⁴⁸ Tsu asaka yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku ta n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwa a wacinsa Kuwa ku Kashila ku tsunu n uyamba u tsunu.”

⁴⁹ Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza da wari Magono ma Adarakpi a kayen ki, u danai, “Eda i reve ili i'ya i'ari pini wa! ⁵⁰ Nida ya asaka uyamba gba u kuwa? Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

⁵¹ Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wuta wa. Shegai an wari Magono ma Adarakpi a kayen ka nala ki da i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ya gita: Dana da wa dana Yesu wa kuwa ta adama a aza a Yahuda. ⁵² Adama a unyushi u aza a Yahuda a da koshi Yesu wa kuwa wa. Wa kuwa ta tsara u bolomgbono ama a Kashila a da a wacinsai a asuvu a likimba. ⁵³ Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitai ufobuso tyoku da a ka wuna Yesu.

⁵⁴ Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u asakai Urishelima. U lazai ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ari a ikengi i kakamba, aku u dusuki de n atoni a ne.

⁵⁵ An a yain evu n Abiki a Upasamgbana, aku ama ushani aza da a'ari a ilyuci i kenu kenu a lazai ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsara a wulukpe kaci ka le tyoku da Mele ma danai a yansa. ⁵⁶ A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashila ki, aku a ka wecemgbene, “Ndy i wenei? Wa tuwa gbam a asu u abiki vi?” ⁵⁷ Adarakpi a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza da baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kana yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma magulani

¹ An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasamgbana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza da u yangasai a ukpa. ² A fobusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza da wa pecike ilikulya, Li'azaru kpam wa ta pini ndishi kabolo n aza da a ka lya ilikulya n eyi. ³ Aku Meri bidyai kolubo u manivi ma mari n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Magulani ma manivi mi ma shadangi kuwa ki.

⁴ Katoni ka a ka isa Yahuza Isikariyoti wa ta dem pini. Aya wa tuwa wa neke Yesu a asu u azapige. U danai, ⁵ “Manivi ma nala mi ma rawa ta ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te.* Wari u gan ta a denge ma, aku a naka aza a unambi.” ⁶ Shegai Yahuza vi u dambula gbam n aza a unambi yi wa. U dana ta nala kpaci kaboki ka. Aya uza da wa bana makpakata ma ikebe kpam u tsu bidya ta i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.

⁷ Shegai Yesu tonuko yi, “Kotsu vu damgbarasa yi wa. U yan ta nala tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida. ⁸ Ya rongo ta n aza a unambi maco, shegai ya rongo na mpa maco wa.”

A ka ciga a wuna Li'azaru

⁹ A'ari pini, aku kakuma ka ama ka panai a da Yesu rawa de a Batani. Aku a banai an u wokoi Yesu wari de, kpam tsara a wene Li'azaru uza da Yesu yangasai a ukpa yi. ¹⁰ Adarakpi a pige yi a fobusoi dem tsara a wuna Li'azaru. ¹¹ Adama a Li'azaru, ama ushani a asaka le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

* 12:5 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 300.” Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Ubanga.

*Yesu uwai a Urishelima**(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)*

¹² An kain ka wansai, aku kakum̄a ka ama ka ka tuw̄ai uyan Abiki a Upasamgbana vi, a panai a da Yesu d̄a pini utuw̄a a Urishelima. ¹³ Aku a bidisai akere a nshuwan tsar̄a a ba a gawunsa n eyi, n a salasi,

“Hosana,† cikpalai Kashila!”

“Kashila ka zuwuka uza d̄a wari a utuw̄a a asuvu a kala ka Magono ma Zuba un̄a u shinga! Kashila ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila un̄a u shinga.”

¹⁴ An Yesu tsar̄ai maku ma makparyagi ma roku, u yuw̄ai ma. Tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashila u danai u d̄a la vi,

¹⁵ “Aza a Sihiyona,‡ kotsu i pana uwonvo wa!

Magono ma d̄e ma pini a utuw̄a,

uyuwi a maku ma makparyagi.” ◇

¹⁶ A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna vi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuw̄ai a 'yangasa yi ubana a tsupige, d̄a a cibai an Tagar̄ada u Kashila u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gb̄am a yanka yi u d̄a d̄e.

¹⁷ Ama d̄a pini ushani kabolo n Yesu a'ayin a d̄a u 'yangasai Li'azaru a ukpa, kpam u tonuko yi u wuta a kasaun ki. Gogo-na aly a ka tonusuko ama ili i'ya u yain. ¹⁸ Ama ushani a bana ta tsar̄a a cina Yesu, kpaci a pana ta ukuna u ukunosavu vi. ¹⁹ Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, “Wundyai, tsu rukpa d̄e gb̄a gb̄a! Likimba gb̄a aya a ka tonu!”

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

²⁰ Nheline n roku n bana ta a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

²¹ A banai ara Filibu (uza d̄a u wuta a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, “Uzapige, tsa ciga ta tsu wene Yesu.” ²² Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.

²³ Aku u tonuko le, “A'ayin a yan d̄e a d̄a Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne.

²⁴ Mayun n tonuko d̄a, ucun u ulya u te u rukpa baci a iyamba u kuwai wa, wa la u te vi wa. A'ayin a d̄a baci u kuwai, aku u woko ushani. ²⁵ Uza d̄a baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba ta u d̄a. Uza d̄a baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsar̄a ta uma u d̄a bawu wari n utyoku. ²⁶ Uza d̄a baci wa ciga u gbashika mu u kana ta u tonu mu, tsar̄a kagbashi ka va ka rongo a asu u d̄a baci dem mari, kpam Tata u va wa naka ta uza d̄a baci dem u gbashika mu tsupige.”

Yesu dansai ukuna u ukpa u ne

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Gogo-na n dambula ta cika. N dya ma dana? N dana wa, ‘Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi?’ Nala wa, n tuwa ta a'ayin a na adama a na, tsar̄a n pana ikyamba. ²⁸ Tata, wenike ama tsupige tsu vunu!”

Aku kalagatsu ka wuta a zuba ka danai, “N wenike ta tyoku d̄a mari n tsupige kpam ma doku ta ma wenike.”

²⁹ Kakuma ka ama ka kari pini kushani vi a pana ta kalagatsu ki, aku aza roku asuvu a le a danai makpankashila ma. Shegai aza roku a danai, “Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!”

³⁰ Aku Yesu tonuko le, “Adama a d̄e a d̄a kalagatsu ki ka tuwai, adama a va a d̄a wa.

³¹ Gogo-na a'ayin a yan d̄e a d̄a Kashila ka yanka ama a likimba afada. Kpam dem a'ayin a d̄a, a d̄a wa loko uza d̄a wa lya tsugono tsu likimba u na. ³² A 'yangasa mu baci a zuba u mawandamgbani, ma zuwa ta ya dem u tuwa ara va.” ³³ Yesu dana ta nala tsar̄a u wenike tyoku d̄a wa kuwa.

³⁴ Kakuma ki ka danai, “Mele ma tsunu ma tonuko tsu ta Kawauwi ka rongo ta n uma hal ubana. Nida va dana a ka 'yangasa ta Maku ma Vuma a zuba u mawandamgbani? Ya Maku ma Vuma mi?”

† 12:13 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsar̄a a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ‡ 12:15 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 12:15 Zak. 9:9.

³⁵ Yesu wushuki, “Ya tsarā tā katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin a dā i'ari a katyashi, tsarā i taḍātsā wa a'ayin a dā baci karimbi ka danda dā. Shegai ya wala baci a karimbi, ya fuda ya reve asu u dā ya bana wa. ³⁶ Wushuki n uza dā u tsu zuwa katyashi ka tuwā tun wari kabolo n aḍa, tsarā i woko aza dā a a'ari a katyashi.”

Aza roku a 'yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsarā a wene yi wa. ³⁷ Ko an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa. ³⁸ Nala gitā tā tsarā ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu,

“Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai?

Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?” ◇

³⁹ Matsumate mi ma doku tā ma danai, ili i'ya i zuwai a kpaḍai uwushuku i'ya na:

⁴⁰ “Magono ma Zuba ma zuwa tā a'eshi a ama yi a rumbanai, kpm u zuwa le a ryagbajai.

Mpa Magono ma Zuba, n yan tā nala tsarā a wene ko a reve wa, kpm kotsu a kpatala utuwā ara vā, tsarā n tanasa le wa.” ◇

⁴¹ Matsumate mi ma dana tā nala kpaci u wene tā tsupige tsu Yesu, kpm u dansai ukuna u ne.

⁴² A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku tā n eyi. Shegai an a ka pana uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u dā a kateshe wa, kotsu a wutukpa le a asuvu a kagata ka Kashilā wa. ⁴³ A tsu la tā uciga icikpali i ama kapala n icikpali i Kashilā.

Yesu tuwā tā u wauwa likimba

⁴⁴ Yesu 'yangasai kalagatsu ka ne u danai, “Gbā uza dā baci dem u wushuki nā mpa, nā mpa dā koshi u wushuku wa, hal dem n uza dā u suku mu dā u wushuki. ⁴⁵ Uza dā kpm u wene mu, u wene tā dem uza dā u suku mu. ⁴⁶ N tuwā tā a likimba n woko katyashi, tsarā uza dā baci dem u wushuki nā mpa u rongo a asuvu a karimbi wa.

⁴⁷ “Uza dā u panai kadyanshi ka vā aku u 'yuwain ka utono, mpa ma kidāga yi ugana wa. Kpaci n tuwā tsarā n kidāga likimba ugana wa, shegai n wauwa u dā. ⁴⁸ Uza dā wa kidāga uza dā u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kidāga yi ugana kain ka makorishi. ⁴⁹ Ili i'ya n wenishikei ara vā dā i wutai wa. Tata u dā u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike. ⁵⁰ N reve tā ili i'ya u danai ama a yain i zuwa tā ama a yain uma hal ubana. Da i zuwai n tonuko dā dere ili i'ya Tata u tonuko mu.”

13

Yesu bacangusi a'ene a atoni a ne

¹ Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasambana ka yain. Yesu reve tā a'ayin a yan dē a dā wa asakā likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga tā ama a ne a dā a'ari a likimba, kpm gogo-na pini na u wenike le tā uciga vi gbā gbā bawu utyoku.

² Yesu n atoni a ne a ka lya kabolo n kuvuli. Cina Kalapansi ka zuwa dē Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsarā u neke yi. ³ Yesu reve tā Tata naka yi tā ucira u ili gbā, u wutā tā a asu u Kashilā, kpm nte wa gono dē ara ne. ⁴ An a'ari a ulya ilikulya, Yesu 'yangai u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne. ⁵ U tsungi mini a kabelu u gitai ubacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a dā n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

⁶ Yesu tuwai ara Simo Bituru, eyi kpm u tonuko yi, “Asheku, aḍa va ciga vu bacangusu mu a'ene?”

⁷ Yesu wushunku yi, “Vu reve ili i'ya mari uyan wa, shegai va tuwā tā va reve.”

⁸ Bituru danai, “Nala wa, va bacangusu a'ene a vā wa.”

Yesu wushuki, “N bacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te dā a asuvu a ama a vā wa.”

⁹ Simo Bituru danai, “Asheku, ƙaƙangusu gɓam a'ene a va koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci.”

¹⁰ Yesu danai, “Vuma u sumba baci, ikyamba i ne gba i tsu takpa ta sarara. A'ene a ne a da koshi wa ƙaƙangusu. Eda ama i'a ta sarara, shegai gba de da wa.” ¹¹ Yesu reve ta uza da wa kpatalaka yi, da gai i zuwai u danai, “Gba de da i'ari sarara wa.”

¹² An u kotsoi ubacangusu a'ene a le gba, aku u ukai matogo ma ne u gonoi u dusuki. U wece le, “I reve ili i'ya n yanka da gogo-na vi? ¹³ I tsu isa mu ta ‘Kawenishiki’ n ‘Asheku’ kpam dere da wari, kpaci ili i'ya mari i'ya la vi. ¹⁴ Mpa, Asheku n Kawenishiki, n ƙaƙangusu ta a'ene a de gogo-na. Eda dem i ƙaƙangusu a'ene a atoku a de. ¹⁵ N yan ta nala tsara u woko da iryoci tsara i yain dem tyoku da n yanka da. ¹⁶ Mayun n tonuko da, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza da u suku yi tsupige wa. ¹⁷ I reve ta ili i na yi gba kpam Kashila ka zuwuka da ta unu u shinga i tono baci i'ya.”

¹⁸ “Gba de da ma yanka kadyanshi wa. N reve ta aza da n dangasai. Shegai u kana ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i woko mayun. Kpam a dana ta, ‘Vuma da wa lya kabolo na mpa u kpatalaka mu ta kucina!’

¹⁹ “Tonuko da ma tonuko da kahu ukuna vi u gita, tsara u gita baci kotsu i wushuku an mpa mari uza da wari pini maco. ²⁰ Mayun n tonuko da, uza da baci u wushai katsumate ka va, mpa u wushai. Uza da baci kpam u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu.”

Yesu danai ili i'ya ya gita n eyi

(Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ An Yesu danai nala, u dambula ta cika. U tonuko le a kateshe, “Mayun n tonuko da, uza u te de wa neke mu ta.”

²² A fuda a reve gɓam kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka wundyamgbana. ²³ Uza u te a asuvu a atoni yi uza da Yesu wa uciga cika wa ta ndishi evu n eyi. ²⁴ Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, “Wece yi, ya wa dansaka?”

²⁵ Katoni ki ka rabai evu n Yesu ka wece yi, “Asheku, ya va dansaka a asuvu a tsunu?”

²⁶ Yesu wushuki, “Ma daba ta kawon ka na a kusan. Uza da baci n nakai ka, aya gai wa kpatalaka mu vi.” Aku u dabai kawon ki a kusan u nakai Yahuza maku ma Simo Isikariyoti.

²⁷ An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi* ka uwa yi.

Yesu danai, “Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan.” ²⁸ Uza wa la a asuvu a aza da a ka lya kabolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko yi nala wa. ²⁹ Shegai adama a da wari kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsai a da tonuko da Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kpam u ba u nei aza a unambi ikebe. ³⁰ An u lyuki kawon ka Yesu naka yi vi, aku u wuta n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

³¹ An Yahuza lazai, Yesu danai, “A'ayin a tuwa ta a da mpa Maku ma Vuma ma uwa a asuvu a tsupige tsu va, kpam Kashila ka wusha ta tsupige adama a ili i'ya ya gita na mpa. ³² Kashila ka wusha baci tsupige adama a va, Kashila n kaci ka ne wa wenike ta ama tyoku da tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsari gogo.

³³ “Mmuku n va, ma tsu ta n baraka n ada kenu. Ya tuwa ta ya zama mu, shegai ya wene mu wa. N tonuko da tyoku da n tonukoi ama, ‘Ya bana a asu u da ma bana wa.’

³⁴ “Shegai mele ma savu ma ma naka da. I cigi atoku a de dere tyoku da n ciga da. ³⁵ Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve ta eda atoni a va a da.”

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Simo Bituru wecei Yesu, “Asheku, nte va bana?”

Yesu wushuki, “Asu u da ma bana ya fuda ya bana wa, shegai ya tuwa ta ya bana.”

³⁷ Bituru wece yi, “Asheku, ndya i zuwai bawu ma tono vu gogo-na? Ma ta ufobusi tsara n kuwa adama a vunu!”

* 13:27 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁸ Yesu wece yi, “V̄ari ufobusi vu kuw̄a adama a v̄a? Mayun n tonuko vu, kahu kapen ka sala, va nana mu t̄a hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa.”

14

Yesu d̄a ure ubana a asu u Tata

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashil̄a, i wushuku kpam n̄a mpa. ² A'unu a d̄a pini ushani a kuwa ku Tata u v̄a, kpam nte ma bana d̄e tsar̄a n fobusuko d̄a asu. A da baci nala w̄ari wa, m̄ari ma tonuko d̄a t̄a. ³ A'ayin a d̄a baci n yain nala, aku n gono n bidya d̄a ubana ara v̄a, aku tsu rongoi d̄e kabolo. ⁴ I reve t̄a ure u asu u d̄a ma bana.”

⁵ Toma tonuko yi, “Asheku, tsu reve asu u d̄a va bana wa. Nid̄a tsa reve ure u ubana d̄e?”

⁶ U wushuki, “Mpa ure u d̄a wa wenike ukuna u maci u Kashil̄a, u nak̄a kpam ama uma. Uza w̄a la wa bana a asu u Tata wa, she u tono mu. ⁷ I reve mu baci, ya reve t̄a dem Tata u v̄a. Shegai gogo-na i reve yi t̄a, kpam i wene yi t̄a.”

⁸ Filibu danai, “Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi koshi.”

⁹ Yesu wushuki, “Filibu, n rongo t̄a n ad̄a a'ayin ushani. Ndyā i zuwai vu kpad̄ai ureve ko ya mpa m̄ari? Uza d̄a baci dem u wene mu, u wene t̄a dem Tata vi. Nid̄a vu danai ‘Wenike tsu Tata vi?’ ¹⁰ Vu wushuku an mpa ili i te i'ya tsar̄i n Tata vi, kpam Tata vi ili i te n̄a mpa wa? Kadyanshi ka n yanka d̄a ara v̄a d̄a ka wut̄ai wa. Tata d̄a w̄ari a asuvu a v̄a, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u yain. ¹¹ Wushuki n̄a mpa an n danai Tata vi ili i te i'ya tsar̄i, kpam mpa vi ili i te i'ya tsar̄i n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka v̄a wa, u gan t̄a i wushuku adama a ikunesavu i na yi. ¹² Mayun n tonuko d̄a, uza d̄a baci u wushuki n̄a mpa, wa fud̄a t̄a wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun d̄a, aza d̄a a wushuki, a ka yan t̄a hal gb̄am ili i'ya i lai la, kpaci ma bana t̄a ma rongo d̄e n Tata u v̄a. ¹³ Kpam i folo baci ili a asuvu a kala ka v̄a, ma yanka d̄a t̄a i'ya, tsar̄a Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata. ¹⁴ Ma yan t̄a ili i'ya baci dem i foloi a asuvu a kala ka v̄a.

Kazuwamgbani ka utuw̄a u Kulu Keri

¹⁵ “Ya ciga mu baci, ya yan t̄a ili i'ya n danai i yain. ¹⁶ Ma folo t̄a Tata, eyi kpam wa nak̄a d̄a t̄a Kab̄angi ka roku, uza d̄a wa rongo n ad̄a hal ubana. ¹⁷ Aya Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashil̄a. Ama a likimba a wusha yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi t̄a, kpaci u rongo t̄a ara d̄e kpam wa rongo t̄a a asuvu a d̄e. ¹⁸ N laza baci, ma as̄ak̄a d̄a utyoku u d̄e tyoku u mkpan wa, ma gono t̄a ara d̄e. ¹⁹ A'ayin kenu ama a likimba a na a ka fud̄a a wene mu wa, shegai ed̄a ya wene mu t̄a. Kpam adama a d̄a m̄ari n uma, ed̄a dem ya yan t̄a uma. ²⁰ Kain ka nala ka tuw̄a baci, ya reve t̄a an ili i te i'ya m̄ari n Tata vi. Ya reve t̄a ed̄a dem ili i te i'ya i'ari n̄a mpa, mpa kpam ili i te i'ya m̄ari n ad̄a. ²¹ Uza d̄a baci dem wa ciga mu, wa yan t̄a ili i'ya n danai, kpam Tata u v̄a wa ciga yi t̄a. Mpa dem ma ciga yi t̄a, kpam n wenike yi ko mpa yayi.”

²² Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, “Asheku, ndyā i zuwai vu fobusoi vu wenike kaci ka vunu ara tsunu, bawu va wenike kaci ka vunu a asu u ama a likimba a d̄a a buwai?”

²³ Yesu wushuki, “Ama a ciga mu baci, a ka yan t̄a ili i'ya n tonuko le a yain. Tata u v̄a wa ciga le t̄a, aku tsu tuw̄a ara le tsu dusuku n ele. ²⁴ Shegai uza d̄a baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na vi, ara v̄a d̄a i wut̄ai wa, shegai ara Tata d̄a u suku mu.

²⁵ “N tonuko d̄a t̄a ili i na yi tun m̄ari kabolo n ad̄a. ²⁶ Kab̄angi ki ka wenishike d̄a t̄a ili dem, kpam wa zuwa d̄a t̄a i ciba gb̄a ili i'ya n tonuko d̄a. Kab̄angi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka v̄a. ²⁷ N zuwa d̄a t̄a i panai mazanḡa a atakasuvu a d̄e. Iacun i mazanḡa ma m̄ari a katakasuvu ka v̄a ka ma zuwa d̄a i tsar̄a. N zuwa d̄a i tsar̄a ndishi n shinga n na mi dere tyoku d̄a ama a likimba a zuwa d̄a i tsar̄ai wa. Adama a nala kotsu i namgba katsum̄a ko i pana uwonvo wa.

²⁸ “I panaka mu ta an n danai ma laza ta kpm ma bana ta ma gono ara de. Ya ciga mu baci mayun, u gan ta i yain mazanga ma ma gono ara Tata, kpaci u la mu ta tsupige. ²⁹ N tonuko da ta ili i na yi gba gogo-na kahu i tuwa i gita, tsara i gita baci, i wushuku. ³⁰ Ma barakpa n ada na n dansi wa, kpaci uza da wa lya tsugono tsu likimba u naha wa ta a utuwa. Shegai wa n ucira a kaci ka va wa. ³¹ Ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsara ya dem a likimba u reve ma ciga yi ta.

“Gogo-na tuwai tsu walai.”

15

Katyaci n atyangi

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, “Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u va u da kacimbi. ² Katyangi ka baci kari a asuvu a va bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara ta kpm u lapula katyangi ka baci dem ka matsasa tsara ka doku ka matsa cika. ³ Ili i'ya n tonuko da i zuwa ta i lapulai. ⁴ Ya rongo baci kabolo na mpa, ma rongo ta dem kabolo n ada. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafuda ta ka matsa ka baci kabolo n kami ka ne. Nala dem eda ya fuda ya yan ili wa, she i'a kabolo na mpa.

⁵ “Mpa kami ka katyaci ki, eda atyangi. Uza da baci wa rongo kabolo na mpa, mpa kpm ma rongo kabolo n eyi, wa matsa ta ilimaci cika. Shegai ya fuda ya yan ili wa, she n banga da. ⁶ Uza da baci bawu wari kabolo na mpa, wa ta tyoku u katyangi ka a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya ta atyangi a ekpi tsara a varangu a da a akina, a runukpa a da. ⁷ I rongo baci kabolo na mpa kpm i tonoi uwenishike u va, ya folo ta Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpm wa naka da ta i'ya. ⁸ Ya matsasa baci ilimaci ushani, nala wa wenike ta ama eda atoni a va a da, kpm ya wenike ta ama tsupige tsu Tata u va.

⁹ “Ma ciga da ta tyoku da dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu a ucigi u va. ¹⁰ I yan baci ili i'ya n danai, ya rongo ta a asuvu a uciga u va. Tyoku da n yain ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain, kpm ma rongo a asuvu a uciga u ne. ¹¹ N tonuko da ta ili i nala yi tsara i tsara mazanga ma dem n tsara, kotsu mazanga ma de ma namba ili wa. ¹² Ili i'ya ma tonuko da i yain i'ya na: Cigai atoku a de tyoku da dem mpa n ciga da. ¹³ Vuma u kuwa baci adama a kaje ka ne, nala wenike ta an wari n uciga u pige u da u lai u ya dem.

¹⁴ Eda aje a va a da, i tonu baci ili i'ya n danai. ¹⁵ N buwa da kpm u'isa agbashi wa, adama a da uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gba wa. Shegai n isa da ta aje kpaci n tonuko da ta gba ili i'ya Tata u va u tonuko mu. ¹⁶ I dangasa mu wa, mpa n dangasa da. Kpm n naka da manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya barakpa. Aku Tata u naka da gba ili i'ya baci dem i foloi n kala ka va. ¹⁷ Ili i'ya n tonuko da i yain i'ya na: Cigai atoku a de.

Ama a likimba a kovi atoni

¹⁸ “Ama a likimba a na a kovo da baci, cibai a gita ta a kovo mu. ¹⁹ Eda aza a likimba a da baci, wa ciga da ta tyoku da u tsu ciga ama a ne. Shegai n dangasa da ta a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Da i zuwai likimba u kovo da. ²⁰ Cibai ili i'ya n tonuko da: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka da ta dem. Kpm a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan ta dem ili i'ya ya tonuko le. ²¹ Shegai a ka yan da ta mavura adama a da i'ari ama a va. A ka yan ta nala kpaci a reve uza da u suku mu wa. ²² A da baci n tuwai n dansai n ele wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'a n ure u uwuta a unyushi u cingi u le wa. ²³ Uza da baci dem u kovo mu, u kovo ta dem Tata u va. ²⁴ N yan ta ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A da baci mari n yain manyan ma nala wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene ta ili i'ya n yain, gba n nala a kovo mu n Tata u va dem. ²⁵ Nala gita ta tsara ili i'ya i'ari ukorongi a Mele ma le i woko mayun: ‘A kovo mu bawu kagita.’ ◇

²⁶“Ma sukunku dā tā uza dā a ka isa Kabangi. Wa wuta tā a asu u Tata, aku u tuwa ara de. Aya Kulu ku mayun. U tuwa baci, wa dansa tā ukuna u va. ²⁷Eda dem u kana tā i tonuko ama ukuna u va, kpaci i rongoi tā kabolo nā mpa tun a'ayin a dā n gitai uwenishike.”

16

¹Yesu lyai kapala n kadyanshi, “N tonuko dā tā ukuna u na kotsu i asaka uwushukusu nā mpa wa. ²A ka loko dā tā a agata a Kashila. Kpam a'ayin a ka tuwa tā a dā ama a ka wunusa dā, a yan baci nala a ka wene tā yavu Kashila ka a ka gbashika. ³A ka yansa tā ikuna i nala yi kpaci a reve Tata vi wa, kpam a reve mu wa. ⁴Shegai n tonuko dā tā ukuna u na vi gampa, tsara a'ayin yi a rawa baci a dā a ka yan ikuna i nala yi, ya ciba tā ili i'ya n tonuko dā.

Manyan ma Kulu Keri

“A'ayin a dā n gitai uwenishike, n tonuko dā ili i na yi wa, adama a dā mari kabolo n ada. ⁵Gogo-na ugono u dā mu a asu u uza dā u suku mu. Shegai ko uza a asuvu a de wa la u wece mu, ‘Nte va bana?’ wa. ⁶Gogo-na an n tonuko dā, atakasuvu a de a shadangu de n unamgbukatsuma. ⁷Shegai ukuna u mayun u dā ma tonuko dā, wa laka dā tā tsulobo n laza. N laza baci, ma sukunku dā tā Kabangi ki. Shegai n laza baci wa, Kabangi ka nala ki ka tuwa wa. ⁸A'ayin a dā baci Kabangi ki ka tuwai, wa wenike tā ama a likimba an a nusai a udani u dā a danai, ‘Tsu reve tā n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve tā kpam n ili i'ya i'ari dere, n tyoku dā Kashila ka tsu yanka unyushi u cingi afada.’ ⁹A nusa tā a ukuna u unyushi u cingi, adama a dā bawu a wushuki nā mpa. ¹⁰A nusa tā a ukuna u ili i'ya i'ari dere, kpaci a asu u Tata u dā ma bana kpam ya doku ya wene mu wa. ¹¹A nusa tā a ukuna u afada, kpaci Kashila ka kidaga de uza dā wa lya tsugono tsu likimba u na ugana.

¹²Ma tā n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko dā, shegai gogo-na i la tā ucira u dā ya reve. ¹³A'ayin a dā baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u Kashila ku tuwai, ka zuwa dā tā i reve gba ikuna i mayun i'ya i tsu wuta a asu u Kashila. Wa dansa ili i'ya i wuta ara ne wa, shegai u dansa ili i'ya u panai koshi, kpam wa tonuko dā tā ili i'ya ya tuwa. ¹⁴Wa naka mu tā tsupige, kpaci wa bidya tā ili i'ya n danai u tonuko dā. ¹⁵Gba ili i'ya Tata wari n i'ya, i va i'ya dem. Da gai i zuwai n danai Kulu ka bidya tā ili i'ya n danai u tonuko dā vi.

Unamgbukatsuma wa woko tā mazanga

¹⁶“A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i doku i wene mu.”

¹⁷Aza roku a asuvu a atoni a ne a ka dansa utyoku u le, “Ndyā kalen ka kadyanshi ka Yesu danai vi, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu.’ Kpam ndya kalen ka u danai ‘Adama a dā ma gono a asu u Tata?’” ¹⁸A doki a wecikei, “Ndyā kalen ka ‘a'ayin kenu yi’? Tsu reve ili i'ya wa tonu wa.”

¹⁹Yesu reve tā atoni yi a ka ciga tā a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, “Kaci ka de ka ya wecemgbenishē an n danai, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu’? ²⁰Mayun n tonuko dā, ya sa tā kpam i namgba katsuma, shegai likimba wa pele tā. Ya namgba tā katsuma, shegai unamgbukatsuma u de wa woko tā mazanga. ²¹A'ayin a dā baci uka wa matsa, u tsu pana tā mbala, kpaci a'ayin a ilimaci a ne a rawa de. Shegai u kotso baci ilimaci yi, aku u asansa nā mbala mi, adama a dā wari ipeli an u matsai maku mi a likimba. ²²Nala dem wari ara de. Gogo-na i namgba tā katsuma, shegai ma doku tā ma wene dā, kpam i yain mazanga ma bawu ko uza wa fuda wa shamkpa dā ma. ²³A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko dā, Tata u va wa naka dā tā gba ili i'ya baci i foloi n kala ka va. ²⁴Kotsu i folo icun ili i na caupa wa. Rongoi ufoluso, Kashila ka naka dā tā i'ya, tsara i shadangu n ipeli.

Kawauwi ka lya tā kaci ka likimba

²⁵“N yan tā kadyanshi ka na ki n agisani, shegai a'ayin a ka tuwa tā a dā bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko dā gba ikuna i Tata karara. ²⁶Ya folo tā Tata vi n kala ka va, shegai u kana mpa n foluko dā Tata vi wa. ²⁷Kashila Tata u ciga dā tā adama a dā ya

ciga mu, kpam i wushuki an ara ne da n wuta. ²⁸ Asu u Tata u da n wuta, aku n tuwa i likimba. Gogo-na kpam ma asaka likimba n gono a asu u Tata.”

²⁹ Atoni yi a danai, “Gogo-na da va dansa n atsu karara! N agisani a da kpam va dansa wa. ³⁰ Gogo-na da tsu revei an vu revei ili gba. Va wushunku ta uza keci ku ne tun kahu gbam u wecike. Nala u zuwa tsu ta tsu wushuki an a asu u Kashila u da vu wuta.”

³¹ Yesu wushuki, “Mayun da i wushuki gogo-na vi? ³² A'ayin a ka tuwa ta, kpam gbam a rawa de, a da a ka wacinsa da gba de, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i asaka mu utyoku u va. Shegai Tata wa rongo ta kabolo na mpa, adama a nala ma rongo utyoku u va wa.

³³ “N tonuko da ta ikuna i na yi tsara i tsara ipeli i maci adama a da i wokoi ili i te na mpa! Likimba wa zuwa da ta i pana ikyamba, shegai kotsu i gbama asuvu, kpaci n lya ta kaci ka ucira u likimba.”

17

Yesu yankai atoni a ne kavas

¹ An Yesu kotsoi udansa gba ili i na yi, u webelei zuba u danai, “Tata, a'ayin a yan de. Naka Maku ma vunu tsupige, tsara Maku mi dem ma naka vu tsupige. ² Vu naka ta Maku mi ucira a kaci ka ama gba, tsara Maku mi ma naka uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da vu naka yi gba. ³ Ure u utsara uma u da bawu wari n utyoku u da na: a reve vu, uza da wari Kashila ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza da vu suki. ⁴ N wenike ta tsupige tsu vunu a likimba an n kotsoi manyan ma vu naka mu n yain. ⁵ Gogo-na Tata, doku vu naka mu tsupige tsa mari n tsa an mari kabolo n avu kahu a yain likimba.

⁶ “Vu naka mu ta atoni a roku pini a likimba u naha, kpam n wenike le ta tyoku da vari. Aza a vunu a da caupa, shegai vu naka mu n ele, kpam a gorimuko ta kadyanshi ka vunu. ⁷ A reve ta vu naka mu gba ili i'ya mari n i'ya. ⁸ Kpaci n tonuko le ta ili i'ya vu tonuko mu, kpam a wushuku ta n i'ya. A reve ta n wuta ara vunu, kpam a wushuku ta an ada vu suku mu. ⁹ Ma le ta uyanka kavas. Aza a likimba a da mari uyanka kavas wa, shegai aza da vu naka mu, adama a da a'ari aza a vunu. ¹⁰ Gba ama a nala yi aza da a'ari atoni a va aza a vunu a da, kpam gba aza da a'ari atoni a vunu aza a va a da dem. Mayun a wenike ta tyoku da tsupige tsu va tsari. ¹¹ Ma ta utuwa ara vunu. Ma shamgba a likimba kpam wa. Shegai atoni a va a buwa ta ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunu; wata, kala ka vu naka mu, tsara ko ili i sawa le wa. Aku a bolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ¹² N ucira u vunu u da, ucira u da vu naka mu tun mari a likimba n u da n bishinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwan wa, shegai uza da u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpa vi koshi, tsara a shadangu ili i'ya Tagarada u Kashila u danai.

¹³ “Gogo-na mpa la a utuwa ara vunu. Shegai n dansa ta ili i na yi tun mari a likimba, tsara atoni a va a shadangu n mazanga tyoku da dem mari. ¹⁴ N tonuko le ta akani a vunu. Shegai ama a likimba a na a kovo le ta, adama a da bawu a'ari ili i te n ama a likimba. Tyoku da dem mpa mari ili i te n likimba wa. ¹⁵ Tonuko da ma tonuko vu vu wutukpa le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu bishinka uza u cingi vi u sawa le. ¹⁶ Mari a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a da wa. ¹⁷ Gonuko le sarara vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunu a da a'ari a mayun. ¹⁸ N suku le ta a likimba, tyoku da dem vu suku mu a likimba. ¹⁹ N neke ta kaci ka va n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.

²⁰ “N yanka ta atoni a nala yi kavas, kpam dem ma yanka ta aza da a ka tuwa a wushuku na mpa kavas adama a ili i'ya atoni a va a ka tonuko le a kaci ka va. ²¹ Ma ciga ta gba le a woko ili i te n atoku, tyoku da mari ili i te n avu, avu kpam ili i te na mpa. Ma ciga ta dem a woko ili i te n atsu. Ama a likimba kpam a ka wushuku ta an a da vu suku mu. ²² N naka ta ama a na tsupige tsa vu naka mu tsara a woko ili i te, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ²³ Mpa ili i te i'ya mari n ele, avu kpam ili i te i'ya vari na mpa, tsara a woko ili i te gba. Tsara ama a likimba a reve an ada vu suku mu. A reve kpam an va ciga atoni a va tyoku da va ciga mu.

²⁴ “Tata, vu *naka* mu *ta* ama a na yi, kpam ma ciga le *ta* a rongo a asu u *da mari*, *tsara* a wene tsupige tsu *va*, tsupige tsa vu *naka* mu adama a *da* va ciga mu kahu uyan u likimba.

²⁵ “Tata, ada *vai* uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu *ta*, kpam ama a na a reve *ta* an vu suku mu. ²⁶ N wenike le *ta* tyoku *da* *vai*, kpam ma lya *ta* kapala n uyansa nala. Kotsu a cigambana dere tyoku *da* vu ciga mu, *tsara* n bolomgbono n ele.”

18

A kangi Yesu

(*Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53*)

¹ An Yesu kotsoi kavas, aku a lazai kabolo n atoni a ne a pasai *Karara* ka Kidiron. A rawai a asu u *da* *vai* na *ndanga* n zayitum ushani, aku a uwai pini. ² A tsu bansa *ta* pini asu u vi, adama a nala a *da* i zuwai Yahuza, uza *da* u nekei Yesu u revei asu u *da* a *vai*. ³ Adarakpi a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku *Kashila* *tsara* a soku Yahuza. Kabolo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a *ta* *u* *ba* ni n iwunukatsu na *ncikalu*, n *avas*. Yahuza *da* tonoi n ele hal ubana a asu vi.

⁴ Yesu reve *ta* *gba* ili i'ya ya *gita* n eyi, aku u rabai a kapala u wece le, “Ya ya zama?”

⁵ A wushuki, “Yesu uza u Nazara.”

U wushunku le, “Mpa Yesu!” (Yahuza uza *da* u *kpatalakai* Yesu vi, *wa* *ta* kushani pini n asoje yi.) ⁶ An u tonuko le, “Mpa gai vi,” aku a *batasai* n *kucinacina* hal a rukpusai a iyamba.

⁷ U doku wece le, “Ya ya zama?”

A danai “Yesu uza u Nazara.”

⁸ U wushunku le, “N tonuko *da* *de* mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, *asakai* atoni a *va* a laza.” ⁹ Nala *gita* *ta* *tsara* ili i'ya u danai caupa i woko mayun: “N puwunsa ko uza u te a asuvu a aza *da* vu *naka* mu wa.”

¹⁰ Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi. (Kala ka kagbashi ki ka Malaku.) ¹¹ Yesu tonukoi Bituru, “Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku *da* Tata u *va* u fobusoi wa?”

A bankai Yesu a asu u Magono ma Adarakpi

(*Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54*)

¹² Uzapige u kuvon† u Roma n asoje a ne, kabolo n aza a uwundya u Kuwa ku *Kashila* a *kana* Yesu aku a sira yi. ¹³ A *gita* a banka yi ara Hanana, koku u Kayafa, uza *da* *vai* Magono ma Adarakpi a kayen ki. ¹⁴ Kayafa *da* *vai* u tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u *da*, “Wa la *ta* tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u *da* a ama *gba* a ka kuwa.”

Bituru nanai Yesu

(*Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57*)

¹⁵ Simo Bituru n katoni ka roku a tonoi Yesu. Katoni ki n Magono ma Adarakpi mi a revemgbene *ta*, adama a nala u uwa *ta* pini a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarakpi mi kabolo n Yesu. ¹⁶ Shegai Bituru vana yi pini a utsutsu u kuwa vi. Aku katoni ki ka gonoi ka dansai n makere ma *mari* kagbashi uza *da* *vai* a utsutsu. Aku u *asakai* Bituru uwai, ¹⁷ makere mi ma wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”

¹⁸ A'ayin yi a ka yan *ta* *kutanu*, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa ku *Kashila* a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u shamgbai *tsara* u lyashuku.

Magono ma Adarakpi ma yansai Yesu keci

(*Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71*)

¹⁹ Magono ma Adarakpi ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n uwenishike u ne. ²⁰ Yesu wushuki, “N yansa *ta* *kadyanshi* *tsara* ya dem pana. N rongo *ta* uwenishike a agata a *Kashila* n Kuwa ku *Kashila*, a asu u *da* *gba* aza a Yahuda a tsu bolomgbono. N tsu dana

ili ukpawunsi wa. ²¹ Nida va yan mu keci ku na? Wece ama da a panai uwenishike u va. A reve ta ili i'ya n dansai.”

²² An Yesu danai nala, aku uza da wa wundya Kuwa ku Kashila ki u basa yi, u danai, “Ya vari hal va dansa n Magono ma Adaraki naha?”

²³ Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun da baci, nida u basa mu?”

²⁴ Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Adaraki.

Bituru doki u nanai Yesu

²⁵ A'ari pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuki, aku a wece yi, “Avu dem katonni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Shesai Bituru nanai u danai, “Nala wa, mpa wa!”

²⁶ Kagbashi ka Magono ma Adaraki ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci ku vuma da a kapai kutsuvu. U danai, “Yavu va da n wene vu ta a asu u ndanga n zayitum kabolo n eyi, ko n wene vu wa?”

²⁷ Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu

(Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Kayafa kotsu ta uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu, gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shesai ama yi a uwa pini a kuwa ki wa. A da baci uza roku a asuvu a le wari u uwai pini, wari wa woko ta n ashinda, kpam Mele ma asaka yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa. ²⁹ Aku Bilatu wuta a uwotsu vi u wece le, “Kadyanshi ka eni ka i tukoi vuma u na n ka?”

³⁰ A wushuki, “A da baci vuma u na wari uza u unyushi wa, tsara tsa tuko yi ara vunu wa.”

³¹ Bilatu tonuko le, “Bidya ni n kaci ka de i ba i yanka yi afada tyoku da Mele ma de ma danai i yanka yi.”

Aku a wushuki, “Eda aza a Roma i tsu asaka tsu tsu zuwa a wuna vuma wa.” ³² Ili i'ya a danai i wenike ta kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku da wa kuwa, wa woko de mayun.

³³ Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isai Yesu u wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

³⁴ U wushunku yi, “Keci ku vunu ka na vi, ko gai aza roku a da a tonuko vu ukuna u va?”

³⁵ Bilatu wece yi, “Vu reve ta gai mpa uza u Yahuda da wa! Ama a vunu a da n adaraki a pige a vunu aly a naka mu n avu. Nda vu yain?”

³⁶ U wushuki, “Tsugono tsu va tsu likimba u na tsa wa. A da baci tsu likimba u na tsa, agbashi a va a ka shilakana ta tsara a bishinka ama a neke mu a akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n da ma lya tsugono tsu likimba u na da mari wa.”

³⁷ Bilatu wece yi, “Dana avu magono ma?”

U wushuki, “Vu dana ta mpa magono ma, kpam vu dana ta mai. Adama a nala a da a matsa mu kpam adama a nala a da n tuwai a likimba tsara n tonuko ama ukuna u mayun. Kpam gba uza da wa ciga ukuna u mayun u tsu panaka mu ta.”

³⁸ Bilatu wece yi, “Nda ukuna u mayun vi?”

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25)

An Bilatu danai nala, aku u laza ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko le, “Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, ‘U kana ta u kuwa’ wa. ³⁹ I reve ta gai n tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki a Upasamgbana dem. Ya ciga n asanka da ‘magono ma aza a Yahuda da?’”

⁴⁰ A worukpoi, “A'a, eyi na wa! Baraba da tsa ciga.” (Baraba tani uza u magalaka da.)

19

¹ Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu. ² A cacai funi u awana kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.* ³ A tuwusaɪ ara ne n a dansi, “Uma u vunu u b̄arākpa, magono ma aza a Yahuda!” A rongo yi kpam u basasa a upetiwa'eshi.

⁴ Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi t̄a pini naha tsara n wenike an bawu n tsarai unyushi u da u rawai n wuna yi.” ⁵ Aku Yesu wutai, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu tonuko le, “Vuma da da na!”

⁶ An adarakpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a wene yi, aku a salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”

Shegai Bilatu wushunku le, “Eda bidya ni i ba i wandamgbana. N tsara yi n unyushi u da u rawai n wuna yi wa.”

⁷ Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashila. Adama a nala, Mele ma tsunu ma dana ta u kuwa.”

⁸ An u panai nala, aku u doki u giruwai cika. ⁹ U doki u gonoi a asuvu u wecei Yesu, “Nte vu wutai?” Shegai u wushunku yi wa. ¹⁰ Bilatu danai, “Va wushunku mu wa? Ciba, ma ta n ucira u da ma zuwa a asaka vu ko kpam a wandamgbana vu.”

¹¹ Yesu wushunku yi, “Va fuda ta va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa le adama a da Kashila ka zuwa vu vu fuda vu yain nala. Vuma da u zuwai a tuko mu ara vunu u la vu ta unyushi u cingi.”

¹² An Bilatu panai nala, aku wa ciga u asaka Yesu. Shegai azapige a aza a Yahuda yi a rongoi isali, “Vu asaka baci vuma u na, vu buwa kpam kaje ka Kaisa Magono wa! Uza da baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu u Kaisa da!”

¹³ An Bilatu panai ili i'ya a'ari utono, aku u wutukpai Yesu a ulanga u da a ka isa Ulanga u da a Kirai n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpam u dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono. ¹⁴ N kaara a kaci ka Kain ka Afobi ka Abiki a Upasamgbana ka. Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma de ma na!”

¹⁵ Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”

U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma de da?”

Adarakpi a pige a wushuki, “Tsa n magono ma roku ma ma wurai Kaisa wa.”

¹⁶ Aku Bilatu naka le Yesu tsara a ba a wandamgbana yi.

A wandamgbanaɪ Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi. ¹⁷ An wa wuta a ilyuci yi, aku u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u da a ka isa Mako ma Kaci. (Asu vi a tsu isa ta u da dem “Golugota”† n Tsi'arama). ¹⁸ Nte a varai Yesu pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.

¹⁹ Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, “YESU UZA U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA.” ²⁰ A korongu ta i'ya hal kutatsu: i kagita n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsiheline.† Ama ushani a yan ta i'ya kaneshi, kpaci a asu u da a wandamgbanaɪ Yesu vi, wari mbari n ilyuci yi wa. ²¹ Adarakpi a pige a tonukoi Bilatu, “Kotsu vu korongu ‘Magono ma aza a Yahuda wa,’ shegai korongu ‘Vuma u na u danai aya Magono ma aza a Yahuda.’”

²² Bilatu wushunku le, “N korongu ta u da nala, kpam nala wa woko.”

²³ An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya a ne a pecei a da a asu u kunishi, kasoje dem ka tsara ka te. A bidyai dem matogo ma bululu ma ne ma mari kunya ku te ka a cai ili i'ya i bidyai a zuba ubana a iyamba.

* 19:2 A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka ta avuku a da a piyanlasai kakondori n a da a'ari n mini ma galura. A yanka ta Yesu nala tsara a yanka yi majari.

²⁴ Aku asoje yi a dansai utyoku u le, “Tsa kara ka wa. *Asaka* tsu varanki ka uruta tsara tsu wene uza da wa tsara ka.” Nala gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u na u woko mayun:

“A pecei aminya a va,
aku a varanki matogo ma va uruta.” ◇

Nala tani asoje yi a yain.

²⁵ Mma u Yesu u shamgba ta a ikengi i mawandamgbani mi kabolo n anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya wa ta dem pini kushani. ²⁶ Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu na mma u Yesu vi. An Yesu wene le gba, u tonukoi mma u ne, “Vuma u na aya maku ma vunu gogo-na.” ²⁷ U tonukoi kpam katoni ki, “Mma u vunu u da na gogo-na.” Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

Ukpa u Yesu

(*Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49*)

²⁸ Yesu reve ta gogo-na u kotso de manyan ma ne. Shegai an wa ciga u shadangu udani u Tagarada u Kashila, aku u danai, “Ma pana ta kakuli!” ◇ ²⁹ Kadele ka pini ushadangi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a radagbai ka ubana a una u ne. ³⁰ An u comoi ma, aku u danai, “A kotso de.” Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini nala, uma u ne u wutai.

A sapai Yesu a mabele

³¹ Kain ka Afobi ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku ta ka kalen kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a ka ciga ikyamba yi i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi Bilatu tonuko asoje a koduso a'ene a aza da a'ari a mawandamgbani mi. Aku kpam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi. ³² Asoje yi a gitai a koduso a'ene a ama a re aza da a'ari a apashi a re a Yesu yi. ³³ Shegai an a rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwa de, a kodu a'ene a ne wa. ³⁴ Uza u te a asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a mabele. Aku mpasa n mini ma wutai. ³⁵ Tsu reve ta ukuna vi mayun da, kpaci uza da u wenei u da a'ayin a da ukuna vi u gitai aya u danai. U tonuko tsu ta tsara i wushuku. ³⁶ Ukuna vi u gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u woko mayun: “Ko katele ka te ka ne ka la ka kodu wa.” ◇ ³⁷ Tagarada u Kashila kpam dem u dana ta, “A ka webele ta uza da a sapai n masari.” ◇

Kacida ka Yesu

(*Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56*)

³⁸ An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa asaka u bidya ikyamba i Yesu. (Isuhu katoni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.) Bilatu wushuku ta, pini nala, Isuhu vi u lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya. ³⁹ Nikodimu uza da wari u tuwai ara Yesu n kayin ki u soku yi ta. U tukoi ili i magulani i utsunku akushe icun kure i'ya i rawai evu n uratsanaka amangatawun (100). ⁴⁰ Ama a re a na yi a bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya kabolo n ili i magulani yi. Tyoku da aza a Yahuda a tsu yan da la vi a ka cidangu baci kakushe. ⁴¹ Asu u uwandamgbansa vi wa ta evu n kashina ka ndanga, a asu u da wari n kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza. ⁴² An u wokoi Kain ka Afobi ka kahu Abiki a Upasamgbana kpam kasaun ki kari evu, aku a ukai ikyamba i Yesu pini.

20

U'yang'a u Yesu a ukpa

(*Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12*)

◇ 19:24 Ishp. 22:18. ◇ 19:28 Ishp. 69:21; Ishp. 22:15. † 19:31 Abiki a Upasamgbana a ka fuda ta a ka woko ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kana ta a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbana i Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen. ◇ 19:36 Uwt. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20. ◇ 19:37 Zak. 12:10.

¹ N kpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi, Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalakpa de katali ki a giduwai una u kasaun vi. ² Aku u sumai ugono a asu u Simo Bituru n katoni ka roku, uza da Yesu cigai, u tonuko le, "A bidya de Asheku a kasaun ki, kpam tsu reve a asu u da a zuwa yi wa!"

³ Bituru n katoni ki a lazai ubana a kasaun ki. ⁴ A'ari ilyadi gba le, aku katoni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki. ⁵ An u kelikei u webelei a asuvu, u wenei aminya a kacida yi uzuwi, shegai u uwa pini wa. ⁶ Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kacida yi uzuwi. ⁷ Aku kpam u wenei kakashi ka a palakai upetiwa'eshi u Yesu vi, a katalai ka a asu u ne kau. ⁸ Aku katoni ka ka gitai urawa a kasaun ki, eyi dem u uwai. U wenei kpam u wushuki Yesu 'yanga de a ukpa. ⁹ (Kotsu a'ari a reve an Tagarada u Kashila u danai u kana ta Yesu 'yanga a ukpa wa.) ¹⁰ Aku atoni yi a gonoi a kuwa.

*Meri Magadaliya wenei Yesu
(Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11)*

¹¹ Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sayi. U kelikei u webelei a asuvu a kasaun ki. ¹² U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a eri. Aku a dusuki a asu u da ikyamba i Yesu i'ari caupa. Uza u te a asu u kaci uza u te kpam a asu u a'ene.

¹³ A wece yi, "Ndya i zuwai va sa?"

U wushuki, "A bidya de Asheku a va, kpam n reve a asu u da a zuwa yi wa." ¹⁴ An Meri danai nala, aku u kpatalai u wenei Yesu kushani pini a asu vi, shegai u reve an aya wa.

¹⁵ Yesu wece yi, "Ndya i zuwai va sa? Ya va zama?"

Meri n u wundi uza da wa kirana n kashina ka ndanga ki aya, aku u danai, "Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsara n bana n bidya."

¹⁶ Yesu tonuko yi, "Meri."

Meri kpatalai ara ne u danai, "Rabboni!" (Wata, "kawenishiki ka va" n Tsi'arama.)

¹⁷ Yesu tonuko yi, "Kotsu vu kana mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa. Shegai wala vu bana a asu u atoni a va vu tonuko le, 'Ma gono ta ara Tata u va uza da dem wari Tata u de. Aya Kashila ka va, kpam aya dem Kashila ka de.' "

¹⁸ Aku Meri Magadaliya gonoi u tonukoi atoni yi u wene ta Asheku. U tonuko le kpam ili i'ya u tonuko yi.

*Atoni a Yesu a wene yi
(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49)*

¹⁹ Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a bolomgbonoi a kunu aku a gidakusi itsutsu yi gba, kpaci a ka pana ta uwonvo u aza a Yahuda. Aku Yesu uwai u shamgbai a asuvu a le u danasa le, u danai, "Ndishi n shinga n rongo n ada." ²⁰ An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a da a'ari a akere a ne n a mabele ma ne. Atoni yi a shadangu ta n mazanga cika an a wenei Asheku. ²¹ U doki u danai, "Ndishi n shinga n rongo n ada. Tyoku da Tata u va u suku mu, nala dem ma suku da." ²² Aku u fulaka le kuvi ku ne, u danai, "Wushai Kulu Keri. ²³ Aza da baci i cimbusukai unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le ta, kpam a woko de ucimbusuki. Aza da baci kpam bawu i cimbusukai unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le wa."

Yesu n Toma

²⁴ Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), wari pini kabolo n ele wa, a'ayin a da Yesu wenikei kaci ka ne vi. ²⁵ An u rawai, atoni a da a buwai vi a ka tonusuko yi, "Tsu wene ta Asheku!"

Shegai Toma danai, "Ma wushuku wa she n wene a'utsu a da a vara yi n ikusa yi, n uka pini kujubu ku va, kpam n uka kukere ku va a mabele ma ne."

²⁶ An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a bolomgbonoi a kunu ki, Toma pini dem kabolo n ele. A gidakusu ta dem itsutsu yi tyoku da a yain caupa, pini nala, Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le. U danasa le u danai, "Ndishi n shinga n rongo n ada."

²⁷ Aku u tonukoi Toma, "Wene akere a va, uka kujubu ku vunu a a'utsu yi. Uka kukere ku vunu pini a mabele ma va. Asaka ukpada u uwushuku vu wushuku."

²⁸ Toma wushuki, “Ada Asheku a va n Kashila ka va.”

²⁹ Aku Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta an u wokoi vu wene mu. Aza da a wushuki bawu a wene mu, a ka yan ta ipeli i mayun.”

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarada na

³⁰ Atoni a Yesu a wene yi ta u yansai ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi a asuvu a tagarada u na. ³¹ N korongu ta ikuna i na yi tsara i wushuku an Yesu aya Kawauwi Maku ma Kashila, kpam adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta uma.

21

Ibilili ushadangi n adan

¹ Aku Yesu tuwai u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i Kushiva ku Galili.* Tyoku da ukuna vi u gitai da na: ² Atoni a ne ushani alya a pini: Simo Bituru, n Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), n Nataniya u Kanan u Galili, na mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku. ³ Simo Bituru tonukoi aza da a buwai vi, “Ma bana ta ukansa adan.”

Aku a danai, “Tsa bana ta dem kabolo n avu.” Aku a lazai a asuvu a kpatsu ku le. Shegai a kana ko i te wa n kayin ka nala ki.

⁴ An kain ka wansai n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushiva, shegai atoni yi a reve an Yesu da wa.

⁵ U isa le u danai, “Ama a va, i kana gbam adan?”

A wushuki, “A'a.”

⁶ Aku u tonuko le, “Vutalaji ibilili i de a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya kana ta.” Aku a yain nala, a fuda gbam a rono ibilili yi wa kpaci adan a da pini ushani.

⁷ Aku katonu ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Bituru, “Asheku a da!” An u panai a danai Asheku a da, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wari u mondo ta ma an wa yan manyan), aku u radugi u rukpai pini a mini mi. ⁸ Atoni a da a buwai vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka bana ibilili yi ushadangi n adan. A'ari mbari n kagida wa, evu n iyadi amangatawun (100) i'ya. ⁹ An atoni yi a wutai a kpatsu ki, a wenei wa ta n ilikulya, kpam wa zungu adan a akina.

¹⁰ Aku Yesu danai, “Tukoi adan a roku a asuvu a da i kana vi.”

¹¹ Aku Simo Bituru gonoi a kpatsu ki u ronoi ibilili yi ubana a kagida. Adan a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a da a'ari pini, gba n nala ibilili yi i kara wa. ¹² Yesu tonuko le, “Tuwai i lyai ilikulya.” Ko uza u te a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, “Ada yai?” wa, kpaci a reve ta Asheku a da. ¹³ Aku Yesu banai u bidyai burodi u naka le. U naka le kpam dem adan yi. ¹⁴ Tatsu da la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u yangai a ukpa.

Yesu n Bituru

¹⁵ An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u da atoni a na a ka ciga mu?”

U wushuki, “Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu danai, “Linaka mmuku ma ncon n va.”

¹⁶ Yesu doki u wecikei u ire, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Bituru wushuki, “Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu!”

Yesu danai, “Kirana na ncon n va.”

¹⁷ U doki u wecikei utatsu, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Aku Bituru namgbai katsuma an Yesu wece yi hal kutatsu u da wa ciga yi. Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve ta ko ndya wa. Vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu tonuko yi, “Linaka ncon n va. ¹⁸ Mayun n tonuko vu, a'ayin a da wari kalobo, vu tsu uka ta aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u da dem va ciga vu bana. Shegai vu kutsa baci, va barakpa ta akere a vunu uza roku u uka vu, u rono vu ubana a asu u da bawu va

* 21:1 Kushiva ku Tibariya kala ka dem ka Kushiva ku Galili.

ciga vu bana.” ¹⁹ (Yesu dana t̄a nala tsar̄a u wenike tyoku d̄a Bituru wa kuw̄a tsar̄a u n̄aka Kashil̄a tsupige.) Aku Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”

²⁰ Bituru yiral̄akp̄ai aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le, aya kpam dem uza d̄a u rabai evu n̄ Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei, “Asheku, ya uza d̄a wa neke vu vi?” ²¹ An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku, ndya ya tuw̄a ya git̄a n̄ eyi?”

²² Yesu wushunku yi, “N da baci ma as̄ak̄a yi n̄ uma hal a'ayin a d̄a ma gono, ndya i birika vu? Avu gai tono mu.” ²³ Aku alabari a kyawain a asu u atoni a da eyi nala vi wa kuw̄a wa. Shegai Yesu dana d̄a u danai eyi na wa kp̄ad̄a ukuw̄a wa. Dana d̄a gai u danai, “N da baci ma as̄ak̄a yi n̄ uma hal a'ayin a d̄a ma gono, ndya i birika vu?”

²⁴ Katoni ka nala ki aya u dansai gb̄a ili i na yi. U korongi i'ya, kpam tsu reve t̄a ukuna u mayun u d̄a wa dansa.

²⁵ Yesu yansa t̄a ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gb̄a ili i na yi a itagar̄ada, a uwene u v̄a kabala k̄a la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagarāda u Manyan ma Asuki

Ukukpa u kadyanshi

Luka uza da korongi tagarāda u Luka, aya dem u korongi tagarāda u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu. Tagarāda u Manyan ma Asuki vi u gitai ta alabari a ne a asu u da tagarāda u Luka u shamgbai.

Tagarāda u Manyan ma Asuki u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu cina u kuwa de. U yan ta kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpam kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu kangu ta kpam ku banga ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpam a wuna ta aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagarāda vi, Kashila ka yan ta kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagarāda u Manyan ma Asuki u yan ta alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai ubongu u Isara'ila. U yan ta alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu, n tyoku da a bangamgbana pini a kaƙon ka le n tyoku da a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1–8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4–12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1–14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1–35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36–18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23–21:16)

A kana Bulus a Urishelima (21:17–23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23–26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1–28:31)

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹ Uzapige Tiyofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpam u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne ²⁻³ hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yangai a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an wari n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashila u tonusuko le kpam ili i'ya a ka yan. Gba ili i na yi u yansa ta i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴ Kain ka te an wari kaƙolo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, “Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku da kune ku u zuwamgbana vi. Mari n tonuko da de ukuna u na vi caupa. ⁵ Yahaya lyubugusu ta ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyubugu da ta n Kulu Keri.”

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶ Kain ka te, an asuki yi a bolomgbonoi a asu u te kaƙolo n Yesu, a wece yi, “Asheku, a'ayin a da va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a da na vi?”

⁷ U tonuko le, “Tata ɗa koshi wari n ucira u ɗa wa reve a'ayin a ɗa u fobusoi vi, eɗa ya reve wa. ⁸ Shegai ya wusha ta ucira a'ayin a ɗa Kulu Keri ku cipai asuvu a ɗe. Ya woko ta aza ɗa ya shamkpa mu a Urishelima, n gba a asuvu a Yahuda. I tonuko kpam aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba.”

⁹ An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpam wa.

¹⁰ A'ayin a ɗa a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shamgbai evu n ele. ¹¹ A tonuko le, “Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu ɗa i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpam wa gono.”

A ɗangasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpam nte masasa mi mari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.* ¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwaɗi a kunukuzuba a asu u ɗa a tsu cipa. Ama ɗa a'ari pini vi alyai; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a ta dem pini. Aza ɗa a'ari pini a bolomgbono ta dem n Batalamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza ɗa a ka isa Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu bolomgbono ta kpam a nakai kaci ka le adama a kvasu n katakasuvu ka te. Aka roku a ɗa dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'ayin a nala yi, kakuma ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza ɗa a pityanangi ka ka bolomgbonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai, ¹⁶ “Ama a va, u kana ta a shadangu udani u Kashila u ɗa Kulu Keri ku danai caupa a una u Dawuda a kaci ka Yahuza, uza ɗa u tonoi n aza ɗa a kanaɗi Yesu. ¹⁷ Kpaci caupa uza u te u ɗa a asuvu a tsunu, kpam a naka yi ta kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi.”

¹⁸ (U tsila ta uyamba n ikebe i'ya u tsarai a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvari, aku katsuma ka ne ka tasai, ucanga u katsuma vi u tsalai a iyamba. ¹⁹ Gba aza ɗa a'ari a Urishelima a pana ta ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, “Uyamba u Mpasa.”)

²⁰ Bituru lyai kapala n kadyanshi, “Kpaci wa ta ukorongi a asuvu a Tagarada u Ishipa,† ‘Asaka kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpam kotsu uza u dusuku pini wa.’

“Kpam a dana ta,

‘Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.’ ◇

²¹ “Adama a nala u kana ta a dangasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza ɗa wari kabolo n atsu caupa a'ayin a ɗa Yesu Asheku wari n atsu. ²² U kana ta vuma vi u woko uza ɗa u rongoi n atsu tun a'ayin a ɗa Yahaya lyubugi Yesu hal ubana a'ayin a ɗa a canga yi ubana a zuba. U kana ta vuma vi u bolomgbono kaci n atsu, u woko uza ɗa wa tonuko ama ukuna u u'yang'a u ne a ukpa.”

²³ Pini nala, a wutukpai ama a re, Isuhu Barasaba uza ɗa a ka isa Yusutu, n Mataya. ²⁴ Asuki yi a yain kvasu a danai, “Asheku, ya dem vu reve ta katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza ɗa vu dangasai a asuvu a ama a re a na yi, ²⁵ u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u asakai kpaci u bana ɗe asu u ɗa u yain dere n eyi.” ²⁶ A varangi uruta, aku u rukpai a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kabolo n kupa n u te vi.

2

Utuwa u Kulu Keri

* ^{1:12} Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, mbari mi “Nwalu n kain ka Ashibi n ɗa koshi.” Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n ɗa n wurai kilomita u te, ko kpam kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N ɗa ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpam udeshe azu a tatsu wa. ◇ ^{1:20} Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8.

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa⁺* ka yain, gba Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te. ² Kute-kute a panai mawura ma uwule u pige u da u wutai a zuba u shadangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi. ³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenishe n a cipusi a zuba u a'aci a le. ⁴ A shadangu le n Kulu Keri, aku a gitai kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku da Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza da a ka tono Kashila a wutai a iyamba i likimba gba ya dem n kaletsu ka ne a tuwai pini a Urishelima vi na ndishi. ⁶ An a panai mawura ma uwule mi, aku kakuma ka ama ka sumai ka banai tsara a wene ili i'ya ya gitai. Aku a yain majiyan kpaci gba le ya dem pana ta kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka. ⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, "Aza da a ka dansa na vi tsa wundya gba le aza a Galili a da vi? ⁸ Nida kpam gba tsunu tsu panaka le a ka dansa aletsu a tsunu? ⁹ Atsa tani na tsu wuta ta iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a da, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsa ta dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu. ¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a da dem pini. Hal n aza a kabon ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza da a'ari aza a Yahuda n aza da a uwai utono u adini a aza a Yahuda. ¹¹ Atsa tani na aza a Kiriti n aza a Arabi, gba tsa panaka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashila ka yain n aletsu a tsunu."

¹² Gba le a yain majiyan, hal a lapanai a ka wecemgbene, a da, "Ndya kalen ka ukuna u naha vi?"

¹³ Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, "Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai."

Bituru yankai kakuma ka ama ku'bari

¹⁴ Bituru 'yangai kushani kabolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, "Aza a va, aza a Yahuda n aza da a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpam i kirana n ili i'ya ma tonuko da. ¹⁵ Ama a na yi, so da a soi tyoku da i'ari uyawunsa wa. U yan ta usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa. ¹⁶ Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

¹⁷ 'Kashila ka danai,

A'ayin a makorishi a rawa baci, ma naka ta ya dem Kulu Keri.

Mmuku n de aka n a'ali a ka yan ta kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa.

Alobo a ka wene ta kuwene.

Nkoshi kpam ma lavutansa ta.

¹⁸ A'ayin a nala yi ma naka ta agbashi a va aka n a'ali Kulu Keri,

kpam a ka dansa ta kadyanshi ka va.

¹⁹ Ma wenike ta ikunesavu a zuba u alishi,

n iryoci i savu a likimba;

wata, mpasa n akina,

n kanga ka alishi.

²⁰ Kaara ka woko ta karimbi,

uwoto kpam u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gitai ta kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka tuwa.

²¹ A'ayin a nala yi, uza da baci dem u yain kvasu a asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsara ta iwauwi.' ◇

²² Eda aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gba iryoci n ikunesavu yi, i wenike ta an Kashila ka ka suki yi mayun, kpam gba de i reve ta nala i'ari. ²³ Caupa Kashila ka reve ta ili i'ya ya gitai, kpam i'ya u fobusoi vi i gitai ta an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi ta a mawandamgbani, i wuna yi a akere a aza a unyushi u cingi.

* ^{2:1} Abiki a Kain ka Amangarenkupa a da a ka isa "Pentekos," kpam kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan ta a da a kotso baci Abiki a Upasamgbana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yangai a ukpa. ◇ ^{2:21} Juw. 2:28-32.

²⁴ Shegai Kashilā ka wutukpa yi tā a asuvu a ucira u ukpa, kpaci ukpa wā n ucira u dā wa kanā yi wa. ²⁵ Dawuda Magono u yan tā kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai,

‘Magono ma Zuba mā tā nā mpa kain dem,

ili i'ā la ya ne mu uwonvo wa,

kpaci wā tā a kukere ku ulyaki ku va.

²⁶ Adama a nala katakasuvu ka vā ka shadangu tā n mazanga,

unā u vā wa sala tā icikpali i ne,

kpam ikyamba i vā ya rongo tā n uzuwa u uma.

²⁷ Kpaci va asaka uma u vā a asuvu a kasaun wa,

kpam va asaka ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.

²⁸ Vu wenike mu tā tyoku dā ma tsarā uma,

kpam vu shadangu mu tā n mazanga kpaci va rongo tā kabolo nā mpa.’ ◇

²⁹ “Ama a vā aza a Isara'ila, ma fudā tā ma dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n adā bawu malalā. U kuwā dē, a cidangu yi, kpam kasaun ka ne ka pini hal n ara. ³⁰ Eyi matsumate ma, kpam Kashilā ka yanka yi tā kazuwamgbani, u da wa zuwa tā uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku dā u zuwa yi u wokoi magono. ³¹ An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yangā u ukpa u Kawauwi, u dā,

‘A ka asansa n ikyamba i ne a kasaun wa,

kpam i'ya ya shama wa.’

³² “Kashilā ka 'yangasa tā Yesu u na vi a ukpa, kpam atsu dem tsu wene tā ukuna vi.

³³ “Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashilā a asu u tsupige, kpam Kashilā Tata u ne u naka yi tā Kulu Keri tyoku dā u zuwamgbani. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu dē ka a a'aci

a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpam tsa pana na vi. ³⁴ Dawuda dā yuwai a zuba wa,

shegai eyi n kaci ka ne u dana tā,

‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va,

dusuku a ulyaki u va,

³⁵ hal n zuwa vu tadanku atokulalu a vunu a'ene.’ ◇

³⁶ “Adama a nala, edā aza a Isara'ila she i reve an Yesu dā i wandamgbani nala vi,

Kashilā ka gonuko yi dē Asheku n Kawauwi.”

³⁷ An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki

a dā a'ari pini vi, “Atoku a tsunu, ndya tsa yan?”

³⁸ Bituru wushunku le, “U kanā tā i asaka tsicingi tsu dē i kpatala ubana a asu u Kashilā.

A lyubugu dā a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashilā ka cimbusukā dā unyushi u

cingi u dē, tsarā i tsarā kune ku Kulu Keri. ³⁹ Kazuwamgbani ka Kashilā ka na ki adama a

dē a dā nā mmuku n dē hal gbām n aza dā a'ari a mbari: aza dā Magono ma Zuba Kashilā

ka tsunu ka isai ubana ara ne.”

⁴⁰ Bituru lyai kapala n u yanki le kubari cika, n u dansi, “Wauwai kaci ka dē a upana u

ikyamba u dā wa tuwā a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi.” ⁴¹ Ama ushani a wushuku

tā n kadyanshi ka ne, aku a lyubugu le. Ama yi a raḅansa tā ama azu a tatsu (3,000) aza

dā a bolomgbonoi n atoni kain ki.

⁴² A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kabolo, n a lyayi ilikulya,

n a yanyi kavasū. ⁴³ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu

i'ya Kashilā ka yansa a akere a asuki. ⁴⁴ Gbā Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te, n a yanyi

manyā n ili i'ya a tsarai kabolo. ⁴⁵ A dengishei utsari u le aku a neshei ama dā bawu a'ari

n ili dere tyoku dā a ka ciga. ⁴⁶ Kain dem a tsu gbashika tā Kashilā a Kuwa ku Kashilā, a

gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kabolo n katakasuvu ka te. ⁴⁷ N a cikpali Kashilā

kain dem, kpam gbā ama yi a ka naka le tā tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le tā ama

ushani aza dā a ka tsarasa iwauwi.

⁴⁸ A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kabolo, n a lyayi ilikulya,

n a yanyi kavasū. ⁴⁹ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu

i'ya Kashilā ka yansa a akere a asuki. ⁵⁰ Gbā Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te, n a yanyi

manyā n ili i'ya a tsarai kabolo. ⁵¹ A dengishei utsari u le aku a neshei ama dā bawu a'ari

n ili dere tyoku dā a ka ciga. ⁵² Kain dem a tsu gbashika tā Kashilā a Kuwa ku Kashilā, a

gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kabolo n katakasuvu ka te. ⁵³ N a cikpali Kashilā

kain dem, kpam gbā ama yi a ka naka le tā tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le tā ama

ushani aza dā a ka tsarasa iwauwi.

◇ 2:28 Ishp. 16:8-11. ◇ 2:35 Ishp. 110:1; Luk. 20:42.

3

A t̄an̄as̄ai kawunu

¹ Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashil̄a a'ayin a uyan kavasu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli. ² A utsutsu u d̄a a ka is̄a Utsutsu u Shinga, vuma roku d̄a pini uza d̄a a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi t̄a ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashil̄a vi tsar̄a u foli kune a asu u aza d̄a a ka uwusa pini. ³ An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune. ⁴ Bituru n Yahaya a webele yi, aku Bituru tonuko yi, “Kondono tsu.” ⁵ Kawunu ki ka zuwa t̄a uma u ne a ara le n u wundi wa tsar̄a kune.

⁶ Bituru tonuko yi, “M̄a n ikebe wa, shegai ili i'ya m̄ari n i'ya, i'ya ma n̄aka vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yanḡa vu wala.” ⁷ Pini nala, u kan̄a yi kukere ku ulyaki u raḍagb̄a yi, aku a'ene n a'esha'ene a ne a gbamai. ⁸ Kute-kute, u zaḍagb̄ai u 'yanḡai kushani u git̄ai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashil̄a ki kabolo n ele, wa wala hal n u imkp̄usi n u cikpali Kashil̄a. ⁹ Gb̄a ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashil̄a. ¹⁰ A wene t̄a ukuna u pige a yain kpam majiyan ma ili i'ya i git̄ai n eyi, kpaci a reve t̄a an aya w̄ari u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashil̄a n u foli vi.

Kuḅari ku Bituru a Kuwa ku Kashil̄a

¹¹ Cina vuma vi buwai kabolo n Bituru n Yahaya, ama a wuran̄asai n ilyadi a tuw̄ai pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashil̄a ka a ka is̄a Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi. ¹² An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, “Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndyi i zuwai ya wundya tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpam adama a utono u Kashil̄a u tsunu u d̄a i zuwai vuma na vi u walai? ¹³ Kashil̄a ka Ibirahi, n Kashil̄a ka Ishaku, n Kashil̄a ka Yakubu, Kashil̄a ka akaya a tsunu ka ka raḍagb̄ai kagbashi ka ne Yesu. Aya uza d̄a i nekei, kpam i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gb̄a n uciga u d̄a Bilatu w̄ari wa ciga u as̄aka yi. ¹⁴ Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza d̄a w̄ari bawu unyushi, i foloi a as̄ank̄a d̄a uza d̄a u wunai ama. ¹⁵ I wunai uza d̄a w̄ari kami ka uma, shegai Kashil̄a ka 'yanḡasa yi a ukp̄a. Atsu tsu wene t̄a ukuna u nala vi. ¹⁶ Kawunu ka na ki ka t̄ana t̄a adama a d̄a u pityanangi n Yesu. Vuma d̄a gai na vi kpam i reve yi t̄a! U t̄ana t̄a gb̄a gb̄a an u wushuki n Yesu, gb̄a d̄e i wene t̄a tyoku d̄a ukuna u na vi u git̄ai.

¹⁷ “Ama a va, n reve t̄a a asuvu a unamba u ureve u d̄a i yain ili i nala yi, tyoku d̄a aza d̄a a ka tonono n aḍa dem a yain. ¹⁸ Kpam nala Kashil̄a ka shad̄angi ili i'ya u danai a un̄a u ntsumate, ‘Kirisiti u ne wa pana t̄a ikyamba.’ ¹⁹ Adama a nala kpatalai i as̄aka unyushi u cingi u d̄e, i gono a asu u Kashil̄a, tsar̄a a cimbusuka d̄a unyushi u cingi u d̄e gb̄a, Magono ma Zuba kpam ma n̄aka t̄a atakasuvu a d̄e uwunvuga. ²⁰ Wa sukunku d̄a t̄a Kirisiti Kawauwi ka u danḡasai caupa; wata, Yesu. ²¹ U kan̄a t̄a Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a d̄a a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku d̄a Kashil̄a ka danai caupa a un̄a u ntsumate n shinga. ²² Kpaci Musa dana t̄a, ‘Magono ma Zuba Kashil̄a ka d̄e, ma sukunku d̄a t̄a matsumate a asuvu a aza a d̄e tyoku u va. U kan̄a t̄a i pana ili i'ya wa tonuko d̄a.’ ◇ ²³ Kpam, ‘Wa kan̄a t̄a gb̄a uza d̄a u kpaḍai upan̄aka matsumate ma nala mi, a ka pece yi t̄a n ama a ne gb̄a a wacinsa yi.’ ◇

²⁴ “Mayun, gb̄a ntsumate n d̄a n yain kadyanshi ki, ili i'ya i kan̄ai tun Sama'ila hal ubana, a yan t̄a kadyanshi ka a'ayin a na yi. ²⁵ Eḍa mmuku ma ntsumate mi, eḍa kpam ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashil̄a ka yankai akaya a d̄e, an u tonukoi Ibirahi, ‘A asu u mmuku n vunu n d̄a a ka zuwuka gb̄a agali a likimba un̄a u shinga.’ ◇ ²⁶ An Kashil̄a ka danḡasai kagbashi ka ne, u git̄a t̄a u suku yi ara d̄e tsar̄a u zuwuka d̄a un̄a u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a d̄e u as̄aka tsicingi tsu ne.”

4

A kan̄ai Bituru n Yahaya

◇ 3:22 U.Ml. 18:15. ◇ 3:23 U.Ml. 18:19. ◇ 3:25 Kag. 22:18.

¹ A'ayin a dā Bituru n Yahaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku adarākpī n azapige, n uzapige u adagari a Kuwa ku Kashilā, n aza a Sadusi* a tuwai ara le. ² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike tā ama, a danai akushe a ka 'yanga tā a ukpa tyoku dā Yesu 'yangai. ³ A kana le a gbagirya le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka. ⁴ Shegai ama ushani aza dā a panai kuḅari ki a pityanangu tā, pini nala, kakumā aza dā a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, nā nkoshi n le, n awenishiki a Mele a bolomgbonoi a Urishelima. ⁶ Hanana Magono ma Adarākpī wā tā kabolo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gbā aza dā a'ari kumaci ku te n Magono ma Adarākpī mi. ⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, “N ucira u eni u dā ko kpam n kala ka eni ka i yain ili i na yi?”

⁸ Shegai Bituru an wari ushadangi n Kulu Keri u tonuko le, “Edā azapige nā nkoshi ma ama, ⁹ wece dā ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u dā a yankai vuma na vi, kpam ya ciga i reve uza dā u tanasa yi vi? ¹⁰ Tsa ciga tā gbā dē i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza dā i wandamgbanaī kpam Kashilā ka 'yangasa yi a ukpa vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wari kushani n alafiya a kapala ka dē.

¹¹ Tagarāda u Kashilā u dana tā aya

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ◇

¹² “Yesu nala vi dā koshi wari n ucira u wauwa uma. Gbā a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fudā a isa aku a tsarā iwauwi.”

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve tā ama a na yi a'ā n ureve u roku wa. Kpam a reve le tā a'ayin a dā a'ari kabolo n Yesu. ¹⁴ An kpam azapige yi a wenei vuma dā a tanasai vi kabolo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana. ¹⁵ A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpam a sheshei.

¹⁶ A danai, “Ndyā tsa yan n ama a na yi? Kpaci gbā aza dā a ka rongo a Urishelima a reve tā an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, tsa tani n tyoku dā tsa dana nala wari wa. ¹⁷ Shegai tsarā kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, asakā tsu barana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa.”

¹⁸ Pini nala, a isa asuki yi, a barana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

¹⁹ Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai dā wā wari a asu u Kashilā tsu lai upana kadyanshi ka dē n ka ka Kashilā? Kondoi ve i wene. ²⁰ Kpaci atsu gai tsa fudā tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpam tsu wenei wa.”

²¹ An a doki a barana le, aku a asakā le. A nambai tyoku dā a ka yan a yan le mavura, kpaci gbā ama a ka cikpala tā Kashilā adama a ili i'ya i gitai. ²² Vuma dā a matsai kawunu ki kpam a tanasa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la tā amangare.

Atoni yi a yain kavasu

²³ An a asakāi Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari a ili i'ya adarākpī a pige n azapige yi a tonuko le. ²⁴ Ele kpam an a panai nala aku a 'yangasai alagatsa a le ubana a asu u Kashilā n katakasuvu ka te a danai, “Ashikapige, uza dā u yain zuba n likimba n kushiva n gbā ili i'ya i'ari a asuvu a le. ²⁵ A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da, 'Ndyā i zuwai Awulawa a yain upan?

Ndyā i zuwai ama a ka yansa afobi a gbani?

²⁶ Ngono n likimba kpam a fobusoi kushulu,

aza dā a ka tono n ama kpam dem a bolomgbonoi a'aci a le,

a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.’ ◇

* 4:1 Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a dā aza dā bawu a wushuki n u'yanga u ukpa. † 4:4 A kece aka nā mmuku aza dā a'ari atoni wa. ◇ 4:11 Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17. ◇ 4:26 Ishp. 2:1-2.

²⁷ “Mayun da ili i na yi i gita ta pini na a Urishelima. Hiriduƙ magono n Bontu Bilatu a bolomgbono ta kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza da vu gonukoi Kawauwi. ²⁸ A bolomgbonoi tsara a yain ili i'ya vu fobusoi ya gita a asuvu a ucira u vunu n tyoku da va ciga. ²⁹ Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku da a ka ciga a bishinka tsu manyan. Atsu agbashi a vunu a da, ne tsu ucira u da tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo. ³⁰ Rongo usukusu kukere ku utansa, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi.”

³¹ An a kotsoi kvasu, aku asu u da a bolomgbonoi vi u gada. A shadangu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashila bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gba kabolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u da le dem u te, uza wa la u danai ili i'ya wari n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gba le. ³³ N ucira u pige u da asuki yi a danai ukuna u u'yangar u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashila ushani wa ta a kaci ka ya dem a asuvu a le. ³⁴ Kpam uza wa la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gba aza a uyamba ko a'uwa a rongo ta udengishe n a tukusi ikebe yi, ³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku da mbala n le mari.

³⁶ Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u da, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza da asuki yi a tsu isa Baranaba; (wata, Uza da wa Gbamatangu Asuvu.) ³⁷ U denge ta uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

¹ Vuma roku da pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku. ² Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gba.

³ Bituru wece yi, “Ananiya, nida vu asaka Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri kaban, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi? ⁴ Uyamba vi u vunu u da ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuda ta va yanka ikebe yi tyoku da va ciga. Nida vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Atsa vu yankai kaban wa, Kashila ka vu yankai.”

⁵ N u pani kadyanshi ki, aku u rukpai u kuwai. Ama da kpam a panai ukuna vi uwonvo u kana le cika. ⁶ Alobo a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpa yi a kunu ki, a ba a cidangu yi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitai wa. ⁸ Aku Bituru wece yi, “Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u de i'ya na vi?”

U danai, “Utyoku u da gai la vi.”

⁹ Bituru wece yi, “Nida i bolomgbonoi unar tsara i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da a cidangi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu ta dem a wutukpa vu.”

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An alobo yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne. ¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanqasi ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashila. ¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wa la u fudai u gbamai asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakasa le ta tsupige.

¹⁴ Gba n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku. ¹⁵ Hal gbam ama a'ari a uwutukpusa aza a mbala a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatu n ajiba tsara Bituru wa

* 5:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

wura baci kulu ku ne ku sawa le. ¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a m̄bala n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gba le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarakpi n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika. ¹⁸ Pini nala, a kana asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali. ¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai, ²⁰ “Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashila i tonuko ama gba ukuna u uma u savu.”

²¹ N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashila ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarakpi n aza da a'ari kabolo n eyi a bolomgbonoi, a isai Asheshi a Pige† na nkoshi n pige m aza a Isara'ila gba, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashila ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai, ²³ “Tsu cina ta kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza da kpam a ka wundya kuwa ki alyai pini a itsutsu, shegai an tsu giduwai tsu cina pini uza wa.”

²⁴ An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashila ki n adarakpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

²⁵ Uza roku u tuwai u tonuko le, “Wundyai, ama da i ukai a kuwa ku a'ali ki, alyai pini kushani a Kuwa ku Kashila a ka wenishike ama.” ²⁶ Uzapige u adagari vi n aza da a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

²⁷ An a tuwai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adarakpi ma tonuko le, ²⁸ “Tsu tonuko da ta, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan de Urishelima n uwenishike u de hal gbam ya ciga i takpa tsu ukpa u ne.”

²⁹ Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan ta tsu gorimuko udani u Kashila kapala n u vuma. ³⁰ Kashila ka akaya a tsunu u 'yangasa ta Yesu uza da i wandamgbani a mawandamgbani. ³¹ Aya Kashila ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsara u kukpunka aza a Isara'ila ure u u'asaka tsicingi tsu le, kpam a tsara ucimbusa u unyushi u cingi u le. ³² Atsa tsu wenei ukuna vi, nala kpam dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun da. Kashila ka suku ta Kulu Keri ku ne a asu u aza da a gorimuko yi.”

³³ An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le. ³⁴ Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isa Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza da ama a ka naka tsupige. U 'yangai u danai a wutukpa le ve a ulanga. ³⁵ Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a va aza a Isara'ila, kiranai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi. ³⁶ Ayen a da a wurai, a yan ta vuma roku uza u kala Tuda uza da u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a da a bolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza da kpam a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa. ³⁷ An u ne u kotsoi, vuma roku kpam uza u kala Yahuza uza u Galili u wutai a'ayin a da a ka yan makeci. Eyi dem tsarai ama da a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai. ³⁸ Gogo-na adooki a va a da na a kaci ka ama a na yi, tsu asaka le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u da baci a ka yan ma, a ka barakpa wa a ka kpadai ta ma. ³⁹ N ucira u Kashila u da baci kpam, ya fuda ya bishinka le wa, shegai i boluko kaci ka de ukuna n Kashila gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isai asuki yi a bawan le. Aku a bara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a asaka le a lazai.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitai mazanga, kpaci a wene ta a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu. ⁴² Kain dem a tsu bana ta a Kuwa ku Kashila n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Ufangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakuma ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsiheline a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpadai ukirana na nranan le a asu

u unakasa le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza da a buwai. ² Asuki kupa n ama a re yi a bolongi gba Atoni yi asu u te a danai, “U gan tsu asaka kubari ku kadyanshi ka Kashila tsu uwa kapeci ka ilikulya wa. ³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a de aza da a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu naka le manyan mi. ⁴ Atsu tani tsu tsara kabala ka kvasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashila.”

⁵ Ama yi gba a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma da u pityanangi cika kpm ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A dangasa ta dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza da u uwai utono u adini a aza a Yahuda. ⁶ Ama a na a da a bankai a asu u asuki yi, aku a yain kvasu a tafanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashila ka tamburai, kakuma ka Atoni a uyamba u Urishelima ka doki cika, kpm adarakpi ushani a pityanangi.

A kana Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashila n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama. ⁹ Aku aza a kagata ka Kashila ka a ka isa Kagata ka U'asaka Agbashi, a gitai kananamgbani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a da a wutai a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a kaon ka Kilikiya n Asiya. ¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne kabolo n Kulu Keri a fuda a nanamgbana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsara a yain kaon, a dana, “Tsu panaka yi ta n u wishisi Musa n u yanki Kashila kadyanshi ka cingi.”

¹² Nala a 'yangasai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kana Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige. ¹³ Aku aza a kaon yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, “Vuma na kain dem da wa yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa. ¹⁴ Tsu panaka yi ta n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wasa ta asu vi aku u savada gba agadu a da Musa asanka tsu.”

¹⁵ Gba ama da a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarakpi ma wece yi, “Ikuna i na yi mayun da i'ari?”

² Aku Isitifanu danai, “Eda atoku a va n azapige, panaka numu, Kashila uza u tsupige u wenike ta kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibirahi, a'ayin a da wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran. ³ U tonuko yi, ‘Yanga a uyamba u de, vu asaka atoku a vunu, vu bana a uyamba u da ma wenike vu.’ ⁴ Aku u 'yangai a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran.

“An tata u ne u kuwai da Kashila ka tuko yi a uyamba u da i'ari ndishi gogo-na vi. ⁵ Shegai u naka yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan ta kazuwamgbani n eyi wa naka yi u da, eyi na mmuku n tsikaya n da ma tuwa a kucina ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi. ⁶ Kashila ka tonuko yi kpm, ‘Kagali ka vunu ka gbasha ta a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpm a ka foro le ta cika hal ayen amangatawanishi (400). ⁷ Ma yanka ta aza a uyamba u da a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwa a gbashika mu a asu u na vi.’ ⁸

⁸ “Kashila ka naka yi kazuwamgbani a ukuna u ukida u kacombi. An Ibirahi matsai Ishaku, aku u kida yi kacombi eyi n a'ayin kulla. Ukuna vi u lya ta kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpm an Yakubu matsai isheku i tsunu aza da a wokoi aletsu kupa n a re.

⁹ “Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashila ka ta n eyi, ¹⁰ kpm u wutukpa yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashila ka naka yi ugboji, kpm u naka yi mapasa ma shinga ara Firi'auna†

◇ 7:3 Kag. 12:1. ◇ 7:7 Kag. 15:13-14.

magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lyai tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpam u kirana n kuwa ku tsugono.

¹¹“Kambulu ka cipai a uyamba u Masar n Ka'ana kabolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya. ¹²An Yakubu panai a da ilya i'ya pini a Masar, aku u suki isheku i tsunu de, nwalu n kagita n da la vi. ¹³Nwalu n le n ire n da Isuhu todugboi kaci ka ne ara le, u wenike le kpam ara Firi'auna.

¹⁴“Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuwa, n atoku a ne gba ama amangatat-sunkupa n ama a tawun. ¹⁵Yakubu gonoi a Masar, nte u kuwai de n isheku i tsunu. ¹⁶Aku a purai ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa le a kasaun ka Ibirahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

¹⁷“An a'ayin a yain evu a da Kashila ka shadangu kazuwamgbani ka ne ara Ibirahi, aku kakuma ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar, ¹⁸hal a yain magono ma roku uza da bawu u revei Isuhu. ¹⁹Magono ma nala mi ma ryafa ta isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gbam u zuwai a varangusi mmuku n shili tsara a yain uma wa.

²⁰“A a'ayin a nala yi a da a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu. ²¹U kana ta a wutukpa yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsara yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi. ²²A wenishike yi gba ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma da uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

²³“An Musa yain ayen amangare, aku u da asaka ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila. ²⁴An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u banga yi u wunai vuma vi. ²⁵N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne da Kashila ka wutukpa le, shegai a reve wa.

²⁶“An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilakana, aku u tuwai tsara u wansa le, u danai, ‘Eda ama a na, uza n utoku u da i'ari, nida ya shilakana?’

²⁷“Uza da u gitai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu? ²⁸Wata, wuna da va ciga vu wuna mu tyoku da vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?’ ◇ ²⁹An Musa panai nala, u sumai u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a'ali n re.

³⁰“An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a asuvu a madanga ma kenu. ³¹An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kana yi cika, aku u rabai evu tsara u wene i'ya mai. Aku u panai kalagatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi, ³²‘Mpa Kashila ka isheku i vunu, Kashila ka Ibirahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ Aku ikyamba i Musa i gitai uje, u fuda gbam kpam u webele wa.

³³“Magono ma Zuba ma tonuko yi, ‘Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da vari na vi wa ta uwulukpi. ³⁴Mayun n wene ta mavura ma a ka yanka ama a va a da a'ari a Masar, n pana ta ma'ika ma le, kpam n tuwa ta tsara n wauwa le. Tuwa gogo n suku vu a Masar.’ ◇

³⁵“Musa da a 'yuwain vi, hal a danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?’ Aya Kashila ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubanga u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a madanga mi. ³⁶U wutukpa le a asuvu a Masar, u yain kpam iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shili† hal ayen a amangare a kakamba.

³⁷“Musa na vi da u tonukoi aza a Isara'ila, ‘Kashila ka dangasaka da ta matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.’ ◇ ³⁸U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kabolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai† mi. Aya kpam u naka yi kadyanshi ka unaka uma a asu u Kashila, aku u tonuko tsu.

³⁹“Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanaka, a 'yuwan yi. A'ari uyan maluwa a gonoi a Masar. ⁴⁰A tonukoi Haruna, ‘Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wutai n atsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitai n eyi de wa.’ ◇ ⁴¹A'ayin a nala yi a da a yain kameli

* ^{7:16} Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga. ◇ ^{7:28} Kag. 2:11-14. ◇ ^{7:34} Uwt. 3:5-10. ◇ ^{7:37} U.Ml. 18:15. ◇ ^{7:40} Uwt. 32:1.

ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a'ari uyan mazanga a adama a ili i'ya a yain n akere a le. ⁴² Adama a nala, Kashila ka kpatalaka le kucina, u asaka le a gbashika atala, tyoku da wari ukorongi a asuvu a itagarada i Ntsumate, 'Eda aza a Isara'ila, i kidaga mu nnama kpam i yanka mu udarakpa a a'ayin a da i rongoi a kakamba ayen amangare wa.

⁴³ I nakai asu u da a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka de Rafani. I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku da ta de a kucina ka uyamba u Babila.' ◇

⁴⁴ "Caupa isheku i tsunu a'ari ta n Katani ka Kavasuu ka iryoci a kakamba. A yan ta ka tyoku da Kashila ka tonkoi Musa yain ka. ⁴⁵ An ayen ushani a wurai, aku Joshuwa† tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u da Kashila ka loko le. A cangai Katani ka Kavasuu† ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwa a'ayin a Dawuda magono. ⁴⁶ Kashila ka pana ta kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashila ka Yakubu Kuwa ku Kashila, ⁴⁷ shegai Solomo da mai ka.

⁴⁸ "Gba n nala, Kashila Uza u Ucira Gba u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku da matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

⁴⁹ "Zuba da karatsu ka tsugono tsu va, likimba kpam a asu u da a'ene a va a ka wunvuga. Iacun i kuma ku eni ka kpam ya maka mu? Ko kpam nte a asu u uwunvuga u va?

⁵⁰ Mpa n yain ili i na yi gba n akere a va wa?' ◇

⁵¹ "Eda aryagbaji, aza da bawu i'ari n upanaka kpam i 'yuwain Kulu Keri. Eda tyoku u isheku i de u da i'ari aza da a tsu rongo kushulu n Kulu Keri kain dem. ⁵² A asuvu a ntsumate, matsumate ma eni ma isheku i de i kpadai uwisha? Hal gbam a wunusai aza da a danai Uza u Uwulukpi wa ta utuwa. Kpam gogo-na i neke de Kawauwi i wuna yi kpam. ⁵³ Eda i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpadai ma utono."

A varasai Isitifanu a wunai

⁵⁴ An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsuma cika hal a lumai ajubu a le. ⁵⁵ Shegai Isitifanu wa ta ushadangi n Kulu Keri, u webelei zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashila n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila. ⁵⁶ U danai, "Wundyai, n wene ta zuba u kukpai aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila!"

⁵⁷ Aku a salai a palai atsuvu a le, kute-kute a kana yi. ⁵⁸ A wutukpa yi a uroto u ilyuci a gita yi uvarasa n atali tsara a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.†

⁵⁹ An a'ari yi uvarasa, aku u yain kavasuu, u danai, "Asheku Yesu, wusha kulu ku va."

⁶⁰ Aku u kudangi u salai, "Asheku, kotsu vu kana unyushi u cingi u na a kaci ka le wa." An u danai nala, aku uma u ne u wutai.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundya kpam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tono Kashila a cidangu yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpai a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gba le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

³ Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

◇ 7:43 Emo. 5:25-27. ◇ 7:50 Isha. 53:7-8. † 7:58 Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwa ta ka wokoi Bulus, kpam u woko ta Katoni ka Yesu ka maci.

Filibu yain kuḅari a Samariya

⁴ Ama ḁa a sumai a aṣakāi Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu. ⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi. ⁶ Aku ama a kyawan yi tsarā a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene tā iryoci i'ya u yain. ⁷ U wutukpa tā ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutai a asuvu a ama yi, aku i kanai isali cika. U tanasai kpam aza ḁa ili i soi ikyamba n awunu ushani. ⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u ḁa pini uza u kala Simo, uza ḁa wari wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya† a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u ḁa. ¹⁰ Ama a Samariya azapige na mmuku a danai, “Vuma u na uza u ucira u ḁa, u ḁa a ka isa, Ucira u Kashila.”

¹¹ A'ayin ushani Simo wari uyansa adabu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi. ¹² Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyubugu le gba le aka n a'ali. ¹³ Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyubugu yi, aku u kanai utono Filibu. An u wenei tyoku ḁa Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

¹⁴ An asuki a ḁa a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku ḁe n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya. ¹⁵ An a rawai, aku a yanka le kavasus tsarā a wushi Kulu Keri. ¹⁶ A'ayin a nala yi a lyubugu le tā a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wari u wusha Kulu Keri wa. ¹⁷ Aku Bituru n Yahaya a tadanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le.

¹⁸ An Simo wenei tyoku ḁa a ka nakasa Kulu Keri a asu u utadangusu akere, aku wa ciga u naka le ikebe, ¹⁹ u danai, “Mpa dem naka numu ucun u ucira u nala vi tsarā uza ḁa baci dem n tadanku kukere u tsarā Kulu Keri.”

²⁰ Shegai Bituru wushunku yi, “Kashila ka wuna vu tā n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsarā kune ku Kashila? ²¹ Ko ili i pada vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa. ²² She vu kpatala vu asaka tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuka vu unyushi u cingi u ili i'ya vu fobusoi a katakasuvu ka vunu. ²³ Kpaci n wene tā vu shadangi n malyon ma cingi, kpam usiri a asuvu a unyushi u cingi.”

²⁴ Simo wushuki, “Yanka numu kavasus, tsarā ili i'ya vu danai na vi i gita na mpa wa.”

²⁵ Bituru n Yahaya a yain kuḅari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gonoi a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinasai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

²⁶ A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, “Yanga vu toni ubana a ḁaka, vu toni ure u kakamba u ḁa u wutai a Urishelima ubana a Gaza.” ²⁷ U kanai ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,† kpam kagbashi ka shegai wa tā n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka ḁa magono ma Habasha mi. A Urishelima ḁa u banai tsarā u lyai kayala. ²⁸ An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpai tagarada u Ishaya wa yan kaneshi.

²⁹ Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Raḁa evu n maringongo ma nala mi.”

³⁰ U sumai u banai asu u ne, u panaka yi wari a kaneshi u tagarada u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya wari a kaneshi?”

³¹ U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u banga mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwa maringongo mi u dusuku kabolo n eyi.

³² Kabon ka tagarada ka wa yan kaneshi vi ka na:

* 8:5 Filibu ḁa a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5. † 8:27 Kaletsu ka Tsiheline ka yanka tā manyan n ili i'ya i'ari n kalen ka “kagbashi ka a wutukpai asanda.” Caupa ama a tsu yawunsa tā yavu a wutukpa baci agbashi a le asanda a ka yan tā manyan ma le mai.

“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukida.
Tyoku da maku ma kondom ma tsu pada bini a ka kidasa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne,
nala dem u padai.‡

³³ A yanka yi uwono hal a kidaga yi ugana n ukuna u da bawu wari dere.

Uza wa la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku,
na mmuku n tsikaya n ne wa.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsara le.” ◇

³⁴ Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u da kau?”

³⁵ Aku Filibu gitai asu u tagarada u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu. ³⁶ Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya bishinka vu vu lyubugu mu?”

[³⁷ Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyubugu vu ta.”

Vuma vi u wushuki. “N wushuku ta n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashila.”]§

³⁸ U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gba a cipai a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyubugi yi.

³⁹ An a wutai a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala na nwalu n ne ushadangi n ipeli. ⁴⁰ Filibu wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

¹ A'ayin a da Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adarakpi, ² u folo yi u naka yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a da a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a Urishelima. ³ Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei katyashi ka ucira ka wutai a zuba ka wakana yi ukyawan. ⁴ Aku u rukpai a iyamba u panai kalagatsu ka danai, “Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai wa yan mu mavura?”

⁵ Shawulu wecikei, “Asheku, ada yai?”

Aku kalagatsu ki ka wushuki, “Mpa Yesu uza da wari a uyan mavura. ⁶ 'Yanga vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu ta i'ya va yan.”

⁷ Aza da a ka walaka kabolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana ta kalagatsu ki, shegai a wene uza wa. ⁸ Aku Shawulu 'yangai, shegai an u kukpai a'eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a da a kana yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi. ⁹ U yan ta a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpam u lya ili wa, u so tani ili wa.

¹⁰ A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isa yi a asuvu a kuwene, u danai, “Ananiya!”

Aku u wushuki, “Mpa na, Asheku.”

¹¹ Asheku a tonuko yi, “'Yanga vu bana a ure u da a ka isa Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku da pini uza u Tarsu, uza da a ka isa Shawulu. Aya pini wa yan kavasuu.

¹² N wenike yi ta gbam kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene ta vuma da a ka isa Ananiya u tafanku yi kukere a kaci tsara u wene asu.”

¹³ Ananiya wushuki, “Asheku, n so ta upanasa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i'ya wa yansa aza a uwulukpi a vunu a Urishelima. ¹⁴ Kpam adarakpi a pige a wushunku yi de u kana gba uza da baci dem wa isa asuvu a kala ka vunu.”

‡ 8:32 A asu u nala vi, ncon mi ma ta n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda ta gbam wa kidasa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi. ◇ 8:33 Isha. 53:7-8. § 8:37 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

¹⁵ Asheku a tonuko yi, “Avu gai wala, kpaci aya n dangasai u dansa kala ka va a asu u Awulawa, na ngono n le, kpam n a asu u aza a Isara'ila. ¹⁶ Ma wenike yi ta tyoku da wa pana ikyamba adama a kala ka va.”

¹⁷ Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yangasai kukere u sawai Shawulu u danai, “Utoku u va, Asheku a da a suku mu; wata, Yesu uza da u wenikei kaci ka ne ara vunu a ure u da vu walai vi. Wa ciga ta vu doku vu wene asu, kpam u shadangu vu n Kulu Keri.” ¹⁸ Kute-kute aku ili i roku i rukpai a a'eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yangai a lyubugu yi. ¹⁹ An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain kuɓari a Damasuka

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka kabolo n Atoni a da a'ari pini vi. ²⁰ A barakpa wa, aku u gitai kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila n u dansi Yesu da Maku ma Kashila. ²¹ Gba aza da a panaka yi a yain majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u 'yangasakai Atoni n u yansaki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwa da u tuwai tsara u kana le u sirasa u banka le a asu u adarakpi a pige wa ko?”

²² Shegai Shawulu doki ucira u kuɓari, wari a uvurusu atakasuvu a aza a Yahuda aza da a'ari a Damasuka, n u dansi Yesu da Kawauwi.

²³ An a yain a'ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi. ²⁴ Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsara a kana yi a wuna. ²⁵ Pini nala, kayin ka pige abangi a ne a zuralakpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

²⁶ An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u bolomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa. ²⁷ Shegai Baranaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku da Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku da Asheku a dansai n eyi. N tyoku da kpam u yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

²⁸ Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tambu asu asu, n u yanyi kuɓari n kala ka Asheku bawu uwonvo. ²⁹ U dansa ta n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a da a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a'ari uzama ure u da a ka wuna yi. ³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gba Atoni a da a'ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsarai ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam kari a ugbamatangusu le hal a'ari a udoku kakuma.

Bituru tanasai Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gba, u ba u kondoi ama a Kashila da a'ari a ilyuci i Lida. ³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza da wari nvain na mbala n tsuwunu hal ayen kulla. ³⁴ Aku Bituru tonuko yi, “Iniyasu, Yesu Kawauwi tanasa vu de, 'yanga vu katala kajiba ka vunu.” Kute-kute u 'yangai. ³⁵ Gba aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma da a tanasai vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangasai Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku da pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katoni ka. U naka ta kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u banga aza a unambi. ³⁷ A'ayin a nala yi a da u yain mabala aku u kuwai. Pini nala, a sumba yi a vakunku yi a kunukuzuba. ³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, “Tuwa gogo.”

* 9:36 Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gba kalen ka le ka te, kpam ka “maren.”

³⁹ Bituru lazai kaḅolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nraṅa n shamgbai evu n eyi a ka sa, kpam a ka wenishike yi ntogo n aminya a da Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpa le a ulanga, aku u kudangi u yain kvasu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, “Tabita, 'yanga.” Aku u kukpai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yanga u dusuki.

⁴¹ Bituru kana yi kukere u banga yi tsara u 'yanga. Aku u isa Atoni yi na nraṅa mi gba, u naka le n eyi n uma.

⁴² Alabari yi a tamburai gba a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku. ⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10

Koniliyu isa Bituru

¹ A yan ta vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kaḅolo ka asoje ka a ka isa Kabolo ka Asoje a Italiya. ² Vuma u maci u da, u tsu rongo ta ulyasa Kashila kayala a'ayin dem. Nala dem aza da a'ari a kuwa ku ne. U tsu naka sa ta aza a unambi kune, n u yansi kvasu ubana a asu u Kashila.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara, aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwai ka tonuko yi, “Koniliyu.”

⁴ Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, “Nda yi, Asheku?” Aku u wushuki, “Kashila ka wushuku ta kvasu ka va yansa ubana ara ne, kpam u reve ta n kune ku va yansa aza a unambi.” ⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a isa vuma roku uza u kala Simo, uza da dem a tsu isa Bituru. ⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza da dem a tsu isa Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushiva da kari.”

⁷ An katsumate ki ka lazai, aku Koniliyu isa agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza da wa tono Kashila a asuvu aza da a ka yansa yi manyan kain dem. ⁸ Aku u tonuko le gba ili i'ya i gitai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuwa a zuba u kunu u yain kvasu. ¹⁰ Pini nala, kambulu ka kana yi, ele pini a ufo buso ilikulya yi, aku u wenei kuwene. ¹¹ U wenei zuba u kukpai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubaraki a ka cipuka ka utuwa a iyamba. ¹² A kunya ki gba icun i nnama n da mari n a'ene a nishi na n da ma kabura na nnu n da mari pini.* ¹³ Aku u panai kalagatsu ka danai, “Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.”

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, “A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpam i'ya i'ari n icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma wa.”

¹⁵ Aku u doki u panai kalagatsu ki upana u ire, “Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.”

¹⁶ An ukuna u nala u gitai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugono a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama da Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike de kuwa ku Simo ki. ¹⁸ A danai, “Azakuwa,” aku a wecikei ko nte Simo uza da a ka isa Bituru vi wari pini.

¹⁹ Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu da la a ka bolo vu. ²⁰ Cipa vu tono le. Kotsu vu yain malala wa, kpaci mpa n suku le.”

²¹ Bituru cipai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolo. Nda ya boluko mu n i'ya?”

²² A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u da, uza da u tsu rongo a ulyaka Kashila kayala, uza da kpam gba aza a Yahuda a ka naka karinga. Katsumate ka zuba ka kari uwulukpi ka ka tonuko yi u isa vu vu bana ara ne

* 10:12 A asuvu a kunya ki nnama n roku n da pini n da aza a Yahuda a tsu takuma kpam na n da bawu a tsu takuma adama a Mele.

tsarā u pana i'ya va dana.”²³ Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u naka le asu u da a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kabolo n Atoni a roku aza a Japa, a wutai a lazai kabolo n aza da Koniliyu suki vi.²⁴ An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wari a uvana hal gbam u libanai amaci a ne n aje a ne.²⁵ Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpai a kapala ka ne u lyaka yi kayala.²⁶ Aku Bituru 'yangasa yi u tonuko yi, “'Yanga, mpa dem vuma da.”²⁷ An Bituru wari kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakuma ka ama ushani.

²⁸ U tonuko le, “Eda n kaci ka de i reve ta u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpm u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashila ka wenike mu ta u da, kotsu n isa uza roku uza u ashinda wa.²⁹ Adama a nala, an i isa mu n 'yuwan utuwa wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isaka mu vi.”

³⁰ Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a da a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an mari a uyan kavasu, aku vuma roku u tuwa mu n aminya a eri a ulada u shamgbai a kapala ka va.³¹ U danai, 'Koniliyu, a wushuku de kavasu ka vunu, kpm kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko de ili i ucibusa a asu u Kashila.³² Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru. Aya pini u cipai a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza da wa rongo evu n kushiva.”³³ Da i zuwai n suki ama n maloko a isa vu vi, kpm u gan ta an vu tuwai. Gogo-na atsa na gba tsunu tsu bolomgbonoi a asu u te tsara tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu.”

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

³⁴ Pini nala, Bituru gitai kadyanshi, “Mayun da, n reve ta Kashila kari n kudyangi wa.³⁵ Shegai u wushi gba ama da a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem.³⁶ I reve ta n akani a da Kashila ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpm Asheku a ama gba.³⁷ I reve ta n ili i'ya i gitai a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyubugu ko ya wa. Kpm a Galili da ukuna u na vi u gitai.³⁸ I reve ta Kashila ka ka nakai Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri ka ta n eyi, kpm wa ta n ucira cika. U tamba ta n u yansi ukuna u shinga, n u tanasi aza da Kalapansi ka 'yanki, kpaci Kashila ka ta n eyi.

³⁹ “Atsa tsu wenei ukuna u da u gitai n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishelima. Alya a wuna yi a mawandamgbani.⁴⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi a kain ka tatsu, kpm u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama.⁴¹ U wenike kaci ka ne a asu u ama gba wa, shegai ara tsunu; wata, atsu aza da Kashila ka dangasai caupa, tsara tsu woko aza da a wenei ukuna vi. Atsa aza da tsu lyai kpm tsu soi kabolo n eyi an u 'yangai a ukpa.⁴² Kpm u tonuko tsu tsu yanka ama kubari, tsu tonuko le Yesu da Kashila ka dangasai u yanka aza uma n akushe afada.⁴³ Gba ntsumate n yan ta kadyanshi ka ne a danai, ‘Gba uza da baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi u ne.’ ”

Awulawa a tsarai Kulu Keri

⁴⁴ Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipai a kaci ka aza da a ka panaka yi vi.⁴⁵ Aku aza a Yahuda a da a'ari Atoni a asuvu a aza da a tuwai n Bituru vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki.⁴⁶ Kpaci a panaka le ta a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashila.

Pini nala, Bituru danai,⁴⁷ “Awulawa a na yi dem a wusha ta Kulu Keri tyoku da atsu tsu wushai. Uza wa la wa bishinka a lyubugu le wa.”⁴⁸ Aku u zuwai a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

Bituru gono a Urishelima

¹ Asuki yi n Atoni a da a'ari a Yahuda a panai alabari a da Awulawa a wushai kadyanshi ka Kashila.² Shegai an Bituru gono a Urishelima, aku Atoni a roku aza da a'ari aza a

Yahuda a yanka yi kushulu. ³ A danai, “Ndya i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kabolo n ele?”

⁴ Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitai. ⁵ U danai, “Kain ka te a Japa, tyoku da mari a kavasuu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipuka ka utuwa a iyamba, hal ku rawai evu na mpa. ⁶ An n webelei kunya ki mai n wenei gba icun i nnama n kenu, na nnama n mete, n ili i nkaburu, na nnu. ⁷ Aku n panai kalagatsu ka danai, ‘Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.’

⁸ “Pini nala, n wushuki, ‘Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi, ko i icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma kotsu i uwa a unu u va wa.’

⁹ “Shegai kalagatsu ka ka wutai a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, ‘Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.’ ¹⁰ Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

¹¹ “Derere u ukuna vi u da ama a tatsu a da a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mari vi. ¹² Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpam n dambula an a wokoi Awulawa wa. Atoku a va ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza da u suku le vi. ¹³ U tonuko tsu kpam tyoku da u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, ‘Suku a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru a Japa. ¹⁴ Aya wa tonuko vu tyoku da avu n kuwa ku vunu gba ya tsara iwauwi.’

¹⁵ “Kadyanshi ka n gitai le uyanka, aku Kulu Keri ku cipai ara le dere tyoku da ku cipa tsu a kagita. ¹⁶ Pini nala, aku n cibai an kadyanshi ka Kashila ka danai, ‘Yahaya gai n mini ma u lyubugusi, shegai eda Kashila ka lyubugu da ta n Kulu Keri.’ ¹⁷ An u wokoi Kashila ka yanka le kune derere tyoku da u yanka tsu a'ayin a da tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n bishinka Kashila?”

¹⁸ An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kanai ucikpala Kashila a danai, “Gogo-na dem Kashila ka wushuku de Awulawa a kpatala utuwa ara ne, kpam u ne le de uma.”

Atoni a Antakiya

¹⁹ An Isitifanu kuwai, aku a gitai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a mbari. A rawa ta a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, shegai aza a Yahuda a da a yankai kubari ki koshi. ²⁰ Asuvu a Atoni a da a wacuwai vi aza roku a wutai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kanai uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku. ²¹ Ucira u Asheku wa ta kabolo n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

²² An Atoni a da a'ari a Urishelima a panai ili i'ya i gitai a Antakiya, a suki Baranaba ubana de. ²³⁻²⁴ Vuma u maci da uza da wari ushadangi n Kulu Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u da Kashila ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku ta a kpatalai ubana a asu u Asheku.

²⁵ Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu. ²⁶ An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gba a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenishiki kakuma ka ama. A Antakiya da a gitai u'isa atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

²⁷ A'ayin a na yi a da nsumate n roku n wutai a Urishelima a banai a Antakiya. ²⁸ Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yangai u yain kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, “A ka tuwa ta a yain kambulu ka pige a likimba gba.” (A'ayin a da Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma da udani u na vi u shadangi.) ²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku ta atoku a le a da a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne. ³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a da Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashila. ² Hal gbam u zuwai a kapamgbanai kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu. ³ An u wenei aza

a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u *kanai* dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† da ukuna vi u gitai. ⁴ An u *kanai* yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U *nakangu* yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsara a kotso baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada. ⁵ A'ayin a da Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kvasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpam asoje a re aza da a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu. ⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u 'yangasa yi u danai, "Yanga gogo!" Pini nala, ikani yi i saruwai.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, "Uka matogo n akpata a vunu." Aku u yain nala. U tonuko yi kpam, "Wambana kunya ku vunu, vu tono mu."

⁹ Aku u wutai u tono yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun da wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi. ¹⁰ An a wurai asoje a da a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwai n kaci ka ne, aku a wutai. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, "Gogo-na n reve ta Magono ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u da aza a Yahuda a fobusoi a kaci ka va."

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza da kpam dem a ka isa Marku, a asu u da ama ushani a bolomgonoi a'ari uyan kvasu. ¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza u kala Ruda tuwai tsara u wene ko yayi. ¹⁴ An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, "Bituru da pini kushani a utsutsu u kuwa."

¹⁵ A danai, "Ijan i'ya vu?" Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, "Yan maken wa, katsumate ka ne ka!"*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukudusa utsutsu vi, aku a giduwai a wene yi, a yain majiyan cika. ¹⁷ U yanka le iryoci n kukere u da a pada bini. U tonuko le tyoku da Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, "Tonukoi Yakubu n Atoni a da a buwai ukuna vi." Aku u 'yangai u banai a asu u roku.

¹⁸ An kain ka wansai, ugirowa u kenu u da asoje yi a giruwai wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru. ¹⁹ An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecishei asoje a da a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpa u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu 'yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de. ²⁰ A'ayin a nala yi, Hiridu wa ta n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi ubolomgono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

²¹ Kain ka te an a fobusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi. ²² An kakuma ka ama ki ka panai, aku a 'yangasai alagatsu a le a danai, "Kalagatsu ka kashila ka roku ka na vi, ka vuma ka wa." ²³ Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga ta kaci ka ne tsupige aku u 'yuwain unaka Kashila tsupige. Pini nala, azun a katsuma a gita yi utakuma hal u kuwai.

Atoni a doki ushani

²⁴ Kadyanshi ka Kashila kpam kari a ulya kapala n ka tamburi.

* 12:15 A'ayin a nala yi, ama roku a bidya ta Kashila ka tsu suku ta atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwa ta a asu u vuma vi yavu vuma da.

²⁵ An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a naka le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya kabolo n Yahaya Marku.

13

A suki Baranaba n Shawulu

¹ A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, ntsumate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isa "Uza u Dan," n Lusiya uza da u wutai a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi kabolo n Hiridu Antiba, n Shawulu. ² Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, "Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isa le n ma."

³ An a doki a yain kakuli n kvasu, aku a tadanki Baranaba n Shawulu akere a tutsuku le a kana ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴ An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵ An a rawai a ilyuci i Salami, a yain kubari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana ta kabolo n ele wa banga le.

⁶ An a kyawunsai uyamba vi gba hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u adabu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma kaban ma, ⁷ uza da wari kabolo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma da uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga ta u pana kadyanshi ka Kashila.

⁸ Shegai Alimasu uza u adabu vi u bolomgbono kaci n ele wa. (Alimasu da a ka isa Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza da a ka isa Bulus, ushadangi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundyanai Alimasu, u danai, ¹⁰ "Avu maku ma Kalapansi uza u tsilala n i'ya i'ari i maci! Vu shadangu ta n tsukunu n ulapanasa. Va asaka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa? ¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashila a ka rukpa ta a kaci ka vunu, va rumbana ta, ubana a'ayin kenu va wene asu wa."

Kute-kute karimbi ka kimba yi a'eshi, aku u kana upapa wa bolo uza da wa kana yi kukere. ¹² An gomuna wenei ili i'ya i gitai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a asakai ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wutai a kpatsu ki, aku Yahaya Marku asaka le u gonoi a Urishelima. ¹⁴ Shegai Bulus n Baranaba a yangai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashila a dusuki. ¹⁵ An a yain kaneshi a itagarada i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashila a suki a tonuko le, "Atoku, i'a baci n kadyanshi ka kubari ku ya doku ama, she i yain."

¹⁶ Bulus yangai u yanka le iryoci n kukere a pada bini, u danai, "Aza a Isara'ila n Awulawa a da a ka lyaka Kashila kayala, panaka numu! ¹⁷ Kashila ka aza a Isara'ila ka dangasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakuma a'ayin a da a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u da u wutukpa le pini a uyamba vi. ¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.† ¹⁹ U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u nakai u da ama a ne u wokoi agadu a le. ²⁰ Nala gitai ta a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

* 13:14 ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isa Antakiya. I naha yi a kaban ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kpam a kaban ka Suriya ka i'ari a asu u da Baranaba n Shawulu a'ari a ka rongo. Asuki 11:19–13:1.

† 13:18 Ure u roku u da a ka fuda a ka reve udani u Tsiheline pini na u da "Kashila ka kirana ta n ele hal ayen amangare a kakamba."

“U *naka* le aza a afada, kpam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ila† matsumate. ²¹ Shegai aza a Isara'ila a zamai a *naka* le magono, aku Kashila ka *naka* le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayami† u lyai tsugono. ²² An Kashila ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashila ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, ‘N tsa de Dawuda maku ma Yese, vuma da uza da u tsu zuwa katakasuvu ka va ka rongo n ipeli, kpaci wa yan ta gba ili i'ya ma ciga yi u yain.’

²³ “Kashila ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wuta pini. Kpam Yesu da. ²⁴ Shegai kahu Yesu tuwa, Yahaya rongo ta utonusuko ama a kpatala a lyubugu le. ◇ ²⁵ An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u wecikei, ‘Ya wundya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki ka ta a utuwa, mpa n ratsa gbam ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ◇

²⁶ Ama a va, eda aza da i'ari a kagali ka Ibrahi, n ada Awulawa a da a ka *naka* Kashila karinga, panai na! Atsa Kashila ka sukunki akani a iwauwi yi. ²⁷ Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu da Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya nsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa kaneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadangu ta an a kidaga yi ugana u ukpa. ²⁸⁻²⁹ A yan ta dere ili i'ya tagarada u Kashila u danai. Ko an u wokoi a tsara unyushi u da a ka wuna yi wa, gba n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwai, aku a cipuka yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun. ³⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi ta a ukpa! ³¹ A'ayin a nala yi, u wenishike ta kaci ka ne a asu u atoni a ne aza da a yansai nwalu kabolo a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

³²⁻³³ “Kpam atsa na tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu ta i'ya atsu aza da tsari mmuku n tsikaya n ne a'ayin a da u 'yangasai Yesu a ukpa. A korongu ta ukuna u na vi a tagarada u Ishipa u ire:

“Ada Maku ma va,
ara n woko ta Tata u vunu.’ ◇

³⁴ “Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam wa asaka ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku da u danai:

‘Ma zuwuka vu ta una u shinga u uwulukpi u da n da ma zuwuka Dawuda.’ ◇

³⁵ “A korongu ta a Ushipa u roku:

‘Va asaka Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ◇

³⁶ “A'ayin a da Dawuda wari n uma, u panaka ta Kashila. An u tuwa u kuwai, aku a cidangu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i shamai. ³⁷ Shegai Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam ikyamba i ne i shama wa.

³⁸⁻³⁹ “Ama a va, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tonon: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsarai ucimbusa u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko da i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza da baci dem u wushuki wa woko ta dere. ⁴⁰ Kiranai, kawa ili i'ya nsumate n korongi ya gita ta n ada. A dana ta:

⁴¹ “Panai na, aza a majari, i shadangi n majiyan i kuwa!

Kpaci ma yan ta manyan ma roku a a'ayin a de,

manyan ma ya kpadu uwushuku n ma,

ko uza roku u tonuko da baci tani.’ ” ◇

⁴²⁻⁴³ Wuta da Bulus n Baranaba a ka wuta a kagata ka Kashila ki, aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza da a ka lyaka Kashila kayala a tonon le. Pini nala, Bulus n Baranaba a'ari le ugbamatangusu asuvu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashila. Aku ama yi a folo le a doku a yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a da a ka tuwa.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

◇ 13:24 Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◇ 13:25 Mak. 1:7; Luk. 3:16. ◇ 13:32-33 Ishp. 2:7. ◇ 13:34 Isha. 55:3. ◇ 13:35 Ishp. 16:10. ◇ 13:41 Hab. 1:5.

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwā tā a pana kadyanshi ka Kashilā.

⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakumā ka ama ki, a yan tā malyon cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Barānaba a dansai karara bawu uwonvo, a danai, “Edā u kañai tsu gita uyanka kuḅari ku kadyanshi ka Kashilā, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike tā an bawu i ratsai i wushi uma u dā bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa asakā dā tā aku tsu bana a asu u Awulawa. ⁴⁷ Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu tsu yain i'ya na:

‘N zuwa tā vu woko katyashi a asu u Awulawa,

tsarā vu tuko iwauwi

hal ubana likimba gbā.’ ” ◇

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana tā kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza dā a dāngasai adama a uma u dā bawu wari n utyoku a wushuku tā n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a ubongu vi. ⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a dā a ka naḳa tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Barānaba, aku a gita le mavura hal a loko le a kabon ka uyamba ki.

⁵¹ Aku Bulus n Barānaba a kapatsai kabuta ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a lazai ubana a ilyuci i Ikaniya. ⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko tā n mazanga kpam ushadangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Barānaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Barānaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashilā ka aza a Yahuda tyoku dā a yain kuḅari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku tā n kadyanshi ka Kashilā. ² Shegai aza a Yahuda a dā a kpaḁai uwushuku n kadyanshi ki, a vurusai a'ene a Awulawa a dā bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashilā yi. ³ Gbā n nala, asuki yi a barakpai pini n ele cika, n a yanyi kuḅari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpam u naḳa le ucira u uyan iryoci n ikunesavu. ⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpam a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a bolomgbonoi kaci tsarā a yain asuki yi mavura, kpam a varasa le n atali a wuna. ⁶ An asuki yi a revei ukuna u dā wari a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le. ⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Barānaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Barānaba a cinai vuma roku uza dā a matsai kawunu, uza dā tun a matsa yi u wala wa. ⁹ Wari a upana kuḅari ku Bulus wari uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wā tā n upityanangu u dā u rawai a tanasa yi. ¹⁰ Aku u danai, “'Yanga vu shamgba n a'ene a vunu.” Kute-kute vuma vi u 'yangai u gitai nwalu.

¹¹ An kakumā ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yangasai alagatsu n kaletsu ka aza a Likiya, a danai, “Ama a na yi ashilā a roku a dā a cipa tsu n iryoci i ama!” ¹² Aku a naḳai Barānaba kala Zafosa,* Bulus kpam Hamisa kpaci aya kayain ka kadyanshi. ¹³ Pini nala, kaḁarakpi ka katani ka Zafosa kameli ka kari a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apalu u tukoi a dā a utsutsu u ilyuci vi, tsarā eyi n ama a ne a yanka asuki yi udarakpa.

¹⁴ Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karasai aminya a le adama a unamgbukatsuma, a uwai a asuvu a kakumā ka ama ki n ilyadi n a dansi, ¹⁵ “Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Atsu dem ama dā tyoku u de. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko dā tsarā i kpatala i asakā ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashilā Uza u Uma, uza dā u yain zuba n likimba n kushiva n gbā ili i'ya i'ari pini a asuvu a le. ¹⁶ Caupa u asakā tā gbā ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le. ¹⁷ Shegai u tsu wenike tā kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya

◇ 13:47 Isha. 42:6; Isha. 49:6. * 14:12 Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

u tsu yansa. Kashilā ka tsu suku tā mini ma zuba, tsarā iceshi i de i yain. U naka da kpmam ilikulya kpmam u zuwa da ipeli.”¹⁸ Gba n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a matsai aku a fudai a bishinka le udarakpa vi adama a le.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a wutai a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varasai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwa de. ²⁰ An Atoni a tuwai a kyawan yi, aku u yangai u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansai aku a lazai ubana a Daraba kabolo n Baranaba.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

²¹ An Bulus n Baranaba a yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsara ta Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya. ²² A gbamatangusu ta atakasuvu a ama a Kashila n a bara le a shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu tsara u'uwa a tsugono tsu Kashila.”

²³ Bulus n Baranaba a yain kvasu n kakuli, aku a dangasakai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A naka le a asu u Asheku uza da nkoshi mi n wushuki n eyi. ²⁴ An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya. ²⁵ An a yain kubari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya. ²⁶ Pini nala, a uwai a kptsu a banai a Antakiya, a asu u da caupa a yanka le kvasu tsara Kashila ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsoi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a bolomgonoi ama a Kashila a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashila ka yain adama a le, n tyoku da kpmam u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu. ²⁸ Aku a barakpai pini n ama a Kashila.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutai a Yahuda a tuwai a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kida da baci acombi tyoku da Mele ma Musa ma danai wa, ya tsara iwauwi wa.” ² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atoni a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsara a dansa kadyanshi ki. ³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki alabari tyoku da Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika. ⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a da a banai kabolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashila ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kafon ka Afarishi, a yangai a danai, “U kana ta Awulawa a kida acombi, a toni kpmam ili i'ya Mele ma Musa ma danai.”

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a bolomgonoi, tsara a webele kadyanshi ki. ⁷ An a barakpai a kananamgbani ki, aku Bituru yangai kushani u tonuko le, “Aza a va, i reve ta Kashila ka dangasa mu ta caupa a asuvu a de, u da ara va da Awulawa a ka pana kubari ku Kadyanshi ka Shinga, kpmam a wushuku. ⁸ Kashila uza da u reve atakasuvu a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u da u naka le Kulu Keri tyoku da u naka tsu. ⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u da u wulukpe le. ¹⁰ Adama a nala, nida ya ciga i kondo Kashila a asu u utadanku Awulawa a na ucanga u da bawu atsu n isheku i tsunu tsa fuda tsa canga? ¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u da tsu tsara iwauwi, kpmam tyoku da ele dem a tsara iwauwi.”

¹² Pini nala, ama yi a padai bini, a ka panaka Baranaba n Bulus tyoku da a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yain a asu u Awulawa a akere a le. ¹³ An a kotsoi kadyanshi, aku Yakubu* danai, “Atoku a va, panaka numu. ¹⁴ Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku da Kashila ka gitai utuwa a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne. ¹⁵ Nala wa ta dere n kadyanshi ka ntsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai,

¹⁶ “Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai.

Ko an u wokoi ku wasai, ma lapula ta n mai ka kpmam n shamkpa ka.

* 15:13 Yakubu na vi, vangu u Yesu da.

¹⁷ Nala ma yan, tsarā aza dā a buwai vi a kpatala a asu u va, gba n Awulawa dem, n aza dā n dangasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

¹⁸ N yan tā kazuwamgbani nala tun caupa.’ ” ◇

¹⁹ Yakubu lyai kapala n kadyanshi, “Adama a nala, u gan tsu matsa Awulawa, aza dā a ka kpatalasa ubana a asu u Kashila wa. ²⁰ Shegai tsu koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a daramkpai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpm inyama i'ya i buwai na mpasa wa. ²¹ Kpaci Mele ma Musa ma na mi a'a tā ma a uwenishike a agata a Kashila a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau.”

Asheshi a korongi ukanikorongi

²² Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kabolo n aza a kuwa yi gba, a wenei u lobono ta a dangasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kabolo n Bulus n Baranaba. Aku a dangasai Yahuza, uza da a ka isa Barasaba, n Sila, azapige da a asuvu a Atoni.

²³ A naka le ukanikorongi u da u danai,

“Idyani a asu u atoku a de asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza da a'ari Atoni, aza da a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

²⁴ “Tsu pana ta alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwa ta ara de. Tsu pana ta a 'yangasaka da atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgarasa da, ko an u wokoi atsa tsu suku le a yain nala wa. ²⁵ An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono ta tsu dangasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara de kabolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus. ²⁶ Ama da a naka uma u le ko a ka kuwa baci adama a kala ka Yesu Kawauwi. ²⁷ Adama a nala a da dem tsu sukunku da Yahuza n Sila, ara le da ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku da na vi. ²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu ta ku da kotsu a zuwuka da araji wa. ²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a daramkpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u da wari na mpasa wa, ko kpm unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpm kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo ta mai.

“U yan tsu ben.”

³⁰ Aku a laza ubana a Antakiya. An a rawai a bolomgbonoi Atoni yi a asu u te, a naka le ukanikorongi vi. ³¹ An ama yi a yain u da kaneshi, aku a yain mazanga cika a adama a ugbami u atakasuvu u da a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele ntsumate n da, aku a dansai cika n a gbamatangu le atakasuvu a shamgba n ucira. ³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le n katsuma ka eri tsara a gono a asu u aza da a suku le. [³⁴ Shegai Sila wenei ulobono ta u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, “Tuwa tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain ku'ari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsara tsu wene tyoku da a'ari.”

³⁷ Baranaba ciga ta a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele. ³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asaka le ta caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpm u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi kabolo n ele.

³⁹ Aku kanaanamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsu ubana a ilyuci i Sayipuru. ⁴⁰ Shegai Bulus dangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kvasu ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a laza. ⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u gbamatangusi atakasuvu a aza da a'ari a a'uwa a Atoni yi.

◇ 15:18 Emo. 5:25-27; Isha. 45:21. † 15:34 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 34.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u ɗa Katoni uza u kala Timoti wa rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline† u ɗa. ² Atoni a ɗa a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala ta Timoti cika. ³ Bulus wa ciga ta Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kida yi kacombi kahu a laza. U yan ta nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve ta tata u ne uza u Heline u ɗa. ⁴ Tyoku ɗa a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u ɗa asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni ukuna u nala vi. ⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku bishinka le ta uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi. ⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa. ⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, “Tuwa a Masidaniya vu banga tsu.” ¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kana ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve ta Kashila ka ka isa tsu tsu yanka le kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali. ¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u ɗa u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wuta i utsutsu u ilyuci vi ubana a una u agata, asu u ɗa tsu wenei yavu a asu u kavasu u aza a Yahuda wa ta pini. Aku tsu dusuki tsu dansai n aka a ɗa a bolomgbonoi ukuna u Asheku. ¹⁴ Uka roku ɗa pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashila wa pana ka tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u ɗa, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a ɗa. Kashila ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono. ¹⁵ An a lyubugu yi kabolo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, “An u wokoi i wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwai i cipaa kuwa ku va.” U rongo tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kavasu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa. ¹⁷ Aku u rongo tsu utono n u salasi, “Ama a na yi agbashi a Kashila a ɗa, Uza u Ucira Gba. Tuwa ɗa a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi.” ¹⁸ Nala u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u baranai ityoni i cingi yi, “A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecemgbene n eyi.” Kute-kute i pecemgbene n eyi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimba de, aku a kana Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada. ²⁰ An a rawai aku a danai, “Aza a Yahuda a na a ka damgarasa ta ilyuci i tsunu. ²¹ Ili i'ya bawu i gain atsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike.”

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, “Mayun ɗa, nala wari.” Aza a afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le. ²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza ɗa wa kirana n kuwa ki u wundi le mai. ²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

* 16:10 Kazoli ka kala ka “atsu” pini na vi, yanka ɗa a yankai ka manyan kpaci Luka uza ɗa u korongi tagarada vi u tono ta asuki yi a a'ayin a nala yi.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kavasu n ishpa i ucikpala Kashila, aza da a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki ka panaka le. ²⁶ Kute-kute iyamba i gbadai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbadai. Pini nala, itsutsu yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza da a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza da wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugiduwi. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma de, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne. ²⁸ Shegai Bulus barana yi, u danai, "Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gba tsunu tsa ta pini."

²⁹ Aku uza da wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u uwai a asuvu u rukpai a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a uwonvo. ³⁰ Aku u wutukpa le a kateshe, u danai, "Nda ma yan tsara n tsara iwauwi?"

³¹ Ele tani a danai, "Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu ya tsara ta iwauwi." ³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gba. ³³ N kayin ka nala ki, u zasa le usan u le, aku kute a lyubugu yi n aza a kuwa a ne dem. ³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gba a shadangi n ipeli adama a da a pityanangi n Kashila.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adagari a ba a dana a asaka ama a nala yi.

³⁶ Aku uza da wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai, "Aza a afada a suku de a asaka da, adama a nala, she i wuta i wala alafiya."

³⁷ Shegai Bulus danai, "Atsu aza a Roma a da, kpam a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Nida a ka yansa a wutukpa tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwa n kaci ka le a wutukpa tsu."

³⁸ Adagari yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kanai aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a da. ³⁹ A tuwai a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a da a wutukpa le, aku a folo le a asaka ilyuci yi. ⁴⁰ An Bulus n Sila a wutai a kuwa ku a'ali ki, aku a laza karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbatangusu le atakasuvu cika kahu a asaka a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u da wari n kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ² Bulus uwai pini tyoku da u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashila a itagarada i Kashila, ³ wari le ukasanasa ka n u tonusuko le mayun da Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yanga a ukpa. U tonuko le, "Yesu da mari da utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki." ⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza da a ka gbashika Kashila, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a bolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a bolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangasai atakasuvu a ama a ilyuci yi gba le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsara a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakuma ka ama ki. ⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salasa, "Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu. ⁷ Kpam Yason da cipuka le a kuwa ku ne. Kpam gba le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isa Yesu."

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yanga. ⁹ A asaka le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka, aku a asaka le a laza.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a laza ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ¹¹ Shegai aza a naha a la ta aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha ta kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagarada i Ntsumate kain dem, tsara a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da. ¹² Ama ushani a

pityanangu tã n Asheku. A asuvu a aza dã a wushuki vi, alya aza a Yahuda, kabolo n aka a roku ushani aza a Heline aza dã a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza dã a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashilã a Biriya, a banai dẽ n a laɓanasi kakuma ka ama ki n a 'yangasasi le atakasuvu. ¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini. ¹⁵ Aza dã a soki Bulus vi, a soku yi tã hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus naƙa le akani a tuwa a tonuko Sila n Timoti a tuwa a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a dã Bulus wari a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba tã katsuma an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli. ¹⁷ U tsu yan tã kadyanshi a kagata ka Kashilã n aza a Yahuda n Awulawa aza dã a ka tonon Kashilã. Kpam kain dem u tsu yan tã kadyanshi n aza dã u tsu cina a kuden. ¹⁸ An Bulus wari a uyan kuɓari ku Yesu n u'yangã u ukpa vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, “Nɗya uza u kakan naha wa tonon?”

Aza roku a danai, “Yavu uza u uyan kuɓari ku ameli a roku a dã, bamu n a tsunu.”

¹⁹ Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a dã a ka isa Arasa, a danai, “Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u dã va yan na vi? ²⁰ Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga tã tsu reve kalen ka ne.” ²¹ Gbã aza a Atina n amoci a dã a'ari pini na ndishi a la tã uciga a barakpa a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gbã.

²² Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, “Edã, aza a Atina, n reve tã edã aza a uciga utono adini a dã cika. ²³ Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene tã asudarakpa u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, ‘Adama a Kashilã ka Bawu a Revei.’ Uza dã ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashilã kpam aya ma tonuko dã ukuna u ne.

²⁴ “Kashilã ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashilã ka vuma mai wa. ²⁵ Nala dem u tsu ciga vuma u banga yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u nakai gbã ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga. ²⁶ Aya kpam u yain gbã ama a asu u vuma u te. U dangasaka le asu u dã a ka dusuku gbã a kubain ku likimba. Kpam u fobusuko le a'ayin a dã gbã ama yi a ka rongo.

²⁷ “Kashilã ka yan tã nala tsara a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsara yi tã, ko an u wokoi u yan mbari n ele wa. ²⁸ Adama a ne a dã tsari n uma, tsa zamgbansa kpam, adama a ne a dã tsu wokoi ili i'ya tsari, tyoku dã ashipi a dẽ a roku a danai, ‘Atsu aza a kagali ka ne a dã.’

²⁹ “An u wokoi atsu aza a kagali ka Kashilã a dã, u gan tsu ratsanaka Kashilã n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa. ³⁰ Caupa Kashilã kari ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpada u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko tã ama ko nte wa a kpatala a asaka tsicingi tsu le tsu ugbashika ameli.

³¹ “Kpaci u dangasa dẽ kain ka wa tuwa u yanka likimba afada a dã a'ari dere a kukere ku uza dã u dangasai. Kashilã ka asaka tsu tã tsu reve vuma u nala vi a asu u dã u yangasa yi a ukpa.”

³² An a panai adama a u'yangã u ukpa, aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, “Tsa ciga tã tsu doku tsu pana ukuna u dã vu danai nala vi.” ³³ Pini nala, Bulus asakai asheshi yi. ³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Diyonisiyu uza dã wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza dã a ka isa Damari, kabolo n aza roku kpam.

* ^{17:18} Aza dã a tsu kondonuso ili i'ya ya gitasa a likimba alya a tsu isa “Ayawunshi.” Kpam a tsu sheshishe tã a'ayin dem tyoku dã likimba wari. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo tã a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo tã a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus *asakai* Atina u banai a Korintiya, ² nte u cinai uza u Yahuda u roku *de* uza *da* a ka isa Akila, uza *da* a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n uka u ne Bilikisu a *barakpa* n urawa an a wutai a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu magono u zuwa ta mele u da gba aza a Yahuda a *asaka* ilyuci i Roma. ³ Bulus rongo ta n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa uyan atani a *da* tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wa ta a kagata ka Kashila uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi. ⁵ An Sila n Timoti a wutai a Masidaniya a tuwai a Korintiya, aku Bulus *nakai* kaci ka ne gba a asu u uyan kubari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu *da*.” ⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus *kapatsai* kabuta ka aminya a ne,† u danai, “Mpassa n *de* ma ta a kaci ka *de*, mpa kabirya mu wa.‡ Ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa *da* ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashila kayala, kpam kuwa ku ne ka ta evu n kagata ka Kashila. ⁸ Kirisibu uzapige u kagata ka Kashila n aza a kuwa a ne gba a pityanangu ta n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyubugu le.

⁹ Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan kubari! Kotsu vu pada bini wa! ¹⁰ Kpaci ma ta n avu, kpam ko uza wa ne vu usan wa. Ma ta n ama ushani pini a ilyuci i na yi.” ¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashila.

¹² Shegai a a'ayin a *da* Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomgbonoi kaci a 'yangasakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada. ¹³ A danai, “Vuma na ama *da* wa ciga a lyaka Kashila kayala a ure u *da* mele ma bishinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u gita kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza *da* a 'yangasakai Bulus, u danai, “Panai *eda* aza a Yahuda, a da baci nusa *da* u nusai, ko kpam u yain unyushi u pige u roku, an mari ma panaka *da* ta. ¹⁵ Shegai an u wokoi kananamgbani ki a kaci ka idani, n a'ala a *da* n mele ma *de* koshi, she i yain afada yi n kaci ka *de*. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.” ¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki. ¹⁷ Aku kakuma ki ka kanai Sasatsani uzapige u kagata ka Kashila, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kabolo n Bilikisu n Akila a kanai ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yanga, Bulus kuruwa ta kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamgbani n Kashila.

¹⁹ An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus *asakai* Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashila tsara u dansa n aza a Yahuda. ²⁰ Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa. ²¹ Shegai an wa *asaka* le, u danai, “Kashila ka wushuku baci, ma gono ta a asu u *de*.”

²² An Bulus *asakai* Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u lazai ubana a Antakiya. ²³ An u *barakpai* pini kenu, aku u 'yangai u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbamatangusi Atoni atakasuvu, tsara a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain kubari a Afisu

* 18:2 A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u *da* Kaisa Magono wari, kpam a asu u *da* azapige azapige ama a'ari. Tsugono tsu Roma tsar ta tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wari pini. † 18:6 A'ayin a nala yi, uza u *kapatsa* baci kabuta ka a'ene ko ka aminya, wa wenike ta an u 'yuwain ama. ‡ 18:6 Ili i'ya baci dem i tsara *da* unyushi u *de* u *da*, mpa kabirya mu wa.

²⁴ A'ari pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwai a Afisu. Kpam uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve ta tagarada u Kashila cika. ²⁵ A wenishike yi ta a asuvu a Ure u Asheku. U bidya ta kadyanshi ka Kashila ki mayun mayun n ucira, kpam wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyubugu u Yahaya u da u revei koshi. ²⁶ Aku u kana kuɓari a kagata ka Kashila n ucira u ne gba. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashila cika.

²⁷ An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a banga yi a koronki Atoni a da a'ari a Akataya vi ukanikorongi tsara a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko ta kabangi ka aza da a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashila, ²⁸ kpaci u varangu ta aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanasa le tagarada u Kashila an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a da Apolo wari a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u da u cinai Atoni a roku. ² U wece le, "I wusha Kulu Keri a'ayin a da i wushuki vi?"

A danai, "Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa."

³ U wece le, "Ucun u ulyubugu u eni u da a lubugu da?"

A wushunku yi, "Ucun u ulyubugu u Yahaya u da."

⁴ Bulus danai, "Ulyubugu u Yahaya u ukpatala u da. Yahaya tonusuko ta dem ama a pityanangu n uza da wa tuwa a kucina ku ne; wata, Yesu."

⁵ An a panai nala, aku a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku. ⁶ An Bulus tafanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le. Pini nala, a gitai kadyanshi n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashila. ⁷ Gba gba evu n ama kupa n ama a re a da.

⁸ Bulus uwai a kagata ka Kashila n u yanyi kuɓari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashila. ⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbamai atakasuvu a le. A 'yuwain uwushuku, hal a yankai aza da a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus asakai kagata ka Kashila ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu. ¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gba aza a Yahuda n aza a Heline a da a'ari na ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

¹¹ Kashila ka naka ta Bulus ucira u da wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a tabai uwene. ¹² Hal gbam a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a da wa ukusa a bankai aza a mbala, a tsu tana ta. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecemgbene ta n ama.

¹³ Aza a Yahuda a roku aza da a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A matsai tsara a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, "N barana da ta n kala ka Yesu ka Bulus wa yansa kuɓari ku ne ki, i wuta." ¹⁴ Mmuku n Siva kadamkpi ka pigeƒ ka aza a Yahuda, n da dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza da a ka yansa nala vi.

¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, "Mpa gai n reve ta Yesu! N reve ta kpam Bulus. Shegai eda tani an yayi?"

¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u gita le malapa hal u lyai ucira u le gba. Aku a wutai a kuwa ki n ilyadi ya dem kataba ikyamba i le kpam n a'utsu.

¹⁷ An aza da a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i gitai, aku a panai uwonvo cika, a nakai kpam kala ka Asheku tsupige. ¹⁸ Ama da kpam a wushuki vi a wutai a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le. ¹⁹ Ama ushani aza a uyan adabu a bolomgbonusoi itagarada i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe

i itagarada yi, i rawa ta ikebe i'ya vuma wa livā manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000.)* ²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpam ka yain ucira cika.

²¹ An ukuna u nala u gitai, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpam, “N bana baci de, u kana mu ta n bana a ilyuci i Roma. ²² Aku u suki abangi a ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpam u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yangasai atakasuvu a ama a Afisu

²³ A'ayin a nala yi a da a 'yangasai atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku. ²⁴ U'yangasa u atakasuvu a nala vi u gitā ta n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza da wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima† kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsara ta ikebe cika adama a manyan ma nala mi. ²⁵ Aku u bolomgbonoi gbā atoku a manyan a ne n aza da a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, “Eda ama a va, i reve ta n manyan ma na ma tsa tsarasa ikebe. ²⁶ I wene ta kpam i pana ta tyoku da Bulus nala vi wa lapansa ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a da ama a yain n akere, ashila a da wa. ²⁷ Ukuna u cingi wa gitā ta, a ka nangasa ta manyan ma tsunu. Bamu gbam n nala, hal gbam a ka gonuko ta Aritima kameli ili i gbani, kpam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza da gbā uyamba u Asiya hal gbam n likimba gbā a ka gbashika.”

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Tsupige she Aritima u aza a Afisu.” ²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakura a asu u da ama yi a bolomgbonoi, a'ari urono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a da aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga ta u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a bishinka yi. ³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama da a'ari pini vi atakasuvu a le gbā a shadangu de n kadambula, kpaci a reve gbam ili i'ya a bolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasai alagatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau. ³³ Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kansasa ukuna vi. Pini nala, u 'yangasai akere a zuba u danai a pada, tsara u siraka ama a ne kabetsu. ³⁴ Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alagatsu a danai, “Tsupige she Aritima kameli.” A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a padai, u danai, “Eda ama a Afisu, ama a likimba gbā a reve ta an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve ta an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpai a zuba derere a ilyuci i tsunu. ³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan ta i pada bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa. ³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa. ³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'a baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada ka ta ukukpi. Aza a afada a da kpam pini, she i banka le de. ³⁹ Shegai i'a baci n ukuna u roku kau u da ya ciga i reve, she a dansa u da na a asu u asheshi. ⁴⁰ Mayun tani wa sudugba tsu ta a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangasa u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuda tsa naka kalen ka ili i'ya i gitai na vi wa.”

⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangasa u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isa Atoni u gbamatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, “U yan tsu ben.” Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya. ² An

* 19:19 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga. † 19:24 Aritima kala ka kameli ka, kpam urotsoni u uka u da kari. Ama ushani a kabon ka Asiya a tsu gbashika ta ka.

u kyawunsai abon a nala yi gba, n u gbamatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline. ³ U dusuki pini hal uwoto u tatsu.

Afobi a da wari a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi ta afobi a cingi. Adama a nala a da u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya. ⁴ Ama a na da a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, kabolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kabolo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala na nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa. ⁶ Atsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu yan ta nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini de. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yangasqi Yutiku a ukpa

⁷ Kain ka Aladi, tsu bolomgbonoi tsara tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza ta kain ka wansa baci. ⁸ A kunukuzuba ka tsari vi a sapusa ta pini ncikalushani. ⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbadiga a'ayin a da Bulus wari uyan kubari ku ugadi, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u fatanai u rukpai a kunukuzuba utuwa a iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwa de. ¹⁰ Pini nala, Bulus cipai a iyamba u wobo yi, u danai, "Kotsu i dambula wa, wa ta n uma." ¹¹ An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kabolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai. ¹² Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain mazanga cika.

Bulus banai a Milita

¹³ Bulus bidiga ta kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Atsu kpm tsu uwai a kpatsu, tsara tsu ba tsu gawunsa de.

¹⁴ An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini. ¹⁵ An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala na nwalu tsu rawai evu n a asu u da a ka isa Kiyo. An kain ka wansai kpm tsu rawai a uyamba u mere ma mini u da a ka isa Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita. ¹⁶ Kpaci Bulus bidiga ta kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama a da wa barakpa a Asiya. Kpaci wa yan ta maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

¹⁷ Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, da Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a da a'ari a Afisu a tuwa a cina yi. ¹⁸ An a rawai, aku u danai, "Eda i reve ta gba ili i'ya n yain a'ayin a da n gitai utuwa a Asiya. ¹⁹ N yan ta manyan ma Asheku bawu aradi, kpm n meshi. N kawunki kpm n ukonduso u cingi u da aza a Yahuda a tukuso mu. ²⁰ N kpadā da utonuko ukuna u mayun wa, na n yansaka da kubari a asu u ama n a'uwa a de. ²¹ Kubari ku va ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le kpm a pityanangu n Yesu Asheku.

²² "Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kpm n reve ili i'ya ya gitā na mpa de wa. ²³ Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu ta a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidaku mu ta a kuwa ku a'ali kpm n pana ikyamba. ²⁴ Shegai mpa n gonuko uma u va ili i roku wa, ma fuda baci ma kotso manyan ma Yesu Asheku u naka mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashila.

²⁵ "Gogo-na n reve ta aza da n kyawunsai na yansaka le kubari ku tsugono tsu Kashila a ka doku a ka wene mu wa. ²⁶ Adama a nala a da ma tonuko da ara, uza da baci dem u tuwa u puwain a asuvu a de a ka wece mu mpasa n ne wa. ²⁷ N tonuko da ta mai ili i'ya Kashila ka ciga da i reve. ²⁸ I kirana n uma u de n ushiga u da Kulu Keri ku zuwa da i gubi. Kpm i lyai kapala n ulinaka Atoni a da Kashila ka tsilakai kaci ka ne na mpasa n Maku ma ne. ²⁹ N reve ta n laza baci, awenishiki a ka tuwa ta, aza da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan ta yavu nleweni, tsara a wacinsa ncon n Kashila. ³⁰ Hal gbam aza roku a asuvu a de a ka yan ta kadyanshi ka kaban tsara a roni Atoni ubana ara le. ³¹ Adama a

nala, she i rongo ufobusi, i ciba ayen a tatsu a da pa vi kaara n kayin mari n ada, n asaka da ubara wa. Hal gbam n sai n meshi adama a de.

³² “Gogo-na n nakangu da ta a kukere ku Kashila. Asaka kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n ada. Cibai n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka banga da ka naka da ili i'ya Kashila ka ciga ka naka ama a ne agadu.

³³ “N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa. ³⁴ I reve ta n yan ta manyan n akere a va, tsara n tsupuka kaci ka va ili i'ya ma ciga, n aza da a'ari kabolo na mpa. ³⁵ Kain dem n woko ta iryoci ara de tyoku da ya yan manyan cika, tsara i banga aza a unambi. Cibai n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, ‘U la ta unā u shinga vu naka n u da wa wusha.’ ”

³⁶ An Bulus kotsi kadyanshi, aku u kudangi kabolo n ele a yain kavasū. ³⁷⁻³⁸ Aku a wobo yi gba le n unambukatsuma a kanai kushen cika, kpaci u dana ta a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹ An tsu pecembenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara. ² An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai. ³ An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asakai i'ya a ugula u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatsu ki ka cipuka pini ucanga. ⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ⁵ Shegai an a'ayin a u'yangā a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu ta hal gbam n aka a le na mmuku n le gba ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i agata, aku tsu kudangi tsu yain kavasū. Tsu 'yangai tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. ⁶ An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpam a lazai ugono a kuwa.

⁷ An tsu asakai Taya, tsu lyai kapala na nwalu she a Talamaya. Nte tsu damamgbanasai pini n atoku kpam tsu shamgbai pini n ele kain ka te. ⁸ An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipai a kuwa ku Filibu uza u uyan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila, uza u te a asuvu a ama a shindere $\diamond$ a da a dangasai a pecike ama ilikulya. ⁹ Wa ta na mmuku nkere n nishi n da bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashila.

¹⁰ An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashila u roku uza u kala Agaba, $\diamond$ u wutai a Yahuda u tuwai. ¹¹ U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, “Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, ‘Naha da aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpam a neke yi a akere a Awulawa.’ ”

¹² An tsu panai nala, atsu n aza da a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ¹³ Aku u wushuki, “Nɗya i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unambukatsuma? Ufobusi u da mari a sira mu hal gbam a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku.”

¹⁴ An tsu dansai n eyi bawu tsu fuda yi, aku tsu padai bini, tsu danai, “Asaka Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi.”

¹⁵ An nala u wurai, aku tsu fobusoi tsu banai a Urishelima. ¹⁶ Atoni a roku aza da a wutai a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza da tsa cipā ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u da, uza u te a asuvu a Atoni a kagita.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷ An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika. ¹⁸ An kain ka wansai, aku Bulus n atsu dem tsu banai ara Yakubu, kpam gba nkoshi n kuwa ku Atoni n da pini. ¹⁹ An Bulus damamgbanai n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashila ka yankai Awulawa a akere a ne. ²⁰ An a panai nala, aku a cikpalai Kashila, a tonukoi Bulus, “Utoku u tsunu, wene na tyoku da ama azu ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gba le gogo-na a'a ta n

$\diamond$ 21:8 Ask. 6:1-7. $\diamond$ 21:10 Ask. 11:28.

maluwa ma a ka tono Mele ma Musa. ²¹ Shegai a tonuko t̄a Atoni a savu yi alabari a vunu a da va wenishike t̄a aza a Yahuda a d̄a a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kiḁa mmuku n le acombi wa, ko kpam a toni agadu a tsunu wa.

²² “Gogo-na niḁa tsa yan? Kpaci u kaṇa t̄a a reve n utuw̄a u vunu. ²³ Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. T̄sa t̄a n ama a nishi pini na aza d̄a a yain kazuwamgbani. ²⁴ Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka d̄e kabolo, kpam vu tsupa ikebe i uwulukpe yi ts̄ara a kuruwa le. Nala wa zuwa t̄a a reve an gb̄a ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki kaḁan ka, kpam avu n kaci ka vunu va kirana t̄a n Mele mi. ²⁵ Shegai ukuna u Awulawa a d̄a a wushuki, tsu koronku le t̄a ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a d̄aramkpai kameli wa, kotsu a takuma unyama u d̄a w̄ari n̄a mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpam kotsu a yain tsishankala wa.”

A kaṇai Bulus a Kuwa ku Kashil̄a

²⁶ An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashil̄a. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a d̄a uwulukpe vi wa shad̄angu, n kain ka a ka yanka ya dem udar̄akpa.

²⁷ An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushad̄angu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashil̄a. Aku a 'yangas̄ai atakasuvu a ama a kaṇa yi, ²⁸ n a sal̄asi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'ila, b̄anga tsu! Vuma d̄a wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpam n Kuwa ku Kashil̄a ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gb̄am u tukoi aza a Heline† a roku a asuvu a Kuwa ku Kashil̄a ki a nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.” ²⁹ Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashil̄a ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le t̄a kabolo a asuvu a ilyuci.

³⁰ Aku gb̄a ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyadi a kaṇai Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashil̄a ki. Kute-kute a gid̄akusi itsutsu yi. ³¹ Pini nala, a kaṇa yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a d̄a gb̄a ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka 'yangas̄asa atakasuvu a ama. ³² Kute-kute u bidyai atigi a roku kabolo n asoje a banai d̄e a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuw̄a n asoje, aku a as̄aka yi malapa.

³³ Uzapige vi u zuwai a kaṇai Bulus, kpam u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpam u yain. ³⁴ Aku aza roku pini a asuvu a kakum̄a ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpam a danai ili i roku kau. Adama a kacan ka ama ki, hal gb̄am uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i git̄ai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje. ³⁵ An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a raḁagb̄a yi a zuba adama a u'yangas̄a u atakasuvu u ama yi. ³⁶ Kakum̄a ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakum̄a ka ama ki

³⁷ An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve t̄a Tsiheline? ³⁸ Ma wundya ada vuma u Masar u d̄a ayen a d̄a a wurai u 'yangas̄ai atakasuvu a ama, hal gb̄am u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magal̄aka a mete mi?”

³⁹ Bulus wushunku yi, “Mpa uza u Yahuda u d̄a, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi d̄a. Ma folo vu vu as̄aka mu n yain kadyanshi n ama a na yi.” ⁴⁰ Aku u as̄aka yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yangas̄akai ama yi kukere a pada. An a padai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹ Bulus yain kadyanshi, u danai, “Atoku a va n isheku i va, panai mai n tonuko da ili i'ya i gitai, tsara n wenike an bawu mari n unyushi.” ² An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakuma ka ama ka lapulai ka padai bini.*

³ Aku u danai, “Mpa uza u Yahuda u da, a matsa mu ta a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan ta kaneshi a kukere ku Gamaliya uza da u wenishike mu gba mele ma isheku i tsunu. Ma ta n uciga u ugbashika Kashila, tyoku da gba de i'ari uyan ara. ⁴ N foro ta ama da a ka tono Ure u Asheku, hal gbam n wunai aza roku. N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali. ⁵ Magono ma Adarakpi n azapige a Asheshi a Pige a ka dana ta mayun da. A naka mu ta ukanikorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu ta n tuko Atoni a da a'ari de utuwa a Urishelima usiri n ikani tsara a yan le mavura.

Bulus danai tyoku da u kpatalai

⁶ “Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan de evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu ukyawan. ⁷ Aku n rukpai a iyamba, n panai kalagatsu ka wece mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?’

⁸ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ada yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza da va yan mavura.’ ⁹ Aza da tsari kabolo a wene ta katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalagatsu ki ka tono wa.

¹⁰ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n yain?’

“U wushunku mu, ‘Yanga vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci de a ka tonuko vu ta ili i'ya va yan.’ ¹¹ Katyashi ki ka zuwa mu ta n rumbanai, aza da tsari kabolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

¹² “Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwai ara va. Eyi uza da wa gbashika Kashila tyoku da Mele ma tsunu ma danai da, uza da gba aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka a ka cikpalasa. ¹³ U tuwai ara va, u shamgbai evu na mpa, u danai, ‘Utoke u va Shawulu, wene asu.’ Pini a asu u nala vi da n wene yi!

¹⁴ “U tonuko mu, ‘Kashila ka isheku i tsunu ka dangasa vu ta vu reve ili i'ya wa ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne. ¹⁵ Ada va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai. ¹⁶ Kotsu vu nangasa a'ayin wa. ‘Yanga a lyubugu vu tsara a zai unyushi u cingi u vunu. Yan nala n vu isasi kala ka Asheku.’

*Bulus yain ku*bari a asu u Awulawa

¹⁷ “Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kvasu a Kuwa ku Kashila, aku n wenei kuwene, ¹⁸ kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai, ‘Asaka Urishelima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka va wa.’

¹⁹ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanasai aza da a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le. ²⁰ A'ayin a da a wunai Isitifanu, ²¹ uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n banai aminya a ama da a wuna yi vi.

²¹ “Aku Asheku a tonuko mu, ‘Yanga vu wala, ma suku vu ta a mbari a asu u Awulawa.’”

²² Kakuma ka ama ki ka rongo yi upanaka hal a asu u da u danai udani u ‘Awulawa,’ aku a salai unu u te, ‘Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!’ ²³ Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko, a shadangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.

²⁴ Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje, tsara a bawan yi adama a da wa tonuko le ukuna u maci. ²⁵ Tyoku da a sira yi tsara a bawin yi,

* 22:2 Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpam a yan ta majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

◇ 22:20 Ask. 7:58.

aku u tonukoi katigi ka kari pini vi, “U gan a bawin uza u Roma u da wari n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?”

²⁶ An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, “Ndya ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma da.”

²⁷ Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, “Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u Roma da?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari.”

²⁸ Aku uzapige vi u danai, “She na n tsupai ikebe ushani kahu n tsara ucira u nala vi.”

Bulus danai, “Mpa kpam n u da a matsa mu.”

²⁹ An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi kpam a yan yi keci ki a panai nala, aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana ta uwonvo, kpaci u zuwa ta a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰ An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarakpi a pige n Asheshi a Pige yi gba a bolomgbonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, “Aza a va, n rongo ta mai a kapala ka Kashila a a'arin a va!” ² Aku Ananiya* Magono ma Adarakpi u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa yi a una. ³ Aku Bulus danai, “Kashila ka lapa vu ta avu uza u maci u kaban u gbani, dusuku da vu dusuki tsara vu yanka mu afada tyoku da Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu.”

⁴ Aza da a'ari evu n Bulus vi a danai, “Magono ma Adarakpi ma Kashila ma va wishisa!”

⁵ Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a va, n reve an Magono ma Adarakpi ma wa. Kpaci a korongu ta a da ‘Kotsu uza u wisha uzapige uza da wa tono n ama wa.’ ” ◇

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a da aza roku kpam Afarishi, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Aje a va, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka va a asu u u'yanga u ukpa, da i zuwai a ka yanka mu afada.”

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kabolo ki ka pecei kure. ⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yanga u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku ta n ili i nala yi gba. ⁹ Aku kacan ka 'yangai cika, awenishiki a Mele aza da a'ari Afarishi a 'yangai a ka banga Bulus a danai, “Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpam katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi.”

¹⁰ An kacan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'ari uvingasa Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, “Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku da vu yain kadyanshi ka va pini naha a Urishelima, u kana ta kpam vu yain ka a Roma.”

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a fobusoi tsara a wuna yi. A tsinai a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus. ¹³ Aza da a yain afobi a cingi a nala yi a la ta ama amangare. ¹⁴ Aku a banai a asu u adarakpi a pige n azapige a tonuko le, “Tsu tsina ta, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi. ¹⁵ Eda n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu

* 23:2 Tagarada u Asuki u yan ta kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala “Ananiya.” 5:1 Ananiya uza da yankai asuki kaban, aku u kuwai. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kukpai a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wari Magono ma Adarakpi. ◇ 23:5 Uwt. 22:28.

ciga da ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Atsu kpam ufobusi u da tsari tsu pite yi a ure tsara tsu wuna yi.”

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana ta ukuna u da a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi. ¹⁷ Pini nala, Bulus isa katigi ka te u tonuko yi, “Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wa ta n ukuna u da wa tonuko yi.” ¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, “Vuma da wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u da wa ta n ili i'ya wa ciga u tonuko vu.”

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kana kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, ‘Ndya va ciga vu tonuko mu vi?’”

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ama roku a da pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan ta yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai. ²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama da pini a la ta ama amangare a ka pite yi tsara a wuna yi. A tsina ta a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufobusi, a da a ka vana vu wushunku le.”

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, “Kotsu vu asaka uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa.” Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³ Uzapige u kuvon vi u isa atigi a re a tuwa, aku u tonuko le, “Tonukoi asoje amangatawanre (200) a fobuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci u kayin ka ara, n asoje a adoki amangatatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le. ²⁴ Eda kpam i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gita n eyi.” ²⁵ Aku uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶ “Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani. ²⁷ Aza a Yahuda a roku a da a kana vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n wecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u da, aku mpa n asoje a va tsu wusa yi. ²⁸ Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsara a veci unyushi u da u yain vi. ²⁹ Pini nala, n cinai unyushi u da a kana yi n u da vi u Mele ma le u da, u rawa gbam a ka sira ko a wuna yi wa. ³⁰ Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u da a fobuso a kaci ka ne, da i zuwai n sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwa a dana unyushi u da a wenei u yain vi ara vunu.”

³¹ Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari. ³² An kain ka wansai, aku asoje a da a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a asakai asoje a da a ka walaka adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya. ³³ An a rawai a Kasariya, aku a nakai gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi. ³⁴ Pini nala, Feli gomuna u yain kaneshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u da. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵ Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma pana ka vu ta a'ayin a da baci dem aza da a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹ An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsara a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adaraki kabolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu. ² An a isa Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitai utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, da i zuwai ama a tsunu a'ari na ndishi n shinga tun ara wa. Adama a da kpam vari n uwene u mbari, da i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala. ³ Ama ko nte wa a ka cikpa vu ta bawu utyoku. ⁴ Shegai adama a da bawu ma ciga n wowotongusu

vu, ma folo vu adama a ugboji u da v̄ari n u d̄a, vu pan̄aka tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.

⁵“Vuma u na vi kashilakani ka, tsu cina yi t̄a wa 'yangasa atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpam aya wa tonon kabolo ka aza d̄a a ka isa Aza a Nazara. ⁶Hal gbam wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashila, aku tsu kana yi. [⁷Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunu.]”*

⁸“Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuda t̄a va reve an ukuna u da tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun d̄a.” ⁹Aku aza a Yahuda a d̄a a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u gitai u danai, “Uzapige, n reve t̄a vu yanka t̄a ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpam n yan t̄a mazanga an ma wutukpa kaci ka va a kunu ku afada ku vunu. ¹¹Vu vece baci, va laza t̄a va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashila wa. ¹²N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashila wa, ko kpam n 'yangasa atakasuvu a ama a agata a Kashila ko kpam a asu u roku wa. ¹³Ama a naha a ka fuda a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun d̄a wa. ¹⁴Ili i te i'ya n revei i'ya, an ma tonon Kashila ka isheku i tsunu a ure u d̄a a danai kaban ka vi, kpam n wushuki an gba ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagarada u Mele ma Musa na i Ntsumate. ¹⁵N zuwa t̄a katakasuvu ka va a asu u Kashila, tyoku d̄a aza d̄a a sapula mu na vi a zuwai, a da a ka 'yangasa t̄a akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpa. ¹⁶Adama a nala a d̄a mari a ukirana kain dem tsara n yain ili i'ya i'ari i maci, kpam katakasuvu ka va ka rongo na ndishi n shinga a asu u Kashila n ama.

¹⁷“N barakpa n ugonon a Urishelima wa, mari t̄a a kateshe ayen ushani. N gonoi n ikebe tsara n naka ama a tsunu aza a unambi, kpam n naka kune a asu u Kashila. ¹⁸Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashila ki, cina n kotso de uwulukpe kaci ka va, aku a cina mu pini, kpam kakuma ka ama ka pini wa. ¹⁹Shegai aza a Yahuda a roku a da pini aza a uyamba u Asiya, alya wari u gain a tuko kadyanshi ka va ara vunu a'a baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka va. ²⁰Ko kpam asaka aza d̄a a sapula na vi, a dana unyushi u da Asheshi a Pige a tsara mu n u d̄a a'ayin a da a yanka mu afada a Urishelima. ²¹Kadyanshi ka a ka fuda a dana a kaci ka va ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; ‘Adama a kadyanshi ka u'yang a ukpa u da a ka yanka mu afada a kapala ka de ara.’ ”

²²Feli gomuna tani u reve t̄a ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, “Shamgbai she a'ayin a d̄a Lisiya Uzapige u Kuvon† u tuwai, aku n kidaga da ugana.” ²³Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidaku yi wa, kpam u bishinka aje a ne utuwa a banga yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

²⁴An a yain a'ayin, aku Feli tuwai n uka u ne uza u kala Durusila, kpam uza u Yahuda u da. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuva a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi. ²⁵Aku Bulus tonuko le ukuna u uyan ili i shinga, n u kana kaci, kpam n kain ka afada ka ka tuwa. An u panai nala, aku uwonvo u kana yi cika, u tonukoi Bulus, “Gogo-na u rawa t̄a ve. Wala. Shegai n tsara baci kabala, ma isa vu t̄a vu tuwa.” ²⁶Feli tsu sukunku t̄a Bulus tuwa u dansa n eyi, kpaci u zuwa t̄a uma wa tsara t̄a ikebe ara ne.

²⁷An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a nakai Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u asakai Bulus pini a kuwa ku a'ali.

* ^{24:7} Akorongi a cau ushani aza d̄a a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa t̄a makpanda ma 7.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

¹ An Fesutu kanai manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yangai a Kasariya ubana a Urishelima. ² Aku adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuwai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi ³ u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a fobuso ta ama a pite yi a ure a wuna yi. ⁴ Shegai Fesutu wushunku le, "A Kasariya da a ka wundya Bulus, kpam nte ma gono de gogo. ⁵ U yan baci ukuna u cingi, asaka azapige a de a tono mu a ba a tuko kadyanshi ki de."

⁶ Fesutu shamgba ta n ele a'ayin kulla ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugono a Kasariya. An kain ka wansai, u isai aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi. ⁷ An Bulus tuwai, aza a Yahuda a da a wutai a Urishelima vi a 'yangai a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gbam bawu a ka fuda a shamkpa.

⁸ Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, "Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashila, ko kpam aza a tsugono tsu Roma wa."

⁹ Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, "Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi de?"

¹⁰ Bulus wushunku yi, "Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka mari, kpam nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve ta mai, n nusuka aza a Yahuda wa. ¹¹ N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpa, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun wa baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u ratsa u neke mu a akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo da a 'yangasa kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige."

¹² Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, "Nala wari, vu folo ta ubana ara Kaisa, kpam nte va bana de."

Fesutu n Agaripa magono

¹³ An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuwai a Kasariya tsara a ryabusa Fesutu. ¹⁴ An u wokoi a ka yan a'ayin de, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, "Vuma roku u da pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza da Feli asanka mu n yanka yi afada. ¹⁵ An mari a Urishelima, adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kidaga yi ugana.

¹⁶ "Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu atsu aza a Roma tsu tsu kidaga uza u ugana wa, she a tuwa n eyi a kapala ka aza da a tukoi kadyanshi ki, kpam a tsu asaka yi ta u dansa tsara u wutukpa kaci ka ne. ¹⁷ An a tuwai adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitai afada. ¹⁸ Shegai an ama yi a 'yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u da a da u yain u da n zuwai katakasuvu n pana vi wa. ¹⁹ Shegai ukuna u adini a le u da, kpam n ukuna u vuma roku uza da a ka isa Yesu uza da u kuwai, shegai Bulus matsai u da wa ta n uma. ²⁰ Mpa tani mari n namba ta tyoku da ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsara n ba n yanka yi afada yi de. ²¹ Shegai u foloi a asaka Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a da ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi."

²² Aku Agaripa tonukoi Fesutu, "Ma ciga ta n pana ili i'ya vuma na wa dana."

Aku u wushunku yi, "Va panaka yi ta nakpan."

²³ An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuwai kabolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki. ²⁴ Aku Fesutu danai, "Agaripa magono, n gba azapige aza da a'ari pini na kabolo n atsu, wundyai vuma u na vi, aza a Yahuda a da a'ari a Urishelima n Kasariya a tuwa ta ara va a ka ciga n wuna vuma u na vi. ²⁵ Shegai mpa n wene u yan unyushi u da

* 25:13 Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne. † 25:13 Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa ta azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpam utaku u ne da wa wolo.

u rawai a ka wuna yi wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, da i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne. ²⁶ U kana ta n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Da i zuwai n tuko yi a kapala ka de gba, hal gai avu Agaripa magono, tsara tsu kotso baci uvece ukuna vi, n tsara ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u va, utengeshi u da a tutsuku vuma da wari a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain."

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonukoi Bulus, "Gogo-na dansa n kaci ka vunu." Aku Bulus 'yangasai kukere, u gitai kadyanshi:

² "Agaripa magono, n pana ta kayanyan an u wokoi a kapala ka vunu ka ma yan kadyanshi n wutukpa kaci ka va a kadyanshi ka ama a va a tukoi adama a va. ³ N revei avu vu reve ta Mele ma aza a Yahuda n gba ili i'ya a ka nanamgbanka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu panaka mu.

⁴ "A wenishike mu ta uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu ta a asu u ama a va n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza a Yahuda a reve ta n u da. ⁵ A reve ta na mpa caupa, kpam a ka fuda ta a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kafon ka kari n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana ta mayun da a ka ciga baci a dana.

⁶ "Gogo-na ma ta a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashila ka yankai ama a tsunu caupa. ⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushadangu u ne, da i zuwai matsai ugbashika Kashila kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u va a kazuwamgbani ka nala, da i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u va. ⁸ Nda i zuwai i kpa dai uwushuku an Kashila ka 'yangasa akushe?

⁹ "Mpa n kaci ka va caupa mari n wenei yavu mai da n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara. ¹⁰ Adarakpi a pige a wushunku mu ta n yain ili i na yi, kpam n canga ta Atoni ushani aza a Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gban n ubolomgbono u kaci u va u da a wunusai aza roku. ¹¹ N tonoi gba agata a Kashila na bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi una u cingi. Adama a da ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a iyuci i mbari i tsumoci na n foruso le de.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

¹² "Magono ma va, kain ka te, mari a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u da adarakpi a pige a naka mu. ¹³ N kaara a kaci, katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu n ama da a soku mu. Katyashi ki ka la ta ka kaara. ¹⁴ An tsu rukpai a iyamba gba tsunu, aku n panai kalagatsu ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, 'Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u da kanaka ka shilakana n magutsu ma kalina.'

¹⁵ "Aku n wece yi, 'Asheku, ada yai?'

"Asheku a wushunku mu, 'Mpa Yesu, uza da va yan mavura. ¹⁶ Gogo-na 'yanga, ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka va kpam vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka va. Va tonuko ta ama ukuna u ili i'ya i gitai, n ili i'ya kpam ya tuwa a'ayin a da ma wenike kaci ka va ara vunu. ¹⁷ Ma suku vu ta a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana ta n avu a'ayin a da va bana a asu u da n suku vu. ¹⁸ Ma ciga ta vu kukpa a'eshi a le, a kpatala a asaka karimbi ubana a katyashi. Kpam a kpatala a asaka ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashila. Aku Kashila ka cimbusuka le unyushi u cingi u le. Pini nala, a ka tsara ta asu a asuvu a ama da Kashila ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara va.'

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

¹⁹ "Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa. ²⁰ N gitai ta n yankai aza a Damasuka kubari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a

* 26:18 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

Yahuda gba. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a asaka tsicingi tsu le a gono a asu u Kashila, kpam a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

²¹ “Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kana mu a Kuwa ku Kashila a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi. ²² Shegai Kashila ka banga mu ta, da i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige na mmuku. Ili i roku i'ya Musa na ntsumate n da n buwai a danai ya gita vi i'ya, ²³ Kawauwi ka pana ta ikyamba, kpam aya wa woko vuma u kagita u da wa 'yanga a ukpa. Kpam wa woko ta katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa.”

²⁴ Kute-kute Fesutu salai, u danai, “Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kaneshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza da?”

²⁵ Shegai Bulus wushunku yi, “Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tonon vi mai da i'ari, kpam n ugboji. ²⁶ Agaripa magono u reve ta n ili i na yi, kpam n eyi da ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gita ukpawunsi wa. ²⁷ Agaripa magono, vu wushuku na ntsumate? N revei vu wushuku ta.”

²⁸ Agaripa wushunku yi, “Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a da?”

²⁹ Bulus wushunku yi, “Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan ta kavas tsara Kashila ka zuwa avu n aza da a'ari pini na a ka panaka mu gogo-na a woko tyoku u va. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa.”

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza da a'ari kabolo n ele a 'yanga a asaka a asu vi. ³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a le, “Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa.” ³² Agaripa tonukoi Fesutu, “U woko baci vuma u na danai a banka kadyanshi ka ne ara Kaisa wa, she tsara tsu asaka yi.”

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu fobusoi tsara tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a naka Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono. ² Aristaraku wa ta dem kabolo n atsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u da, a ubongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a fobuso ta a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushiva i uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u asaka yi u ba kondoi aje a ne tsara a naka yi gba ili i'ya wa ciga. ⁴ An tsu asaka Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsara tsu pana shana n uwule vi. ⁵ Tsu lyai kapala na nwalu ubana a daka a ubongu u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya. ⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsara kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu matsai cika, aku tsu fudai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u bishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini, evu n asu u da a ka isa Salamani a uyamba u mere ma mini u Kiriti. ⁸ Tsu modonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u da a ka isa Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

⁹ An u wokoi tsu barakpai cika, nwalu mi n da n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a abali a da. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusuka Ama Unyushi u Let a wura de. ¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, “Azapige, n wenei tsu lya baci kapala na nwalu n na mi, n da ma tuko ta ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana ta usan, hal gban uma u tsunu wa ta a una u ukpa.”

¹¹ Shegai katigi ka ka bana ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsu ki n uza da wa walaka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus. ¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukukpi u da wari, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci abali a tsu rongo ta ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i

Finikiya, tsarā a lyai ilyushi i le de. Finikiya tani asu u da a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u da, asu u shinga u da u tsu kangu ta abali, kpaci u da wa wundya ta daka u kalivi n gadi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u'yangasa kenu-kenu a daka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a da a yain a da a ka yan ili i'ya a fobusoi. Aku a takpai kashamkpatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti. ¹⁴ A barakpa wa, aku uwule u pige u da a ka isa, "Uwule u Gadi u Kasana," u wutai a kagida u lapana tsu. ¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gbam tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu asakai uwule vi u purai kpatsu ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u da a ka isa Kawuda, a asu u da uwule u jebei. She na tsu modonoi cika, aku tsu fudai tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwa a asu u ku pige ki. ¹⁷ An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirasai kpatsu ku pige ki, adama a da ka tasa. Kpaci a ka pana ta uwonvo u da a ka vutala le a kayala ka ka sodugusu ili dem u da a ka isa Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka kpatsu ki tsara ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a asakai ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuda a walaka ka kpam wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusu ucanga u da wari pini a kpatsu ki n a vutalasi a mini, kpaci mini mi ma shilakana ta cika ma gada tsu. ¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a da a vutalasi ucanga u manyan ma kpatsu mi pini a mini mi. ²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpam uwule u pige u ulima vi u asaka wa, aku tsu takpai uma u da tsa la.

²¹ Uza wa la u lyai wa, gba a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isa aza a kpatsu yi, u danai, "Ama a va, a da baci i'ari i panaka mu tun a kagita, tsara tsa asaka Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsari tsa tsara usan u na n unamba u ucanga u na vi wa. ²² Gbama asuvu, uza wa la wa namba uma u ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu ta. ²³ I revei gai mpa vuma u Kashila da kpam aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku ta katsumate ka zuba ka ne. ²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, 'Bulus, kotsu vu pana uwonvo wa! Va shamgba ta a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpam adama a tsishinga tsu Kashila, wa wauwa ta aza da ya walaka kabolo adama a vunu.' ²⁵ Adama a nala, gbama asuvu a de. N wushuku ta n Kashila. Wa woko ta dere tyoku da u tonuko mu. ²⁶ Shegai u kana ta uwule u vutala tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpam kpatsu ku tsunu ku namgba gba."

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatsu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushiva a daka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba. ²⁸ A kondoi akumgbi a kadaka ka mini ki, a cinai ka rawa ta udeshe amangatawun n kamanga (120). An a tsarai a barakpai kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono de udeshe amanganishinkupa koshi. ²⁹ Aku a gitai upana uwonvo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutalai ashampatsu a kpatsu a nishi a da a'ari n araji a kucina ku kpatsu ki, tsara a fishinka kpatsu ki nwalu. A yain kavasus tsara kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a asaka kpatsu ki. A cipukai kpatsu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipuka kashamkpatsu ka araji ka kari a kapala ka kpatsu ki. ³¹ Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi, "Ama a na a shamgba baci a kpatsu ku pige ki wa, ya kuwa ta gba de." ³² Aku asoje yi a kidasai aban a kpatsu ku kenu ki a asakai ka ku tonoi mini.

³³ N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le, "A'ayin kupa n a nishi a da pa vi i'ari a kadambula bawu i lyai ilikulya. ³⁴ Ma folo da i lyai ili i roku adama a alafiya a de. I yan baci nala, ko kenji ka kaci ka de ka te ka puwan wa." ³⁵ U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibai u da u gitai utakuma. ³⁶ A tsarai ugbami u asuvu, ele dem a lyai ilikulya. ³⁷ Atsu ama amangatawanre n amangatatsunkupa n a teli (276) a da tsari pini a kpatsu ki. ³⁸ An a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatsu ki araji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatsu ki ku tāsasai

³⁹ An kain ka wansai, aza a manyan a kpatsu yi a wene t̄a uyamba, shegai a fuda kpam a reve asu u da a'ari wa. A wene t̄a kpam asu u shinga u da wari n kayala, aku a ka ciga a banka kpatsu ki de. ⁴⁰ Aku a kidasai aban a da a ka bana ashampatsu yi, a asakai a da a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya yiralakpusa kpatsu ki. Pini nala, a 'yangasai kunya ku uwalaka kpatsu ki ka kari a kapala ka kpatsu ki dere tyoku da uwule wa pura ka ubana a asu u kayala vi. ⁴¹ Kpatsu ki ku tsara urawa a asu u da wari n kayala ki wa, aku a gbashai kayala ka roku ka kari a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki ka uwai a asuvu a kayala ka kpadai nwalu. Kucina ku kpatsu ki ku gitai utasasa adama a abali.

⁴² Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku a'ali yi, tsara a yain tsuwoki a suma wa. ⁴³ Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u bishinka le. Aku u zuwai aza da a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagida. ⁴⁴ Aza da a buwai kpam a yuwusai agbagala a upeti, aza roku kpam a yuwusai abaci a kpatsu yi. Nala a yain a rawai a kagida gba le.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹ An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u da wari a mere ma mini u da tsari, kpam kala ka asu ki ka Malita. ² Aza a uyamba vi a ryabusa tsu ta mai, hal a zuwuka tsu akina tsara tsu lyashuku, kpaci a ka ro ta kpam kutanu ka pini. ³ Bulus cirangi ncaka, a'ayin a da wa zuwa n da a akina, aku kasudugbate ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukani na ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai. ⁴ An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, "Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka kari uka ka afada a da a'ari dere ka buwa yi ta utono ka ciga ka wuna yi." ⁵ Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai pini a akina yi, kpam ko i te ka yanka yi wa. ⁶ Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpam wa rukpa kute-kute u kuwa. Shegai an a barakpai a wenei ili i yan yi wa, aku a savadai kadyanshi a da, "Vuma u na, kashila ka roku ka."

⁷ Evu n asu vi, uyamba u da pini u da wari u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza da a ka isa Pubilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu. ⁸ Dana tata u ne da pini nvain n usudugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danasa yi, u tafanku yi akere u yanka yi kavasu u tanasa yi. ⁹ An vuma u tanai, aku gba aza da a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a mbala ara Bulus, kpam u tanasa le.

¹⁰ Ama yi a naka tsu ta karinga, kpam an tsa laza a kpatsu, a nakasa tsu ta ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

¹¹ Tsu rongo ta a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala na nwalu mi. Tsu uwai a kpatsu ka ku wutai a ilyuci i Alizandariya ka kari n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a da a ka isa Kasata n Pololu* a da a shei na ndanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi. ¹² An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongo ta pini a'ayin a tatsu. ¹³ Pini nala, tsu uwai kpatsu she a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u 'yangai a daka, aku tsu lazai she a Putiyoli. ¹⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma. ¹⁵ Aza a tsunu aza da a'ari a Roma a reve ta an tsa tuwa, aku a tuwai a kangu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u da a ka isa A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashila kpam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kuɓari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongo utyoku u ne, kpam kasoje n ka wundi yi.

* 28:11 Nheline n bidya ta an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashila a da a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini. † 28:15 Asu u re u na vi, mɓari n le n Roma n rawa ta mel kamankupa.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isai azapige aza a Yahuda, u tonuko le, “Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpm ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gba n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kana mu. ¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u va vi, aku a ka ciga a asaka mu, kpaci a kana mu n unyushi u da u rawai a wuna mu wa. ¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kana n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga da ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa. ²⁰ Isa da n isa da tsara tsu dansa. A sira mu ta n ikani, kpaci n wushuku ta n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza da tuwai.”

²¹ Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene ukanikorongi u da u wutai asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwa u tonuko tsu ukuna vi wa. ²² Shegai tsa ciga ta tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kabolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana ta ukuna u cingi a kaci ka ne.”

²³ A zuwai kain ka a ka tuwa a gawunsa n eyi a asu u da u cipai vi. Kain ki a tuwa ta ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wari udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashila. U yan ta manyan n Mele ma Musa n Itagarada i Ntsumate. Wa modono tsara u rono le utuwa a asu u Yesu. ²⁴ Aza roku a wushuku ta n ili i'ya u danai, aza roku tani wa. ²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugono utyoku u le, aku a gitai ulazasa. A makorishi, Bulus danai, “Kulu Keri ku dana ta mai an ku yain kadyanshi a una u Ishaya matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,

²⁶ “Ba vu tonuko ama a va,

Ya pana ta kadyanshi ka va,

shegai ya reve wa.

Ya wene ta,

shegai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpaci atakasuvu a de a gbama de,

a votsuku de atsuvu a de,

a kimba de a'eshi a de.

Tsara i wene n a'eshi a de wa,

i pana n atsuvu a de wa,

kpm i reve n atakasuvu a de wa.

A da baci nala wa, i'ari ya kpatala ta utuwa ara va aku n tanasa da.' ◇

²⁸ “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwauwi a nala yi a asu u Kashila u da a wutai hal utuwa a asu u Awulawa, kpm alya a ka wusha a da.” [²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yangai a'ari uyan kananamgbani utyoku u le.] ‡

³⁰ Bulus dusuku ta a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gba uza da baci dem u tuwa yi uwene. ³¹ U yain kubari ku tsugono tsu Kashila bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpm uza u bishinka yi wa.

◇ 28:27 Isha. 6:9-10. ‡ 28:29 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 29.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wari u bana a Roma wa an u korongi u da vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpm gba magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa da a tsu isa yi. Arevi a da pini ushani, kpm Bulus korongu ta n u kirani n u todugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashila ka fobusukoi likimba.

Bulus gitā ta u wenikei tyoku da ya dem wari n unyushi a asu u Kashila, adama a nala ya dem pecene ta n Kashila. An u wokoi Kashila kari uza u maci, nala dem uza da dem baci wa ciga u rongo evu n Kashila she u woko uza u maci. Uza wa la wari uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpa u ne u woko ta udarakpa a asu u ama gba, kpm Kashila ka naka ta ucira u udarakpa vi a asu u uza da baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarada u na vi, Atoni a ka fuda ta a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku da Yesu yain manyan ma pige u wauwa le. A ka yan ta ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve ta tyoku da Kashila ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwa le ta a rongo mai kpm wa banga le ta dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku da kpm wa banga le.

Ili i'ya i'ari pini a tagarada u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-17)

Ya dem wa ta n unyushi (1:18-3:20)

Ure u da Kashila ka tsu wusha ama (3:21-4:25)

Uma u savu u ama a Kashila (5:1-8:39)

Aza a Isara'ila tani? (9:1-11:36)

Tyoku da uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1-15:13)

Afobi a Bulus n idyani i ne (15:14-16:27)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu† Kirisiti† Kawauwi† ka. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki,† kpm u suku mu n ba n yain kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga† ka ne.

² Caupa, Kashila ka yan ta kazuwamgbani† ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u ntsumate n ne, tyoku da a korongi a Tagarada u Kashila u Uwulukpi.† ³⁻⁴ Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u da u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi ta tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawuda† Magono ka wari. Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike ta n ucira, Yesu Maku ma Kashila ma, kpaci u 'yangasa yi ta a ukpa. ⁵ A asu u Kawauwi, Kashila ka naka mu ta manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma ma tonon ama a iyamba gba a wushuku kpm a panaka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi. ⁶ I'a ta a asuvu a ama a nala yi a da Yesu Kawauwi u dangasai.

⁷ N korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara de gba aza da a'ari a ilyuci i Roma.† Kashila ka ciga da ta kpm u isa da i woko ama a uwulukpi a ne.

Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga† na ndishi n shinga.

Bulus yain kvasu n ucikpa

⁸ Asaka n gitā n cikpa Kashila a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a de gba. N yan ta nala adama a da gba ama a asuvu a likimba a ka dansa ta ukuna u upityanangu u de.

⁹ Kashila ka reve ta n asaka uyansa kvasu adama a de wa, na n gbashiki yi n katakasuvu ka va, na n dansi Kadyanshi ka Shinga ka Maku ma ne. ¹⁰ A'ayin a da baci ma yan kvasu, n tsu folo ta Kashila ka asaka mu n kondo da, kpm nala wa woko Kashila ka wushuku baci.

¹¹ Ma ciga ƙa n wene ɗa tsara n naka ɗa ucun u una u shinga u da Kulu ku Kashila ku naka mu. Ka ka banga ɗa i gbonguro a asuvu a Asheku. ¹² Dana da ma dana ma ciga ta tsu bangaɗbanai n upityanangu u da tsu tsarai. Upityanangu u de wa banga mu ta, kpam upityanangu u va wa banga ɗa ta. ¹³ Aje a va, ma ciga ta i reve an n tsu fobuso ta n tuwa n kondo ɗa. Shegai ili i roku i tsu kangu mu ta uyan nala. Ma ciga ta n zuwa ama a toni Kawauwi a asuvu a Roma, tyoku da n yain a asu u atoku a de Awulawa.†

¹⁴ U kana ta n gbashika ama gba: Nheline n aza da bawu a'ari Nheline; aza da a'ari arevi n aza da bawu a revei ili. ¹⁵ Ili i'ya i zuwai n matsai cika ma ciga n yanka ɗa kubari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

¹⁶ N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa, kpaci ucira u da Kashila ka yankai manyan u wauwai uza da baci dem u pityanangi u da la vi, ili i'ya i bidyai aza a Yahuda ubana aza da bawu a'ari aza a Yahuda.† ¹⁷ Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike ta tyoku da Kashila ka gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu u da tun a kagita hal ubana a makorishi. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, “Uza da Kashila ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsara ta uma adama a da u wushuki n Kashila.”

◇

Ama gba a nusa ta

¹⁸ Kashila uza da wari a zuba† wa wenike ta tyoku da wa pana upan, a asu u ukidaga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A kangu ta ukuna u mayun n tsicingi tsu le. ¹⁹ Kashila ka yan le ta mavura, adama a da a reve ta ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u Kashila mai, kpaci Kashila ka wenike le ta i'ya gba. ²⁰ Ama a ka wene ucira u Kashila u da bawu wari n utyoku n a'eshi a le wa, kpam n ure u uyawunsa u ne u uwulukpi. Tun an Kashila ka yain likimba, gba ili i'ya u yain i wenike ta tyoku da wari. Adama a nala, ama a ka tsara ure u kunyani wa. ²¹ Ko an a revei Kashila, a 'yuwan yi ta unaka tsupige tyoku u Kashila ka mayun, a 'yuwan yi kpam ucikpa. A una u nala, aku uyawunsa u le u wokoi u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le a shadangi n karimbi. ²² A da a'a ta n ugboji, shegai a wokoi atengeshi. ²³ A lyaka Kashila ka tsupige uza da wari n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a gonoi a lyakai ameli a da a rotsoi ama aza da bawu a'ari n uma u da bawu wari n utyoku, na nnu, na nnama, n a'ali kayala.

²⁴ Adama a da a yansai ili i nala yi, Kashila ka asakai ama a nala yi a karai ure u le. A yain gba ili i'ya a ka ciga a yain, kpam maluwa ma cingi ma le ma zuwa le a yamgbani tsishankala tsu uwono n ikyamba i le. ²⁵ A 'yuwain ukuna u mayun u Kashila aku a wushuki n kaƙan. A lyakai ili i'ya Kashila ka yain kayala a una u da a ka lyaka uza da u yain i'ya kayala. Aya uza da wa wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Ami.†

²⁶ An u wokoi a yain nala, aku Kashila ka asaka le a tonoi maluwa ma uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpam nala u gain u woko wa. ²⁷ Nala dem a'ali a yain. A asakai uciga uvakusu n aka, aku a wokoi n maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i gitai n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.

²⁸ Ama a yawunsa an wari n kalen a tsara ureve u mayun u Kashila wa. Aku Kashila ka lazai ka asaka le n atakasuvu a cingi a le, u asaka le a yain ili i'ya bawu i'ari i gain a yain. ²⁹ A shadangi n gba icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka cigaka kaci ka le ili dem. A kovoi ama. A shadangi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shilakanasi n atoku, a vurusai a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u da a kaci ka ama. A yain ndyami. ³⁰ A nansasai a'ala a ama. A kovoi Kashila. A wenike ama karinga wa. A yain aradi. A cikpalasai kaci ka le. A matsai a yain tsicingi a ire i savu. A naka isheku i le karinga wa. ³¹ A'a ta n utengeshi. A shadangusu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa. ³² A reve ta mele† ma Kashila ma dana ta uza da baci wari nala

◇

u gan t̄a u kuw̄a. Shegai nala u ƒishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gb̄am a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashil̄a

¹ Gaawan ya rongo t̄a a udansa, “Ama a ƒa va dans̄aka vi aza a cingi a ƒa!” Shegai eƒa dem ama a cingi a ƒa tyoku ƒa a'ari, kpam i'a n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a ƒa, kpam a ka kid̄aga le t̄a ugana, kaci ka ƒe ka ya kid̄aga ugana, kpaci ili i te i'ya ya yansa. ² Tsu reve t̄a Kashil̄a ka yain derere an u kid̄agai aza ƒa a ka yansa ili i nala yi ugana. ³ An w̄a i wenei unyushi u ama a na yi hal i kid̄aga le ugana, kpam eƒa dem nala ya yansa, niƒa ya wundya ya la a ukida u ugana u Kashil̄a? ⁴ I goro Kashil̄a an w̄ari uza u shinga, kpam an bawu u yanka ƒa mavura kute-kute, ko adama ahankuri a ne? Mayun ƒa ili i'ya i zuwai Kashil̄a k̄ari uza u shinga ara ƒe i'ya an wa ciga ƒa i kpatala† utuw̄a ara ne.

⁵ Shegai eƒa i ryagbaja t̄a kpam i 'yuwain ukpatala a asu u Kashil̄a. Wa zuwa ƒa t̄a i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kpam u yain afada dere. ⁶ Kashil̄a ka tsupa t̄a ya dem a ili i'ya u yain. ⁷ Wa n̄aka t̄a uma u ƒa bawu w̄ari n utyoku a asu u aza ƒa a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza ƒa kpam a zama yi u n̄aka le tsupige, n icikpali, n uma u ƒa bawu w̄ari n utyoku. ⁸ Shegai wa tsungu t̄a upan u ne a asu u aza ƒa a rongoi tsar̄a a n̄aka kaci ka le upana kayanyan koshi, kpam a 'yuwain un̄aka ukuna u mayun karinga, kpam a ka yansa ikuna i cingi maco. ⁹ Kashil̄a ka zuwa t̄a ya dem uza ƒa wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kpam u pana mb̄ala. Nala wa gita t̄a ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa. ¹⁰ Shegai wa n̄aka t̄a tsupige, n icikpali, n̄a ndishi n shinga a asu u uza ƒa baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u ƒa nala wa gita, aku a asu u Awulawa. ¹¹ Nala Kashil̄a ka yanka ama gb̄a afada un̄a u te.

¹² A ka foro t̄a Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashil̄a ka n̄akai Musa† wa. A ka foro t̄a aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'a t̄a n Mele mi. ¹³ Kashil̄a ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko t̄a nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain. ¹⁴ Ko an u wokoi Awulawa, aza ƒa bawu a'ari n Mele, a ƒangas̄aka t̄a kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike t̄a a atakasuvu a le a reve t̄a ili i'ya i'ari dere n ili i'ya i'ari i cingi. ¹⁵ A wenike t̄a mele mi m̄a t̄a a asuvu a le, adama a ƒa uyawunsa u le u tsu tonusuko le t̄a ili i'ya a ka yansa i'a mai wa, ko kpam u tsu tonusuko le t̄a a ka yansa t̄a ili mai. ¹⁶ Gb̄a ili i na yi ya gita t̄a a kain ka Kashil̄a ka yanka uyawunsa u ama u ƒa w̄ari usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa kuƒari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

¹⁷ Uza u Yahuda ƒa baci w̄ari, n Mele ma vu pityanangi. Va yan t̄a ar̄adi an w̄ari a asuvu a ama a Kashil̄a. ¹⁸ Vu reve t̄a ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve t̄a kpam ili i'ya i'ari derere, kpaci vu rotsongusu t̄a Mele mi. ¹⁹ Vu bidiga t̄a kaci ka vunu vu woko uza ƒa wa rono arumba, vu bidigai kpam kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza ƒa a'ari a asuvu a karimbi. ²⁰ Vu wenei yavu va wenike t̄a atengeshi ili i'ya i'ari dere, kpam i wenishike aza ƒa bawu a reve ili. Va t̄a n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kpam w̄ari n ukuna u mayun gb̄a. ²¹ Vu wenishike t̄a ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko t̄a ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko. ²² Vu ƒa u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu ƒa u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsar̄asa t̄a ili i'ya i tsu uwa vu a ure u ƒa bawu u gain a kuwa ku ameli a le. ²³ Vu yan t̄a ar̄adi an w̄ari n Mele, shegai vu zuwa t̄a ama a goroi Kashil̄a, kpaci vu 'yuwain ma un̄aka karinga. ²⁴ Dere ƒa tyoku ƒa Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, “Awulawa a tsu wishisa t̄a Kashil̄a adama a ƒe.” ◇

²⁵ Uza u Yahuda ƒa baci w̄ari, kpam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kid̄a vu baci kacombi,† u woko gbani wa. Shegai vu n̄aka baci Mele mi karinga wa, dere ƒa yavu a'ari

◇ 2:24 Isha. 52:5; Izk. 36:22.

a kida vu kacombi wa. ²⁶ A tsu kida Awulawa acombi wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashila ka wene le ta yavu a kida le ta acombi. ²⁷ Kashila ka tuwa ta ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a naka ta Mele mi karinga. Va ta n Mele mi kpam a kida vu ta kacombi, shegai vu 'yuwain unaka Mele mi karinga. Awulawa a naka ta Mele mi karinga, ko an u wokoi a kida le acombi wa.

²⁸ Adama a da ama a revei an avu uza u Yahuda u da, kpam a kida vu kacombi, nala u gonuko vu uza u Yahuda u mayun wa. ²⁹ Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza da katakasuvu ka ne kari dere n Kashila. Kpam ukida u kacombi u mayun u da an a kida vu ikyamba wa, shegai usavada u katakasuvu u da, manyan ma Kulu ku Kashila ma la vi. Usavada u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Ucun u vuma u nala vi wa wusha ta icikpali a asu u Kashila, shegai a asu u ama wa.

3

¹ Aza a Yahuda a'a n ili i roku i'ya ama da a buwai bawu a'ari n i'ya? Nda i lobonoi a kida le baci acombi? ² I lobono ta a ire ushani! Ure u kagita u da, Kashila ka wushunku ta aza a Yahuda n akani a ne.

³ Mayun da aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa bishinka Kashila uyan ili i'ya u zuwamgbana da? ⁴ Ko kenul! Ko ya dem u woko baci uza u kaban, Kashila ka ta pini uza u mayun. Tagarada u Kashila u dansa ta ukuna u ne, "Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene ta mayun da.

A'ayin a da a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya ta kaci." ◇

⁵ Aza roku a dana ta, "Tsu yan baci unyushi, nala u wenike ta a kateshe Kashila uza u maci da. Adama a nala tsu dana de la vi Kashila ka nusa ta u foro tsu baci." (N pana ta ama a danai nala.) ⁶ Shegai nala wari wa! Mayun da baci Kashila ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuda wa yanka likimba afada wa. ⁷ Uza roku u dana ta, "N yan baci kaban, kpam kaban ka va ka wenike ili i'ya Kashila ka danai mayun da kpam ka naka yi tsupige, nida Kashila ka dana mpa uza u unyushi u cingi u da aku u yan mu mavura?" ⁸ Nala baci wari, ya fuda ta kpam ya dana, "Asaka tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi tsara u woko utsara u tsupige u Kashila." Ama roku a tonuko tsu ta kagbani a da ucun u uwenishike u nala vi u da tsa yansa. Shegai nala wari wa! Kashila ka yan le ta mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wa la wa

⁹ Dana da tsa ciga tsu dana atsu aza da tsari aza a Yahuda tsu la aza da a buwai da? Nala wa! Tsu wenike da de an unyushi u cingi wa tono n ama gba; wata, aza a Yahuda n Awulawa. ¹⁰ Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta,

"Uza u maci wa la wa,
ko uza u te.

¹¹ Uza u kakiri wa la wa.

Uza wa la wa zama Kashila wa.

¹² Gba le a kpatalaka de Kashila kucina.

Ya dem u woko de uza u gbani.

Uza wa la u yain ili i maci wa.

Ko uza u te." ◇

¹³ "Kadyanshi ka le kasaun ka ukukpi.

Kadyanshi ka le ushadangi u da kari n kaban."

"Ili i'ya a dansai i'a ta tyoku u tsukonu tsu kali." ◇

¹⁴ "A tsu rongo ta uyansa unu u cingi u da wari akoni a de." ◇

¹⁵ "Ufobusi u da a'ari maco tsara a wuna ama.

¹⁶ A asu u da dem a banai a tsu tuko ta uwacinsa n upana u ikyamba.

¹⁷ A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo na ndishi n shinga n atoku wa." ◇

¹⁸ "A tsu pana gbam uwonvo u Kashila wa." ◇

◇ 3:4 Ishp. 51:4. ◇ 3:12 Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3. ◇ 3:13 Ishp. 5:9; Ishp. 140:3. ◇ 3:14 Ishp. 10:7. ◇ 3:17 Isha. 59:7-8. ◇ 3:18 Ishp. 36:1.

¹⁹ Tsu reve ta gai ili i'ya gba Mele ma danai, ma dana ta i'ya a kaci ka aza da Kashila ka nakai ma. Nala wari tsara ama gba a namba ili i udana, kpam kotsu gba likimba u reve an wari a kere ka afada a Kashila. ²⁰ Uza wa fuda wa woko uza u maci n Kashila a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

²¹ Shegai gogo-na Kashila ka wenike ta ure u roku kau u ugonuko ama a woko ama a maci. Mele mi n ikorongi i nsumate a yan ta kadyanshi ka ure u na vi, shegai a asu u unaka Mele ma Musa karinga da wa. ²² Kashila ka gonuko ta ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa le unyushi u cingi u le. Kpam gba ama a ka tsara ta uwauwa a asu u ure u te u na vi, ko an ya baci a'ari ko tani ndya baci a yain. ²³ Ya dem yan ta unyushi u cingi, kpam tsu gusa ta a tsupige tsu Kashila. ²⁴ Shegai Kashila ka gonuko le ta a wokoi dere a asu u ukuna u shinga u ne u da u nekei gbani. U yan ta nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza da u wutukpa tsu u takpai unyushi u cingi u tsunu. ²⁵ Kpaci Kashila ka neke ta Yesu Kawauwi tsara u takpa mavura ma unyushi u cingi u ama tsara Kashila ka pana kpam upan u le wa. Kashila ka gonuko ta ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpasa n ne, an u nekei uma u ne udarakpa adama a le. Kashila uza u ahankuri da kpam u tsu yansa ta ukuna dere. Nala wari caupa, an bawu u tsu yan ama mavura adama a unyushi u cingi u le. ²⁶ Kpam Kashila ka neke ta Yesu tsara u wenike an u yain ili i'ya i'ari dere. Gogo-na u gonuko de aza a unyushi u cingi a woko dere a kapala ka ne adama a da a wushuki n Yesu.

²⁷ Nala baci, nte kalen ka aradi a tsunu? Nte tani kari! An Kashila ka wusha tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. Adama a upityanangu u tsunu u da. ²⁸ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a da tsu wushuki, shegai adama a da tsu tonoi Mele mi u da wa. ²⁹ Kashila ka adama a aza a Yahuda koshi da? A'a! Kashila ka ta dem adama a Awulawa. Mayun, ka Awulawa ka dem. ³⁰ Kashila ka te ka koshi, kpam ure u te u da koshi u da u tsu wusha ama. U tsu gonuko ta ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa. ³¹ Gogo-na an tsu tsara upityanangu, tsu vutala Mele mi da? Ko kenu! Upityanangu u da u zuwa tsu tsu woko ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibirahi

¹ Nda tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibirahi ma rotsongusi a ukuna u upityanangu? ² Kashila ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u yain, wa tsara ta ili i'ya wa yan aradi n i'ya, shegai ure u Kashila wa adama a uyan ili wa. ³ Tagarada u Kashila u dana ta, "Ibirahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ◇

⁴ Vuma u yan baci manyan, u kana ta a tsupa yi adama a ili i'ya u yain. Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa. ⁵ Shegai va zuwa Kashila ka gonuko vu vu woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. Kashila ka wusha ta aza a unyushi u cingi adama a da a pityanangi n eyi. ⁶ Dawuda dana ta dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli i vuma da Kashila ka wushai tyoku u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma u nala vi u yain da wa:

⁷ "Ama a da a yain ili i cingi i'ya Kashila ka cimbusai, a yan ta ipeli i mayun.

Kashila ka takpa le de unyushi u cingi u le.

⁸ Ama a nala yi a pele ta,

aza da Magono ma Zuba bawu ma ciba unyushi u cingi u le." ◇

⁹ Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza da a kidai acombi a da koshi? Nala wa, ko kenu! Ya aza da bawu a kidai acombi a da dem. Kpaci tsu dana de ili i'ya Tagarada u Kashila u danai, "Ibirahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ¹⁰ Nida na vi gitai? Kashila ka wusha Ibirahi kahu a kida yi kacombi da ko cina a kida yi de? Kahu a kida yi kacombi da Kashila ka wusha yi. ¹¹ Ukida u kacombi iryoci i'ya an Ibirahi wari n upityanangu kpam Kashila ka wushuku de n eyi, aku u gonuko yi u woko vuma u maci, tun kahu a kida yi kacombi. Adama a nala Ibirahi aya asheku a aza da a'ari n upityanangu bawu a kidai acombi. A woko ta derere n Kashila adama a da a'ari n upityanangu. ¹² Ibirahi kpam aya dem asheku a aza da a kidai acombi, a'a baci gai n ucun u pityanangu u da Ibirahi wari n u da tun kahu a kida yi kacombi.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

¹³ Kashila ka yankai Ibirahi na mmuku n tsikaya n ne kazuwamgbani u da wa naka le ta likimba. U yan nala adama a da Ibirahi nakai Mele karinga wa, shegai upityanangu u ne n eyi u da u zuwai u wusha yi. ¹⁴ Ama a ka wusha baci ili i'ya Kashila ka zuwamgbani a asu u utono Mele, upityanangu u woko de la vi u gbani. Kpam kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibirahi ka woko dem la vi de ka gbani. ¹⁵ Kashila ka tsu pana ta upan u ama a kpada baci utono Mele. A da baci mele mari la wa, vuma wari wa kodo ma wa.

¹⁶ Adama a nala ama a wusha ta kazuwamgbani ka Kashila an a wushuki. U neke ta ili i'ya u zuwamgbani vi gbani, kpam mayun a wusha ta u da. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpam a tono baci ma wa, a ka wusha ta u da a'a baci n upityanangu tyoku u Ibirahi. Kpaci Ibirahi aya asheku a aza da a wushuki gba. ¹⁷ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai an Kashila ka tonukoi Ibirahi, "N gonuko vu ta asheku a uyamba ushani." ◇ Kazuwamgbani ka na ki a yanka ta ka Ibirahi adama a da u wushuki n Kashila, uza da u tsu 'yangasa akushe a gono n uma, kpam u zuwai ili i savu i wutai a asu u da bawu ili i'ari.

¹⁸ An Kashila ka yankai Ibirahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibirahi wushuku ta n eyi. Kashila ka dana ta kpam, "Mmuku n tsikaya n vunu ma yan ta ushani, tyoku u atala," ◇ ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa! ¹⁹ Aku Ibirahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan de evu n ayen amangatawun (100) kpam u kutsa de da wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan de mamici kpam u matsa wa. ²⁰ Ibirahi yan malala ma Kashila ka kpada uyan ili i'ya u zuwamgbani wa, kpam u asaka uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shadangu yi n ucira, aku u nakai Kashila tsupige. ²¹ U wushuku ta mayun an Kashila ka fuda ka shadangu ili i'ya u yain kazuwamgbani. ²² Adama a upityanangu u Ibirahi, "Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ²³ An Tagarada u Kashila u danai, "Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci," Ibirahi da koshi a koronki u da wa. ²⁴ A koronku tsu ta dem nala, tsara a tonuko tsu Kashila ka gonuko tsu ta dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza da u 'yangasai Yesu Asheku a tsunu a ukpa. ²⁵ Kashila ka neke ta Yesu u kuwa adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam u 'yangasa yi ta n uma, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere.

5

Upityanangu u tuko ta mazanga

¹ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na tsu ta na ndishi n shinga n Kashila adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu. ² U yanka tsu ta ure tsara tsu uwa a tsishinga tsu Kashila adama a da tsu wushuki n Kawauwi. Kpam tsu yan ta mazanga adama a da tsari n kapashi a tsupige tsu Kashila. ³ Nala gbam koshi wa, tsu ta dem n mazanga an tsari a kadambula, adama a da tsu reve ta kadambula ka nala ki ka zuwa tsu ta akawunki. ⁴ An tsu rotsongusi tyoku da tsa kawunku, aku Kashila ka wushunku tsu. Adama a nala a da gogo-na tsari n uzuwa

◇ 4:17 Kag. 17:5. ◇ 4:18 Kag. 15:5.

u uma. ⁵ Tsa baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gba ili i na yi i gita ta adama a da Kashila ka naka tsu Kulu Keri,† uza da u shadangi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.

⁶ Kawauwi ka kuwa ta adama a tsunu a'ayin a da bawu tsa fuda tsa banga kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a da tsari. ⁷ U wuyana ta cika uza roku u kuwa tsara u wauwa uma u uza roku u da wa tonon Mele. Shegai gaawan wa tuwa ta u kuwa tsara u wauwa uma u uza da u tsu yansa atoku ikuna i shinga maco. ⁸ Shegai Kashila ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuwa adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.

⁹ Gogo-na Kashila ka gonuko tsu de tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve ta maken ma la wa, wa wauwa tsu ta a asuvu a upan u Kashila. ¹⁰ Tun cina tsu buwai ve atokulalu a Kashila da eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuwai adama a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashila, tsu reve ta an mayun da wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne. ¹¹ Nala gbam koshi wa, tsa ta n mazanga adama a ili i'ya Kashila ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza da u gonuko tsu aje a Kashila.

Adamu n Kawauwi

¹² Unyushi u cingi u uwa ta a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain, kpm unyushi u tuwa ta kabolo n ukpa. Ili i'ya i zuwai u kana ya dem she u kuwa i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan ta unyushi u cingi. ¹³ Unyushi u cingi wa ta pini a likimba tun kahu Kashila ka naka Mele. A'ayin a nala yi Kashila ka tsu cibusa unyushi wa, kpaci Mele mari pini wa. ¹⁴ Shegai a'ayin a Adamu† ubana a a'ayin a Musa ama a kuwusa ta, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya Kashila ka tsu tonuko le a yain wa, tyoku u Adamu.

A ure u roku, Adamu wa ta yavu Kawauwi uza da u tuwai a kucina. ¹⁵ Shegai ama a re a le yi unu u te u da a'ari wa, kpaci kune ku Kashila ka yanka tsu gbani ka tyoku u unyushi u cingi u Adamu wa. Mayun da an ama ushani a kuwai adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u shinga u Kashila u la ta tsupige, kpm nala ama ushani a tsara ta kune ku Kashila ki; wata, uma u da la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala vi, Yesu Kawauwi. ¹⁶ Ili i'ya uza wa tsara a asu u kune ku Kashila ki i'a ta kau n ili i'ya uza wa tsara a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An Adamu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashila ka yan ta afada, u yain kpm mavura. Shegai u gonuko tsu ta tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani. ¹⁷ Unyushi u cingi u vuma u te u na vi; wata, Adamu, u zuwa ta ukpa wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya Yesu Kawauwi u yain i la ta ili i nala yi. Kashila ka yanka tsu ta ili i shinga ushani, kpaci u wushuku ta n atsu adama a Yesu. Adama a nala tsa tsara ta uma kpm tsu lyai tsugono tsu ukpa.

¹⁸ Unyushi u te u Adamu vi u tuko ta ama gba mavura ma ukpa. Nala kpm, ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonuko ta ama gba a woko dere a asu u Kashila. Kpm u tuko ta ama gba uma u mayun. ¹⁹ Unyushi u vuma u te u nala vi ubana a asu u Kashila, u zuwa ta ama ushani a wokoi aza a unyushi u cingi. Shegai Yesu panaka ta Kashila kpm u zuwai Kashila ka wushi ama ushani.

²⁰ Kashila ka naka ta Mele tsara ama a wene tyoku da caupa a'ari aza a unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ari a udokusu unyushi vi, aku Kashila ka doki ka yansa le ikuna i shinga. ²¹ Unyushi u cingi u lya ta tsugono tsu ama gba hal u tuko le ukpa. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashila wa lya tsugono, kpm u wushuku ta n atsu adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. Kpm nala u tuko tsu ta uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wa n ucira wa

¹ Nda tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi da, tsara Kashila ka lyai kapala n u yansa tsu ikuna i shinga i ne? ² A'a, ko kenu! A ukuna u unyushi u cingi u da baci, atsu akushe a da, nida tsa lya kapala n uyansa unyushi u cingi? ³ I asansa an

gb̄a tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an a ulyuḅuguḷ tsu? An a lyuḅugu tsu, tsu kuwā tā tyoku ḁa u kuwāi. ⁴ An a lyuḅugu tsu, u woko tā yavu n Kawauwi ka a cidāngu tsu, kpaci tsu kuwā tā n eyi. Tata yanka tā tsupige n ucira u ne manyan u 'yangasai Kawauwi a ukpa. Nala dem wa zuwa tsu tsu rongu uma u savu.

⁵ Cinda tsu bolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpa u ne, Kashilā ka zuwa tsu tā tsu doku tsu 'yanga n uma tyoku ḁa a 'yangasai Kawauwi. ⁶ Tsu reve tā a wuna tsu tā tyoku ḁa tsari caupa a mawandamgbaniḷ kaḅolo n Yesu, tsarā unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashilā ka yan tā nala, tsarā ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko agbashi a unyushi u cingi wa. ⁷ Nala wari kpaci a'ayin a ḁa baci dem ama a kuwāi a woko ḁe yaa, unyushi u cingi wā kpam n ucira a kaci ka le wa.

⁸ Tsu kuwā baci n Kawauwi, tsu reve tā tsa yan tā uma n eyi. ⁹ A 'yangasa tā Kawauwi a ukpa, adama a nala tsu reve tā wa doku wa kuwā wa. Ukpa wā kpam n ucira a kaci ka ne gogo-na wa. ¹⁰ An Kawauwi ka kuwāi, kuten ka u kuwāi tsarā u lyai kaci ka unyushi u cingi, kpam u kaṅa u doku u kuwā wa. Gogo-na wā tā n uma u savu, kpam uma u savu u ne vi wā tā a asu u Kashilā. ¹¹ Nala dem, u gan tā vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka vari a asu u unyushi u cingi, kpam vari n uma n Kashilā a asu u Yesu Kawauwi.

¹² Adama a nala kotsu vu asaka unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini na a likimba wa. Vu toni kpam ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa. ¹³ Kotsu i asaka kapashi ka ikyamba ka ḁe ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsarā i yain unyushi u cingi wa. Shegai ḁa ya yan nala, nakai kaci ka ḁe kaḅalā a asu u Kashilā, kpaci icun i ama ḁa a kuwāi ḁa i'ari, shegai gogo-na Kashilā ka gonuko ḁa aza a uma. Nakai ikyamba i ḁe kaḅalā a asu u Kashilā tsarā i yain ili i'ya i'ari dere kpam ya tuko tsupige a asu u Kashilā. ¹⁴ Unyushi u cingi u buwa kpam uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashilā tsa tsa lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a ḁa panakai Kashilā

¹⁵ An u wokoi tsishinga tsu Kashilā tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu, shegai Mele wa, nala naka tsu ucira u uyansa unyushi ucingi ḁa? Nala wari wa, ko kenu. ¹⁶ I reve tā mayun ḁa, ili i'ya baci dem i dangasai ya panaka i woko ḁe uzapige u ḁe. Ya fuda tā ya dangasa unyushi u cingi u ḁa wa tonon uza ubana a ukpa, ko kpam i dangasa upanaka Kashilā aku i woko aza a maci. ¹⁷ Tun caupa, eḁa agbashi a unyushi u cingi a ḁa. Shegai n cikpa tā Kashilā an i shamgbai ya panaka uwenishike u ḁa i wushai ara va. ¹⁸ Kashilā ka surukpa ḁa ḁe a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko ḁe agbashi a Kashilā tsarā i yain ili i'ya i'ari i maci.

¹⁹ Dansa ḁa n dansai n iryoci i na yi tsarā i kaṅa ili i'ya ma tonon maloko. Tun caupa, i'ari i asaka tā kaci ka ḁe i woko agbashi a unyushi u cingi n tsicingi. Gogo-na u kaṅa tā i dangasa i woko agbashi a ukuna u maci tsarā i woko uwulukpi.

²⁰ Tun caupa, an i'ari agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya i'ari i maci wa. ²¹ Katsupi ka eni ka i tsarai a'ayin a ḁa i'ari ya yansa ili i cingi i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpa u ḁa koshi i tsu tuko. ²² Shegai gogo-na Kashilā ka surukpa ḁa ḁe a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko ḁe agbashi a Kashilā. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma uwulukpi kpam i tuko uma u ḁa bawu wari n utyoku. ²³ Katsupi ka unyushi u cingi ukpa u ḁa, shegai Kashilā ka naka tsu tā uma u ḁa bawu wari n utyoku gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

¹ Ama a va, gb̄a ḁe i reve tā mele. Adama a nala i reve tā mayun ḁa mele mi ma tsu lya tā tsugono tsu ama a'ayin a ḁa baci a'ari n uma koshi. ² Tyoku u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi tā a asu u vali u ne a'ayin a ḁa wari n uma. Shegai vali vi u kuwā baci, mele ma iyolo ma sira yi kpam wa. ³ U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u

ne vi u kuwāi, mele ma dana tā u yan tā tsishankala. Shegai vali u ne u kuwā baci, wā tā usurukpi a mele ma iyolo, kpam u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.

⁴ Ama a vā, nala wari n aḍa. Mele ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka de wa, kpaci i kuwā tā a ucira u ne an i kuwāi n Kawauwi a mawandambani. Kpam gogo-na a bolomgbono ḍa de n uza ḍa a 'yangasai a ukpa tsara tsu gbashika Kashila. ⁵ Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kari n unyushi vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kpam adama a nala, gbā ili i'ya dem tsu yain ukpa u ḍa i tsu zuwa tsu. ⁶ Shegai Mele mi ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsa tā tyoku u akushe, kpam Mele mi ma tsara ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika tā Kashila a ure u savu a asu u upanaka Kulu Keri, shegai a ure u cau u ḍa tsu panakai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

⁷ Ya wundya yavu n dana Mele unyushi u cingi u ḍa? Nala wa ko kenu. Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isa unyushi. Tyoku u na, mari ma reve kalen ka uciga ili i'ya i'ari i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu kotsu n yain i'ya wa. ⁸ An unyushi u tsara ucira a asu u Mele mi, ḍa u zuwa mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ari i uza roku. A ḍa baci Mele mari la wa, unyushi wari wa tsara ucira u nala vi wa. ⁹ Mari n dambula n ili i roku wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n revei i'ya, aku n revei n nusa tā kpam mpa uza u unyushi u cingi ḍa uza ḍa wa tuwā u kuwā. ¹⁰ Mele ma na mi mari ma gan tā ma zuwa mu n yain n uma, a unā u ḍa ma zuwa mu n kuwā.

¹¹ Unyushi u cingi u tsara tā ure u ḍa wa lapanasa mu, aku u yain manyan n Mele mi tsara u wuna mu. ¹² Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i ne i'ya Kashila ka nakai, a dana tā ili i'ya i'ari derere, kpam a banga tā ama. ¹³ Dana ḍa ma dana an ili i'ya i'ari i shinga ya zuwa mu ukpa? Nala wa, ko kenu! Unyushi u cingi u ḍa u bidyai ili i'ya i'ari i shinga u yain manyan n i'ya u tukoi ukpa u vā. Nala u gitā tā tsara n wene tyoku ḍa unyushi u cingi wari mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ari la i'ya, tsara u wenike an unyushi u cingi wari n tsicingi.

Kumodu ka ukpaḍa u uyan unyushi

¹⁴ Tsu reve tā Mele ma wutai a asu u Kashila kpam ma lobono tā. Shegai mpa vuma ḍa koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya tā tsugono a kaci ka vā yavu mpa kagbashi ka ne ka. ¹⁵ N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya ma yansa wa. N tsu ciga tā n yansa ili i'ya i'ari derere, shegai n tsu yansa i'ya wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi. ¹⁶ N reve tā ili i'ya ma yansa i gan wa, kpam nala u wenike tā n wushuku tā an Mele mari derere. ¹⁷ Adama a nala, mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u ḍa wari a asuvu a vā u ḍa wa yansa i'ya. ¹⁸ Kapashi ka vā ka kari ka cau ka unyushi vi ka asaka mu n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ari dere, n tsu fuda wa. ¹⁹ Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. Kpam n matsa baci tsara n kpaḍa uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u ḍa. ²⁰ Shegai ma yansa baci ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u ḍa wari a asuvu a vā u ḍa wa yansa i'ya.

²¹ Ili i'ya n wenei a uma u vā i'ya na: a'ayin a ḍa baci ma ciga n yain ili i shinga aku n cina kaci ka vā ili i cingi i'ya ma yan. ²² Katakasuvu ka vā ka zanganā tā adama a Mele ma ma wutai a asu u Kashila. ²³ Shegai ko nte wa a asuvu a vā n cina tā ili i roku i'ya ya shilakana n ili i'ya katakasuvu ka vā ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u ḍa wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gbā. ²⁴ Adama a nala, asuvu a vā a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu ukpa? ²⁵ N cikpa tā Kashila adama a ḍa Yesu Kawauwi, aya uza ḍa wa wauwa mu.

Ma tā tyoku u na: a katakasuvu ka vā, n tsu ciga tā n toni Mele ma Kashila, shegai kapashi ka vā ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

¹ Adama a nala, ama da a'ari aza a Yesu Kawauwi, Kashila ka yanka le afada ko kpam u kidaga le ugana wa. ² Kulu Keri, uza da u tsu nakaasa uma u da u wuta a asu Yesu Kawauwi, u wutukpa mu de asuvu a ucira u unyushi u cingi u da wa tono n ukpa. ³ Mele ma Musa ma n ucira u da ma wauwa tsu wa, kpaci gba tsunu aza a unyushi u cingi a da. Shegai Kashila ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuda ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'a ta n unyushi u cingi. Kashila ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u unaka Maku ma ne tyoku u udaraka u unyushi u cingi u tsunu. ⁴ Yan da u yain nala, tsara tsu yain gba ili i'ya Mele ma danai a'ayin a da baci tsu panakai Kulu Keri, n u da tsa yan ili i'ya atsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

⁵ A'ayin a da baci ama a asakai ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza da a asakai Kulu Keri ku lyai tsugono a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. ⁶ Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuwa ta. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsara ta uma na ndishi n shinga. ⁷ Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashila ka wa shilakana maco. U tsu tono ili i'ya Kashila ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuda u yain nala wa. ⁸ Aza da a asakai ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuda a ka yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa.

⁹ Shegai eda i asaka uciga u uyan unyushi u cingi u de wa lya tsugono a kaci ka de wa. Kulu Keri ka ta a asuvu a de mayun, kpam ka ka lya tsugono a kaci ka de. (Kpam ko ya baci bawu wari n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katonit ka wa.) ¹⁰ Ikyamba i de ya kuwa ta adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi ka baci asuvu a de, she Kulu ku naka da uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i woko ama a maci asu u Kashila. ¹¹ Kulu ku Kashila, uza da 'yangasai Yesu a ukpa, ka kari a asuvu a de. Tsu reve ta Kashila ka 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa, kpam nala dem Kashila ka zuwa ikyamba i de i'ya ya kuwa i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kari a asuvu a de yi.

¹² Adama a nala ama a va, u kana ta tsu rongo tyoku da Kulu ku Kashila ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku da u luwa tsu wa, kpaci atsu aza a unyushi u cingi a da. ¹³ Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u de, ya kuwa ta. Shegai i asaka baci Kulu ku banga da i asakai uyansa ili i cingi, ya tsara ta uma u mayun. ¹⁴ Mmuku n Kashila n mayun alya aza da a asakai Kulu ku Kashila ka tono n ele. ¹⁵ Kpaci Kulu ka Kashila ka naka da ka gonuko da agbashi wa, kpam ka zuwa da upana uwonvo wa. Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko da mmuku n Kashila, kpam ka ku tsu naka tsu ucira tsara tsu isa Kashila, "Tata! Tata u tsunu!" ¹⁶ Kulu ku Kashila ku bolomgbono ta n kulu ku tsunu, tsara ku wenike mayun da tsari mmuku n Kashila. ¹⁷ Adama a nala, tsa wusha ta ili i'ya Kashila ka banaka ama a ne. Nala dem gba ili i'ya Kashila ka nakai Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsara tsupige tyoku da Kawauwi ka tsara, u kana ta tsu soi mavura tyoku da u soi.

Tsupige tsa tsa tuwa

¹⁸ A'ayin a da baci dem tsu cibai n tsupige tsa wa tuwa wa naka tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa. ¹⁹ Gba ili i'ya Kashila ka yain i'a ta a umatsi a uvana a'ayin a da Kashila ka wenike a kateshe ama da a'ari mmuku n ne n mayun. ²⁰ Kashila ka ka zuwai gba ili i'ya u yain i woko i una u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashila ka ka zuwai i'ya nala. ²¹ Gba n nala, Kashila ka tuwa ta ka wutukpa ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpam dem tsara i woko yaa n tsupige kabolo na mmuku n Kashila.

²² Kpaci tsu reve ta hal utuwa gogo-na gba ili i'ya Kashila ka yain i'a ta a ma'ika yavu uka u ilimaci. ²³ Ko atsu dem Atoni tsa ika ta adama a mbala, ko an u woko tsari n Kulu Keri, uza da wari kune ku kagita ku Kashila. Atsu dem umatsi u da tsari a uvana kain ka nala ki ka Kashila ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsara u kaci. ²⁴ A'ari a wauwa tsu de, kpam tsa ta n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpam uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa

uma a ili i'ya a tsarai wa. ²⁵ Shegai tsa zuwa ta uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsarai, kpam tsa vana i'ya n ahankuri.

²⁶ Nala dem Kulu ka banga tsu, atsu a aza da tsari bawu ucira. Tsu reve uyan kavasu tyoku da u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yansa ka ama a ne kadyanshi a asu u Kashila, hal gban wa folusuko tsu Kashila n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fuda wa dana. ²⁷ Kashila ka wene ta ili i'ya i'ari a atakasuvu a ama. Kpam u reve ta ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yansa ka ta ama a ne kadyanshi a asu u Kashila dere tyoku da Kashila ka cigaka le.

²⁸ Kpam tsu reve ta Kashila ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kabolo, tsara u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama da a ka ciga yi. Alya ama da u isa, kpaci nala u fobusoi u yain u da. ²⁹ Kashila ka reve le ta kahu u yain likimba, kpam u dangasa le tsara a woko tyoku u Maku ma ne, tsara Yesu woko Maku ma kagita kpam u tsara a'angu ushani. ³⁰ An u dangasa le, aku u isa le a tuwa ara ne. An u isa le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwamgbani ka tsupige tsu ne.

Uciga u Kashila

³¹ Ndya tsa dana adama a ili i na yi gba? Kashila ka baci n atsu, ya wa yan tsilala n atsu? ³² Eyi uza da bawu u bishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gba. Cinda u naka tsu Yesu, mayun da wa naka tsu gba ili gbani. ³³ Ya wa takpa ama da Kashila ka dangasai ukuna? Uza wa la wa, kpaci Kashila ka ka gonuko le a woko dere. ³⁴ Ya wa kidaga ama a Kashila ugana? Uza wa la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuwa ta, shegai a 'yangasa yi ta a ukpa, kpam gogo-na wa ta a kukere ku ulyaki ku Kashila wa foluko tsu. ³⁵ Ili i'a la ya pece tsu a uciga u da Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpam tsu nambai ili i'ya tsa uka, gba nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a naka tsu baci uwonvo ko kpam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

³⁶ Derere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai,
 “Kain dem ama a ka dansa ta a ka wuna tsu adama a vunu,
 ama a ka yansa ka tsu tyoku da a tsu yansa ka ncon n da a ka bana ukida.” ◇

³⁷ Shegai gban n ukuna u na vi, tsa ta n ulya u kaci gba gba a asu u uza da u ciga tsu! ³⁸ N reve ta mayun da ili i'a la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukpa wa fuda wa, uma wa fuda wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingif ko ucira kau-kau u zuba wa fuda wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i gitai gogo-na ko kpam ili i'ya ya tuwa ya gita a kapala i takpana wa. ³⁹ Tsa baci a zuba u alishi, ko tsa baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushiva ukuna u wa pini wa, kpaci ili i'a la a likimba i'ya ya fuda ya pece tsu n uciga u Kashila u da u wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashila n aza a Yahuda

¹ Ukuna u mayun u da ma tonuko da. Mpa uza u Kawauwi da kpam kaban ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpam u wushuku ta gba ili i'ya ma dansa mayun da. ² Katakasuvu ka va ka shadangu ta n unamgbukatsuma u pige na mbala cika, ³ adama a ama a va, aza a Yahuda tyoku u va. Kashila ka yanka mu baci unu u pece mu n Kawauwi tsara ama a va a tsara iwauwi, ma wushuku ta gogo Kashila ka yain nala. ⁴ Alya aza a Isara'ila,† aza da Kashila ka dangasai a woko mmuku n ne. U wenike le ta tsupige tsu ne, u yansa ta kazuwamgbani n ele. U naka le Mele ma Musa. U tonuko le tyoku da a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza da a ka wusha kazuwamgbani ka ne. ⁵ Isheku i le ama a pige a da a Kashila, Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpam aya Kashila, uza da wa lya tsugono a kaci ka ili gba, u wusha ta icikpali hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁶ Dana da ma dana Kashila ka kpada ta ushadangu ili i'ya u danai wa yan vi wa. Shegai mayun da gba aza a Isara'ila a da ama a ne wa. ⁷ Kpam dem gba mmuku n tsikaya

◇ 8:36 Ishp. 44:22.

ma Ibrahi n da mmuku n da Kashila ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa. Kashila ka tonukoi Ibrahi, “Mmuku n tsikaya ma Ishaku† n da koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunu.” ⁸ Nala u wenike ta la vi gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n Kashila n mayun wa. Mmuku ma Ibrahi n mayun alya aza da a wokoi mmuku n Kashila adama a kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibrahi. ⁹ Kpam kazuwamgbani ka u yain ka na: “N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa ta maku ma vali.” ¹⁰

¹⁰ Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai Rifikatu,† uza da u matsai mpeshe. ¹¹⁻¹² Shegai kahu u matsa, Kashila ka tonuko ta Rifikatu vi, “Uzapige vi wa gbashika ta uza u kenu.” ¹¹ Nala vi tun kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi da. Kashila ka yan ta nala tsara uza da u dangasai vi aya uza da wa ciga, adama a tyoku da u fobusoi shegai adama a ili i'ya maku mi ma yain wa. ¹³ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Kashila, “N ciga ta Yakubu,† shegai n 'yuwain Isuwa.”† ¹⁴

¹⁴ Nda wa tsa dana a ukuna u na? Kashila ka tsu kpada uyan dere da? Nala wa, ko kenu!

¹⁵ Kashila ka tonukoi Musa,
“Ma wenike ta ukuna u shinga a asu u uza da baci dem n dangasai,
kpam ma pana ta uza da baci dem n dangasai asuvayali.” ¹⁶

¹⁶ Kashila ka wenike ta ukuna u shinga a asu u uza da baci dem u dangasai, adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain da wa. ¹⁷ Tagarada u Kashila u dana ta Kashila ka tonuko ta magono ma Masar,† “N zuwa vu ta vu woko magono kpaci ma ciga ta n wenike ucira u va ara vunu, tsara a dansa kala ka va a likimba gba.” ¹⁸ Adama a nala, Kashila ka wenike ta ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpam u dangasai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashila n asuvayali

¹⁹ Uza roku wa wecike ta, “Nida Kashila ka dana tsu nusa. Ya wa fuda wa ronombono n uyawunsa u ne?” ²⁰ Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka va, ma wece vu, “Ya va bidya kaci ka vunu wari da va nanamgbana n Kashila? Magbodo ma tsu wece uza da u ma yi, ‘Nida vu ma mu naha?’ ” ²¹ Kamai ka magbodo ka tsu ma ta ili i'ya wa ciga u mai. Wa fuda ta wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyansa manyan maco.

²² Kashila ki dem nala wari, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fuda ta. Shegai u yan ta ahankuri a pige a asu u aza da upan u ne wari; wata, aza da a fobusukoi ukpa.

²³ U yan ta nala tsara u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a da u panai iyali; wata, aza da u fobusukoi tsupige tsu ne tun a kagita.

²⁴ Kpam atsa ama a nala yi aza da Kashila ka isa. U dangasa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala da gbam koshi wa, u dangasa tsu ta dem a asuvu a Awulawa. ²⁵ Tyoku da Kashila ka danai a tagarada u Hosiya matsumate:†

“Aza da bawu a'ari ama a va,
gogo-na ma isa le ta ama a va.
Kpam ma wenike ta uciga u va
a asu u aza da bawu mari ma ciga.” ²⁶

²⁶ U doku ta u danai,
“Pini a asu u da Kashila ka tonuko le,
‘Eda ama a va a da wa,’
nte da dem pini Kashila Uza u Uma
wa isa le mmuku n ne.” ²⁷

²⁷ Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na:
“Aza a Isara'ila a'a ta ushani,

◇ 9:8 Kag. 21:12. ◇ 9:9 Kag. 18:10. ◇ 9:11-12 Kag. 25:23. ◇ 9:13 Mal. 1:2-3. ◇ 9:15 Uwt. 33:19. ◇ 9:25 Hos. 2:23. ◇ 9:26 Hos. 1:10.

tyoku u kayala ka ikengi i kushiva,
shegai aza da a ka tsarā iwauwi a asuvu a le a'a gan wa.

²⁸ Magono ma Zuba ma yan tā ama a likimba mavura kpm u kotso ma kuten koshi.” ◇

²⁹ Ishaya doku tā u danai:

“Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba
u asakā tā ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a yain uma.
A da baci nala wa,
an a'ari a wacinsa tsu de gba gba,
tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora.” † ◇

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

³⁰ Nɗya wā tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a matsa a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā wa, shegai Kashilā ka gonuko le ama a maci adama a da a wushuki n eyi. ³¹ Aza a Isara'ila a matsa tā a toni Mele tsarā a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā. Shegai a kpaɗai. ³² Nɗya i zuwai a kpaɗai? Adama a da a matsa tā a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a unā u da a ka pityanangu n Kashilā u gonuko le ama a maci. A taɗatsa tā a katali ka pige ka kari le a ure. ³³ Tyoku da Kashilā ka danai a Tagarāda u Kashilā:

“Da na! Ma zuwa tā katali a Sihiyona*
ka ka zuwa le utadatsa,
tyoku u katali ka ka zuwa le urukpa.
Shegai uza da baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa.” ◇

10

¹ Ama a va, ili i'ya n lakai uciga i'ya gba aza a Yahuda a tsarā iwauwi. Kvasu ka va ka la ubana a asu u Kashilā. ² N reve tā a ka ciga tā a gbashika Kashilā, shegai a reve ³ ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A unā u nala, aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure u Kashilā u da u tsu gonuko ama a woko ama a maci. ⁴ Kawauwi ka zuwa tā Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsarā Kashilā ka gonuko gba aza da a wushuki a woko ama a maci.

Gba ama a ka fuda tā a tsarā iwauwi

⁵ Musa korongu tā tyoku da Kashilā ka zuwa ama a woko ama a maci adama a da a nakai Mele karinga. U danai, “Uza da baci dem u yain ili i'ya Mele ma danai, wa tsarā tā uma.” ◇ ⁶ Shegai ili i'ya Tagarāda u Kashilā u wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: “Kotsu vu tonuko kaci ka vunu, ‘Ya wa bana a zuba?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a zuba u ba u cipuka Kawauwi utuwa a likimba?”) ⁷ “Kpm kotsu vu dana, ‘Ya wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a asuvu a iyamba u 'yangasa Kawauwi a ukpa?”) ⁸ Ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai i'ya na: “Akani yi a'a tā evu n avu; a'a tā a unā u vunu kpm a katakasuvu ka vunu.” Uwenishike u upityanangu u da tsa dansaka u da gai la vi.

⁹ Vu dana baci bawu uwonvo, “Yesu Asheku a da,” kpm vu wushuku baci a katakasuvu ka vunu Kashilā ka 'yangasa yi tā a ukpa, Kashilā ka wauwa vu tā. ¹⁰ Tsu wushuku tā n atakasuvu a tsunu, adama a nala a da Kashilā ka gonuko tsu tsu woko dere. Kpm tsu dana tā bawu u uwonvo, tsu wushuku tā, adama a nala a da kpm tsu tsarā iwauwi. ¹¹ Tyoku da Kashilā ka danai a Tagarāda u ne, “Shegai uza da baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa.” ◇ ¹² Na vi u kanā tā ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa. Asheku a te a da, aya kpm wa lya tsugono tsu ama gba. Kpm aya u tsu zuwuka ko ya baci u yain kvasu ubana ara ne unā u shinga. ¹³ Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai, “Uza da baci dem u yain kvasu a asuvu a kala ka Asheku, wa tsarā tā iwauwi.” ◇

◇ 9:28 Isha. 10:22-23. ◇ 9:29 Isha. 1:9. * 9:33 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◇ 10:5 Adkp. 18:5. ◇ 10:11 (Ili i te i'ya n 9:33): Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◇ 10:13 Juw. 2:32.

¹⁴ Nidā ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwa le, a taḅa baci upana ukuna u ne wa? Kpam nidā a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko le? ¹⁵ Nidā aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a ḁa baci a suku le wa? Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Ili i mazānga i'ya i pige an aza ḁa a ka tuko Kadyanshi ka Shinga a ka tuwā.” ◇

¹⁶ Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa. Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike tā, “Magono ma Zuba, uza wā gbam la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?” ¹⁷ Ama a pana tā Kadyanshi ka Shinga an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu gitā tā a pana akani yi, aku a wushuku. ¹⁸ Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana tā! Tagarāda u Kashilā u dana tā, “A tonuko tā ya dem akani yi.

A dansa tā a ḁa a asu u mbari mbari u likimba.” ◇

¹⁹ Shegai mayun ḁa aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve tā. Ko a a'ayin a Musa Kashilā ka dana tā,

“Ma zuwa vu tā vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku unā u shinga.

Ma zuwa vu tā vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a ḁa ya wundyā a'ā n ugboji wa unā u shinga.” ◇

²⁰ Ishaya dana tā bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai,

“Aza ḁa bawu a zama mu, alyā a tsarā mu.

N wenike tā kaci ka vā a asu u aza ḁa bawu a foloi a wene mu.” ◇

²¹ Shegai Kashilā ka yan tā kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila,

“Gbā ulivā n tsu barakpa tā akere a vā n wushi aryagbaji aza ḁa a 'yuwain mu unāka karinga.” ◇

11

Kashilā ka pana tā iyali i aza a Isara'ila

¹ Yan n wecike: Kashilā ka varangu ama a ne aza a Yahuda ḁa? Ko kenu! Mpa n kaci ka vā uza u Yahuda u ḁa. Mpa kumaci ku Ibirahi ka, a kaletsu ka Bayami.† ² Kashilā ka dangasa tā aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa, kpam u varangu le wa. I ciḅa n ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai a ukuna u na vi? Iliya matsumate u banka tā kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu u Kashilā u danai, ³ “Magono ma Zuba, a wunusa tā ntsumate n vunū, kpam a wacinsa tā asudarakpa† u vunū. Mpa koshi matsumate ma ma woko, kpam alyā dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu.” ◇ ⁴ I ciḅa ili i'ya Kashilā ka wushuki? U da, “Ada koshi uza ḁa u buwai wa. Mā tā n ama azu a shindere (7,000) aza ḁa bawu kotsu a kudānki Ba'alu† kameli!” ◇

⁵ Nala wari hal n gogo-na. Ama ḁa pini kenu aza ḁa Kashilā ka dangasai adama a ukuna u shinga u ne. ⁶ Kpam u dangasa le baci, adama a ukuna u shinga u ne u ḁa, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a Kashilā adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashilā kari ka woko ku mayun wa.

⁷ Nala wenike tā an gbā aza a Isara'ila a ka zama tā ili, shegai aza ḁa Kashilā ka dangasai a asuvu a le alyā koshi a tsarai i'ya. Aza ḁa a buwai kpam a ryagbajai. ⁸ Tyoku ḁa Tagarāda u Kashilā u danai:

“Kashilā ka naka tā ama yi atakasuvu a kulalā.

U kimbai a'eshi a le tsarā a wene wa,

aku u votsuki atsuvu a le tsarā a pana wa.

Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara.” ◇

⁹ Aku Dawuda danai:

“Asakā abiki† a le a woko le utyangi,

tsarā a tadatsa

a wushi kpam mavura a kaci ka ili i'ya a yain.

◇ 10:15 Isha. 52:7. ◇ 10:18 Ishp. 19:4. ◇ 10:19 U.Ml. 32:21. ◇ 10:20 Isha. 65:1. ◇ 10:21 Isha. 65:2.

◇ 11:3 1 Ngo. 19:10, 14. ◇ 11:4 1 Ngo. 19:18. ◇ 11:8 U.Ml. 29:4; Isha. 29:10.

¹⁰ Asaka a'eshi a le a rumbana kotsu a wene wa, zuwa kucina ku le ku kelike adama a kadambula hal ubana.” ◇

¹¹ Aku n wecikei: An aza a Yahuda a rukpai vi, a rukpa la vi de bawu u'yanga? Ko kenu! Adama a da a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuwa ta a asu u Awulawa, kpam nala vi wa zuwa ta aza a Isara'ila a yain malyon. ¹² Awulawa a wusha baci una u shinga ushani adama a da aza a Yahuda a 'yuwain an Kashila ka ciga ka wauwa le, a'ayin a da aza a Yahuda a gonoi a tuwai a wushi iwauwi yi, una u shinga u le vi wa la ta ushani.

Iwauwi i Awulawa

¹³ Gogo-na n ada da ma dansa Awulawa. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki ubana a asu u de, kpam ma yan ta agoni adama a manyan ma pige ma u naka mu n yain. ¹⁴ Ma ciga ta n zami ure u da ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya eda Awulawa i'ari n i'ya, tsara a ure u nala vi n wauwa aza roku a le. ¹⁵ An Kashila ka kpatalakai aza a Yahuda kucina, u woko ta kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashila ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko ta yavu u gonuko akushe a asuvu a uma. ¹⁶ A naka baci Kashila kajibi ka tsuwa ka kagita, tsuwa tsi gba tsa woko ta tsu ne. Kpam a naka baci Kashila alu a madanga, gba atyangi yi dem a ne a da.

¹⁷ Wa ta yavu a kapusa de atyangi a roku a madanga ma zayitum.† Eda Awulawa i'a ta tyoku u katyangi ka madanga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gbaamgbana i zuba u madanga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i wusha ta ili i shinga i'ya i'ari i aza a Yahuda, tyoku da katyangi ka savu ka tsu tsara ilikulya i ne a madanga mi. ¹⁸ Adama a nala kotsu i goro atyangi a da a kapusai vi wa. Cibai, eda ya bana alu a madanga ma nala mi wa. Alu a ne a da a ka bana da. ¹⁹ Gaawan ya yawunsa ta i dana kapusa da a kapusai atyangi yi, tsara a gbaamgbana da a asu u le. ²⁰ Nala mayun da. Kapusa da a kapusai a da adama a da a 'yuwain uwushuku, eda tani adama a da i wushuki da i'ari pini ugbaamgbani. Kotsu i yain aradi wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuda ya gita. ²¹ Kashila ka kapusa baci atyangi a kagita a nala yi, nala dem wa fuda wa kapusa da.

²² Gogo-na i wene wa de tyoku da Kashila ka tsu wenike asuvayali n tyoku da kpam wari shen. U tsu yanka ta aza da a asaka yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku da wa wenike da ukuna u shinga, wa wenishike da ta ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa da ta a madanga mi. ²³ Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashila, wa gono ta u zuwa le a asu u da a'ari caupa vi. Wa ta n ucira u da wa yan nala. ²⁴ Eda Awulawa i'a ta tyoku u atyangi a madanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gbaamgbana i zuba u madanga ma zayitum ma shinga ma mari n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u woko i aza a Yahuda a'a ta tyoku u atyangi a madanga ma shinga mi, kpam a ka doku ta a ka gbaamgbana le n madanga ma a'ari caupa vi.

Kashila ka pana ta ama gba asuvayali

²⁵ Ama a va, ma ciga da ta i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i revei ili gba, kpam kotsu i yain aradi wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a da, shegai nala wa lya ta kapala hal she a shadangu kakuma ka Awulawa, aza da Kashila ka dangasai a ka tuwa a asu u Kawauwi. ²⁶ Kpam naha da Kashila ka wauwa gba aza a Isara'ila. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai:

“Kawauwi ka wuta ta a Sihiyona,*
aku u takpa ikuna i cingi gba a asuvu a amaci a Yakubu.

²⁷ Ma yan ta kazuwamgbani ka na n ele
n takpa baci unyushi u cingi u le.” ◇

²⁸ Aza a Yahuda a 'yuwan ta uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a woko i tyoku u atokulalu a Kashila. Nala u gita ta tsara u banga da, eda aza da bawu i'ari aza a

◇ 11:10 Ishp. 69:22-23. * 11:26 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 11:27 Isha. 59:20-21; Isha. 27:9.

Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashilā ka dangasai, kpam wa ciga le ta adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu. ²⁹ Kashilā ka tsu savada katakasuvu ka ne a asu u ama da u isai n ili i'ya u naka le wa.

³⁰ Caupa, eda Awulawa i'ari i 'yuwan ta upanaka Kashilā. Aku a'ayin a tuwai a da aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashilā, da u wenike da asuvayali a ne. ³¹ Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashilā, aku Kashilā ka lyai kelime n u weniki da asuvayali a ne. Shegai tyoku da u yanka da vi, a'ayin a'a ta a utuwa a da wa wenike le asuvayali a ne. ³² Kashilā ka ciga ta ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gba, da i zuwai u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan ta upanaka Kashilā.

Icikipali ubana a asu u Kashilā

³³ Ya wa fuda wa ratsanaka utsari n kakiri n ureve u da Kashilā kari n u da?

Ya wa fuda wa reve masheshi ma ne?

Ya wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa yansa?

³⁴ Tyoku da Tagarada u Kashilā u danai,

“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ◇

³⁵ “Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kana yi u tsupa da?”

³⁶ Kashilā ka ka yain ili gba.

Aya uza da u zuwai ili gba i lyai kelime.

Ili gba i woko ta tsara i naka yi tsupige.

U kana ta tsu cikpala Kashilā hal ubana bawu utyoku! Ami.

12

Nakai kaci ka de asu u Kashilā

¹ Ama a va, an u wokoi Kashilā kari n asuvayali da i zuwai ma folo da i naka kaci ka de a asu u Kashilā yavu eda udarakpa u da, shegai udarakpa u da wari n uma. Nakai kaci ka de i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan. Naha da u gain i lyaka Kashilā kayala a asuvu a atakasuvu a de. ² Kotsu i lyai kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i asaka Kashilā ka naka da atakasuvu a savu. Pini nala, da ya reve ili i'ya Kashilā ka ciga da i yain: ya reve ta ili i'ya i lobonoi, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n tyoku da ili yi i gain i woko.

³ Kashilā ka wenike mu ta ukuna u shinga, adama a nala n tonuko ta ya dem asuvu a de: kotsu vu bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku da vari wa, shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a una u upityanangu u da Kashilā ka naka vu. ⁴ Tsa ta n apashi ushani ubolomgbonusi a ikyamba i te, kpam ko ka eni ka wa ka ta n manyan ma ne kau. ⁵ Nala dem, tsa ta ushani, shegai ya dem kapashi ka ikyamba ka Kawauwi ka, kpam atsu dem tsa ta ubolomgboni n uza n utoku.

⁶ Kashilā ka ne ta ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka manyan. U naka tsu baci ucira u da tsa yan ku'ari ku akani a ne, she tsu yansaka u da manyan n gba upityanangu u da tsari n u da. ⁷ U naka tsu baci ucira u gbashika, she tsu gbashika. U naka tsu baci ucira u uwenishike, tsu wenishike. ⁸ U naka tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she tsu gbatangusu asuvu. U naka tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n katakasuvu ka te. Kashilā ka naka vu baci ucira u utono n ama, she vu matsa vu yain u da mai. Va panasa baci ama asuvayali, she vu yain u da n ipeli.

Ahali a shinga

⁹ Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu kana ili i shinga. ¹⁰ Cigamgbana tyoku da uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu matsa vu wenike atoku karinga. ¹¹ Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain manyan cika. Naka kaci ka vunu gba a asu u ugbashika Asheku. ¹² Lya kapala n ipeli kpaci va ta n uzuwa u uma. Va baci n

◇ 11:34 Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

kadambula, she vu yain ahankuri. Vu yansa kavasu maco. ¹³ Naka ama a Kashila i'ya a nambai. Vu wushi amoci aza da a'ari Atoni a kuwa ku vunu.

¹⁴ Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an vari Katoni, vu yanka le unu u cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kavasu Kashila ka zuwuka le unu u shinga. ¹⁵ Pele n ama da a ka pele, kpam vu sai n ama da a ka sa. ¹⁶ Dusuku ndishi n shinga n atoku a vunu, yan tsije n aza da bawu a'ari ili i roku. Yan n aradi wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunu uza u ugboji wa.

¹⁷ Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Matsa vu yain ili i'ya ya dem bidyai i'ari mai. ¹⁸ Vu yain tyoku u ufuɗa u vunu vu rongo na ndishi n shinga n ama. ¹⁹ Aje a va, ama nusuka da baci, kotsu i dana ya yan le mavura wa, shegai i vana Kashila ka yan le mavura n asuvu a upan u ne. Magono ma Zuba ma dana ta a Tagarada u Kashila,

“Ma yan ta aza da a nusai mavura.

Ma tsupa le ta a kaci ka ili i'ya a yain.” ◇

²⁰ Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarada u Kashila u danai:

“Utukulalu u vunu wa pana baci kambulu, lyatangi yi.

Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.

Pini nala, da wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu.” ◇

²¹ Kotsu vu asaka tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan tsishinga.

13

Panakai aza a tsugono

¹ Panakai ngono n da ma lya tsugono a kaci ka de. Kashila ka koshi ka tsu naka uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono. ² Adama a nala aza da baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashila ka a 'yuwain upanaka. Kpam a ka ronuko ta kaci ka le mavura. ³ Aza da a ka yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza da a ka yansa ili i cingi alya a ka pana le uwonvo. Ili i'a la i'ya ya zuwa da i pana le uwonvo wa. Eda gai yanyi ili i'ya i'ari dere, kpam a ka cikpala da ta adama a ili i nala yi. ⁴ Magono kagbashi ka Kashila ka, kpam manyan ma ne ma u banga da. Shegai i yan baci tsicingi da ya pana uwonvo u ne, kpaci wa ta n ucira u da wa yan da mavura. A'ayin a da baci u zuwai ama a da a yain tsicingi a soi mavura, eyi katsumate ka Kashila ka. ⁵ Adama a nala u kana ta i toni gomunati, kpaci tyoku da ya katsa mavura u da la vi, kpam dem ili i'ya i'ari dere u uyan i'ya la vi. ⁶ I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngono agbashi a Kashila a da, wushisa da a ka wushisa utafa tsara a lyai kapala n manyan ma Kashila ka zuwa le a yain. ⁷ Tsupa le gba ili i'ya a ka tono da: Tsupai gba icun i utafa. Naka le tsupige n karinga.

Cigai ama

⁸ Kotsu i asaka kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka de wa. Ili i te i'ya i kana i yain koshi i'ya i cigambana. Kpaci uza da baci wa ciga ama, u tono ta gba Mele. ⁹ Mele ma da, “Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa.” Shegai gba ili i naha yi i'a ta a asuvu a mele ma te ma ma danai: “Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ◇ ¹⁰ Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u da utono Mele mi gba.

¹¹ U kana ta i yain ili i na yi kpaci i reve ta icun i a'ayin a da tsari. A'ayin a da a gain i rikpanaka a alavu a de a yan de, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la ta evu n a'ayin a da tsu gitai tsu wushuki. ¹² U woko ta yavu kayin ka yan de evu n ukotso, kpam kain ka wansa de. Adama a nala u gan ta tsu asaka uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shilakana a katyashi. ¹³ Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku da ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka da wa. I yansa tsishankala wa. I shilakana n atoku a de wa. I yamgbana malyon wa. ¹⁴ Shegai

i asaka Asheku Yesu Kawauwi u toni n ada, aku i asaka ufobuso u ure u utsara ili i cingi i'ya ya ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

¹ Wushai gba Atoni a Asheku, hal dem n aza da upityanangu u le bawu u gbamai. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya a ka wundya ko i'a i shinga ko i cingi wa. ² Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya ta ko icun i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza da bawu wari n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi. ³ Uza da u tsu takuma inyama kotsu u goro uza da bawu u tsu takuma wa. Kpam uza da bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza da u tsu takuma u nusa ta wa, kpaci Kashila ka wusha de vuma u nala vi. ⁴ Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u da wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u da wa banga agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

⁵ Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa ta a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a da a buwai uwulukpi, aza roku kpam a tsu yawunsa ta a dana gba a'ayin dere da a'ari. Ya dem u dangasaka kaci ka ne. ⁶ Aza da a tsu dana an kain ka roku ka lai a da a buwai uwulukpi vi, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige. Aza da a tsu lya ko ndya wa, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa ta Kashila kahu a lyai. Aza da kpam bawu a ka lya ili dem, a ka ciga ta dem a zuwa Asheku a pana kayanyan kpam a cikpa Kashila.

⁷ Adama a kaci ka tsunu a da tsari n uma koshi wa, kpam adama a kaci ka tsunu a da tsu kuwai koshi wa. ⁸ Tsu yan baci uma, adama a Asheku a da tsu yain uma, kpam tsu kuwa baci, adama a Asheku a da tsu kuwai. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuwa, atsu aza a Asheku a da.

⁹ Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuwai kpam u 'yangai u wokoi n uma i'ya tsara u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma gba. ¹⁰ Adama a nala, ndya i zuwai ya yansaka Atoni a Asheku afada? Ndyai zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuwa ta ka Kashila ka yanka gba tsunu afada. ¹¹ Kashila ka dana ta a Tagarada u ne:

“N yanka da ta kazuwamgbani mpa n kaci ka va n da ya dem wa kudangu ta a kapala ka va.

Ya dem wa dana ta a kateshe mpa Kashila.” ◇

¹² Ya dem wa tonuko ta Kashila ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a tadatsa wa

¹³ U kana ta tsu asaka ukidaga atoku ugana. A una u nala, i gono i yawunsa i doku i yain ili i'ya ya zuwa uza roku u tadatsa ko u rukpa a unyushi u cingi wa. ¹⁴ Mpa n bolomgbono ta n Yesu Asheku, kpam adama a nala n reve ta ilikulya i'a la i'ya i kpadai u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa. ¹⁵ Kpam Katoni ka roku ka namgba baci asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu asaka ilikulya i'ya va lya i nangasa uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne wa! ¹⁶ Kotsu vu asaka ili i'ya vu wenei i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza roku wa. ¹⁷ Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu Kashila,† a kaci ka mele ma ulya ko uso u da u yain kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna u maci u da, na ndishi n shinga, n mazanga ma Kulu Keri ku naka da. ¹⁸ Vu gbashika baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa ta Kashila ka pana kayanyan, ama kpam a ka wushunku vu ta n u da.

¹⁹ Adama a nala, u kana ta tsu matsa tsu yain ili i'ya ya tuko ndishi n shinga kpam i'ya ya gbamatangu atoku. ²⁰ Kotsu vu nangasa manyan ma Kashila adama a ili i'ya va lya wa. Gba ilikulya i lobono ta ulya, shegai u gan wa vu zuwa baci uza roku u yain unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai. ²¹ Kotsu vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko kpam vu yain ili i roku wa, ya zuwa baci Katoni ka roku utadatsa.

◇ 14:11 Isha. 45:23.

²² Gbā ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi aḍa n Kashilā. Ama a ka zangana tā a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya kpam bawu a'ari n malalā, ko kenu. ²³ Shegai a'a baci n malalā a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku a lyai i'ya Kashilā ka wene le tā aza a unyushi, adama ḍa bawu a wushuki an i'ari mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ari mai, unyushi u cingi u ḍa.

15

Zuwa utoku u vunu u pana kayanyan

¹ Aṭsu aza ḍa upityanangu u tsunu wari n ugbami, she tsu yain ahankuri n Atoni a Asheku a ḍa upityanangu u le bawu u gbamai. Tsu matsa tsu zuwa le a pana kayanyan n u ḍa tsa zuwa kaci ka tsunu tsu pana kayanyan koshi. ² Tsu yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku tsu banga le a uyan ili i'ya a ka pana kayanyan. ³ Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa. Shegai tyoku ḍa Tagarada u Kashilā u danai, “Aza ḍa a wisha vu mpa dem a wishai.” ⁴ Gbā ili i'ya a korongi a Tagarada u Kashilā, korongu ḍa a korongi i'ya tsara a wenishike tsu. Tagarada u Kashilā u tsu naka tsu tā akawunki, na ndishi n katakasuvu, tsara tsu yain n uzuwa u uma.

⁵ Kashilā ka ka tsu naka tsu akawunki na ndishi n katakasuvu. Kavasū ka va ka u zuwa i dusuku ndishi n shinga n atoku a ḍe a asuvu a utono u Kawauwi u ḍe. ⁶ Aku gbā ḍe i bolomgbono a asu u te n kalagatsu ka te, i yain icikpali n unaka tsupige ubana a asu Kashilā Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gbā

⁷ Wushai atoku a ḍe tyoku ḍa Kawauwi ka wusha ḍa. Pini nala, ḍa Kashilā ka wusha tsupige. ⁸ N tonuko ḍa Kawauwi ka woko tā kagbashi ka aza a Yahuda, tsara u wenike an kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai akaya a le icun kau-kau mayun ḍa. ⁹ Kpam u tuwa tā tsara Awulawa a naka Kashilā tsupige adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku ḍa Tagarada u Kashilā u danai:

“Ma cikpala vu tā asuvu a Awulawa.

Ma shipa tā ishīpa i icikpali i kala ka vunu.” ¹⁰

¹⁰ Tagarada u Kashilā u doku tā u danai:

“Panai kayanyan, eḍa Awulawa, kabolo n ama a ne aza a Yahuda.” ¹¹

¹¹ Tagarada u Kashilā u doku tā dem u danai:

“Cikpalai Magono ma Zuba gbā ḍe Awulawa.

Cikpala ni, gbā ḍe ama a likimba.” ¹²

¹² Aku Ishaya matsumate u danai:

“Uza roku asuvu a kuwa ku Dawuda Magono wa tuwa ta,

wa lya tā tsugono a kaci ka Awulawa gbā,

kpam a ka zuwa tā uma u le ara ne.” ¹³

¹³ Kavasū ka va ka Kashilā, uza ḍa u tsu naka uzuwa u uma, u shadangu ḍa n upana kayanyan ushani na ndishi n shinga a asu u upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u ḍe u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

¹⁴ Ama a va, n reve tā i'a tā ushadangi n ukuna u shinga. N reve tā i'a tā n ureve u ḍa u gain i yain n u ḍa, n reve tā kpam ya fuda tā ya wenishike atoku a ḍe. ¹⁵ Shegai n koronku ḍa tā karara a ukuna u ili i'ya ma ciga ḍa i ciba. N yan tā ili i nala yi adama a ḍa Kashilā ka yanka mu tā ukuna u shinga, ¹⁶ kpam u naka mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika tā Kashilā a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko tā yavu kadarakpiṭ tsara Awulawa a woko udarakpa u ḍa Kashilā ka wusha; wata, udarakpa u ḍa Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.

◇ 15:3 Ishp. 69:9. ◇ 15:9 Ishp. 18:49. ◇ 15:10 U.Ml. 32:43. ◇ 15:11 Ishp. 117:1. ◇ 15:12 Isha. 11:10.

¹⁷ Adama a nala, n zanganā t̄a adama a ili i'ya n yankai Kashilā a asu u Yesu Kawauwi.
¹⁸ Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u v̄a an n tonoi n Awulawa a panāka Kashilā adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain. ¹⁹ Kpam a panāka t̄a Kashilā adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya a wenishei, kpam n adama a ucira u Kulu Keri. N yan t̄a kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelima† hal gba ukyawan a kaḅon ka Ilirikun, kpam nala n kotsoi kuḅari ki ko nte wa. ²⁰ N tsu ciga t̄a n yain kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u da bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpaci ma ciga n mai a asu u da uza roku u gitai wa. ²¹ Tyoku da Tagarada u Kashilā u danai da:
 “Aza da bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene t̄a,
 aza da kpam bawu a panai ukuna u ne, a ka reve t̄a.” ◇

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

²² Manyan ma na mi ma tsu rongo mu t̄a ukangusu n ba n kondo da. ²³ Gogo-na n kotso de manyan ma v̄a gba a asu u na vi. Mari ma ciga da t̄a uwene caupa. ²⁴ Mpa pini a afoḅi tsara n bana a kaḅon ka Asabaniya, a'ayin a da baci ma yan nwalu mi, ma batsa t̄a a Roma. A'ayin a da baci n panai kayanyan ka ndishi n ada kenu, i banga mu n kana ure. ²⁵ Shegai kahu n wene da vi, she n wala ve a Urishelima tsara n banka Atoni a da a'ari de kune. ²⁶ A'uwa a Atoni a da a'ari a kaḅon ka Masidaniya n ka Akataya a naka de ikebe yaa tsara a banga ama a Kashilā aza a unambi a da a'ari a Urishelima. ²⁷ A pana t̄a kayanyan ka uyan nala, shegai wa t̄a dem yavu a tsupa kutan, kpaci Awulawa a wusha t̄a ili i shinga i kulu ku Kashilā a akere a aza a Yahuda. ²⁸ N kotso le baci unaka kune ku na ki, ma kondo da t̄a aku n wura ubana a Asabaniya. ²⁹ N reve t̄a n rawa baci ara de, Kawauwi ka zuwuka mu t̄a unā u shinga u pige tsara n zuwuka da.

³⁰ Ama a v̄a, ma folo da a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i bolomgbono na mpa a manyan ma v̄a a asu u uyan kvasu ubana a asu u Kashilā adama a v̄a. Yanyi nala adama a uciga u de ara v̄a u da Kulu Keri ku naka da. ³¹ Yanyi kvasu tsara a aza da a'ari a kaḅon ka Yahuda, aza da bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usan wa. Yanyi dem kvasu adama a da ama a Kashilā a da a'ari a Urishelima a yain mazanga adama a ili i'ya n yanka le tsara n banga le. ³² Kashilā ka wushunku mu baci nala, ma tuwa t̄a ara de n mazanga, kpam ukondo u v̄a ara de wa zuwa mu t̄a n pana kayanyan kpam u woko mu uwunvuga. ³³ Gogo-na asaka Kashilā, uza da u naka tsu ndishi n shinga, u rongo n ada gba de. Ami.

16

Bulus danasai aje a ne

¹ Ma t̄a n ukuna u shinga u da ma dansa a kaci ka Fibi, uka u da wa gbashā a kuwa ku Atoni† a Kankiriya. ² Ma folo da t̄a i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku da ama a Kashilā a tsu yan. Banga ni a ure u da dem ya fuda ya banga yi, kpaci u banga mu t̄a u bangai kpam ama roku ushani.

³ Danasai Bilikisu n Akila, aza da a yain manyan kabolo na mpa tsara tsu gbashika Yesu Kawauwi. ⁴ A yan t̄a gbam evu n ukpa tsara gai a banga mu. N cikpa t̄a cika, kpam gba a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le t̄a dem. ⁵ Danasaka numu dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danasaka numu macigi ma v̄a Abainita. Aya Katoni ka kagita a kaḅon ka Asiya.

⁶ Danasai Meri,† uza da u yanka da manyan cika.

⁷ Danasai ama a v̄a Andaraniku n Juniya, aza da a uwai a kuwa ku a'ali kabolo na mpa. A woko t̄a Atoni kahu mpa, kpam asuki a naka le t̄a karinga.

⁸ Danasai Ampiliya, macigi ma v̄a ma, uza da wari uza u Asheku.

⁹ Danasai Urubana, uza da u gbashikai Kawauwi kabolo n atsu.

Danasai macigi ma v̄a Isataki.

¹⁰ Danasai Abali, uza da u wenikei mayun da wa tono Kawauwi.

Dan̄asai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

¹¹ Dan̄asai Hiridiyon vuma u va.

Dan̄asai Narikisa n aza da a'ari a kuwa ku ne, aza da a'ari aza a Asheku.

¹² Dan̄asai Tarafina n Tarafusa, aka da a yankai Asheku manyan cika.

Dan̄asai macigi ma va Bar̄asisa, uka roku uza da u yankai Asheku manyan cika.

¹³ Dan̄asai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpam i dan̄asa mma u ne, wa ta tyoku u mma ara va.

¹⁴ Dan̄asai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Baturoba, n Hama, kpam dem i dan̄asa Atoni a da a'ari kabolo n ele.

¹⁵ Dan̄asai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gba ama a Kashila a da a'ari n ele.

¹⁶ Damamgbanai n uciga u Kawauwi.

Gba Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka dan̄asa da ta.

Kadyanshi ka makorishi

¹⁷ Ama a va, ma folo da i kirana n ama da a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utadatsasa, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishike u da i wushai. Yanyi dan n ele!

¹⁸ Aza da a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa. A tsu yinsa ta ama da bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyansa ka le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaban.

¹⁹ Gba Atoni a pana ta a da i naka ta Asheku karinga, adama a nala n yan ta mazanga adama a de. Shegai ma ciga ta i yain ugboji a ili i'ya i'ari i shinga, kpam kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

²⁰ Kashila uza da u tsu tuko ndishi n shinga, wa barakpa wa, wa lya ta kaci ka Kanangasi.* U naka da ucira a kaci ka ne.

N yan ta kavasuu ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n ada.

²¹ Timoti uza da wa yan manyan kabolo na mpa wa dan̄asa da ta. Ama a va Lusiya, n Yason, n Susibita a ka dan̄asa da ta dem.

²² Mpa Taritiya, uza da korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma dan̄asa da ta dem a asuvu a Asheku.

²³ Gayu wa dan̄asa da ta dem. U wusha mu ta kpam u wusha ta dem Atoni a kuwa ku ne.

Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka dan̄asa da ta dem.

[²⁴ N yan ta kavasuu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gba de ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kavasuu ka icikpali

²⁵ Asaka tsu naka Kashila tsupige! Wa fuda ta wa zuwa da i shamgba n ucira a upityanangu u de, tyoku da Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a da ukuna u Yesu Kawauwi n afofi a da Kashila ka sokongi caupa. ²⁶ Shegai gogo-na ikorongi i ntsumate i zuwa le ta a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashila, uza da bawu wa kuwa, u dana ta a ka zuwa ta gba iyamba a reve n akani a na yi, tsara a wushuku kpam a gorimuko yi. ²⁷ Asaka Kashila, uza da aya koshi wari n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

* 16:20 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † 16:24 Akorongu a cau a roku aza da a purai a tagarada u Aza a Roma a kalatsa ta makpanda ma 24.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kparam a ikengi i kushiva. Ama a da a ka rongo pini a wuta ta a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kari n karinga wa adama a ukuna u cingi u da wari pini. Kuwa ku kameli ka a ka isa Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa ta pini ashankala kazu ka te adama a aza da a ka gbashika yi. Bulus bana ta a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a da, shegai aza roku azapige a da ama a reve ta n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike ta tyoku da Atoni a ka rongo a asu u da ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan ta a rongo na ndishi n shinga, kotsu a rongo abolo abolo a da a ka shilakanasa wa. U wenishike ta u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa ta tyoku da Kashila ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta tyoku da uciga u mayun wari n ucira. U wenishike ta kparam tyoku da ulya u kayala u mayun wari. A makorishi, u wenishike ta tyoku da a yangasai Yesu a ukpa, nala dem atoni a ne a ka tsara utsara u kaci.

Utsara u kaci u Yesu a ukpa u tuko ta Atoni ucira u uma. Tagarada u na u tonuko tsu ta an utsara u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kparam nala dem Atoni a ka fuda ta a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu ka Bulus (1:1-9)

Udani a kaci ka ubolomgbono kaci (1:10-4:21)

Ukpada u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1-7:40)

Unaka Kashila tsupige a unu u kameli (8:1-11:1)

Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2-14:40)

Utsara u kaci u Kirisiti a ukpa (15:1-58)

Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)

Afobi a nwalu n Bulus (16:5-12)

Ili i'ya ya bala Bulus n idyani (16:13-24)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da wa koronku da ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatsani dem wa danasa da ta. Kashila ka isa mu ta n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a da nala Kashila ka cigai u woko.

² Eda Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a Korintiya ka ma koronku. Kashila ka isa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. U gonuko da ta uwulukpi a asu u Yesu Kawauwi. U yan ta dem nala a asu u ama a da gba a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kparam dem n Asheku a le.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

⁴ N tsu cikpa ta Kashila ka va adama a kune ku ushani ka u ne da, an i wokoi ama a Yesu Kawauwi gogo-na. ⁵ I yan ta utsari a ili dem, hal n gba kadyanshi n ureve dem adama a da i'ari kabolo n eyi. ⁶ Nala u wenike ta la vi ili i'ya n tonuko da a kaci ka ne mayun da. ⁷ Adama a nala i wusha ta gba kune ku Kulu ku Kashila ka u gain i tsara hal n i vani ugono u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. ⁸ Wa zuwa da ta i gbama hal ubana a makorishi tsara Kashila ka kana da n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono.

⁹ Mayun ɗa Kashilā ka yanka ɗa nala, kpaci u tsu yansa ta gba ili i'ya baci dem u danai, kpam u dangasa ɗa ta i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei abon abon

¹⁰ Ama a va, ma folo ɗa, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu, gba de i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka de abon kau-kau wa, shegai bolomgbonoi kaci ka de tsara i woko n katakasuvu ka te n ure u uyawunsa u te. ¹¹ Ama a va, ama roku aza da a'ari a kuwa ku Kuluwi* a tonuko mu ta a da efa pini ya yamgbana kananamgbani. ¹² A da ya dem a asuvu a de wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, "Mpa Bulus da ma tonon." Uza roku u dana, "Mpa Apolo da ma tonon." Uza roku u dana, "Mpa Bituru da ma tonon." Uza roku kpam u dana, "Mpa Kirisiti Kawauwi da ma tonon."

¹³ A ka fuda a peci Kawauwi uza da wari uza u te a asu kau-kau da? A'a! Bulus kuwa adama a de a mawandamgbani da? A'a! A lyubugu da tsara i woko atoni a Bulus da? A'a! ¹⁴ N cikpa ta Kashilā an bawu n lyubugi ko uza u te u de, shegai Kirisibu n Gayu. ¹⁵ Gogo-na ko uza wa dana a lyubugi yi a kala ka va wa. ¹⁶ (N ciba ta gban, n lyubugu ta dem Isitifanu n aza a kuwa a ne gba, shegai ma fuda ma ciba an n lyubugi aza roku kpam wa.) ¹⁷ Kawauwi ka suku mu n lyubugu ama wa. Shegai u suku mu ta n yain Kadyanshi ka Shinga. Kpam a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpa u Kawauwi a mawandamgbani u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashilā

¹⁸ Ama da a'ari a ure u ubana a ukpa a pana baci akani a ukpa u Kawauwi, wa woko ta utengeshi ara le. Atsu kpam aza da Kashilā ka wauwusa, tsu pana baci, ucira u Kashilā u da. ¹⁹ A korongu ta a Tagarada u Kashilā:

"Ma wacinsa ta kakiri ka aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri.

Ma kangu ta ureve u arevi." ◇

²⁰ Ndya kalen ka likimba u ayawunshi, n awenishiki a mele, n aza a kananamgbani ka ukuna? Kashilā ka zuwa le ta a wokoi ili i gbani kpam u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani. ²¹ Kashilā uza da wari n kakiri u bidiga ta kaci ka ne wa asaka ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka le a boli yi hal a wene yi wa. A unā u nala, aku u gonoi u dangasai u wauwa aza da a wushuki n kadyanshi ka tsu yain kuɓari, ka kari yavu utengeshi. ²² Aza a Yahuda a tsu zama ta a wene ikunesavu tsara u wenike le Kashilā ka yan ta manyan. Awulawa a tsu ciga ta a tsara kakiri. ²³ Adama a nala, an tsu yain kuɓari ku Kawauwi ka kuwai a mawandamgbani, aza a Yahuda a bidya ta u da unyushi u da, Awulawa kpam a bidyai u da ili i gbani. ²⁴ Shegai a asu u aza da Kashilā ka isa, gba aza a Yahuda n Awulawa, akani yi a da na: Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashilā. ²⁵ Ko Kashilā ka baci n utengeshi, u la ta ya dem kakiri, kpam ko wa baci bawu ucira, u la ta ya dem ucira.

²⁶ Ama a va, cibai tyoku da i'ari an Kashilā ka dangasa ɗa. Ama a likimba u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a de a'ari n kakiri wa. Ama da a'ari azapige a asuvu a de a'a gan wa. Ama da a'ari aza a kuwa ku tsugono a asuvu a de a'a gan wa. ²⁷ A unā u nala, Kashilā ka dangasa ta ili i'ya likimba danai ili i utengeshi i'ya tsara u nei aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri uwono. U dangasai kpam aza da bawu a'ari n ucira tsara u nei aza da a'ari n ucira uwono. ²⁸ U dangasai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsai yavu i maci i'ya wa ko kpam yavu ili i roku i'ya wa gba gba, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsara i woko i gbani. ²⁹ U yan ta nala tsara ko uza u yain aradi a kapala ka ne wa. ³⁰ Kashilā ka ka zuwa ɗa i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a da Kashilā ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpam u nekei kaci ka ne tsara u wutukpa tsu a asu u unyushi u cingi. ³¹ Tagarada u Kashilā u dana ta, "Uza da wa ciga u yain aradi, u yain a da a ili i'ya Asheku a yain koshi."

* 1:11 Kuluwi uka ɗa, kpam a dana ko ama yi ama a ne a ɗa ko agbashi ko aza ɗa a ka rongo a kuwa ku te wa. ◇ 1:19 Isha. 29:14.

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpa u ne

¹ Ama a va, an n tuwai n tonuko da akani a da Kashila ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpam n wenike ugboji wa. ² Kpaci tun a'ayin a da mari n ada, n yawunsa ta n asansa n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpa u ne a mawandambani. ³ A'ayin a da n tuwai ara de vi, ikyamba i va i razugba ta hal gbam ya je adama a uwonvo. ⁴ Kpam an n wenishikei na n yanyi kuɓari ki, n dansa ta karara. N yan ugboji wa, bele n leshi da n kadyanshi. N asaka ta Kulu Keri ku Kashila ku wenike ucira u ne. ⁵ Yan da n yain nala tsara i tsara upityanangu adama a ucira u Kashila, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashila

⁶ A'ayin a da baci dem mari a asuvu a Atoni a da a'ari n ucira, n tsu yan ta kadyanshi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba wari n ka ka wa. Kpam icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza da ucira u le wa woko u gbani u da. ⁷ N dansa ta n kakiri ka Kashila ka kari usokongi, ka u asakai usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gita, Kashila ka fobuso ta kakiri ka nala ki tsara u tuko tsu tsupige. ⁸ Ko uza u tsugono u te a likimba wa la u revei n ka wa. A da baci a'ari a revei n ka, a'ari a ka wandambana Asheku uza u tsupige wa. ⁹ Shegai Tagarada u Kashila u dana ta:

“Ili i'ya Kashila ka fobusukoi aza da a ka ciga yi
i la ta ili i'ya a wenei n a'eshi a le,
i la ta kpam ili i'ya a panai n atsuvu a le.
Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!”

¹⁰ Tsu reve ta n ukuna u nala vi kpaci Kulu Keri ku Kashila ku wenike tsu de ko ndya wa. U tsu wene ta ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashila. ¹¹ Ada koshi vu revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, Kulu Keri ku Kashila kpam aya koshi u revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kashila. ¹² Shegai Kashila ka naka tsu ta Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku da ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Da kpam dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashila ka naka tsu vi faa. ¹³ Tsu tonuko da baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyanshi ka vuma manyan wa. Tsu tsu dansa ta kadyanshi ka Kulu ku Kashila ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a da tsa wutumkpusuka aza da a'ari n Kulu ku Kashila ukuna u mayun a kateshe. ¹⁴ Da gai i zuwai she uza da wari n Kulu ki aya koshi u tsu reve n unu u shinga u Kulu ku Kashila vi. Uza da baci dem bawu wari n Kulu ku Kashila, u tsu yawunsa ta unu u shinga u nala vi utengeshi u da. ¹⁵ Uza da baci wari n Kulu ki, wa fuda ta wa vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fuda wa vece yi wa.

¹⁶ Tagarada u Kashila u dana ta:

“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ◇

Shegai tsa fuda ta tsa reve ukuna u na vi, kpaci tsa ta n katakasuvu ka Kawauwi.

3

Agbashi a Kashila

¹ Ama a va, an n dansai n ada, n dansa n ada tyoku u Atoni a da a'ari n ucira wa; u kana ta n dansa n ada yavu eda aza a likimba na da i'ari, ko kpam yavu mmuku n shili n da i'ari a asuvu a Kawauwi. ² N neshe da ilikulya wa adama a da i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i ratsa ulya ilikulya wa adama a da ya rongo ta tyoku da ama a likimba na a ka rongo. ³ Ya yamgbana malyon n atoku a de kpam n i shilakani. Nala u wenike ta an eda aza a likimba na da, kpam ya tono ure u ne. ⁴ Uza u te u de u dana ta, “Mpa Bulus da ma tono.” Uza roku kpam u danai, “Mpa Apolo da ma tono.” A'ayin a da ya dansa nala, i yan ta yavu eda ama a likimba a da.

⁵ Ya Apolo wari? Ya Bulus? Atsu agbashi a Kashila a da koshi aza da a banga da i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a naka tsu ma tsa yan. ⁶ Mpa icun i'ya n cei, Apolo kpam tsunki i'ya mini. Shegai Kashila ka ka zuwai i'ya i gbonguroi. ⁷ Uza da u cei n uza da u tsungi mini a'ari n kalen wa, shegai Kashila ka kari n kalen kpaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi. ⁸ Uza da u cei n uza da u tsungi mini gba ciga da a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashila ka tsupa ta ya dem n manyan ma ne. ⁹ Kpaci atsu atoku a da aza da a ka yan manyan ma Kashila kabolo, kpam eda kashina ka Kashila.

Kuma ku Kashila ka dem i'ari. ¹⁰ N yan ta manyan ma kamai ka shinga adama a da Kashila ka ka zuwa mu n fuda n yain ma, kpam n shigbai cuku tsu kuma tsi, uza roku kpam wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a de u kirana n tyoku da wa ma. ¹¹ Cuku tsu kuma tsa tsu shigbai vi aya Yesu Kawauwi, uza wa kpam la wa shigba tsu roku kau wa. ¹² A'ayin a da baci ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan ta manyan n zinariya ko azurufa ko atali a shinga, aza roku kpam a ka yan ta manyan na ndanga ko a'iwu ko kpam ciwa. ¹³ Shegai a'ayin a ukondo n a afada a da pini utuwa kain ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem a ka kondo ta ma n akina tsara a wene ko akina yi a ka lya ma. ¹⁴ Kuma ki ku rana baci wa, kamai ki ka tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne. ¹⁵ Shegai ku rana baci, kamai ki ka namba ta ili gba. Kamai ki ka la ta, shegai wa woko ta yavu uza da u lai a akina.

¹⁶ N revei i reve ta eda kuwa ku Kashila ka, kpam Kulu ku Kashila kari a asuvu a de. ¹⁷ Kashila ka wacinsa ta uza da u wacinsai kuwa ku Kashila ku na ki. Kpaci kuwa ki ka ta uwulukpi, kpam eda kaci ka de kuwa ki ka.

¹⁸ Asakai uyinsa kaci ka de. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u da, tyoku da likimba wa wundya kakiri kari, she u gonuko kaci ka ne katengeshi a kapala ka le tsara u woko uza u kakiri u mayun. ¹⁹ Ili i'ya likimba bidyai kakiri ka, i'ya Kashila ka bidyai i woko utengeshi. Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka wanda ta aza a ugboji a'ayin a da a ka yan ugboji u le." ²⁰ U dana ta kpam, "Magono ma Zuba ma reve ta afofi a da aza a kakiri a yain a gbani a da." ²¹ Kotsu i yain aradi an ya tonon vuma u pige u roku wa. Ili dem i de i'ya: ²² Bulus n Apolo n Bituru aza de a da. Nala dem gba likimba u de u da. Uma n ukpa n a'ayin a gogo-na n a da a ka tuwa, a de a da. Mayun, ko ndya wa i de i'ya. ²³ Eda kpam aza a Yesu Kawauwi a da, Yesu Kawauwi kpam uza u Kashila u da.

4

Manyan ma asuki

¹ U gan ta ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza da Kashila ka nakai ukuna u maci u da wari usokongi. ² Kpam ama a naka baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le ta a yain ma n unaka u katakasuvu. ³ Mpa ara va, n dambula ko eda ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbam n tsu yanka kaci ka va afada wa. ⁴ N reve n ukuna u cingi u roku u da n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza da bawu wari n unyushi wa. Asheku a da a tsu yanka mu afada. ⁵ Adama a nala kotsu i kidaga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a da Asheku a gonoi. Wa wenike ta ukuna u da wari usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike ta kpam ili i'ya ama a ka ciga i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku Kashila ka woko uza da wa cikpala ya dem tyoku da u gain.

⁶ Ama a va, n zuwa da ta i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u da ma dansa vi, tsara i rotsongusu kalen ka udani u da u danai, "Tonoi i'ya a korongi a Tagarada u Kashila koshi." Pini nala, ya yan n aradi i gorimuko uza u te i goro uza u te wa. ⁷ Ya va wundya vari? Va wundya vu la Atoni a da a buwai? Ndyar vari n i'ya, i'ya bawu Kashila ka naka vu? Kashila ka baci ka naka vu gba ili i'ya vari n i'ya, ndya i zuwai va yan aradi yavu n kaci ka vunu ka vu yain i'ya?

⁸ Ya wundya ta yavu gba ili i'ya ya ciga i'a ta n i'ya. Ya wundya ta yavu aza a utsari a da i'ari. Hal i lyai tsugono bawu atsu. A'ari a dana gbam ngono n da i'ari kotsu tsu lyai tsugono tsi kabolo n ada. ⁹ U yan mu ta yavu Kashila ka zuwa tsu ta asuki tsara tsu woko

ama da bawu ama a ka naka tsupige, tsu wokoi yavu aza da a'ari a kuwa ku a'ali aza da a ka ne uwono a kateshe.* Tsu wokoi yavu ama da a purai a bankai a kakura tsara a wuna le, tsara gba ama n atsumate a zuba a wundi tyoku da a ka kuwa. ¹⁰ Ama a likimba a na a ka wundya yavu atsu utengeshi u da tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara de kpm ya wundya ta yavu i'a n kakiri an ya tono Kawauwi. Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'a n ucira wa, a de kpm n ucira. Ya wundya ama a ka nakasa da tsupige shegai atsu a ka nakasa tsu wa. ¹¹ Hal n gogo-na gbam kambulu n kakuli ka tsari a upana, tsa kpm n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpm a ka yansa tsu mavura cika. Tsara n kuwa ku kaci ku tsunu wa. ¹² Tsu matsa ta tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci una u cingi, tsu tsu zuwuka le ta una u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku ta ma. ¹³ Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbam tyoku u kaviri da ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a da a ka za a wotsongu.

¹⁴ Ili i na yi korongu da ma korongu i'ya tsara i pana uwono wa. Ciga da ma ciga n rono da atsu kpac eda mmuku n va n da aza da ma ciga. ¹⁵ Ko i'a baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza da a ka wenishike da a kaci ka Kawauwi, mpa tata u de koshi. I woko de mmuku n va a asuvu Kawauwi an n tonuko da ukuna u ne. ¹⁶ Adama a nala, ma folo da i toni iryoci i va i yain tyoku da mpa ma yansa. ¹⁷ Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku da maku ma va Timoti i'ya gai la vi. Aya macigi ma va kpm kagbashi ka maci ka Asheku. Wa cibuga da ta ili i'ya n wenishikei a kaci ka Yesu Kawauwi tyoku da n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

¹⁸ Aza roku a de a ka yan aradi yavu ma tuwa da ukyawan wa. ¹⁹ Shegai Asheku a wushuku baci n tuwa, wa barakpa wa ya wene mu ta. N tuwa baci ma wene ta ili i'ya aza a aradi a nala yi a ka yansa. Kpm ma reve ta mayun da baci a'ari n ucira u Kashila ko kpm kadyanshi ka gbani ka a'ari a uyansa. ²⁰ Kpaci tsugono tsu Kashila tsu adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira. ²¹ A asuvu a ili i re i na yi, ndya i dangasai, n tuwa n kaja, ko gai n tuwa yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

¹ N pana ta a da uza roku a asuvu a de u yan ta tsishankala, a da wa vakusu n uka u tata u ne. Ko aza da gbam bawu a revei Kashila a kovo ta ucun u unyushi u nala vi. ² Ya yan aradi, a una u da ya namgba katsuma. U gan ta gbam i loki yi kpm i wutukpa yi a asuvu a ama a de. ³ Ko an u wokoi ma ta mbari n ada, n tsu cibusa ta n ada. N yan ta afada yavu ma pini kabolo n ada. N ucira u da Yesu Asheku a naka mu, n kidaga ta vuma da u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu ma pini n ada. ⁴ A'ayin a da baci i isai ndishi a ukuna u na vi, kulu ku va ka ta n ada, ucira u Yesu Asheku kpm wa rongo ta n ada pini a asu vi. ⁵ U kana ta i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.†* Kanangasi ka wacinsa ta ikyamba i ne, shegai a ka wauwa ta kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

⁶ Aradi a de a gan wa. I reve ta kalen ka udani u da u danai, "Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita." Wata, i asaka baci vuma da wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime n ada, aza roku a asuvu a de a ka git ta uyansa unyushi u cingi tyoku da wa yansa. ⁷ Tyoku da aza a Yahuda a tsu takpa gba yisti da wari a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasamgbana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a de. Kashila ka wulukpe da ta adama a da Kawauwi ka kuwai u wutukpa tsu a unyushi u cingi. Wa ta tyoku u ncon n da aza a Yahuda a tsu kida a'ayin a Abiki a Upasamgbana caupa. ⁸ Adama a da wari mayun nala, u gan ta tsu rongo ucibusa atsu ama a Kashila a da. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongo n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi

* 4:9 Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza da a banga yi a toni yi a kucina. Pini nala, aza da a kana tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus ratsanaka ta kaci ka ne n agbashi a da a'ari a makorishi. * 5:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

tyoku dā tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u dā bawu wari n yisti.

⁹ An n koronku dā caupa, n tonuko dā tā kotsu i pecemgbene n ama dā a ka yansa tsishankala. ¹⁰ Aza dā bawu a'ari Atoni alya ma dansaka wa. Mayun dā aza roku a asuvu a le a ka yansa tā tsishankala. Aza roku a le a ka yansa tā kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku kpam aza a ulyasaka ameli kayala a dā. Ya ciga baci i pecemgbene n icun i ama a nala yi, u kana tā she i asaka likimba. ¹¹ Ili i'ya ma tonusuko dā i'ya, i pecemgbene n uza dā wa isa kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko kpam wa yansa kurura, ko kpam uza dā wa lyasaka ameli kayala. I pecemgbene n uza dā wa wishisa aza roku, ko kasoi, ko kpam uza u mawusuka. Kotsu gbam i lyai ilikulya kabolo n ucun u vuma u nala vi wa.

¹² Mā n ucira u dā ma yanka aza dā bawu a'ari Atoni afada wa. Shegai i'a tā n ucira u dā ya barana Atoni a dā a yain icun i inyushi i nala. ¹³ Kashilā ka ka yanka aza dā bawu a'ari Atoni afada. Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Uza roku wā baci uza u cingi a asuvu a dē, loko ni.” ◇

6

Ubansaka atoku a kunu ku afada

¹ Uza roku a asuvu a dē wā baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka ukuna vi a asu u uza u afada u dā bawu wari Katoni wa. Foloji ama a Kashilā a yanka dā afada a ukuna vi. ² I reve an kain ka roku atsu Atoni tsa yanka likimba afada wa? Eda baci ya yanka likimba afada, ya fudā ya yan afada a ikuna i kenu i na yi wa? ³ I reve an a a'ayin a dā a ka tuwā tsa yanka atsumate a zuba afada wa? Adama a nala ya fudā tā ya yanka ikuna i naha afada. ⁴ I'a baci n ukuna icun i na, nida ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza dā bawu ama a Kashilā a ka naka karinga? ⁵ N dana tā nala tsarā i pana uwono. N reve tā a ka namba uza roku a asuvu a dē uza dā wari n kakiri ka wa fudā wa yan afada a'ayin a dā baci ukuna u rukpai a mere ma Atoni wa. ⁶ Shegai a unā u dā ya yan nala, aku i gonoi ya bansaka atoku a dē a kuwa ku afada, ya yansa kananamgbani a kapala ka aza dā bawu a revei Kashilā.

⁷ I bidya baci ukuna u dē ubana a kunu ku afada, i rukpa dē. Katoni ka roku ka yanka baci uza u te u dē i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi tā u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko kpam Katoni ka roku ka ryafa baci uza u te u dē, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi tā u asaka ukuna vi. ⁸ Shegai edā dem i tsu nusa tā i ryafa kpam aza roku, i tsu yan tā dem nala a asu u atoku a dē Atoni!

⁹⁻¹⁰ Kotsu i yinsa kaci ka dē wa. Mayun i reve tā ama a cingi a ka tsarā tsugono tsu Kashilā wa. Ama a na yi alya, aza dā a ka lyasaka ameli kayala. Nala dem aza a uyan tsishankala, n a'ali a dā a ka vakusu n aka a roku, n aka a dā a ka vakusu n a'ali a dā bawu a'ari a le, icun i ama a na a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. A'ali a dā a asakai atoku a le a'ali a ka vakusu n ele a ire kau-kau. Aza dā a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele dem a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. Asoi a dā a tsu gutukpa, n aza dā a wishisai a'ala a atoku a le, ama dā a ka yansa gbā ili i na yi a ka tsarā tsugono tsu Kashilā wa.

¹¹ Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a dē a yansa tā ili i gbani i nala yi. Shegai Kashilā ka zaka dā dē unyushi u cingi u dē u gonuko dā uwulukpi, kpam u gonuko dā i wokoi a asuvu a aza dā a'ari dere a kapala ka ne. U yan tā gbā ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpam n ucira u Kulu ku Kashilā ka tsunu.

Naka Kashilā tsupige n ikyamba i vunu

¹² Aza roku a dē a dana tā naha: “Ma fudā tā ma yan ili i'ya baci dem ma ciga, adama a dā mari Katoni.” Aku n wushunku le naha: “Mayun dā, uwenishike u nala vi mayun dā, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ari n kalen wa.” Ko n dana baci, “Ma fudā tā ma yan gbā ili i'ya ma ciga,” ma asaka ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa. ¹³ I dana tā, “Ilikulya i lobono tā adama a katsumā, katsumā kpam ka lobono tā adama a ilikulya.” Nala wari, shegai kain ka roku Kashilā ka kotso tā n ele gbā. Kashilā ka yan ikyamba

adama a tsishankala wa. U yan ta i'ya adama a da a ka gbashika Asheku, kpm Asheku a kirana ta n ikyamba i tsunu. ¹⁴ Kashila ka 'yangasa ta Asheku a ukpa, kpm wa 'yangasa tsu ta dem n ucira u ne. ¹⁵ I reve ta ikyamba i de apashi a ikyamba i Kawauwi a da. U gan n bolomgbono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala da? Ko kenu! ¹⁶ Kpm i reve an uza u bolomgbono baci ikyamba i ne n kashankala u woko de ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te." ¹⁷ Shegai uza da wari ubolomgboni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko ta ku te.

¹⁸ Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gba icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wari, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka ta ikyamba i le. ¹⁹ I reve an ikyamba i de asu da Kulu Keri ku tsu dusukusu da wa? Ka ta a asuvu a de. Kashila n kaci ka ne aya u nakai Kulu Keri. Eda i'ari n kaci ka de wa, shegai eda aza a Kashila a da. ²⁰ Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige. Adama a nala, u kana ta i yain ili i'ya ya naka Kashila tsupige n ikyamba i de.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

¹ Gogo-na ma tonuko da ta ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u de. I da, "Uza wa ciga baci u zuwa Kashila ka pana kayanyan, u gan ta u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu." ² Shegai ili i'ya ma tonuko da i'ya: aza roku a ka fuda a ka kana kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a da u gain ya dem u zuwa uka u ne u da wa vakusu n eyi koshi. Uka kpm u gan ta u bana iyolo a asu u vali da wa vakusu n eyi koshi. ³ U gan vali u kpada uvaku n uka u ne wa, nala wari kpaci aya vali u ne. Nala wari n uka vi kpaci aya uka u ne. ⁴ Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wa n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi. ⁵ Kotsu uza u te u le u bishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsara a gonuko kaci ka le a asu u kvasu. Pini nala, aku a gono kpm tsara Kanangasi* ka kondo le adama a ukpada u kana u kaci u le wa. ⁶ Dana da n danai nala tsara i tsara ucira u da ya kana kaci ka de a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka da wa. ⁷ Wa yan mu ta, gba Atoni a ka kpada baci uyan iyolo, tyoku da mpa mari bawu uka, shegai Kashila ka naka ta ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kpm n kune ku ne kau.

⁸ Gogo-na eda ma dansaka agapa na nraza aza da a'ari Atoni. Wa lobono ta i rongo nala bawu i yain kpm iyolo tyoku da mpa mari. ⁹ Shegai ya fuda baci ya kana kaci ka de wa, i yain iyolo. Wa laka ta tsulobo i yain iyolo n u da ya kuwa n maluwa.

¹⁰ Ma ciga ta n barana da eda aza da i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma barana da wa, Yesu Asheku da. Adama a nala mpa ma barana da wa, aya. Avu uka da baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa. ¹¹ Kpm ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kpm vali da baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

¹² Gogo-na eda aza da i zuwai aza da bawu a'ari Atoni eda ma dansaka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike da ta a kaci ka ukuna vi. Aza roku a de a'ali a Atoni yi i'a ta n aka da bawu a'ari Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa. ¹³ Avu uka da wari Katoni, kpm vali u vunu bawu wari Katoni, hal u wushuki u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa. ¹⁴ Vali u da bawu wari Katoni kpm wari n uka u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u da bawu wari Katoni wa baci n vali u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a vali vi. Nala baci wa, mmuku n de mari ma woko ta mmuku n da bawu mari uwulukpi. Shegai gogo-na mmuku n de ma woko ta uwulukpi adama a uwulukpi u da vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

¹⁵ Uza da bawu wari Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gitā baci, Katoni ki kabirya yi kpm n iyolo

◇ 6:16 Kag. 2:24. * 7:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

i nala yi wa. Shegai uciga utsarā u da baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka da bawu wari Katoni ki bawu a pecei, kpaci Kashila ka ciga ta Atoni a rongo ndishi n shinga n ama. ¹⁶ N ada da ma dansa aka a da a'ari Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi adama a vunu. Nala dem eda a'ali a da i'ari Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Tonoi Asheku kain dem

¹⁷ A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le ta a shamgba pini tyoku da a'ari tun a'ayin a da Yesu Asheku u dangasa le, kpam Kashila ka isa le a woko ama a ne. Gogo-na nala kpam ma tonuko da. ¹⁸ Tyoku u, uza da baci a kidai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kida yi kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kida yi kacombi, kotsu u dana she u kida kacombi wa. ¹⁹ Ko a kida yi kacombi ko a kida yi wa, gba ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashila ka danai a yain. ²⁰ Lyayi kelime n urongo tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da. ²¹ Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u bala vu wa, shegai vu tsara baci kabala ka va tsara kaci ka vunu, vu lyai kelime, nala wa n ukuna wa. ²² Aza da a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kpam aza da bawu a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, a ka woko ta agbashi a Kawauwi. ²³ Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige adama a de. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpada upanaka Kashila wa. ²⁴ Ama a va, n doku ta n danai, shamgbai pini tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da, wa banga da ta i yain nala.

Aza da bawu a'ari n iyolo

²⁵ Gogo-na a kaci ka ama da bawu a'ari n iyolo da ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku da ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala asaka n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku ta n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu ta iyali. ²⁶ Adama a upana u ikyamba u gogo-na da i zuwai ma naka adooki a asu u aza da bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo. ²⁷ Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa. ²⁸ Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsara da wa.

²⁹ Ama a va, n tonuko da karara, a'ayin a tsunu a likimba a'a gan wa. Adama a nala a'ayin a da a woko tsu vi kotsu tsu nangasa a da a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa. ³⁰ Kpam ko va baci a kushen adama a unamgbukatsuma, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko va baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu asaka upana u kayanyan u vunu u zuwa vu vu asansa n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsara baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu asaka ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa. ³¹ A'ayin a da baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunu a ucibusu i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ari pini gba ya kotso ta gogo.

³² Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza da bawu wari n iyolo, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u cibusu tyoku da wa zuwa yi u pana kayanyan. ³³ Shegai uza da wari n uka wa ta n kadambula cika. Wa yan ta kadambula a kaci ka ili i likimba, kpam n i'ya wa yan tsara uka u ne u pana kayanyan. ³⁴ Katakasuvu ka ne ka pece ta kure. Maku ma uka ko kpam uka da bawu wari n vali, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U naka Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka da baci wari n vali, u tsu yanka ta a'ayin a da wari n a da manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsara vali u ne u pana kayanyan. ³⁵ A'ayin a da baci dem n yain kadyanshi n ada naha, ciga da ma ciga n sira da wa, shegai an ma ciga n banga da da. Ma ciga ta i rongo n ahali tyoku da ama a Asheku a gain a rongo tsara i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya damgbarasa da.

³⁶ Uza yawunsa baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwa u yawunsai wa yan ta iyolo yi, wa fuda ta wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa. ³⁷ Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka

ne wā n ukuna u dā wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpam hal wa fudā wa kana kaci ka ne. U yawunsa baci gai n kaci ka ne bawu wa zuwa kamana ka ne ki. Wā n ukuna wa, u yan tā ili i'ya i'ari dere.† ³⁸ A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka tā tsulobo.

³⁹ U kana tā uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpa u vali vi. Pini nala, wa fudā tā u bana iyolo i roku, shegai u bana uza dā wari Katoni iyolo. ⁴⁰ Ara vā wa laka tā upana kayanyan wa rongo baci marana. Kpam yavu nala dem Kulu ku Kashila ka tono.

8

Ilikulya i'ya a daramkpai ameli

¹ Gogo-na ma ciga tā n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a daramkpai ameli. Gba tsunu tsu reve tā ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu tā tsu 'yangasai avangatsu a tsunu n aradi, shegai uciga u zuwa tsu tā tsu banga atoku. ² Uza dā baci u wenei yavu wā n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa. ³ Shegai uza dā wa ciga Kashila, aya Kashila ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

⁴ Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a daramkpai ameli: Tsu reve tā gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve tā Kashila ka te ka koshi. ⁵ A tsu bidya tā ili i zuba n i likimba ushani “ashila” n “asheku” ili i'ya bawu i'ari “ashila” n “asheku” a mayun. ⁶ Shegai tsu reve tā tsā tā n Kashila ka te koshi, aya Tata, uza dā u yain ili gba, u yan tsu kpam tsara tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'a la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a dā tsari n uma.

⁷ Shegai ya dem dā revei nala vi mayun dā wa. Aza roku a cuwana ka de n ameli, dā i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i inyama i nala yi, a tsu wene tā yavu i kameli i'ya. A wene tā yavu ya tsunku le tā ashinda a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa tā nala kpaci u wuyana le tā a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ari i shinga. ⁸ Mayun dā ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashila wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa. ⁹ Shegai kotsu i kirana, kotsu utsara u kaci u ulya ilikulya u de u woko ili i'ya ya zuwa aza dā bawu uyawunsa u le u gbamai a tadatsa wa. ¹⁰ I reve tā an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lyai ilikulya. Shegai uza dā bawu uyawunsa u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan tā maluwa ma wa lya. ¹¹ Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa tā vuma u nala vi uza dā Kawauwi ka kuwai adama a ne. ¹² Vu nusuka baci atoku a vunu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka tā Kawauwi. ¹³ Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u vā u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gba uma u vā, kpaci ma ciga yi u tadatsa adama a vā wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a dā a buwai

¹ Mpa yaa dā mari. Mpa kasuki ka. N wene tā Yesu Asheku a tsunu, eda manyan ma Asheku a yain a akere a vā. ² Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, eda i bidya mu tā kasuki. Eda n kaci ka de i'a tā kabolo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

³ Uwushuku u dā n wushunki aza dā a ka wecike ucira u vā u dā na: ⁴ Tsā tā n ucira u dā tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain. ⁵ Asuki a dā a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gba a'a tā n aka aza dā a'ari atoni a Kawauwi aza dā a soku le a nwalu n le. Tsā tā n ucira u dā tsa yan dem nala. ⁶ U kana mpa n Baranaba tsu yain manyan aku tsu tsara ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

† 7:37 Mkpanda n na mi ma yan tā kpam n kalen: A dana tata wa kangu makere ma ne ubana iyolo, kpam u wura de ayen a iyolo. Gogo-na tata vi yawunsa baci ugan u bishinka yi wa, kpam makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u asaka yi u yain. Unyushi u cingi u dā wa. A dana tata vi u yawunsa tā n kaci ka ne bawu uza roku naka yi adooki u da wa asaka makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsai a kaci ka makere mi kpam u woko tyoku dā wari. Ili i shinga i'ya dem.

⁷ Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya da? Uza u tsu ce kashina aku u kpaɗa ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka linaka ushiga bawu u soi mani ma le? ⁸ N yan kadyanshi ka na ki n ucira u va wa, shegai Mele ma Kashila ma dana ta dem nala. ⁹ Tsu yan ta kaneshi a Mele ma Musa korongi: “Kotsu i kimba unā u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa.”* An Kashila ka danai nala, n anaka a da koshi wa yan kadyanshi? A'a! ¹⁰ N atsu da wa dansa. Uza da u limai n uza da u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u da a ka tsara kabon ka ilya yi. ¹¹ An tsu tonuko da akani yi, u woko ta yavu icun i Kashila i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a de. Adama a nala tsā ta n ucira u da tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara de. ¹² I banga baci aza roku aza da a yanka da kuɓari, tsā ta n ucira u da u lai u le.

Shegai atsu tsu taɓa da uzuwa i naka tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike ta ili i'ya tsari n i'ya kotsu tsu bishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa. ¹³ I reve ta gai aza da a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashila nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Adaraki a da a tsu yan udaraki nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le. ¹⁴ Nala dem Asheku a wenishikei aza da a tsu yan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

¹⁵ Shegai n taɓa da uzuwa i naka nala wa. Kpam koronku da ma koronku da adama a da ma ciga i naka mu ili wa. N wene ta yavu da wa laka mu ta shana n kuwa n u da ya yan nala. ¹⁶ N yan aradi adama a da ma yansa kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashila ka danai n yain ma, kpam u kana ta n yain ma. Ter va n 'yuwan baci ma uyan! ¹⁷ N yan baci manyan ma na adama a da mpa n kaci ka va n dangasai n yain ma, u kana ta i tsupa mu. Shegai n yan ta manyan ma na mayun mayun adama a da Kashila ka ka naka mu ma. ¹⁸ Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kpam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.

¹⁹ Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko ta kaci ka va kagbashi ka ama gba tsara n lyai kaci ka ama ushani. ²⁰ A'ayin a da baci mari n aza a Yahuda, n tsu rongo ta tyoku u uza u Yahuda tsara n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu va wa. Shegai n tono ta Mele mi derere tsara n lyai kaci ka le. ²¹ Nala dem an mari kabolo n Awulawa, n rongo ta tyoku u le, aza da bawu a ka tono Mele, tsara n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpaɗai utono Mele ma Kashila wa, shegai n tono ta mele ma Kawauwi. ²² Nala dem, an mari kabolo n aza da bawu a'ari n ucira a asuvu a upityanangu, n woko ta dem yavu ma n ucira wa, tsara n lyai kaci ka le. N woko ta gba ili i'ya ma woko a asu u ama tsara gai n lyai kaci ka le. ²³ N yan ta ili i nala yi tsara Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kpam n pana kayanyan adama a unā u shinga u Kashila.

²⁴ Cibai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma ta, shegai vuma u te u da koshi u tsu tsara kune. Eɗa dem u kana ta i suma tsara i lyai kalambale ki.

²⁵ Uza da baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu fobuso ta kaci ka ne tsara u tsara kune ku funi† u da wa namgba gogo.† Shegai atsu tsu tsu fobuso ta kaci ka tsunu tsara tsu tsara kune ku funi da wa rongo pini hal ubana. ²⁶ Da gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Da kpam i zuwai n zuwai ucira u va gba tyoku u uza da u tsu shilakana n adimbi a ne tsara u lyai kaci, tyoku u uza da u tsu radagbusa akere a ne gbani gbani wa. ²⁷ N kana ta ikyamba i va n gonukoi i'ya kagbashi ka va, adama a da a'ayin a da baci n kotsoi uyanka aza roku kuɓari, Kashila ka bishinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

¹ Ama a va, ma ciga ta i ciba n ili i'ya i gitai n isheku i tsunu aza da a tonoi Musa. Kashila ka tono ta n ele an u suki kalishi ka walai a kapala ka le, aku u tuko le gba le a upashi u Mala ma Shili† a iyamba i ekpi. ² Nala Kashila ka lyuɓugu le a wokoi yavu atoni a Musa a

* 9:9 A a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi ilya, anaka a da a ka rongo ukpatsa ilya yi hal she i gewe.

† 9:25 A'ayin a nala yi, uza da baci u lyai kalambale u tsu wusha ta funi da a yain n avuku, kpam u tsu rongo u'ekpe wa.

asuvu a kalishi n a asuvu a kushiva. ³ Gbā le a lya t̄a ilikulya i'ya i wut̄ai a zuba. ⁴ Gbā le a so t̄a mini ma ma wut̄ai n ucira u Kashilā. Mini ma nala mi ma wut̄a t̄a a katali a zuba ka ka soku le, kpm katali ka nala ki Kawauwi ka. ⁵ Shegai gbā n nala aza roku a da pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashilā ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kpm a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.

⁶ Kpm ili i nala yi i gita t̄a tsarā u woko tsu iryoci, tsarā i bishinka tsu uciga ili i cingi tyoku da ama a nala yi a yain. ⁷ Kotsu i gbashika ameli tyoku da aza roku a le a yain wa. Tagarāda u Kashilā u dana t̄a, “Ama yi a yan t̄a abiki a gbani kpm a dusuki a lyai kpm a soi. Aku a 'yāngai a jei.” ⁸ Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a da a kuwai a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku da a yain wa. ⁹ Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku da a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai. ¹⁰ Kpm kotsu i yain tsali tyoku da aza roku a le a yain wa, kpaci ili i'ya i zuwai Kashilā ka suki katsumate ka ukpā ka ne ka wuna le da gai la vi.

¹¹ Gbā ili i nala yi i gita t̄a tsarā u woko tsu iryoci. A korongu t̄a i'ya tsarā u woko tsu kubari. Kpaci tsa rongo t̄a a a'ayin a da a'ari evu n ukotso. ¹² Va wundya baci vari n ucira, vu kirana kotsu vu rukpā wa. ¹³ A'ayin a da baci Kashilā ka kondo vu, kotsu vu ciba an nala dem wa konduso ama da buwai. Kashilā ka tsu kanā t̄a kazuwamgbani ka ne, kpm u tsu asakā ukondo vi u wura ili i'ya va kpāda ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa nakā vu t̄a ucira u da va fuda va kawunku u da, kpm Kashilā ka nakā vu t̄a ure u da va lya kaci ka ukondo vi.

¹⁴ Ama a va, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala. ¹⁵ Edā aza a kakiri a da. Yawunsukai kaci ka de ko ili i'ya ma ciga n tonuko da vi i mayun i'ya. ¹⁶ Tsu ciba baci a'ayin a da Asheku a lyai ilikulya i makorishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashilā, mpasa n Kawauwi n da tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsari upece. ¹⁷ Tsu pece baci burodi u te, tsu woko de la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsā t̄a ushani.

¹⁸ Cibai n aza a Isara'ila, ya dem reve t̄a an a yain udarakpa a asudarakpa, gbā aza da a takumai inyama yi a woko t̄a ili i te n udarakpa vi.

¹⁹ Tonuko da ma tonuko da an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli udarakpa i'ari n kalen wa. ²⁰ Shegai tonuko da ma tonuko da ili i'ya a darāmpai ameli, ityoni i cingi i'ya a nakai i'ya, Kashilā wa. Kpm ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa. ²¹ Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya ilikulya i Asheku aku i doku i lyai ilikulya i'ya a nekei ityoni i cingi wa. ²² Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon da? Tsa wundya tsā n ucira u da tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Nakai Kashilā karinga maco

²³ Aza roku a de a dana t̄a, “Tsa fuda t̄a tsa yan gbā ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko da ili dem da ya lobono uyan wa. I dana t̄a, “Tsa fuda t̄a tsa yan ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko da ili dem da ya bāngā da wa. ²⁴ Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama da a buwai.

²⁵ Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a darāmpka i'ya kameli wa, atakasuvu a de a ka rongo t̄a nā ndishi n shinga, ²⁶ adama a da Tagarāda u Kashilā u dana t̄a, “Likimba u Asheku u da kabolo n ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne gbā.” ◇

²⁷ Aza da bawu a'ari Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpm va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a nakā vu. Kotsu vu wecike ko i'ari n mele wa. ²⁸⁻²⁹ Shegai uza roku u tonuko vu baci, “Ilikulya i na a neke t̄a i'ya a asu u kameli,” kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u da wa, vu lyai i'ya wa. Adama a da uza da u tonuko vu vi u yawunsa t̄a unyushi u da vu lya baci i'ya.

Nida a ka kangu mu uyan ili i'ya ma fuda ma yan adama a da ya zuwa uza roku unyushi? ³⁰ Ma cikpa baci Kashilā adama a ilikulya aku n lyai i'ya, nida a ka gonuko mu uza u unyushi adama a da n lyai i'ya?

³¹ Va lya baci, ko va so, ko kpmam va yan ili i roku, yan ili dem a ure ɗa ya naƙa Kashila tsupige. ³² Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpmam Atoni a Kashila i woko le unyushi wa. ³³ Yanyi tyoku ɗa n tsu yan. N matsa ta n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ari i shinga a asu u ama, kotsu a tsara iwauwi.

11

¹ U kana ta vu toni iryoci i va, tyoku ɗa mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

² N cikpala ɗa ta adama a ɗa i tsu cibusa ta na mpa maco, kpmam n i toni uwenishike u ɗa n tsu yanka ɗa.

³ Shegai n ciga ta i reve ili i na: Kawauwi ka ta n ucira a kaci ka vali, vali wa ta n ucira a kaci ka uka, Kashila kpmam ka ta n ucira a kaci ka Kawauwi. ⁴ Vali ɗa baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa wa yan kvasu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta Kawauwi uwono. ⁵ Uka ɗa bawu u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa baci wa yan kvasu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta vali u ne uwono. Uka u nala vi dere ɗa wari n uka ɗa a punai kaci adama a iryoci i uwono. ⁶ Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka ne gba. An u wokoi ili i uwono i'ya a asu u uka a kidasa yi baci kenji ko kpmam a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne. ⁷ Kashila ka yan ta a'ali tsara a rotso yi, a naka yi kpmam karinga. Nala u wenike ta kotsu vali u kimbata ili i roku a kaci ka ne wa. Kashila ka yan ta uka tsara u naka vali u ne karinga. ⁸ Kashila ka zuwa vali u kagita u wuta a asuvu a uka wa, shegai u zuwai uka u kagita u wuta a asuvu a vali. ⁹ Kashila ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan ta uka adama a vali. ¹⁰ Adama a nala a ɗa uka wa pala kaci ka ne tsara u wenike an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpmam n adama a atsumate a zuba.

¹¹ Tyoku ɗa tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpmam a'ari upeci n aka wa. ¹² Mayun ɗa uka u kagita u wuta a asuvu a vali, aka kpmam a matsai a'ali a ɗa a buwai. Shegai Kashila ka ka yain ili gba. ¹³ Wecei kaci ka de, u gan uka u yain kvasu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya wa? ¹⁴ Eda i wene tyoku ɗa Kashila ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji zakaka u tsu woko ili i uwono wa? ¹⁵ Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili i tsulobo i'ya. Kashila ka ka naka yi kenji nala tsara ka woko yi ili i upalaka. ¹⁶ Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga ta a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai ma dana ta atsu n a'uwa a Atoni a ɗa a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

¹⁷ A'ayin a ɗa i bolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala ɗa a uwenishike u ɗa ma ciga n yanka ɗa gogo-na vi wa. ¹⁸ A kagita, n pana ta a da a'ayin a ɗa baci i bolomgbonoi i tsu pecene ta abon abon, kpmam n wushuku ta n ukuna u roku u ili i na yi. ¹⁹ Malala ma la wa, u kana ta i yain n abon kau-kau a asuvu a de, pini nala, ya dem u wene aza ɗa a ka yan ili mai. ²⁰ A'ayin a ɗa baci i bolomgbonoi, i tsu wundya ta Ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa. ²¹ Adama a ɗa a'ayin a ɗa baci ya lya, i tsu yan ta maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza roku a woko n kambulu. Aza roku gbam hal a soi a gutukpa! ²² I'a n a'uwa a de asu u ɗa ya lya kpmam i soi wa? I goro kuwa ku Atoni ku Kashila ɗa? I ne aza a unambi uwono ɗa? Nda u gain n tonuko ɗa? Ya wundya ma cikpala ɗa an ya yansa nala ɗa? Ma cikpala ɗa wa, ko kenu!

²³ Asheku a naka mu ta uwenishike u ɗa n wenishike ɗa: N kayin ka a nekei Asheku Yesu vi, u bidya ta burodi. ²⁴ U cikpa ta Kashila adama a burodi vi, aku u jibamgbanasai u ɗa u danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi a uyansa nala kotsu i cibusa na mpa." ²⁵ Nala dem an a lyai ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, "Mako ma na mi kazuwamgbani ka savu ka Kashila ka, nala u wenike ta ukuna u maci u ɗa a shamkpai a mpasa n va. A'ayin a ɗa baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa ta i

ciba na mpa.” ²⁶ I takuma baci burodi na kpam i soi a mako ma na, dansa da i'ari udansa Kawauwi ka kuwa ta. Rongoi udansa nala hal u gono.

²⁷ Adama a nala uza da baci u takumai burodi u Asheku ko kpam u soi a mako ma ne a ure u da bawu wa naka yi tsupige, u yan ta unyushi u cingi a ikyamba i Asheku na mpasa n ne. ²⁸ Da gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka de kahu i takuma burodi ko kpam i soi a mako ma ne mi. ²⁹ Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpam i soi a mako ma ne, kaci ka de ka ya ronuko ukida u ugana. ³⁰ Ili i'ya i zuwai aza roku a de ushani a'ari na mbala kpam bawu ucira u ikyamba da gai la vi, hal aza roku gbam a kuwai. ³¹ Tsa gita baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashila ka yanka tsu afada wa. ³² Shegai Asheku a tsu yan tsu ta mavura u lapula tsu, tsara a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a da baci a ka wacinsa likimba.

³³ Adama a nala ama a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi tsara i lyai ilikulya i Asheku, kotsu i vanamgbana. ³⁴ Kpam aza roku a de a'a baci n kambulu, gitai ve i lyai ilikulya a kuwa, tsara a'ayin a da baci ya lya kabolo i ronuko kaci ka de kadama' a asu u Kashila wa.

Ma tonuko da ta ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuwa baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

¹ Ama a va, gogo-na ma koronku da ta a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu naka sa ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga da ta i reve ukuna u maci a kaci ka le. ² Ma ciga ta i ciba kahu i woko Atoni a Asheku, a tono ta n ada a ure u da bawu u gain tsara i gbashika ameli a da bawu a ka dansa. ³ Ma ciga ta i reve uza u dana baci, “Yesu uza u una u cingi da!” Kulu Keri ku Kashila ku tono n vuma u nala vi wa. Kpam uza u dana baci, “Yesu Asheku a da!” Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

⁴ Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka. ⁵ Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gba tsunu Asheku a te a da tsa gbashika. ⁶ Ama a tsu fuda ta a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashila ka te ki ka ka tsu naka ya dem ucira u yain manyan nala.

⁷ Kulu ku tsu wenike ta kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku naka yi baci manyan ma ma banga Atoni gba. ⁸ Kulu ku Kashila ku tsu naka ta uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpam ku tsu naka uza roku ucira u yain kadyanishi ka kari ushadangi n ureve. ⁹ Kulu ku te ki ka kpam ku tsu naka vuma upityanangu u pige. Ku naka kpam uza roku ucira u tanasa ama. ¹⁰ Ku naka uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u nide kpam u naka yi ucira u ku'ari ku akani a Kashila. Ku naka kpam uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wutai a asu u Kashila n i'ya bawu i wutai a asu u Kashila. Kulu Keri ka ku tsu naka uza roku ucira u uyan kadyanishi n aletsu a roku. Ku naka kpam uza roku ucira u todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi. ¹¹ Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu naka kune ku nala ki gba. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsara.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

¹² Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'a ta n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a da pini ushani a ikyamba a da a bolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ari. ¹³ Aza roku a tsunu aza a Yahuda a da, aza roku kpam Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a da, aza roku kpam agbashi a da wa. Shegai Kulu Keri ku lyubugu tsu ta ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gba tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

¹⁴ Mayun da, ikyamba i'a ta n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa. ¹⁵ Kune ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa,” nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba da? ¹⁶ Kutsuvu ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi mari mpa keshi ka wa,” nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba da? ¹⁷ A da baci ikyamba gba keshi ka, nida ya pana? Kpam a da baci ikyamba gba kutsuvu ka, nida wa tsukpa magulani? ¹⁸ Shegai Kashila ka yan ta ikyamba i tsunu

n apashi ushani, kpam u zuwa ta kapashi dem asu u da wa ciga ka. ¹⁹ A'ari a da baci gba apashi a ikyamba kapashi ka te ka koshi, i'ari ya woko ikyamba wa. ²⁰ Mayun da, apashi a da pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.

²¹ Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, "V'ari n kalen wa!" Ko kaci ka tonuko a'ene, "I'ari n kalen wa!" ²² Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a da tsa wundya yavu a'a n ucira wa vi, a da a lakai kalen cika. ²³ Apashi a roku a da pini a ikyamba i tsunu a da tsu wenei yavu a'ari n kalen cika wa, shegai tsu la ta ukirana n a da cika. Tsu tsu pala ta apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu tsa ciga a wene, ²⁴ shegai tsu tsu asaka ta a roku bawu tsu palai. Kashila ka fobuso ta ikyamba i tsunu tyoku da gban apashi a da tsu wenei yavu a'ari n kalen wa a da a wokoi n kalen cika. ²⁵ U yan ta nala tsara u zuwa gba apashi a ikyamba a yain manyan kabolo derere, kapashi dem ka kirana n atoku. ²⁶ Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a da a buwai dem a ka pana ta ikyamba n eyi. A naka baci kapashi ka te tsupige, a da a buwai gba a ka zangana ta kabolo n eyi.

²⁷ Gba de kabolo, ikyamba i Kawauwi i'ya i'ari. Ya dem kapashi ka ikyamba ka ne ka. ²⁸ Aza roku a da na aza da Kashila ka zuwai a ikyamba i Kawauwi: aza a kagita asuki a da, aza a ire nsumate, aku aza a tatsu awenishiki. Kashila ka zuwai kpam aza a uyansa ikunesavu, n aza da a'ari n ucira u utanasa ama. U zuwai kpam aza da a tsu bangasa atoku, n aza a utono n ama. U zuwa ta kpam dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku. ²⁹ Ya dem da wari kasuki? Ya dem da u tsu dansa akani a Kashila? Gba da ama a'ari awenishiki? Ya dem da wari n ucira u da wa yan ikunesavu? Mayun tani nala wa. ³⁰ Ya dem da wari n ucira u da wa tanasa ama? Kashila ka naka gba tsunu ucira u da tsa fuda tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem da wa fuda wa todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa. ³¹ Shegai i zuwa maluwa i tsara kune ka ku lai tsulobo.

Gogo-na ma tonuko da ta ili i roku i'ya i lakai gba.

13

Uciga

¹ N dansa baci n aletsu a ama, ko kpam n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai bawu ma ciga ama, kadyanshi ka va ka rotso ta mawura ma ulapa u urim,* ko kpam mawura ma kalingi. ² Kulu ku naka mu baci ucira u da ma dansa akani a Kashila, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpam ma fuda baci ma reve ili hal dem n ili i'ya i'ari usokongi, kpam bawu ma ciga ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko ma baci n upityanangu u da ma tonuko masasa ma 'yanga ma gono a asu u roku. ³ Ko n naka baci aza a unambi gba ili i'ya mari n i'ya, kpam ko n neke baci ikyamba i va udarakpa u urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu ta ili i gbani.

⁴ Uciga wa ta n ahankuri n tsulobo. Uciga wari n malyon wa. Uciga u tsu dansa n aradi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa. ⁵ U tsu dansa tsara u nusuka ama wa. U tsu matsa u tsaraka kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan maloko ma uyan upan wa. U tsu ciba n unyushi u da ama roku a yanka yi wa. ⁶ U tsu yan mazanga a'ayin a da ukuna u cingi u gitai wa, shegai u tsu yan ta mazanga a'ayin a da ukuna u mayun u wutai a kateshe. ⁷ Uciga u tsu kotso wa, u tsu asaka uwushukusu wa, wa ta n uzuwa u uma maco, kpam u tsu kawunku ta maco.

⁸ Uciga u tsu barakpa ta hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashila ka kotso ta. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso ta. Kune ku ureve dem ka kotso ta. ⁹⁻¹⁰ Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashila ku shadangu wa; shegai a'ayin a da baci u da wari ushadangi u tuwai, pini nala, u da bawu wari ushadangi vi wa woko u gbani. ¹¹ An mari maku, n dansa ta tyoku u maku, n yawunsa ta tyoku u maku, n yansa ta kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n asakai uyansa tyoku da maku ma tsu yansa.

* 13:1 A tsu yan ta manyan n ili i na yi a asu u ulyaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongo uyansa ka tsu naka Kashila ka maci tsupige wa. Nala kpam dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u bangai kuwa ku Atoni, ka ta tyoku u kacan ka ulyaka ameli kayala kpaci ka naka Kashila ka maci tsupige wa.

¹² A'ayin a na, an tsa wenishe ili i Kashilā, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku dā vu tsu wene kaci ka vunu vu webele baci madubu ma m̄ari dusu. A'ayin a ka tuwā tā a dā tsa wene Kashilā a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u vā kenu dā w̄ari, shegai a'ayin a nala yi ma koruso tā ma reve ili gbā, tyoku dā Kashilā ka reve mu gbā gbā.

¹³ Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya barakpa: upityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpam i pige a asuvu a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

¹ Yanyi gbā ili i'ya ya yan i cigi atoku a dē. Kpam dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu n̄akā dā, kpam kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashilā. ² Aza dā a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama dā bawu a ka pana wa, shegai n Kashilā uza dā u tsu panāka le. A tsu dansa tā ukuna u maci u dā w̄ari usokongi n ucira u Kulu Keri. ³ Shegai aza dā a tsu dansa akani a Kashilā a tsu dansa tā n ama tsarā a bāngā le, a gbamatangu le, kpam a tanāsa le atakasuvu. ⁴ Aza dā a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu bāngā, shegai aza dā a tsu dansa akani a Kashilā a tsu bāngā tā kuwa ku Atoni gbā. ⁵ N dana tā, wa lobono dā tā i dansa n aletsu kau-kau gbā dē, kpam wa la tā tsulobo gbā dē i'ari i fudā i dansa akani a Kashilā. Kune ku udansa akani a Kashilā ku la tā ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsarā uza dā wa fudā wa todugbuso kalen ka aletsu ki dā ka bāngā gbā kuwa ku Atoni.

⁶ Ama a vā, n tuwā baci ara dē n dansai n aletsu kau-kau, nida nala wa bāngā dā? Nala wa bāngā dā wa, ko kenu. Shegai n tonuko dā baci ili i'ya Kashilā ka wenike mu, ko n tonuko dā kpam ili i ureve, ko akani a dā Kashilā ka ciga mu n dansa, ko uwenishike. ⁷ Ili i'ya a tsu fulusā tyoku u ugbali ko kpam i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'ari n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara. ⁸ Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shikā baci mai wa, nida asoje yi a ka fobuso? ⁹ Nala dem uza wa fudā wa reve ili i'ya va dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u dā koshi va dansa. ¹⁰ Aletsu a dā pini icun kau-kau a likimba, kpam kaletsu k̄a la ka bawu k̄ari n kalen wa. ¹¹ Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko tā kamoci. ¹² Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashilā ka n̄akā dā ka ka bāngā gbā kuwa ku Atoni.

¹³ Uza dā baci w̄ari n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kavasū ka wa tsarā kune ka wa fudā wa todugbuso ili i'ya wa dansa. ¹⁴ Kpaci n yan baci kavasū n aletsu kau-kau, kulu ku vā ka ka yan kavasū ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa. ¹⁵ Ndyā ma yan? Ma yan tā i'ya gbā. Ma yan tā kavasū a kulu, kpam ma yan tā kavasū n kadyanshi ka n revei. Ma shipa tā a kulu, kpam ma shipa tā n kadyanshi ka n revei. ¹⁶ I bolomgbono baci ya cikpala Kashilā n kulu ku dē, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa, nida a ka reve a wushuku, “Ami”? ¹⁷ Vu cikpala tā Kashilā mai, shegai nala u bāngā uza roku wa.

¹⁸ N cikpa tā Kashilā an ma fudā ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la dā. ¹⁹ Shegai tsu bolomgbono baci ulyaka Kashilā kayala, n da u laka tā tsulobo n dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u dā ma dansa idani azu kupa (10,000) n aletsu kau-kau.

²⁰ Ama a vā, asakai uyawunsa tyoku dā mmuku n tsu yawunsa. Wokoi tyoku u ibābā i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpam i woko aza dā a kuwai a uyawunsa u dē. ²¹ A korongu tā a Tagarāda u Kashilā:

“Magono ma Zuba ma dana tā,

‘Ma dansa tā n ama a vā n aletsu kau-kau

a dā amoci a ka fudā a dansa.

Shegai gbā n nala a ka panāka mu wa.’ ”

²² Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iryoci i'ya adama a aza dā bawu a'ari Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashilā ka bāngā tā Atoni, shegai aza dā bawu a'ari Atoni wa. ²³ Ko n nala, aza dā bawu a'ari Atoni ko kpam aza dā bawu a revei ili i na yi, a'ā baci kabolo n adā asu u dā i bolomgbonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu

kau-kau, a ka yawunsa ta yavu ijan i'ya da. ²⁴ Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa kadyanshi ka Kashila, a ka reve ta ele aza a unyushi a da, kpam i'ya a panai vi ya yanka le ta afada. ²⁵ A ka dansa ta ili i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku a kudangu a lyaka Kashila kayala, a dana, "Mayun da Kashila ka ta kabolo n ama a na yi."

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

²⁶ Aje a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi ya lya kayala, u kana ta i yain ili adama a da wa lobono uza da baci dem wari pini. Nala wari uza roku u shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashila ka danai, ko u dansa n aletsu kau-kau, ko u todugbo ili i'ya vuma vi u danai. ²⁷ I bolomgbono baci, ya fuda ta ya asaka uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa uza u te uza u te, aku uza roku u todugbo ili i'ya a ka dansa. ²⁸ Shegai uza wa baci la wa todugbo wa, u kana ta uza da wa dansa n aletsu kau-kau vi u pada, aku u dansa n kaci ka ne n Kashila koshi.

²⁹ Asaka ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashila, aku ama da a buwai a kondo udyanshi vi ko wa mai. ³⁰ Shegai uza roku wa dansa baci akani a Kashila, aku Kashila ka wenikei uza roku ili i roku, uza da wa dansa akani yi she u shamgba ve u asaka uza u nide vi u dansa. ³¹ Asakai uza u te uza u te u dansa, tsara gba de i rotsongusu ili i roku i tsara ugbamatangu. ³² Ama da a tsu dansa akani a Kashila a tsu fuda ta a kana kaci ka le a asaka aza roku a dansa. ³³ Kashila ka ciga ta ama a yain ili i ndishi n shinga n a tonomgboni, shegai kabarikete wa.

A'ayin a da baci ama a Kashila a bolomgbonoi ulya kayala, ³⁴ aka she a pada bini. Kotsu i asaka le a dansa wa, adama a da Mele ma dana ta aka a ka woko ta aza da a ka gorimuko ama. ³⁵ Ili i'a baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kabolo.

³⁶ Kadyanshi ka Kashila ara de da ka gitai wa, kpam ara de da koshi ka rawai wa. ³⁷ Va wundya baci kaci ka vunu avu uza u udansa akani a Kashila da, ko kpam vari n kune ku Kulu, va reve ta korongu da ma korongu ili i'ya Asheku a tonuko mu n koronku da. ³⁸ Adama a nala, kotsu i panaka uza da bawu u panakai ili i'ya n korongi wa.

³⁹ Ama a va, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashila, shegai kotsu i kangu uza da wa dansa n aletsu kau-kau wa. ⁴⁰ Gba ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u da u lobonoi kpam i tonomgbonoi mai.

15

U'yangā u Kawauwi a ukpa

¹ Ama a va, gogo-na ma ciga ta n cibuga da n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da ku'bari caupa. I wusha ta ka, n upityanangu u da i'ari n u da gogo-na, i shamkpa ta Kadyanshi ka Shinga ka nala ki. ² Kpam Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ka wauwa da i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko da. I yan baci nala wa, upityanangu u de u gbani u da.

³ N tonuko da ta ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u da u lai kalen u da na: Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku da Tagarada u Kashila u danai. ⁴ A cidangu yi ta, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yangasa yi n uma, tyoku da Tagarada u Kashila u danai. ⁵ U wenike ta kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere. ⁶ An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a da a lai amangatawantawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza da a wene yi aza roku a buwa ta n uma, shegai aza a roku a kuwusa de. ⁷ Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gba. ⁸ A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara va, mpa uza da gbam a matsai a a'ayin a da bawu a gain a matsa mu.

⁹ Gba asuki a nala yi a la mu ta. Mpa n ratsa a isa mu kasuki wa, kpaci n yanka ta kuwa ku Atoni a Kashila mavura. ¹⁰ Shegai ukuna u shinga u Kashila u da u gonuko mu ili i'ya mari, kpam ukuna u shinga u ne utuwa ara va ili i gbani i'ya wa. N matsai n yain manyan hal n lai gba asuki a da a buwai, shegai mayun da, ukuna u shinga u Kashila u da u yain

manyani mi, mpa wa. ¹¹ Adama a nala, n yanka dā baci kuḅari ko kpam kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka dā kuḅari, gbā ili i te i'ya tsu yain, kpam ili i'ya i wushuki i'ya.

U'yangā u akushe

¹² Tsu yan baci kuḅari ku a 'yangasai Kawauwi a ukpa, nida aza roku a de a ka dana akushe a ka 'yangā a gono n uma wa? ¹³ Nala mayun da baci, wa wenike la vi de a 'yangasa Kawauwi wa. ¹⁴ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, kuḅari ku tsunu ku gbani ka, kpam upityanangu u de u gbani u da. ¹⁵⁻¹⁶ A 'yangasa baci akushe a gonoi n uma wa, Kashila ka 'yangasa Kawauwi wa. Shegai tsu dana ta Kashila ka 'yangasa ta Kawauwi. Adama a nala a 'yangasa baci akushe wa, u woko la vi de kaban ka tsa yansa. ¹⁷ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, upityanangu u de u gbani u da, kpam i'a ta a asuvu a unyushi u cingi u de. ¹⁸ Nala mayun da baci, ama da a kuwai cina a zuwa de upityanangu u le ara ne, a ka yan le de mavura. ¹⁹ Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u da wa tuwa, u gan ta ama a pana tsu asuvayali kapala n ama da a buwai.

Tyoku da a ka 'yangasa akushe

²⁰ Shegai ukuna u mayun vi u da a 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, aya gbam kagita ka u'yangā asuvu aza da a ka 'yangasa a gono n uma. ²¹⁻²² Gba ama a kuwa ta adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adamu da tuko tsu ukpa gba tsunu. Nala dem a 'yangasai ama a ukpa adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gba tsunu. ²³ Shegai a ka 'yangasa ta ya dem utonomgboni. Kawauwi ka a gitai u'yangasa, a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi, a ka 'yangasa ta ama a ne gba. ²⁴ Nala u wura baci, aku makorishi ma likimba ma tuwa. Kawauwi ka wacinsa ta gba atokulalu a ne icun kau-kau, aku u gonuko Kashila Tata tsugono. ²⁵ Kpaci u kana ta Kawauwi ka lyai tsugono hal u shilakana n atokulalu a ne gba, aku u zuwa le a kere ka adeshikpetsu a ne. ²⁶ Kpam utokulalu u makorishi u da wa wacinsa u da ukpa. ²⁷ An Tagarada u Kashila u danai Kashila ka uka ta ili dem a kere ka ucira u Kawauwi, a isa pini Kashila wa. Kpaci aya u ukai gba ili a ucira u Kawauwi. ²⁸ Aku u lya baci kaci ka ili gba, Maku mi ma zuwa ta kaci ka ne a kere ka Kashila, uza da u zuwai ili gba a kere ka ne. Aku Kashila ka lyai tsugono tsu ili gba.

²⁹ Nida ukuna u ama da a lyubugi adama a da a ka banga akushe? Nda kalen ka uyan nala? A ka 'yangasa baci akushe wa, nida a ka lyubugusu ama adama a le?

³⁰ A ka 'yangasa baci akushe wa gba gba, nida tsa zuwa kaci ka tsunu evu n ukpa a'ayin dem? ³¹ Ama a va, mayun n tonuko da, n tsu yan ta evu n ukpa kain dem. N tsu lapa ta makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu u yain ara de, kpam ukuna u na vi dem mayun da. ³² A ka 'yangasa baci akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilakana baci n aza a Afisu aza da a'ari nnama n cingi? Ama a tsu dansa ta, cinda nala, "Asaka tsu lyai kpam tsu soi, kpaci nakpan tsa kuwa ta."

³³ Kotsu i asaka ama a yinsa da wa. A dana ta, "Aje a cingi a ka nangasa ta ahali a shinga a vunu." ³⁴ Gonukoi uyawunsa u de a ili i'ya i'ari i shinga, kpam i asaka uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a de bawu a revei Kashila.

A'ayin a da a ka 'yangasa tsu a ukpa

³⁵ Uza roku wa wecike ta, "Nida a ka 'yangasa akushe a gono n uma? Icun i ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?" ³⁶ Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci icun a iyamba, i tsu wuta wa she i kuwa ve. ³⁷ Kpam ili i'ya vu cei a iyamba yi i'ya avuku a da a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i ilya yi ko kpam icun i roku kau i'ya vu cei. ³⁸ Kashila ka naka ta icun i nala yi ikyamba i'ya u dangasaka yi. Icun dem i tsu gbonguro ta a icun i avuku a ne. ³⁹ Ikyamba i icun i ili i'ya i'ari n uma i'a ta icun kau-kau. Ama a'a ta n icun i ikyamba i le. Nnama kpam n i le. Nnu n adan ya dem n i ne. ⁴⁰ Ikyamba i'ya pini a zuba, ikyamba i'ya kpam pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsa ta kau n tsulobo tsu ikyamba i likimba. ⁴¹ Kaara ka ta n tsulobo tsu ne, uwoto wa ta n tsulobo tsu ne, atala kpam n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbam tsulobo tsu takpana ta.

⁴² Nala wa woko a ka 'yangasa baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu i'ya i kuwa i shamai vi, ya woko ta kau a 'yangasa baci i'ya, kpaci a'ayin a nala yi ya doku ya kuwa wa. ⁴³ A cidangu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono wa kpam bawu ucira. A ka 'yangasa baci i'ya ya lobono ta kpam n ucira. ⁴⁴ Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yangasa baci i'ya, ya woko ta ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma.

Mayun da ikyamba i kayala i'ya pini, kpam ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma i'ya pini. ⁴⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Vuma u kagita Adamu u wusha ta uma." Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko ta kulu ka ka naka uma. ⁴⁶ Ili i'ya i gitai utuwa i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i tonoi a kucina. ⁴⁷ Kashila ka kenei kayala a iyamba aku u yain vuma u kagita Adamu. Ucun u vuma u ire vi a zuba da u wutai. ⁴⁸ Ya dem a likimba wa ta n ikyamba tyoku u Adamu. Kpam ya dem a zuba wa ta n ikyamba tyoku u uza da u wutai a zuba. ⁴⁹ Gogo-na naha tyoku da atsu tsari tyoku u Adamu da, vuma u iyamba, nala dem kain ka roku tsa woko tyoku u Kawauwi, vuma u zuba.

⁵⁰ Ama a va, ma ciga da ta i reve ikyamba i tsunu i na i'ya i'ari n inyama na mpasa ya shama ta. Nala u wenike ta ya uwa a tsugono tsu Kashila tsa bawu tsari n utyoku wa. ⁵¹⁻⁵² Gogo-na ma wenike da ta ili i usokongi i'ya Kashila ka wenike tsu: Aza roku a tsunu a ka kuwa wa, shegai a fula baci kavana ka makorishi, Kashila ka savada tsu ta gba n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gbam uwura u ili bal. Kpaci a fula baci kavana, a ka 'yangasa ta akushe, kpam a ka doku a ka kuwa wa, pini nala, gba tsunu tsa wusha ta ikyamba i savu. ⁵³ Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwa kpam i shama, a ka savada ta i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa. ⁵⁴ A'ayin a da baci nala gitai, kpam a savada ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwa, a gonukoi i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa, aku a makorishi Tagarada u Kashila u woko mayun:

"A wacinsa de ukpa! Ulya u kaci a ukpa u shadangu de!"

⁵⁵ "Nte asu u da ukpa u lyai kaci vi?"

Nte kpam matadatsu ma ukpa ma ma tsu zuwa mbala mi?"

⁵⁶ Unyushi u cingi u da u tsu zuwa ukpa u tsara ucira u utuko mbala, kpam ucira u unyushi u cingi Mele ma. ⁵⁷ Shegai tsu cikpa ta Kashila an u asakai Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u naka tsu ulya u kaci a ukpa.

⁵⁸ Ama a va aza da ma ciga, adama a da Kashila ka yain nala, shamgbai n ucira. Kotsu i asaka ili i roku i gbadu da hal i loko da wa. Zuwai kaci ka de i woko ayain a manyan maco a'ayin a da baci ya yan manyan ma Asheku, kpaci i reve ta manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashila kune

¹ A'ayin a da baci ya wushika ama a Kashila kune, kotsu i yain tyoku da n tonukoi a'uwa a Atoni a da a'ari a Galatiya. ² Kain ka kagita ka a'ayin a shindere dem u kana ta i fobo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsarai. Zuwai i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsara i wushi i'ya a'ayin a da baci n rawai wa. ³ Dangasai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana a Urishelima. N rawa baci ma naka le ta ukanikorongi u da wa wenike an i wushuki n ele. ⁴ U lobono baci n bana dem, tsa yan ta nwalu mi kabolo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

⁵ Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana ta n kondo da. ⁶ Gaawan ma dusuku ta n ada a'ayin a re, ko gbam hal ubana makorishi ma a'ayin a kutanu. Aku i banga mu n kana ure ubana asu u da dem ma bana. ⁷ N rawa baci ara de gogo, ma barakpa wa. Wari wa laka mu ta n barakpa a ure kahu n rawa ara de, tsara n tuwa baci n barakpa n ada Asheku a wushuku baci. ⁸ Shegai ma shamgba ta pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Amangarenkupa a wura. ⁹ Kpaci a kukpunka mu ta ure u pige u uyan manyan ma shinga, kpam ama ushani a ka nakasa ta kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka yan ta tsilala n atsu.

¹⁰ A'ayin a ɗa baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan ta manyan ma Asheku tyoku u va. ¹¹ Kotsu i asaka uza roku u goro yi wa. Naka ni una u shinga u de kpam i banga yi u kana ure wa gono baci utuwa ara va. Ma vana yi ta n aza roku a gono.

¹² Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi ta u bolomgbono n atoku a'ayin a ɗa baci a ka tuwa da ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin a na wa. U tsa baci kabala, wa bana ta.

Bulus kotsi ukanikorongi u ne

¹³ Rongoi ufobusi. Kana upityanangu u de gbam-gbam. Kotsu i pana uwonvo wa. Yanyi ucira. ¹⁴ Yanyi manyan ma de gba n uciga.

¹⁵ I reve ta Isitifanu n aza a kuwa a ne alya a gitai a wokoi Atoni a Akataya, kpam a neke ta kaci ka le tsara a gbashika ama a Kashila. Ama a va ma folo da, ¹⁶ i toni ama a na n aza da a'ari tyoku u le i yain manyan n ele i pana le. ¹⁷ N pana ta kayanyan an n wenei Isitifanu, n Faratunata, n Akaiku. A banga mu ta adama a da bawu i'ari pini. ¹⁸ A gbamatangu mu ta cika, n reve ta dem nala a yanka da. Kpam u kana ta i naka icun i ama a nala yi tsupige.

¹⁹ A'uwa a Atoni a da a'ari pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku da ta idyani i le.

Akila n Bilikisu kabolo n ama a Kashila a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le, a ka sukunku da ta idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.

²⁰ Gba Atoni a Asheku a ka sukunku da ta idyani i le.

Danasai atoku a de mai.

²¹ Mpa Bulus uza da korongi idyani i na yi n kukere ku va.

²² N yan ta kvasu Kashila ka yanka uza da baci dem bawu wa ciga Asheku una. Kpam asaka Asheku a tuwa gogo.

²³ Asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n ada.

²⁴ Ma ciga ta gba uza da wari uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a da a'ari a Korintiya an aza roku a le pini de a ka sapulusa Bulus. U suku ta kabangi ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ari i mayun. An Taitu gonoi u tonuko ta Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a da pini a buwai bawu a wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa ta abangi a ne, kpam u yain kadyanshi ka aza da a 'yuwan yi vi.

Bulus todugbusuko ta ama yi tyoku da wari wa ciga u yain, kpam n i'ya i kangu yi u yain nala vi. A kapala kpam, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashila. U yan ta kadyanshi tyoku da Atoni a ka bangamgbana. A makorishi u wenike ta kaci ka ne an wari kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarada u na wa wenike tsu ta tyoku da Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku da a ka banga nkoshi ma Atoni n awenishiki a da a ka yanka Kawauwi manyan. U yan ta kadyanshi hal gai tyoku da a ka naka ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashila. U wenike tsu ta an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsara wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsara. U dana ta, a'ayin a da baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko de u gbani. Shegai a'ayin a da baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan kpam a tsara ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Bulus cikpai Kashila (1:1-11)

Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashila (1:12-2:17)

Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1-7:16)

Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1-9:15)

Bulus kasuki ka mayun ka (10:1-13:10)

Idyani i makorishi (13:11-13)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini kabolo na mpa a'ayin a da n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gba aza da a'ari ama a Kashila a kapashi ka Akataya.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

³ Cikpai Kashila eyi uza da wari Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! Kashila Tata aya uza da wari n iyali kpam n unaka ndishi n katakasuvu. ⁴ U tsu naka ta ndishi n katakasuvu a'ayin a da baci tsari a asuvu a kadambula, tsara tsu naka aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a da baci aza roku a'ari a asuvu a kadambula, tsa fuda ta tsa naka le icun i ndishi n katakasuvu n nala n da Kashila ka naka tsu vi. ⁵ Mayun da wari an tsa pana ikyamba cika adama a Kawauwi. Mayun da kpam tsu tsu tsara ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi. ⁶ Tsu pana baci ikyamba, tsa zuwa ta uma u da Kashila ka naka da ndishi m atakasuvu n iwauwi adama a upana u ikyamba u nala vi. A'ayin a da baci dem Kashila ka naka tsu ndishi n katakasuvu, tsara tsu gbamatangu da da. Kpam i fuda i kawunku n ahankuri a upana u ikyamba vi. ⁷ Uzuwa u uma u tsunu ubana ara de wa ta n ucira, kpaci

tsu reve t̄a i pana baci ikyamba tyoku d̄a ̄atsu tsu panai, ya wusha t̄a ndishi n katakasuvu tyoku d̄a ̄atsu tsu wushai.

⁸ Ama a va, tsa ciga t̄a i reve tyoku d̄a tsu panai ikyamba a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu t̄a ukuna u d̄a u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma gb̄am tsa yan uma kpam wa. ⁹ Mayun d̄a, tsu zuwa t̄a tsa kuw̄a. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu t̄a tsu git̄a uwushuku n Kashil̄a, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu 'yangas̄a akushe. ¹⁰ Kashil̄a ka wauwa tsu t̄a a'ayin a d̄a tsu yain evu n ukuw̄a vi, tsu reve t̄a kpam wa lya kapala n uwauwusa tsu. ¹¹ Wa wauwa tsu t̄a kpaci ed̄a ya b̄angas̄a tsu t̄a an ya yans̄aka tsu kavasu. Adama a nala, Kashil̄a ka wushuku t̄a kavasu ka d̄e. Wa zuwuka tsu t̄a un̄a u shinga, kpam ama ushani a ka cikpa yi t̄a adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus as̄ak̄ai ve nwalu ma ukyawunsa u ne

¹² Tsu ciba baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana t̄a tsu yan t̄a maz̄anga an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongo t̄a mai, kpam tsu tsu sokonku d̄a ko ili wa. Ukuna u shinga u Kashil̄a u d̄a u zuwai uyan ili i nala yi gb̄a, ugboji u likimba u d̄a wa. Tsu rongo t̄a mai ko nte wa, hal gai u kan̄a baci n ad̄a. ¹³⁻¹⁴ An tsu koronku d̄a vi, tsu yan t̄a kadyanshi n ad̄a karara, tsu sokonku d̄a ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa t̄a uma ya reve t̄a gb̄a i'ya tsu korongi. I ts̄a t̄a i revei ili i roku a ili i'ya tsa tonon, shegai tsu zuwa t̄a uma ubana kapala ya reve t̄a i'ya mai mai, tsar̄a kain ka Yesu Asheku a tsunu ka yan baci, ya yan t̄a maz̄anga adama a tsunu, ̄atsu kpam tsu yain maz̄anga adama a d̄e.

¹⁵ N reve t̄a ukuna u na vi mai, d̄a gai i zuwai m̄ari n fobusoi ma tuw̄a n kyawan d̄a ve n kagit̄a ki, nala Kashil̄a ka zuwuka d̄a un̄a u shinga kpaci m̄ari ma tuw̄a t̄a ara d̄e kure. ¹⁶ M̄ari ma ciga t̄a n batsa n kyawan d̄a a'ayin a d̄a n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a d̄a kpam ma wura ugonon. Aku i'ari i b̄anga mu kpam i soku mu a nwalu n va ubana a kabon ka Yahuda. ¹⁷ N reve t̄a ya wecike t̄a ili i'ya i bishinka mu uyan i'ya n fobusoi vi. Kadyanshi ka uvurus̄a a'ene ka ma yanka d̄a wa. Gogo-na n woko la vi d̄e tyoku u ama a likimba aza d̄a a ka dana ukuna aku a gono a kpad̄a u d̄a ushad̄angu?

¹⁸ I reve t̄a gai Kashil̄a uza d̄a i wushuku n eyi d̄a, nala dem u gan t̄a i reve an tsu tsu dana "Eye" aku tsu gono tsu dana "A'a" kute wa. ¹⁹ Kpaci Yesu Maku ma Kashil̄a u tsu dana "Eye" aku u gono u dana "A'a" kute wa, shegai u tsu rongo t̄a n katakasuvu ka te. Aya uza d̄a mpa n Sila n Timoti tsu yanka d̄a kadyanshi a kaci ka ne. ²⁰ Kpaci aya u shad̄angi gb̄a kazuwamgbani ka Kashil̄a. Adama a nala a d̄a tsu tsu dana "Ami" tsu nak̄a baci Kashil̄a tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi. ²¹ Cibai, Kashil̄a ka ka tsu zuwa d̄a hal n ̄atsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashil̄a ki aya dem u danḡasa tsu. ²² U kaara tsu t̄a kugyan tsar̄a u wenike an ̄atsu ama a ne a d̄a koshi. U zuwuka tsu t̄a dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwamgbana tsar̄a u wenike tsu an ili i roku i'ari a utuwa.

²³ Kaban ka baci ma yanka d̄a an n danai n 'yuwan ugonon a Korintiya vi adama a d̄a bawu ma ciga n yan d̄a mavura, as̄ak̄a Kashil̄a ka yan mu mavura. ²⁴ Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusuko d̄a wa. Tsu reve t̄a i'̄a t̄a n upityanangu u ucira, adama a nala a d̄a i'ari n ucira. Tsa ciga t̄a tsu yain manyan kabolo n ad̄a tsar̄a i shad̄angu n maz̄anga.

2

¹ N tonuko t̄a kaci ka va, "Ma doku ma tuw̄a ara d̄e wa, kpaci an n tuw̄ai ara d̄e caupa vi n zuwa t̄a gb̄a d̄e unamgbukatsuma." ² Shegai ma zuwa d̄a baci unamgbukatsuma, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Ed̄a koshi, kpam ed̄a aza d̄a n zuwai unamgbukatsuma. ³ I'ya gai i zuwai n koronku d̄a nala a ukanikorongi u d̄a n sukunku d̄a vi. Ma ciga n kyawan d̄a wa, kpaci ugawunsa n ad̄a wa zuwa mu t̄a ukpad̄a u upana u kayanyan. Kpam ed̄a ama d̄a u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n pana kayanyan i'ya tsar̄a ed̄a dem i pana kayanyan. ⁴ A'ayin a d̄a n koronku d̄a caupa vi, m̄a t̄a n kadambula n ukpad̄a u upana u kayanyan a asuvu a katakasuvu ka va hal n koronku d̄a n meshi a a'eshi a va cika. N koronku d̄a tsar̄a n zuwa d̄a unamgbukatsuma wa, shegai koronku d̄a n koronku d̄a tsar̄a i reve an ma ciga d̄a cika.

Cimbusukāi atoku unyushi u cingi

⁵ Uza roku a asuvu a dē u zuwa mu baci unamgbukatsuma, mpa u zuwai utyoku u wa. Gbā dē dā u zuwai unamgbukatsuma, kpam ya dem wā tā n tyoku dā wa pana u dā. Ma ciga n dansa cika wa. ⁶ Ubolomgbono u kaci u dā aza roku a dē ushani a yain a yan yi mavura ma ma gain a nākā yi vi, ma rawa tā. ⁷ Shegai gogo-na u gan tā i cimbusukā yi i nākā yi ndishi n katakasuvu tsarā kotsu i zuwa yi u rongo n unamgbukatsuma hal upityanangu u ne u rukpā wa. ⁸ Ma folo dā, wenike ni an ya ciga yi. ⁹ Koronku dā ma koronku dā tsarā n kondo dā, kpam n wene ko ya pana uwenishike u vā. ¹⁰ I cimbusukā baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusukā yi tā. N cimbusukā yi baci (an baci unyushi wari pini), yan dā n yain nala tsarā n yanka dā ukuna u shinga a ucira u Kawauwi. ¹¹ Tsarā Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa, kpaci tsu reve tā afobi a Kanangasi utuwa ara tsunu.

Kuḅari ku Bulus a Taruwasa

¹² An n rawai a Taruwasa tsarā n yain kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi, n cina tā cina Asheku a fobuso dē ure adama a manyan mi. ¹³ Shegai n dambula tā cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n tonukoi aza dā a'ari pini vi, "U yan tsu ben." Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

¹⁴ Tsu cikpa tā Kashilā cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u tonoi n atsu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashilā ka bāngā tsu tā dem tsu tamburuka ureve u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulani.† ¹⁵ Uma u tsunu wā tā tyoku u magulani ma Kawauwi ka nākā Kashilā, ma kpam ma tambura a asu u ama dā Kashilā ka wauwusa hal n ama dā a ka kuwusa. ¹⁶ A asu u aza dā a ka kuwusa, magulani mi ma woko le dē kawān ka ukpā. Shegai a asu u aza dā a'ari n uma, magulani mi ma woko le dē magulani ma uma. Ya wa fuda wa canga araji a ukuna u nala vi? ¹⁷ Tsā tyoku u ama dā a tsu yan kuḅari ku kadyanshi ka Kashilā tsarā a tsarā ikebe wa. Nala tsari wa. Shegai umatsi u dā tsari u uwoko atsumate a Kashilā, kpam a asuvu a ucira u Kawauwi tsu tsu dansa tā akani yi a kapala ka Kashilā.

3

Kazuwamgbani ka savu ka Kashilā

¹ Gogo-na gita dā tsa gita ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa tā n ikanikorongi i icikpali ko kpam a zuwa dā i koronku le ikanikorongi i icikpali yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala? ² Shegai eḁa ukanikorongi u tsunu, kpam i'ā tā a asuvu a atakasuvu a tsunu tsarā ya dem u yain kaneshi u reve kpam i'ya u yain kaneshi vi. ³ I wenike tā a kateshe an eḁa ikanikorongi i'ya Kawauwi ka korongi aku atsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashilā Uza u Uma ku korongu dā tā a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwaraka ko agbagala a dā a yain n atali wa.

⁴ Tsa fuda tā tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala ka Kashilā adama a Kawauwi. ⁵ Dana dā tsu danai tsa fuda tsa yan manyan ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashilā ka ka zuwai tsu fudai tsu yain gbā i'ya tsu yain vi. ⁶ U zuwa tsu tā tsu fuda tsu woko agbashi a kazuwamgbani ka savu ka ne ka ka wutai a asu u Kulu Keri. Kazuwamgbani ka savu ki Mele ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko tā ukpā, shegai Kulu ku tsu tuko tā uma.

⁷ Mele ma cau a atali a dā a tsu korongu ma, kpam a tsu wene tā tsupige tsu Kashilā a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fuda a bārakpā n a wundi upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa laḁa tā cika, ko an u wokoi ulada vi u bārakpā wa. Adama a nala, Mele ma ma wokoi manyan ma ne utoko u ukpā u dā, kpam mari n tsupige nala, ⁸ tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la tā tsupige tsu Mele. Ko nala wa? ⁹ Manyan ma ma tsu tuko ama ukidaga u ugana n mavura mā baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a maci

* 2:11 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

a kapala ka Kashilā ma yan tā n tsupige tsa tsa la nala vi. ¹⁰ Mayun dā an tsupige tsu kazuwamgbani ka cau tsu woko dē ili i gbani, kpaci katyashi ka tsupige tsu savu ka la tā ka cau. ¹¹ Mele mā tā n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai tsupige tsu kazuwamgbani ka savu tsu la tā ucira, kpaci tsa kporo wa.

¹² Tsa dansa tā bawu uwonvo, kpaci adama a nala a dā tsari n uzuwa u uma. ¹³ Tsā tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u lada tā, shegai u pala tā u dā tsarā u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori wa. ¹⁴ Ama yi a ryagbaja tā, kpam ili i roku i tsu kangu le tā uwene ukuna u mayun a'ayin a dā baci a yain kaneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fuda ka takpa le ili i'ya i kangu le uwene vi. ¹⁵ Ko n gogo-na, a yan baci kaneshi u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kangu le atakasuvu. ¹⁶ Shegai a'ayin a dā baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kangu yi vi. ¹⁷ Asheku a nala yi aya Kulu. Kpam asu dā baci dem Kulu ku Magono ma Zuba kari, ku tsu naka tā utsarā u kaci. ¹⁸ Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu i'a kpam upali wa, tsarā tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpam Kulu ku Magono ma Zuba ka yan baci manyan a asuvu a tsunu, tsa woko tā tyoku u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

¹ Kashilā n upana u iyali u ne, u naka tsu tā manyan ma na mi tsarā tsu yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi. ² Tsu 'yuwan tā uyan ili i uwono ko kpam i'ya i'ari usokongi. Tsu tsu yinsa ko uza wa, kpam tsu tsu savada uwenishike u Kashilā wa. Ukuna u mayun u dā koshi tsu tsu dansa a kapala ka Kashilā, tsarā ama a wushuku an tsari ama a maci. ³ Kadyanshi ka Shinga ka tsa yansa ku'bari ka baci ukimbi, a asu u aza dā a'ari a ure u ukpa dā kari ukimbi. ⁴ Kanangasi;* wata, uza cingi uza dā wa lya tsugono tsu likimba u na u rumbanasa tā atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a dā tsa yansa ku'bari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka wakana ara le wa, kpam a reve an Kawauwi ka rotsoi Kashilā wa. ⁵ A'ayin a dā tsa kyawunsa n tsu yanyi ku'bari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā ki, ku'bari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wari Asheku. Atsu agbashi a dē a dā adama a ili i'ya Yesu yanka tsu. ⁶ Kashilā ka ka danai, "Asaka katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!" U zuwa tsu tā tsu reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashilā ka, ka tsu tsu wene a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

⁷ Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashilā dā tsu tsarai ka, shegai tsari tā tyoku u mgbodo n cin a asu u dā kuzuwate ku ucanga ki kari. Nala u wenike tā an ucira u pige vi a asu u Kashilā dā u wutai, shegai ara tsunu wa. ⁸ A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fuda a minjara tsu wa. Ko tsu reve baci kpam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bulā uzuwusa uma an ili i shinga i roku ya gita wa. ⁹ A zuwa tsu tā tsu panai ikyamba cika, shegai Kashilā ka asaka tsu wa. A tsu gbashangu tsu tā a iyamba, shegai gba n nala a wacinsa tsu wa. ¹⁰ A'ayin a dā baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike tā tyoku dā Yesu panai ikyamba a'ayin a dā u kuwai vi. Pini nala, ama a ka wene tā uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu. ¹¹ Nala wari, kain dem tsu tsu reve tā gaawan a ka wuna tsu tā adama a dā tsa gbashika Yesu. Pini nala, ama a ka wene tā uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu i'ya ya kuwa. ¹² Tsu wushuku tā tsu modono n ukpa, tsarā eda i tsarā uma.

¹³ A korongu tā a Tagarada u Kashilā, "Dansa dā ma dansa an u wokoi n wushuki." Uwushuku u te u dā tsari n u dā, kpam dansa dā tsa dansa an u wokoi tsu wushuki. ¹⁴ Kashilā ka 'yangasa tā Yesu Asheku a asuvu a ukpa. Tsu reve tā kpam an Kashilā ka tuwa ka 'yangasa tsu n Yesu. Kashilā ka bidya tsu tā kabolo n ada kpam tsu shamgba a kapala ka ne. ¹⁵ Gba ukuna u na vi adama a ukuna u shinga u dē u dā. Tyoku dā ama ushani a'ari ulya kelime n uwusha ukuna u shinga u Kashilā, nala dem a'ari ulya kelime n ucikpa Kashilā, Kashilā kpam kari a udoku uwusha tsupige cika.

* 4:4 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

Upityanangu a asu u Asheku

¹⁶ Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bulā uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi ikyamba i tsunu ya kuwusa, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsarā tā ucira u savu. ¹⁷ Upana u ikyamba u da tsa pana gogo-na wā gan wa, kpam wa bārakpā wa. Shegai wa bāngā tsu tā tsu tsarā tsupige tsa tsu lai upana u ikyamba vi cika, kpam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa. ¹⁸ Tsu zuwa a'eshi a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene vi ya bārakpā wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

5

¹ Tsu reve tā a wāsā baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwā baci tsu asākai ikyamba i na yi, Kashilā ka fobusuko tsu tā kuwa ka tsa rongo a zuba. Asu u da eyi fobusoi n kaci ka ne kpam bawu wa kotso. ² Tsu wowo de n ikyamba i'ya tsari n i'ya gogo-na, adama a nala tsu matsā de a uka tsu ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu. ³ A'ayin a nala tsa rongo kpam kataba wa, kpaci tsa uka tā ikyamba i savu a zuba. ⁴ An tsa rongo n ikyamba i na yi tsā tā ushadangi n kadambula kpam tsa pana tā ikyamba. Shegai uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpā aku tsu asākā ikyamba i na yi wa. Tsa ciga tā tsu asākā ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha tā ikyamba i'ya bawu ya kuwā. ⁵ Kashilā ka n kaci ka ne u fobuso tsu adama a nala yi, kpam u nakā tsu Kulu Keri tsarā ku woko tsu uzuwamgbana u da wa wenike an uma u savu u na vi mayun da.

⁶ Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve tā a'ayin a da baci tsari n uma a ikyamba i na yi, tsā a kuwa ku te n Asheku wa. ⁷ Tsa tonon tā ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tonon ili i'ya tsu wenei wa. ⁸ Adama a nala a da n danai tsā tā n atakasuvu a ucira. Tsu la tā uciga tsu asākā ikyamba i na yi tsarā tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo de. ⁹ Tsā baci n uma pini na a ikyamba i na yi, ko kpam tsā baci bawu uma, uciga u tsunu tsu yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la tā ili i'ya i buwai gbā. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai i'ya, kain ka roku gbā tsunu tsa shamgba tā a kapala ka Kawauwi kpam u yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha tā katsupi ka ili i'ya u yain a'ayin a da wari n uma a ikyamba i na yi, ko i'ā baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashilā

¹¹ Adama a da tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku da i zuwai tsu matsai tsarā ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashilā ka reve tā tyoku da tsari mayun, tsa ciga da tā i reve tyoku da tsari. ¹² Tsa ciga tsu doku tsu wenike da aradi a kaci ka ili i'ya tsari wa, shegai tonuko da tsa tonuko da ili i'ya tsari tsarā i yain mazanga adama a tsunu. Pini nala, da ya tsarā ili i'ya ya dana a kaci ka aza da a tsu wenike aradi a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci ka le, shegai a'ā ama a maci a kapala ka Kashilā wa. ¹³ U woko baci yavu ijan i'ya tsa suma, tsarā u tuko Kashilā tsupige da. U woko baci kpam yavu tsā n ugboji u tsunu, nala kpam tsarā tsu bāngā da da.

¹⁴ I'ya baci dem tsa yan, yan da tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u da wa tonon n atsu. Tsu wushuku tā an uza roku; wata, Kawauwi ka kuwai adama a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku tā an gbā tsunu tsu kuwai. ¹⁵ U kuwā tā tsarā u wauwa ko ya wa, tsarā aza da a wushai uma u savu adama a ne, a rongo kpam uma u da ele a ka pana kayanyan koshi wa. Shegai a rongo uma u da Kawauwi ka pana kayanyan, uza da kuwai kpam a 'yangasa yi tsarā u wauwa le.

¹⁶ Adama a nala a da tsu asākai ubidisa atoku tyoku da likimba u yawunsai a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa tā a kaci ka Kawauwi tyoku da likimba u tsu yan, shegai gogo-na nala wari wa. ¹⁷ Uza da baci bolomgbonoi kaci n Kawauwi, Kashilā ka gonuko yi tā vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne u kotso de, kpam i puwan de. Ko ndya wa i ne Kashilā ka gonuko i'ya de i savu. ¹⁸ Kashilā ka ka yain ili i na yi gbā, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. U nakā tsu manyan ma utuko ama evu n eyi. ¹⁹ Akani a tsunu yi a da, Kashilā ka tukuso tā ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashilā ka tsu cibusa unyushi u cingi u le wa. U nakā tsu tā kpam akani a ndishi n shinga a na yi. ²⁰ Kashilā ka zuwa tsu tā tsu woko aza a manyan a unā u Kawauwi, kpam u woko tā yavu folo da wa folo

dā i pana kadyanshi ka tsa tono. Adama a Kawauwi a dā tsa dansa, kpam tsa folo dā tā i asaka Kashilā ka tuko dā evu n eyi. ²¹ Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai Kashilā ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, tsarā Kawauwi ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashilā.

6

¹ Tsu yan tā manyan kabolo n Kashilā, kpam tsa folo dā tā kotsu i wushi ukuna u shinga u ne gbani wa. ² U dana tā a Tagarāda u Kashilā, “A'ayin a rawa baci a dā ma wenike dā asuvayali, ma pana tā kvasu ka de.

Kain ka iwauwi n banga dā tā.” ◇

Mayun dā, Kashilā kā tā ufobusi u banga dā gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulus

³ Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa yan i zuwa aza roku a rukpa wa. ⁴ I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga tā tsu wenike atsu agbashi a mayun a Kashilā a dā. Tsu kawunku tā gbā upana u ikyamba n ahankuri. ⁵ A lapa tsu tā. A zuwusa tsu tā a kuwa ku a'ali. Kakuma ka ama ka pana tsu tā upan hal a 'yangasasai atakasuvu a ama. Tsu yan tā manyan hal tsu dukpai. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kpam tsa tsarā ilikulya wa. ⁶ Tsu wenike tā kaci ka tsunu atsu agbashi a Kashilā a dā, kpaci tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, tsā tā n ureve u dā Kashilā ka tsu naka. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansaka tā ama ukuna u shinga. Tsā tā n ucira u Kulu Keri, kpam tsa ciga tā ama mayun mayun. ⁷ Kadyanshi ka mayun ka tsa yansa kubari, kpam Kashilā ka ka naka tsu ucira vi. Tsā tā n ukuna u maci u dā u woko tsu yavu burundu n maraga ma tsa ciga adama a kuvon. ⁸ Kashilā ka tsa gbashika ama a ka nakasa tsu baci karinga, ko a goruso tsu baci. Kashilā ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka nakasa tsu baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu tā aza a kaban, shegai kain dem ukuna u mayun u dā tsa dansa. ⁹ Ya dem reve tsu tā, shegai a gonoi a ka yanka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpa wā evu, shegai atsa na, hal n gogo-na tsā tā n uma. Tsu pana tā ikyamba cika, shegai a wuna tsu wa. ¹⁰ Kain dem tsu tsu rongo tā n mazanga, ko a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba. Aza a unambi a dā tsari, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsari a asuvu a upityanangu. Tsā n ili wa, shegai mayun dā wari an tsari n ko ndya wa.

¹¹ Edā aza a Korintiya, tsu dansa tā n ada karara. Atakasuvu a tsunu a shadangu tā n uciga u de. ¹² Tsu asaka dā uciga wa, shegai edā i asaka tsu tā uciga. ¹³ Ma dansa tā n ada tyoku dā ma dansa nā mmuku n vā. Wenike tsu uciga tyoku dā atsu tsu wenike dā.

Kuwa ku Kashilā ka uma

¹⁴ Kotsu i yain manyan kabolo a asu u te n aza dā bawu a wushuki n Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kabolo wa. Katyashi n karimbi a ka rongo kabolo a asu u te wa. ¹⁵ Nidā Kawauwi n Kanangasi* a ka walamgbana? Nidā uza dā wushuki n Kawauwi wa walamgbana n uza dā bawu u wushuki? ¹⁶ Kuwa ku Kashilā ka walamgbana n ameli wa, ko kenu. Kpam atsa kuwa ku Kashilā Uza u Uma. Kashilā ka dana tā, “Ma dusuku tā n ele aku n zuwa kuwa ku vā a asu u dā a'ari. Ma woko tā Kashilā ka le, ele kpam a ka woko tā ama a vā.” ◇

¹⁷ Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana tā, “Wutai a asuvu a le i peci kaci de n ele. Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'a n ashinda wa, tsarā n wushi dā.” ◇

¹⁸ Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gbā u dana tā, “Ma woko tā Tata u de, edā kpam ya woko tā mmuku n vā.” ◇

◇ 6:2 Isha. 49:8. * 6:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 6:16 Adkp. 26:12; Izk. 37:27. ◇ 6:17 Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◇ 6:18 2 Sam. 7:14.

7

¹ Aje a va, Kashila ka ka yansa ka tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icadi. Tsu nakai Kashila tsupige, aku tsu matsai tsu yain gba i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wari n i'ya

² Kukpunka tsu atakasuvu a de! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kpam upityanangu u uza wa. Tsu ryafa ko uza wa. ³ Dana da n danai nala an ma ciga n zuwuka da unyushi wa. Mari n tonuko da ta caupa an tsu tsu rongo da ucibusa, ko ndya baci tani ya gita. ⁴ N wushuku ta n ada gba gba. Kain dem n tsu rongo ta n mazanga adama a de. I gbamatangu mu katakasuvu. Ko an u wokoi mari ushadangi n kadambula, i zuwa mu ta ma pana kayanyan.

⁵ An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsara uwunvuga wa. Tsu cina ta kadambula ukyawin n atsu. Tsu shilakanasai n atokulalu, kpam tsa modono n uwonvo a atakasuvu a tsunu. ⁶ Shegai Kashila ka ka tsu naka a aza da a'ari n kadambula ndishi ma atakasuvu, u naka tsu ta ndishi ma atakasuvu a'ayin a da Taitu tuwai ara tsunu. ⁷ Mayun tsu pana ta kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gba ili i'ya i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbamatangu yi katakasuvu. U tonuko tsu ta an ya ciga mu uwene kpam hal ukuna u bala da n ukuna u da i yain. U tonuko mu ta tyoku da i matsai i da ya ciga i banga mu. An n panai nala, n pana ta kayanyan cika.

⁸ Ko ukanikorongi u va u nangasa da baci katsuma, ukuna u bala mu an n korongi u da wa. A kagita ukuna wa bala mu ta an u nangasa da katsuma, shegai unambukatsuma u de u barakpa wa. ⁹ Gogo-na kpam ma ta n mazanga. Mazanga ma ma yan an n nangasa da katsuma wa, shegai unambukatsuma u de u zuwa da ta i savadai ahali a de. Adama a nala tsu shitangu da wa, ko kenu. ¹⁰ Kpaci Kashila ka fuda ta ka yan manyan n unambukatsuma u tsunu u banga tsu tsu kpatala tsu asaka unyushi u cingi tsu tsara iwauwi. Ukuna wa bala tsu n unambukatsuma u nala vi wa. Shegai unambukatsuma vi a kaci ka ukuna u likimba u da baci, wa tuko ta ukpa.

¹¹ Zuwai a'eshi a asu u unambukatsuma u nala vi u da Kashila ka ciga da i pana u yain a asuvu a de. U zuwa da ta i gonuko ugboji. U zuwa da ta ya ciga i wenike an bawu i'ari n unyushi. U zuwa da ta upan n uwonvo. U zuwa da ta ya ciga i wene mu. U zuwa da ta i matsa i banga aza roku. U zuwa da ta uciga u uyan uza da nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa da ta i wenike kaci ka de kabirya da wa. ¹² Korongu da n korongi ukanikorongi u na vi tsara i wene, a kapala ka Kashila, tyoku da i'ari ufobusi i panaka tsu. Korongu da n korongi adama a uza da nusai wa, ko adama a uza da a nusukai wa. ¹³ Ili i'ya gai i zuwai tsu gbamai asuvu i'ya gai la vi.

Ko an u wokoi tsari n ugbami u asuvu, tsu la ta upana kayanyan an Taitu wari dem n upana kayanyan, kpaci i wenike ta an bawu wari n ili i'ya ya bala yi. ¹⁴ Tsu tonuko yi ta tyoku da tsu panai kayanyan adama a de, kpam i wenikei an n yain dere. Gba i'ya tsu tonuko da vi mayun da, kpam i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka de ki mayun da. ¹⁵ Pini nala, uciga u ne ubana ara de u lya ta kelime n ugbonguro, a'ayin a da baci u cibai tyoku da gba de i panakai udani u ne, n tyoku da i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba. ¹⁶ Ma ta n mazanga an ma fuda ma wushuku n ada gba gba.

8

Atoni a naka kune yaa

¹ Aje a va, tsa ciga ta i reve tyoku da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya. ² A pana ta ikyamba kpam n unambi cika, shegai mazanga ma le ma kotso wa, kpam a naka ta ili i'ya i lai i'ya a ka ciga le a naka. ³ Asaka gai n tonuko da, a naka ta tyoku da a ka fuda hal gbam u lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. ⁴ Shegai a rongo tsu ufolo tsu asaka le dem a banga ama a Kashila aza da a'ari a Urishelima. ⁵ Tsu yawunsa gbam a ka fuda a ka naka nala wa! A gita ta a nakai kaci ka le a

asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashila ka ciga i'ya la vi. ⁶Taitu da gita da uwenishike unaka, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara de u banga da tsara i koruso ili i'ya i gitai vi. ⁷I yan ta ko ndya wa mai hal gbam i pasakai cika: I'a ta n upityanangu kpm i'a ta uyan u kadyanshi ka shinga. I'a ta dem n ureve, kain dem ya ciga i banga, kpm i'a ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga da ta i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unaka yaa.

⁸Shegai dana da n danai she i naka ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga ta a yain nala. Ure u roku u da dem u da ya wenike uciga u maci. ⁹I reve ta ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve ta an Kawauwi kari n utsari, shegai adama a de u woko ta uza u unambi, tsara adama a unambi u ne eda i tsara utsari.

¹⁰Adooki a va a da na: Nabalun eda aza a kagita aza da i cigai i naka, kpm eda aza a kagita a da i nakai vi. ¹¹Gogo-na, ma ciga ta i koruso manyan ma i gitai uyan vi. Wenikei an ya fuda ya koruso manyan mi n maloko tyoku da i gitai ma. Nakai a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya. ¹²Ya ciga baci i naka, wa yan n kalen ko ndya i nakai wa, kpaci Kashila ka la ta uciga i naka a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya, shegai i naka ili i'ya bawu i'ari n i'ya wa.

¹³Ma ciga i naka ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ari n ili wa. Ma ciga ta uza da baci dem wari pini u zuwa kukere dere. ¹⁴Gogo-na naha, i'a ta n ili ushani. Ili i'ya i'ari n i'ya ya fuda ta ya banga aza da bawu a'ari n ili. Aku ubana a kapala a tuwa baci a tsara, aku a banga da dem a'ayin a da baci bawu i'ari n i'ya, pini nala, she i woko unu u te. ¹⁵Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci bolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza da baci bolongi kenu, wa namba ili wa." ◇

Taitu n aje a ne

¹⁶N cikpa ta Kashila an u zuwai Taitu wa ciga da tyoku da ma ciga da. ¹⁷Taitu wushuku ta u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wa ta n maluwa cika ma wa ciga u tuwa ara de, tun bawu tsu tonuko yi gbam nala. ¹⁸Aya la tsa suku kabolo n utoku uza da wari Katoni, uza da kpm gba Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan kubari ku Kadyanshi ka Shinga. ¹⁹Atoni yi a dangasa yi ta dem u bana kabolo n atsu tsa naka baci kune ku na ki. Yan da tsa yan manyan ma na mi tsara tsu naka Asheku tsupige, kpm tsu wenike an tsa ciga tsu banga cika.

²⁰Kpaci tsa ciga ko uza u kana tsu n unyushi u tyoku da tsu nakai kune ku pige ku na ki wa. ²¹Shegai tsa ciga ta tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ari dere a a'eshi a ama.

²²Tsa suku ta dem vuma roku kabolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wa ta ufobusi adama a ubanga. U wenike tsu ta nala a ure kau-kau, kpm gogo-na dem wa la ta uciga ubanga. Kpaci u wushuku ta n ada cika. ²³Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u va u da uza da wa yan manyan na mpa tsara u banga da. A'uwa a Atoni a suku ta ama a na yi ara de, kpm a tuko ta tsupige a asu u Kawauwi. ²⁴Wenike le uciga, tsara gba a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u mazanga n i'ya tsu yain adama a de.

9

Kune adama a aza a unambi

¹N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku da adama a kune ka i fobuso ya naka ama a Kashila yi wa. ²N reve ta banga da ya ciga i banga. Ma ta n mazanga adama a nala yi, kpm ma ta a utonusuko ama a asuvu a Masidaniya n da eda Atoni a da i'ari a Akataya, i fobuso ta tun nabalun tsara i naka. Adama a matsa u da i matsai ya ciga i naka vi, u zuwa ta aza roku aza a Masidaniya a ka ciga dem a naka. ³Shegai mpa pini ma sukunku da atoku a nala yi tsara kadyanshi ka tsunu a kaci ka de ka woko ka gbani wa. Ma ciga ta i fobuso, kpaci n tonuko le ta i fobuso de. ⁴Ma pana ta uwono, eda kpm dem ya pana ta uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwa baci tsu cina da bawu afofi, cina n tonuko le tani de i fobuso de! ⁵Da n wenei yavu wa gan ta n suku atoku a nala yi a kapala ka va a wene kune ka i yain kazuwamgbani ki i fobuso ta ka. Nala wa wenike ta an n ucigi u de u da i nakai, shegai mpa n matsa da wa.

◇ 8:15 Uwt. 16:18.

⁶ Ma ciga t̄a i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza d̄a baci kpam u ce ili ushani, wa kapa t̄a ili ushani. ⁷ Adama a nala ya dem u yawunsa tyoku u kakum̄a ka ili i'ya wa n̄aka. Kotsu vu n̄aka ili wa, ikyamba i vunu i 'yanga baci vu n̄aka wa. Kotsu vu n̄aka ili wa, va wene baci yavu m̄ats̄a d̄a a ka m̄ats̄a vu vu n̄aka. Kpaci Kashil̄a ka la t̄a uciga uza d̄a u n̄akai n ipeli. ⁸ Kashil̄a kpam ka zuwuka d̄a t̄a un̄a u shinga u d̄a u lai ili i'ya i nambai. Pini nala, d̄a kain dem ya yan n ili ushani, kpam i yain n i'ya kabarikete hal i n̄akasa adama a manyan ma shinga gb̄a. ⁹ Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a: “Gbani d̄a vuma u maci u tsu n̄aka aza a unambi kune, kpam ukuna u maci u ne w̄a t̄a pini bawu utyoku.” ◇

¹⁰ Kpaci Kashil̄a ka ka tsu n̄aka kacimbi icun, u n̄aka kpam ilikulya. Wa doku t̄a ili i'ya i'ari n i'ya kakum̄a, tsar̄a i tsar̄a i'ya ya n̄aka ushani a asu u uyan ukuna u shinga. ¹¹ Wa kukp̄a t̄a ure kau-kau u d̄a wa zuwa d̄a i yain utsari tsar̄a i yansa kune yaa. Pini nala, d̄a ama ushani a ka cikpa Kashil̄a a'ayin d̄a baci tsu n̄aka le kune ku d̄e.

¹² Pini nala, ili i shinga i re ya git̄a t̄a, ili i'ya ama a Kashil̄a a nambai a ka tsar̄a t̄a i'ya, ama a ka cikpa t̄a kpam Kashil̄a n mazanga. ¹³ Ya rongo t̄a a un̄aka Kashil̄a tsupige kpaci i n̄aka t̄a yaa. I wushuku t̄a n akani a kaci ka Kawauwi, kpam i pan̄aka t̄a a d̄a an i n̄akai Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni a d̄a a buwai. ¹⁴ Gogo-na alya pini a ka yanka d̄a kavasū, kpam a ka ciga d̄a uwene, adama a ukuna u shinga u pige u d̄a Kashil̄a ka yanka d̄a. ¹⁵ Asak̄ai tsu cikpai Kashil̄a adama a kune ka u n̄aka tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

¹ Mpa Bulus uza d̄a wa folo d̄a vi, kpam n mat̄anu n tsishinga tsu Kawauwi tsa ma folo d̄a. Aza roku a dana t̄a, a'ayin a d̄a baci m̄ari kabolo n ad̄a n tsu gajar̄akpa ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a d̄a baci bawu m̄ari evu n ad̄a. ² A'ayin a d̄a n doku n tuw̄a d̄a ukondo, u kana t̄a n yanka aza d̄a a ka wundya tsa ton̄o t̄a ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu n yanka d̄a nala wa. ³ A likimba d̄a tsari, shegai kushulu ku tsunu un̄a u te d̄a kari n tyoku d̄a aza likimba a ka yansa wa. ⁴ Tsu tsu shil̄akan̄a n iwunukatsu icun i'ya aza a likimba a tsu shil̄akan̄aka wa. Iwunukatsu i tsunu i'ā t̄a n ucira u d̄a u wut̄ai a asu u Kashil̄a u d̄a wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokulalu. ⁵ Tsu tsu wacinsa t̄a kananamgbani n gb̄a icun i ar̄adi a d̄a a ka bishinka uza ureve Kashil̄a. Tsu tsu kana t̄a uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a pan̄aka Kawauwi. ⁶ A'ayin a d̄a baci i wenikei ya pan̄aka d̄e Kawauwi gb̄a gb̄a, pini nala, aku tsu rongo ufobusi adama a d̄a tsa yanka aza d̄a bawu a ka pan̄aka Kawauwi mavura.

⁷ Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan t̄a i ciba an tsari aza a Kawauwi tyoku d̄a dem aza a ar̄adi a nala a tsu dana ele aza a Kawauwi a d̄a a'ari. ⁸ Mayun d̄a wari an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u d̄a Asheku a n̄aka tsu tsar̄a tsu banḡa d̄a, shegai adama a d̄a tsa varangu d̄a wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa. ⁹ A'ayin a d̄a n koronku d̄a vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u d̄a ma ciga n zuwa d̄a i pana wa. ¹⁰ Aza roku a da, “Ikanikorongi i Bulus i'ā t̄a n ucira kpam n kalen cika, shegai w̄a baci kabolo n at̄su, u tsu yan n ucira wa. Kpam kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa.” ¹¹ Ma ciga t̄a a reve ukuna u roku: Gogo-na naha ts̄a kabolo n ad̄a wa, d̄a i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a d̄a baci tsari kabolo n ad̄a, tsa wenike t̄a ucira vi tyoku d̄a tsu wenikei u d̄a a ikanikorongi yi.

¹² Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu un̄a u te n aza d̄a a tsu yawunsa kaci ka le a'ā t̄a n kalen wa. A tsu boluko t̄a kaci ka le ure u ur̄atsan̄aka aku a ratsan̄aka kaci ka le n u d̄a. A tsu gawuntangu t̄a kaci ka le n ko ndya wa tyoku d̄a ele a'ari. Nala wa wenike t̄a an bawu a reve ili. ¹³ Shegai at̄su tsa yan ar̄adi a kaci ka ili i'ya i'ari a kateshe n manyan ma Kashil̄a ka n̄aka tsu tsu yain wa. Ar̄adi a d̄a koshi tsa yan a d̄a a manyan ma Kashil̄a ka suku tsu tsu yain, kpam ed̄a dem i'ā t̄a a asuvu a manyan ma nala mi. ¹⁴ Ar̄adi yi a wura tyoku d̄a u gain tsu yain a d̄a wa, at̄sa gb̄am aza a kagit̄a aza d̄a a tuko d̄a Kadyanshi

◇ 9:9 Ishp. 112:9.

ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁵ Tsu tsu yan arādi adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu aṭsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa ṭa uma upityanangu u de wa gbama ṭa hal u zuwa manyan ma tsunu ara de ma lyai kelime cika. ¹⁶ Tsa ciga ṭa tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u m̄bari m̄bari. Tsa ciga tsu yain arādi n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa. ¹⁷ Tagarāda u Kashilā dana ṭa, “Va ciga baci vu yain arādi, she vu yain a da a ili i'ya Asheku a yain.” ◇ ¹⁸ A kaci ka uza da wa cikpalasa kaci ka ne kpam, u tsu tsara icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsara icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a kaban

¹ Ma ciga ṭa i yanka mu ahankuri a'ayin a da baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo da ṭa i yanka mu ahankuri. ² Ma kirana ṭa n adā cika tyoku da Kashilā ka kirana n adā. I'a ṭa tyoku u maku ma uka ma bawu ma revei vali, uza da a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne. ³ Shegai gogo-na ma pana ṭa uwonvo u da a ka puwunsa atakasuvu a de tsara i asaka utono Kawauwi mayun mayun n uwulukpi, tyoku da kali ka yinsa Hawaṭ n ugboji u cingi u ne. ⁴ Tsu tonuko da ṭa ukuna u Yesu, kpam i wushai Kulu Keri, i wushuki kpam n akani a tsunu. Shegai i asakai aza roku a tonuko da ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufobusi u da i'ari i wushi kulu ku roku de kau, i wushi kpam akani a roku. ⁵ N wene aza da a ka isa kaci ka le “asuki a pige” a la mu wa. ⁶ Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve ṭa ili i'ya ma dansa. Tsu yan ṭa gba i'ya tsa yan tsu wenike da ili i na yi mai. ⁷ N zuwa da i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kubari wa. N gonuko ṭa kaci ka va kenu, aku n naka da tsupige. An n yain nala vi, n nusa? ⁸ An a'uwa a Atoni a roku a ka nakasa mu ikebe, u woko ṭa yavu bokuso da ma bokuso ikebe yi tsara n gbashika da. ⁹ N namba baci ili a'ayin a da mari n adā, n tsu tonuko da i banga mu wa. Atoku a da a wutai a Masidaniya a tuwai pini na, a naka mu ṭa gba ili i'ya ma ciga. N taḅa da ufolo i banga mu wa, kpam ma folo da wa. ¹⁰ Ko uza wa la a asuvu a uyamba u Akataya uza da wa bishinka mu uyansa kadyanshi a kaci ka ili i nala wa. N dana ṭa kpam nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u da wari a asuvu a va. ¹¹ N dana baci ma ciga n zuwuka da araji wa, u woko yavu ma ciga da wa? Nala wa. Ko Kashilā ka reve ṭa ma ciga da.

¹² Kpam ma lya ṭa kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga ṭa n bishinka ama a nala utsara u ili i'ya a ka yanka aradi. A ciga ṭa a dana manyan ma a ka yanka aradi yi ma ṭa unā u te n ma tsunu. ¹³ Ama a na yi asuki a kaban a da. Manyan ma le ma a tsu yanka kaban, aku a gonukoi kaci ka le tsara a rotso asuki a mayun a Kawauwi. ¹⁴ Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko ṭa kaci ka ne tsara u rotso katsumate ka zubaṭ ka katyashi. ¹⁵ Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotso agbashi a da a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsara ṭa mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

¹⁶ Asaka n doku n tonuko da: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundya, she i panaka mu tyoku da ya panaka katengeshi, mpa dem aku n yain aradi kenu. ¹⁷ A'ayin a da baci ma cikpala kaci ka va nala, tyoku u Asheku u da n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi. ¹⁸ Ama ushani a ka yan ṭa aradi a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan ṭa aradi. ¹⁹ Eda aza da ya wundya yavu i'a n ugboji, i tsu pana ṭa kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi. ²⁰ I tsu yan ṭa gban ahankuri n aza da a tsu gonuko da agbashi a le, ko a ryafusa da, n aza da a tsu yinsasa da. I tsu yan ṭa dem ahankuri n aza da a tsu wundya yavu a la da, ko aza da a tsu basasa da. ²¹ N tsu pana ṭa uwono n dana tsā n ucira u da tsa yan nala wa.

◇ 10:17 Iri. 9:24. * 11:14 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

A ka yan baci arāḍi, mpa dem ma yan tā, shegai utengeshi u ḍa uyan nala vi. ²² A dana baci ele kagali ka Ibrahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibrahi ka. Ele aza a Isara'ila a ḍa baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibrahi n ḍa baci, mpa dem nala. ²³ Ele agbashi a Kawauwi a ḍa baci, wa woko mu tā utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku ḍa ma gbashika yi u la tā tyoku ḍa ele a ka gbashika yi. N yan tā manyan cika ma ma lai ma le. A zuwusa mu tā a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku ḍa a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu ma la tā ma a lapusai ele. N yansa tā evu n ukpā a'ayin ushani. ²⁴ Aza a Yahuda a bawan mu tā n kajaḅu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gbām a bawan mu nala. ²⁵ Aza a Roma a lapusa mu tā n alangu, kutatsu ka gbām a yanka mu nala. A taḅa mu tā uvarāsa n atali tsarā a wuna. N so tā nwalu a kpatsu, kpatsu ku tāsā tā nā mpa hal kutatsu. N taḅa tā urukpā a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku. ²⁶ Nwalu n kakumā mi, n tsu zuwa mu tā n yain evu n ukpā adama a uwaya u mini n adama a aza a magalākā. N yan tā evu n ukpā adama a ama a vā, aza a Yahuda, kpam hal n Awulawa. N tsu yan tā evu n ukpā a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan tā dem evu n ukpā adama a aza ḍa a danai ele Atoni a ḍa, shegai Atoni a ḍa wa. ²⁷ N yan tā manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gbām wa. N tsu ronguso tā n kambulu n kakuli, kpam a'ayin ushani n tsu tsarā ilikulya wa. N soso tā kutanu kpaci mā n aminya a u'uka cika wa. ²⁸ Hal n ara gai, kain dem u tsu woko tā yavu va ḍa n canga tā ucanga u arāji kpaci n tsu ḅalā tā asuvu adama a a'uwa a Atoni. ²⁹ A'ayin a ḍa baci bawu aza roku a'ari n ucira, n tsu woko tā dem bawu ucira. Asuvu a tsu sudugba mu tā a'ayin a ḍa baci n wenei a yinsai uza roku tsarā u yain unyushi.

³⁰ U kaṅā baci n cikpala kaci ka vā, ma yan tā nala adama a ili i'ya i zuwa mu n woko bawu ucira. ³¹ Kashilā ka reve tā kaḅan ka ma yan wa. Aya Kashilā n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza ḍa a ka cikpala hal ubana bawu utyoku. ³² An mārī a Damasuka, uza ḍa wārī gomuna a'ayin a ḍa Arita wa lya tsugono, wārī u ciga tā u kaṅā mu, adama a nala, u zuwa tā aza a uwundya ukyawan a ilyuci yi. ³³ Shegai aje a vā a zuralākpa mu a asuvu a mabana a ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku ḍa n lai a akere a gomuna yi ḍa la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

¹ U kaṅā tā n yain arāḍi, ko an u wokoi ko kalen ma lya pini wa, shegai asākā n yain a ḍa adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu. ² Ayen kupa n a nishi a ḍa a wurai, Kashilā ka wusha tā Katoni ka Kawauwi ka roku a asu u uwunvugusa a zuba u Kashilā a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya i walai, ko kpam kulu ku ne, shegai Kashilā ka reve tā. ³⁻⁴ N doku n dana, n reve tā a bidya tā vuma u na ubana a asu u uwunvugusa a zuba. Shegai ko ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve wa, Kashilā ka ka revei. U pana tā kadyanshi ka roku ka bawu wa fudā wa todugbo, n ili i'ya bawu Kashilā ka asākā uza dana. ⁵ Adama a nala ma yan tā arāḍi adama a vuma na vi, shegai ma yan a ḍa adama a kaci ka vā wa, she ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu mārī n ucira. ⁶ Mārī ma ciga baci n yanka kaci ka vā arāḍi, wa woko mu utengeshi wa, kpaci mārī ma dansa tā ukuna u mayun. Ma yan a ḍa adama a kaci ka vā wa. Ma ciga ama a naḅa mu tsupige tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

⁷ U gan n woko n arāḍi a kaci ka ili i pige i pige i'ya Kashilā ka wenike mu wa. Ḍa gai i zuwai u naḅa mu mḅalā n pana ikyamba yi, tyoku ḍa kawana ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa mu n pana ikyamba, u bishinka mu kpam uyan arāḍi. ⁸ N folo tā Asheku hal kutatsu tsarā u takpa mu ukuna u na vi. ⁹ Shegai u tonuko mu, “Ukuna u shinga u vā u rawa vu tā. A'ayin a ḍa baci bawu wārī n ucira, ucira u vā u tsu shadangu tā ara vunu.” Adama a nala, gogo-na mā tā n mazāngā ma ma yan

† 11:24 A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwā tā kpaci asoje yi a reve tā tyoku ḍa a ka bawan vuma hal u kuwā ko kpam ukpāḍa ukuwā. A bawan yi tā kamankupa n kuci a asākā yi a unā u ukpā shegai wa kuwā wa. * 12:7 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalāpansi.

arađi adama a ɗa bawu maŋi n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara va. ¹⁰ Adama a ɗa wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u ɗa baci ma namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan ta mazanga. Ma namba baci ili adama a ɗa wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi, ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan ta mazanga. A ka zuwusa mu baci n pana ikyamba adama a ɗa Kawauwi ka tsara ukuna u shinga, ma yan ta mazanga. Kpam a'ayin a ɗa baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a ɗa ma tsara ucira cika.

Bulus wa ciga ta aza a Korintiya

¹¹ Tyoku u katengeshi u ɗa ma dansa, shegai eɗa i zuwa mu ma dansa nala. Eɗa i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka va. Ko ma baci ili i roku wa, aza ɗa a danai ele “asuki a pige” a ɗa vi a la mu wa. ¹² A'ayin a ɗa maŋi kabolo n aɗa vi, n rongo ta n ahankuri kpam n yansa ta manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain. ¹³ Adama a nala, i wusha ta ili i'ya a'uwa a Atoni a ɗa a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka va n woko ɗa kalandam wa. Yanka numu ahankuri!

¹⁴ Mpa pini ma fobuso tsara n tuwa n kyawan ɗa ukyawan u tatsu. Shegai hal n ara ma boluko ɗa kalandam wa. Eɗa ma ciga, shegai ikebe i de wa. Mmuku n ɗa n gain a fobo ikebe adama a ubidya araji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya araji a mmuku n le. ¹⁵ Adama a nala, ma ta n mazanga ma ma naka ko ndya wa i va adama a de, hal gbam n kaci ka va dem. Ya jebe uciga u ɗa ya ciga mu vi an u wokoi n la ɗa uciga?

¹⁶ Aza roku a de a wushuku ta an bawu n woko ɗa kalandam. Shegai, hal n gogo-na aly a pini a ka yawunsa yavu ugboji u ɗa n yain n yanka ɗa kaban tsara n wanda ɗa. ¹⁷ Ama ɗa n sukunku ɗa vi, uza roku wa pini uza ɗa ryafa ɗa? ¹⁸ N folo ta Taitu tuwa ara de, kpam n tutsuku yi ta kabolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa ɗa wa. Eɗa dem n kaci ka de i reve ta an mpa n eyi ko ndya wa una u te u ɗa i'ari tsu, kpam uyawunsa u ɗa tsu u te.

¹⁹ Gaawan ya dana ta dana ɗa tsu danai gba nala tsara tsu wenike an tsari ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa ta tyoku ɗa Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashila. Eɗa aje a tsunu a ɗa, kpam ko ndya baci tsa yan, yan ɗa tsa yan i'ya tsara tsu zuwa ɗa i gbama. ²⁰ Kpaci ma pana ta uwonvo u ɗa n tuwa ɗa baci ukyawan, ahali a de a kpaɗa mu uyankpa, kpam adama a nala, ahali a va dem a ka yankpa ɗa wa. Ma pana ta uwonvo u ɗa ma cina ɗa n i nanamgbani, ko n i yanyi malyon ma ili i'ya ama a'ari n i'ya. Ma pana ta uwonvo u ɗa ma cina ɗa n asuvu a shen, ko kpam ya cigaka kaci ka de ko ndya wa. Ma pana ta dem uwonvo u ɗa ma cina ɗa n i tonusuki ama kagbani, ko n i yanyi ndyami. Kotsu kpam gai n cina ɗa n i yanyi arađi, ko ya rongo kabarikete bawu i kana kaci wa. ²¹ Mayun ɗa ma pana uwonvo u ɗa n tuwa baci gaawan Kashila ka va ka gonuko mu ta kenu adama a de. Kpam ma sa ta adama a aza ɗa a'ari a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a asakai ukuna u ashinda u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unaka adooki a ne

¹ Ma tuwa ta ara de utuwa u tatsu. Tagarada u Kashila da, “U kana ta ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u ɗa a kana vuma n u ɗa mayun ɗa.” ² An n doki n tuwai ara de utuwa u ire, n rono ta aza ɗa a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu maŋi evu n aɗa, ma doku ta ma dana u ɗa: A'ayin a ɗa baci n doku n tuwai ara de, ko uza wa la a asuvu a mavura wa. ³ Ma wenike ɗa ta an mayun ɗa Kawauwi ka dansa a una u va. An wa yansa manyan ara de, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wa ta n ucira. ⁴ Mayun ɗa u rongoi bawu ucira a'ayin a ɗa a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashila u ɗa wa rongo. Atsu dem tsa n ucira wa, tyoku ɗa Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene ta an tsa tuwa tsu rongo n ucira u Kashila, tyoku ɗa Kawauwi ka rongo.

⁵ Vecei kaci ka de mai, i kondo kaci ka de i wene ko i'a pini ukani n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve ta an Yesu Kawauwi wari a asuvu a de. I reve baci an Yesu wari

◇ 13:1 U.Ml. 19:15.

a asuvu a de wa, i rukpa de ukondo vi. ⁶ Ma zuwa ta uma i wene an bawu atsu tsu rukpai ukondo vi. ⁷ Tsu yan ta kvasu ubana a asu u Kashila kotsu i yain ili i cingi wa. Yan da tsa yan kvasu nala tsara ama a wene an tsari mai wa, shegai tsara u zuwa da i yain ili i'ya i'ari mai, ko u woko baci yavu atsu tsu rukpa ukondo vi. ⁸ Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya kangu u da wa. ⁹ Ko an u wokoi bawu tsari n ucira, ta ta n mazanga an eda i'ari n ucira. Tsu yan ta kvasu adama a da ya lapula i woko mai. ¹⁰ Koronku da ma koronku da ili i na yi kahu n rawa la. Yan da n yain nala tsara n tuwa baci, ili i'a la i'ya ya zuwa mu n barana da n ucira wa ma dansa baci n ada n ucira u da Asheku a naka mu. U naka mu ucira vi adama a da ma varangu da wa, shegai adama a da ma banga da.

Idyani i makorishi

¹¹ Gogo-na ama a va, ma kotso de ukanikorongi u na vi. N tonuko da ta: Yanyi mazanga! Savadai ahali a de. Kiranai n i'ya n tonuko da. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I rongo kabolo na ndishi n shinga. Pini nala, Kashila ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongo ta n ada.

¹² Damamgbanasai a asuvu a uciga u Atoni. ¹³ Gba Atoni a da a'ari pini na a ka sukunku da ta idyani i le.

¹⁴ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashila, na ndishi n kabolo n Kulu Keri a rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Galatiya a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kabon ka evu n uyamba u Isara'ila, kpam ilyuci i'ya pini ushani a kabon ki. Gba a'uwa a Atoni a da a'ari a kabon ki a da Bulus koronki. Bulus wari u wala ta pini a kabon ki, adama a nala wa ta n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kabon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le ta tsara u wenike le an wari kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le ta an a wauwa le a ure u maci an a'ari n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u da wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le ta an a'ari n ucira u da a ka fuda a ka tono Kashila bawu a damgbarasa le, kpam a cigamgbana.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wari a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuda ta tsa tono Kashila bawu a damgbarasa tsu tsa baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu ta tsu reve tyoku da tsa rongo, shegai upityanangu u da wa zuwa tsu tsu bolomgbono n Kawauwi kpam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)

Kashila ka dangasa ta Bulus woko kasuki (1:11-24)

Bulus shamkpa akani a ne (2:1-21)

Upityanangu u da koshi ure u utsara iwauwi (3:1-4:31)

Adooki a asu u kulu n uciga (5:1-6:10)

Urono u atsuvu u makorishi (6:11-18)

Idyani

¹⁻² Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a da a'ari a kabon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama da a dangasa mu wa, u wuta tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi da u dangasa mu n kaci ka ne. U yan ta nala kabolo n Kashila Tata uza da u yangasa yi a ukpa. Gba ama a tsunu pini na a bolomgbono ta na mpa a asu u usuku idyani i na yi.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga. ⁴ Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku da Kashila Tata u tsunu u fobusoi, tsara u wutukpa tsu a likimba u tsicingi u na a asu u da tsari gogo-na. ⁵ Da i zuwai gba tsupige tsu Kashila tsa, gba a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

⁶ N yan ta majiyan cika an i lazai i kpatalakai Kashila kucina. U dangasa da ta adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono de akani a roku kau. ⁷ Mayun da akani a roku a'la la wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a da pini a ka damgbarasa da. A ka ciga ta a savada Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku de kau. ⁸ Asaka Kashila ka yanka uza da baci dem wa yan kuɓari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwa ara de una u cingi! Asaka Kashila ka yain nala, ko atsu n kaci ka tsunu ka baci tsari n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwai n akani a roku kau. ⁹ N dana ta u da, kpam ma doku ta ma dana: Uza roku u yan baci kuɓari ku kadyanshi ka Kashila kau n ka i gitai i wushai, asaka una u cingi u Kashila u rukpa a kaci ka vuma u nala vi.

¹⁰ Ama da ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashila ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama da ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mari ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashilā ka isqi Bulus

¹¹ Ama a va, ma ciga ta i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari ki ka ama a yain ka wa. ¹² N tsa ka a asu u uza wa. Uza wa la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi da u wenishike mu uwenishike u na vi.

¹³ I reve ta tyoku da mari n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa ta Atoni a Kashilā a panai ikyamba, kpam ma ciga n wacinsa le. ¹⁴ Aza a Yahuda a da pini aza da tsari usaun u te, shegai n la ta aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mari n matsa ta uciga n yain nala.

¹⁵ Shegai tun kahu a matsa mu, Kashilā ka dangasa mu ta. U yan ta nala adama a tsishinga tsu ne. ¹⁶ Aku a'ayin a tuwai a da u wenike mu Maku ma ne, tsara n yain kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u naka mu adooki wa. ¹⁷ N bana a Urishelima n cina aza da a gitai a woko asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ve de. Aku n gonoi a Damasuka.

¹⁸ An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsara n kondo Bituru, kpam n rongo ta pini a'ayin kupa n a tawun. ¹⁹ N wene ta dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a da a buwai vi wa. ²⁰ N tsina ta a kapala ka Kashilā, kaban ka mu wa.

²¹ An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a ubongu u Suriya n ubongu u Kilikiya dem. ²² A'ayin a nala yi, Atoni a kaban ka Yahuda kotsu a reve mu wa. ²³ Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka va ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, "Vuma da wari wa yansa tsu mavura da gai na vi, kpam wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi." ²⁴ Aku a cikpalai Kashilā adama a va.

2

Asuki a wushai Bulus

¹ An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Baranaba n Taitu a tono mu ta. ² N yan ta nala kpaci Kashilā ka wenike mu ta kuwene, u tonuko mu n gono de. Mpa de, n dansa ta n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga ta n zuwa le a reve akani a da mari utonusuko Awulawa. Ma ciga ta a kondo manyan ma va ko ma dere. Ma baci dere wa, manyan ma va ma woko ta ma gbani. ³ Kpam an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku ta. A matsa gbam Taitu uza da soku mu vi u ba u kida kacombi wa, ko an u wokoi Kawulawa ka.*

⁴ Atoni a kaban a roku a uwa ta a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuwa ta tyoku u aza a kakyawunsa tsara a reve utsara u kaci u da Yesu Kawauwi u naka tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa ta tsu dansa ukuna u ukida u kacombi. ⁵ Shegai tsu 'yuwain, tsu panaka le wa, ko kenu. Tsa ciga ta ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongo n ada.

⁶ (Aza da ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ari, ili i te i'ya ara va, kpaci Kashilā ka n kudyangi wa.) Adama a nala a fuda a savaɗa Kadyanshi ka Shinga ka n yain kuɓari wa. ⁷ A wene ta Kashilā ka naka mu ta manyan ma uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku da u nakai Bituru manyan a asu u aza a Yahuda. ⁸ Kashilā ka naka ta Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u naka mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

⁹ Yakubu, n Bituru, † n Yahaya† (aza da ama a revei a'ari n kalen cika) a wene ta Kashilā ka naka mu ta kune ku pige ku nala ki, kpam a wushai Baranaba na mpa tyoku u ayain a manyan kabolo n ele. A gbamatangu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan kuɓari a asu u Awulawa, nala kpam ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda. ¹⁰ Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu ciba n aza a unambi, kpam ili i'ya mari n matsai uyansa i'ya la vi!

* ^{2:3} Taitu Kawulawa ka, kpam a tsu kida uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kida ta acombi. Adama a nala, ili i majiyan i'ya an bawu asuki a danai u kana ta a kida Taitu kacombi. † ^{2:9} Pini a makpanda ma na mi, Bulus yanka ta kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: "Wata, Kefa."

Bulus bongoi Bituru

¹¹ Kain ka te, an Bituru tuwai a Antakiya, n bongoi yi ta a kapala ka Atoni kpaci u yansa ta ili i'ya bawu i gain. ¹² Ili i'ya i gitai i'ya na: An u gitai u rawai, u lyasa ta kabolo n Awulawa a da a'ari Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a da a'ari aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpam ilikulya kabolo n ele wa, kpaci wa pana ta uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne. ¹³ Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaban, hal gbam n Baranaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

¹⁴ An n wenei a ka tono kpam ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gba. N danai, "Bituru, avu uza u Yahuda u da, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, nida va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?"

¹⁵ "Mpa n avu aza a Yahuda a da a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa. ¹⁶ Shegai gba n nala, tsu reve ta tsu woko ta dere a kapala ka Kashila a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku ta n Yesu Kawauwi, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

¹⁷ "Aza roku a bidya baci atsu aza a unyushi u cingi a da adama a da tsu pityanangi n Kawauwi tsara u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashila, nala u wenike an Kawauwi ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku da? A'a, nala wari wa! ¹⁸ Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka ta Kashila mayun. ¹⁹ N tono ta Mele kpam a asu u utono Mele vi u da n kuwai, kpam nala zuwa mu ta n rongo n Kashila. ²⁰ A wandamgbana mu ta kabolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mari n uma wa, Kawauwi ka kari n uma a asuvu a va. A'ayin a da mari a ikyamba pini na a likimba n wushuku ta n Maku ma Kashila. U ciga mu ta kpam u nekei kaci ka ne u kuwai tsara n yain uma. ²¹ Ma a asuvu a ama da a 'yuwain ukuna u shinga u Kashila wa. Kashila ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpa u Kawauwi gbani da la vi."

3

Zuwai atakasuvu a de

¹ Eda atengeshi aza a Galatiya! Ya lapanasa da n adabu a ne? N wenike da ta karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwai a mawandambani. ² Ma yan da ta keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele da? A'a, nala wa! Kulu Keri ku cipda da ta adama a da i wushuki n akani a da i panai ukuna u Kawauwi. ³ I'a n ugboji wa da? I'ari i gitai ta urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga ta i koruso n ucira u kaci u de. ⁴ I pana ta ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u da u woko u gbani wa. ⁵ An Kashila ka nakda da Kulu ku ne kpam a'ayin a da u yansai ikunesavu i ne a asuvu a de, u yan nala adama a da ya tono Mele ma Musa da? Nala wa! U yan ta nala adama a da i wushuki n akani a Kawauwi a da i panai.

⁶ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: "Ibirahi pityanangu ta n Magono ma Zuba, adama a nala a da Kashila ka gonuko yi u woko vuma u maci a kukere ku ne." ⁷ Nala u wenike ta mmuku ma Ibirahi n maci alyaza da a pityanangi n Kashila. ⁸ Caupa, Tagarada u Kashila u dana ta, Kashila ka gonuko ta Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashila ka zuwamgbanaka ta Ibirahi caupa, an u danai, "Gba ama a likimba, Kashila ka yanka le ta unu u shinga adama a vunu." ⁹ Nala u wenike ta la vi uza da baci dem wari n upityanangu, wa tsara ta kapashi ka ne a unu u shinga u da a zuwukai Ibirahi adama a upityanangu u ne.

¹⁰ Uza da baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashila, wa wusha ta unu u cingi u Kashila. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci dem bawu wa tono gba ili i'ya i'ari a asuvu a Tagarada u Mele, wa wusha ta unu u cingi

◇ 3:8 Kag. 12:3; Kag. 22:18.

u Kashilā.” ◇ ¹¹ Wa wuyana uwene an uza wā la wa woko dere a kapala ka Kashilā a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Kashilā ka nākā tā uma a asu u uza dā wari n upityanangu.” ¹² Ili i'ā la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Uza dā baci u wushuki n Mele, u kaṅā tā u yansa tyoku dā ma danai.” ◇

¹³ Shegai Kawauwi ka wutukpā tsu tā a asuvu a unā u cingi u dā Mele mi ma yain. An a wandamgbana yi, u wusha tā unā u cingi u dā wari u gain u tuwā ara tsunu. Kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Kashilā ka yanka tā uza dā baci dem a wandamgbana i a maḍanga unā u cingi.” ◇ ¹⁴ Adama a dā Yesu Kawauwi yain nala, Kashilā ka zuwuka tā Awulawa unā u shinga tyoku dā u yankai Ibirahi kazuwamgbani, nala kpam dem atsu Atoni tsu wushai Kulu Keri ka Kashilā ka yain kazuwamgbani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

¹⁵ Ama a vā, asākā n wenike dā tyoku dā tsa rongō: Ama a yan baci kazuwamgbani tyoku dā u gain, uza wā la wa cimbusā ko u savada ka wa. Ili i te i'ya n kazuwamgbani ka Kashilā ka na. ¹⁶ Kashilā ka yan tā kazuwamgbani ka na ki ara Ibirahi n a asu u kumaci ku ne. ◇ U yan ka a asu u amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpam ka Kawauwi. ¹⁷ Ili i'ya ma dansāka i'ya na: Kashilā ka yan tā kazuwamgbani n Ibirahi kpam u zuwamgbana i wa shamkpa ka. An ayen amangatawanishi n kamankupa (430) a wurai, aku u nākai Mele. Mele ma nala mi ma savada kazuwamgbani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa tā kazuwamgbani ka u yain n Ibirahi. ¹⁸ Mele mi ma nākā tsu baci unā u shinga u dā Kashilā ka zuwamgbanaikai Ibirahi, ma wura tā la vi kazuwamgbani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashilā ka zuwuka tā Ibirahi unā u shinga gbani a asu u kazuwamgbani ka u yain.

¹⁹ Ndya i zuwai Kashilā ka yain Mele? U yan tā ma kpaci ama a ka yansa tā unyushi u cingi. U yan tā Mele hal uza dā u danai wa tuwā vi u tuwā. U zuwa tā atsumate a zuba a nākā Musa Mele ma ne, aku Musa nākai aza a Isara'ila. Nala Musa woko i ka'uwi ka mere. ²⁰ Ka'uwi ka mere ki u tsu dansa tā n abon a re gbā, shegai Kashilā aya u yain kazuwamgbani ka nala ki utyoku u ne.

²¹ Kashilā ka kpaḍā la vi ushamkpa kazuwamgbani ka ne an u nākai Mele mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsarā baci uma u dā bawu wari n utyoku a asu u Mele, a'ari a ka woko tā mai n Kashilā a asu u utono Mele mi. ²² Shegai Tagarāda u Kashilā u tonuko tsu tā unyushi u cingi u sira tā ya dem, kpaci u kpaḍā tā utono u Mele. Adama a nala, ure u dā Kashilā ka nākā uza ili i'ya u zuwamgbana i u dā uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.

²³ Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin a dā tsa tsarā upityanangu. ²⁴ Mele mi ma mari uzapige u tsunu, hal utuwā u Kawauwi. Kpam an Kawauwi ki ka tuwā i gonuko tsu tā tsu woko i dere a kapala ka Kashilā an tsu wushuki n eyi. ²⁵ Gogo-na an tsu pityanangi n eyi, Mele ma lya kpam tsugono tsu tsunu wa.

Eḍa mmuku n Kashilā

²⁶ Eḍa mmuku n Kashilā n dā gbā de adama a dā i pityanangi n Yesu Kawauwi. ²⁷ Kpam an a lyubugu dā, dere dā wari yavu Kawauwi ka i ukai tyoku dā i tsu uka aminya. ²⁸ Upityanangu n Yesu Kawauwi u dā u gonukoi ya dem unā u te n utoku u ne: ko avu uza u Yahuda dā baci ko Kawulawa,† kagbashi ko uza dā bawu wari kagbashi, vali ko uka, ya dem unā u te dā n utoku u ne. ²⁹ Adama a nala, avu uza Kawauwi dā baci, gogo-na a kaḅon ka kumaci ka Ibirahi ka wari, kpam a ka nākā vu tā agadu a dā Kashilā ka zuwamgbana i.

4

¹ Ma wenike dā tā iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwā i wa tonon utsari u dā tata u ne u dā wa woko u ne vi wa. Wā tā tyoku u kagbashi ko an u woko i aya n utsari vi gbā. ² Ama dā a ka kirana n eyi n utsari vi alya a ka tonon ili gbā, hal she maku mi ma

◇ 3:10 U.Ml. 27:26. ◇ 3:12 Adkp. 18:5. ◇ 3:13 U.Ml. 21:23. ◇ 3:16 Kag. 12:7; Kag. 13:15; Kag. 24:7.

gbonguro u rawa tyoku da tata vi danai. ³ Nala dem wari n atsu. Tyoku u mmuku u da tsari, kpm ucira kau-kau u likimba u na wa lya ta tsugono a kaci ka tsunu.

⁴ Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashila ka suki Maku ma ne, kpm uka u da u matsa yi. U tonon ta Mele mi, ⁵ tsara u wutukpa tsu a asuvu a Mele mi, kpm tsara tsu woko mmuku n Kashila. ⁶ An u wokoi eda mmuku n Kashila n da, u suku ta Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a de, kpm Kulu ki ku isa, "Tata, Tata u va." ⁷ Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpm wa; maku ma Kashila ma vari, kpm gba ili i'ya wari n i'ya adama a mmuku n ne, i vunu i'ya dem.

Bulus ciga ta aza a Galatiya

⁸ A'ayin a da bawu i revei Kashila, i'ari i woko ta agbashi a ili i ameli, kpm ili i nala yi Kashila ka wa, ko kenu. ⁹ Shegai gogo-na an i revei Kashila, ko kpm u gan ta n dana an Kashila ka reve da. Nida ya doku i gono i woko agbashi a ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'ari n ucira, kpm bawu kalen? ¹⁰ Hal gbam i tsu cibusa ta a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku. ¹¹ N pana ta uwonvo, an a'ayin a da n yain manyan ara de a woko de a gbani. ¹² Ama a va, n folo da ta i rongo n utsara u kaci, tyoku da ma rongo. Kpaci n woko ta tyoku da eda Awulawa i'ari; wata, ma ta n utsara u kaci a Mele.

An n gitai n yanka da kubari, i nusuka mu wa. ¹³ I ciba ta an bawu mari n alafiya a'ayin a da n gitai n tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁴ Ko an u wokoi mabala ma va ma zuwa da ta kadambula, gba n nala i wenike mu magori wa kpm i 'yuwan mu wa. A unu u nala, i ryabusa mu yavu katsumate ka zuba ka Kashila ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi da n kaci ka ne. ¹⁵ Mayun ma fuda ta ma dana, a da baci ya fuda ya fodo a'eshi a de i naka mu i'ari ya fodo ta. Shegai gogo-na nte kpm kayanyan ka i panai adama a va yi? ¹⁶ N gono n woko utokulalu u de da, an n tonuko da ukuna u mayun vi?

¹⁷ Awenishiki a kaban a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u da ya tsara wa. Ciga da a ka ciga tsara a lyai kaci ka de i toni le. Ciga da a ka ciga a peci da na mpa tsara i gonuko ugboji u de ara le. ¹⁸ Gogo-na u lobono ta an ya ciga i yain ili i shinga, kpm u la ta tsulobo an ya yansa nala a'ayin a da bawu mari n ada. ¹⁹ Shegai gba n nala, mmuku n va aza da ma ciga, wa ta yavu mbala ma ilimaci n da ma pana adama a de tyoku u caupa, mbala mi kpm ma lya ta kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a de. ²⁰ A'ari a dana gbam ma pini la n ada gogo-na, tsara mari n dansa n ada ben. Shegai gogo-na n dambula ta adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibirahi

²¹ Aza roku a de hal n ara a ka ciga ta a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai da? ²² Tagarada u Kashila u dana ta, Ibirahi wa ta na mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kpm kagbashi ka wa. ²³ Maku ma kagbashi mi, a matsa yi ta tyoku da a cuwanakai a tsu matsa. Shegai uza da bawu wari kagbashi ki u matsa ta adama a kazuwamgbani ka Kashila ka yain n Ibirahi.

²⁴ Gba ili i na yi ya wenishike ta ili i roku: Aka a re yi a'a ta tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashila n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashila ka nakai Musa a Masasa ma Sinai, kpm ama da a tonoi kazuwamgbani ki a'a ta tyoku u agbashi. Mma da a tsu isa Hajaraf kagbashi ki wa ta tyoku u kazuwamgbani ka nala ki. ²⁵ Aya iryoci i Masasa ma Sinai a Arabi. Kpm gogo-na ilyuci i Urishelima i'a ta tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n da a ka yan a asuvu a Mele. ²⁶ Shegai Saratu, uza da bawu wari kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpm aya mma u tsunu. ²⁷ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne,

"Zangana, avu madari ma uka!

Avu uza da bawu kotsu vu panai mbala ma ilimaci,

gita ishpa vu yain ikeni adama a ipeli.

Kpaci mmuku n madari n la de

mmuku ma uka u da wari n vali kakuma.” ◇

²⁸ Ama a va, eda mmuku n Kashila n da adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku da Ishaku wari. ²⁹ A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza da a matsai tyoku da a cuwanakai, u foroi Ishaku, uza da a matsai adama a Kulu ku Kashila. Nala dem wari gogo-na. ³⁰ Shegai ndya Tagarada u Kashila u danai a ukuna u nala? U dana ta, “Lokoi kagbashi ka kari uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka kari uka vi kotsu u wushi kaƙon ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u da bawu wari kagbashi aya wa wusha a da gba.” ◇ ³¹ Ama a va, atsa mmuku ma uka da bawu wari kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka kari uka wa.

5

Kawauwi ka naka ta utsara u kaci

¹ Tsa ta n utsara u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu ta tsu wokoi yaa. Adama a nala, shamgbai n ucira. Kotsu i savada i woko agbashi a Mele kpam wa.

² Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko da ukuna u na vi: I asaka le baci a kida da acombi, u woko ta la vi Kawauwi ka kpam n kalen ara de wa, ko kenu. ³ N tonuko da ta n ucira, uza da baci dem a kidai kacombi, u kana ta u toni Mele mi gba. ⁴ Kpam vu matsa baci vu zuwa Kashila ka gonuko vu vu woko dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa de la vi kaci ka vunu asu u Kawauwi kpam vu 'yuwan de la vi uwusha tsishinga tsu Kashila. ⁵ Kulu ku zuwa tsu ta tsu reve an mayun da Kashila ka wusha tsu tyoku u aza a maci adama a da tsu wushuki n Kawauwi. ⁶ Avu Katoni ka Yesu Kawauwi ka baci, ko a kida vu kacombi ko bawu a kidai u lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya, upityanangu u de u zuwa da ta ya ciga ama.

⁷ Tyoku da i'ari ya tono Kawauwi wari ta dere, hal ubana a'ayin a da uza roku u zuwa da i kpatalakai ukuna u mayun. ⁸ Kpam mayun da, vuma nala vi uza u Kashila u da wa, uza da dangasa da vi. ⁹ Maku ma yisti† ma zuwa ta iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u kaban ma ratsa ta ma yinsa ama ushani. ¹⁰ Shegai n pityanangu ta n Asheku, ya wushuku n awenishiki a kaban a nala yi wa, shegai ya tono ta ili i'ya n danai. Kashila ka yan ta uza da vurusu da a'ene mavura, ko ya tani baci wari.

¹¹ Ama a va, n lya baci kapala n kubari u kana ta ama a kida acombi, ndya i zuwai aza a Isara'ila a ka zuwusa mu upana u ikyamba maco? A da baci kubari ki ka ma yansa, a una u da ma yan kubari ku ukpa u Kawauwi, mari ma nususura le wa. ¹² A'ari a dana gbam aza da a ka 'yangasasa da atakasuvu a ukuna u ukida u acombi vi, acombi a de a da a kidai wa, a'ari a wutukpusa dem asanda a le.

¹³ Ama a va, Kashila ka isa da ta tsara i woko yaa! Shegai kotsu i asaka utsara u kaci u nala u woko da kabala ka utono uciga u unyushi u cingi u de wa. A una u nala, cigamgbana kpam i gbashika atoku. ¹⁴ Mele mi gba una u te u da n udani u na vi: “Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ◇ ¹⁵ Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukuta atoku, ya wacinsa ta kaci ka de gba.

Kulu ku Kashila n uciga u ili i tsunu

¹⁶ Adama a nala n tonuko da: asakai Kulu ku toni n ada, kotsu i toni maluwa ma ukuna u cingi u de wa. ¹⁷ Kulu ki n uciga u ili i kaci i de atokulalu a da. A tsu rongo ta kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa. ¹⁸ Shegai Kulu ka tono baci n ada, Mele ma lya tsugono a kaci ka de wa.

¹⁹ Ya dem reve ta ili i'ya uciga u unyushi u cingi wari: U tsu zuwa ta tsishankala, u tsu zuwa ta uyansa ili i uwono, u tsu zuwa ta kpam uyawunsa a kaci ka tsishankala. ²⁰ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta dem ugbashika ameli. U tsu zuwa ta tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta dem makovugo. U tsu zuwa ta ama a shilakanasa. U tsu zuwa ta a yamgbana malyon. U tsu zuwa ta uyansa u upan. U tsu zuwa ta uciga u kaci. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta kpam upece a asu u ama. U tsu zuwa ta ama a pecene abolo abolo. ²¹ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta uciga u ili i ama.

◇ 4:27 Isha. 54:1. ◇ 4:30 Kag. 21:10. ◇ 5:14 Adkp. 19:18.

U tsu zuwa *tā* ama kuso hal she ma maka le. U tsu zuwa *tā* ama a bansa a asu u abiki a *ḍa* bawu ama a tsu *kaṅa* kaci ka le. Kpam u tsu zuwa *tā* uyansa ili i cingi i roku icun kau-kau. *Maṛi* n rono *ḍa* *tā* atsuvu caupa, kpam ma doku *tā* ma rono *ḍa* atsuvu: aza *ḍa* a ka yansa ili i na yi a ka wusha *unā* u shinga u tsugono tsu *Kashilā* wa.

²² Shegai Kulu ku *Kashilā* ka tono baci n *atsu*, ku tsu *naḳa* *tā* ilimaci i na: Ku tsu tuko *tā* macigamgbani. Ku tsu tuko *tā* ipeli. Ku tsu tuko *tā* ndishi n shinga. Ku tsu tuko *tā* kpam ahankuri. Kulu ku *Kashilā* ku tsu tuko *tā* maḅangamgbani. Ku tsu tuko *tā* uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa *tā* ama a woko aza *ḍa* a ka wushuku n ele. ²³ Ku tsu zuwa *tā* ama a woko n uvakunku u kaci, n *uḳaṅa* u kaci. Mele *mā* la ma ma danai ili i na yi i *kpāḍa* ulobono wa. ²⁴ Aza *ḍa* a'ari aza a Yesu Kawauwi, a *asaḳa* *ḍe* ure u unyushi u cingi u le n u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi. ²⁵ Adama a *ḍa* Kulu ku *naḳa* tsu uma u savu, *asaḳa* tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain. ²⁶ Kotsu tsu yain *araḍi*, ko tsu ragi atoku, ko kpam tsu yamgbana malyon wa.

6

Bangamgbani

¹ Ama a *va*, uza roku a asuvu a *ḍe* wa yansa baci unyushi u cingi, *eḍa* aza *ḍa* i'ari n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai i yain u *ḍa* ben. Kotsu i kirana, *tsara* *eḍa* dem i cigi i yain icun i ili i cingi i nala yi wa. ² *Bangai* atoku a'ayin a *ḍa* baci a'ari n ucanga u *araji*. I yan baci nala, ya yan *ḍe* la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga *ḍa* i yain. ³ Uza roku wa wundya baci eyi *wari* n kalen kpam nala tani *wari* wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsa. ⁴ *Asaka* ya dem webele nwalu n ne. Dere *ḍa* baci *maṛi* yi, u lapa makamba n manyan ma ne. Shegai kotsu u *ratsanaka* manyan ma ne n ma ama wa. ⁵ U *kaṅa* *tā* ya dem u canga ucanga u ne.

⁶ Uza *ḍa* baci dem wa rotsongusu uwenishike u *Kashilā*, u peci *gba* ili i shinga i'ya *wari* n i'ya n kawenishiki ka ne.

⁷ Kotsu i yinsa kaci ka *ḍe* wa: kotsu i wene yavu ya fuda ya yanka *Kashilā* majari wa. Ama a tsu kapa *tā* ili i'ya a cei. ⁸ Uza *ḍa* baci u cei a asu u uyawunsa u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi *tā* u kuwa. Shegai uza u ce baci *tsara* u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka *naḳa* yi *tā* uma u *ḍa* bawu *wari* n utyoku. ⁹ Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ari i shinga wa, tsa ca *tā* uma u *ḍa* bawu *wari* n utyoku a'ayin a *ḍa* a gain, tsu *asaḳa* baci wa. ¹⁰ Adama a nala, *asaḳa* tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a *ḍa* baci *tsari* n kabala, hal gai aza *ḍa* a'ari atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

¹¹ I wene *tā* idyani i pige i'ya n yain an n koronku *ḍa* n kukere ku *va*.

¹² Aza *ḍa* a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka *maṭsa* *ḍa* i kiḍa acombi. A ka pana *tā* uwonvo u *ḍa* aza a Yahuda a ka zuwa le upana u ikyamba, mawandamgbani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tono. ¹³ Aza *ḍa* a kiḍai acombi yi, ele kaci ka le a tono Mele mi wa, shegai a ciga *tā* a kiḍa *ḍa* acombi *tsara* a yain *araḍi* adama a ili i'ya a *maṭsa* *ḍa* i yain. ¹⁴ Mpa gai, ma ciga n yain *araḍi* a ili i roku wa, she *ukpa* u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a mawandamgbani. Adama a mawandamgbani ma nala mi, n tsu yansa kpam ili tyoku *ḍa* aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpam a reve ko ndya i zuwai n tsu yansa nala wa. ¹⁵ *Wari* n kalen wa ko a kiḍa vu kacombi, ko bawu a kiḍa vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u *Kashilā*. ¹⁶ *Kashilā* ka *naḳa* *tā* ndishi n shinga a asu u aza *ḍa* a tonoi akani a na, kpam wa zuwuka le *tā* *unā* u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a *Kashilā*.

¹⁷ Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i *asaḳa* ko uza u damgbarasa mu n ukuna u nala wa. Alani a *ḍa* *maṛi* n a *ḍa* a ikyamba i *va* a rawa *tā* a wenike an uza u Yesu u *ḍa* *maṛi*.

¹⁸ Ama a *va*, *asaḳa* ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u rongo n *ada* *gba*. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afisu

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a Afisu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wari u rongo ta a Afisu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsara ta ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa ta ama a asaka utsilasa ameli yi. Nala zuwa ta ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura de da Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko ta Atoni a da a'ari a Afisu gba ili i shinga i shinga i'ya a ka tsara adama a da a'ari kabolo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya kpm i la ta i likimba. U tonuko le ta gba Atoni ili i te i'ya a'ari a asuvu a Kawauwi, u dambula gbam ko avu kaletsu ka eni ka vari wa. U wenishike ta tyoku da vali wa rongo n uka u ne. U wenishike ta dem tyoku da mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afisu, nala dem i'ari a asu u Atoni gogo-na. Gba tsunu tsu ta n ili i shinga i shinga i zuba an tsari n Kawauwi. Nala kpm, u gan ta tsu rongo mai tyoku da tagarada u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kawauwi ka tuko ta unu u shinga u kulu (1:3-3:21)

Uma u savu kabolo n Kawauwi (4:1-6:20)

Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari, kpaci Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashila a da a'ari a Afisu alya ma koronku, aza da kain dem Yesu Kawauwi da a'ari a utono.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Unu u shinga a asuvu a Kawauwi

³ Tsu cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu unu u shinga a asu u da u naka tsu gba ukuna u shinga u da u wutai a zuba, tsara u banga uma u tsunu a asuvu a kulu. U yan ta nala an u bolomgbono tsu n Kawauwi. ⁴ Tun kahu Kashila ka yain likimba, u dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Yan da u yain nala tsara tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangasai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. Kpm tsara kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u kana tsu n unyushi wa. ⁵ Kpaci Kashila ka ciga tsu ta tun caupa, u yawunsa ta u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashila ka pana ta kayanyan an u yain nala, kpm nala dem wa ciga u yain i'ya. ⁶ Adama a nala, tsu cikpala yi ta an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani da u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza da wa ciga. ⁷ A asuvu a Kawauwi tsu woko ta faa adama a mpasa ma ukpa u ne, kpm da gai i zuwai tsu tsara ucimbusa u unyushi u cingi vi. Nala Kashila ka wenike tsu an ukuna u shinga u ne wari u pige, ⁸ kpm u wenike tsu ta u da cika. Kpaci Kashila ka ta n kakiri, kpm n ureve u ili, ⁹ u yan ta ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu ta ili i'ya u sokongi i'ya u fobusoi u yain a akere a Kawauwi. ¹⁰ A'ayin a yan baci, afobi a ne

a da u bolomgbono ko ndya wa a zuba n likimba kabolo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

¹¹ Kashila ka dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Tun caupa da u yawunsai u yain nala, da gai u yain i'ya vi, kpam u zuwa ta ko ndya wa i woko tyoku da wa ciga. ¹² U yan ta nala tsara atsu aza a Yahuda aza da tsari aza a kagita ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashila, kpaci wa ta n tsupige. ¹³ Kpam nala dem wari ara de. I pana ta Kadyanshi ka Shinga, kpam Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa da. I wushuku ta n Kawauwi, kpam a bolomgbono da n eyi. Adama a nala, Kashila ka naka da ta Kulu Keri ka u zuwamgbanakai ama a ne. Kulu ka ta yavu kugyan ka ka wenike an eda aza a Kashila a da. ¹⁴ An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, malala ma la wa, tsa reve ta an Kashila ka naka tsu ukuna u shinga u da u zuwamgbanai. Tsu reve ta kpam an Kashila ka naka ama a da a'ari ama a ne utsara u kaci u da u shadangi. Nala wa zuwa ta ama a cikpala Kashila kpaci wa ta n tsupige.

Kvasu ka Bulus

¹⁵ An u wokoi Kashila ka zuwuka tsu una u shinga naha, kvasu ka ma yan ubana ara ne adama a de. Tun a'ayin a da n panai alabari a da i wushuku de n Yesu Asheku, kpam ya ciga ama a Kashila, ¹⁶ tun a'ayin a nala a da mari a ucikpa Kashila adama a de maco. A'ayin a da baci dem ma yan kvasu, n tsu yan ta kvasu adama a de. ¹⁷ Ubana a asu u Tata u tsunu da ma yan kvasu, uza da wari n tsupige tsu pige. Aya Kashila ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi ta u zuwa da i yain n ugboji, kpam u wenike kaci ka ne ara de, tsara i lyai kapala n ureve u ne. ¹⁸ N yan ta dem kvasu u zuwa da i yain n ureve tsara i reve ukuna u shinga u da wari n u da adama a de. Eda pini ufobusi ya vana tsara i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u isa da ta i woko mmuku n ne. N yan ta kpam kvasu tsara i reve tsupige tsu una u shinga u da u yain kazuwamgbani wa naka ama a ne. ¹⁹ N yan ta kpam dem kvasu tsara i reve ucira u ne, u da u lai ko ndya wa, u da u tsu banga tsu atsu aza da tsu wushuki. U da gai ucira u pige u da ²⁰ u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba. ²¹ Kawauwi ka lya ta tsugono tsu ucira kau-kau u da wari pini, ko an u wokoi a'a ta n ucira. Kala ka ne ka la ta gba a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u da na vi gogo-na, kpam wa woko ta mayun a a'ayin a utuwa. ²² Kashila ka naka ta kpam Kawauwi tsugono a kaci ka ili gba, u zuwai kpam u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi. ²³ Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shadangu le n ucira u ne kpam u tsu naka ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsq ta n uma

¹ Caupa i'ari ta yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanaka Kashila, kpam ya yansa unyushi u cingi. ² I tsu rongo ta a uyansa tyoku da ama a likimba a tsu yansa. I panakai Kanangasi,* uza da wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u da wa yan manyan u da, kpam wa tono n aza da a 'yuwain upanaka Kashila. ³ Caupa gba tsunu tsari ta tyoku u le. Gba ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya uyawunsa n maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere da wari Kashila ka yan tsu mavura, tyoku da wa yanka ama da a buwai.

⁴ Shegai asuvayali a Kashila a gbonguro wa wa, kpam wa ciga tsu ta cika. ⁵ U bolomgbono tsu n Kawauwi, kpam u naka tsu uma u savu. U yan ta nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne da koshi Kashila ka wauwa da. ⁶ U 'yangasa tsu ta a asuvu a ukpa kabolo n Kawauwi, kpam u zuwa tsu a zuba tsara tsu rongo n Kawauwi tsu lyai tsugono n eyi. Kashila ka yan ta nala a asu u da u bolomgbono tsu n Yesu Kawauwi. ⁷ A ure u na u da u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsara a asuvu a ayen a da a ka tuwa ama a wene tyoku da ukuna

* 2:2 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

u shinga u ne wari kpam u lai ko ndya wa. ⁸ Adama a ukuna u shinga u ne u da u wenike da koshi, da u wauwa da a asu u da i pityanangi n Kawauwi. U wauwa da adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashila ka ara de, ⁹ adama a ili i'ya i yain da wa. Da gai i zuwai bawu uza wari la uza da wa fuda wa cikpala kaci ka ne ki. ¹⁰ Kashila ka ka yan tsu tyoku da tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashila ka yan tsu ta tsara tsu yain manyan ma shinga. Nala u fobusoi u da tun caupa, tsara tsu rongo nala.

Kawauwi ka ka bolomgbono tsu

¹¹ A matsa da aza a Yahuda wa. E da aza a Yahuda a tsu isa “aza da bawu a kidai acombi.” Aza da a tsu isa da “aza da bawu a kidai acombi” a tsu isa ta kaci ka le “aza da a kidai acombi.” (Ukida u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.) ¹² Cibai, a'ayin a da bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'a aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashila ka yan ta kazuwamgbani n ele, shegai n ada wa. U wushuku ta kpam wa yanka le ili ushani shegai n ada wa. A likimba da ya rongo, shegai i'a n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpam i reve Kashila wa. ¹³ Caupa, i'ari ta a mbari, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Yesu Kawauwi, kpam Kashila ka tuko da evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

¹⁴ Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari ta yavu kasaga. U takpa de tsilala tsu nala tsi, aku u gonukoi gba ama ili i te. ¹⁵ Mele ma aza a Yahuda ma ta n udani ushani u da u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma de a ikengi a asu u ukpa u ne. Yan da u yain nala tsara u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kabolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le. ¹⁶ Uciga u Kawauwi u da tsilala tsa tsari a mere ma abolo a re a na yi tsu cina utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashila. Gba nala vi, Kawauwi ka yan ta i'ya a asu u ukpa u ne a mawandamgbani. ¹⁷ Kawauwi ka tuwa ta a likimba u yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka ku yain kadyanshi ka ndishi n shinga. U yanka da ta eda Awulawa aza da i'ari mbari, n atsu aza a Yahuda aza da tsari evu. ¹⁸ Gogo-na gba tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

¹⁹ Adama a nala, eda Awulawa i'a kpam amoci ko kpam aza da a wutai a mbari wa. Shegai i woko de aza a uyamba u te n ama a Kashila. Gogo-na eda i woko de aza a kuwa ku Kashila. ²⁰ I wokoi abuku a kuma ka a mai, kpam Asuki na nsumate alya cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpam aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi. ²¹ Aya wa bolomgbono gba kuma ki. U zuwa ta ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashila ku uwulukpi. ²² Adama a da a bolomgbono da n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki bolomgbono da wa bolomgbono da n Atoni a da a buwai, tsara i woko kuwa ku nala ki ka Kashila ka rongo n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

¹ Mpa Bulus, ma ta a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n yanka da eda Awulawa. ² I reve ta an Kashila n ukuna u shinga u ne u naka mu manyan ma na mi n yain tsara n banga da. ³ Kashila ka zuwai n revei afobi a ne a da u sokongi. Mari n koronku da ta kenu a kaci ka ukuna u na vi. ⁴ I yan baci kaneshi u ili i'ya n korongi, ya reve ta ili i'ya n revei adama a afobi a na yi a kaci ka Kawauwi. ⁵ Kashila ka wenike afobi a na yi a asu u ama a da a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a da de a asu u Kulu Keri. U wenikei a da a asu u ama a da u dangasai a woko asuki na nsumate n ne. ⁶ Afobi a Kashila a da na: E da Awulawa ya wusha ta unu u shinga u da Kashila ka naka, unu u te tyoku da aza a Yahuda a ka wusha u da. Awulawa n aza a Yahuda a woko de ama a te. E da Awulawa ya wusha ta dem ili i'ya Kashila ka yankai ama a ne kazuwamgbani, kpaci ubolomgboni u da i'ari n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

⁷ Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan kubari. An u wokoi Kashila uza u shinga u da, u naka mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gba Kadyanshi ka Shinga, kpam u

ḡanga mu n yain ili i na yi n ucira u ḡa u naḡa mu. ⁸ Mpa ḡba n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashila, shegai ḡba n nala, Kashila ka naḡa mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka naḡasa. Ili i shinga i na yi i wura ta ama a reve. ⁹ Kpam Kashila uza ḡa u yain ili ḡba, u naḡa mu manyan ma utonusuko ama ḡba ukuna u afobi a ḡa u sokongi a kagita. ¹⁰ U yain ili i na tsara gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku ḡa wari n ugboji a ili i'ya wa yansa ḡba. Kashila ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne. ¹¹ Kashila ka bidiga ta kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpam gogo-na u zuwa ḡe i'ya i gita a ure u ḡa Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain. ¹² Cinda tsu wushuki n eyi, kpam tsu bolomgbonoi n eyi, tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Kashila karara bawu uwonvo. ¹³ Adama a nala, ma folo ḡa i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a ḡe wa. Mavura ma na mi ma tuko ḡa ta tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu ta

¹⁴ Adama a nala, n kudangu ta a kapala ka Tata n yanka ḡa kavasu. ¹⁵ Aya Tata u maci u a'uwa ḡba, ḡba aza ḡa a'ari a zuba n aza ḡa a'ari a likimba dem. ¹⁶ Kashila ka fuda ta ka zuwuka ḡa una u shinga ushani. Ḋa n folo yi tsara Kulu ku ne ku naḡa ḡa ucira, kotsu atakasuvu a ḡe a ḡbama. ¹⁷ Kpam n folo yi tsara Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a ḡe an i pityanangi n eyi. Kavasu ka va ka i rongo uciga u Kashila kpam i cigamgbana. I yan baci nala ya woko ta tyoku u madanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpam tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbami. ¹⁸ Nala ḡa n ama a Kashila ḡba ya reve ucun u uciga u ḡa Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu ta cika, uciga u ḡa u wurai uratsanaka. ¹⁹ Ko an u wokoi uza wa la wa fuda wa reve ḡba tyoku ḡa Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashila ka asaka i reve u ḡa, tsara i woko tyoku ḡa u gain i woko; wata, tyoku ḡa Kashila kari.

²⁰ Kashila ka ta n ucira u ḡa wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal ḡbam n ili i'ya tsu fudai tsu yawunsai. Kpam she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u ḡa wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu. ²¹ Asakai tsu cikpala ni hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpam n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

¹ Ma ta a kuwa ku a'ali adama a ḡa ma ḡbashika Asheku, kpam ma folo ḡa ta i rongo ndishi n ḡa n rotsoi ma aza ḡa Kashila ka isai. ² Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka ḡe, kpam i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpam kotsu i yain upan a'ayin a ḡa baci ama a ka yansa ukuna u ḡbani wa, kpaci ya ciga le ta. ³ Kulu Keri ku gonuko ḡa ḡe ili i te, adama a nala, yanyi ḡba i'ya ya yan i rongo na ndishi n shinga, tsara i rongo pini ili i te. ⁴ Ḋba tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashila ku te ka. Kpam Kashila ka naḡa tsu ta uzuwa u uma u te an u dangasa tsu tsu woko ama a ne. ⁵ Ḋba tsunu Asheku a te a ḡa tsu. Uwenishike u te u ḡa tsu pityanangi n u ḡa. Ulyubuḡu u te u ḡa tsu wushai. ⁶ Ḋba tsunu Kashila ka te ka tsa ḡbashika, kpam aya Tata u tsunu ḡba. Wa lya ta tsugono tsu ko ndya wa. Wa ta ko nte wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu ḡba.

⁷ Kawauwi ka naḡa ta ya dem kune tsara tsu yain manyan ma ne. Yan ḡa u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne. ⁸ Tyoku ḡa Tagarada u Kashila u danai,

“A'ayin a ḡa u banai a zuba u Kashila,
u tono ta n aza a a'uwa a a'ali a ḡa u kanai,
kpam u nakai ama kune icun kau-kau.” ◇

⁹ (Gogo-na ma ciga ta i yawunsa a kaci ka udani, “U banai a zuba u Kashila.” ¹⁰ U bana baci a zuba u Kashila, u kana ta u yain n kalen; wata, caupa, wari u cipai ta a iyamba, a likimba u na. Vuma ḡa cipai a likimba u na vi aya dem uza ḡa yuwei a zuba vi, tsara u gonuko ili i woko tyoku ḡa i gain i woko.) ¹¹ Aya u nakai Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko nsumate, aza roku

kpam a dansa kadyanshi ka Kashila. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpam a woko awenishiki a Atoni. ¹² Yan da u yain nala tsara ama a na yi a fobuso ama a Kashila a gbashika yi, tsara Atoni yi, aza da a'ari ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira. ¹³ Nala gba tsunu tsa bolomgbono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashila n ureve u Maku ma ne, kpam tsa woko ta aza da a gbonguroi. Wata, tsa woko ta ushadangi tyoku u Kawauwi, uza da wari tyoku da u gain u woko.

¹⁴ Tsa woko kpam tyoku u mmuku wa. A ka kpatalasa tsu kabarikete tyoku u kpatu ku abali a ka kpatalasa kabarikete wa. Tsa panaka ama da a ka ciga a yinsa tsu n uwenishike u kaban u gbani wa. ¹⁵ A unu u nala, tsu dansa ukuna u mayun kpam tsu cigamgbana, tsara tsu gbonguro kpam tsu woko unu u te n Kawauwi gba gba, eyi uza da wari Kaci ka Atoni. ¹⁶ Kawauwi ka bolomgbono ta ama gba, tyoku da karuva ka tsu bolomgbono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka banga ta apashi a roku a gbonguro, tsara ikyamba yi gba i woko n alafiya, n ugbonguro, kpam ushadangi n uciga.

Uma u savu

¹⁷ Adama a nala, n tonuko da ta kpam n rono da atsuva a asuvu a kala ka Asheku, asakai uyansa tyoku da Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u da. ¹⁸ Atakasuvu a le a'a ta a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a panaka Kashila wa. Adama a nala a ka tsara uma u da Kashila ka naka wa. ¹⁹ A'ayin a da baci a yain ili i cingi, a tsu pana kpam uwono wa. A neke de kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kpam a ka yansa ta gba icun i tsishankala, kpam a asaka uyansa ili i nala yi wa.

²⁰ Eda tani, an i revei Kawauwi, tyoku da a tonuko da i yansa da la wa. ²¹ N reve ta i pana ta ukuna u ne, kpam i'a ta a asuvu a ne, adama a nala a wenishike da ta ukuna u mayun u Yesu. ²² A wenishike da ta i asaka ili i'ya i'ari i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u de u namgba ta adama a da i cigai uyansa gba icun i ikuna i cingi. ²³ Gogo-na asakai Kashila ka savada uma u de tsara i gita uyawunsa a ure u savu. ²⁴ Asaka Kashila ka gonuko da ama a savu. U yan da ta i woko tyoku u ne, adama a nala u kana ta i woko ama a maci kpam uwulukpi n ukuna u mayun.

²⁵ U kana ta i asaka kaban. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kpaci tsu ta tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te. ²⁶ A'ayin a da baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kiranai, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpa wa. ²⁷ Kotsu i naka Kalapansif kabala u lyai kaci ka de wa. ²⁸ Uza da baci wari kaboki, kotsu u doku u boko wa. A unu u nala, she u matsa uyan manyan, tsara u tsara ili i'ya wa naka aza a unambi.

²⁹ Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shegai i dansa ikuna i shinga i'ya ya banga ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbatangu aza da a ka panaka da vi tsara i yan le n kalen. ³⁰ Kpam kotsu i zuwa Kulu Keri unamgbukatsuma wa, kpaci ka ta tyoku u kugyan ka ku wenikei eda ama a ne a da. Kashila ka naka ta Kulu, tsara u wenike an wa wutukpa da kain ka makorishi ka rawa baci. ³¹ I asaka unamgbi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kpam i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu. ³² A unu u nala, yamgbani ili i shinga, kpam i wenike asuvayali. Cimbusukai aza da a nusuka da, tyoku da Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi u de a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

¹ Adama a nala rongoi tyoku u Kashila, kpaci eda mmuku n ne n da, aza da wa ciga cika. ² I cigi ama maco, tyoku da Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuwai adama a tsunu. U nekei uma u ne tyoku u udarakpa ubana a asu u Kashila, kpam nala vi wa ta tyoku u ili i magulani a asu u Kashila.

³ Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kpam kurura a mere ma de wa. Icu n inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashila wa. ⁴ Kpam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icadi wa, kpam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A unu u nala, she i cikpi Kashila adama a ili i'ya wa yansaka da. ⁵ I reve ta na vi mayun da:

Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko wari n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashila wa. Uza da baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika. ⁶ Kotsu i asaka uza roku u yinsa da u tonusuko da ili i'ya bawu i'ari i mayun wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yan ta upan n ama a da bawu a naka yi karinga, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi. ⁷ Adama a nala, kotsu i bolomgbono n aza da a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

⁸ Caupa, i'ari ta a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Asheku, kpam i uwa de a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a da a'ari aza a katyashi. ⁹ N dana ta nala kpaci katyashi ka tsu zuwa ta ama a yain ili i'ya i'ari i shinga, n i maci, n i mayun. ¹⁰ Adama a nala matsai i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan. ¹¹ Kotsu i bolomgbono a asu u uyan ili i'ya ama a da a'ari a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A unu u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya. ¹² Ili i uwono i'ya gban a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi. ¹³ Shegai a'ayin a da baci katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene ta ili i'ya ili yi i rotsoi. ¹⁴ Kpaci katyashi ka tsu wenike ta ili dem. Da i zuwai a danai, “Eda aza da ya lavuta, 'yangai! 'Yangai a ukpa, kpam Kawauwi ka wakana ta ara de.”

¹⁵ Adama a nala, kiranai n tyoku da ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri. ¹⁶ Yanyi manyan n kabala ka i'ari n ka mai, kpaci ama a ka yansa ta tsicingi a a'ayin a na. ¹⁷ Adama a nala kotsu i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga da i yain. ¹⁸ Kotsu i tamgbalaka n uso mara wa, kpaci nala wa nangasa da ta. A unu u nala, asakai Kulu ku shadangu da n ucira. ¹⁹ Shipai icun i ishpa i Kashila gba, kpam i gbamatangu atoku a de. Shipai ishpa i ucikpala Asheku n atakasuvu a de gba. ²⁰ Cikpai Kashila Tata u tsunu maco a ili gba adama a kala ka Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n a'ali

²¹ Adama a da ya naka Kawauwi karinga, she i gorimuko atoku.

²² Eda aka a iyolo, gorimukoi a'ali a de tyoku da i tsu gorimuko Asheku, ²³ adama a da vali aya kaci ka uka, tyoku da Kawauwi kari Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne. ²⁴ Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem, tyoku da Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.

²⁵ Eda a'ali a da i'ari n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku da Kawauwi ka cigai Atoni hal u kuwai adama a le, ²⁶ tsara u gonuko le uwulukpi, an u za le n mini n udani u ne. ²⁷ U yan ta na vi tsara u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo kpam u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u da bawu wari n kashinda ko utyacira ko kpam icun i unamgba. Pini nala, a ka woko ta uwulukpi kpam bawu unyushi. ²⁸ Nala kpam dem a'ali, u kana ta a cigi aka a le, tyoku da a ka ciga ikyamba i le. Uza da baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa ciga. ²⁹ Uza wa la wa kovo ikyamba i ne wa, shegai u lyatangu i'ya u kirana kpam n i'ya. Kpam ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi, ³⁰ kpaci atsa apashi a ikyamba i ne. ³¹ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, “Vali u asaka tata na mma u ne u padara n uka u ne, ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te.” ³² Ukuna u mayun u da pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi ka Kawauwi n Atoni ka ma yan. ³³ Shegai mayun da ara de dem: vali dem u kana ta u cigi uka u ne tyoku da wa ciga kaci ka ne, uka kpam u kana ta u gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

¹ Eda mmuku, gorimukoi isheku i de kpaci eda aza a Asheku a da, kpam ili i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi. ² Mele ma kagita ma mari a asuvu a Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwamgbani ka ka danai, “Naka tata na mma u vunu tsupige.” ³ Kpam kazuwamgbani

◇ 5:31 Kag. 2:24.

ka na: “Vu *naka* baci tata *na* mma u vunu tsupige, ili dem ya wala vu *ta* derere, kpam ya *barakpa* *ta* a likimba u na.”

⁴ Isheku, kotsu i zuwa mmuku n de n yain upan wa. A unā u nala, kiranai n ele, *naka* le adooki kpam i wenishike le a ure u da Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

⁵ Edā agbashi, gorimukoi azakuwa a de a dā a'ari pini naha a likimba. Pana le uwonvo i *naka* le karinga i gbashika le kpam mayun tyoku da ya gbashika Kawauwi. ⁶ Matsai manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsarā i zuwa azakuwa a de a pana kayanyan a'ayin a da a ka wundya dā koshi wa. Shegai i yain i'ya i lai la, i yain manyan ma de n atakasuvu a de gbā, tyoku da Kashilā ka ciga, kpaci edā agbashi a Kawauwi a da i'ari. ⁷ Yanyi manyan ma de n mazanga, yavu Asheku a da ya yanka, shegai ama koshi wa. ⁸ Cibai, Asheku a ka tsupa *ta* manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi.

⁹ Edā azakuwa, kiranai n agbashi a de dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya zuwa le a pana uwonvo wa. Cibai, azakuwa n agbashi gbā a'a *ta* n Uzakuwa u te a zuba, kpam u tsu yanka *ta* ya dem unā u te.

Icanga i kuvon i Kashilā

¹⁰ Akani a vā a makorishi a da na: gbamai n ucira u Asheku u da wari n ugbonguro cika kain dem, kpaci i'a *ta* kabolo n eyi. ¹¹ Kasoje ka tsu fobuso *ta* icanga i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u *kanā* *ta* i fobuso gbā ili i'ya Kashilā ka *naka* dā, tsarā a'ayin a da baci Kalapansi ka ciga ka lapansa dā, kotsu i fuda i shamgba n ucira a uwandasa u ne. ¹² Kuvon ku tsunu n ama icun i tsunu da wa, shegai n ityoni i cingi i'ya nā ngonon le n ucira kau-kau u likimba u karimbi u na, kpam tsa yan *ta* kuvon n ucira u cingi u da wari a kalishi. ¹³ Adama a nala, ukai gbā icanga i kuvon i'ya Kashilā ka *naka* dā. Tsarā i suma a kain ka cingi wa. Ya yan *ta* kuvon hal ubana a makorishi, kpam i rongo kushani n ucira. ¹⁴ Adama a nala, fobusoi kaci ka de! I dansa ukuna u mayun maco. Wā *ta* tyoku u kagbawatsu ka cuku ka vuma sirai a cuku, tsarā u fobuso kaci ka ne u yain manyan. Yanyi ili i'ya i'ari derere, kpaci uyan ili i'ari derere i'a *ta* tyoku u matogo ma urim ma ma kangu i'ya ya sawa dā. ¹⁵ Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga ka ka tsu *naka* ndishi n shinga. Kpam ka woko *ta* tyoku u akpata a a'ene a de, kpam ya woko *ta* ufobusi mai. ¹⁶ Ili i roku i'ya kpam na: lyayi kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u de wa woko *ta* tyoku u maraga ma ukangusu aya a akina a da uza u cingi vi wa takusu utuwa ara de. ¹⁷ I reve baci bawu malala an Kashilā ka wauwa dā, wā *ta* tyoku u makun ma kuvon ma ma tsu kangu kaci ka de. Kpam i fobuso i yain manyan n Kadyanshi ka Kashilā. Wā *ta* tyoku u burundu u da Kulu Keri ku *naka* dā. ¹⁸ A'ayin a da baci i yain ili i na yi, yanyi kvasu i foli Kashilā ka banga dā a ili dem maco tyoku da Kulu Keri ku tonoi n adā. Kpam ya yan baci kvasu ki, i rongo ufobusi. Rongoi uyansa kvasu maco adama a ama a Kashilā.

¹⁹ Yanka numu dem kvasu, tsarā Kashilā ka *naka* mu idani i maci i'ya ma dana n gita baci kadyanshi, tsarā n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama akani a da Kashilā ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga. ²⁰ Yesu Kawauwi u dangasa mu *ta* n woko kasuki ka ne, n yain ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku a'ali da gai la vi. Yanyi kvasu tsarā a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku da u gain.

Idyani i makorishi

²¹⁻²² Ma ciga *ta* i reve tyoku da tsari n ili i'ya tsa yansa. Da i zuwai ma suku Tikiku ara de. Utoku u tsunu u da uza da tsa ciga, kpam dem u gbashika *ta* Asheku mai. Wa tonuko dā *ta* ili i'ya ya gitasa n atsu, kpam wa gbamatangusu dā *ta* atakasuvu.

²³ N yan *ta* kvasu tsarā Kashilā Tata n Asheku Yesu Kawauwi u *naka* dā ndishi n shinga, n uciga, kpam u *naka* Katoni dem upityanangu! ²⁴ Asaka Kashilā ka wenike tsishinga tsu

ne a asu u aza da gba a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u da bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wari an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a da a'ari a Filibi. U korongu ta u da tsara u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wari a kuwa ku a'ali ki, kpm u wenishike le tyoku da a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta a yain mazanga ko a'a baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta kpm u gan ta a yain manyan kabolo mai.

A'ayin a da baci dem Atoni a ka yan kaneshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta majiyan cika kpaci wa ta ushadangi n mazanga kpm a kuwa ku a'ali ka u korongi u da. Ucira u da u zuwai u da nala u da ucira u ureve u Kawauwi kpm n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa ta a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku da u rongoi n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-11)

Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)

Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)

Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)

Uwoko uza u maci a asu u Kashila (3:1-4:9)

Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)

Idyani i makorishi (4:21-23)

¹ Mpa Bulus, kpm Timoti da pini na kabolo na mpa. Atsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a da tsari.

Nkoshi n abangi a kuwa ku Atoni n gba Atoni a aza a Filibi aza da Kashila ka dangasai alya ma koronku.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

³ N tsu cikpa ta Kashila ka va a'ayin a da baci n cibai n ada. ⁴ Kain dem n tsu shadangu ta n mazanga ma yanka da baci kvasu, ⁵ kpaci i woko de atoku a manyan a va a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga a kaci ka Kawauwi. I gita ta uyan nala tun a'ayin a da i gitai i panai alabari yi, kpm ya lya kapala n uyan nala hal n gogo-na. ⁶ Kashila ka ka gitai manyan ma shinga ma na mi ara de, kpm n reve ta wa asaka ma wa, she a'ayin a da u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

⁷ Dere da n pana nala a kaci ka de. Ma ciga da wa wa a asuvu a katakasuvu ka va kpaci tsa yamgbana ta ukuna u shinga u Kashila. Tsu yan ta nala a'ayin a da mari a kuwa ku a'ali n a'ayin a da a asaka mu an n matsai n yain Kadyanshi ka Shinga. ⁸ Kashila ka reve ta tyoku da ma ciga da n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta kpm tyoku da ma ciga n rongo n ada.

⁹ Kvasu ka va ka macigambani ma ya cigamgbana vi ma yain ushani hal gbam ma lai tyoku da ma ciga ma yain. Ma yan ta kpm kvasu adama a da ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka de. ¹⁰ Yan da n yain kvasu ki naha kpaci ma ciga ta i reve ili i'ya i'ari i mayun kpm n kalen, tsara i rongo n uma u uwulukpi kpm bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono. ¹¹ Pini nala, da uma u de wa shadangu n ilimaci i ndanga n da ma zuwai uyan ili i'ya Kashila ka wushuki a yain, kpm ya tuko ta tsupige n icikpali a asu u Kashila. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u de.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

¹² Ama a va, ma ciga ta i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa ta Kadyanshi ka Shinga ka lyai kelime. ¹³ Ya dem reve ta an a sira mu n ikani adama a da ma gbashika Kawauwi. Kpam ko asoje a da a ka wundya kuwa ku magono a reve ta an n gbashikai Kawauwi. ¹⁴ Adama a usira u va a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsara ta ugbamatangu, kpam gogo-na a gita de utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

¹⁵⁻¹⁶ Aza roku a da pini adama a da a ka ciga mu da a ka yansa kubari, kpam a ka ciga a yain ukuna u da wari dere. Ama a na yi a ka yansa ta kubari an a revei Asheku a da a tuko mu pini na vi tsara n modono n dana ili i'ya i'ari dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpam mayun da wari aza roku a da pini aza da a ka yansa kubari n malyon n tsilala. ¹⁷ Ama a nala yi a'a n uyawunsa u maci a kaci ka kubari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u da a ka yansa u da, mayun da le wa. Ciga da a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an mari a kuwa ku a'ali.

¹⁸ Shegai ko an uyawunsa u le wari mai ko bawu wari mai, cinda a ka yansa kubari ku Kawauwi, ma yan ta mazanga kpam ma lya ta kelime n uyan mazanga. ¹⁹ Kpaci n reve ta kavasu ka de n ubanga u da wa wutusa a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le ta a wauwa mu.

²⁰ N matsa de n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpam ma ciga ta n rongo pini n ucira ubana tsara uma u va u rongo a unakasa Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

²¹ Ma baci n uma, adama a Kawauwi a da, shegai n kuwa baci wa laka mu ta kalen. ²² N lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuda ta ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma dangasa wa. ²³ Uyawunsa vi u wuyana ta. Roku she n wene yavu wa laka mu ta n rongo n uma, roku kpam yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu ta cika. ²⁴ Shegai n reve ta u la ta kalen ara de n rongo n uma a ikyamba.

²⁵ Adama a da i buwa mu uciga vi, n reve ta ma rongo n uma tsara i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u de, pini nala, da ya pana kayanyan ka upityanangu vi. ²⁶ Kpam n doku baci n tuwa da ukondo, ya tsara ta ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a va.

²⁷ Shegai ko ndya baci i gitai, i rongo uma u da wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuwa da uwene, ko kpam n panai alabari a de koshi, ma reve ta an i shamgbai n ucira kpam i matsai tsara i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki. ²⁸ Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a de wa. Nala wa woko ta iryoci ara le an Kashila n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa da. ²⁹ Adama a Yesu Kawauwi, Kashila ka naka da ta ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U naka da kpam ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne. ³⁰ I reve ta tyoku da n panai ikyamba, kpam gogo-na i pana ta a da hal n ara nala wari. Eda dem nala ya pana ikyamba yi.

2

Tyoku da va woko tyoku u Yesu

¹ I'a n ugbamatangu u asuvu an i bolomgbonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a de a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa da ya rongo kabolo? Ya pana iyali i atoku kpam ya tono n ele ben? ² An u wokoi n revei nala wari, ma ciga ta i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya na: I panamgbana n atoku a de. I cigi atoku a de. I yansa manyan kabolo n uyawunsa u te kpam i yansa ili i te.

³ Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpam kotsu i yain ili adama a aradi wa. Shegai a'ayin a da baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka de kenu, i yawunsa uza roku u da pini uza da u la da. ⁴ Kotsu i rongo ucibusa ukuna u da u birika da koshi wa, shegai i yain dem n i cibusi a kaci ka ukuna u aza roku.

⁵ A asuvu a uma u de, i yain n i cibusi tyoku da Yesu Kawauwi u tsu cibusa n u yansi.

⁶ Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashila, shegai kain ka la ka u danai asaka u pana kayanyan tyoku da Kashila ka pana wa.

⁷ Shegai u gonuko ta kaci ka ne kenu, u wokoi yavu kagbashi. A matsa yi ta yavu vuma.

⁸ Kpam u rongoi tyoku da vu revei vuma wari.

U panaka ta Kashila, u gonukoi kpam kaci ka ne kenukulu, hal u rawai u kuwa a zuba u mawandamgbani.

⁹ Adama a nala Kashila ka radagba yi ta a zuba gba gba, hal u neke yi kala ka ka lai gba a'ala.

¹⁰ Adama a nala, ya dem wa kudangu ta u lyai kayala u pana baci kala ka Yesu.

Gba aza da a'ari a zuba n likimba a ka yan ta nala. ◇

¹¹ Nala dem ko una u eni wa wa dana ta Yesu Kawauwi Asheku a da, kpam nala wa naka ta Kashila Tata tsupige.

Ladai tyoku u atala

¹² Aje a va, a'ayin a da mari n ada, kain dem i tsu panaka ta Kashila. Gogo-na an u wokoi bawu mari kpam kabolo n ada, i panaka yi hal gbam u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa da, kpam i yain nala n unaka karinga n upana u uwonvo. ¹³ Kashila ka yan ta manyan a asuvu a de, wa zuwusa da ya ciga i panaka yi, kpam wa nakasa da ucira u da ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.

¹⁴ A'ayin a da baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kananamgbani ko tsali wa. ¹⁵ Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan ta i rongo uwulukpi, uma u da bawu wari n unyushi tyoku u mmuku n Kashila a asuvu a likimba u karimbi u da u shadangi n ama a cingi kpam kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. Asaka uma u de u ladi tyoku u atala a kapala ka ama a na yi. ¹⁶ Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsara Kawauwi ka gono baci, n tsara ucira u da ma dana n kpada ulya kalambale ki wa, kpam manyan ma va ma woko ma gbani wa. ¹⁷ Upityanangu u de a asu u Asheku, n tyoku da ya gbashika yi, u woko ta yavu udarakpa ubana ara ne. Wa woko ta yavu a doku a wotsongu mpasa n va a asuvu a udarakpa u de vi. Nala baci, ma pana ta kayanyan, kpam ma bolomgbano ta kaci ka va n ada tsu pana kayanyan. ¹⁸ Yanyi mazanga adama a nala yi, kpam tsu panai kayanyan kabolo.

Bulus suki kabangi

¹⁹ Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa ta n sukunku da Timoti gogo-na na. A'ayin a da baci u gonoi ara va, ma pana ta kayanyan n pana baci alabari a de. ²⁰ Ma n uza tyoku u ne wa, u la ta ya dem pini na upana iyali i de. ²¹ Dana da n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u da wa ciga u da wa yawunsa, shegai a ka cibusa ukuna u da Yesu Kawauwi wa ciga wa. ²² I reve ta tyoku da Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U banga mu ta a asu u uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³ A'ayin a da baci n tuwai n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi ta ara de. ²⁴ N zuwa ta uma Asheku a ka asaka mu ta n tuwa ara de na n a'ayin kenu.

²⁵ I suku ta Abafuradita tsara u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u va da asuvu a Kawauwi, u yan ta manyan kabolo na mpa kpam tsu modonoi yavu asoje. Gogo-na n wene ta wa laka ta tsulobo n asaka yi u gono ara de. ²⁶ Kpam adama a da u matsai wa ciga u tuwa ara de da. U dambula ta cika kpaci i reve ta an bawu wari n alafiya. ²⁷ Mayun da bawu wari n alafiya. Wari u yan ta gbam evu n ukpa, shegai Kashila ka pana ta iyali i ne u wuwai uma u ne. U bishinka mu dem kushen adama a unamgbukatsuma. ²⁸ Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku da n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka ta upana

kayanyan, kpam kadambula ka va ka jebe ta. ²⁹ Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain mazanga cika. U gan ta i naka icun i ama a nala yi tsupige. ³⁰ Yanka ni nala kpaci wari u yan de evu n ukpa adama a manyan ma Kawauwi. Tuwa da u tuwai tsara u shadangu ubanga u da bawu eda ya fuda ya banga mu.

3

Tyoku da va woko uza maci u mayun

¹ Gogo-na ama a va, yanyi ipeli adama a Asheku. N pana ta kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko da caupa vi. Ya doku ta gbam ya kirana n ada.

² Kotsu i asaka ama a cingi a naha a yinsa da wa. Alya a'ari n uciga u ukida u acombif kabarikete, a'a ta yavu nshe n da mari n icadi. ³ Atsu tsa ta n ukida u acombif u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashila ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tuwa ta adama a Yesu Kawauwi kpam tsu tsu yan aradi n ukuna u ikyamba wa.

⁴ Gaawan mpa ma fuda ta ma yan aradi n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wa n ukuna u roku u da wa fuda wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi ta a ili i na yi gba. ⁵ Mpa n a'ayin kulla an a matsa mu da a kida mu kacombif. Mpa uza u aza a Isara'ila u da, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike ta an mpa uza u aza a Ibirahi u mayun u da. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishi† ka. ⁶ Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko ta Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fuda wa dana ukuna u dana Mele ma n kodoi ma na wa.

⁷ Caupa, n tsu yawunsa ta yavu ukuna u na wa ta n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u da ma wundya u da adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. ⁸ Ili i'ya gba i lakai n kalen i'ya, n tsu wene ta ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u va, u la ta ko ndya wa kalen, kpam mayun da. Adama a ne n wotsongu de ko ndya wa i va, shegai gba yavu kaviri ka ma asaka ka ma wundya i'ya tsara Kirisiti Kawauwi u woko u va, ⁹ kpam kain dem ma rongo ta kabolo n eyi. Ma pityanangu kpam n ukuna u maci u kaci u va wa, ko ucira u kaci u va adama a upanaka Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsara u wauwa mu. Yan da ma yan nala kpaci ure u Kashila u da u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wa ta a asu u upityanangu. ¹⁰ Ma ciga ta n reve Kawauwi, ma ciga ta kpam n reve ucira u da u 'yangasa yi a ukpa. Ma ciga ta n bolomgbono kaci n eyi, tsara n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga ta kpam n bolomgbono n eyi a asu u ukpa u ne. ¹¹ Adama a nala, ma ta n uzuwa u uma a ka 'yangasa mu ta a ukpa!

Lya kelime n umodono

¹² Kotsu n yan ili i na yi gba wa, kpam kotsu n kotso uwoko ili i'ya i gain n woko wa. Shegai n lya ta kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko. ¹³ Ama a va, dana da n danai n kana de ili gba wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka va n ili i'ya i wurai wa, n modono ta n kana ili i'ya i'ari a kapala. ¹⁴ N lya ta kelime na n yanyi manyan tsara n rawa a makorishi ma a ka naka mu ili i shinga, a'ayin a da Kashila ka isa mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

¹⁵ U gan ta gba aza da a'ari a asuvu a tsunu, aza da a gbonguroi a asuvu a kulu a yawunsa tyoku u na. Kpam ili i roku i'a baci pini i'ya bawu i wushuki n i'ya, Kashila ka zuwa da ta i wene ili i'ya i'ari i mayun. ¹⁶ Ili i'ya gba i lakai kalen i'ya, tsu lyai kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ari i mayun.

¹⁷ Ama a va, tonoi tyoku da mpa ma rongo, kpam i rotsongusu a asu u uwundya ili i'ya aza da a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu naka le. ¹⁸ Nala u gain i rongo, kpaci ama da pini ushani aza da a ka rongo tyoku da a ka wenike ele atokulalu a mawandambani ma Kawauwi a da. Mari n tonuko da de ukuna u na vi, kpam hal n gogo-na kushen ka mari n meshi kpaci ukuna u na vi mayun da. ¹⁹ Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina ta kaci ka le a ukpa u da bawu wari n utyoku. Ili i'ya a ka lyasaka kayala i'ya ili i'ya a ka cigaka ikyamba koshi. A tsu tsara ta tsupige a ili i uwono i'ya a ka yansa. Gba atakasuvu a le a'a ta a ili i likimba u na.

²⁰ Shegai atsu ama a zuba a ɗa, a asu u ɗa Yesu Kawauwi wa rongo. Kpam tsu matsa de uvana ugono u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu. ²¹ Wa bidya ta ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ari n ucira, u gonuko i'ya i woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan ta nala n ucira u ɗa u tsu zuwa ili dem i panaka yi.

4

¹ Ama a va, ma ciga ɗa wa wa, kpam ma ciga ta n wene ɗa. I zuwa mu ta n pana kayanyan kpam eɗa funi ɗa a naka mu. Adama a nala, i shamgba n ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku ɗa uza wa rongo mai

²⁻³ Utoku u va, vu yan ta manyan kabolo na mpa mayun, kpam n folo vu ta vu banga aka a re a ɗa a'ari pini kabolo n avu. N folo ta Afodiya n Sinitiki, aka a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan ta manyan cika kabolo na mpa tsara tsu tonuko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga. A yan ta kpam manyan n Kileme n atoku a manyan a va a roku. Kashila ka korongu ta a'ala a ama a na yi a Tagarada u Aza a Uma.

⁴ Yanyi mazanga kain dem adama a Asheku. Asakai gai n doku n dana, yanyi mazanga!
⁵ I yain ben n atoku a de. I ciba an utuwa u Asheku wari evu.

⁶ Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kvasu i foli ubanga a kaci ka ili dem. Tonukoi Kashila gba ili i'ya bawu i'ari n i'ya, i naka yi ucikpa. ⁷ I yan baci nala, i reve ta an Kashila ka fuda ka zuwa atakasuvu a de a rongo yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kpam ili i'ya katakasuvu ka uza ka reve. Pini nala, Kashila ka kirana ta n atakasuvu n uyawunsa u de kpam i rongo n Kawauwi.

⁸ Ama a va, asaka n koruso n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a de a asu u ili i'ya i'ari i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari uwulukpi n i uciga kpam n i'ya i'ari dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari i shinga cika i'ya i rawai a cikpala. ⁹ Kanai uyansa ili i'ya i rotsongusi ara va, i kana kpam uyansa ili i'ya i panai n dansai. I kana uyansa ili i'ya i wenei n yansai. Uyansa nala wa zuwa ta Kashila ka ndishi n shinga ka rongo n ada.

Bulus cikpa le

¹⁰ Caupa i kirana ta na mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a ɗa pini a ɗa i'ari ya ciga i yanka mu nala, shegai i tsa kabala ka ya banga mu wa. Gogo-na n pana ta kayanyan n Asheku kpaci i gono de ya kirana na mpa. ¹¹ Dana ɗa n danai ili i na yi adama a ɗa n nambai ili wa, n rotsongusu ta n kawunku n ili i'ya mari n i'ya. ¹² N reve ta tyoku ɗa u tsu woko uza u namba baci ili, n reve ta kpam tyoku ɗa u tsu woko uza u tsara baci ili ushani. N reve ta tyoku ɗa uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve ta tyoku ɗa uza wa rongo n upana kayanyan wa baci n ilikulya, n tyoku ɗa wa rongo n mazanga wa baci n kambulu. N reve ta tyoku ɗa uza wa rongo n upana kayanyan wa baci n ili ushani, n tyoku ɗa wa rongo wa baci bawu ili. ¹³ Ma fuda ta ma yan ko ndya wa adama a ucira u ɗa Yesu Kawauwi u naka mu.

¹⁴ Shegai gba n nala, i daraka ta an i wenike mu uciga u de a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u va a na vi. ¹⁵ Kpam eɗa aza a Filibi yi i reve de an eɗa koshi i nakai ikebe tsara i banga mu a'ayin a ɗa n tuko ɗa Kadyanshi ka Shinga kpam dem an n asakai Masidaniya. Atoni a roku a'a la aza ɗa a yain nala wa. ¹⁶ Ko a'ayin a ɗa mari a Tasaloniya, i naka ta ikebe kuten gbam wa.

¹⁷ Dana ɗa n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma de kpaci i wenike mu ta upana u iyali u de. ¹⁸ Gogo-na naha, ma ta n gba ili i'ya ma ciga. I la ta gbam i'ya ma ciga. I suku ta kune cika a akere a Abafuradita, kpam n wusha ta ka. Kune ka ku shinga ku magulani, kpam Kashila ka wusha ta udarakpa vi, u pana ta kpam kayanyan. ¹⁹ Kashila ka va, uza ɗa wa kirana na mpa, wa naka ɗa ta gba ili i'ya ya ciga n utsari u ne. Utsari u ne u ɗa ili i'ya u naka tsu a akere a Yesu Kawauwi. ²⁰ Adama a nala gba, nakai Kashila Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

²¹ Danasai gba Atoni a da a'ari a Filibi. Atoku a da a'ari pini na kabolo na mpa a ka suku ta idyani i le. ²² Gba Atoni a da a buwai a ka sukunku da ta dem idyani. Atoni a da a'ari a kuwa ku tsugono ku Kaisa† a ka sukunku da ta idyani mai mai.

²³ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a de.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Kolosi a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus da gitai kuwa ku Atoni ku na ki wa. U taɓa gbam ukyawan asu vi wa. Reve da u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wutai a Kolosi ka kpam wari kabolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a da a'ari a Kolosi a'ari a gitɔ de utono uwenishike u da bawu u gain. A'ari a ka ciga a bishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpam a ka ciga a lyasaka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku da Bulus koronku le tsara u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga da wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka naka yi ta i'ya. U todugbuso ta a kaci ka tyoku da Kashila n Kawauwi a ka banga Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka naka ta gba ili i'ya vuma wa ciga adama a da wa lyaka Kashila kayala. Tagarada u na u todugbuso ta gba ili i na yi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kavasu ka ucikpa (1:3-8)

Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9-2:19)

Uma u savu n Kawauwi (2:20-4:6)

Idyani i makorishi (4:7-18)

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini na kabolo na mpa, eyi utoku u tsunu u da.

² Atoni a da a'ari a Kolosi a da ma koronku. Atoku a tsunu a da kpam a ka tono ta Kawauwi mai.

Asaka Kashila Tata u tsunu u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kavasu ka ucikpa

³ Tsu tsu yansaka da ta kavasu maco, kpam tsu naka Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa. ⁴ Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana ta a da i pityanangu ta n Yesu Kawauwi kpam tsu pana ta a da ya ciga ta ama a Kashila gba. ⁵ I tsara ta upityanangu n uciga u nala vi adama a uzuwa u uma u de, kpam Kashila ka zuwuka da ta ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u da bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu ta uzuwa u uma u nala vi a'ayin a da i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko da. ⁶ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savaɗa ta uma u de, tun kain ka i panai ka a kagita, da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura de ko nte wa a likimba. Tyoku da ka savaɗai uma u de, nala dem ka savaɗai uma u aza roku.

⁷ Abafara utoku u manyan u tsunu u da, kpam tsa ciga yi ta cika. Aya uza da u tuko da Kadyanshi ka Shinga. U gbashika ta Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u de. ⁸ Aya uza da u tonuko tsu tyoku da Kulu Keri ku naka da uciga u pige u ama.

⁹ Adama a nala tsu tsu rongo da ta uyansaka kavasu. Tsu yan ta nala tun kain ka tsu gitai tsu panai ukuna u de, kpam tsu asaka uyanka da kavasu wa. Tsu folo ta Kashila ka naka da gba ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a de, kpam tsu folo yi ta u naka da ugboji a ukuna u kulu. ¹⁰ Nala baci ya rongo ya naka ta Asheku tsupige maco, kpam wa yan ta mazanga n ada. I rongo umatsasa ilimaci a asu u uyansa ili i shinga, kpam i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro ta kpam i rongo ureve u Kashila.

¹¹ Tsu yan ta dem kavasu Asheku a naka da ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsara i tsara ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Asaka u shadangu da n mazanga. ¹² Tsa

ciga dā tā i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa dā tā i wushi kapashi a ili i'ya i'ari i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne. ¹³ U wusa tsu tā a asu u uza dā wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza dā wa ciga cika. ¹⁴ Kashilā ka tsila tā utsarā u kaci u tsunu nā mpasa n Maku ma ne, nala kpam u cimbusukā tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la tā ko ya wa

¹⁵ Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku dā Kashilā kari derere, ko an u wokoi ama a ka wene Kashilā n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagitā ma Kashilā kpam wā tā n tsugono tsu ili i'ya Kashilā ka yain gbā. ¹⁶ Kpaci Kashilā ka yan tā ili gbā a asu u ne. Kawauwi ka ka yain ili i'ya i'ari a zuba n gbā ili i'ya i'ari a likimba. U yain gbā ili i'ya tsa wene, u yain kpam ili i'ya bawu tsa fudā tsa wene. U yain kpam gbā icun i tsugono nā ngono n ucira kau-kau u dā bawu tsa fudā tsa wene. Mayun dā Maku ma Kashilā ma yain ili dem gbā tsarā ili dem i nākā yi tsupige. ¹⁷ Wā tā pini tun kahu a yain ili gbā, kpam aya uza dā u zuwai ili dem i rongo mai.

¹⁸ Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kpam alya ikyamba i ne. Aya uza dā u gitāi kuwa ku Atoni kpam aya uza u kagitā u dā Kashilā ka 'yangasai a ukpā u gonuko yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem. ¹⁹ Kashilā ka wenei u lobono tā gbā ili i'ya i'ari ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki, ²⁰ kpam Kashilā ka wenei u lobono tā u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasa n Yesu n dā n tukoi ndishi n shinga n Kashilā, an a zuwai mpasa mi n tsalāi a'ayin a dā wari a mawandamgbani.

²¹ Kahu nala vi, i'ari i yan tā mbari n Kashilā. Edā atokulalu a ne a dā i'ari, kpam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma dē ma pecene dā dē n eyi. ²² Shegai gogo-na u gonuko dā dē aje a ne. U yan tā nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza dā u kuwāi a mawandamgbani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko dā dē a kapala ka Kashilā, kpam i woko dē uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kpam ko uza wa takpa dā n unyushi wa a'ayin a dā baci ya tuwā i shamgba a kapala ka ne. ²³ Shegai u kanā tā i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kpam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i asakā uzuwa u uma u dā i wushai a'ayin a dā i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan tā kuḡari ku ne a likimba gbā, kpam mpa Bulus n woko tā kagbashi ka ucangasa akani yi.

Manyan ma Bulus

²⁴ N yan tā mazangā an a zuwai n panai ikyamba adama a dē. Ma pana tā ikyamba i ili i'ya dem i tuwā mu, kpam ko n nala n cina upana u ikyamba u dā Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko tā ili i'ya i bāngai ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni. ²⁵ Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashilā ka zuwa mu tā n tonuko dā tyoku dā kadyanshi ka Kashilā kari mayun. ²⁶ Kashilā ka sokongu tā kadyanshi ki a asu u aza dā a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike dē afofi a ne a asu u ama a ne. ²⁷ Kashilā ka wenike tā akani a ne adama a dā wa ciga tā edā Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ari a sokongi, shegai gogo-na a todugboi vi i'ya na: Kawauwi ka rongo tā a asuvu a dē, kpam adama a nala i reve tā ya dusuku a tsupige tsu ne kaḡolo.

²⁸ Adama a nala a dā tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le tā atsuvu kpam tsu wenishike le tā. Tsu yan tā manyan n gbā ugboji u dā Kashilā ka nākā tsu, kpaci tsa ciga tā aza dā a bolomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku dā a gain a woko a gawunsa baci n Kashilā. ²⁹ N yan tā manyan cika tsarā ili i na yi i gitā, kpam n pityanangu tā n ucira u Kawauwi u dā wa yan manyan a asuvu a vā.

2

¹ Ma ciga tā i reve tyoku dā mari kumodu adama a dē, n adama a Atoni a dā a'ari a Lawudukiya, kpam n Atoni a dā bawu kotsu a gawunsai nā mpa. ² N yan tā nala tsarā n gbamatangu le kpam n bolomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le tā a tsarā ili i shinga ushani i'ya ya tuwā a asu u ureve u ili i usokongi i Kashilā i nala yi gbā. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa. ³ Aya uza dā wa bāngā gbā kuzuwate ku kakiri n ureve u dā bawu

tsa wene vi. ⁴ N tonuko dā tā ili i na yi tsarā ko uza u fudā u yinsā dā n ugboji wa kpmam u nanamgbana n adā wa. ⁵ Ko an u wokoi mā tā mbari n adā, katakasuvu ka vā kā tā ara de. Kpmam mā tā n mazāngā adama a da ya rongo tyoku dā u gain i rongo kpmam adama a da i'ari n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko tā uma u maci

⁶ Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u wokoi Asheku a de, lyayi kelime n utono u ne. ⁷ Zuwai alu a de a asu u ne kpmam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u de wa tsarā kami ka ugbbami, dere tyoku dā a wenishike dā. Kpmam adama a nala dem ya cikpa tā cika.

⁸ Kotsu i asāka ko uza u kṅā dā n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan tā yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma dā koshi. A ucira u likimba u na u dā uwenishike u nala vi u wutai shegai a asu u Kawauwi u dā wa. ⁹ Gbā ili i Kashilā i'ā tā a asuvu a Kawauwi. ¹⁰ I'ā tā kabolo n eyi. Adama a nala, gbā ili i na yi i'ā tā a asuvu a de, kpmam wa lya tā tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gbā.

¹¹ An i tuwai a asu u Kawauwi u kida dā tā acombi a asuvu a kulu, shegai ukida u vuma u dā wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kida tā ahali a unyushi u cingi a de. ¹² An a lyubugu dā, a cidangu dā tā kabolo n Kawauwi. Aku a 'yangasā dā n uma adama a da i'ari n upityanangu a asuvu a ucira u Kashilā, uza dā u 'yangasai Kawauwi a ukpa. ¹³ Akushe a da i'ari adama a da i'ari n unyushi u cingi, kpmam i'ā n utsarā u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a de wa. Shegai Kashilā ka zuwa dā tā i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusuka tsu de unyushi u tsunu gbā.

¹⁴ Unyushi u tsunu u dā pini ushani ukorongi, kpmam ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu tā. Shegai Kashilā ka cimbusā tā i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u dā u zuwai a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi. ¹⁵ A ure u nala vi u dā Kashilā ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kpmam u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁶ Adama a nala, ko uza u tonuko dā baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansāka dā baci an i kpaḍai uyan icun i abiki dem ko kpmam abiki a uwoto u savu wa, ko kpmam ukpaḍa utono mele ma kain ka Ashibi.† ¹⁷ Kpaci ili i nala yi gbā iryoci i ili i maci i'ya ya tuwā ya gitā i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi. ¹⁸ Ama a dā pini ushani aza dā a tsu yan ipeli a dana baci a'ā n ukṅā u kaci, shegai nala a'ari wa. A tsu gbashika tā atsumate a zuba. Kotsu i asāka ama a nala yi a yanka dā kadyanshi ka gbani wa. Icun i ama a nala yi a tsu dana tā gbā ili i'ya a wenei, kpmam atakasuvu a le a dā bawu a'ari uwulukpi a dā a tsu zuwa le tā a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le. ¹⁹ Ama a nala yi a buwa kpmam upadari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci tsā tā upadari kabolo n ikyamba i ne n akawa a ne, kpmam tsa gbonguro tā koshi tsu tsarā baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashilā.

²⁰ I kuwā tā kabolo n Kawauwi, kpmam u wauwa dā tā a ucira kau-kau u likimba u na. Nida ya lya kapala n utono u mele ma likimba na yavu aza a likimba a dā i'ari? ²¹ Mele ma na ma dana tā, “Kotsu i kṅā ili i na wa!” ko kpmam “Kotsu i lyai ili i na wa!” ko gbām “Kotsu i sawa ili i na wa!” ²² Mele ma na mi ma yan tā kadyanshi ka ili i'ya bawu ya bārakpa. A'ayin a dā baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wari n mele ma ama a yain. ²³ A tsu wene tā yavu mele mi mai dā mari, kpaci a tsu zuwa tā ama a matsā a zuwa Kashilā ka pana kayanyan, ko kpmam a wenike uvakunku u kaci u kaban. Nala vi kaban ka, kpmam dem a tsu zuwa tā ama a pana ikyamba a asu u umatsā a zuwa Kashilā ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu bāngā uza dā wa ciga u asāka uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

¹ An u wokoi a 'yangasa da a ukpa kabolo n Kawauwi, u kana ta i zuwa atakasuvu a de a ukuna u zuba, a asu u da Kawauwi kari na ndishi a ulyaki u Kashila. ² Zuwai asuvu a de a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa. ³ Yansai nala an i kuwai a'ayin a da Kawauwi ka kuwai, kpam gogo-na Kawauwi ka fobugo da de uma u mayun u de n Kashila. ⁴ Kawauwi ka uma u mayun u de, kpam an Kashila ka wenike yi a likimba gba, eda dem ya dusuku ta kabolo n eyi a tsupige tsu ne.

⁵ U kana ta i wuna ikuna i likimba i na i'a baci a asuvu a ikyamba i de. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kana ta dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan ta dem i asaka upanasa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsara u ikebe ili i'ya i'ari ili i te n ulyaka ameli kayala. ⁶ Upan u Kashila wa ta a utuwa a asu u icun i ama da a ka yansa ili i nala yi.

⁷ Eda dem i'ari ya yansa ta nala caupa a'ayin a da i'ari aza a likimba. ⁸ Shegai gogo-na u kana ta i asaka uyansa ili i nala yi a asuvu a de. I asaka unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i asaka dem uyansaka atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. Asakai utonusuko ama kadyanshi ka ka bala le. ⁹ Kotsu i yansaka kaci ka de kaban wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kpam n tyoku da i rongoi caupa. ¹⁰ Gogo-na i uka de vuma u savu, kpam uza da u yain vuma u savu u nala vi wa rongo da ta unakasa ureve kpam u gonuko da tyoku da eyi wari. ¹¹ A uma u savu u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u da ko Kawulawa wa. Kpam u dambula ko a kida vu kacombi ko a kida vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci wari, ko a kabon ka kaletsu ka uryagbaji ka wari wa. U dambula ko uza da wa gbasha ko uza da bawu wa gbasha wa. Ili i'ya i'ari n kalen i'ya Kawauwi, kpam wa ta a asuvu a tsunu gba.

¹² Adama a ili i nala yi, kpam n adama a da Kashila ka dangasa da i woko ama a ne kpam u gonuko da uwulukpi, n adama a da wa ciga da, kotsu i yain n asuvayali, n ubanga u atoku. Kpam i vakunku kaci ka de n ahankuri. Ili i na yi i'a ta tyoku u aminya a da i tsu uka. ¹³ Kotsu i pana upan u atoku wa, kpam unyushi wa baci pini, kotsu i cimbusuka atoku. Asheku a cimbusuka da ta, adama a nala, nala dem ya cimbusuka atoku a de. ¹⁴ Kunya ka ku lakai kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u bolomgbono tsu ta gba kpam u zuwa tsu rongo kabolo mai.

¹⁵ Asaka ndishi n shinga n Kawauwi n toni n ada. Yansai nala adama a da i'ari atoku a ikyamba i te kpam Kashila ka isa da i rongo a asuvu a ndishi n shinga. Kpam i cikpa Kashila maco. ¹⁶ Asakai akani a Kawauwi a shamgba a atakasuvu a de ushani kpam a ka zuwa da ta i yain n ugboji. Yankai akani a ne manyan i bangamgbana a asu u uwenishike kaci ka de kpam i naka le adooki. I rongo n ucikpa a asuvu a atakasuvu a de, i rongo n i shipi gba icun i ishipe i shinga ubana a asu u Kashila. ¹⁷ Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana, yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kpam a'ayin a da ya yan ili i nala yi, i cikpi Kashila maco a asu u ne ubana a asu u Kashila Tata.

Tyoku da uza wa rongo a kuwa ku ne

¹⁸ Aka, gorimukoi a'ali a de, kpaci dere da wari ya tono baci Asheku.

¹⁹ A'ali, cigai aka a de kotsu i rongo n ele n asuvu a shen wa.

²⁰ Mmuku, gorimukoi isheku i de a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

²¹ Isheku, kotsu i matsa mmuku n de hal a kpada utsara ugbama u asuvu wa.

²² Agbashi, u kana ta i gorimuko azakuwa a de pini naha a likimba. I matsa i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a da baci i wenei a ka wundya da a da ya yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a de gba maco a'ayin a da baci bawu a ka wundya da. Nala ya naka Asheku tsupige. ²³⁻²⁴ Ya yanka ta Yesu Asheku manyan a'ayin gba. Vuma da ya yanka manyan wa. Asheku a da a ka naka da agadu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama a nala, yanyi manyan n ucira u de gba. ²⁵ Kpam i reve ta i yan baci ili i'ya bawu i gain, a ka tsupa da ta n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashila ka wenike kudyangi a asu u aza da a yain ili i cingi wa.

4

¹ Azakuwa, kiranai n agbashi a ɗe, i bidya le unā u te, an u wokoi i reve t̄a i'ari n Uzakuwa u ɗe a zuba.

Yanyi kvasu

² Rongoi uyansa kvasu n atakasuvu a ɗe ufobusi kpam n ucikpa a atakasuvu a ɗe. ³ Yanyi kpam kvasu adama a tsunu. Yanyi dem kvasu tyoku ɗa Kashilā ka kukpa ure adama a akani a tsunu, tsarā tsu tonuko ama ili i'ya i'ari usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai mari usiri n ikani ɗa la vi. ⁴ Yanyi kvasu tsarā n dansa akani a na yi mai, tyoku ɗa u gain. ⁵ Rongoi n ugboji a'ayin a ɗa baci i'ari kabolo n aza ɗa bawu a'ari Atoni. Yanyi manyan n kabala ka i tsarai mai. ⁶ Kadyanshi ka ɗe ka woko ili i shinga kpam n maluwa ma upana, tyoku u kusan ka kari nā mkpaɗi. Nala wa banga ɗa t̄a i reve tyoku ɗa ya wushunku uza ɗa baci dem u yan ɗa keci.

Idyani i makorishi

⁷ Tikiku wa tonuko ɗa t̄a ukuna u va. Utoku u tsunu u ɗa uza ɗa tsa ciga. Kabangi ka ka maci uza ɗa wa gbashika Asheku kabolo nā mpa. ⁸ N suku yi t̄a a nwalu n na mi tsarā u zuwa ɗa i reve tyoku ɗa tsa yansa kpam u gbamatangu ɗa. ⁹ Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u ɗa kpam utoku u ɗa n lakai uciga. Eyi dem uza u te u ɗa a asuvu a ama a ɗe. A ka tonuko ɗa t̄a gba ili i'ya ya gitasa pini na.

¹⁰ Aristaraku wā t̄a pini na a kuwa ku a'ali kabolo nā mpa. Wa danasa ɗa t̄a, nala dem Marku, uza ɗa akaya a ne a'ari a te n Baranaba. Tsu tonuko ɗa t̄a caupa i ryabusa Marku mai u tuwā baci. ¹¹ Joshuwa* uza ɗa dem a tsu isa Yusutu wa sukunku ɗa t̄a idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a aza a Yahuda aza ɗa tsa yan manyan kabolo. A ka yan t̄a manyan nā mpa adama a tsugono tsu Kashilā kpam alya a vakunku mu asuvu.

¹² Abafara vuma u ilyuci i ɗe ɗa, kpam kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa sukunku ɗa t̄a dem idyani. U tsu yansa ɗa t̄a kvasu kain dem. U folo t̄a Kashilā ka zuwa ɗa i yain ugbami kpam kotsu i asaka upityanangu wa, kotsu i shamgba n ucira tyoku ɗa Kashilā ka ciga. ¹³ Ma dana t̄a u matsa t̄a cika adama a ɗe n adama a Atoni a ɗa a'ari a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.

¹⁴ Kaje ka maci ka tsunu kanaki ka aguma Luka wa sukunku ɗa t̄a dem idyani, nala dem Dima. ¹⁵ Nakangi akani a idyani i tsunu a asu u atoku a ɗa a'ari a Lawudukiya, n uka u ɗa a ka isa Nimfa n gba aza ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku ne.

¹⁶ A'ayin a ɗa baci i kotsi uyan kaneshi u ukanikorongi u na vi, i naka dem Atoni a ɗa a'ari a Lawudukiya tsarā a yain dem kaneshi. Eda dem i yain kaneshi u ukanikorongi u ɗa n koronku le. ¹⁷ Tonukoi Arikibu udyanshi u na, “Matsa vu kotso manyan ma Asheku a naka vu.”

¹⁸ Mpa Bulus uza ɗa u korongi idyani i na yi n kukere ku va.

Cibai n ikani i va.

Asaka ukuna u shinga u Kashilā u toni n ada.

* 4:11 N Tsiyahuda kala ka “Joshuwa” ka “Yesu” n Tsiheline.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongu ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpam u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushiva n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a da pini ushani. Bulus tuwa ta a Tasaloniya u wenishikei ama ukuna u Yesu. U yan ta dem manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe. Atoni a ameli ushani a woko ta Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a da a'ari pini a woko ta dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza da a ka tono n ama a ilyuci yi a gitai malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwa ta u suki kabangi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a da a'ari a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi ta alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi da Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenishike u pige u da wari pini a ukanikorongi u na vi u da a'ayin a da Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gita ta a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gita wa, adama a nala u gan ta tsu rongo mai tyoku da Kashila ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gba ili i na yi Bulus dana ta i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-3)

Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4-3:13)

Uma u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan (4:1-12)

Ili i'ya tsa fuda tsa wene Asheku a gono baci (4:13-5:11)

Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti atsa tsa korongu ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashila Tata u tsunu a da kpam aza a Asheku Yesu Kawauwi aza da a'ari a asu u nala vi. Ma yan ta kavasu na n foli Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de kpam u zuwuka da unu u shinga na ndishi n shinga.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

² Tsu tsu rongo ta ucikpa Kashila adama a de gba. Kpam gba a'ayin a da baci tsa yan kavasu, tsu tsu ciba da ta dem. ³ A'ayin a da baci tsa dansa ukuna u de n Kashila Tata u tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u de, kpam tsu tsu dansa ta manyan ma i tsu yan an ya ciga atoku, tsu tsu dansa ta kpam tyoku da i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a da baci i'ari a asuvu a upana u ikyamba.

⁴ Aje a va, Kashila ka ciga da ta, kpam tsu reve ta u dangasa da ta tsara i woko ama a ne. ⁵ An tsu tonuko da Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u da koshi wa, shegai n ucira u da. Kulu Keri ka ku zuwa da i reve ili i'ya tsu danai vi mayun da. Kpam an tsu rongoi n ada, i wene ta tyoku da tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi. ⁶ Nala dem, i rongo ta tyoku da tsu rongoi n tyoku da Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha ta akani yi kpam Kulu Keri ku zuwa da ta i yain mazanga.

⁷ Nala i wokoi iryoci i ama gba aza da a ka tono Asheku a ubongu u Masidaniya n Akataya. ⁸ Adama a de, kadyanshi ka Asheku ka kyawan de gba ko nte wa a ubongu u na vi, hal gbam kapala n asu u na vi. Upityanangu u de n Kashila a reve ta n u da ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gbam tsu yain kadyanshi a kaci ka nala wa. ⁹ Ama yi n kaci ka le a tsu rongo ta uyan kadyanshi tyoku da i ryabusa tsu. A tsu dansa ta dem tyoku da i kpatalakai ameli kucina, aku ya gbashika Kashila ka mayun n ka uma. ¹⁰ A tsu dansa ta dem tyoku da ya vana Maku ma ne Yesu u tuwa a zuba. Kashila ka 'yangasa ta Yesu a

ukpa, gogo-na kpm Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u ikyamba u upan u ne u da wa tuwa.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

¹ Ama a va, i reve ta gai utuwa u da tsu tuwai tsu kyawan da u gbani u da wa. ² I reve ta an tsari a Filibi kahu tsu tuwa ara de. ³ Nte a zuwa tsu tsu panai ikyamba pini kpm a yanka tsu tsilai. Shegai Kashila ka tsunu ka naka tsu ta ugbami u asuvu u da tsa tonusuko da Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe, ko an u wokoi ama ushani pini a ka kangusu tsu ta. ⁴ Akani a da tsu tuko da, a'ari n kaban wa. Tsu tuko da a da tsara tsu yain ugboji wa. Ryafa da tsa ciga tsu ryafa da wa. Nala wari wa, ko kenu! ⁵ Kashila ka wene tsu ta tsari mai da gai i zuwai u naka tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsara tsu tonusuko aza da a buwai vi. Ili i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashila ka pana kayanyan, kpaci aya uza da u kondoi atakasuvu a tsunu. Tsu tsu zuwuka kadyanshi ka ama atsuvu wa. ⁶ I reve ta mai tsu tsu cikpala da n kaban wa, kpm Kashila n kaci ka ne wa wenishike ta ili i'ya tsu yain adama a kurura a da wa. ⁷ Tsu tsu yan ili adama a da tsa tsara tsupige ara de, ko ara uza wa.

Kpaci atsu asuki a Kawauwi a da, tsa fuda ta tsa yanka ucira u nala manyan tsu zuwa da i naka tsu ili i'ya tsa ciga. ⁸ Shegai tsu yan nala wa, aku tsu vakunki kaci utuwa ara de tyoku da mma u tsu comuko kpm u kirana na mmuku n ne. ⁹ Tsu ciga da ta cika kpm tsu pana ta kayanyan tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, kpm dem tsu pana ta kayanyan tsu banga da a ili dem, kpaci i woko de aza da tsa ciga cika.

¹⁰ Ama a va, i ciba ta tyoku da tsu yain manyan cika an tsari kabolo n ada. Kaara n kayin tsu tsu modono ta tsu tsara ikebe tsara ili i'ya baci dem tsa ciga tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a da tsari pini n tsu yanyi kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. ¹¹ Eda ama a tsunu aza da i wenei ukuna vi n a'eshi a de, nala dem Kashila, atsu ta ta sarara n ukuna u mayun, ko uza wa naka tsu unyushi tyoku da tsu yanka da wa, eda aza da i wushuki n Asheku. ¹² Kpm i reve ta tsu tonon ta n ada mai tyoku da tata u tsu tonon na mmuku n ne. ¹³ Tsu folo da ta, kpm tsu gbamatangu da ta. Tsu zuwa ta ya dem u rongo ure u da wa naka Kashila tsupige, kpaci u isa da ta i uwa a tsugono tsu ne i tsara kabon a tsupige tsu ne.

¹⁴ Kain dem tsu tsu cikpa ta Kashila an i wushuki n akani a da tsu tuko da. I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku da a'ari mayun: Akani a Kashila a da. Kpm akani a nala yi a ka rongo ta uyan manyan ara de aza da i wushuki.

¹⁵ Ama a va, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a de a foro da ta. Nala i wokoi tyoku u Atoni a Kashila a da a'ari a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku ta n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem. ¹⁶ Aza a Yahuda a nala yi a wuna ta ntsumate n le, hal aza roku a le gbam a wunai Yesu Asheku. Gogo-na a zuwa tsu ta tsu panai ikyamba kpm a loko tsu. Ama a nala yi a yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa, kpm a bishinkai gba ama uwusha ukuna u shinga, ¹⁷ kpaci a bishinka tsu ta tsu dansa n Awulawa tsara kotsu a tsara iwauwi wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashila ka tuwai ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku u kyawan le

¹⁸ Ama a va, an a loko tsu ara de, tsu barakpa wa, she na tsu matsai cika tsu gono. Tsu asaka ucibusu n ada wa, ko kenu, kpm tsu ciga ta tsu wene da cika. ¹⁹ Mayun da tsa ciga da uwene. Mpa Bulus, n matsa ta a'ayin ushani tsara n tuwa ara de, shegai Kanangasi* ka kangu mu ta. ²⁰ Ili i'ya i zuwai ma ciga n wene da i'ya, i tuko tsu ta uzuwa u uma, i naka tsu kpm mazanga, kpm eda funi u utsara u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu ta tsu yain mazanga a kapala ka Yesu Asheku a'ayin a da baci u tuwai. ²¹ Eda tsupige tsu tsunu, eda kpm mazanga ma tsunu.

◇ 2:1 Ask. 17:1-10. ◇ 2:2 Ask. 16:19-24. * 2:18 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

3

¹ Adama a nala, an tsu kpaɗai akawunki a upana alabari a de, aku tsu wushuki tsu da atsu tsa shamgba ta a Atina, ² aku tsu suki Timoti ubana ara de. U yan ta manyan n atsu tyoku u kagbashi ka Kashila, kpam u yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tsu suku yi ta tsara u zuwa da i yain ugbami kpam u gbamatangu upityanangu u de. ³ Tsa ciga i dambula adama a upana u ikyamba u da wa tuwusa da wa. I reve ta gai an upana u ikyamba vi wa tuwa, cinda Kashila ka ka dangasa tsu.

⁴ A'ayin a da tsari n ada vi, tsu tsu ronuso da ta atsuvu tsu da upana u ikyamba wa tuwa tsu ta gba tsunu gogo. Kpam i reve ta mai upana u ikyamba u tuwa de. ⁵ N pana ta alabari a upana u ikyamba u de hal n kpaɗai ukawunku n alabari a da n panai, da i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi ta tsara u wene ko upityanangu u de u buwa pini n ugbami. Mari n pana ta uwonvo ma wundya ko Uza u Ukondo u fuda da de, manyan ma tsunu kpam gba ma woko ma gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

⁶ Gogo-na da Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuwa ara tsunu an u wutai ara de. U tuko tsu ta alabari a shinga a ukuna u upityanangu u de n ukuna u uciga u de. U tonuko tsu ta kpam an i'ari tsu a ucibusa n mazanga kpam ya ciga tsu uwene, tyoku da atsu dem tsa ciga da uwene.

⁷ Ama a va, atsu n kaci ka tsunu dem tsa ta n upana u ikyamba kpam a ka yan tsu mavura cika, shegai tsa ta na nvain n katakasuvu an i shamgbai n ucira a upityanangu u de. ⁸ Gogo-na tsu reve ta an i'ari kushani n ucira n Asheku, nala vi u doku ta u gbamatangu tsu. ⁹ Tsu cikpa ta Kashila adama a de cika! Adama a de tsa ta n mazanga ma pige a kapala ka Kashila. ¹⁰ Kaara n kayin tsu tsu yan ta kvasu cika adama a de. Kpam tsu folo ta Kashila ka asaka tsu tsu doku tsu wene da, tsara tsu shadangusu ili i'ya i gusai a asuvu a upityanangu u de.

¹¹ Kvasu ka tsunu ka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku a asaka tsu tsu kondo da. ¹² Tsa ciga ta Asheku a zuwa uciga u de u gbonguro cika hal n i cigamgbani kpam i cigi gba ama, tyoku da dem atsu tsa ciga da cika. ¹³ A'ayin a da baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan ta kvasu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira cika, tsara kain ka ugono ka ne i woko uwulukpi a kapala ka Kashila Tata u tsunu kpam ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashila

¹ A makorishi ama a va, tsa folo da ta adama a kala ka Yesu Asheku i rongo a ure u da Kashila ka pana kayanyan. Tsu wenishike da de nala vi kpam hal n gogo-na nala i'ari uyansa. Tsu gbamatangu da ta i lyai kapala n uyansa nala ² kpaci i ciba ta ili i'ya tsu wenishike da a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

³ Tsa ciga da ta i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsishankala. ⁴ Ya dem u fuda u gubi ikyamba i ne i rongo ure u da wari uwulukpi n u da kpam ama a ka naka karinga. ⁵ Kotsu i woko agbashi a uciga u atakasuvu a de tyoku da Awulawa a tsu yan wa, kpaci a reve Kashila n ire i ne wa.

⁶ Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kpaci Asheku a ka foro ta gba aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono da ta atsuvu caupa. ⁷ Kashila ka isa tsu ta tsu woko uwulukpi, u isa tsu tsara tsu rongo uma u da wari n ashinda wa. ⁸ Gba uza da baci u kpaɗai utono ukuna u na vi, ukuna u vuma da u kpaɗai unaka karinga wa, shegai Kashila ka wari u'yuwan, uza da u naka da Kulu Keri ku ne.

⁹ Kashila n kaci ka ne u wenishike da ta i cigi atoku a de, adama a nala ili i'a la ya zuwa mu n koronku da ukuna u uciga u Atoni u da ya wenike asu u ama a Kashila wa. ¹⁰ Mayun da, ko gogo-na i'a ta n uciga ushani ubana a asu u Atoni a da a'ari a uyamba u Masidaniya. Ama a va, ko an u wokoi nala, tsu folo da ta i doku i cigi le cika.

¹¹ Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u de shiriri, yawunsai a ukuna u manyan ma de koshi, kpam i yain manyan n akere a de, tyoku da tsu tonuko da caupa. ¹² Adama a nala, ama da bawu a'ari Atoni a ka naka da ta karinga adama a uma u da ya rongo, kpam ya zuwa ucira u de a asu u ama a naka da ikebe wa.

Tyoku da Asheku a ka gono

¹³ Ama a va, ma ciga ta i reve ili i'ya ya gita n Atoni a da a kuwai. Kotsu i shadangu n unamgbukatsuma adama a le tyoku u ama da bawu a'ari n uzuwa u uma wa. ¹⁴ Tsu wushuku ta Yesu kuwa ta kpam u 'yangai n uma. Kpam dem tsu wushuku ta Kashila ka gonuko baci Yesu, wa gonuko yi ta kabolo n ama da a pityanangi n eyi kahu a kuwa.

¹⁵ Yesu Asheku u tonuko tsu ta u gono baci, atsu aza da tsari n uma a'ayin a da Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza da a lasa tsu wa. ¹⁶ Asheku n kaci ka ne wa cipa ta a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana ta kalagatsu ka Asheku, kpam a ka pana ta isali i pige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a ka panaka le ta a fula kavana ka Kashila. Nala gita baci, aku aza da a kuwai a asuvu a Kawauwi a gita a 'yanga. ¹⁷ Atsu aza da tsari n uma a likimba, a ka canga tsu ta a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, kpam tsu rongo n eyi de maco. ¹⁸ Nala ya gbamatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

¹ Ama a va, ili i'a la ya zuwa mu n koronku da ko nida ko nwere da ikuna i na yi ya gita wa, ² kpaci i reve ta mai kain ka Asheku a ka tuwa wa woko ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa n kayin. ³ A'ayin yi, ama a ka dana ta, "Tsa ta na ndishi n shinga kpam tsa n ukuna wa," kute-kute aku upana u ikyamba u rukpa le, tyoku da uka u katsuma u tsu pana mballa ilimaci ya rawa yi baci. Asu wa la u da ama a ka la a upana u ikyamba u nala vi wa.

⁴ Ama a va, i'ari a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpam kotsu i yain majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwa da tyoku u kaboki wa. ⁵ Kpaci eda mmuku n katyashi n da kpam aza kaara. Atsu aza a karimbi n kayin a da wa. ⁶ Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza da a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpam n ukana u kaci. ⁷ N kayin ka a tsu lavuta, aza da kpam a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbalaka. ⁸ Shegai atsu aza da tsari a asuvu a katyashi u gan ta tsu kana kaci ka tsunu. A'ayin a da baci Kalapansi ka shilakana n atsu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu n uciga u ama, tyoku da kasoje ka tsu uka maraga a makamba. Tsu zuwa uma u da Yesu wa wauwa tsu, tyoku da kasoje ka tsu uka makun ma kuvon. ⁹ Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashila ka bidya ta ka wauwa tsu a akere a Yesu Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa. ¹⁰ Ko atsu n uma ko a asuvu a ukpa a'ayin a da baci u gonoi tsa rongo ta n eyi bawu utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwa ta adama a tsunu. ¹¹ Adama a nala, kotsu i gbamatangu atakasuvu a atoku a de, i rongo a unakasa atoku a de adooki, dere tyoku da i'ari uyansa.

Uwenishike u makorishi

¹² Ama a va, nakai azapige a de tsupige aza da a'ari a asuvu a manyan ma Asheku. A yan ta manyan cika a asuvu a de, kpam a tonuko da ta ili i'ya bawu i gain i yain. ¹³ Nakai ama a na yi karinga cika kpam i cigi le cika adama a manyan ma le. I rongo kpam na ndishi mai n atoku.

¹⁴ Ama a va, u kana ta i roni atsuva a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo. I banga aza da bawu a'ari n ucira, ya dem yanyi ahankuri n eyi.

¹⁵ I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin dem i matsa i yain ili i shinga a asu u atoku a de n ama gba.

¹⁶ Kain dem i yain mazanga. ¹⁷ Rongoi uyan kavasuu bawu ubula. ¹⁸ Ko ndya baci i gitai i cikpa Kashila, kpaci tyoku da Kashila ka ciga u da la vi, kpam eda ama a Yesu Kawauwi a da.

¹⁹ Kotsu i kangu Kulu Keri wa. ²⁰ Kotsu i goro kadyanshi ka Kashila ka ka wutusa a una u Atoni wa, ²¹ shegai i kondo ili i'ya a danai gba. Shamkpai ili i'ya i'ari i shinga. ²² Sumai gba ili i'ya i'ari i cingi.

²³ Tsu reve t̄a Kashil̄a aya uza d̄a u tsu n̄aka ndishi n shinga. Kavas̄u ka v̄a ka u wulukpe d̄a a ili dem. As̄aka u b̄ishinka kulu ku d̄e, n uma u d̄e, n ikyamba i d̄e uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u d̄a baci, hal Yesu Kawauwi Asheku u gono. ²⁴ Uza d̄a u d̄angasa d̄a u rawa t̄a i wushuku n eyi, kpam wa yan t̄a nala.

²⁵ Ama a v̄a, yanka tsu kavas̄u.

²⁶ Dan̄asai Atoni n uwambatsa u uwulukpi.

²⁷ N tonuko d̄a t̄a a asuvu a ucira u Asheku i yanka gb̄a Atoni kaneshi u ukanikorongi u na vi.

²⁸ Ma ciga t̄a Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u d̄e gb̄a.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Tasaloniya a da Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u da yi la vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a kuden ku pige ka kari a ikengi i kushiva. U korongu ta u da kpaci aza roku pini de a ka wenishike ta uwenishike u kaban a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a da a'a ta n ukanikorongi u da u wutai ara Bulus, shegai kaban ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku ta a ili i'ya wari u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ari n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le ta ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u da a ka so vi mavura ma a asu u Kashila wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso ta, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u da a matsa manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gba ili i na yi gogo-na i woko tsu ta i mayun, tyoku da i'ari i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a da Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Ugono u Asheku wa tuko ta ukuna u mayun (1:3-12)

Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)

Rongoi n upityanangu (2:13-17)

Yanyi kvasu n i yani manyan (3:1-15)

Kvasu ka makorishi (3:16-18)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti atsa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza da a'ari ama a Kashila Tata u tsunu, kpam a'ari a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

² Kvasu ka va ka Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga!

Kvasu ka ucikpa

³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Tsu tsu cikpa ta an upityanangu u de wari a ugbonguro maco kpam ya dem a asuvu a de wa ta a udoku uciga utoku. ⁴ Da i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka de a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan ta mazanga an i'ari n akawunki kpam i shamgbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

⁵ Upana u ikyamba u nala vi, u wenike ta an Kashila ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashila ka kece da ta a asuvu a ama a shinga a da a ka uwa a tsugono tsu Kashila, kpam eda na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi. ⁶ Kashila ka tsu yan ta ili dere. Wa yan ta aza da a ka tukuso da upana u ikyamba vi mavura. ⁷ Wa tuko da ta kpam uwunvuga a asuvu a upana u ikyamba vi hal n atsu dem. Ukuna u na wa gita ta a'ayin a da Yesu Asheku u wutai a zuba u tuwai n atsumate a zuba a ucira a ne, kpam n aletsu a akina.

⁸ Asheku a tsunu Yesu wa yan ta aza da bawu a revei Kashila kpam a 'yuwain upanaka Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura. ⁹ A ka zuwa le ta a upana u ikyamba; wata, ukpa u da bawu wari n utyoku. A ka pece le ta n Asheku kpam a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku. ¹⁰ Ukuna u na wa gita ta a'ayin a da Asheku a ka gono u wushi icikpali n tsupige a asu u aza da a'ari n upityanangu ara ne kpam a'ari ama a ne. Eda i'a ta pini a asuvu a le, kpaci i wushuku ta n i'ya tsu danai.

¹¹ Ukuna u na u *da* u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kvasu, tsara u zuwa *da* i woko ama a *da* a'ari dere tyoku *da* wa ciga. Tsa yan ta kpm kvasu, ucira u Kashila u banga *da* i yain gba ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u de u *da* u zuwa *da* uciga u uyan ukuna u nala vi. ¹² Nala wa zuwa ya dem u naka kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a de. Kpm a ka naka *da* ta tsupige tsi hal n eyi dem. Kashila ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma U'yangasaka

¹ Ama a va, tsa tonuko *da* ta tyoku *da* Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuwa n tyoku *da* a ka bolomgbono tsu a asu u te tsara tsu gawunsa n eyi. ² Kotsu vu laza kute vu dambula a kaci ka aza *da* a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa de wa. Gaawan a ka ciga ta a dana a panaka tsu ta an tsa dansa akani a Kashila, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpm ka a korongi. ³ Kotsu i asaka le a yanka *da* ugboji n udani u le wa.

Ukuna u maci vi u *da*, kain ki ka tuwa wa, she a 'yangasaka Kashila cika kpm Magono ma U'yangasaka ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi. ⁴ Wa gonuko ta kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la ta kameli, ko kpm ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gbam u tsu uwa ta a Kuwa ku Kashila, n u dansi karara aya Kashila.

⁵ Cibai a'ayin a *da* mari kabolo n ada n tsu yanka *da* ta alabari a ili i na yi. ⁶ Gogo-na i reve la vi de ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a *da* koshi a ka wenike yi. ⁷ Ucira u cingi u *da* wa yan tsilala n Kashila u *da* pini wa yan manyan usokongi, shegai uza *da* wa kangu u *da* vi wa lya ta kelime n ukangu u *da* hal she kain ka a ka takpa yi. ⁸ Pini nala, *da* Magono ma U'yangasaka mi ma wenike kaci ka ne, aya uza *da* Yesu Asheku wa wuna n uwule u unu u ne. Wa wacinsa yi ta kpm n tsupige tsu utuwa u ne.

⁹ Magono ma U'yangasaka mi ma tuwa ta ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u kaban n iryoci i kaban, n ikunesavu i'ya i'ari i kaban. ¹⁰ Kpm wa yanka ta gba ili i cingi kau-kau manyan tsara u yinsa ama *da* a ka wacinsa. Wacinsa *da* a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan ta uciga ili i'ya i'ari i maci, a 'yuwan la vi de iwauwi i'ya i wutai a asu u Kashila. ¹¹ Adama a nala, Kashila ka sukunku le ta ili i ucira i'ya ya yinsa le i zuwa le a wushuku n kaban ki. ¹² Nala a ka kidaga le ugana kpaci a ka pana ta kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a unu u *da* a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgbai n ucira

¹³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Asheku a ka ciga *da* ta, kpm u dangasa *da* ta tun caupa a kagita wa wauwa *da* ta. Iwauwi i tuwa ta an Kulu Keri ku zuwa *da* i wokoi sarara, i tuwa ta kpm an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun. ¹⁴ U isa *da* ta utuwa a iwauwi an tsu tonuko *da* ukuna u Kadyanshi ka Shinga, tsara i tsara agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

¹⁵ Ama a va, adama a ukuna u na vi, u kana ta i shamgba n ucira, i kana uwenishike u *da* tsu wenishike *da* a asu u kadyanshi n ikorongi.

¹⁶ Kashila Tata u tsunu wa ciga tsu ta. Adama a iyali i na yi *da* u gbamatangu tsu asuvu kpm u *da* bawu wari n utyoku n uzuwuka u uma u pige. ¹⁷ Tsu yanka *da* ta kvasu tsara Yesu Kawauwi Asheku n Kashila Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira, tsu yan ta kpm kvasu tsara a naka *da* ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

3

Yanka tsu kvasu

¹ A makorishi, ama a va, n folo *da* ta i yanka tsu kvasu, i gita i yain kvasu tsara akani a Asheku a tambura gogo kpm a naka a *da* tsupige a asu u *da* baci dem a rawai, tyoku *da* i yain a'ayin a *da* akani yi a rawai ara de. ² I yain kpm kvasu a wauwa tsu a akere a aza a cingi, kpaci ya dem *da* u wushuki n Asheku wa. ³ Shegai Asheku a'a ta n ushamkpa

* 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

u kazuwamgbani, wa zuwa *ɗa ta* i gbama kpam u kirana n *ada* a asu u uza u cingi. ⁴ Tsa *ta* n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa *ta* i'ya tsu tonuko *da* i yansa, tsa *ta* kpam n u uzuwa u uma ya lya *ta* kapala n uyan i'ya. ⁵ Asaka Yesu Kawauwi Asheku u wenike *da* tyoku *da* Kashila ka ciga *da*. U wenike *da* kpam akawunki a upana u ikyamba tyoku *da* eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

⁶ Gogo-na ama a *va*, *naka* *da* tsu *naka* *da* udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza *da* *wari* kawonvoli a asuvu a *de* uza *da* bawu wa rongo tyoku u uwenishike u *da* i wushai ara tsunu. ⁷ Eda n kaci ka *de* i reve *ta* u *kanai* i toni tyoku *da* *atsu* *tsari*. A'ayin a *da* *tsari* kabolo n *ada*, tsu yan uwonvoli wa. ⁸ Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu *masa* *ta* tsu yain manyan kaara n kayin adama a *da* kotsu tsu woko *kalanda* a asu u uza wa. ⁹ Yan *da* tsu yain nala ko an u wokoi *tsari* n ucira u *da* tsa fuda tsu dana i lyatangu tsu. Shegai tsu yan nala wa kpaci tsa ciga *ta* tsu woko *da* iryoci i'ya ya tono. ¹⁰ A'ayin a *da* *tsari* n *ada*, tsu *naka* *da* *ta* ili i'ya ya tono: “Uza *da* baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a *naka* yi ilikulya wa.”

¹¹ Tsu reve *ta* aza roku a *de* dusuku *da* a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a *kangi* manyan ma aza roku. ¹² Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo *ta* ama a na yi, tsa *barana* le *ta* *gbam* a *asaka* kugengu a 'yanga a gita manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

¹³ Ama a *va*, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ari mai wa.

¹⁴ Aza *da* a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i *asaka* le *tsara* a woko n uwono. ¹⁵ Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a *de* wa, shegai i dansa n ele tyoku u utoku u *de* u *da* *wari* a kuwa ku *de*, uza *da* ya *barana* u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

¹⁶ Asaka Asheku a ndishi n shinga a *naka* *da* ndishi n shinga kain dem ko nida baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n *ada* *gba*.

¹⁷ Gogo-na idyani i *va* i'ya na, n kukere ku *va* ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan *ta* ili i na a makorishi ma ukanikorongi u *da* baci dem n korongi, kpam i tsu wenike *ta* an ara *va* *da* u wutai mayun.

¹⁸ Asaka ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n *ada* *gba* *de*.

Ukanikorongi u Bulus u Kagita Ubana Ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walasa ta n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a ubongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku ta Timoti u banga yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kari a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi wa ta ushadangi n udyanshi a kaci ka tyoku da a ka dangasa nkoshi, n tyoku da Atoni a ka yan a a'ayin a da baci dem a bolomgbonoi tsara a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko ta asu u da Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashila n tyoku da a ka yan manyan kabolo a bangamgbana, kpam n tyoku da a ka banga aza da a ka ciga ubanga. Ukanikorongi u na u wenishike ta nkoshi kpam u wokoi iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1,2)

Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3-3:13)

Ukunosavu a kaci ka ure u utono u Kashila u tsunu (3:14-4:5)

Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6-6:21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da koronku da, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashila ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashila aya uza da wauwa tsu, Kawauwi kpam aya uza da tsu zuwai uma ara ne.

² Ada ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza da vari maku ma maci ma va adama a upityanangu. Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam aya Asheku a tsunu. Uciga u va u da, a naka vu ukuna u shinga n asuvayali, kpam n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaban

³ An n banai a asuvu a uyamba u Masidaniya n tonuko vu ta vu shamgba a Afisu, tsara vu tonuko ama roku a da a ka wenishike uwenishike u kaban a asaka. ⁴ Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpam a nangasa a'ayin a le a unaka alabari a akaya wa. Uyansa nala wa zuwa ta kananamgbani ka gbani, kpam wa banga ama a yain ukuna u Kashila wa. ⁵ Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsara ko ya baci vari pini a asuvu vi u yain n uciga u da u tsu wuta a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpam n upityanangu u da vari u mayun. ⁶ Shegai aza roku a shamgba pini nala, vi wa, a'ayin a da a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani. ⁷ A ka ciga ta a woko awenishiki a Mele ma Kashila, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gba n udani u da a danai a reve ta.

⁸ Tsu reve ta an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tonoko baci ma tyoku da Kashila ka danai. ⁹ Tsu reve ta kpam an bawu Kashila ka yain Mele adama a aza da a ka wala dere, shegai a adama a aza da bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan ta Mele adama a aza da a 'yuwain Kashila n aza da a ka nususa. U yan ta dem ma adama a aza da bawu a'ari mai n aza da bawu a ka naka yi karinga. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a wunai isheku i le ko anuku a le n aza da a tsu wuna uma u vuma gbani. ¹⁰ U yain ma kpam adama a aza da a ka vakusu n aka ko a'ali a da bawu a'ari a le, n a'ali a da a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a da a ka vakusu n atoku a le aka. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashila ka yan ta kpam ma adama a aza a kaban n aza da a ka yansa kaban a asu u afada. U yan ta Mele adama a ili i'ya ama a ka yansa i'ya bawu i'ari dere n uwenishike u mayun. ¹¹ Uwenishike u na wa ta dere n uwenishike u Kashila u mayun u da u naka mu tsara n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

¹² N cikpa t̄a Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza d̄a u n̄aka mu ucira. U yawunsa t̄a u wushuku n̄a mpa k̄pam u n̄aka mu manyan ma ma yanka yi. ¹³ Ko an u wokoi m̄ari n tsu tonusuko t̄a Kashil̄a ukuna u cingi k̄pam ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai ḡba n nala Kashil̄a ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a d̄a n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, k̄pam n pityanangu n eyi wa. ¹⁴ Asheku a tsunu a yanka mu t̄a ili i shinga ushani. Adama a ukuna u shinga u ne ara v̄a u zuwa mu n pityanangi, u n̄aka mu k̄pam uciga u d̄a Kawauwi ka wenikei ama.

¹⁵ Yesu Kawauwi u tuw̄a t̄a a likimba tsar̄a u wauwa aza a unyushi u cingi, k̄pam kadyanshi ka na ki mayun d̄a, u gan t̄a ya dem u wushuku n ka. Mpa m̄ari n lai ya dem unyushi ḡba a asuvu a ama. ¹⁶ Adama a nala, Kashil̄a ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a d̄a bawu a'ari n utyoku. Yan d̄a u yain nala tsar̄a ama a pityanangu n Kawauwi a tsar̄a uma u d̄a bawu wari n utyoku. ¹⁷ Tsu cikpalai Kashil̄a tsu n̄aka yi k̄pam tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu m̄ari n utyoku, uza d̄a bawu a ka wene, k̄pam bawu wa kuw̄a. Aya koshi Kashil̄a. Ami.

¹⁸ Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana t̄a kadyanshi ka ili i'ya va tuw̄a va yan. Maku ma v̄a Timoti, kadyanshi ka v̄a ka na k̄pam ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vunū nala vi. Ma ciga t̄a vu shamgba n ucira, vu shil̄akan̄a ibili i shinga a umodono u uyan ili i shinga. ¹⁹ A'ayin a d̄a baci va yan nala vi, ma ciga t̄a vu shamkpa upityanangu u vunū vu zuwa katakasuvu ka vunū a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna t̄a upityanangu u le a asu u d̄a a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba d̄e tyoku d̄a uwule u pige u tsu gbasha kpatsu ku mini ku t̄asa. ²⁰ Aza roku a d̄a a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza d̄a n nekei a asu u Kanangasi,* tsar̄a a reve u gan a tonusuko Kashil̄a ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

¹ Ili i'ya ma ciga n git̄a vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kvasu. A'ayin a d̄a baci va folo Kashil̄a, vu foli Kashil̄a ka pana le asuvayali, k̄pam vu cikpa Kashil̄a. ² Tyoku d̄a va yanka ngono kvasu n aza d̄a a'ari n tsugono u d̄a na. Yan nala tsar̄a tsu tsar̄a ndishi n shinga n ukpad̄a u u'yangasaka. Yanyi nala tsar̄a tsu rongo tyoku d̄a Kashil̄a ka ciga, k̄pam tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu. ³ Uyansa nala u gan t̄a, k̄pam wa zuwa t̄a Kashil̄a ka pana kayanyan. ⁴ Kashil̄a aya uza d̄a u wauwa tsu, k̄pam wa ciga t̄a u wauwa ya dem. Wa ciga t̄a ya dem u reve ili i'ya i'ari i mayun. ⁵ Kashil̄a ka te ka, k̄pam uza roku d̄a pini uza d̄a u tsu uwa a mere ma Kashil̄a n ama. Aya Yesu Kawauwi. ⁶ Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsar̄a u wushi ya dem. A'ayin a d̄a u gain a n̄aka alabari yi a d̄a a n̄akai a d̄a.* ⁷ Kadyanshi ka mayun ka gai la n danai vi ḡba, an n danai Kashil̄a ka dangasa mu t̄a n woko kasuki n uza u kubari. Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain n wenishike Awulawa.

⁸ Adama a nala, a'ayin a d̄a baci dem i bolomgbonoi tsar̄a i lyaka Kashil̄a kayala, ma ciga t̄a a'ali a saku akere a le a ka yan baci kvasu, k̄pam ma ciga t̄a akere yi a yain uwulukpi. Ama a d̄a a ka yan kvasu ki ma ciga a yain n kananamgbani ko k̄pam asuvu a upan wa.

⁹⁻¹⁰ U gan t̄a aka a uka aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku u kaci. Tsulobo tsu le ts̄a t̄a a asu u ili i'ya a ka yansa, ts̄a a kuca ku kenji ko u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityali† ko aminya a ikebe wa. U gan t̄a a kan̄a kaci ka le a ili i nala yi.†

* 1:20 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. * 2:6 Ure u roku u d̄a a ka fuda a dana kalen ka roku kau pini na u d̄a: Ukp̄a u Yesu a un̄a u udarakpa iryoci i'ya i wenikei an Kashil̄a ka wauwai ama ḡba i'ya. Iryoci i nala i tuw̄a t̄a a'ayin a d̄a i gain i tuw̄a. † 2:9-10 Udani u Tsiheline "ityali i ikebe cika" icun i ityali i'ya a tsu tsar̄a a nnama n mini i'ya a ka dansaka. Matiyu 7:1.

¹¹ Aka a gan ƙa a pana mai kƙam a dusuku bini, kƙam a gorimuko. ¹² N naƙa aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan ƙa a dusuku bini. ¹³ Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adamu da Kashila ka gitai uyan, aku Hawa tonoi a kucina. ¹⁴ Kalapansi kƙam uka da u lapansai, aku unyushi u cingi u gitai. Kalapansi ka lapansa Adamu wa. ¹⁵ Gba n nala, Kashila ka wauwa ƙa aka a asu u ilimaci, kƙam u gan ƙa a pityanangu dem n Kashila, a wenike uciga a rongo kƙam tyoku da Kashila ka ciga. U gan ƙa a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

¹ Kadyanshi ka na ki mayun da, uza u yawunsa baci u woko makoshiƙ ma Atoni, ukuna u shinga u da wa ciga u yain. ² Makoshi ma kana ta ma rongo ndishi n da bawu uza roku wa dansaka yi n ukuna u gbani. U kana ta u yain uza u uka u te, kƙam u shamgba ara ne koshi. U kana ta u kana kaci ka ne, uza da wa tonon kaci ka ne mai. U kana ta u yain n kala ka shinga. Uza da u tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza da kƙam wa fuda wa wenishike. ³ U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko kashilakani wa. U gan ta u woko uza da kabirika yi n ukuna wa, u kana ta kƙam u cigi ndishi n shinga. U gan u woko kacigi ka ikebe kabirikete wa. ⁴ U gan ta u woko uza da wa fuda wa tonon kuwa ku ne mai, mmuku n ne kƙam n naƙa yi karinga a panaka yi. ⁵ Vuma fuda baci u tonoi n kuwa ku ne mai wa, nida wa fuda u toni n Atoni a Kashila? ⁶ U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, kpaci wa yan ta aradi an u lazai u tsarai tsupige, pini nala, Kashila ka kidaga yi ugana tyoku da u kidagai Kalapansi. ⁷ Hal n ama a da a'ari a kateshe dem u gan ta a dansaka makoshi n kadyanshi ka maci, nala baci wari, ama a ka fuda a ka dana kagbani a kaci ka ne wa kƙam Kalapansi ka fuda ka wanda yi wa.

⁸ Nala dem abangi a nkoshi, u gan ta a woko aza da ama a ka panaka, kƙam aza da bawu a'ari n una u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u gan a woko a cigi a ikebe kabirikete wa. ⁹ U kana ta a woko aza da a nakai kaci ka le a ukuna u mayun u da Kashila ka wenike tsu a upityanangu u maci. U kana ta a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga. ¹⁰ Kahu ama a dangasa abangi a nkoshi, u kana ta a kondo le n manyan ma roku a kagata ka Atoni, a fuda baci a yain mai, aku a dangasa le.

¹¹ Nala dem uka u kabangi ka nkoshi,ƙ u kana ta u woko uza da ama a ka panaka, kƙam kotsu u woko uza da u tsu dansaka ama n ukuna u cingi wa. U gan ta u woko uza da u kana kaci ka ne kƙam ko ndya baci wa yan u yain i'ya n katakasuvu ka te.

¹² Kabangi ka nkoshiƙ ka gan ta ka yain n uka te, kƙam u shamgba ara ne koshi. U kana ta u toni na mmuku n ne mai, kuwa ku ne kƙam u fuda u kirana n ka. ¹³ Abangi a nkoshi a da a'ari mai, ama a ka naƙa le ta karinga, katsupi ka malen ma manyan ma le ka la vi, kƙam ucira u upityanangu u le a asu u Yesu Kawauwi, wa doku ta.

¹⁴⁻¹⁵ Ma ciga ta n tuwa ara vunu na n a'ayin kenu, shegai n da asaka ve n koronku vu, tsara n tsara baci utuwa kaku wa, vu reve tyoku da ama a Kashila a gain a rongo. Kƙam ama a na yi alya aza da a wushuki n Kawauwi kƙam a wokoi ama a Kashila Uza u Uma. Alya Atoni, kuwa ki kƙam ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.

¹⁶ Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u da na, u da Kashila kari ka sokonku tsu hal utuwa gogo-na:

Kawauwi ka tuwa ta n ikyamba i vuma
kƙam Kulu ku Kashila ku dana ta u rongo ta mai.
Atsumate a zuba a wene yi ta,
kƙam a tonukoi gba aletsu ukuna u ne.
Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu ta n eyi,
Kashila kƙam ka canga yi ubana a zuba. ◇

4

Kuɓari a kaci ka awenishiki a kaɓan

¹Kulu Keri ku dana ta a'ayin a makorishi, ama a ka asaka ta upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsaka n uwenishike u ityoni i cingi. ²Ama da a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku de kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Icun i ama a na yi uyawunsa u le u kuwa de tyoku u ikyamba i'ya urim u shen u runukpai. ³Icun i awenishiki a na yi a da u gan uza u yain iyolo wa, kpam a da ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai Kashila ka yan ta ilikulya yi adama a aza da a revei ukuna u mayun kpam a wushuki n u da a ka fuda ta a lyai i'ya hal a cikpa Kashila. ⁴Cinda gba ili i'ya Kashila ka yain i lobono ta, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n katakasuvu ka te. ⁵Tsu reve ta an i wokoi uwulukpi a asu u kadyanshi ka Kashila n kvasu.

⁶Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko ta kagbashi ka shinga ka Yesu Kawauwi. Avu kpam dem va gbama ta a asuvu a kadyanshi ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u da va tonon. ⁷Kotsu vu wushuku n itete i'ya bawu ya naka Kashila karinga kpam bawu i'ari n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: Matsa vu yain n ucira a asu u utono u Kashila mai. ⁸U gan ta uza u matsa u sukuta ikyamba i ne tsara u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashila, u la ta ko ndya wa kalen. U lobono ta tyoku da vari gogo-na, wa woko vu ta kpam mai ubana a uma u da wa tuwa a kapala.

⁹Kadyanshi ka na ki mayun da kpam u gan ta ya dem u wushuku n ka. ¹⁰Tsu matsa ta manyan kpam tsu panai ikyamba cika, tsara ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan da tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu wa ta a asu u Kashila Uza u Uma kpam aya u wauwai ama gba hal gai aza da a pityanangi n eyi.

¹¹Wenishike ili i na yi, kpam vu shamgba vu wene ya dem u yan ta i'ya. ¹²Kotsu vu asaka uza u goro vu an vari maku wa, shegai vu woko iryoci a asu u Atoni gba. A asu u kadyanshi ka vunu, n tyoku da va rongo n uma u vunu, n tyoku da va ciga ama, vu woko iryoci. U gan ta vu woko iryoci a asu u upityanangu u vunu, n tyoku da va kana kaci ka vunu n uwulukpi. ¹³Yansa aka ama kaneshi u Tagarada u Kashila, vu tonusuko le kpam n vu wenishike le hal a'ayin a da ma tuwa ara vunu. ¹⁴Kotsu vu kpada uyanka kune ku Kashila ka ne vu manyan wa, a'ayin a da baci nkoshi n kagata ka Atoni n tafanku vu akere a zuwuka vu una u shinga a dansai akani a Kashila kaci ka vunu.

¹⁵Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu naka kaci ka vunu a asu u manyan vi tsara ama a wene ulya u kapala u vunu. ¹⁶Zuwa a'eshi ara vunu mai hal n uwenishike u vunu dem. Vu matsa vu wene vu yain ili i maci, Kashila ka wauwa vu ta, u wauwa kpam aza da a ka pana ka vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

¹Kotsu vu barana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu tata u vunu u da. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a da va dansa n ele. ²Yanka mmici tyoku da va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku da va yanka ataku a vunu n uwulukpi.

³Atoni a kirana n marana ma baci dem bawu mari n uza da wa kirana n eyi. ⁴Shegai wa baci na mmuku ko mmuku n tsikaya, u kana ta a rotsongusu tyoku da a ka wenike aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashila a asu u ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le, kpam wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan.

⁵Uka da baci wari marana ma mayun uza da bawu wari n uza da wa banga yi gba gba, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashila da wari. U tsu rongo ta a ufolu a asu u Kashila kaara n kayin, n u yansi kvasu a'ayin dem. ⁶Shegai marana ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katakasuvu ka ne, ko an wari n uma. ⁷Wenishike Atoni gba ukuna u na vi tsara a woko uwulukpi a kapala ka ama. ⁸Shegai ama a da a 'yuwain

ukirana n amaci a le hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la ta gbam aza da bawu a pityanangi unamgba.

⁹ Marana ma ma gain ma wushi ubanga, u gan ta u yain uza da u rawai ayen a amangatatsu kpam uza da wari u rongoi n vali u ne mai. ¹⁰ Kpam u kana ta u woko uza da ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain; wata, u rongo na mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci ka ne a asu u ugbashika Atoni? U banga aza da a ka pana ikyamba? U yansa ili i shinga?

¹¹ Kotsu Atoni a zuwa nana n da bawu n yain mmici a asuvu a aza da a ka banga wa. Kpaci a'ayin a da baci uciga u vali u 'yanga le wa pece le ta n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo. ¹² Pini nala, unyushi wa kana le ta cinda a kpaɗai utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a kagita.* ¹³ A ka fuda ta kpam a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa a ama n a dansaki ama. A ka pana ta maluwa ma ukuna u ama n a dansi kadyanshi ka bawu ka gain a dansa. ¹⁴ Adama a nala, adooki a da ma naka nana n kenu n na mi a da a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n kuwa ku le, pini nala, utokulalu u le wa tsara asu da wa dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka le wa. ¹⁵ Aza roku a le gbam a asaka de ure u mayun vi a kana utono ure u Kanangasi.†

¹⁶ Uka u da wari Katoni wa baci n amaci aza da a'ari nana, u kana ta u kirana n ele, shegai u asanka Atoni manyan wa. Atoni kpam a kirana na nana n da bawu mari n abangi.

¹⁷ Nkoshi n kuwa ku Atoni n da n yain manyan ma le mai, u gan ta a naka le tsupige kpam a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza da a ka dansa kadyanshi ka Kashila n aza da a ka wenishike ama ukuna u Kashila. ¹⁸ Ili i'ya a korongi a kadyanshi ka Kashila ki i'ya na, "Va kimba unu u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa." A doku ta a korongi kpam, "Kayain ka manyan ka gan ta a tsupa yi."

¹⁹ Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu tsara aza da a kana kai uza da tukoi kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu. ²⁰ Uza da baci dem u nusai, barana yi a kapala ka Atoni, tsara aza da a buwai a pana uwonvo u unusa. ◇ ²¹ A kapala ka Kashila ka n ka Yesu Kawauwi n ka atsumate a zuba aza da Kashila ka dangasai ka ma yanka vu kadyanshi ka na ki, kpam vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko vu yain kudyangi wa.

²² A'ayin a da baci va dangasa azapige, kotsu vu yain maloko vu tafanku uza akere wa. Kotsu vu bolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.

²³ Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu bolomgbonusi kenu n mini ma cinwi adama a mbala n katsuma n unambi u alafiya u da va yansa maco vi.

²⁴ Ma ciga ta vu reve, aza roku a tsu yan ta unyushi u cingi kpam ama a reve n u da a kateshe kahu gbam a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi u cingi u le n kucina ka ama a ka tuwa reve n u da. ²⁵ Nala dem, aza roku a da pini aza da ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku n kucina ka ama a ka tuwa a reve n ma.

6

¹ Atoni a da a'ari agbashi, u kana ta a naka azakuwa a le tsupige, tsara ama a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashila ko kpam uwenishike u ne wa. ² Atoni a da baci a'ari agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa zuwa kagbashi ki ka kpaɗa unaka uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u matsa u yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza da wa lya kalen ka manyan ki Katoni ka dem, kpam uza da kagbashi ki ka ciga aya. I'ya va wenishike kpam vu tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsari u maci

* 5:12 "ukpaɗa utono kazuwamgbani n Yesu" A'ayin a nala yi kahu a banga marana n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpam iyolo i roku wa, kpam wa gbashika ta Kawauwi. † 5:15 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 5:20 Mat. 18:15-17.

³ Awenishiki a kaḅan a roku a ka 'yuwan ta ukuna u na vi, kpam uwenishike u na vi u ucira u da u Yesu Kawauwi Asheku kpam u da kami ka uza wa rongo tyoku da Kashila ka ciga. ⁴ Gba uza da baci wa wenishike uwenishike u roku de kau, wa ta n aradi, kpam u reve ili wa. Iacun i vuma u nala wa ta n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala kpam wa zuwa ta ama malyon, wa zuwa ta kpam ama kushulu. Wa zuwa ta ama a nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa ta kpam ama a bidya aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le. ⁵ Iacun i ama a na yi a tsu tuko ta kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wa ta n tsicingi. A'a n ukuna u mayun wa. Utono u Kashila u le u woko le de ubolo u utsari.

⁶ Shegai utono u Kashila a ure u maci u tsu zuwa ta ama a yain ipeli n ili i'ya a'ari n i'ya, utsari u maci kpam u pige u da gai la vi. ⁷ Kain ka a matsa tsu, tsu tuwa n ili a likimba na wa. Nala kpam kain ka tsa kuwa tsa laza n ili wa. ⁸ Tsu tsara baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u ratsa tsu ta. ⁹ Shegai aza roku a tsu ciga ta a yain n utsari cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala, aku a rukpa a asuvu a ukondo kpam a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai kpam ama n ili i roku. ¹⁰ An u wokoi uciga u ikebe u da kagita ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsari a shamgba a upityanangu u le wa, kpam a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

Bulus nakai Timoti adooki

¹¹ Shegai avu Timoti vuma u Kashila, u kana ta vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ari dere vu yain kpam i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku da Kashila ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi. ¹² Vu shilakana ibili i shinga adama a upityanangu, vu kana uma u da bawu wari n utyoku, u da Kashila ka naka vu. Vu yanka ta ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

¹³ A kapala ka Kashila, uza da u tsu naka ili gba uma, ka ma rono vu atsuvu kpam a kapala ka Yesu Kawauwi uza da danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.† ¹⁴ Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsara ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpam ko uza wa kana vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono. ¹⁵ Kashila ka wenike ta Yesu a'ayin a da u gain u wenike yi vi. Kashila aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku. ¹⁶ Aya koshi bawu wa kuwa, kpam wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuda wa raba. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpam uza wa wene yi wa. Aya tsa naka tsupige kpam ucira u ne wa n utyoku wa. Ami.

¹⁷ Tonuko aza a utsari a likimba kotsu a yain aradi ko a pityanangu a utsari u le wa, kpaci wa barakpa wa. Shegai a pityanangu n Kashila uza u uma, uza da kpam u tsu naka tsu i'ya tsa ciga gbani tsara tsu pana kayanyan. ¹⁸ Tonuko le a yanka utsari u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpam a neke yaa, a banga kpam aza da bawu a'ari n ili. ¹⁹ Nala wa zuwa le ta a zuwusuka kaci ka le utsari a zuba u da wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpam a tsara uma u maci gogo-na.

²⁰ Timoti, gana i'ya Kashila ka naka vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza da a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u da a danai a'a n u da. Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tuko Kashila tsupige wa. ²¹ Aza roku gbam a asaka de ure u da a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi.

Ukuna u shinga u Kashila u toni n avu n gba Atoni a da a'ari pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali da u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u da tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gbam Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku da wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumkpusuka yi ta tyoku da kayain ka manyan ma Kirisiti ka maci ka woko. U gbamatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenishike ta ama tyoku da a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem de i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Timoti (1:1-2)

Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)

Tyoku da va woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)

Tyoku da ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)

Lya kelime n upityanangu (3:10-4:8)

Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan da u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamgbana i ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

² Timoti, koronku da ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kvasu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

³ Kaara n kayin n tsu ciba vu ta a asuvu a kvasu. Ma yan baci kvasu, aku n cikpa Kashila adama a vunu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku da isheku i cau i va i yain a'ayin a da a'ari n uma. ⁴ Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n ciba ta tyoku da vu sai n meshi an tsu pecemgbenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai. ⁵ N reve ta vu wushuku ta n Kashila mayun, kpaci va ta n upityanangu tyoku da mma u vunu Afiniki wari, tyoku da kpam mma u mma u vunu Loi u wushuki. ⁶ Adama a nala a da ma tonuko vu, vu fula akina a kune ku Kashila ka naka vu an n tadanku vu akere. ⁷ Kpaci Kashila ka yan atakasuvu a tsunu tsara tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u naka tsu ta atakasuvu a ucira a da a'ari ushadangi n uciga, u tsu banga tsu ta kpam tyoku da tsa fuda tsu kana kaci ka tsunu.

⁸ Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u va a kapala ka ama an a kana mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a ucira u da Kashila ka naka vu, vu bolomgbono kaci na mpa tsu pana ikymba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne. ⁹ Kashila ka wauwa tsu ta kpam u dangasa tsu rongo n uma u uwulukpi. Tun kahu a yain likimba da u fobusoi u yain ili i na yi nala. Ciga da u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U dangasa tsu adama a da tsu yain ili i'ya tsu rawai wa. ¹⁰ Kashila ka ka yain ili i'ya ma dansaka na vi a kateshe, a'ayin a da Yesu Kawauwi tuwai u wacinsai ucira u ukpa, u wenike tsu kpam ure u uma u da bawu wari n utyoku. Kawauwi ka tsunu ka, kpam alabari a Kadyanshi ka Shinga a da gai na vi. ¹¹ Gogo-na, Kashila ka

dangasa mu t̄a n dana ili i na yi, u dangasa mu kpam n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga. ¹² Adama a nala a da ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve t̄a uza da n wushuki n eyi, kpam n reve t̄a wa fuda t̄a wa kirana n i'ya n naka yi vi, u kirana kpam n i'ya hal kain ka wa gono.*

¹³ Kana ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpam vu ciba vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne. ¹⁴ Vu gubi ili i'ya u naka vu. Kulu Keri ka t̄a asuvu a tsunu kpam ka banga vu t̄a vu yain ili i na yi.

¹⁵ Tyoku da vu revei u da, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'yuwan mu t̄a ubanga, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatalaka mu kucina.

¹⁶ Ma ciga t̄a Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuwa t̄a n u wene mu n u gbatangusu mu asuvu. U pana uwono u va adama a da mari a kuwa ku a'ali wa. ¹⁷ An u tuwai a Roma, she na u boloi asu u da mari u wene mu. ¹⁸ Adama a nala, ma ciga t̄a Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpam vu reve t̄a an Onisifara banga mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

¹ Avu maku ma va, u gan t̄a vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi. ² Vu pana t̄a gai kubari ku va, kpam ama ushani a reve t̄a n kubari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza da a ka fuda a wenishike aza roku kubari ki. ³ Tono mu tsu pana ikyamba kabolo tsara vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi. ⁴ Vuma wa baci a tsusoje, u tsu bolomgbono n aza da bawu a'ari asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan. ⁵ Vuma git̄a baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa. ⁶ Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa git̄a ulya ilya i savu. ⁷ U gan t̄a vu reve ili i'ya ma tonu. Magono ma Zuba ma banga vu t̄a vu reve ili i na yi.

⁸ Kain dem vu cibusa Yesu Kawauwi. A matsa yi t̄a a kuwa ku Dawuda, kpam a 'yangasa yi t̄a a ukpa. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kubari ku la vi. ⁹ An u wokoi ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, da i zuwai ma pana ikyamba, hal gbam a sira mu n ikani yavu uza da nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashila n ikani wa. ¹⁰ N naka t̄a kaci ka va n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama da Kashila ka dangasai. Kpam a tsara tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

¹¹ Udani u na vi mayun da.

Tsu kuwa baci n eyi,
tsa yan t̄a uma n eyi.

¹² Tsu kawunku baci n upana u ikyamba,
tsa lya t̄a tsugono n eyi.

Tsu kpatalaka yi baci kucina,
wa kpatalaka tsu t̄a dem kucina.

¹³ Tsu kpad̄a baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu,
eyi wa shamkpa t̄a kazuwamgbani ka ne.
kpaci wa nana kaci ka ne wa.

Uza manyan da a wushuki n eyi

¹⁴ Cibuga ya dem ili i na yi, aku vu barana le a asuvu a kala ka Kashila a asaka kananamgbani ka kabarikete. Icu n i kananamgbani ka nala ki ka n kalen wa. Ka nangasa t̄a aza da a ka pana ka. ¹⁵ Matsa vu yain manyan cika tsara Kashila ka wushuku n avu.

* ^{1:12} Ure u roku u da tsa fuda tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u da, "wa fuda t̄a wa kangu ili i'ya u naka mu." Wata, Kawauwi ka naka t̄a Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukpa, u reve t̄a manyan ma u git̄a ma lya t̄a kapala kpaci Kawauwi ka kirana t̄a n ma.

Woko kayain ka manyan ka shinga, uza da bawu u gain u yain n uwono, kpam uza da u tsu tonuko ama kadyanshi ka maci derere. ¹⁶ Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka naka Kashila karinga. Iacun i nala yi i tsu zuwa ta ama a kpa da utono Kashila. ¹⁷ Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura ta yavu kagalama ka bawu kari n aguma. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki. ¹⁸ Alya a asakai ure u mayun. Ama a na yi a da Kashila ka kotso tsu de u'yangasa a ukpa atsu aza da tsu wushuki, nala a yain a puwunsai upityanangu u aza roku. ¹⁹ Shegai ukuna u mayun u Kashila wa ta pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpam kari n ikorongi i na, "Magono ma Zuba ma reve ta ama da a'ari ama a ne," kpam "Aza da a ka wundya ele ama a Kashila a da, a asaka tsicingi tsa a ka yansa."

²⁰ A kuwa ku aza a utsari, apara a roku n azurufa ko zinariya da a yain a da, a roku kpam na ndanga ko cin. Apara a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a da, a da kpam bawu a'ari n ikebe a manyan ma kuwa. ²¹ Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ari ara vunu, va woko ta kapara ka Kashila ka yanka manyan tyoku da wa ciga. Uma u vunu wa yan ta sarara, kpam va woko ta ufobusi tsara Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

²² Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ari dere. Matsa vu yain ili i'ya ya tuko upityanangu n uciga na ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza da a ka isasa asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara. ²³ N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka gbani wa, kpam kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama da bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa ta ama kushulu. ²⁴ Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilakanasa wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan ta a fuda a wenishike aza roku mai, kpam a yain ahankuri n aryagbaji. ²⁵ U gan ta a wenishike aza da a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashila ka sava da ta atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi. ²⁶ Pini nala, ama a nala yi a ka gono ta a gitay uyawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalapansi. Kpaci hal n gogo-na Kalapansi ka pini ka gonuko le agbashi, kpam wa fuda ta wa zuwa le a yain gba ili i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

¹ Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u da pini cika. ² Kpam ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko ta aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpam acigi a ikebe. A ka shadangu ta n agoni, a yain kpam n aradi. A ka rongo ta uwishisa Kashila. A ka naka isheku i le tsupige wa, a ka yan n ucikpa wa. A ka naka ukuna u Kashila tsupige wa. ³ A ka wenike uciga wa, kpam a ka cimbusuka atoku a le wa. A ka woko ta aza a kunangasu, a ka fuda a ka kana kaci ka le wa. A ka woko ta aza da bawu a ka pana iyali, n ama da bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga. ⁴ A ka woko ta aza da a ka neshike aje a le, a ka woko ta aza a uyan ili kabarikete bawu uyawunsa. A ka shadangu ta n aradi a tsupige. A ka woko ta aza a uciga upana kayanyan hal u lai gbam utono u Kashila. ⁵ A ka wenike ta yavu a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga, shegai a ka asaka ucira u ne u sava da le wa. Kotsu vu raba icun i ama a na yi wa.

⁶ Ama a na yi a tsu uwa ta a a'uwa a bere ama, aku a lapanasai aka a da bawu a'ari n ugbami u asuvu aza da unyushi u cingi u lyai kaci ka le, n aza da kpam a ka tono uyawunsa u ukuna u cingi u le. ⁷ Iacun i aka a nala a tsu la ta utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa. ⁸ Awenishiki a na yi a tsu 'yangasaka ta ukuna u mayun tyoku da Yanisu n Jambure* a 'yangasakai Musa. Atakasuvu a le a shadangu ta n tsicingi, kpam upityanangu u le u maci u da wa. ⁹ Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene ta utengeshi u le. Nala dem u gitai n Yanisu n Jambure.

* 3:8 "Yanisu n Jambure" Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a adabu a Firi'auna a da. A kondomgbono ta n Musa a Tagarada u Uwuta 7:11. A'ala a le a'a pini a asuvu a Kazuwamgbani ka Cau wa

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

¹⁰ Timoti, vu reve t̄a gai ili i'ya ma wenishike, vu reve t̄a kpam tyoku da ma rongo. Vu reve t̄a ili i'ya i gain n yansa a uma u va. Vu reve t̄a n upityanangu u va n tyoku da n panai ikyamba. Vu reve t̄a n uciga u da m̄ari n u da, n ahankuri a da m̄ari n a da n akawunki. ¹¹ Vu reve t̄a mavura ma n soi, vu reve t̄a kpam n upana u ikyamba u da n kawunki n u da. Vu reve t̄a tyoku da a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukpa mu gba a ukuna u nala vi. ¹² Ukuna u mayun u da na vi, uza da baci dem u da wa rongo hal u zuwa Kashila ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura. ¹³ Shegai ama a cingi n aza a adabu a ka lya t̄a kapala. A'a t̄a a ulapanasa ama, kpam a ka rongo le t̄a dem ulapanasa. ¹⁴ U gan t̄a vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve t̄a gai uwenishike u mayun u da, kpaci vu reve t̄a tyoku da awenishiki a vunu a'ari. ¹⁵ Tun avu kenu, da a wenishike vu Tagarada u Kashila, da i zuwai vu tsara ugboji u da va tsara iwauwi i'ya ya tuwa ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci. ¹⁶ Gba ikorongi i'ya i'ari a Tagarada u Kashila a una u Kashila u da i wutai, kpam i'a t̄a n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u da bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashila ka na ki, ka tsu lapula t̄a uma u tsunu u da tsa rongo u da bawu u gain, kpam ka tsu wenishike tsu t̄a tsu yain ili i'ya i'ari dere. ¹⁷ Kashila ka yanka t̄a ili i na yi manyan tsara kagbashi ka ne ka tsara gba ili i'ya wa ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

¹ Vu reve t̄a gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwa t̄a u yanka ama da a'ari n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwa wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashila n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga t̄a ² vu yain kubari ku kadyanshi ka Kashila. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U kana t̄a vu rongo kpam ulapuluka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u kana t̄a u wenike le unyushi u le, kpam u gbamatangu le asuvu. ³ Yansa nala kpaci a'ayin a ka tuwa t̄a a da bawu ama a ka pana kpam uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigaka kaci ka le i'ya a ka tono koshi, kpam a ka zama t̄a awenishiki aza da a ka tonuko le ili i'ya a ka ciga a pana koshi. ⁴ Ama a na yi a ka 'yuwan t̄a ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa. ⁵ Gba n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u da dem vu cinai kaci ka vunu. Kotsu vu pana uwonvo u upana ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsara vu kotso manyan ma Kashila ka naka vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

⁶ Mpa gai gogo-na, tsungu da a tsungu mu tyoku u udarakpa a asu u Kashila. A'ayin a ukpa a va a yan de evu. ⁷ N shilakana t̄a ibili i shinga. N kotso de kalambale, kpam n ukuna u maci u va u da m̄ari. ⁸ Ubana a kapala kenu ma tsara t̄a kune, Asheku a ka naka mu t̄a funi u uma u maci. Asheku a da uza u afada a maci kpam wa naka mu t̄a funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku va ka koshi wa, shegai ku gba aza da a ka ciga kpam a ka wundya ugono u tsupige u ne.

⁹ Yan gogo vu tuwa. ¹⁰ Dima laza de u asaka mu kpaci u la t̄a uciga ucanga u uma u na. U laza de ubana a Tasaloniya. Karasaka laza de ubana a Galatiya, Taitu kpam laza de ubana a Dalumatiya. ¹¹ Luka da koshi wari gogo-na kabolo na mpa. Va tuwa baci pini na vu tuwa kabolo n Marku kpaci wa banga mu t̄a. ¹² N suku t̄a Tikiku ubana a Afisu. ¹³ Ya tuwa baci kotsu i ciba i tuko mu matogo ma pige ma va ma n asankai Kabu a ilyuci i Taruwasu. Kpam dem kotsu vu tuko mu itagarada i va, hal gai iwaraka.

¹⁴ Vuma roku da pini uza kala Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu t̄a tsicingi cika, shegai Asheku a ka naka yi t̄a katsupi ka ili i'ya u yain. ¹⁵ Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilakana t̄a n ili i'ya baci dem tsu danai.

¹⁶ Ko uza wā pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagita. Ya dem asaka mu ta. N zuwa ta uma unyushi u nala vi a ka kece u da a kaci ka le wa. ¹⁷ Shegai Asheku a'a ta na mpa, u naka mu ucira tsara n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u da Awulawa a ka pana. Kpam Asheku a wauwa mu ta a unā u igabako i nala yi. ¹⁸ Nala wari, Asheku a ka wutukpa mu ta a akere a gba ili i cingi kpam wa banka mu ta a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usan. Asaka tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

¹⁹ Danasaka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara. ²⁰ Erasutu wa ta a Korintiya. A'ayin a da n asakai Tarafima a ilyuci i Milita wari n alafiya wa.

²¹ Daraka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutanu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku da ta idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

²² Asaka Asheku a rongo n uma u vunu. Ukuna u shinga u rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpa u kadyanshi

Taitu da ɓangai Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku ta Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko ta a uyamba u Kiriti, Bulus kpam lyai kelime na nwalu n ne.

Bulus yan ta kadyanshi ka tyoku da Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan ta dem kadyanshi ka kaɓolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpam makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsara ta uwenishike u da u yain dere n avu a asuvu a tagarada u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Taitu (1:1-4)

Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)

Idani ubana a asu u Atoni (2:1-3:11)

Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kagbashi ka Kashila, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Kashila ka suku mu ta n tuko upityanangu a asu u aza da u dangasai. U suku mu kpam n wenishike le a reve ukuna u mayun u da wa wenike le, tyoku da a ka rongo hal Kashila ka pana kayanyan.

² Ukuna u mayun u nala vi u naka le ta uzuwa u uma a asu u uma u da bawu wari n utyoku u da Kashila ka zuwamganaka le kahu kagita ka likimba kpam wa yan kaɓan wa. ³ Kpam gogo-na u wutukpai Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a da a gain aku tsa tonusuko gba ama. Kashila Kawauwi ka tsunu aya u wushuki na mpa n yanka yi manyan ma na mi.

⁴ Taitu, koronku da ma koronku vu kpaci avu maku ma va ma a asuvu a upityanangu u mayun u da tsari n u da gba tsunu. Asaka Kashila Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u naka vu ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

⁵ N asaka vu ta a uyamba u Kiriti, tsara vu koruso manyan ma tsunu mi, kpam ilyuci dem vu dangasa pini nkoshi tyoku da n tonuko vu vu yain. ⁶ Makoshi ma la ma ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kana ta u yain n uka u te kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza da a ka rongo uma u da bawu u gain wa. A woko kpam aza da a ka panaka ama. ⁷ U kana ta makoshi ma woko uza da kana kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma Kashila. Kotsu u woko uza u aradi wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa,* ko kashilakani wa, ko uza u uciga u ikebe kabarikete wa. ⁸ U gan ta makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili i'ya i'ari i shinga. U gan ta u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a a'eshi a ama. U woko uza da Kashila ka pana kayanyan ka uma u ne an wari uwulukpi. U woko uza da u fudai kaci ka ne. ⁹ U kana ta makoshi ma woko uza da u shamkpa uwenishike u mayun u kadyanshi ka Kashila vi mayun. Aku u yanka u da manyan u gbatangu ama u gonuko aza da a 'yuwain kadyanshi ka Kashila ki a ure.

¹⁰ Nala u gain u woko, kpaci ama da pini ushani aza da a 'yangasakai uwenishike u mayun vi. Icu n i ama a na yi a tsu rongo ta a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a yinsasi ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a da pini ushani a matsai a da ya dem u kana ta a kida yi kacombi. Alya a lakai tsicingi. ¹¹ U kana ta vu fishinka le kadyanshi, kpaci a ka

* 1:7 A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so ta mini ma cinwi kenu a una u aguma uza wa baci a mbala. A tsu so ta kpam kenu a ka lya baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka ta shana a ka asaka baci kuso ki gba gba.

nangasa t̄a ama n a'uwa a le a asu u uwenishike u d̄a bawu u gain. Yan d̄a a tsu yan nala, tsar̄a a tsar̄a ikebe a ure u d̄a bawu u gain. ¹² Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza d̄a u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, “Gb̄a aza a Kiriti aza a kaban a d̄a, nnama n cingi kpam awonvoli, alyai a ilikulya cika.” ¹³ Kadyanshi ka ne mayun d̄a, rongo le ubaranasa cika tsar̄a vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu. ¹⁴ Kpam a asaka upanasa alabari a kaban a d̄a aza a Yahuda a ka dansa, kpam a asaka upanaka ama d̄a a kpatalakai ukuna u mayun vi kucina.

¹⁵ Ko ndya wa i uwulukpi i'ya a asu u aza d̄a atakasuvu a le a'ari uwulukpi. Shegai ko i te i'a la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza d̄a a 'yuwain uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le gb̄a u lobono wa. ¹⁶ Icun i ama a nala, a tsu ciga t̄a a dana a reve Kashila, shegai a 'yuwan yi adama a uma u cingi u le. A ka panaka yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le t̄a.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

¹ Shegai u gan t̄a vu tonuko Atoni a rongo n uma u d̄a u yain dere n uwenishike u maci. ² Vu wenishike nkoshi n rongo mai a kana kaci ka le a rongo uma u d̄a ama a ka wene karinga ka le, a rongo n kakiri. U kana t̄a a yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

³ Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u d̄a u yain dere n tyoku u uza d̄a wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansaki ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza d̄a a ka wenishike aza roku ukuna u shinga. ⁴ U kana t̄a mmici n wenishike aka a kenu tyoku d̄a a ka ciga a'ali a le a cigi kpam mmuku n le. ⁵ A wenishike le a rongo n kakiri, kpam a rongo uwulukpi. A wenishike le kpam a kirana n a'uwa a le, a yain kpam ili i shinga. A wenishike le a naka a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashila wa.

⁶ Nala kpam vu tonuko alobo a gbara a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri. ⁷ Avu kpam u kana t̄a vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, asaka i wenike kuryongo ku shinga n uzuwa u kaci a asu u uwenishike u vunu. ⁸ Asaka uwenishike u vunu u wala dere tyoku d̄a bawu uza wa dansaka u d̄a n kagbani. Pini nala, aza d̄a baci dem a ka ciga a nanamgbanaka vu a ka yan t̄a uwono, kpaci a ka tsara i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

⁹ U kana t̄a agbashi a naka azakuwa a le tsupige, a matsa a yain i'ya a ka yan, a yanka le kpam ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa. ¹⁰ Shegai u kana t̄a a rongo mai tsara a wushuku n ele, a wene le kpam mai. Pini nala, d̄a a ka zuwa uwenishike u Kashila Kawauwi ka tsunu u luwa ama.

¹¹ Nala u gain u woko, kpaci Kashila ka wenike t̄a gb̄a ama ukuna u shinga u ne tsara a tsara iwauwi. ¹² Ukuna u shinga u Kashila ara tsunu u tsu zuwa tsu t̄a kain dem tsu rongo n Kashila. U zuwa t̄a kpam tsu asaka uciga ucanga u likimba kabarikete. Likimba namgba de n tsicingi, shegai gogo-na u kana t̄a tsu rongo pini mai n ukana u kaci. U kana t̄a tsu rongo n uyansa ukuna u shinga n unaka kaci a asu u Kashila. ¹³ U kana t̄a kpam tsu rongo uwundya utuwa u kain ka pige ka Kashila ka tsunu Uza u Ucira Gba kpam Kawauwi; wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu Kawauwi wa gono t̄a n tsupige tsu ne. ¹⁴ U naka t̄a uma u ne tsara u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u d̄a baci dem tsu yain, kpam u gonuko tsu sarara. U nakai kpam uma u ne tsara u gonuko tsu ama a ne kpam adama a nala tsa matsa t̄a tsu cigi tsu yain ili i shinga.

¹⁵ U kana t̄a vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a d̄a baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. Va t̄a n ucira u d̄a va yan ili i na yi, adama a nala u gan vu asaka ko uza u goro i'ya vu danai wa.

* 2:3 Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

3

Yan ili i'ya i lobonoi

¹ Cibuga ama yi a panaka ngono n aza a tsupige. U gan ta ama a vunu a yain n karinga, kpam kain dem a matsa a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi. ² Kotsu a dansaka uza n kagbani wa, kpam a asaka ibili. Ya dem a rongo mai n eyi, a wenike ele ili i roku i'ya wa.

³ Nala dem tsari tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza roku a da a yinsa tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, tsari tsu wokoi kpam agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu wari u shadangu ta n tsicingi n malyon, tsara tsa kovo atoku a tsunu ele kpam dem a'ari a ka kovo tsu.

⁴ Shegai Kashila uza da wari Kawauwi ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a ne, u wenike tsu kpam uciga. ⁵ Adama a asuvayali a ne a da u wauwa tsu. Adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. U za ta unyushi u cingi u tsunu gba, u naka tsu uma u savu a asu u Kulu Keri ku ne. ⁶ U naka tsu Kulu Keri ushani adama a ili i'ya Yesu Kirisiti Kawauwi ka tsunu u yain. ⁷ U kece tsu ta a asuvu a aza da a'ari dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu reve ta an tsa fuda tsa lya agadu a uma u da bawu wari n utyoku. ⁸ Gba ili i'ya n tonuko vu na vi mayun da. Ma ciga ta vu matsa n i'ya, tsara gba uza da baci u wushuki n Kashila, wa kirana ta u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna u na vi u gan ta, kpam ya tuko ta ama ukuna u shinga.

⁹ Kadyanishi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu vu uka kaci ka vunu wa. Vu ukusa kaci ka vunu a ibili ko kushulu a kaci ka utono Mele ma aza a Yahuda wa. Ukuna u nala u gan wa, kpam unangasa u a'ayin u da. ¹⁰ Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu barana yi. U 'yuwan baci upana ubarana u kagita, vu doku vu barana yi ire. U doku baci u 'yuwain upana, aku vu asaka yi. ¹¹ Kpaci icun i ama a nala yi a naka de ukuna u maci kucina. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

¹² Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a da baci uza u te u le u rawai ara vunu, aku vu yain gba tyoku da va yan vu cina mu a Nikafoli gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga ta n gono pini de a'ayin a kutanu. ¹³ Yan gba i'ya va yan vu banga karevi ka mele ka a ka isa Zena n Apolo a nwalu n le. Vu shamgba she vu wene a tsara gba i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi. ¹⁴ U kana ta Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpam a yain n a bangi atoku a le aza da a wenei a ka ciga ubanga. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan ta uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

¹⁵ Ko ya wa pini na wa sukunku vu ta idyani. Danasaka mu gba Atoni aza da a ka ciga tsu.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus Ubana ara Filimo

Ukukpa u kadyanshi

A'ayin a da Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wari adama a utono u Yesu. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u katoni ka Yesu ka a ka isa Filimo.

Bulus n Filimo aje a da a'ari kahu a'ayin a da a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsari da kpm wa ta n agbashi. Kagbashi ka a tsu isa Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitai ubanga Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwai u wokoi katoni ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga ta Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga ta kpm Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku da u gain tyoku da Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi cika a kaci ka ucimbusuka. U wenishike ta kpm tyoku da uza da wa tono n Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza da wa gitā ve uyan ili i shinga kahu u tonuko aza roku tyoku da a ka rongu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)

Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)

Idyani i makorishi n kvasu (23-25)

Idyani

¹ Mpa Bulus, uza da u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mari adama a kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u wa wa ta kabolo na mpa.

Filimo da ma koronku, utoku u manyan u tsunu u da kpm tsa ciga yi wa wa. ² Ma koronku ta dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumodu u tsunu u da a asu u manyan mi. Ma koronku ta dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

³ N folo ta Kashila Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

⁴ Filimo, a'ayin a da baci dem ma yan kvasu adama a vunu, n tsu cikpa ta Kashila. ⁵ Yan da n tsu yan nala, kpaci n pana ta kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonuko mu, vu wushuku ta n Yesu Asheku. N pana ta kpm kadyanshi a da va ciga ama a Kashila wa wa. ⁶ Ma yanka vu ta kvasu tsara upityanangu u da i'ari n u da kabolo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashila ka naka tsu. Asaka nala gitā adama a tsupige tsu Kawauwi. ⁷ Uciga u da va ciga ama a Kashila wa zuwusa mu ta ma panasa kayanyan cika kpm n ugbamatangu u asuvu. Vangu u va, vu zuwa ta ama a Kashila ushani a rongu bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukoi Onisima

⁸ Adama a nala, ma ciga ta n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi ma ta n ucira u da ma fuda n tonuko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa. ⁹ Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu ta vu yain ili i na yi. Mpa Bulus uza da u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u uza n kaje ka ne. Kpm a kuwa ku a'ali ka mari adama a Yesu Kawauwi.

¹⁰ Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku ma va ma, an u wokoi u woko de Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali. ¹¹ Caupa wari n kalen ara

vunu wa, shegai gogo-na wā tā n kalen ara tsunu cika. ¹² Aya la ma tutsunku vu k pam katakasuvu ka vā kā tā ara ne.

¹³ Māri ma ciga tā n asākā yi pini na kabolo nā mpa. Mpa pini usiri n ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan kubari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain manyan ma wari u gain vu yansaka mu. ¹⁴ Shegai ma ciga n yain nala wa, she avu vu wushuku. K pam ma ciga vu banga mu adama a da a matsa vu wa, shegai adama a da va ciga n uciga u vunū.

¹⁵ Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunū a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u gono baci i rongo pini hal ubana. ¹⁶ Gogo-na kagbashi ka k pam koshi wa, u la tā kagbashi, vangu vunū da uza da u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu k pam dem u gan tā vu cigi yi hal uciga vi u lai u vā. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n tyoku u vangu u vunū a asuvu a Asheku. ¹⁷ Vu reve baci mpa utoku u manyan u vunū u da, she vu ryabusa yi tyoku da va ryabusa mu n tuwā baci. ¹⁸ Wari u nusuka vu baci, ko va tonoyi ili i roku, ma tsupa tā i'ya. ¹⁹ Mpa Bulus, mpa k pam ma korongu ili i na yi n kaci ka vā, “Ma tsupa tā i'ya.” Ma yan gbam kadyanshi ka uma u vunū u da n wusuka vu wa.

²⁰ Utoku u vā, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a da va gbashika. Nala wa zuwa mu tā n doku n gbama asuvu a Kawauwi. ²¹ Ko n gogo-na an ma koronku vu na vi, n reve tā va yan i'ya n foloi vi, hal gbam i lai i'ya n foloi.

²² Fobusuko mu kunu, kpaci n zuwa tā uma Kashila ka wushuku tā kavasu ka vunū, a asākā mu n tuwā a asu u vunū.

Idyani i Bulus i makorishi

²³ Abafara wa danasa vu, kabolo ka tsari a kuwa ku a'ali adama a Yesu Kawauwi.

²⁴ Atoku a manyan a vā, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a ka danasa vu tā dem.

²⁵ Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunū.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibirahi

Ukukpa u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibirahi wa. Gaawan Bulus da. A reve ta an wari a asuvu a Tagarada u Kashila adama a uwenishike u da wari pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya ta u da u wokoi a asuvu a Tagarada u Kashila tun caupa. Uza da korongi u da u todugbuso ta tyoku da ulya u kayala u aza Yahuda u wokoi iryoci i ulya u kayala u maci u da wari a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike ta aza a uyan kaneshi tyoku da Yesu wari n kalen. Yesu la ta gba atsumate a zuba a Kashila. U la ta dem gba ntsumate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Adarakpi ma maci kpaci u ta ba uyan unyushi wa. An u nakai uma u ne, u yan ta udarakpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwai kpam u gonoi n uma vi, u kukpa ta ure u da ya dem wa tuwa a asu u Kashila.

Adama a aza da a revei n ukuna u udarakpa u atoni, tagarada u Kagali ka Ibirahi wa ta n uwenishike u ucira. Yesu gonuko ta gba udarakpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpunka ta ama ure a tuwa evu n Kashila.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashila (1:1-4)

Yesu la ta atsumate a zuba (1:5-2:18)

Yesu la ta Musa n Joshuwa (3:1-4:13)

Yesu la ta Magono ma Adarakpi (4:14-7:28)

Yesu tuko ta kazuwamgbani ka shinga (8:1-9:22)

Udarakpa u Yesu kuten ka koshi (9:23-10:31)

Ama a Kashila a roku aza da a'ari n upityanangu u pige (11:1-40)

Tono iryoci i Yesu (12:1-13:19)

Kavasu ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashila ma

¹ Caupa, Kashila ka tsu dansa ta na nkoshi n cau n tsunu a una u ntsumate a ure kau-kau. ² Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashila ka tsu yanka tsu ta kadyanshi a una u Maku ma ne. Kashila ka yan ta likimba n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashila ka dangasai u woko uza u ili gba. ³ Maku mi u lada ta adama a tsupige tsu Kashila, kpam u rotso ta Kashila ki derere. U tsu zuwa ta ko ndya wa i lyai kelime adama a akani u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai ama a wokoi sarara a asuvu a unyushi u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

Kawauwi ka la ta atsumate a zuba

⁴ Maku mi ma la ta atsumate a zuba cika, Kashila kpam ka naka yi kala ka ka lai a le cika.

⁵ Kpaci Kashila ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonukoi Maku mi wa,

“Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◇

U doku ta dem u danai,

“Ma woko ta Tata u ne,

eyi kpam wa woko ta Maku ma va.” ◇

⁶ Kpam a'ayin a da Kashila ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a likimba, u dana ta, “U kana ta gba atsumate a zuba a lyaka yi kayala.” ◇

⁷ Ili i'ya Kashila ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na,

“N zuwa t̄a atsumate a zuba a v̄a a woko tyoku u uwule.
N zuwa t̄a agbashi a v̄a a woko tyoku u aletsu a akina.” ◇

⁸ Shegai Kashil̄a ka tonuko t̄a Maku mi,
“Avu Kashil̄a ka, kpam tsugono tsu vunū tsa rongo t̄a hal ubana.
Kalangu ka tsugono ka vunū ka afada a maci ka.

⁹ Va ciga t̄a ili i'ya i lobonoi,
kpam va kovo ili i cingi.
Da gai i zuwai Kashil̄a, Kashil̄a ka vunū, u d̄angasa vu vi,
kpam u n̄ak̄a vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazanḡa.
Tsupige tsu na tsu la t̄a tsa u n̄ak̄ai aza d̄a a buwai.” ◇

¹⁰ U dana t̄a kpam,
“Asheku, a kagit̄a vu yan t̄a likimba,
kpam akere a vunū a yain zuba.
¹¹ A'ayin a'a t̄a a utuw̄a a d̄a ko uza bawu wa doku wa wene i'ya,
shagai avu va rongo t̄a pini.

Gb̄a a ka kutsa t̄a tyoku d̄a kunya ku tsu kotso.

¹² Va k̄atal̄a le t̄a tyoku u kunya ku wambana.

A ka savad̄a t̄a tyoku u kunya ku cau.
Shagai avu va rongo t̄a tyoku d̄a v̄ari,
kpam uma u vunū wa kotso wa.” ◇

¹³ Kashil̄a ka tonuko ko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma ne wa,
“Dusuku na a ulyaki u v̄a,
hal she n zuwa atokulalu a vunū
a woko vu ili i utad̄anku a'ene.” ◇

¹⁴ Gb̄a atsumate a zuba a'ulu a d̄a a ka gbashika Kashil̄a a d̄a, u tsu suku le t̄a a woko
ab̄angi a aza d̄a a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro t̄a

¹ U gan t̄a tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u d̄a a wenishike tsu. Tsu yan baci nala, tsa woko wasasa wa. ² A wenike t̄a akani yi a mayun a d̄a, a d̄a Kashil̄a ka n̄ak̄ai atsumate a zuba a n̄ak̄a nkoshi n cau n tsunu. Kpam gb̄a aza d̄a bawu a tonoi a d̄a, n aza d̄a dem a 'yuwain a d̄a vi, a tsar̄a t̄a mavura ma ma yain dere n ili i'ya a yain. ³ Tsu gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i pige i na yi wa, nida tsa yawunsa tsa la a mavura ma na mi? Asheku n kaci ka ne aya uza kagit̄a uza d̄a tukoi ukuna u iwauwi i na, kpam aza d̄a a pan̄aka yi a wenike tsu t̄a an mayun d̄a. ⁴ Kashil̄a dem n kaci ka ne u wenike t̄a an akani yi mayun d̄a a asu u d̄a u yansai gb̄a manyan ma pige n iryoci n ikunesavu i ucira. U n̄ak̄ai kpam Kulu Keri ku ne a asu u uza d̄a baci dem u dangasai.

Uza d̄a wa tuko tsu iwauwi

⁵ Kashil̄a ka dangasa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u d̄a wa tuw̄a wa, likimba u nala vi u d̄a tsa dans̄aka gogo-na. ⁶ Tyoku d̄a a korongi a asu u roku a asuvu a Tagar̄ada u Kashil̄a,

“N̄dya i tsu birika vu n ama?

N̄dya i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?

⁷ Vu zuwai ucira u ne u kp̄ad̄ai urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu,
vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karinga.*

⁸ Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gb̄a.” ◇

◇ 1:7 Ishp. 104:4. ◇ 1:9 Ishp. 45:6-7. ◇ 1:12 Ishp. 102:25-27. ◇ 1:13 Ishp. 110:1. * 2:7 Akorongi a cau a roku aza d̄a a pur̄ai a tagar̄ada u Kagali ka Ibirahi a kalatsa t̄a: “a'ayin kenu.” ◇ 2:8 Ishp. 8:4-6.

An Kashilā ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gbā vi, ili i'a la i'ya bawu u lyai tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i gitā wa. ⁹ Uza da tsu wenei Yesu da, uza da ucira u ne bawu u rawai u atsumate a zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi de funi n tsupige n karinga, kpaci u pana ta ikyamba i'ya hal u kuwai adama a tsunu. Mayun da, adama a ukuna u shinga u Kashilā u da, da Yesu kuwai adama a ama a likimba gbā.

¹⁰ Kashilā ka ka yain ili gbā, kpam ko ndya wa i'a ta pini tsara i naka yi tsupige. Wa ciga ta u tsara mmuku ushani n da ma uwa a asu u tsupige tsu ne, adama a nala a da u zuwai Yesu tsara asu u ndishi u da wari dere n eyi, adama a tyoku da u panai ikyamba. Yesu da wa tono n ama ubana a iwauwi. ¹¹ Adama a nala, eyi n aza da u wulukpei vi, Tata u da u le u te. Adama a nala a da bawu Yesu wa pana uwono u da wa isa le atoku a ne. ¹² U tonuko ta Kashilā,

“Ma tonuko ta atoku a va ili i va i'ya vu yain.

Ma cikpala vu ta a bolomgbono baci a lyaka vu kayala.” ◇

¹³ U doku ta u danai,

“Ma wushuku ta n Kashilā.” ◇

Kpam u danai,

“Mpa na kabolo na mmuku n da Kashilā ka naka mu.”

¹⁴ Mmuku n Kashilā ama da n ikyamba na mpasa, adama a nala Yesu dem n kaci ka ne u woko ta tyoku u le. Yan da u yain nala tsara ukpa u ne u wacinsa Kalapansi uza da wari n ucira a kaci ka ukpa. ¹⁵ Nala u wusai gbā aza da a'ari a ndishi yavu agbashi gbā uma u le adama a uwonvo u ukpa. ¹⁶ Gbā tsunu tsu reve ta an Yesu tuwai tsara u banga mmuku n tsikaya m Ibirahi, shegai atsumate a zuba wa. ¹⁷ Adama a nala, Kashilā ka zuwa ta Yesu rotsoi ama a ne a ili gbā, tsara u woko Magono ma Adarakpi ma le, uza da u tsu wenike asuvayali, uza da kpam Kashilā ka wushuki n eyi. Nala kpam Yesu da wa fuda u naka ufarakpa a asu u Kashilā, tsara Kashilā ka cimbusuka ama unyushi u cingi u le. ¹⁸ Eyi n kaci ka ne u pana ta ikyamba kpam Kalapansi ka modono ta tsara u zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fuda ta wa banga aza da Kalapansi ka modono tsara u zuwa le a nusa.

3

Yesu la ta Musa

¹ Ama a va, Kashilā ka dangasa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. Adama a nala u gan ta i rongo a ucibusa tyoku da Yesu wokoi kasuki ka Kashilā, kpam u wokoi Magono ma Adarakpi ma uwushuku u da tsa dansa. ² U yan ta ko ndya baci Kashilā ka tonuko yi u yain. Kashilā ka dangasa yi ta u yain manyan ma na mi, tyoku da Musa yain manyan ma Kashilā ka tonuko yi u yain gbā a asuvu a Kuwa ku Kashilā. ³ Tsupige tsa Yesu tsara tsu la ta tsa Musa tsara, tyoku da tsupige tsa kamai ka tsu tsara tsu tsu la tsu kuma ki. ⁴ Mayun da an kuwa dem uza roku u da u tsu ma ka, shegai Kashilā ka kamai ka ko ndya wa. ⁵ Musa kagbashi ka Kashilā ka wushunki kuwa ku ne ka, kpam manyan ma ne ma woko ta iryoci i ili i'ya Kashilā ka wenike naha a kapala. ⁶ Shegai Kawauwi Maku ma Kashilā ma, kpam aya Kashilā ka wushunki kuwa ku ne. Atsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpam tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

U kana ta tsu lyai kelime n utono Kashilā

⁷ Tyoku da Kulu Keri ku danai da,
“I pana baci kalagatsu ka Kashilā ara,

⁸ kotsu i ryagbaja wa,
tyoku da nkoshi n cau n de n yain.

A kpatalaka ta Kashilā kucina,
an a kondoi Kashilā a kakamba.

⁹ Kashilā ka dana ta,
‘A 'yuwunka mu ta cika

tsarā a kondo mu,
ko an u wokoi a wene ta
ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi.

¹⁰ Adama a nala n pana le ta upan, aku n danai:
'Atakasuvu a le a tsu kpatalaka mu ta cucina maco,
a 'yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.'

¹¹ N yan ta upan hal n tsinai,

'A ka uwa a asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.' ” ◇

¹² Ama a va, kirana kotsu ko uza a asuvu a de u yain n katakasuvu ka kari n tsicingi ka kpmam bawu ka wushuki wa. Icu n i katakasuvu ka nala ka zuwa da ta ukpatalaka Kashila Uza u Uma cucina.

¹³ U kana ta i gbamatangu atoku a de kain dem, kpmam u kana ta i lyai kelime n uyan nala hal a'ayin a buwa baci a da a ka isa "Ara." I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa yinsa ta aza roku a de u zuwa le uryagbaji. ¹⁴ Tsu woko ta atoku a asuvu a Kawauwi tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u da tsari n u da tun a kagita hal ubana a makorishi.

¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta,

"I pana baci kalagatsu ka Kashila ara,

kotsu i ryagbaja tyoku da nkoshi n cau n de n ryagbaji wa.

A kpatalaka ta Kashila cucina."

¹⁶ An ya a panai kalagatsu ka Kashila aku a kpatalaka yi cucina? Alya aza da Musa tonoi n ele u wutukpa le a Masar. ¹⁷ An ya kpmam a zuwai Kashila ka panai upan hal ayen a amangare? Alya aza da a yain unyushi u cingi kpmam a kuwai a kakamba, n ele da u yain upan. ¹⁸ An ya Kashila ka dansaka an u tsinai u da a ka uwa a asu u uwunvuga u ne wa, ko kenu? Aza da a 'yuwan yi upanaka, alya wa dansaka. ¹⁹ Tsu tuwa ta tsu revei adama a ukpada u uwushuku u le u da a kpada uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

¹ Kashila ka yanka tsu ta kazuwamgbani ka tsa fuda tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Adama a nala u kana ta ya dem u kirana, tsara uza u namba u uwa pini wa. ² Tsu pana ta akani yi tyoku da aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a panai, akani yi tani a banga le wa. ³ Atsa aza da tsu a pityanangi da koshi tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Aza da kpmam bawu a pityanangi, Kashila ka dana ta,

"N yan ta upan kpmam n tsinai,

'A ka uwa asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.' ” ◇

U dana ta nala ko an u wokoi u kotso de ufobuso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a da u yain likimba. ⁴ A Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka kain ka shindere ka a'ayin a shindere, u da: "Kain ka shindere ka Kashila ka wunvugai a manyan ma ne gba."

◇ ⁵ Tsu yan ta dem kaneshi an u doki u danai a asu u roku, "Ama a na a ka uwa asu u uwunvuga u va wa!" ◇

⁶ Aza a kagita a da panai akani yi a tsara asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu wa. Shegai mayun da ama roku a ka uwa ta asu u uwunvuga vi. ⁷ Adama a nala Kashila ka zuwai a'ayin a roku a da ama a ka uwa asu u uwunvuga u ne, kpmam a'ayin a nala yi a da u isa "Ara."

A barakpa ta cika an Kashila ka danai nala kahu u tuwa u dansa a una u Dawuda, an u danai,

"Vu pana baci kalagatsu ka Kashila ara,

kotsu vu ryagbaja wa."

⁸ Uyamba u Ka'ana† u da Joshuwa† tonoi n ama a uwai vi, u da a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A da baci u da, Kashila kari ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka

roku ka ka tuwā wa. ⁹ Nala u wenike tā a'ayin a uwunvuga u ama a Kashilā kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'a tā ucun u uwunvuga u da Kashilā ka wunvugai a kain ka Ashibi. ¹⁰ Uza da baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashilā, wa wunvuga tā a'ayin a da baci u kotsoi manyan ma ne tyoku da Kashilā ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba. ¹¹ Asakāi tsu matsai tyoku ufuda u tsunu tsara tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpa, tyoku da a yain an a 'yuwain upana wa.

¹² Akani a Kashilā a'a tā tyoku u ili i'ya i'ari n uma kpam i'ari n ucira. A la tā burundu u kulya u da wari n unā u kulya u re. A tsu batsa tā kapashi ka tsunu ka kari n uma a batsa kpam kulu ka ka bana a asu u Kashilā. A tsu batsa tā dem a mere ma alatu n mere ma a'ungu a atele a tsunu. A tsu wutukpa tā ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawunsa n i'ya tsu tsu ciga. ¹³ Uza wā la wa sokongu ili a likimba aku Kashilā ka kpača i'ya uwene wa. U tsu wene tā ili tyoku da i'ari. Aya Kashilā ka u kanai tsu tonuko gba ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Adarakpi

¹⁴ Tsu lyai kapala n ubana n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsā tā n Magono ma Adarakpi, Yesu Maku ma Kashilā, uza da u banai a zuba. ¹⁵ U reve tā an tsu sorukpoi. Kalapansi ka matsai ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u da baci dem wa matsa u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa. ¹⁶ Adama a nala asaka tsu tuwai a asu u Kashilā bawu uwonvo. Aya uza da u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a da baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu tā tsishinga kpam u banga tsu a'ayin a da tsa ciga u banga tsu.

5

¹ Kashilā ka tsu dangasa tā Magono ma Adarakpi a asuvu a ama aku u naka yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashilā a unā u ama a'ayin a unaka kune, u yain kpam udarakpa adama a unyushi u cingi u ama vi. ² Magono ma Adarakpi mi mā tā dem usorukpi tyoku u ama da a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tono ben n aza da a ka nususa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u da wa. ³ An u wokoi wari usorukpi, u kana tā u yain udarakpa adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpam udarakpa adama a unyushi u ama a ne.

⁴ Ko uza wa naka kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarakpi wa. Uza da Kashilā ka dangasai koshi aya u tsu woko Magono ma Adarakpi, tyoku da u isai Haruna.† ⁵ Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarakpi wa. Kashilā ka ka tonuko yi,

“Ada Maku ma va.

Ara n wokoi de Tata u vunu.” ◇

⁶ A asu u roku kpam, Kashilā ka dana tā,

“Va wokoi tā kadarakpi hal ubana,

tyoku da Malikisada† wari kadarakpi.” ◇

⁷ A'ayin a da Yesu wari a likimba, u folo tā Kashilā uza da wari n ucira u da wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashilā ka panaka yi tā adama a unaka kaci ka ne u da u nakai. ⁸ Ko an u wokoi Yesu Maku ma Kashilā ma, u rotsongusu tā upanaka adama a upana u ikyamba. ⁹ An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u wokoi tā uza da u tsu zuwa ama a tsara iwauwi hal ubana, aza da a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain. ¹⁰ Nala Kashilā ka zuwa yi u wokoi Magono ma Adarakpi tyoku u Malikisada.

Kotsu i asaka utono Kashilā wa

¹¹ Tsa tā n ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana tā ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa. ¹² I barakpa tā an i'ari a asuvu a Atoni, kpam u gan tā a dana gogo-na ya wenishike tā aza roku. Shegai u wokoi eda ya ciga a gono a wenishike da uwenishike u kagita u akani a Kashilā. Tyoku u mmuku n shili n da n buwai kucomu

da i'ari, n u da ya lya ilikulya. ¹³ Uza da baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa. ¹⁴ Shegai aza da a gbojoi, a tsu lya ta ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma fuda ma lya, kpam a tsu rongo ta a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i shinga n i cingi.

6

¹⁻³ U gan ta a dana i reve de uwenishike u kagita u na vi, u da wari dere n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatalaka u ili i'ya ya tuko ukpa kucina, kpam dem n upityanangu n Kashila. Uwenishike a kaci ka ukuna u ulyubugusu n utadangusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'yanga u akushe n ukuna u afada a da bawu a ka kotso, i'a ta dem pini a asuvu a uwenishike u kagita. Gba u gan ta a dana i reve i'ya de. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashila ka wushuku baci, tsa lya ta kapala tsu yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza da a gbonguroi.

⁴ Ama roku a asaka baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wa la wa zuwa le a kpatala kpam wa. Caupa, ama a na a wusha ta katyashi ka Kashila kpam a pedei kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha ta Kulu Keri ki. ⁵ A reve ta tyoku da kadyanshi ka Kashila ka yankpai, kpam a wushai ucira a'ayin a da Kashila ka lya tsugono. ⁶ An a wushai ili i nala yi gba, aku a kpatalakai Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpam wa, kpaci Maku ma Kashila ma kpam a doki a ka wuna a mawandamgbani an a 'yuwain yi. Uwono u da a ka zuwusa yi a kapala ka ama gba.

⁷ Ama roku tyoku u uyamba u da u tsarai ilyushi ushani u da a'ari. U naka ta ama da a cimbai pini vi ilimaci i shinga, aku Kashila ka zuwukai uyamba vi una u shinga. ⁸ Ama roku tyoku u uyamba u da u tsu wutukpusa awana a da a'ari n mete ma cingi, kpam wa matsa ili wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yanka ta uyamba u nala vi una kpam akina a kulatangu u da.

⁹ Ama a va aza da ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsari n kadambula n ada wa, kpaci tsu reve ta i'a ta a ure u shinga, ure u iwauwi. ¹⁰ Kashila ka tsu yan ta afada a ure u da u lobonoi. Wa ciba ta manyan ma vu yain, kpam dem wa ciba ta uciga u da vu wenike yi an vu bangai ama a ne, kpam va lya kapala n vu banga le hal n gogo-na. ¹¹ Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i matsa ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsara i tsara ili i'ya i zuwukai uma. ¹² Tsa ciga i woko awonvoli wa. A una u nala, tonoi iryoci i aza da a ka wusha ili i'ya Kashila ka zuwamgbani adama a upityanangu n ahankuri a le.

Kashila ka tsu yan ta i'ya u zuwamgbani

¹³ An Kashila ka yankai Ibirahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u zuwamgbani. U tsinai n kala ka ne, adama a da uza roku wa la u lai Kashila wa. ¹⁴ U danai, "Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta una u shinga, kpam ma naka vu ta ntsikaya ushani!" ¹⁵ Ibirahi vanai u wene ushadangu u ukuna vi n ahankuri, aku u tsarai ili i'ya Kashila ka zuwamgbani.

¹⁶ Ama a ka tsina baci, n uza da u la le tsupige da a tsu tsina. Utsina u le u wenike ta ili i'ya a danai vi mayun da, kpam u tsu tuko ta utyoku u kananamgbani. ¹⁷ Kashila dem u tsina ta tsara ama da a ka wusha ili i'ya u tsinakai vi, a reve mayun da bawu wa savada ili i'ya u fobusoi. ¹⁸ Ili i re i na yi ya savada wa: Kashila ka yan kaban wa, u zuwamgbana baci. Kpam u tsina baci, wa yan kaban wa. Ili i na yi i tsu gbamatangusu tsu ta atsu aza da tsu sumai ubana a asu u Kashila tsara u wusa tsu. I tsu naka tsu ta ucira tsu bana uzuwa u uma u da u naka tsu. ¹⁹⁻²⁰ Uzuwa u uma u nala wa ta n ugbami a uma u tsunu, tyoku da kashamkpatsu ka kpatsu ka tsu shamkpa kpatsu a asu u te. Uza da tsari n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza da walai a asu u kunya ka a barakpai a utsutsu ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpiƙ a zuba. Adama a tsunu a da u yain nala. U wokoi Magono ma Adarakpi ubana, kadarakpi ucun u Malikisada.

7

Malikisada kadarakpi

◇ 6:14 Kag. 22:17.

¹ Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpm kađarakpi ka Kashilā ka Zuba ka. A'ayin a da Ibirahi lyai kuvon ku ngono n nishi wa gono a kuwa, Malikisada wuta ta u ba u zuwuka yi unā u shinga. ² Aku Ibirahi naka yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gba i'ya dem u tukoi a asu u kuvon vi. Ili i kagita i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala ka ne ka “magono ma ma yansa ili i maci.” Aya dem “magono ma ndishi n shinga,” kpaci kalen ka Salem ka “ndishi n shinga.” ³ Ko uza u reve tata ko mma u Malikisada wa. Ko uza wa la kpm u revei asu u da a wuta wa, ko a'ayin a da a matsa yi, ko kpm a'ayin a da u kuwa wa. Wa ta tyoku u Maku ma Kashilā kpm wa woko ta kađarakpi ubana.

⁴ Wene ve tyoku da Malikisada wari n tsupige! Ko Ibirahi, makoshi ma cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve ta tyoku da Malikisada wari n tsupige a'ayin a da u naka yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsarai a asu u kuvon. ⁵ Mele ma wenishike ta u kana ta mmuku n tsikaya ma Ibirahi n naka mmuku n tsikaya n Levi† n da mari adarakpi ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsarai, ko an u wokoi mmuku n tsikaya m Ibirahi n da dem. ⁶ Malikisada wa a asuvu a kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha ta i te a asuvu a kupa ara Ibirahi. Kpm u zuwuka ta Ibirahi unā u shinga, uza da u wushai kazuwamgbani icun kau-kau ka Kashilā. ⁷ Ya dem u reve ta an uza da baci wari n ucira u da wa zuwuka uza roku unā u shinga, u la ta uza da wa wusha unā u shinga vi tsupige. ⁸ Adarakpi a tsu wusha ta i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsarai, ko an u wokoi ele dem aza da a ka kuwa alyā. Shegai gba n nala, Malikisada la le ta tsupige, kpaci Tagarada u Kashilā u wenishike ta an wari n uma. ⁹ Tsa fuda ta gbam tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza da a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a naka ta i'ya an Ibirahi nakai vi. ¹⁰ Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibirahi a'ayin a da Malikisada gawunsai n Ibirahi vi.

¹¹ Ko an u wokoi Mele ma Musa ma danai, u kana ta kađarakpi ka woko matsikaya ma Levi, adarakpi yi a ka fuda a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kana ta a tsara kađarakpi tyoku u Malikisada, shegai uza da u wuta a kumaci ku Haruna wa. ¹² Iacun i kađarakpi ka roku kau ka wuta baci, u kana ta Mele ma savada dem. ¹³ A kaci ka Kawauwi ka tsa dansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u kađarakpi a asuđarakpa wa. ¹⁴ Ya dem reve ta an u wuta a asuvu a kaletsu ka Yahuza,† kpm kotsu Musa wari u dana an ko kađarakpi ka te ka wuta a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi ka ta tyoku u Malikisada

¹⁵ Na woko ta a kateshe karara an kađarakpi ka roku ka tuwai tyoku u Malikisada. ¹⁶ A isa vuma u nala vi kađarakpi adama a akaya a ne ko kpm adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u da bawu a ka wacinsa. ¹⁷ Tagarada u Kashilā u yan ta kadyanshi a kaci ka ne,
“Avu kađarakpi ka hal ubana,
tyoku da Malikisada wari kađarakpi.” ◇

¹⁸ Gogo-na a zuwa de mele ma cau a ikengi, kpaci ma n ucira wa, kpm ma wokoi ili i gbani. ¹⁹ Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i woko i maci wa. Shegai gogo-na Kashilā ka naka tsu ta ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpm tsari a uraba evu n Kashilā.

²⁰ Kashilā ka tsinai u da Kawauwi ka woko ta kađarakpi hal a ubana, shegai u yanka ko kađarakpi ka te nala wa. ²¹ A kaci ka Yesu ka koshi u danai,
‘Mpa, Magono ma Zuba, n tsina ta,
kpm ma savada katakasuvu ka va wa, ko kenu.
‘Avu kađarakpi ka hal ubana.’ ” ◇

²² Yesu da zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpm kazuwamgbani ki ka la ta ka Kashilā ka yankai Musa.

²³ Caupa, kaɗarɔkpi ka kuwɔ baci, wa lya kelime n uwoko kaɗarɔkpi wa. Adama a nala a ɗa a tsarɔi aɗarɔkpi ushani. ²⁴ Shegai Yesu woko tɔ kaɗarɔkpi ubana, tsuɗarɔkpi tsu ne tsa kotso wa. ²⁵ Adama a nala, aya wari gogo-na hal n maco, uza ɗa wa fuda wa wauwa aza ɗa a ka tuwusa a asu u Kashila a kukere ku ne. Wa tɔ n uma hal ubana tsarɔ u folusuko le Kashila.

²⁶ Yesu ɗa icun i Magono ma Aɗarɔkpi ma tsa ciga, kpaci u tsu banga tsu tɔ a ure gba. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa tɔ Kashila ka pana kayanyan. Wa n unyushi wa. Kashila ka pecene yi tɔ n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U naka yi asu u ɗa u lakai tsupige gba gba a zuba. ²⁷ Wa tyoku u Ngono ma Aɗarɔkpi n ɗa n buwai wa, aza ɗa kain dem she a yan uɗarɔkpa adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama ɗa a buwai. Shegai kuten ka koshi Yesu nakai kaci ka ne tyoku u uɗarɔkpa a zuba u mawandamgbani adama a ama, kpam u lobono tɔ hal ubana. ²⁸ Mele ma wushuku tɔ vuma u woko Magono ma Aɗarɔkpi ko an u wokoi vuma shadangu wa. Kashila ka naka tɔ Musa Mele a kagita. An nala u wurai, aku u tsinai u zuwai Maku ma ne uza ɗa wari ushadangi ma woko Magono ma Aɗarɔkpi hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Aɗarɔkpi

¹ Ili i pige i'ya tsa dansa i'ya na: Tsa tɔ n Magono ma Aɗarɔkpi uza ɗa u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashila Uza u Ucira Gba a zuba. ² Magono ma Aɗarɔkpi ma tsunu a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi u ɗa wa gbasha, asu u ulya u kayala u mayun u ɗa Kashila ka yain, ama ɗa a yain asu vi wa.

³ Magono ma Aɗarɔkpi dem ma tɔ n manyan ma unakasa kune n uɗarɔkpusa ubana a asu u Kashila. Nala dem Magono ma Aɗarɔkpi ma tsunu u kana tɔ dem u naka Kashila kune ku ili i roku. ⁴ Wari baci na a likimba, wari wa woko kaɗarɔkpi wa ko kenu, kpaci aɗarɔkpi a ɗa pini na, aza ɗa a ka tono Mele a asu u unaka Kashila kune. ⁵ Manyan ma aɗarɔkpi a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpam kulu ka ili i'ya i'ari a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa fobuso uyan Katani ka Kvasu, Kashila ka tonuko yi, “Ciɓa a'ayin a ɗa vari a masasa, n tonuko vu tɔ derere tyoku ɗa va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere.” ⁶ Shegai manyan ma tsuɗarɔkpi ma Kashila ka nakai Yesu ma la tɔ ma a nakai aɗarɔkpi a ɗa a buwai. Aya ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu ka Kashila n ama, kpam kazuwamgbani ka nala ki ka la tɔ ka cau. Nala u woko tɔ an ili i'ya Kashila ka yain a kazuwamgbani ka savu i la tɔ i ka cau.

⁷ Kazuwamgbani ka kagita kari ka fuda baci ka yain ili gba, ili i'a la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa. ⁸ Shegai Kashila n kaci ka ne u wenei ka tyoku ɗa ka gain ka woko wa, ɗa u danai:

“N tonuko ɗa, a'ayin a'a tɔ a utuwa,
a ɗa ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.

⁹ Kazuwamgbani ka na ka woko icun i kazuwamgbani ka n yain n akaya a le,
an n kana le n akere n wutukpa le a uyamba u Masar wa.

Shegai a tono ka wa,
aku n kpatalaka le kucina.

¹⁰ A'ayin a ka tuwa tɔ a ɗa ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa tɔ mele ma va
a asuvu a le tsarɔ a reve ma,
kpam ma korongu tɔ ma a atakasuvu a le
tsarɔ a toni ma.

Ma woko tɔ Kashila ka le,
kpam a ka woko tɔ ama a va.

¹¹ Ama a ka doku kpam a wenishike atoku a le wa, a dana,

'Revei Magono ma Zuba,'
kpaci gba a ka reve mu ta,
ili i'ya i kana uza u kenu ubana uza da u lakai kalen gba.

¹² Kpaci ma cimbusuka le ta tsicingi tsu le

kpam ma doku ma ciba unyushi u cingi u le wa, ko kenu." ◇

¹³ An Kashila ka yain kadyanshi ka kazuwamgbani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi de evu n upuwan.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

¹ A kazuwamgbani ka kagita ka Kashila ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko ta ama derere tyoku da a ka lya kayala, kpam dem u tonuko le ta tyoku da a ka yan Katani ka Kavasuu, asu u da a ka lya kayala ki. ² A yan ta katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagita a asu u da kashamkpatu ka macikaluu n teburu u da a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukuso kune a asu u Kashila u da. Kapashi ka na ka a isa Asu u Uwulukpi. ³ Kunya ku ubarakpa a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isa kapashi ka ire ki Asu u da u Lakai Uwulukpi.† ⁴ Asuvu a kapashi ka nala ki asudaraka u da a gbarai n zinariya u da pini, asu u da a tsu runukpusa ili i magulani. Kpam Akpati u Kazuwamgbani† u madanga, u da a kumanai n zinariya gba abon a ne wa ta dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I kagita, magbodo ma zinariya ma a shadangi n mana† ma pini. Kpam kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a da a korongi Mele Kupa a da dem pini.

⁵ A zuba u Akpati vi a ruma ta pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashila ka ta pini. A barakpai ashan a le a zuba u kakimbatsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu da Kashila ka tsu cimbusa unyushi u cingi. Shegai tsa fuda tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

⁶ A kotso baci ufobuso ili gba nala, adarakpi yi a tsu bana ta asuvu a kapashi ka kagita kain dem a yain manyan ma le. ⁷ Shegai Magono ma Adarakpi ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpam dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi bawu u banai mpasa wa. U tsu naka ta n da kune ubana a asu u Kashila adama a unyushi u cingi u ne, n u da ama a yain bawu a revei. ⁸ Nala dem ure u da Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kavasuu ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wa la wa uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi yaa wa. ⁹ Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike ta an kune n udarakpa u da a nakasai wa fuda wa zuwa katakasuvu ka uza da wa lya kayala ka woko sarara tyoku da u gain ka woko wa. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n ufacangusu u da. Mele ma na mi adama a ikyamba a da, kpam Kashila ka zuwai a toni ma hal utuwa a'ayin a ure u savu u ne.

Mpasa n Kawauwi

¹¹ Gogo-na Kawauwi ka woko de Magono ma Adarakpi a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u da lai tsulobo. Akere a ama a da a yain u da wa, kpam dem kaƙon ka likimba ka wa. ¹² Kuten ka kpam a'ayin gba u bankai mpasa a Asu u da u Lakai Uwulukpi, shegai mpasa ma nryadiga na ndyondyom n da wa. U bidyai mpasa n ne, an u yain nala, u tsaraka tsu uwusa u da bawu wa kotso. ¹³ Caupa, ama a'a baci n ashinda, ikyamba i le i tsu woko ta uwulukpi kadarakpi ka vishanasaka le baci mpasa ma nlala n aboburo kpam u polusuko le baci kakomo ka a tsarai a manuku ma kanaka ma a runukpai. ¹⁴ Shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nakai kaci ka ne kune ubana a asu u Kashila asu Kulu Keri ka kari n uma u da bawu wari n utyoku. Ili i'ya i zuwai mpasa n ne n lai ucira cika da la vi, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulukpi a asuvu a ili i'ya ya tuko ukpa. Gogo-na tsa fuda ta tsa gbashika Kashila Uza u Uma!

◇ 8:12 Iri. 31:31-34. * 9:5 Zinariya da a rumai tsara u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana "kerubobin" da a tsu isa i'ya.

¹⁵ Adama a nala Kawauwi ka ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsarā aza da Kashilā ka isai a tsarā unā u shinga u da bawu wa kotso, u da Kashilā ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan tā i'ya an Kawauwi ka kuwai da u wutukpai ama a asuvu a unyushi u da a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagita.

¹⁶ Ucuu u kazuwamgbani ka na, ka tā tyoku da vuma u tsu korongu tagarāda wa ciga baci a peci udukuyan u ne u tuwā u kuwā baci. Shegai a ka pece u da wa she a'ayin a da ya dem u revei an vuma vi u kuwai. ¹⁷ Tagarāda vi wā n ucira wa she uza da u korongi u da vi u kuwā. Uza wā la wa fuda wa wusha ili i vuma vi wa, wā baci n uma. ¹⁸ Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagita ka shamgba i'ya la vi she nā mpasa ma ukpa. ¹⁹ An Musa tonukoi ama gbā Mele mi, aku u kenei mpasa ma ndyondyom nā nryadiga u bolomgbonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kpam u bidyai avuku a maderiwenif u vishanangusuki zuba u tagarāda u Mele n ama gbā. ²⁰ U danai, "Mpasa n da n shamkpai kazuwamgbani ka Kashilā ka danai i toni n da na." ²¹ Nala dem Musa vishanangusi mpasa a Katani ka Kavasun ili i'ya gbā a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala. ²² Mele mi ma danai gbā ko ndya wa a vishanaka i'ya mpasa tsarā i woko uwulukpi. Kpam Kashilā ka cimbusa unyushi u cingi bawu mpasa ma ukpa wa.

Ukpa u Kawauwi u takpa tā unyushi

²³ Ili i'ya i zuwai a wulukpei Katani ka Kavasun ili i'ya i'ari pini nā mpasa mā nnama i'ya gai la vi. Naha gbā iryoci i ili i'ya i'ari a zuba i'ya koshi. Shegai udarakpa u da u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulukpi u la tā udarakpa u nnama. ²⁴ Kawauwi ka uwa a Asu u da u Lakai Uwulukpi u da ama a yain wa, ili i'ya i'ari iryoci i ili i'ya i'ari a zuba koshi. U banai a zuba vi kpam gogo-na nte u wari de n Kashilā wa banga tsu. ²⁵ Adama a da wa rongo u nakasa kaci ka ne maco da u banai a zuba wa, tyoku da Magono ma Adarakpi ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u da u Lakai Uwulukpi kayen dem tsarā u yain udarakpa u manama. ²⁶ A da baci wari u yain udarakpa u kaci ka ne kayen dem, an wari u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a da yain likimba. Shegai a unā u nala, u tuwai kuten koshi evu n makorishi ma a'ayin, tsarā u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwai tyoku u udarakpa adama a tsunu. ²⁷ U kana tā ya dem u kuwā kuten, aku Kashilā ka yanka yi afada. ²⁸ Kuten ka Kawauwi ka kuwai koshi, tsarā u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u da wa takpa wa. Tuwā da wa tuwā tsarā u wauwa aza da a ka vana yi.

10

Udarakpa u buwa kpam wa

¹ Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwā da mari. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kpaci ka wutukpa ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u wokoi a tsu yansa udarakpa kayen dem. ² Mele mari ma zuwa le baci a woko sarara tyoku da u gain a woko, she a'ari a asaka uyansa udarakpa. Kashilā kari ka za tā unyushi u cingi u aza da a ka lya kayala kuten kpam a'ayin gbā, uyawunsa u atakasuvu a le kpam wa yan n ashinda wa. ³ Shegai nala wari wa! Udarakpa u naha vi cibusa u da u tsu zuwa a cibusa unyushi u le kayen dem. ⁴ An u wokoi mpasa ma aboburo nā nryadiga ma fuda ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.

⁵ An Kawauwi ka tuwai a likimba, u tonukoi Kashilā,
"Va ciga udarakpa u nnama n kune ku ilya wa.
Shegai vu naka mu ikyamba tsarā n panaka vu.

⁶ Nnama n da a runukpai a asudarakpa
n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

⁷ Aku n danai, 'Mpa na,
n tuwā tā n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashilā,
dere tyoku da a korongi a kaci ka va a Tagarāda u Kashilā.' " ◇

⁸ Kawauwi kari ka dana ta bacipa, “Va ciga udarakpa n kune wa, kpam vu tsu pana u da kayanyan wa. Va ciga udarakpa u urunukpa n kune ku takpa unyushi u cingi wa.” (Udarakpa u na vi gba Mele ma ma zuwai a yain u da.) ⁹ Aku u danai, “Mpa na Kashila, n tuwa ta n yain ili i'ya va ciga.” Adama a nala, Kashila ka takpai gba udarakpa u kagita, tsara u zuwa udarakpa u ire. ¹⁰ An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashila ka ciga yi u yain, tsu tsarai uza u unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne udarakpa kuten koshi kpam gba a'ayin.

¹¹ Caupa, adarakpi a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n udarakpusa u da bawu wa takpa unyushi u cingi. ¹² Shegai Kawauwi ka nakai kaci ka ne u wokoi udarakpa u shinga kuten koshi u da wa yan manyan bawu utyoku. Gogo-na wa ta ndishi a ulyaki u Kashila. ¹³ Kpam nte wa rongo de hal she Kashila ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne. ¹⁴ N udarakpa kuten ku nala ki, u zuwai ama a wokoi uwulukpi hal ubana tyoku da u gain a woko, aza da Kashila ka zuwai a woko ama a ne.

¹⁵ Kulu Keri ku tonuko tsu ta dem ukuna u na. U gita ta u danai:
¹⁶ “Magono ma Zuba ma danai, ‘A'ayin a ka tuwa ta a da ma yan kazuwamgbani ka savu n ele.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va a atakasuvu a le kpam ma korongu ta ma a asuvu a le tsara a toni ma.’”

¹⁷ Aku u doku u danai:
“Ma doku kpam ma ciba unyushi u cingi u le n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu.” ◇

¹⁸ A'ayin a da baci Kashila ka cimbusai unyushi u cingi, ili i'a la ya zuwa kpam a yain udarakpa wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashila

¹⁹ Ama a va, tsa uwa ta a Asu u da u Lakai Uwulukpi* bawu uwonvo adama a mpasa n Yesu. ²⁰ U naka ta ikyamba i ne tsara i kukpunka tsu ure u savu u da wa banka uza a asu u uma! Kpam ure u na u banka tsu ta asuvu n kunya ka a barakpai a utsutsu, Kawauwi ka la vi. ²¹ Tsa ta n Magono ma Adarakpi ma pige uza da wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashila a zuba. ²² Adama a nala, tsa fuda ta tsa bana evu n Kashila. Tsu yain nala n katakasuvu ka te kpam bamu n malala. Mpasa n Kawauwi n za ta atakasuvu a tsunu, kpaci a da a tsu rongo ta ucifusa n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko ta yavu a za tsu ta gba gba n mini ma mari uwulukpi. ²³ U kana ta tsu kana uzuwa u uma u da tsu danai u tsunu u da n ugbami, kpaci tsu wushuku ta Kashila ka yan ili i'ya u zuwamgbani. ²⁴ Asakai tsu yawunsai kabolo tyoku da tsa wenike uciga a asu u ama n uyansa ili i shinga. ²⁵ Ama roku a tsu bolomgbono a asu u ulya kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu atoku a tsunu, an u wokoi tsu revei kain ka ugonu u Asheku ka yan de evu.

²⁶ Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve de ukuna u mayun, udarakpa wa kpam la u da a ka doku a ka yan adama unyushi u cingi wa. ²⁷ A una u nala, ili i'ya i buwai she tsu vana n uwonvo afada a da a ka tuwa n akina a kasudugbate cika a da a ka wacinsa atokulalu a Kashila! ²⁸ Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali. ²⁹ Uza u 'yuwan baci unaka Maku ma Kashila karinga, nala u la ta u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n da ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la ta dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keri uza da u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la ta dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Icu n i ama a nala, mavura ma le ma la ta ma uza da 'yuwain utono Mele ma Musa. ³⁰ Tsu reve ta Kashila ka danai, “Ma yan ta aza da a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le ta.” Kpam dem u dana ta,

◇ 10:17 Iri. 31:33-34. * 10:19 Kunya ka a barakpai a utsutsu vi, ku pecene ta Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lakai u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila. Ku kara ta a'ayin a da Yesu kuwai tsara u wenike an Kashila ka wushunki ko ya wa u tuwa ara ne karara.

“Magono ma Zuba ma yanka t̄a ama a ne afada.” ◇ ³¹ Ili i uwonvo i'ya cika vuma u rukpa baci a kukere ku Kashil̄a Uza u Uma.

³² Ciba n a'ayin a d̄a a wurai, a'ayin a d̄a i git̄ai urotsongusu ukuna u mayun u Kashil̄a. I kawunki n̄a mmodu kabolo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira. ³³ Roku she a foro d̄a kpam a wishisa d̄a a kapala ka kakuma ka ama. Roku tani i b̄angai aza d̄a a ka so mavura ucun u d̄e. ³⁴ I pana t̄a iyali i aza d̄a a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa d̄a baci ili i'ya i'ari n i'ya, i tsu kawunku t̄a n ipeli, kpaci i reve t̄a i'ari n ili i shinga i'ya ya b̄arakpa ubana, ya vana d̄a.

³⁵ Adama a nala, kotsu i as̄aka upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i git̄ai, kpaci i lya baci kapala n ugama asuvu ya ts̄a t̄a katsupi ka pige. ³⁶ Rotsongusi akawunki gogo-na, ts̄ara i yain ili i'ya Kashil̄a ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani. ³⁷ Tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashil̄a u danai,
“A ka b̄arakpa wa, uza d̄a wa tuw̄a vi wa tuw̄a t̄a.

Wa b̄arakpa wa.

³⁸ Ama d̄a Kashil̄a ka wushuki n ele a ka yan t̄a uma adama upityanangu u le.

Shegai u tsu pele n uza d̄a u kpatal̄aka yi kucina wa.” ◇

³⁹ Shegai at̄su aza d̄a a kpatal̄ai kucina a ka kuw̄a a lya wa. Tsu pityanangu t̄a n Kashil̄a, kpam adama a nala, u wauwa tsu t̄a.

11

Upityanangu

¹ Aza d̄a a pityanangi n Kashil̄a a'ari n mal̄ala an wa n̄aka le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve t̄a ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun d̄a. ² Kashil̄a ka wushunku t̄a ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

³ An ts̄ari n upityanangu, d̄a i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi d̄a Kashil̄a ka yain likimba n ili i'ya i'ari pini gba. An u yain nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, ts̄ara u yain i'ya tsa wene.

⁴ An Habila† wari n upityanangu, d̄a i zuwai u yain ufarakpa a ure u d̄a u lai u Kayinuf tsulobo ubana a asu u Kashil̄a. Kashil̄a ka danai u pana t̄a kayanyan ka kune ku ne, aku u isa yi vuma u maci. Ko an u wokoi Habila kuw̄ai caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

⁵ An Anuhu wari n upityanangu, d̄a i zuwai Kashil̄a ka canga yi ubana a zuba bawu u kuw̄ai. A wene ikyamba i ne wa, an Kashil̄a ka canga yi ka lazaga yi vi. Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, kahu Kashil̄a ka canga yi ubana a zuba, u zuwa t̄a Kashil̄a ka panai kayanyan ka ne. ⁶ Upityanangu w̄a baci la wa, uza w̄a la wa zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan wa. Uza d̄a baci dem wa tuw̄a a asu u Kashil̄a, u kana t̄a u yain n upityanangu an Kashil̄a kari n uma, kpam u wushuku an Kashil̄a ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza d̄a baci dem wa bolo yi mayun.

⁷ An Nuhu† wari n upityanangu, d̄a i zuwai u panai an Kashil̄a ka rono yi atsuvu a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panakai Kashil̄a kpam u shei kpatsu ku pige ts̄ara u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u d̄a, u wenikei likimba an a nusai, kpam asu u upityanangu u ne u d̄a u wokoi asuvu a aza d̄a a gonukoi ama a maci a asu u Kashil̄a.

⁸ An Ibrahi wari n upityanangu, d̄a i zuwai u panakai an Kashil̄a ka isa yi u bana a asu u roku u d̄a Kashil̄a ka yain kazuwamgbani wa n̄aka yi. U asakai uyamba u ne, kpam u reve asu u d̄a wa bana wa. ⁹ An Ibrahi wari n upityanangu, d̄a i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza d̄a a lyai agadu a ne, Kashil̄a ka n̄aka le ucun u kazuwamgbani ka te. ¹⁰ Ibrahi yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashil̄a ka fobusoi kpam u mai i'ya ya rongoi ubana.

¹¹ An Saratu† kabolo n Ibrahi a'ari n upityanangu, da i zuwai a tsarai maku ko an u wokoi a kutsai cika kpm Saratu madari ma. Ibrahi pityanangu ta Kashila ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani. ¹² Vuma u na u kutsa wa wa, eyi n kakushe una u te u da a'ari, shegai gba n nala u wokoi makoshi ma cau ma ama ushani. Mayun, a'a ta n kakuma ushani tyoku u atala a zuba ko tani kayala ka ikengi i kushiva, kpm a'ari ukece wa.

¹³ Gba ama a na a da a'ari n upityanangu vi a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yanka le kazuwamgbani. A yan ta ipeli an a wenei ili i na yi ya tuwa, ko i'ari mbari. A da ele amoci a da a likimba u na. ¹⁴ Ama a dana baci ili icun i nala, wenike da a wenikei a ka bolo uyamba u roku u da wa woko u le. ¹⁵ A'ari a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u da a asakai vi, ko i te i'ari ya bishinka le ugono pini wa. ¹⁶ Shegai asu u da u lai tsulobo u da a ka bolo. U da pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashila ka tsu pana uwono a isa yi baci Kashila ka le, kpaci u fobusuko le ta ilyuci i pige.

¹⁷ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai wari ufobusi u yain udarakpa n Ishaku an Kashila ka kondo yi. Ibrahi da Kashila ka yankai kazuwamgbani ki, shegai u fobuso ta u naka maku ma te ma ne koshi tyoku u udarakpa. ¹⁸ Caupa, Kashila ka tonuko yi ta, “Mmuku n tsikaya n da n yanka vu kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u da a ka wuta.” ¹⁹ Ibrahi bidya ta Ishaku kuwa baci, Kashila ka fuda ta ka 'yangasa yi u woko kpm n uma. U woko ta yavu a asuvu a akushe a da u gonoi u tsarai Ishaku vi.

²⁰ An Ishaku wari n upityanangu, da u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu n Isuwa una u shinga. U reve ta Kashila ka yanka le ili i shinga a kapala.

²¹ An Yakubu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashila kayala, kpm dem u zuwukai mmuku n re n Isuhu† una u shinga.

²² An Isuhu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u yain kadyanshi ka a'ayin a da aza a Isara'ila a ka asaka Masar. Aku u tonuko le a pura atele a ne a ka laza baci.

²³ An isheku i Musa i'ari n upityanangu, da a sokongu yi uwoto u tatsu an a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpm a pana uwonvo u da a ka 'yuwan utono udani u magono wa.

²⁴ An Musa wari n upityanangu, da i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a isa yi maku ma makere ma magono ma Masar. ²⁵ U dangasai u soi mavura n ama a Kashila, n u da wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin kenu. ²⁶ U yawunsai, u la ta tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u da wa tsara kuzuwate ku Masar gba, kpaci katsupi ka Kashila ka ka tuwa ka wa vana. ²⁷ Adama a upityanangu u ne, u asakai Masar, kpm u pana uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene Kashila ka bawu uza wa wene. ²⁸ Adama a upityanangu u ne, u fobusoi Abiki a Upasamgbana u vishanasai mpasa a apashi a re gba n a zuba u utsutsu u kuwa, tsara kawuni ka ka tuko ukpa u wuna mmuku n kagita ma Isara'ila wa.

²⁹ An aza a Isara'ila a'ari n upityanangu, da a pasai Mala ma Shili a iyamba i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gba le a kuwai asuvu a mini.

³⁰ An ama a Kashila a'ari n upityanangu, da a kyawunsai ilyuci i Jeriko a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wasai.

³¹ An Raha† kashankala wari n upityanangu, da i zuwai u wushai aza a ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a wunai aza da a 'yuwain upanaka Kashila da la vi.

³² Ndy a wa kpm ma doku n dana? Ma n a'ayin a da ma yan kadyanshi a kaci ka Gidiyo,† n Baraku, n Somso,† n Jafita, n Dawuda, n Sama'ila† na ntsumate wa. ³³ Aza da upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ari dere aku a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. A kimbai anana a igabako. ³⁴ A cimbusai akina a kasudugbate. A lai a akere a aza da a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u wokoi a'a n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a da a asu u kuvon kpm a wacinsai

asoje a amoci. ³⁵ A gonunko t̄a aka a roku akushe a le n uma a d̄a a'ari a kuwai. Ama roku a so t̄a mavura cika, shegai gb̄a n nala a 'yuwan t̄a uwusha utsara u kaci u d̄a a ka naka le, tsara a tsara u'yangasa u d̄a u lai tsulobo. ³⁶ A yankai aza d̄a a wushuki n Kashila majari a cada le, a sirasai ama a roku n ikani kpam a ukusa le a kuwa ku a'ali. ³⁷ Aza roku a kuwai an varasa le n atali. Aza roku a kuwai an a kidamgbana le mere-mere. A wunai aza roku n iburundu. Aza roku a'ala n ili i uka wa, she abaci a ikpan i nlala. A rongoi n unambi, n a sukutasi le, n magari. ³⁸ Ama a na a rongo t̄a mai, hal gb̄am likimba u ratsa a rongo pini wa. A gengei a kakamba na nsasa, a kpawunsai a a'aburu n a'ele a iyamba.

³⁹ Ama a na yi gb̄a a zuwai Kashila ka panai kayanyan adama upityanangu u le! Shegai ko n nala a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. ⁴⁰ Kashila ka fobusuko tsu t̄a ili i'ya i lai i le tsulobo, tsara a zuwa a woko uwulukpi kabolo n atsu tyoku d̄a u gain tsu woko, shegai ele koshi wa.

12

Kubari ku Kashila

¹ Tsa t̄a n ama d̄a a'ari iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama a nala asakai tsu sumai kalambale ka kari a kapala ka tsunu kotsu tsu shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gb̄a ili i'ya ya kangu tsu uyan ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u d̄a wa fuda u gonuko tsu a kucina. ² U kana t̄a tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza d̄a wari kagita ka upityanangu u tsunu, uza d̄a kpam u gonukoi u d̄a tyoku d̄a u gain u woko. U soi mavura, kpam u kuwai a mawandamgbani. Shegai u wushuki n uwono yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazanga ma wa tsara a kapala. Gogo-na wa de ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashila. ³ Yawunsai n iryoci i Yesu uza d̄a u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsicingi. Kotsu i wowo wa, lyayi pini kapala.

⁴ Kumodu ku de n unyushi u cingi ku rawa a wuna d̄a wa. ⁵ Kotsu i asansa wa an Tagarada u Kashila u tonukoi mmuku n ne tsara u gbamatangusu le atakasuvu:

“Maku ma va, zuwa atsuvu,

Magono ma Zuba ma yanka vu baci kubari.

Kotsu vu wutukpa uma wa, wa bongo vu baci.

⁶ Kpaci Magono ma Zuba ma tsu bara t̄a aza d̄a wa ciga,

kpam u yanka gb̄a aza d̄a u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◇

⁷ Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun u mavura ma Tata ma. Maku ma la ma tata u ne u kpadai uyan mavura wa. Kirana d̄a Kashila ka kirana n ada tyoku mmuku n ne.

⁸ Kashila ka tsu yanka t̄a gb̄a mmuku n ne kubari, kpam u kpada vu baci ubarana u wenike t̄a maku ma kateshe ma vari, avu maku ma ne ma wa. ⁹ Gba tsunu tsa t̄a n isheku pini na a likimba aza d̄a a tsu bara tsu, kpam tsu tsu naka le t̄a tsupige. U la tsulobo tsu naka

Tata u uma u tsunu tsupige tsara tsu yain uma wa? ¹⁰ Isheku i tsunu i likimba a tsu bara tsu t̄a a a'ayin kenu a ure u d̄a a wenei wari dere. Shegai Kashila ka tsu bara tsu t̄a tsara

u banga tsu tsu woko uwulukpi tyoku d̄a wari. ¹¹ Kubari ka la ka ku yankpai a'ayin a d̄a a ka yan ka wa, ka t̄a na mbala! A'ayin a d̄a baci Kashila ka yan le mavura tsara u wenike le

ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu a yain dere kpam a rongo na ndishi n shinga.

Panakai Kashila

¹² I woko t̄a usorukpi, adama a nala doki kpam i gbamatangu kaci ka de. ¹³ Lapulukai kaci ka de ure mai. Tsara aza d̄a a ka tono da a tadatsa wa, ko an u wokoi a'ari awunu n usorukpi u ikyamba tsara a tsara ucira.

¹⁴ I matsa i rongo na ndishi n shinga n ama gba, kpam i matsa i rongo n uwulukpi. Uza d̄a baci dem bawu uma u ne wari uwulukpi, wa wene Magono ma Zuba wa. ¹⁵ Kiranai tsara uza u namba ukuna u shinga u Kashila wa. Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka

yain a asuvu a de wa. Icun i nala yi ya nangasa t̄a ama a asuvu a de ushani. ¹⁶ Kiranai kotsu uza u te u de u yain tsishankala wa, ko tani u 'yuwan utono Kashila tyoku d̄a Isuwa

yain wa. Isuwa da maku ma pige ma Ishaku, kpm wari wa tsa ta gba ili i'ya tata u le wari n i'ya, shegai u dengei i'ya a una u kapara ka kpayan. ¹⁷ I ciba ta an Isuwa yain ili i na yi, wari wa ciga tata u le u zuwuka yi una u shinga, shegai tata u ne u 'yuwain. Kpm ili i'a la wa yan u savafa ukuna vi wa, ko an u foloi tata u ne n kushen n meshi. ◇

¹⁸ Eda tyoku u aza a Isara'ila aza da a tuwai a Masasa ma Sinai da i'ari wa, a asu u da a ka wene kpm a sawa. Mari urana n akina, karimbi ka kimbai ma dan n kabatarakpa. ¹⁹ A panai mawura ma kavana n kalagatsu. An ama a panai kalagatsu a foloi Kashila ka asaka kadyanshi, ²⁰ kpaci a fuda a kawunku wa, an u danai, "Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u kana ta a varasa ma a wuna." ◇ ²¹ Musa n kaci ka ne dem u giruwa ta cika adama a ili i'ya u wenei an u danai, "N pana ta uwonvo cika kpm ma jeke ikyamba." ◇

²² Shegai gogo-na i tuwa de a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashila Uza u Uma n Urishelima u da wari a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a da kakuma ka le bawu kari ukece a bolomgbonoi a yain ipeli. ²³ I tuwa ta a asu u kabolo ka mmuku n Kashila yavu gba de mmuku n kagita n ne n da a'ari. A korongu ta a'ala a le gba a zuba. I tuwai a asu u Kashila uza u afada u ama gba. Kpm i tuwai a asu u a'ulu a aza a maci aza da a kuwai caupa, kpm Kashila ka gonuko le tyoku da wa ciga le a woko. ²⁴ I rawa de asu u Yesu, ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu a asu u Kashila n ama. Mpasa n Yesu n da a vishanasai tyoku u udarakpa n da mari n akani a da a lai mpasa n Habila.*

²⁵ Adama a nala, kirana kpm kotsu i 'yuwan upanaka Kashila wa, a'ayin a da baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanaka an u rono le atsuvu a'ayin a da a'ari a likimba, kpm a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la ta tsu kpatalaka baci Kashila uza da wari a zuba kucina an wa rono tsu atsuvu. ²⁶ An u yain kadyanshi caupa, kalagatsu ka ne ka gbadu ta likimba, shegai gogo-na u yan ta kazuwamgbani, "Ma doku ta kpm n gbadu kuten, shegai likimba da koshi wa, hal n zuba dem." ◇ ²⁷ An u danai nala, ili i'ya wa tono i'ya na, wa wacinsa ta gba ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbadu i'ya koshi ya woko.

²⁸ Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsarai tsugono tsa bawu tsa gbadu u da. She tsu lyaka Kashila kayala a ure u da wa pana kayanyan kpm n unaka karinga u pige n uwonvo, ²⁹ kpaci Kashila ka tsunu ka ta tyoku u akina a kasudugbate da a ka wacinsa ili.

13

Tyoku da va zuwa Kashila ka pana kayanyan

¹ Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi. ² Kotsu i ciba i wushi amoci mai a a'uwa a de. Aza roku a yan ta nala, aku a ryabusai atsumate a zuba bawu a revei. ³ Kotsu i asansa n aza da a'ari a kuwa ku a'ali wa. Panai ikyamba kabolo n ele yavu i'a pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Cibai n aza roku aza da a ka yansa mavura, yavu eda a ka yanka ma.

⁴ Ya dem u naka iyolo tsupige, vali n uka u ne a kana kaci ka le mai, kpaci Kashila ka yan ta uza da u yain tsishankala ko u kpadai ushamkpa iyolo i ne mavura. ⁵ Kotsu u asaka uciga u ikebe u pura ugboji u vunu wa. Asaka i'ya vari n i'ya i ratsa vu. Kashila ka dana ta,

"Ma asaka vu wa, ko kenu.

Kpm ma kpatalaka vu kucina wa." ◇

⁶ Adama a nala, tsa fuda ta tsa dana bawu uwonvo,

"Ma pana uwonvo wa, ko kenu,

kpaci Magono ma Zuba ma kabangi ka va.

Ko uza wa fuda wa yanka mu ko i te wa." ◇

◇ 12:17 Kag. 25:27-34. ◇ 12:20 Uwt. 19:13. ◇ 12:21 U.Ml. 9:19. * 12:24 An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashila ka dana ta, "Mpasa n vangu u vunu n da mari a iyamba n tuko ta kushen ara va" (Kagita 4:10). Mpasa n Yesu n tuko ta ucimbusa u unyushi u cingi, shegai mpasa n Habila mari ma ciga ta a yain uza da u wuna yi mavura. ◇ 12:26 Hag. 2:6. ◇ 13:5 U.Ml. 31:6, 8. ◇ 13:6 Ishp. 118:6.

⁷ Cibai n aza a kelime a de aza da a wenishike da kadyanshi ka Kashila. Yawunsai ukuna u shinga u da uma u le u tukoi, kpam i wushuku n Kashila tyoku da a yain. ⁸ Yesu Kawauwi wa sava da wa, ko kenu! Ili i te i'ya wari nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.

⁹ Kotsu i asaka a yinsa da, ko kpam uwenishike icun kau-kau u zuwa da i asaka ure u shinga wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u gain u gbamatangusu asuvu a de, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma gbam bawu ma tsu banga aza da a ka panaka ma vi. ¹⁰ Tsa ta n asudaraka u roku kau, shegai adaraki a da a ka gbasha a asu u ulya u kayala u aza a Yahuda, a'a n ucira u da a ka lya udaraka u da tsu yain a asudaraka u tsunu wa.

¹¹ Magono ma Adaraki aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpi a asu u da u tsu naka n da adama a unyushi u cingi. Shegai ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu da a zuwai agali. ¹² Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsara u zuwa ama a ne a woko uwulukpi na mpasa n ne. ¹³ Asakai tsu banai ara ne a uroto u asu da a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku da eyi u panai. ¹⁴ Tsa n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai atsa pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

¹⁵ Asaka tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo atsu atoni a Yesu a da. A'ayin a da baci tsa yansa nala vi u woko ta udaraka u icikpali u da u rawai a asu u Kashila a asuvu a kala ka Yesu. ¹⁶ Kotsu i asansa i yanka ama ukuna u shinga ko kpam i kpada ubangamgbana wa, kpaci icun i udaraka u da u tsu zuwa Kashila ka pana kayanyan u da gai la vi. ¹⁷ Panakai azapige a de i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana ta n uma u de bawu uwunvuga, kpaci a reve ta an a ka tonuko Kashila tyoku da manyan ma le ma banga da. I panaka le baci, a ka yan ta manyan ma le n ipeli. I kpada le baci upanaka, a ka yan ta ma n unamgbukatsuma, kpam nala wa banga da wa.

¹⁸ Kotsu i yansaka tsu kvasu maco. Tsu reve ta atakasuvu a tsunu a'a ta sarara, kpam kain dem tsu tsu ciga ta uyan ukuna u maci. ¹⁹ Ma folo da ta n gba ucira u da mari n u da, i yain kvasu tsara Kashila ka gonuko mu ara de gogo.

Kvasu a makorishi

²⁰⁻²¹ N yan ta kvasu Kashila ka ndishi n shinga u naka da gba ili i shinga i'ya bawu i'ari n i'ya, tsara i yain ili i'ya wa ciga. U 'yangasa ta Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukpa. Gogo-na Yesu woko de Kaliniki ka Pige uza da a yankai manyan na mpasa n ne tsara a gbamatangu kazuwamgbani ka Kashila na ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan ta kvasu tsara Kashila ka yain ili i'ya i yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

²² Ama a va, n folo da ta i zuwa atsuvu a akani a ugbamatangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u da koshi.

²³ Ma ciga ta i reve an a asaka de utoku u tsunu Timoti, wa kpam a kuwa ku a'ali wa. U rawa baci gogo, atsu dem tsa tuwa ta kabolo tsu wene da.

²⁴ Danasai gba azapige a de n gba ama a Kashila.

Atoni a Italiya a da a'ari kabolo na mpa a ka danasa da ta dem.

²⁵ Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpa u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza da a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u da a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, da i zuwai a sumai a wacuwusai. Da gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga ta u gbamatangu le kpam a kawunku pini a utono. Da kpam i zuwai tagarada u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kvasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana ta ikyamba a akere a aza da bawu a'ari atoni a Kawauwi. Gba n nala u gan ta tsu toni yi mai. Tagarada u na u wenike tsu ta an utono u Kawauwi vi urongo mai da kain dem.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1)

Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)

Upana n upanaka akani a Kashila (1:19-27)

Kotsu vu naka aza a utsari n aza a ucira karinga koshi wa (2:1-13)

Upityanangu n manyan (2:14-26)

Kakiri n Idani (3:1-18)

Kuɓari adama a tsije n likimba (4:1-5:6)

Ahankuri, ben n kvasu (5:7-20)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashila, kpam n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama da a pityanangi n Kashila alya ma koronku, aza da a wacuwai a asu kau-kau.*

Ma sukunku da ta idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

² Ama a va, gba de u gan ta i yain mazanga a'ayin a da awuya a cina da. ³ Kpaci ukondo n ukuna u nala u da wa zuwa da i reve an upityanangu u de wari n ucira, kpam u zuwa da akawunki. ⁴ I kawunku hal she ukondo vi u wura. Pini nala, da ya gbonguro i shadangu, kpam ya namba i'ya i gain i tsara wa. ⁵ Uza da baci wa ciga kakiri a asuvu a de, u foli Kashila wa naka yi ta ka. Kashila uza da u tsu naka ya dem gbani, kpam u tsu naka uza da baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza da baci u folo yi mavura nala wa. ⁶ Shegai va folo baci ili, u kana ta vu pityanangu kotsu vu yain malala wa. Ko ya baci dem wa yan malala, tyoku u abali a kushiva a da uwule u tsu kyawunsuka kabarikete da wari. ⁷ Ucun u vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashila ka naka yi ili wa. ⁸ Uza da bawu u tsu fuda u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

⁹ Katoni ka kari uza u unambi, u yain mazanga an Kashila ka 'yangasa yi. ¹⁰ Katoni ka kari uza u utsari, u yain mazanga an Kashila ka wenike yi tyoku da wa vakunku kaci ka ne. Uza u utsari wa ta yavu apalu a da a tsu wuta a mete, aku a laza a rukpusa. ¹¹ Kaara ka tsu wuta ta shen cika, aku ka ekpetengu apalu yi hal a rukpusa a iyamba, kpam tsulobo tsu le tsu kotso. Nala dem uza u utsari wa kotso ko wa baci a kumodu n manyan ma ne.

* 1:1 Idani i Tsiheline pini na i'ya "Ubana asu u aletsu kupa n a re" adama a aza a Yahuda a da a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka ta ure u da bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsara u wenike an ukanikorongi u ne u korongu ta u da a asu u aza da a ka tono Kashila.

¹² Kashilā ka tsu nakā t̄a mazangā a asu u aza dā a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, Kashilā ka nakā t̄a uza dā u lyai ukondo vi funi u uma u dā bawu wari n utyoku. Kashilā ka zuwamgbana t̄a ka yan ili i na a asu u aza dā a ka ciga yi.

¹³ A'ayin a dā baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana Kashilā ka ciga t̄a ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo Kashilā tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. Kashilā kpam ka kondo uza adama a dā u yain tsicingi wa. ¹⁴ Uciga u tsunu adama tsu yain tsicingi u dā u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpam aku u lapanasā tsu. ¹⁵ Uciga u nala vi u tsu yan t̄a katsumā, aku u matsa unyushi, unyushi kpam u gbonguro baci aku u tuko ukpā.

¹⁶ Edā aza dā ma ciga cika, kotsu i toni kaban wa. ¹⁷ Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u Kashilā. Kpam ko ndya baci bawu i'ari n unyushi, i wutā t̄a a zuba a asu u Tata uza dā u yain atyashi n alishi. U tsu savaḁa wa, u tsu savaḁa u gono tyoku dā kulu ku madanga ku tsu savaḁasa wa. ¹⁸ U dangasā tsu t̄a tsu woko ama a ne a dā wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpam a gonuko tsu mmuku n kagitā n ne.

Zuwai atsuvu mai

¹⁹ Edā aza dā ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpam kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa. ²⁰ I yan baci upan, ya fudā ya yan ili i'ya Kashilā ka ciga dā i yain wa. ²¹ U kanā t̄a i asakā uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka dē, i wushuku n akani a dā Kashilā ka nakā dā tyoku u icun a atakasuvu a dē. Akani a na yi a'ā t̄a n ucira u dā a ka fudā a wauwa dā.

²² I woko aza dā a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvu koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya lapanasā t̄a kaci ka dē. ²³ Uza dā baci wa pana udani u Kashilā, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza dā wa wundya kaci ka ne a madubu dā wari. ²⁴ U laza baci u asakaī madubu mi, aku u asansā tyoku dā u wenei kaci ka ne. ²⁵ Shegai uza dā baci wa wundya mele ma maci ma Kashilā, kpam wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsarā t̄a unā u shinga u utsarā u kaci u dā mele mi ma nakā. Nala wari n uza dā wa wundya n u asansi wa.

²⁶ Uza dā baci wa wundya eyi Kashilā ka wa tono, kpam u fudā u kanā unā u ne wa, kaban ka wa yan kpam utono u Kashilā u ne u gbani u dā. ²⁷ Ure u maci n u dā u mayun u utono u Kashilā Tata u tsunu u dā, a kirana nā mkpan nā nranā a asuvu a awuya a le, kpam a kirana n utono u likimba kotsu u nangasa le n ili i icadi wa.

2

Kotsu i wenike kudyangi wa

¹ Ama a vā, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u dā. Kotsu i takpana unakā tsupige wa, i'ā baci upityanangi n eyi. ² Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwā a asu u kabolo ka dē n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpam nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpam u tuwaī uza u unambi u ukai aminya a dā bawu a gain. ³ Aku i nakaī vuma dā u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, "Asu u ndishi u dā na." Aku i tonuko uza u unambi vi, "Shamgba dan," ko kpam, "Dusuku a iyamba evu n a'ene a vā." ⁴ I yan baci nala, ya wenike dē la vi kudyangi a asu u ama a re a na yi, kpam i yan t̄a dere tyoku dā uza u afada uza dā wari n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.

⁵ Ama a vā aza dā ma ciga cika, zuwai atsuvu a dē mai. Mayun dā Kashilā ka dangasai aza a unambi a woko aza a utsari a asuvu a upityanangu. Kpam u dangasā le a woko aza dā a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbanāi wa nakā aza dā a ka ciga yi. ⁶ Gbā n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsari yi alya a ka sukutā dā a rono dā kpam ubana a kuwa ku afada. ⁷ Alya kpam a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpam n ka a ka isā dā.

⁸ Ya yan t̄a ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mari a Tagaradā u Kashilā, "Ciga uza u karen u vunu tyoku dā va ciga kaci ka vunu." ⁹ Shegai ya tono baci n ama tyoku dā i wene le, unyushi u cingi u dā ya yan, kpam mele ma varangu dā t̄a aku i woko aza a unyushi. ¹⁰ Uza u tono baci Mele ma Kashilā ka nakaī, aku u kodoi ma te, vuma u nala vi u kodo dē gbā Mele mi. ¹¹ Kashilā ka ka danai, "Kotsu vu vaku n uka u uza roku

wa,” aya dem u danai, “Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa.” Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko de uza da u kodoi gba Mele ma Kashila.

¹² Adama a nala, yani kadyanshi n i yani yavu a ka ciga a yanka da afada n mele ma ma tuko utsara u kaci. ¹³ Ya pana baci iyali i aza roku wa, eda dem Kashila ka pana da iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashila uza u iyali, iyali i ne ya lya ta kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

¹⁴ Ama a va, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu ta bawu u wenikei manyan? Ucun u upityanangu u nala wa wauwa uza wa. ¹⁵ A dana vu wene uza roku uza da u kana ta u tsara ilikulya ko kpm aminya a u'uka. ¹⁶ Aku vu dana, “U yan tsu ben, Kashila ka zuwuka vu unā u shinga,” i tonuko yi kpm Kashila ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eda kpm i naka vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi? ¹⁷ Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu wa walaka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.

¹⁸ Uza roku wa fuda ta u weci mu, “Avu va n upityanangu?” Aku n wushunku yi, “Ma ta n manyan.” Pini nala, aku n tonuko yi, “Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpm n wenike da upityanangu u va n manyan ma ma yan.”

¹⁹ I wushuku ta an Kashila ka te ka, u gan ta. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku ta n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana ta uwonvo cika hal n a jeki ikyamba.

²⁰ Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu wa baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u da? ²¹ Pana na, akaya a tsunu Ibrahi, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asudarakpa tsara u yain udarakpa n eyi. ²² Gogo-na vu wene tyoku da upityanangu u Ibrahi n manyan ma u yain a walakai kabolo wa. U wenike ta an upityanangu u ne u maci u da a asu u ili i'ya u yain. ²³ A shadangu ta udani u da a danai a Tagarada u Kashila an a danai, “Ibrahi pityanangu ta n Kashila, kpm Kashila ka pana yi kayanyan hal u gonuko yi u woko vuma u maci.” Ili i'ya i zuwai a ka isa Ibrahi kaje ka Kashila i'ya gai la vi. ²⁴ Gogo-na i wene ta an tsu wokoi dere a kapala ka Kashila adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u da koshi wa.

²⁵ Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan an u nakai aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpm u wutukpa le n kaban a ilinuku. ²⁶ Ikyamba i'a baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpm upityanangu u da bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

¹ Ama a va, gba de da ya bidya i'ari awenishiki wa. Kpaci i reve ta Kashila ka yanka tsu afada a pige a da a lai aza da a buwai, an tsari awenishiki.

² Gba tsunu tsu nusa ta cika, shegai aza da a tsu fuda a kana aletsu a le, a ka fuda ta dem a kana kaci ka le a asu u da u buwai. ³ Tsu tsu ukunka ta adoki urim n kawun a unā tsara a panaka tsu. Kpm tsu zuwa le a yain ili i'ya tsa ciga a yain. ⁴ Nala dem a'atsu a mini, a da la a pige a pige, kpm uwule u ucira u tsu gebe le ta, gba n nala kawantiki ka yan baci manyan n kazama, she u gebe ka ubana a asu u da wa ciga. ⁵ Nala kpm kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan ta ili i pige. Kondo ve tyoku da maku ma kakina ka mazaki ka tsu daba kagozo ka pige. ⁶ Nala dem kaletsu akina a da, ka la ta apashi a ikyamba a da a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gba uma u vuma, ka sava da ta ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu gebengu ka.

◇ 2:21 Kag. 22:1-14. ◇ 2:23 Kag. 15:6. ◇ 2:25 Josh. 2:1-21.

⁷ Ama a ka fudā tā a zuwa gbā ko manama ma eni ma baci ma panāka le, hal nā nnu n a'ali n adan. ⁸ Shegai uza wa fudā wa zuwa kaletsu ka ne ka panāka yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fudā wa kṅā, kṅā tā n tsukonu tsu cingi.

⁹ N aletsu a tsunu a dā tsu tsu cikpala Kashilā Tata u tsunu. N a dā kpam tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza dā Kashilā ka yain, kpam a rotso yi. ¹⁰ Gbā icikpali n kadyanshi ka cingiṅ a unā u te u dā a tsu wuta, u gan nala gita wa, edā ama a va! ¹¹ Keshi ka mini ka te ka fudā ka wutukpā mini ma shinga n ma akoni? ¹² Uza wa fudā wa kasa zayitum a madanga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpam keshi ka mini ka te ka fudā ka wutukpā mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

¹³ Uza roku wā la a asuvu a dē uza dā u gbojoi kpam u revei ili i Kashilā? Ama dā a'ari nala a ka wenike tā u dā a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike tā u dā kpam a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan arādi. ¹⁴ Shegai malyon ma pige mā baci a asuvu a dē, kpam ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain arādi an i'ari n kakiri wa. Arādi a dē ukuna u mayun u dā a ka 'yanku. ¹⁵ Malyon n arādi a'ari a asuvu a kakiri ka Kashilā wa. Ili i nala yi gbā i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpam Kalāpansi ka ka tsu doku i'ya ucira. ¹⁶ Asu u dā baci dem malyon māri n uciga u kaci, nte va cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.

¹⁷ Shegai kakiri ka baci ka wutai a zuba, mai dā kari. Ka ciga tā kpam ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yangasaka kaci wa. Ka tsu pana tā ama iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kudyangi wa, ka tsu bidya tā kpam ukuna mayun. ¹⁸ Aza dā a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce tā ucun u ndishi n shinga kpam a kapi i shinga.

4

Asaka Kashilā ka toni n avu

¹ N dya ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a dē? Gbā ili i'ya ya tukuso ili i na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a dē. ² Ya ciga dē ili i'ya bawu i'ari n i'ya, adama a nala i fobusoi kpam i wunai uma tsarā i tsarā i'ya. Ya yan dē malyon ma ili i'ya aza roku a tsarai kpam ya tsarā i'ya wa, adama a nala i ba i shilakanai n aza dā a'ari n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai bawu i tsarai ili i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashilā ka naka dā wa. ³ Kpam ko i folo baci, i tsu tsarā i'ya wa, kpaci uyawunsa u dē u cingi u dā, ili i'ya ya zuwa dā i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

⁴ Edā aza a ukpāda u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko dē atokulalu a Kashilā wa? ⁵ Ko ya yan malala ma kuḅari ku Tagarāda u Kashilā, ka ku danai, Kulu ku ne ka kari a asuvu a tsunu, kṅā tā n malyon. ⁶ U tsu wenike tsu tā ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai,

“Kashilā ka 'yuwan tā aza a arādi,

kpam u tsu wenike tā ukuna u shinga a asu u aza dā a vakunki kaci ka le.” ◇

⁷ Asaka Kashilā ka toni n avu. 'Yuwan Kalāpansi, eyi kpam wa suma tā u asaka vu. ⁸ Tuwai evu n Kashilā, eyi dem wa tuwā tā evu n adā. Sawai akere a dē, kpaci edā aza a unyushi u cingi a dā. Wulukpei atakasuvu a dē, edā ama dā bawu i'ari n katakasuvu ka te. ⁹ Balai asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain, panai mbala i namgba asuvu, namgbai katsuma a unā u dā ya dosuso, ipeli i dē i gono unamgbukatsuma. ¹⁰ Vakunki kaci ka dē a asu u Tata, eyi kpam wa radagba dā tā a zuba.

¹¹ Ama a va, kotsu i tonusuko atoku a dē kadyanshi ka cingi wa. Ya dansaka baci uza roku tyoku dā wa yan ukuna u cingi, hal i tadanku yi unyushi, Mele ma Kashilā ma ya tadanku unyushi kpam i yankai ma afada. Edā aza dā ya tadanku Mele unyushi a dā wa. Manyan ma dē ma i toni ma. ¹² Kashilā ka yan tā Mele, aya kpam koshi wa yan afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi wari n ucira u dā wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u dā wari n u dā, u dā va kidaga utoku u wunu ugana?

*Yan arā*di adama a nakpan wa

¹³ Panai na, i tsu dansa tā, “Ara ko nakpan tsa bana tā a ilyuci i roku, tsu ba tsu rongo de hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe.” ¹⁴ I tsu dana tā nala, shegai i reve i'ya ya gita nakpan wa. Uma u de wā tā tyoku u maroli, kaara ka wutā baci aku ma wacuwa. ¹⁵ Shegai i'ari i dana, “Kashilā ka wushuku baci tsari n uma, tsa yan tā ili i na ko i nala.” ¹⁶ Shegai ya yan arādi n tsilai tsu gbani. Gbā tsilai tsu nala tsi tsicingi tsa. ¹⁷ Cibai, unyushi u cingi u da uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u kpađai i'ya uyan.

5

A baranai aza a utsari

¹ Panai na edā aza a utsari, u gan tā i sai n meshi n i salasi adama a upana u ikyamba u da wa tuwā dā. ² Utsari u de u shama de, kpam karan ka takuma de aminya a de. ³ Azurufa n zinariya u de u gbani u da. Utsari u da ya pana n u da vi, wa takuma tā ikyamba i de a akina. Utsari u da i bolomgbonoi vi, wa woko dā tā iryoci i'ya ya varangu dā a a'ayin a afada a makorishi. ⁴ Panai kushen ka azamaninga a da i zuwai manyan a kashina, aza da i kpađai utsupa ikebe i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, kpam kushen ku le ku rawa de a asu u Kashilā Uza u Ucira Gbā. ⁵ I rongoi a likimba bawu i yain manyan, gbā n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a de. I ganā tā kaci ka de hal i gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kiđā dā ka na. ⁶ I kidagai aza da bawu a'ari n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, kpam a shilakanaka dā wa.

Kawunki n upana u ikyamba

⁷ Ama a vā, u kanā tā i rongo n ahankuri i vana ugono u Asheku. Kondoi ve tyoku da acimbi a tsu vana mini ma zuba tsarā a cei, kpam a vana mini hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondoi ve tyoku da a tsu yan ahankuri hal a'ayin a ukapa yi a rawa. ⁸ Nala dem, u gan tā i yain ahankuri, u gan tā i gbama asuvu kpaci Asheku a ka barakpa wa, wa gono tā. ⁹ Atoku a vā, kotsu i damgbarasa kaci ka de n kapađikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashilā ka kiđaga dā tā ugana. Uza u afada wā tā a utsutsu utuwā.

¹⁰ Atoku a vā, kondoi ve tyoku da nsumate aza da a tsu yan kadyanshi ka Kashilā n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama da a panai ikyamba. ¹¹ Tsu cikpala tā aza da a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba da iryoci i uza da u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene tā tyoku da afofi a Kashilā a shinga a kotsoi mai, tyoku da Tata wari uza u asuvayali cika.

¹² Ama a vā, wā tā n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani n i isasi zuba. Kotsu i yain nala n isasi likimba wa, kotsu dem i yain nala n i isasi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana “eye” ko “a'a” koshi, i yan baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kiđaga dā ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kvasu

¹³ Ya wari a asuvu a de uza da wari n ukuna u da wa bałā yi? She u lyai kapala n kvasu. Uza roku wari n mazanga? She u shipi ishpa i icikpali. ¹⁴ Uza roku wā a asuvu a de n mabałā? She u isa nkoshi ma Atoni a Yesu a yanka yi kvasu. A ka gbara ka yi tā manivi a asuvu a kala ka Asheku. ¹⁵ Kpam kvasu ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko tā uza u mabałā vi alafiya. Kashilā ka tanasa yi tā. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u roku, Kashilā ka cimbusuka yi tā. ¹⁶ Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u cingi u de, i yanka atoku kvasu tsarā Kashilā ka tanasa dā. Vuma da u zuwai Kashilā ka panai kayanyan, kvasu ka ne ka tā n ucira, kpam ka tsu tuko tā makorishi ma shinga.

¹⁷ Iliya† vuma da tyoku u tsunu, u yain kvasu cika kotsu a roi wa, kpam a ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli. ¹⁸ U doki u yain kvasu, aku zuba naka mini, uyamba kpam u wutukpai ilikulya.

¹⁹ Ama a vā, uza roku u puwan baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku u gonuko yi a ure. ²⁰ U gan tā i reve mai, uza da baci u gonukoi uza u unyushi u cingi a ure u maci

u asak̄ai tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi t̄a a asuvu a ukp̄a, adama a nala a ka cimbusuk̄a yi t̄a unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagita u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Bituru uza da u korongi Tagarada u na vi, kasuki ka. U rongo ta kabolo n Yesu. A'ayin a da Yesu panai ikyamba u wene ta n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan ta kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonuko ta Atoni u da, gba a a'ayin a da baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazanga. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a da wari a likimba, nala dem atoni a ne u kana ta a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa ta upityanangu u uza u doku u gbama. U tonuko le ta ukuna u shinga u Kashila wa ta n ele a'ayin a da baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana ta dem ikyamba. Kashila ka ta pini tyoku da wari. Ukanikorongi u na u naka tsu ta ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u da wa banga tsu a'ayin a da baci dem tsa pana ikyamba. U tonuko tsu ta dem ukuna u shinga u shinga u da tsa yan, a'ayin a da baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ari a Tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)

Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashila (1:13-2:17)

Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)

Uwoko u katoni n upana u ikyamba (3:1-4:19)

Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)

Idyani i makorishi (5:12-14)

¹ Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi da ma sukunku da ukanikorongi u na vi. Ama da Kashila ka dangasai alya ma koronku. Alya aza da a'ari ndishi yavu amoci a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bitiniya.

² Kashila Tata u dangasa da ta caupa, kpam Kulu Keri ku wulukpe da de. An u wokoi i nakai Yesu Kawauwi karinga, mpasa n ne kpam n za da de. Kvasu ka va ka i tsara tsishinga tsu Kashila ushani, na ndishi n shinga n ne a uma u de.

Atoni a yain n uzuwa u uma

³ Cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wa ta n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi da tsari n uzuwa u uma u da wari n uma, kpam tsu tsari ilimaci yi an a yangasai Yesu Kawauwi a ukpa. ⁴ I naka tsu ta dem agadu a da bawu a ka namgba, n a da a'ari sarara kpam a ka kporo wa. Kashila ka ta n agadu a de a zuba, kpam wa asaka ko i te i sawa a da wa. ⁵ I wushuku baci n Kashila, agadu a nala yi a de a da, kpam adama a ucira u ne, wa kanku da ta ili i cingi kotsu i sawa da wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gba ama a ka reve ta n ukuna u iwauwi i nala yi.

⁶ Ili i nala yi mayun da, yanyi mazanga adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana ta ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu. ⁷ Upana u ikyamba vi wa tuwa ta tsara u wenike upityanangu u de u mayun u da. Upityanangu u de wa ta n kalen cika, u la ta zinariya kalen. Akina a tsu zuwa ta zinariya u woko sarara, shegai gba n nala u tsu namgba ta. A'ayin a da baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsara ta icikpali, n tsupige, n karinga adama a ukuna u mayun u upityanangu u de. ⁸ Ya ciga ta Kawauwi ko an bawu kotsu i wene yi. Ko an u wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku ta n eyi. Kpam ko gogo-na ya pana ta kayanyan n i yanyi mazanga ma gbam bawu ya fuda ya dana. ⁹ Adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta kune ku iwauwi i uma u de.

¹⁰ Ntsumate n yan t̄a kadyanshi ka tyoku d̄a Kashil̄a ka wenike ukuna u shinga u ne ara d̄e. A vece t̄a ben tsar̄a a reve ureve u iwauwi i'ya wa n̄ak̄a d̄a. ¹¹ Kulu ku Kawauwi ka t̄a a asuvu a le, kpam ku yan t̄a kadyanshi ka upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuw̄a ara ne a'ayin a d̄a baci u panai ikyamba yi. Ntsumate m̄ari ma ciga t̄a n reve ko nwere d̄a, ko kpam nida ukuna u na wa gita. ¹² Kashil̄a ka wenike le t̄a ili i'ya a ka yan kadyanshi a kaci ka ili i'ya ya gita, shegai a a'ayin a le a d̄a ya gita wa. Ukuna u mayun u d̄a a danai vi adama a d̄e a d̄a. Gogo-na Kashil̄a ka suku t̄a Kulu Keri tsar̄a ku b̄anga ama an a yanka d̄a Kadyanshi ka Shinga ka kubari. Ko atsumate a zuba a ciga t̄a dem a reve ikuna i na yi.

U k̄an̄a t̄a vuma ronḡo uwulukpi

¹³ Adama a ili i na yi gb̄a, yawunsai mai i rotsongusu tyoku d̄a ya k̄an̄a kaci ka d̄e. Yawunsai tyoku d̄a Kashil̄a ka wenike ukuna u shinga u ne ara d̄e a'ayin a d̄a baci Kawauwi ka gonoi. A'ayin a d̄a baci ya yawunsa a ikuna i na yi, ya tsar̄a t̄a uzuwa u uma. ¹⁴ N̄ak̄ai Kashil̄a karinga, kpaci ed̄a mmuku n ne d̄a. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku d̄a i yansai a uma u cau u d̄e wa. A a'ayin a nala yi, i'ari i reve ili i'ya i gain i yain wa. ¹⁵ Kashil̄a ka danḡasa d̄a t̄a i woko mmuku n ne. U k̄an̄a t̄a i woko uwulukpi a ili i'ya dem ya yan, tyoku d̄a Kashil̄a k̄ari uwulukpi. ¹⁶ Kpaci Kashil̄a ka dana t̄a n kaci ka ne, “U k̄an̄a t̄a i woko uwulukpi, kpaci mpa m̄a t̄a uwulukpi.” ◇

¹⁷ Cibai i tsu yan t̄a kavas̄u a asu u Tata d̄a w̄ari a zuba. Aya uza u afada, kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa. Wa yanka d̄a t̄a afada a un̄a u ili i'ya i yain. U k̄an̄a t̄a i n̄ak̄a Kashil̄a karinga a'ayin a d̄a ya yan tsumoci pini naha a likimba. ¹⁸ I reve t̄a gai Kashil̄a ka tsupa t̄a ili i pige tsar̄a u wauwa d̄a a uma u cingi u d̄e, an u wokoi isheku i d̄e i yansai dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa d̄a i'ari wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu b̄arak̄pa wa. ¹⁹ U tsupuka d̄a t̄a n̄a mpasa n Yesu Kawauwi n d̄a m̄ari n kalen cika. Aya Maku ma Kondom ma Kashil̄a t̄a uza d̄a bawu u nusukai ko uza, kpam w̄a n ashinda wa, ko kenu. ²⁰ Kashil̄a ka danḡasa yi t̄a adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashil̄a ka suku yi t̄a a likimba tsar̄a ya dem wene. Kashil̄a ka yan t̄a ukuna u nala vi gb̄a adama a d̄e. ²¹ Gogo-na i wushuku t̄a n Kashil̄a adama a Kawauwi. Kpam adama a d̄a Kashil̄a ka 'yanḡasa yi a ukpa u n̄ak̄a yi kpam tsupige, ya wushuku t̄a kpam i zuwa uma a asu u Kashil̄a.

²² Gogo-na u gan t̄a i cigi atoku a d̄e n uciga u mayun, tyoku d̄a aza d̄a a'ari ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe d̄a t̄a an i wushuki n Kadyanshi ka Shinga, ukuna u maci u d̄a. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u atakasuvu a d̄e. ²³ Kashil̄a ka zuwa t̄a a doku a matsa d̄a ilimaci i savu. Uma u savu u d̄e a asu u isheku i d̄e u d̄a u wut̄ai wa, kpaci uma u d̄a ele a n̄ak̄a d̄a, wa kotso t̄a a ukpa. Shegai uma u savu u na wa ronḡo t̄a pini bawu makorishi, kpaci u wut̄a t̄a a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashil̄a, uma u nala vi kpam u d̄a wa kotso wa. ²⁴ Matsumate ma korongu t̄a:

“Ama gb̄a a'a t̄a tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuw̄a;

tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso

tyoku u tsulobo tsu ap̄alu a kakamba.

Mete mi ma ekpe,

aku ap̄alu a rukpa a iyamba.

²⁵ Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa.” ◇

Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko d̄a na vi.

2

¹ Adama a nala, u k̄an̄a t̄a i varangu gb̄a ikuna i cingi i'ya ya yansa. I as̄ak̄a uyinsa ama. As̄ak̄ai u dans̄ak̄a kaci ka d̄e aza a shinga kpam nala i'ari wa. Kotsu i yain malyon ko kpam

i yain kadyanshi ka ka ɓala aza roku wa. ² U kana ta i yain maluwa ma uso mani ma mari uwulukpi ma kulu, tsara i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sayi adama a mani mi tyoku da baba tsu saka mani, ³ kpaci i pede de ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

⁴ Tuwai ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi ta, shegai Kashila ka dangasa yi kpam wa ciga yi ta cika. ⁵ Eda dem tyoku u ne da i'ari. Eda atali a uma a da Kashila ka yanka manyan tsara u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a de. Eda dem kabolo ka adarakpi a uwulukpi a da i'ari, tsara i yansa udarakpa u kulu u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi. ⁶ Kadyanshi ka Kashila ka tonuko tsu ta ukuna u na vi:

“Wundyai! Ma zuwuka da ta katali

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma a Sihiyona†*

ka n dangasai kpam ka n lakai uciga.

Gba uza da baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa.” ◇

⁷ Mayun da, aya macigi ma de, eda aza da i wushuki n eyi. Shegai aza da a 'yuwan yi,

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain

ka ka lakai cika a asu u kuma.” ◇

⁸ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta dem,

“Aya katali ka ka tsu zuwa ama a tadsa,

katali ka ka zuwa urukpa.” ◇

A tsu tadsa ta kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashila a naka ka karinga wa, kpaci nala Kashila ka fobusuko le.

⁹ Shegai eda i'a tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eda kaletsu ka ka Kashila ka dangasai ka. Eda kabolo ka adarakpi a da a gbashikai Kashila yavu Magono, eda ama a uwulukpi u da, kpam eda kaletsu ka Kashila ka. Kashila ka wutukpa da ta a asuvu a karimbi u tuko da a asu u katyashi ka ne. Gogo-na u kana ta i dansa gba manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,

¹⁰ “Caupa, eda kaletsu ka wa;

shegai gogo-na eda kaletsu ka Kashila ka.

Caupa i'ari i wusha asuvayali a Kashila wa; shegai gogo-na i wusha ta asuvayali a ne.”

◇

¹¹ Ama a va, eda amoci a da pini na kpam aza a kugengu. N rono da ta atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilakana ta n uma u mayun u de. ¹² Kiranai n tyoku da ya rongo n atoku a de aza da bawu a'ari atoni. Ko a takunku da baci unyushi, eda gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku ta kpam a naka Kashila tsupige u tuwa baci u yanka likimba afada.

Gorimukoi azapige a de

¹³ Kashila ka ciga da ta i gorimuko gba aza a tsupige. Gorimukoi aza a tsugono, ¹⁴ n azapige a da dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma suku le ta tsara a foro gba uza da baci u nusai, kpam u suku le ta tsara a naka uza da yain ili i maci tsupige.

¹⁵ Kashila ka ciga da ta i yain ili i shinga, kpam i yan baci, ya zuwa ta atengeshi a ama da a tsu takunkusu da unyushi a pada bini. ¹⁶ Eda agbashi a da wa; i tsara de kaci ka de. Shegai utsara u kaci u de u naka ucira u da ya yan ili i cingi wa. I tsara ta kaci ka de tsara i woko tyoku u agbashi a Kashila. ¹⁷ Nakai ya dem karinga kpam i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashila. Nakai Kashila tsupige kpam i gorimuko magono.

¹⁸ Agbashi, u kana ta i gorimuko azakuwa a de kpam i naka le karinga kain dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kana ta dem i yain nala a asu u aza a asuvu a shen. ¹⁹ Uza yan baci unyushi wa, aku u kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a da u revei Kashila, Kashila ka pana ta kayanyan ka ne. ²⁰ I lekede ili wa a lapa

* 2:6 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 2:6 Isha. 28:16. ◇ 2:7 Ishp. 118:22. ◇ 2:8 Isha. 8:14. ◇ 2:10 Hos. 1:6, 9; Hos. 2:23.

dā baci adama a unyushi u dā i yain. Shegai Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga i pana baci ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga. ²¹ Kawauwi ka iryoci i dē, u pana tā ikyamba adama a dē. Tonoī dem nala. Upana u ikyamba wā tā a asuvu a ili i'ya Kashilā ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā:

²² “Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa,

kpam u yinsā uza wa.” ◇

²³ An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa tā kaci ka ne a akere a Kashilā uza dā u tsu yan afada a maci. ²⁴ Eyi n kaci ka ne u bidya tā unyushi u cingi u tsunu a ikyamba i ne a mawandambani tsarā tsu 'yuwan uyan unyushi, kpam tsu rongo n ili i shinga. A tanāsa dā tā adama a a'utsu a ne! ²⁵ Caupa i'ari tā a kugengu tyoku u ncon n dā n puwain. Shegai gogo-na i gono dē a asu u Kaliniki ka dē, uza dā wa guḡa uma u dē.

3

Tyoku dā a tsu yan a asuvu a iyolo

¹ Edā aka she i gorimuko a'ali a dē. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u dē wa purā tā ugboji u le kapala n kadyanshi ka roku. ² Yan dā a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci u dā ya rongo.

³ Kotsu i maṡsa i lobono a uwene a a'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula kaci ka dē n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a ikebe a shinga wa. ⁴ Nala wa. U la tā tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wuta a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu tsu wuta tā a asu u uvakunku u kaci n ukana u kaci n kakirani. Wā tā n kalen cika a asu u Kashilā kpam wa kotso wa. ⁵ Tyoku dā gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n tsulobo u dā la vi. A wushuku tā n Kashilā kpam a ka gorimuko a'ali a le. ⁶ Hal gai Saratu,† u gorimuko tā vali u ne Ibirahi, an u isa yi uzakuwa u ne. Edā nkere n ne n dā, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i asaka uwonvo u bishinka dā uyan ili wa.

⁷ Nala dem a'ali, u gan tā i wundi aka a dē n karinga. I toni n ele mai tyoku dā ya rongo kabolo. Kotsu i ciba an i la le n ucira. I reve kpam an ele dem a wushai kune ku shinga ku uma u Kashilā. Ya ciga baci ko i te i kangu kavasū ka dē ubana a asu u Kashilā wa, she i yain nala.

Rongoi mai a asuvu a dē

⁸ Gogo-na gbā dē she i wushuku n atoku a dē, i kirana n i'ya ya tsarasa atoku a dē. I cigambana yavu uza n vangu u dā i'ari. I pana asuvayali a atoku, i vakunku kaci ka dē. ⁹ Uza u yanka dā baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonuko dā baci kagbani, kotsu i gonuko yi n kagbani wa. Nala gitā baci, i zuwuka icun i ama a nala yi unā u shinga. Yanyi nala kpaci Kashilā ka isa dā tā tsarā i zuwuka ama unā u shinga. Kpam edā dem Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga. ¹⁰ Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā,

“Uza wa ciga baci u rongo n mazanga
n a'ayin a shinga,

u kana tā u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi ka gbani.

U kirana kpam n unā u ne a asu u uyansa kaban.

¹¹ U kana tā u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.

U maṡsa u wene u rongo n ya dem nā ndishi n shinga.

¹² A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundya tā aza dā a ka yansa ukuna u shinga.

Kpam atsuvu a ne a'a tā ukukpi tsarā u panaka le a yan baci kavasū.

Shegai u tsu kpatalaka tā aza dā a tsu yansa ukuna u cingi kucina.” ◇

¹³⁻¹⁴ Ya wa yanka dā ukuna u cingi i'a baci ufobusi i yanka le ukuna u shinga? Shegai a ka yan dā baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu i pana uwonvo wa kpam kotsu i namgba asuvu wa. Kashilā ka naka dā tā katsupi ka ya yansa ukuna u dā wari u shinga.

¹⁵ A unā u dā ya dambula a asuvu a dē, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka dē. I rongo ufobusi u dā ya wushunku uza dā baci dem u wece dā i tonuko yi ili i'ya i zuwai i'ari n uzuwa u uma. Kpam u k̄anā tā i yain u dā sawu nā unāka tsupige.

¹⁶ I rongo n atakasuvu a dē sarara. Pini nala, ama a dansa baci kagbani a kaci ka dē, a ka woko tā n uwono a wene baci uma u shinga u dā ya rongo an i'ari aza a Kawauwi.

¹⁷ Ciḅai, u la tā tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashilā ka baci ka cigai u dā nala. I pana baci ikyamba nala, u la tā tsulobo n u dā ya pana ikyamba an i yain ukuna u cingi. ¹⁸ Kawauwi ka pana tā dem ikyamba an u kuwāi adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam wa doku wa yan nala wa. U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuwā tā adama a aza a unyushi u cingi tsarā u tuko tsu a asu u Kashilā. Ikyamba i ne i kuwā tā, shegai a 'yangasā yi n ucira u Kulu Keri.

¹⁹ Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a dā a'ari a kuwa ku a'ali kuḅari. ²⁰ Ama a na yi a 'yuwan tā upanāka Kashilā a'ayin a dā Nuhu wa yan kpatsu. Shegai Kashilā ka yan tā ahankuri n ele. Ama kullā a uwa tā pini a kpatsu ki, aku Kashilā ka wauwa le a mini mi.

²¹ Mini ma nala mi ma woko tā yavu ulyuḅugu u dā wa wauwa dā gogo-na. Shegai ulyuḅugu u uzā u ashindā a ikyamba u dā wa. U ukpatala ubana a asu u Kashilā n katakasuvu ka dē sarara dā, kpaci a 'yangasā tā Yesu Kawauwi a ukpā. ²² Gogo-na Kawauwi k̄a tā a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashilā. Gbā atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gbā ityoni i cingi u k̄anā tā a panāka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

¹ An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, edā dem she i fobuso i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u dā la vi ya suma. ² Nala kpam ya tonon upana u kayanyan u cingi u ikyamba i dē wa. Shegai ya yanka tā gbā uma u dē manyan i yain i'ya Kashilā ka ciga. ³ I'ari i ḅarakpā tā n i yanyi ili i'ya aza dā bawu a revei Kashilā a ka yansa. Tsishankala tsu kabarikete, uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kpam abiki a gbani hal n isoshi i kabarikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashilā ka kovo.

⁴ Aje a cau a dē a yan tā majiyan an bawu ya bansa kpam n ele a asu u uyansa ukuna u gbani vi. Hal gbām a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka dē adama a ukuna u nala vi. ⁵ Shegai u k̄anā tā a wushunku uza dā wa tuwā u yanka ya dem afada, aza a uma n aza dā a kuwāi gbā. ⁶ Adama a nala, Yesu yanka tā aza dā a kuwāi vi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi a ka yanka le dem afada tyoku u ama dā a buwai, yanka dā u yanka le nala tsarā a tsarā a'ayin a dā a ka kpatala a rongo a asuvu a uma tyoku dā Kulu ku Kashilā ku tonoi n ele.

⁷ Ko ndya wa ya kotso tā na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu a dē, i k̄anā kaci ka dē tsarā i yain kavasū. ⁸ Gbā ili i'ya gbām i lakai kalen i'ya, i lyai kelime n i weniki atoku a dē uciga u maci. Ili i'ya kpam i zuwai i'ya, ya cimbusukā tā gbā ikuna i cingi i kakumā i'ya a ka yansāka dā. ⁹ U k̄anā tā i wushi ama a a'uwa a dē, kpam kotsu i yain tsali wa.

¹⁰ Kashilā ka nāka tā ya dem kune icun kau-kau. U gan tā i yanka ili i'ya Kashilā ka nāka dā manyan mai, tsarā i wenike ukuna u shinga u Kashilā a asu u ama. ¹¹ Avu uza dā Kashilā ka nāka kune ku kuḅari, vu yain ka yavu Kashilā ka ka dansa a asuvu a vunu. Isā dā a isā vu vu ḅanga ama? ḅanga le n gbā ucira u dā Kashilā ka nāka vu. Pini nala, Kashilā ka wusha tā tsupige tsu ili gbā a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashilā tsā tā pini hal ubana bawu utyoku, nala kpam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan dā tā mavura

¹² Ama a vā, kotsu i yain majiyan an a ka konduso dā n upana u ikyamba yavu i'ari a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u dā u savu wa. ¹³ Wa laka dā tā tsulobo i yain mazangā an edā dem i uwai a asuvu a upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai

nala ya tsara ta mazanga cika a'ayin a da baci a wenikei tsupige tsu ne. ¹⁴ A yanka da baci kagbani adama a kala ka Kawauwi, i tsar la vi de unu u shinga, kpaci u wenike ta an tsupige tsu Kulu Keri ku Kashila tsari n ada. ¹⁵ Mai da wari uza u pana ikyamba u wuna baci uma gbani gbani, ko uboku ko kpm ukuna u gbani u roku u da uza u yain. Nala dem wari, uza wa uwusa baci ukuna u ama kabarikete u gan ta u pana ikyamba. ¹⁶ Nala wari wa, a ka yan da baci mavura an i'ari Atoni. Kotsu i pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashila an i'ari n kala ka nala ki.

¹⁷ Gogo-na da a'ayin a da Kashila ka gita afada a ne, kpm wa gita ta u yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gita baci n atsu an tsari Atoni, ndya ya woko makorishi ma aza da a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne? ¹⁸ Kadyanshi ka Kashila ka da,

“Iwauwi i tsu tuwa ta a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama da a 'yuwain upanaka Kashila kpm a tsu nususa, ama a na a ka la ta ama a shinga upana ikyamba.” ◇

¹⁹ Ili i'ya ukuna u na wa tonu u da: va pana baci ikyamba tyoku da Kashila ka ciga, vu lyai kelime n unaka kaci ka vunu a asu Kashila uza da yan vu. Vu lyai kpm kelime n uyansa ili i shinga, wa banga vu ta. Mayun, wa kpacda vu ubanga wa.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

¹ Gogo-na nkoshi ma Atoni n da ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kpm n wene ta upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tonu yi ta a tsupige tsu ne n karinga ka ne u gono baci. ² Tyoku da aliniki a tsu kirana na ncon n le, nala dem u gain i kirana n gba ko ya baci Kashila ka zuwai a akere a de. I yain u da n uciga u de, kotsu i yain tsali an ya yan u da wa. I yain nala an ya pana kayanyan ka ugbashika Kashila. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba i'ya ya tuwa da wa. ³ Kotsu i gonuko kaci ka de azapige hal n i baranasi ama kabarikete wa, shegai i gonuko kaci ka de i woko iryoci i shinga. ⁴ Nala kpm, Magono ma Aliniki ma tuwa baci, wa naka da ta funi u tsupige u da bawu wa kporo.

Uwenishike ubana a asu u alobo

⁵ Eda alobo, panai karinga ka nkoshi. Gba de kpm she i bangamgbana yavu agbashi a da a vakunki kaci ka le, kpaci

“Kashila ka 'yuwan ta aza da a'ari n aradi, u nakai kpm ukuna u shinga u ne a asu u aza da a vakunki kaci ka le.” ◇

⁶ Adama a nala, i vakunku kaci ka de a ucira u Kashila. A'ayin a da baci a'ayin a ne a tuwai, wa radagba da ta a zuba. ⁷ Tsunki Kashila gba ili i'ya ya bala da, kpaci wa kirana ta n ada.

⁸ Kain dem i rongo a uwundya n afobi. Kalapansi ka utokulalu u de, kpm aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza da wa kana tsara u takuma. ⁹ Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n ucira. U gan ta i reve, gba Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana ta icun i upana u ikyamba u na vi.

¹⁰ A'ayin a da baci i panai ikyamba kenu, Kashila ka kirana ta n ada, kpm u zuwa atakasuvu a de a gbama, wa zuwa da ta kpm i shamgba n ucira. Yan da Kashila ka tsu yan nala adama a da wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa da ta i tsara tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u da u bolomgbono da n Kawauwi. ¹¹ Kashila ka lya ta tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

¹² Ma wundya ta Sila tyoku u utoku kpm uza da n wushuki n eyi. U banga mu ta a asu u ukorongu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n korongi u da i'ya, tsara n gbamatangu da, kpm n tonuko da tyoku da Kashila kari uza u shinga, adama a da kain dem i rongo uwushukusu n eyi. ¹³ Atoni a Babila* a ka sukunku da ta idyani. Kashila ka dangasa le ta dem tyoku da u dangasa da. Maku ma va dem Marku wa danasa da ta.

◇ 4:18 Tzg. 11:31. ◇ 5:5 Tzg. 3:34. * 5:13 Arevi a Tagarada u Kashila a wushuku ta an Bituru yankai “Babila” manyan tsara u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

¹⁴ Damamgbanai a asuvu a uciga u Atoni. Kvasu ka va ka Kashila ka naka da ndishi n shinga, eda aza da i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u da u wuta'i ara Bituru ubana a asu u Atoni aza da a wacuwai a asu kau-kau u da na vi.

A asuvu a ukanikorongi u na vi, Bituru tonuko ta ayain a kaneshi, Kashila ka kirana ta n aza da a korongi Tagarada u Kashila, adama a nala u gan ta Katoni dem ka reve Tagarada u Kashila mai. U todugbuso ta kpm u da, a ka yan ta awenishiki a kaaban, u wenikei kpm tyoku da a ka reve ili i maci n i kaaban. A makorishi u da a zuwa uma a a'ayin a da Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaaban n uwenishike u kaaban u da pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kana ta Atoni a reve Tagarada u Kashila mai. Tsu kondo baci a Tagarada u Kashila, tsa wene ta an Asheku Kawauwi wa gono ta, adama a nala a da tsari n uzuwa u uma u da bawu uza roku wa fuda wa wusha tsu u da vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Tyoku da Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)

Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)

Ntsumate n awenishiki a kaaban (2:1-22)

Ugono u Asheku mayun da (3:1-18)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mari. Gba de da ma koronku, eda aza da i'ari n upityanangu tyoku da tsari n u da. Upityanangu u nala tani wa ta n kalen cika, kpaci Kashila n Yesu Kawauwi alya a naka tsu u da adama a ukuna u maci u le.

² Ma ciga ta Kashila ka wenike da ukuna u shinga na ndishi n shinga cika a'ayin a da baci i'ari a ureve Yesu n i revi, kpaci aya Kashila n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsari n uzuwa u uma

³ An ureve u Yesu u tsunu wari a ulya kapala, u yanka ta ucira u tsugono u ne manyan tsara u naka tsu gba i'ya tsa ciga, kpm tsu rongo tyoku da wa yankpa Kashila. U isa tsu ta tsu tuwa tsu wushi tsupige tsu ne, tsu wushi kpm ukuna u shinga u ne. ⁴ N ucira u pige u nala u da kpm u naka tsu kazuwamgbani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwamgbana ta u da a ka zuwa tsu ta tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u da u kyawan tsu u da uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwamgbana ta kpm u da ya woko ta tyoku u Kashila.

⁵ Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashila, kotsu i kaka tsara i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u de. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa da ta i doku ureve u Kashila cika. ⁶ Ureve u Kashila u tsu tuko ta ukana u kaci. Ukana u kaci kpm u tsu tuko ta akawunki. Akawunki yi kpm a tsu zuwa da ta i rongo gba adama a Kashila. ⁷ Ya rongo baci nala, ya yan ta n uciga u atoku. A makorishi kpm ya yan ta n uciga u maci a asu u ama gba. ⁸ I lya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya bishinka da ta uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain kpm ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi. ⁹ Shegai aza da a kpa'ai uyan ili i shinga i na yi arumba a da, ko kpm a ka wene mai wa. A asansa ta an Kashila ka zai uma u cau u le u unyushi u cingi.

¹⁰ Ama a va, adama a nala, u kana ta i doku uyan ili i'ya ya wenike an Kashila ka isa da mayun, i wenike kpm an u dangasa da i woko ama a ne. I yan baci nala ya tadatsa wa, ya rukpa tani wa. ¹¹ Kashila kpm ka wusha da ta mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashila

¹² I reve de ili i na yi, kpam i'ari kushani a ukuna u mayun n ucira. Gba n nala ma ciga ta n rongo da ucibusuka ili i na yi. ¹³ Wa lobono ta n rongo da ucibusuka ili i na yi hal she kain ka n kuwai. ¹⁴ Kpam Asheku Yesu Kawauwi u wenike mu de a ka barakpa wa ma kuwa ta. ¹⁵ Adama a nala, ma matsa ta n wene n wenishike da ili i na yi mai. Ma ciga ta i ciba ko u barakpa baci an n lazai.

¹⁶ An tsu tonuko da tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene ta tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu. ¹⁷ Kashila Tata u naka yi ta tsupige tsa a radagba yi kpam an u isa yi n kalagatsu a asu u Ucira n Tsupige, u da, "Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi." ¹⁸ Tsa ta pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi kabolo n Yesu a'ayin yi, kpam tsu pana ta kalagatsu ki ka dansai a zuba.

¹⁹ Gba ikuna i na yi i zuwa tsu ta tsu doki tsu wushuki ili i'ya nsumate n danai vi mayun da. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le ki i woko yavu macikaluma ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpam katyashi ka ne ka wantukpai a atakasuvu a de.* ²⁰ Ili i'ya i lakai gba, u kana ta i reve a'ayin a da baci nsumate n yain kadyanshi a Tagarada u Kashila, ara le da ka wutai wa.† ²¹ Nsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a da an ele a ka ciga a dansa wa. Nala wari wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashila.

2

Awenishiki a kaban

¹ A'ayin a da a wurai, a yan ta nsumate n kaban aza da a yain kadyanshi a asuvu a Isara'ila, nala kpam a asuvu a de ya tsara awenishiki a kaban. A ka yan ta manyan n ugboji a tuko kaban ka ka tuko kunangasu a kaci ka Kashila. A ka 'yangasaka ta Ashekapige, uza da u wauwa le. Ele n kaci ka le dem a ka barakpa n uwusha u ukpa wa. ² Ama ushani a ka tono ta uwenishike u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka dansa ta kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u ne. ³ Awenishiki a na yi a'a ta n kurura, kpam a tsu yanka ta ugboji n kaban manyan a ryafa da. Shegai Kashila ka bidya ta u wacinsa le tun caupa kpam ukpa u le wa ta a ure.

⁴ Kashila ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a da a yain unyushi u cingi wa. U tsu varangu le ta a asu upana u ikyamba kpam a asuvu a a'ele a lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongo pini hal a'ayin a afada. ⁵ Kashila ka jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa ta Nuhu n ama a shindere aza a kuwa a ne. Nuhu rono ta ama atsuvu a kaci ka afada a maci a Kashila, pini nala, Kashila ka cimbusai gba likimba n ama a cingi yi n mini ma pige.

⁶ U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u dabai i'ya u gonukoi i'ya kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gita n aza da a kpadai upanaka Kashila. ⁷ Shegai gba n nala, Kashila ka wauwa ta Lutu. Lutu† vuma da rongoi n Kashila mai da, kpam u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi u da a ka yansa a asu u da wari vi wa. ⁸ An u wokoi vuma da uza da wa pana Kashila karinga, u dambula ta a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpam wa panasa ukuna gbani kain dem.

⁹ Ili i na i wenike ta an Kashila ka fuda ka wauwa ama da a ka tono yi mai a asuvu a upana u ikyamba u da a ka panasa. Ili yi ya wenike ta dem an Kashila ka kana ama da a 'yuwan yi unaka karinga, kpam wa lya ta kelime n uyan le mavura hal ubana kain ka afada.

¹⁰ Kashila ka doku ta upana u ikyamba u ama da a ka tono uciga u ili i ikyamba i le kpam a 'yuwan yi unaka karinga. Iacun i ama a na yi a'a ta n aradi kpam a bidya kaci ka le evu

◇ 1:17 Mat. 17:5; Mak. 9:7; Luk. 9:35. * 1:19 Idani i na n Tsiheline i'ya, "She a'ayin a da kain ka wansai kpam kataka ka kpasani ka 'yangai a katakasuvu ka vunu." † 1:20 A ka fuda ta a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, "U kana ta vu reve an uza wa la wa reve akani a nsumate n kaci ka ne wa."

wa. Hal gbam a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba kadyanshi ka gbani, kpam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa. ¹¹ Shegai atsumate a zuba a la ta ama a na yi ucira cika, kpam gba n nala atsumate a zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a kapala ka Kashila wa.

¹² Ama a na a a'a ta tyoku u nnama n mete n da bawu n tsu yan majiyan. N da a matsai tsara a kana a wuna. A tsu tonuko ta ili i'ya bawu a revei kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a da a ka wuna le. ¹³ A ka wusha ta ukpa u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u da a ka yansa ka ama. A tsu yan ta mazanga a'ayin a da a ka yan ukuna u cingi ko n kaara ka baci. A tsu tuko ta uwono a kabolo ka de, a gonuko da aza a ashinda. A tsu lya ta kelime n a yanyi ukuna u kaban u na vi ko a ka lya baci ilikulya kabolo n ada a asu u abiki. ¹⁴ A tsu yan ta tsishankala n a'eshi a le, kpam a tsu cuwa n uyan unyushi wa. A tsu kpatalasa ta aza da bawu a shamgbai a asu u te a yain unyushi. A tsu wenishike ta kaci ka le kurura, ele aza da a yankai una a da. ¹⁵ A asaka de ure u maci a tonoi ure u matsumate Bala'am† maku ma Beyu. Bala'am vuma da uza da u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu i gain. ¹⁶ Shegai makparyagi ma barana ta Bala'am. Manama ma bawu ma tsu dansa, ma dana ta ukuna yavu vuma ma bishinkai matsumate mi uyan ijan i ne.

¹⁷ Ama a na a'a ta yavu a'eshi a mini a da a ekpei. Tyoku u alishi a da a tsu kyawunsa a zuba a uwule da a'ari. A tsu yan ta kazuwamgbani cika shegai ko i te a tsu shadangu wa. Kashila ka zuwa ta icun i ama a na yi a asu u da u lakai karimbi. ¹⁸ Ama a na yi a tsu yan ta aradi n kadyanshi ka gbani. Vuma wa yan baci evu n u'asaka ure u cingi, ama na yi a ka yanka ta kurura ku cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.

¹⁹ A yanka ta ya dem kazuwamgbani ka utsara u kaci, shegai ele dem agbashi a uyansa ukuna u cingi a da, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tono n ele a da. ²⁰ Ama a ka tsara ta iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuwa baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku baci i kana i ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le wa la ta upana u ikyamba u cau. ²¹ Wari wa laka ta ama a nala tsulobo a'ari a kpada baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashila upana u kayanyan. U lobono wa, ko kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulukpi ka shinga ka Kashila ka naka le a yain. ²² Ili i'ya i'ari i mayun a asuvu a tsizagadi tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, "Mashe ma tsu gono ta tsara ma lyai tsishami tsu ne." Tsizagadi tsu roku kpam tsu dana ta, "A sumba baci maburusunu, ma gono ta a asu u icadi."

3

Yesu wa doku ta wa gono

¹ Aza da ma ciga, gogo-na n koronku da de ikanikorongi i re, kpam a asuvu a ikanikorongi yi n matsa ta tsara n zuwa da i yawunsa mai kpam i ciba dere. ² Ma ciga ta i ciba i reve kpam n akani a nsumate ma uwulukpi n caupa, ma ciga ta kpam i ciba i reve kpam ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai asuki a tonuko da i yain.

³ Wa ta n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan ta aza a majari, aza da a ka dosuso ukuna u maci, a yain gba ili i cingi i'ya a ka ciga a yain. ⁴ A ka dana ta, "Utuwa u da u zuwamgbani wa tuwa vi u da te? Azapige a kagita a kuwa de gba, kpam ko ndya wa i'a ta tyoku da i'ari tun a kagita ka uyan likimba."

⁵ Shegai ama a na yi a zuwa ta kaci ka le a asansa an tun caupa Kashila ka yain zuba, u wutukpai uyamba a asuvu a mini u zuwai kpam mini ma kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne. ⁶ An a tsara i yain a'ayin, Kashila ka zuwai mini ma nala mi ma wacinsa likimba. ⁷ Shegai Kashila ka tonuko ta zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku akina a tuwa le, kpam a wacinsa aza da bawu a wushuki n Kashila.

⁸ Aza da ma ciga, kotsu i asansa an Kashila ka tsu wene kain ka te yavu ayen kazu ka te wa, u wene kpam ayen kazu yavu kain ka te. ⁹ Aza roku a bidya ta Magono ma Zuba ma barakpa ta kahu u shadangu kazuwamgbani ka ne, shegai nala wari wa, wa barakpa

◇ 2:15 Mkc. 22:1.

tyoku ɗa a ka yawunsa wa. Wa ta n ahankuri ara de. Wa ciga ko uza u kuwa wa, shegai wa ciga ta ya dem u kpatala ugono ara ne. ¹⁰ Kain ka Asheku ka ta a utuwa ka danda ama tyoku ɗa kaboki ka tsu tuwa. Zuba kpam wa kotso ta n mawura ma pige, aku akina a runukpa ko ndya wa. Wa wenike ta ya dem tyoku ɗa a ka todugbo likimba n gba ili i'ya i'ari pini kpam a kidaga u ɗa ugana.*

¹¹ An u wokoi a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a ɗa ya woko? Adama a nala she i gbashika kpam i naka Kashila tsupige n uma u de. ¹² I zuwa a'eshi a de a kain ka nala ki i banga ka ka tuwa gogo. A'ayin a nala yi a ka wacinsa ta zuba n akina, kpam gba i'ya i'ari pini a akina yi i darakpa. ¹³ Shegai tsa vana ta zuba u savu n likimba u savu u ɗa Kashila ka zuwamganai wa yan, likimba ɗa gba aza ɗa a'ari pini a ka yan ili i'ya Kashila ka danai i'ari dere.

Idyani i makorishi

¹⁴ Aza ɗa ma ciga, adama a nala, she i rongo na ndishi n shinga n Kashila kpam i yain gba i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin a ɗa ya vana ukuna u na u gita vi.

¹⁵ Kotsu i ciba, Magono ma Zuba uvana u ɗa wari tsara ama a tsara kabala ka a ka tsara iwauwi. Tyoku ɗa utoku u tsunu Bulus uza ɗa tsa ciga, u koronku ɗa n ureve u ɗa Kashila ka naka yi. ¹⁶ Bulus yan ta kadyanshi ka ili i na ki asuvu a gba ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u korongi vi i wuyana ta ureve. Aza roku aza ɗa bawu a revei ili n aza ɗa bawu a shamkpai kaci ka le a asu u te a vura ta ikanikorongi i ne yi tsara i naka kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarada u Kashila. Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.

¹⁷ Aza ɗa ma ciga, a rono ɗa ta atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu unyushi u ama a cingi u na u pura ɗa ugboji wa. Shamgbai a asuvu a uwushuku u de, kotsu i rukpa wa. ¹⁸ I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. Asaka tsupige n karinga u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

---

* 3:10 Akorongi a cau a roku aza ɗa a purai a tagarada u 2 Bituru a korongu ta “kpam ili i likimba ya darakpa ta n usudugbi u shen cika.”

Ukanikorongi u Kagita u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagita, u isa ta aza a uyan kaneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka kpmam makoshi ma Atoni a a'ayin a nala yi, nala wenike ta an ukanikorongi vi u Atoni u da gba.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan ta kadyanshi ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila. U yan ta ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila ki icun ku re. Ure u kagita u da uza u rongo a katyashi ka Kashila. Ure u ire kpmam u da uza u rongo a uciga u Kashila.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashila u da uza u rongo tyoku da Kashila ka ciga. Adama a nala ili i'a kpmam la i'ya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashila kpmam wa. Tagarada vi u yan ta kpmam kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashila u da uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u cibuga tsu ta an tsari n utsara u kaci u pige tsar baci kabolo n Kawauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Udani u da wa naka uma (1:1-4)

Kashila ka katyashi, Yesu kpmam aya iryoci i tsunu (1:5-2:6)

Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)

Atokulalu a Kawauwi na mmuku n Kashila (2:18-3:10)

Uciga u Kashila n uciga u tsunu (3:11-4:21)

Utsara u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

¹ Uza da tun caupa wari pini a kagita ki, aya uza da tsu panakai kpmam tsu wenei. Tsu wene yi ta n a'eshi a tsunu, tsu sawa yi kpmam n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma. ² Uza da u tsu naka uma, u tuwa ta ara tsunu! Tsu wene yi ta, kpmam tsa tonuko da ili i'ya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u da bawu wa kotso u na u da wari n Tata vi kpmam u tuwa tsu vi, u da tsa tonuko da. ³ I'ya tsu wenei kpmam tsu panai i'ya tsa tonuko da, tsara eda dem i tsara urongo u kabolo n atsu u nala vi. Kabolo ka tsari n u da n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi. ⁴ Koronku da tsa koronku da ili i na yi tsara i shadangu n mazanga kabolo n atsu.

Kashila katyashi ka

⁵ Udani u da tsu panai ara Yesu Kawauwi u da na, kpmam u da tsa tonusuko da: Kashila ka katyashi, kpmam wari n karimbi wa, ko kenu. ⁶ Tsu da baci tsar n uma kabolo n eyi, kpmam tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a kaban a da tsari, tsa tono ukuna u mayun wa. ⁷ Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku da Kashila ka rongo a katyashi, tsa rongo ta la vi kabolo n atoku. Kpmam mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe ta unyushi u cingi u tsunu.

⁸ Tsu da baci tsar n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsa, kpmam ukuna u mayun wari a asuvu a tsunu wa. ⁹ Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusuka tsu ta. Kpaci Kashila ka tsu shadangu ta kazuwamgbani ka ne, wa yan ta ili i'ya i'ari mai. Wa wulukpe tsu ta a asuvu a ukuna u cingi u da tsu yain. ¹⁰ Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa, Kashila ka tsa isa uza u kaban. Kpmam tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu da kabangi ka tsunu

¹ Mmuku n v̄a aza d̄a ma ciga, koronku d̄a ma koronku d̄a ili i na yi tsar̄a i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza d̄a w̄ari uza u maci, wa folo t̄a Tata a un̄a u tsunu. ² Aya uđarakpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u d̄a gb̄am u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba gb̄a.

³ Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashil̄a, tsa tonon baci udani u ne mai. ⁴ Uza d̄a baci dem u danai, “N reve t̄a Kashil̄a,” shegai bawu wa tonon ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaban d̄a. Kpam w̄a n ukuna u mayun a asuvu a ne wa. ⁵ Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashil̄a ka danai, kpam uciga u ne w̄ari ara tsunu tyoku d̄a u gain u woko, tsa reve t̄a an tsar̄i ama a ne mayun. ⁶ Tsu da baci at̄su ama a ne a d̄a, tsu rongo tyoku d̄a Yesu rongoi.

Kashil̄a ka da tsu cigi atoku a tsunu

⁷ Aje a v̄a aza d̄a ma ciga, koronku d̄a ma koronku d̄a adama a d̄a ma nak̄a d̄a mele ma savu wa. Ma gai a nak̄a d̄a caupa vi ma, kpam i reve t̄a n udani vi. ⁸ Shegai u savu u d̄a dem. Kawauwi ka wenike t̄a an mele mi mayun d̄a, ed̄a kpam dem i wenike t̄a an mayun d̄a. Kpaci karimbi ki ka t̄a a ucimba, katyashi ki kpam kari a uwakana.

⁹ Uza u dana baci, “A katyashi ka ma rongo,” shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongo. ¹⁰ Uza d̄a baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongo kpam wa tuko utadatsasa wa. ¹¹ Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongo kpam tsa wala pini. Tsu reve kpam a asu u d̄a tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

¹² Koronku d̄a ma koronku d̄a, mmuku n v̄a,
kpaci Kashil̄a ka cimbusuka d̄a d̄e unyushi u cingi u d̄e adama a ili i'ya Yesu yain.

¹³ Koronku d̄a ma koronku d̄a, isheku,
kpaci i reve t̄a uza d̄a w̄ari pini tun a kagita.

Koronku d̄a ma koronku d̄a, alobon na nkere,
kpaci i lya t̄a kaci ka uza u cingi vi.

Koronku d̄a ma koronku d̄a, mmuku,
kpaci i reve t̄a Tata.

¹⁴ Koronku d̄a ma koronku d̄a, isheku,
kpaci i reve t̄a uza d̄a w̄ari pini tun a kagita.

Koronku d̄a ma koronku d̄a, alobon na nkere,
kpaci i'la t̄a n ucira.

Udani u Kashil̄a w̄a t̄a ara d̄e,
kpam i lya d̄e kaci ka uza u cingi vi.

¹⁵ Kotsu i cigi likimba ko kpam ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata w̄a la vi ara d̄e wa. ¹⁶ Tsa rongo baci tyoku d̄a likimba wa ciga, kain dem tsa rongo t̄a uciga tsu yain ili i'ya i'ari unyushi. Tsu cigi tsu tsar̄a ili i'ya baci dem tsu wenei, tsu yain dem aradi a ili i'ya baci dem tsa yan kpam tsari n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u d̄a. Gb̄a ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya. ¹⁷ Likimba n gb̄a ili i'ya i'ari pini ya wura t̄a, shegai uza d̄a baci wa yan ili i'ya Kashil̄a ka ciga, wa yan t̄a n uma hal ubana.

Utukulalu u Kirisiti Kawauwi

¹⁸ Mmuku n v̄a aza d̄a ma ciga, a'ayin a makorishi a d̄a. I pana t̄a a da utukulalu u Kawauwi w̄a t̄a a utuwa, gogo-na kpam atukulalu a Kawauwi a d̄a pini na ushani. Nala tsu yain tsu revei an a'ayin a makorishi d̄a na vi. ¹⁹ Ama a na yi a asaka d̄e kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ari a asuvu a tsunu mayun wa. A d̄a baci mayun d̄a a'ari a asuvu a tsunu, a'ari a ka shamgba t̄a n at̄su. An a asaka tsu vi, u wenike t̄a an a'ari a asuvu a tsunu wa.

²⁰ I'la t̄a n kune ka Uza u Uwulukpi u nak̄a d̄a, adama a nala gb̄a d̄e i reve t̄a ukuna u mayun. ²¹ U kana mu she n koronku d̄a a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve t̄a n u d̄a. I reve t̄a kpam an aza a kaban a'ari a asuvu a aza a mayun wa. ²² Ya uza u kaban? Uza d̄a baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u kaban d̄a. Uza d̄a baci dem u danai nala, utukulalu u Kawauwi d̄a, kpam u 'yuwan t̄a Tata n Maku mi dem. ²³ Uza d̄a baci dem u 'yuwain Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan t̄a dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, ts̄a t̄a dem n Tata vi.

²⁴ Kotsu i maṣṣa i wene i toni uwenishike u ḍa i tsarai a kagita. I lya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagita, ya rongo ta kabolo n Maku mi kpam n Tata vi. ²⁵ Ili i'ya kpam Kawauwi ka zuwamgbana i wa naka tsu i'ya na: uma u ḍa bawu wa kotso.

²⁶ Koronku ḍa ma koronku ḍa tsara n rono ḍa atsuvu a kaci ka ama a nala yi, aza ḍa a ka ciga a yinsa ḍa vi. ²⁷ Shegai eḍa, Kawauwi ka tsunku ḍa de Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne ka baci ara de, she kpam uza u wenishike ḍa wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike ḍa ta ko ndya wa, kpam ko ndya baci ku wenishikei mayun ḍa, kaḅan ka wa. Tono i uwenishike u Kulu vi, i rongo kpam a asuvu a Kawauwi.

²⁸ Mayun mmuku n va, lyayi kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsara u gono baci tsa pana uwonvo wa, kpam tsa pana uwono a kapala ka ne wa. ²⁹ I reve ta an Kawauwi kari uza u maci, kotsu kpam i reve uza ḍa baci dem wa yansa ili i'ya i'ari i maci, maku ma Kashila ma.

3

Atsu mmuku n Kashila n ḍa

¹ Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a ḍa a ka isa tsu mmuku n Kashila. Kpam mayun ḍa tsari mmuku n Kashila mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, ḍa gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi. ² Aje a va aza ḍa ma ciga, gogo-na atsu mmuku n Kashila n ḍa, kpam kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve ta Kawauwi ka gono baci, tsa woko ta tyoku u ne, kpaci tsa wene yi ta tyoku ḍa wari mayun. ³ Gba aza ḍa a wushuki n ukuna u na vi, a ka zuwa ta kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku ḍa Kawauwi kari uwulukpi.

⁴ Uza ḍa baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashila ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere ḍa wari n kushulu n Kashila n mele ma ne. ⁵ I reve ta an Kawauwi ka tuwai u takpa unyushi u cingi, kpaci wa n unyushi u cingi wa. ⁶ Adama a nala, uza ḍa baci wa rongo kabolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza ḍa baci u lyai kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa kpam u reve yi wa.

⁷ Mmuku n va, kotsu i asaka uza u yinsa ḍa a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a ḍa tyoku ḍa Kawauwi kari. ⁸ Gba uza ḍa baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalapansi ḍa, kpaci Kalapansi ka gita ta uyansa u unyushi u cingi tun a kagita. Adama a nala a ḍa Maku ma Kashila ma tuwai tsara u cimbusa manyan ma Kalapansi. ⁹ Aza ḍa baci a'ari mmuku n Kashila a ka fuda a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u naka le ta uma u savu. An u wokoi Kashila ka Tata u le, a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. ¹⁰ Adama a nala, tsa wene ta ko ya maku ma Kashila, n ko ya kpam maku ma Kalapansi. Uza ḍa baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashila ma wa, nala dem uza ḍa bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a de

¹¹ Udani u na u te u ḍa n u ḍa i'ari i gitai i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu. ¹² Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u ḍa, aku u wunai vangu u ne. Nya i zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya kpam vangu u ne u yain i'ya i lobono ta. ¹³ Aje a va, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo ḍa wa. ¹⁴ Uciga u atoku a tsunu, wa wenike ta an tsu pasamgbana i ukpa ubana a uma. Uza ḍa baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa ta a asuvu a ukpa. ¹⁵ Uza ḍa baci dem wa kovo utoku u ne, kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve ta aza ḍa a ka wunusa uma u ama gbani, a'a n uma u ḍa bawu wa kotso a asuvu a le wa.

¹⁶ Tyoku ḍa tsa reve uciga vi wari u ḍa na: Kawauwi ka neke ta uma u ne adama a tsunu. Adama a nala atsu dem u kana ta tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu. ¹⁷ A dana uza roku wa n utsari, aku u wenei uza roku uza ḍa bawu wari n ili kpam u banga yi wa. Vuma nala uciga u Kashila wa a asuvu a ne wa. ¹⁸ Mmuku, tsu tsu wenike ta atoku uciga mayun a asu u ubanga le, shegai tsu yain kadyanshi ka ubanga u le koshi wa. ¹⁹ Tsa ciga baci atoku, tsu reve ta an tsari a asuvu a ukuna u mayun, kpam asuvu a tsunu a ka dusuku

tā a asu u Kashilā. ²⁰ Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashilā ka la tā atakasuvu a tsunu kpam u reve tā ko ndya wa.

²¹ Aje a vā, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fudā tā tsa shamgba a kapala ka Kashilā bawu uwonvo. ²² Wa nākā tsu tā i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tonoyi tā kpam tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan. ²³ Ili i'ya Kashilā ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, kpam tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu wenishike tsu tsu yain. ²⁴ Aza dā a ka pana kadyanshi ka Kashilā, a asuvu a ne a dā a ka rongo, eyi kpam a asuvu a le. Tsu reve tā Kashilā kārī a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u nākā tsu.

4

Awenishiki a kaban

¹ Aje a vā aza dā ma ciga, gbā uza dā danai wā tā n Kulu Keri ku Kashilā dā ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashilā dā ku wutāi. Ntsumate n kaban n uwa dē a likimba ushani. ² Tyoku dā ya reve Kulu Keri ku Kashilā u dā na: uza dā baci dem u danai Kawauwi ka tuwā tā a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashilā dā u wutāi. ³ Uza dā baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, wārī n Kulu ku Kashilā wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza dā i panai wa tuwā a likimba vi kpam gogo-na u tuwā dē.

⁴ Mmuku n vā, edā aza a Kashilā a dā, kpam i lya tā kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashilā kā tā a asuvu a dē, kpam u la tā uza dā wārī a likimba ucira. ⁵ Atokulalu a nala yi a tsu yan tā kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba kpam a tsu panāka le tā, kpaci ele aza a likimba a dā. ⁶ Shegai ātsu aza a Kashilā a dā, dā gai i zuwai aza dā a revei Kashilā a tsu panāka tsu vi. Ama a Kashilā a dā baci a'ārī wa, a ka panāka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza wārī n kulu ku mayun ko ku kaban.

Uciga u Kashilā ara tsunu

⁷ Aje a vā, asākā tsu cigamgbani, kpaci uciga a asu u Kashilā u dā u wutāi. Uza dā baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashilā ma, kpam u reve tā Kashilā. ⁸ Uza dā kpam bawu wa ciga atoku, u reve Kashilā wa, kpaci Kashilā uciga u dā. ⁹ Kashilā ka wenike tsu tā uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi a likimba tsarā tsu tsarā uma. ¹⁰ Uciga u ukuna u mayun u dā la vi. Ātsa tsa ciga Kashilā wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma woko ufarākpa u dā wa cimbusā unyushi u cingi u tsunu. ¹¹ Aje a vā, an u wokoi Kashilā ka ciga tsu nala, ātsu dem u kṅānā tā tsu cigi atoku a tsunu. ¹² Uza wā la kotsu u wenei Kashilā wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashilā kā tā kabolo n ātsu ubana. Uciga u ne kpam u shadangu a asuvu a tsunu tyoku dā u gain u woko.

¹³ Kashilā ka nākā tsu tā Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsārī kabolo kpam ili i te n eyi vi, tyoku dā eyi wārī kabolo kpam ili i te n ātsu. ¹⁴ Tata suku tā Maku ma ne ma woko uza dā wa wauwa likimba, tsu wene yi tā kpam gogo-na ātsa na tsa tonusuko ama ukuna u ne. ¹⁵ Uza roku u dana baci Yesu Maku ma Kashilā ma, wā tā kabolo kpam ili i te n Kashilā, Kashilā kpam kā tā kabolo kpam ili i te n eyi. ¹⁶ Tsu reve tā tyoku dā Kashilā ka ciga tsu cika, kpam tsu pityanangu tā n eyi.

Kashilā uciga u dā. Tsu lya baci kelime n uciga atoku a tsunu, tsa woko tā kabolo kpam ili i te n Kashilā, eyi kpam wa woko tā kabolo kpam ili i te n ātsu. ¹⁷ Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongo tyoku dā Kawauwi ka rongoi a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa. ¹⁸ Uwonvo wā pini a uciga wa, uciga u mayun u tsu takpa tā gbā uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo, an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura dā. Uza pana baci uwonvo, uciga u Kashilā u shadangu asuvu a ne tyoku dā u gain wa.

¹⁹ Kashilā ka ka gitāi ka ciga tsu, dā gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi. ²⁰ Ama a ka dansa baci, “Ma ciga tā Kashilā,” shegai aku a ka kovo atoku a le, a woko tā aza a kaban. Aza dā bawu a ka ciga ama a le aza dā a ka fudā a ka wene, a ka fudā dem a ka ciga Kashilā wa, uza dā gbām bawu a ka wene. ²¹ Kashilā ka tonuko tsu tā kadyanshi ka na ki: aza dā a ka ciga Kashilā, u kṅānā tā a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n likimba

¹ Gb̄a uza d̄a baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku ma Kashil̄a ma. Kpam uza d̄a baci wa ciga Tata, wa ciga t̄a la vi mmuku n ne. ² Tyoku d̄a tsa reve an tsa ciga mmuku n Kashil̄a u d̄a na: tsu cigi Kashil̄a kpam tsu pana udani u ne. ³ Uciga u Kashil̄a u d̄a tsu pana udani u ne, kpam udani vi u wuyana utono wa. ⁴ Maku ma Kashil̄a dem ma lya t̄a kaci ka likimba, kpam upityanangu u tsunu u d̄a u tsu nak̄a tsu ulya u kaci u nala vi. ⁵ Ya wa lya kaci ka likimba? She uza d̄a u wushuki Yesu Maku ma Kashil̄a ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

⁶ Yesu Kawauwi aya u tuw̄ai n mini ma ne n̄a mpasa ma ukp̄a n ne. N mini ma u tuw̄ai koshi wa, shegai gb̄a n mini mi kabolo n̄a mpasa. Kulu ku dana t̄a dem ukuna u na vi mayun d̄a, kpaci Kulu ki mayun d̄a. ⁷ Ili i tatsu i na yi i wenike tsu t̄a ukuna u mayun a kaci ka Yesu, ⁸ i'ya: Kulu, n mini, n̄a mpasa, kpam kadyanshi ka te ka a yain. ⁹ Tsu tsu wushuku t̄a n ama a'ayin a d̄a baci a danai ukuna w̄a t̄a mayun, shegai ili i'ya Kashil̄a ka danai i tsu la t̄a ucira, kpam u yanka tsu t̄a kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne. ¹⁰ Uza d̄a baci u wushuki n Maku ma Kashil̄a, u reve t̄a la vi ili i'ya Kashil̄a ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun d̄a. Shegai uza d̄a baci bawu u wushuki n ili i'ya Kashil̄a ka danai mayun d̄a, u woko d̄e dere n u'isa Kashil̄a uza u kaban. ¹¹ Ili i'ya Kashil̄a ka tonuko tsu i'ya na: Kashil̄a ka nak̄a tsu t̄a uma u d̄a bawu w̄ari n utyoku, Maku ma ne ma kpam ma zuwai uma vi u yain. ¹² Uza d̄a baci w̄ari n Maku mi, w̄a t̄a n uma. Uza d̄a baci bawu w̄ari n Maku ma Kashil̄a, w̄a n uma wa.

Uma u d̄a bawu w̄ari n utyoku

¹³ Ed̄a aza d̄a i wushuki n Maku ma Kashil̄a ed̄a ma koronku, tsar̄a i reve an i'ari n uma u d̄a bawu w̄ari n utyoku. ¹⁴ Tsa fuda t̄a tsa tuw̄a a asu u Kashil̄a bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n i'ya, wa pan̄aka tsu t̄a. ¹⁵ U tsu pan̄aka tsu t̄a a'ayin a d̄a baci dem tsu folo yi, tsu reve t̄a kpam u tsu nak̄a tsu t̄a ili i'ya baci dem tsu folo yi.

¹⁶ Vu wene baci katoni ka ka yan unyushi u cingi u d̄a bawu wa zuwa ukp̄a, vu yanka yi kavasus tsar̄a Kashil̄a ka nak̄a yi uma. Aza d̄a bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukp̄a, alya ma dans̄aka pini na vi. Unyushi u cingi u d̄a pini u d̄a wa zuwa ukp̄a, shegai ma zuwa d̄a i yain kavasus ubana a asu u Kashil̄a a kaci ka ama d̄a a ka yansa unyushi u nala vi wa.* ¹⁷ A'ayin a d̄a baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u d̄a. Shegai gb̄a unyushi u cingi u d̄a u tsu zuwa ukp̄a wa.

¹⁸ Tsu reve t̄a aza d̄a a'ari mmuku n Kashil̄a a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashil̄a ma tsu kirana t̄a n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

¹⁹ Tsu reve t̄a an tsari ama a Kashil̄a, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gba.

²⁰ Tsu reve t̄a an Yesu Kawauwi Maku ma Kashil̄a u tuw̄ai kpam u wenike tsu Kashil̄a ka mayun. Ts̄a t̄a kabolo n Kashil̄a mayun an tsari kabolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashil̄a ka mayun uza d̄a u tsu nak̄a uma bawu utyoku.

²¹ Mmuku n v̄a, banai dan n ameli.

* 5:16 Unyushi u d̄a u tsu zuwa ukp̄a wa woko t̄a ukpad̄a u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kpam n ukpad̄a u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsar̄a ucimbusuka u unyushi vi.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u da na mmuku n ne aza da Kashila ka dangasai da wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so ta mavura cika, pini nala, da Yahaya yankai idani i na yi manyan a una u kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini.

Yahaya da uciga wa ta n kalen cika a asu u Kashila, nala kpam dem uciga wa ta n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa ta Kawauwi ka vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana ta ukuna u nala kaban ka. Ukuna u mayun vi u da, Yesu Kawauwi da vuma u maci. U tonuko ta Atoni a 'yuwan awenishiki a kaban.

Nala dem gogo-na, awenishiki a da pini a da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan ta a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan ta Atoni a cigi ukuna u mayun, kpam a cigamgbana.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1-3)

Ukuna u mayun n uciga (4-11)

Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u da Kashila ka dangasai na mmuku n ne.* Ma ciga da ta n ukuna u mayun. Mpa ma ciga da utyoku u va wa. Gba aza da a revei ukuna u mayun a ka ciga da ta dem. ² Tsa ciga da ta adama a ukuna u mayun u da wari a asuvu a tsunu, kpam wa rongo ta a asuvu a tsunu bawu utyoku.

³ Kvasu ka va ka, Kashila Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu ta ukuna u shinga kpam a pana tsu asuvayali! Asaka a naka tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

⁴ N pana ta kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tonoko ta ukuna u mayun, tyoku da Tata u danai tsu yain. ⁵ Uka, n koronku vu tsara n tonoko vu ili i savu i roku wa. Tonoko da ma tonoko vu i cigi atoku a de. Ili i kagita i'ya a tonoko tsu tsu yain i'ya gai la vi. ⁶ Uciga u da na: tsu pana udani u Kashila. Kpam tun a kagita u tonoko tsu ta tsu cigi atoku.

⁷ Awenishiki a kaban a da pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Alapansi a na yi a ka dansa ta mayun da Yesu Kawauwi wari n ikyamba i vuma wa. Aza a kaban a da, kpam atokulalu a Kawauwi. ⁸ Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba ta gba i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu gba. ⁹ Uza da baci dem u kpadai ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wutai pini, wari n Kashila wa. Shegai uza da baci shamgbai pini a uwenishike vi, wa ta n Tata vi n Maku mi. ¹⁰ Uza roku tuwa da baci wa wenishike ukuna u da bawu wari u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku de ko i danasa yi wa, ko kenu. ¹¹ I yan baci nala, u woko de yavu i bolomgbono de kaci n eyi a asuvu a manyan ma cingi ma ne.

Udani u makorishi

* 1:1 Makuna ma 'Uka na mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini'.

¹² Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta. Pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi tsara tsu yain mazanga.

¹³ Mmuku ma umaku† u vunu aza da Kashila ka dangasai ma sukunku vu idyani.

---

† 1:13 Umaku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya wari a'ayin a da u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpam alya aza da a'ari pini a kuwa ku Atoni ki.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu da wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katonu ka Yesu ka ka shinga uza da u bangai awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku ta Gayu n icikpali tyoku da u bangai awenishiki a mayun. U yan ta kadyanshi ka Diyotirifa, uza da u 'yuwain ubanga aza da a ka wenishike ukuna u da wari u mayun.

Yahaya yanka tsu ta kadyanshi ka ama a re a na yi, u naka tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu ta tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)

Kalen ka uyan manyan kabolo (5-12)

Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka va. Ma ciga vu ta kpaci tsa tonu ta ukuna u mayun.

² Kaje ka va, kavasu ka va ka ko ndya wa i vunu ya wala ta mai, kpam ikyamba i vunu i'a ta n alafiya tyoku da uma u vunu wari n alafiya. ³ N pana ta kayanyan cika an Atoni a roku a tuwai a tonuko mu tyoku da vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunu, n tyoku da va tonu ukuna u mayun vi. ⁴ N tsu yan ta mazanga n pana baci a da mmuku n va ma tonu ukuna u mayun. Ili i'a la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

⁵ Kaje ka va, va yansa ta ili i shinga an va bangasa awenishiki a maci a'ayin a da a'ari a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a da a'ari ara vunu. ⁶ A tonuko ta Atoni ukuna u uciga u vunu. Ma folo vu vu banga le a ure u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan a lya baci kapala na nwalu. ⁷ A laza ta na nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza da bawu a'ari Atoni wa, ko kenu. ⁸ Adama a nala, she tsu banga le n kaci ka tsunu, tsara tsu yain manyan ma ukuna u mayun kabolo.

⁹ N koronku ta Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyotarifa, uza da u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu ta upanaka. ¹⁰ N tuwa baci ma tonuko da ta ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u da wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gbam, u 'yuwan ta uwusha awenishiki a mayun a da a tuwai vi. Hal gbam u kangi aza da a ka ciga a wushi le, u loko le a wuta a kuwa ku Atoni.

¹¹ Kaje ka va, kotsu vu toni ili i'ya i'ari i cingi wa, tonu ili i'ya i'ari i shinga. Uza da wa tonu ili i shinga uza u Kashila da. Shegai uza da wa yansa ili i cingi u reve Kashila wa.

¹² Ya dem wa dansa ta ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa ta ama a reve an wari uza u shinga. Atsu dem tsu tsu dansaka yi ta mai. Kpam vu reve ta ili i'ya tsu danai mayun da.

Udani u makorishi

¹³ Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. ¹⁴ N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

¹⁵ Kavasu ka va ka Kashila ka zuwuka vu una u shinga na ndishi n shinga. Aje a vunu a da a'ari pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu dansa ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpa u kadyanshi

Yahuza da korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu da. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u da, kpam Yakubu vi vangu u Yesu u da.

Korongu da Yahuza korongi tsara u roni atsuvu a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaban. Yahuza rono ta atsuvu a Atoni tsara kotsu a toni uwenishike u kaban u ama a nala yi wa. U rono le ta dem atsuvu tsara kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsā ta n awenishiki a kaban. A kagita, uza wa wene ta yavu u gan ta a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwa vu wene ukuna u da bawu u gain u gita vu ucinasa. Tagarada u Yahuza wa zuwa ta uza u takpanasa awenishiki a mayun n awenishiki a kaban.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1-2)

Ukangu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaban (3-23)

Kvasu ka makorishi (24-25)

¹ Mpa Yahuza, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari kpam utoku u Yakubu.

Aza da Kashila Tata u isa a rongo a asuvu a uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

² Asuvayali na ndishi n shinga n uciga u Kashila u rongo n ada.

Ili i'ya ya gita n aza a unyushi

³ Aje a va aza da ma ciga, mari ma ciga ta n koronku da a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsari n i'ya gba tsunu. Shegai gogo-na u kana ta n koronku da ili i roku kau. U kana ta n korongu n gbatangu da asuvu, i siraka ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga kabetsu. Kuten ka hal ubana Kashila ka nakai ama a ne a da u dangasai ukuna u mayun u da bawu wa savada. ⁴ Kpaci ama da a goroi Kashila a bolomgbono de kaci n ada ukpawunsi. A tsu wenishike ta a dana, "Kashila ka lobono ta, u tsu cimbusuka ta ama unyushi." Nala mayun da, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, "Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani." Kashila ka yawunsa ta tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u wokoi a 'yuwain uza da wari aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapige a tsunu.

⁵ Ma ciga ta dem n cibuga da ukuna u na vi, ko an u wokoi i reve ta n u da. Magono ma Zuba ma wauwa ta ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza da bawu a wushuki vi. ⁶ N cibuga da kpam ukuna u atsumate a zuba a da a kpa dai u shamgba n ucira u da Kashila ka naka le. A asakai asu u da wari u le, aku Kashila ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana. ⁷ Kotsu i asansa n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ari evu evu n ele wa. Gba ilyuci i nala i shadangu ta n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kabarikete. Akina a da a lyai ilyuci i nala yi gba, kpam a woko tsu kubari a kaci ka akina a da bawu a ka cimba a da a ka yan aza a cingi mavura.

⁸ Gba n nala, awenishiki a kaban a nala a bidyai ele a'a ta n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nangasai ikyamba i le n tsishinda tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari. ⁹ Ko katsumate ka zuba ka pige ka a ka isa Mika'ilu u kawan u naka Kalapansi unyushi wa. A'ayin a da wa nanamgbana n Kalapansi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko da u tonukoi Kalapansi, "Magono ma Zuba ma barana vu." ¹⁰ Shegai ama a na yi a tsu yanka ta ukuna u da bawu a revei unā u cingi, a tonuko u da kpam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n da a'ari. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kabarikete. Nala tani, aku u ronuko le ukpa. ¹¹ Ter le, kpaci a ka tono ta

tyoku dā Kayinu yain, uza dā u wunai vangu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsarā ikebe i'ya a ka yan. N tyoku u Korā^{*} kpm, a ka kuwā tā adama a u'yangasakā u le. ¹² A'ayin a dā baci icun i ama a na a tuwā dā, tsarā a lyai kabolo n adā a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko tā tyoku u ili i icadi i'ya ya tuko dā kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, kpm u tsu tuko le tā uwono. Tyoku u ulimā u dā u tsu lapana uwule bawu mini dā a'ari. A'a tā kpm tyoku u ndanga n dā bawu n tsu nakā ilimaci a'ayin a uta. Ukpa u de u dā a kuwāi wa, hal gbām kure ka a kuwāi kpaci a mudūsa le tā a asuvu a alu a le. ¹³ A'a tā tyoku u abali a kushivā a dā a tsu vurā ashindā a kapufu, a dā a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'a tā tyoku u atala a dā a ka tamba, nala a'ari a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotso.

¹⁴ Anuhu rongo tā hal uyan kushindere cina Adamu kuwā dē, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya ya tuwā a kaci ka ama a na yi, “Wenei, Asheku a dā pini a ka tuwā n atsumate a zuba a ne ushani a dā bawu a ka fudā a ka kece.

¹⁵ Kpm wa yanka tā ama a likimba afada.

Pini nala, dā wa wenike aza dā a goroi Kashilā, unyushi u le an a yain ukuna u cingi a asu u dā a 'yangasakā yi.

Wa wenike le tā kpm alya aza a unyushi u cingi aza dā bawu a'ari n Kashilā kpm a nusa tā an u wokoi a yankai Kashilā kadyanshi ka gbani.”

¹⁶ Ama a na yi alya aza a tsali kpm kain dem she kakpadikukuna. Ukuna u cingi u dā baci u luwa le uyan u dā a tsu yan. A'a tā n arādi cika, kpm a reve tā uyinsā ama n kadyanshi tsarā a tsarā ili.

Ulya kapala n manyan

¹⁷ Atoku a vā, u gan tā i ciba n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko dā. ¹⁸ A dana tā, “Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsarā tā aza dā a ka rongo uyansakā Kashilā magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u dā bawu Kashilā ka ciga.”

¹⁹ Kpm gogo-na alya pini, alya kpm a ka pecishe dā. A tsu la tā uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ari n Kulu Keri ku Kashilā a atakasuvu a le wa.

²⁰ Shegai aza a vā, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulukpi cika. I lyai kapala n i yanyi kvasu tyoku dā Kulu Keri ka tono n adā. ²¹ Rongoi uma u dā wa wenike an Kashilā ka ciga dā, hal n i vani uma u dā bawu wari n utyoku u dā Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa nakā dā. ²² Panai asuvayali a aza dā a ka yan malalā a kaci ka ili i'ya a pityanangi. ²³ I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a dā kpm pini aza dā ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a dā unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kvasu ka ucikpa

²⁴ Gogo-na i nakā Kashilā tsupige kpaci aya wa fudā wa kirana n adā bawu ya tadatsa. U peci dā n unyushi u cingi, u nakā dā mazanga cika. Kpm u tuko dā a asu u tsupige tsu ne. ²⁵ Tun caupa hal utuwā gogo-na n ubana a makorishi, Kashilā Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza dā wari Asheku a tsunu. Gbā tsupige tsā tā ara ne, gbā tsugono tsā tā ara ne, gbā ucira wā tā ara ne hal n ucira u afada gbā wā tā ara ne. Kpm nala wari ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana. Ami.

* 1:11 A alabari a Bala'am asuvu a alabari a dā a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1–23:12, tsu wene tā asu u dā Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashilā ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotso pini na wa. A'ayin a roku a dā pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu dā u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'a pini asuvu a alabari a dā a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

Kuwene ku Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya kasuki da u korongi tagarada u na vi. U dana ta ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afofi a Kashila n ili i'ya ya tuwa ya gita a makorishi ma likimba.

Akani yi a'a ta n abon a tatsu. A dana ta ucira u ityoni i cingi u da pini a uyan manyan a likimba, kpam u kana ta Atoni a pana ikyamba hal a kuwa. A dansa ta kpam ukuna u Maku ma Kondom ma Kashila, aya Yesu. Wa lya ta kaci ka ama a cingi n ucira le gba. A makorishi, Kashila ka ta n katsupi ka shinga ka wa naka aza da a lyai kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a da a'ari a makupki dem a da, Kashila ka ta uwulukpi kpam uza u ulya kaci u da wari.

Tagarada u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka ta idani i vuma manyan tsara u ratsanaka ili i'ya i'ari a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ari a tagarada u na vi, shegai akani a pige yi a'ari upuwin wa kpam a ka sava da a da wa. Akani yi a da na: Yesu Kawauwi u lya ta kaci ka ityoni i cingi gba a asu kau-kau. Kain ka ta a utuwa ka a ka vutala Kanangasi n ityoni i cingi a kushiva ku akina, kpam zuba u savu n likimba u savu a ka tuwa ta a asu u aza da a tonoi Yesu a rongo kabolo n eyi na ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka Yahaya (1:1-8)

Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)

Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1-3:22)

Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)

Maku ma tagarada n cirakpa tsu shindere (5:1-6:17)

Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila (7:1-17)

Avana a shindere (8:1-11:19)

Ubungu n adin a re (12:1-13:18)

Kuwene a kaci ka afada a Kashila n ukirana u ne (14:1-15:8)

Abelu a shindere a upan u Kashila (16:1-21)

A lya ta kaci ka atokulalu a Kashila (17:1-20:10)

Afada a makorishi (20:11-15)

Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)

Urishelima u savu (21:9-22:5)

Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Ili i'ya Kashila ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsara Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashila ka zuwa i gita gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya. ² Yahaya vi kpam u dansai gba ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashila, n ili i'ya kpam Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain. ³ Kashila ka zuwuka ta uza da baci dem u yankai aza roku kaneshi u idani i akani a na yi una u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala. Wa zuwuka ta dem uza da u panai a da kpam u naka a da karinga. Kpaci a'ayin a yan de evu a da gba ili i na yi ya gita.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

⁴ Ukanikorongi u da Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a shindere a da a'ari a Asiya:*

* 1:4 Asiya uyamba u da a Roma u da gogo-na a ka isa Turukiya.

N yan t̄a kavas̄u ts̄ar̄a Kashil̄a ka wenike d̄a ukuna u shinga u ne n̄a ndishi n shinga. Kashil̄a uza d̄a w̄ari pini caupa, aya dem w̄ari gogo-na, kpam aya wa tuw̄a. Kpam dem a'ulu a shindere a Kashil̄a a d̄a a'ari a kapala ka karatsu ka tsugono tsu ne a ka yanka d̄a t̄a dem nala. ⁵ Nala dem Yesu Kawauwi, uza d̄a u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashil̄a. Aya uza u kagit̄a a asuvu a aza d̄a a 'yangai a ukp̄a. Aya uza d̄a wa lya tsugono tsu ngono n likimba.

Aya uza d̄a wa ciga tsu, uza d̄a u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi u tsunu an u wotsongi mpasa kpam u kuw̄ai adama a tsunu. ⁶ Adama a nala, tsu woko d̄e kagali ka ne; wata, adarakpi aza d̄a a ka gbashika Kashil̄a Tata u ne. As̄ak̄a Yesu Kawauwi u ts̄ar̄a tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁷ Webelei, aya la wa tuw̄a a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi t̄a, hal n aza d̄a dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gb̄a a ka s̄a t̄a cika n unamgbukatsum̄a adama a ne. Eye, nala wa git̄a! Ami.

⁸ Magono ma Zuba Kashil̄a u dana t̄a, “Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata, mpa Kagit̄a mpa dem Makorishi. Mpa mari gogo-na, mpa uza d̄a w̄ari pini caupa, mpa kpam ma tuw̄a. Mpa Uza u Ucira Gb̄a.”

Kuwene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

⁹ Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u d̄e, a yan mu t̄a dem mavura tyoku d̄a a yanka d̄a. Mpa dem uza u te u d̄a a asuvu a tsugono tsu Kashil̄a tyoku u d̄e, kpam u kan̄a t̄a n kawunku upana u ikyamba u v̄a tyoku d̄a dem i kawunki. A banka mu t̄a a Patumo uyamba u mere u mini, a as̄ak̄a mu d̄e adama a d̄a n yain kubari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashil̄a, n ukuna u mayun u d̄a Yesu Kawauwi wenikei. ¹⁰ Kain ka Asheku, Kulu Keri ku Kashil̄a ku tonoi n̄a mpa, aku n panai kalaḡatsu ka ucira a kucina ku v̄a yavu mawur̄a ma kavana. ¹¹ Kalaḡatsu ki ka danai, “Korongu ili i'ya va wene vi a asuvu a tagar̄ada aku vu suku u d̄a a a'uwa a Atoni a d̄a a'ari a ilyuci i shindere i na yi: Afisu, n Simir̄ana, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n Filadalifiya, n Lawudukiya.”

¹² An n kpatalai ts̄ar̄a n wene uza d̄a wa dansa n̄a mpa, aku n wenei ashampatsu a ncikal̄u a shindere a d̄a a yain n zinariya. ¹³ A mere ma ashampatsu a ncikal̄u mi, uza roku u d̄a pini uza d̄a u rotsoi Maku ma Vuma u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. W̄a t̄a dem n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ¹⁴ Kenji ka ne kpam pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka akina. ¹⁵ Adeshikpetsu a ne kpam a ka la d̄a yavu urim u shili u d̄a a gboroi sarara. Mawur̄a ma kalaḡatsu ma ne yavu mawur̄a ma mini ma pige ma ma rukpus̄a. ¹⁶ U b̄an̄ai atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u kulya u d̄a w̄ari n un̄a u kulya u re w̄ari uwut̄a a un̄a u ne. Upetiwa'eshi u ne kpam wa la d̄a yavu kaara a kaci.

¹⁷ An n wene yi, aku n rukp̄ai a kapala ka ne yavu kuw̄a d̄a n kuw̄ai. U tad̄anku mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Mpa Kagit̄a mpa dem Makorishi. ¹⁸ Mpa uza d̄a u tsu nak̄a uma. Mari n kuw̄a t̄a, shegai gogo-na m̄a t̄a n uma hal ubana bawu utyoku. M̄a t̄a n̄a nkukpunk̄i n d̄a n nak̄a mu ucira u ukukp̄a ko kpam n gbagirya asu u d̄a akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

¹⁹ “Korongu gb̄a ili i'ya v̄ari a uwenishe gogo-na vi a tagar̄ada, n ili i'ya kpam ya tuw̄a ya git̄a ubana a kapala. ²⁰ Kalen ka kari pini usokongi ka atala a shindere a d̄a vu wenei a kukere ku ulyaki ku v̄a, n ka ashampatsu a ncikal̄u a zinariya a shindere yi ka na: Ashampatsu a ncikal̄u yi a d̄a a'uwa a Atoni a shindere. Atala a shindere kpam a d̄a atsumate a zuba a d̄a a ka wundy a a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

† 1:8 Alfa n Omega alya idfyani i kagit̄a n i makorishi a asuvu a idfyani i Tsiheline. Dana d̄a u danai w̄a t̄a pini kahu a yain ko ndya wa, kpam wa yan t̄a pini hal ubana bawu utyoku.

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka *kari* a ilyuci i Afisu. Mpa uza da ma *banan* atala a shindere a kukere ku ulyaki ku va ma wala a asu u da ashampatsu a ncikaluu a shindere a zinariya a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunu: ² N reve ta gba ili i'ya va yan. N wene ta manyan ma vunu n akawunki n ahankuri a vunu. N revei vu 'yuwan ta ama a cingi. Vu kondoi kpam aza da a danai ele asuki a da, kpam a da tani wa, vu cinai aza a kaban a da. ³ Vu kawunku ta upana u ikyamba adama a va, kpam katakasuvu ka vunu ka ta pini n ucira tyoku da vari mu utono.

⁴ “Shegai u *kanan* ta n barana vu a ukuna u roku. Vu buwa kpam n uciga tyoku da vari va yan a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa wa. ⁵ Kotsu vu *asansa* n tyoku da vu rukpai a asuvu a unyushi u cingi wa! U *kanan* ta vu *asaka* uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku da vari vu yain a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma tuwa ta n yan vu mavura a asu u da ma takpa kashampatsu ka macikaluu ki a asu u da *kari* vi. ⁶ Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo ta ili i'ya atoni a aza a Nikala* a ka yansa, tyoku da dem mpa n kovoi ili i'ya a ka yansa.

⁷ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Ma *asaka* ta aza da a lyai kaci a lyai madanga ma ma *naka* uma ma mari a asu u uwunvugusa a zuba.”†

Akani ubana a Simirana

⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka *kari* a ilyuci i Simirana. Uza da wari a Kagita n Makorishi, kpam wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga de, aya wa suku akani a na yi: ⁹ N reve ta upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va ta n utsari! N reve ta kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A da ele ama a Kashila a da, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a da a'ari. ¹⁰ Kotsu vu pana uwonvo wa, vu ciba baci n icun i upana u ikyamba u da va tuwa va so. N tonuko vu, Kalapansi ka zuwa ta a zuwa a aza roku a de a kuwa ku a'ali tsara a kondo da, kpam ya pana ta ikyamba hal a'ayin kupa. Lya kapala n utono karara, ko u *kanan* baci a wuna vu, ma *naka* vu ta funi u uma u da bawu wari n utyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

¹¹ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpam ire wa.”

Akani ubana a Birigama

¹² Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka *kari* a ilyuci i Birigama.‡ Uza da wari n burundu u kulya u da wari n una u kulya u re, aya wa suku akani a na yi: ¹³ N reve ta va ta ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka va ka ka maci, kpam vu *asaka* mu utono wa. Vu wushuku ta tun a'ayin a da a zuwai Antiba kuwai pini a ilyuci i de, asu u da Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike ta ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ma ne, an eyi Katoni ka va ka.

¹⁴ “Shegai u *kanan* ta n barana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kabolo ka vunu a ka tonu ta uwenishike u Bala'am, uza da u wenikei Balaku tyoku da wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le ta a takumai inyama i'ya a yankai ameli a le udarakpa. U zuwa le ta dem a yain unyushi u tsishankala. ◇ ¹⁵ Aza roku a de a ka tonu ta uwenishike u aza a Nikala, adama a nala a yan ta unyushi u cingi tyoku da aza a Isara'ila a yain. ¹⁶ Gogo-na kpatala a unyushi u vunu! Vu yan baci nala wa, ma tuwa ta ara vunu gogo n shilakanan n ama a nala yi n burundu u da wa wuta a una u va vi.

* 2:6 Atoni a Nikala awenishiki a kaban a da, aza da a ka ciga ama a rongo a ulyasaka ameli kayala kpam a yansa tsishankala. † 2:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ‡ 2:12 A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a da pini a asu u da ama a tsu lyasaka magono ma Roma kayala yavu Kashila ka. Asudarakpa u da pini evu u da a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama da kami ka asu u da tsugono tsu Kanangasi tsari a likimba. ◇ 2:14 Mkc. 25:1.

¹⁷ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da a lyai kaci, ma naka le ta a asuvu a mana da a'ari a sokongi. Ma naka ta ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu. Uza da u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

¹⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashila,† uza da a'eshi a ne a'ari yavu kapeli ka akina, kpm adeshikpetsu a ne a'ari yavu urim u shili u da a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunu: ¹⁹ N reve ta gba ili i'ya va yansa. N reve ta ya cigamgbana ta, kpm eda Atoni a va da mayun. N reve ta kpm tyoku da i tsu banga atoku, n reve ta kpm vu kawunki n ahankuri. N reve ta gogo-na ya yan ta ili i'ya i lai a'ayin a da i gitai i wokoi Atoni a va.

²⁰ Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u roku. Avu vu kangu Jezebe uka u nala vi wa, uza da u yain kaban an u danai eyi matsumate ma Kashila ma. An wa wenishike, u puwunsa ta agbashi a va tsara a yain unyushi u tsishankala a lyai kpm ilikulya i'ya a darankpai ameli. ²¹ N naka yi ta kabala tsara u kpatala u asaka unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan ta u asaka tsishankala tsu ne. ²² Adama a nala ma zuwa yi ta u yain mabala. Ma zuwa ta aza da a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan ta nala gogo-na a 'yuwan baci u'asaka tsicingi tsu le tsa a ka yansa. ²³ Ma wuna ta aza da a wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gba a reve an n reve uyawunsa u le kpm n ili i'ya a ka ciga. Ma yan ta ya dem mavura tyoku da unyushi u ne wari. ²⁴ Aza roku a asuvu a de aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. I rotsongusu ili i'ya aza da a wokoi mmuku n ne mi a isa'i “ili i usokongi i pige i Kanangasi”* wa. Ma tonuko da i yain ili i roku kpm wa, ²⁵ shegai i lyai kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuwa.

²⁶⁻²⁸ “Ma asaka ta aza da a lyai kaci ki a tsara ucira ucun u te u ulya tsugono tsa Tata u va u naka mu. Ma yan ta nala a asu u aza da a ka lya kapala n uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma asaka le ta a tsara ucira u ulya tsugono tsa aletsu gba. A ka lya baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba ta n ucira, kpm a ka gbashangu le ta tyoku da ama a tsu tassa mgbodo n cin. Ma naka le ta dem katala ka ka tsu wantukpa n kpasani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.† ²⁹ Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

3

Akani ubana a Saridisa

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Saridisa. Uza da wa lya tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashila, kpm wa bana atala a shindere, aya uza da wa suku akani a na yi: N reve ta ili i'ya va yansa. Ama a dana ta va ta n uma, shegai avu kakushe ka. ² 'Yanga! Kenu da ucira u vunu u wokoi, kpm u yan de evu n ukotso. Adama a nala, gbamatangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene ta ili i'ya vari uyan i cina i'ya Kashila ka va ka ciga vu vu yain wa. ³ Kotsu vu asansa n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpm vu kpatala vu asaka unyushi u cingi u vunu. Vu 'yanga baci wa, ma tuwa vu ta a'ayin a da bawu vu zuwai ma tuwa, tyoku da kaboki ka tsu tuwa. ⁴ Aza roku a de a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashinda a unyushi u cingi wa. Ama a nala a ka uka ta aminya a pun aku a wala kabolo na mpa, adama a da a ratsa ta a yain nala. ⁵ Uza da baci u fudai u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka ta aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbusa kala ka ne a asuvu a

§ 2:17 Aza a Yahuda a wushuku ta Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati u Kazuwamgbani. A'ayin a makorishi, a ka wene ta ma aku a lyatangu ama n u da. * 2:24 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

† 2:26-28 Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a naka uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gba u woko ta yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u da a ka pece n eyi.

Tagarāda u Aza a Uma wa. A'ayin a dā baci m̄ari kushani a kapala ka Tata u v̄a n atsumate a zuba a dā a ka gbashika yi, ma dana t̄a bawu malalā n reve t̄a vuma u na vi.

⁶“Uza dā baci w̄ari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Filadalifiya

⁷ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka k̄ari a ilyuci i Filadalifiya. Uza dā w̄ari uwulukpi n mayun w̄a t̄a uk̄ani n makukupunki ma Dawuda.* U giduwā baci utsutsu, uza w̄a la wa fudā wa gbagirya u dā wa. Kpam u gbagirya baci utsutsu, uza w̄a la wa fudā wa giduwā u dā wa. Aya uza dā wa suku akani a na yi: ⁸ N reve t̄a ili i'ya va yansa. N reve t̄a ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tonu t̄a uwenishike u v̄a, kpam kain k̄a la ka vu danai, “N kpaḍḍa ureve Yesu wa.” N giduwā t̄a utsutsu a kapala ka vunu u dā bawu uza wa fudā wa gbagirya. ⁹ Gogo-na wa wene t̄a ili i'ya ma yan n ama dā a'ari aza a Kanangasi.† A dana t̄a ele ama a Kashilā a dā, shegai ele aza a kaban a dā. Ma zuwa le t̄a a tuwā a kudangu a kapala ka vunu. Nala wa wenike le t̄a an ma ciga vu cika. ¹⁰ Vu kawunku t̄a tyoku dā n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma kangu vu t̄a a'ayin a dā baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige. ¹¹ M̄a t̄a utuwā gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityanangu u vunu, kotsu uza roku u wusa vu funi u dā va wusha an vu lyai kaci wa. ¹² Ma zuwa t̄a vuma dā u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka b̄anga Kuwa ku Kashilā ku Kashilā ka v̄a. Vuma u nala vi wa rongo t̄a pini maco. Ma korongu t̄a kpam a'ala a re a ikyamba i ne: kala ka Kashilā ka v̄a, n kala ka Urishelima u Savu, u dā w̄ari ilyuci i savu i Kashilā ka v̄a, u dā wa cipā a asu u Kashilā a zuba. Ma koronku yi t̄a kpam kala ka savu ka v̄a.

¹³ “Uza dā baci w̄ari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

¹⁴ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka k̄ari a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala W̄ari, eyi dem uza dā u wenei ukuna vi dā, kpam uza u maci uza dā u tsu dānsa ukuna u mayun kain dem. Ara ne dā Kashilā ka yain ili gb̄a. Aya uza dā wa suku akani a na yi: ¹⁵ N reve t̄a ili i'ya va yansa. Kpam v̄a yuwu ko shen‡ wa. W̄ari wa la t̄a tsulobo v̄ari baci ili i te a asuvu a le. ¹⁶ An u woko avu mere-mere ma v̄ari, avu uza u yuwu u dā ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu t̄a. ¹⁷ Vu dana t̄a, ‘Mpa uza u utsari u dā, kpam n cirangusuku t̄a kaci ka v̄a udukuyan. Ma ciga kpam ili i roku wa, ko kenu.’ Shegai vu reve tyoku dā v̄ari mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpam ili i iyali, uza dā u tsu ciga ili dem. Avu karumbā ka kpam kataba ka v̄ari. ¹⁸ Adama a nala, ma n̄akā vu t̄a adooki vu tsila zinariya u dā ma denge. Zinariya dā a darakpai kpam a wulukpei u dā na. Tsila u dā kotsu vu yain utsari. Vu tsila kpam aminya a pun a dā ma denge vu ukunka kaci ka vunu, tsarā vu asakā upana uwono an v̄ari kataba. U gan t̄a dem vu tsila agumā a a'eshi a dā ma denge tsarā vu gbara a a'eshi a vunu, kotsu vu fudā vu wene.

¹⁹ “Aza dā ma ciga alyā ma bara kpam ma yan mavura. Matsā vu asakā unyushi u cingi u vunu. ²⁰ Panai! M̄a t̄a kushani a utsutsu m̄ari u'isa, “Azakuwa!” Uza dā baci u panaka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa t̄a, aku n lyai ilikulya kabolo n eyi.

²¹ “Aza dā a lyai kaci, a ka dusuku t̄a n̄a mpa a karatsu ka tsugono tsu v̄a, tyoku dā mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u v̄a a karatsu ka tsugono tsu ne.

²² “Uza dā baci w̄ari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

* 3:7 Makukupunki ma Dawuda ma wenike t̄a an w̄ari n ucira u dā wa lya tsugono. † 3:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ‡ 3:15 Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unakā kaci a asu u manyan ma Kashilā, “Yuwu” kpam ukpaḍḍa u unakā kaci a asu u manyan ma Kashilā.

¹ An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gba, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei utsutsu ukukpi ubana a zuba. Aku uza da wari n kalagatsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi na mpa u danai, “Yuwa utuwa pini na ma wenike vu ta ili i'ya ya gita bamu n i nala yi.” ² Kute-kute Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi. ³ Uza da u dusuki pini vi, wa wakanasa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka lafa cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi. ⁴ Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a da a'ari pini a zuba u le. A ukusa ta aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le. ⁵ Ili i na yi i'ya i'ari uwutusa a karatsu ka pige ki: ulafa, n mawura ma pige, n makpankashila. Avasu a shindere yi a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a'ari a utasa a kapala ka karatsu ki. ⁶ Nala kpam dem a asu u da a kirai a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotso ta kushiva ka kari pun cika ka lafa yavu madubu ma ma wundyamgbanaka.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kabon dem i te. Ili i nala yi i'a ta n a'eshi kapala n kucina.

⁷ I kagita i'a ta n kaci tyoku u gabako. I ire kpam kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'a ta n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpam i rotso ta kajambu ka ka imkpusa. ⁸ Ili i uma i nishi yi, ya dem wa ta n ashan a teli, ikyamba i le kpam i'a ta upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu asaka ushipa wa: “Magono ma Zuba uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da. Aya Kashila Uza u Ucira Gba.

Aya uza da wari caupa, aya dem wari gogo-na, kpam aya wa tuwa.”

⁹ Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. I naka yi kpam tsupige n ucikpa. Aya uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku. ¹⁰ Nkoshi kamanga n ama a nishi n nala mi dem n kudangi a kapala ka uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku da a'ari pini ulyaka uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,

¹¹ “Magono ma Zuba n Kashila ka tsunu,
u lobono ta vu wushi icikpali,
tsupige, n ucira kpaci ada vu gain i'ya.
Ada vu yain ili gba,
vu yain i'ya tyoku da i'ari
adama a da nala va ciga i'ya.”

5

Maku ma Kondom ma kukpai tagarada

¹ Ili i roku i'ya kpam n wenei a kuwene ku va i'ya, vuma da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa bana tagarada u da wari waraka u bululu n ikorongi* a apashi a re gba. Kashila ka katala ta u da kpam u padarai u da mai n cirakpa† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.† ² Aku n wenei kpam katsumate ka zuba ka ucira, kari kadyanshi n kalagatsu ka ucira, ka danai: “Ya ratsai u fukpa cirakpa tsi aku u barakpa tagarada vi? ³ Shegai uza wa la a zuba ko a likimba ko kpam a kere ka iyamba uza da u ratsai u kukpa tagarada vi u yain u da kaneshi wa.

⁴ Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wa la u rawai u kukpa u da u yain kaneshi wa. ⁵ Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, “Pafa kushen ki! Wene na, uza roku u da pini uza da u lyai kaci. Aya a tsu isa Gabako, magono ma, uza da u wutai a asuvu a

* 5:1 Tagarada u da wari waraka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan ta itagarada i le a waraka u te u bululu, aku a katala u da a mmuku ma alangu. † 5:1 A'ayin a nala yi, a tsu kimba ta ukanikorongi n cirakpa aku a zuwa iryoci a kucina i'ya ya wenike uza u ili. A kukpa baci u da she cirakpa tsi tsu fukpa kpam ko uza wa fuda kpam wa kimba u da tyoku da wari caupa wa. Uza da uza u ili u dangasai aya koshi wari n ucira u da wa fukpa iryoci yi.

kaletsu ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza da wa fuda wa fukpa cirakpa tsu shindere tsu nala tsi, aku u barakpa tagarada vi.

⁶ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi na nkoshi mi n kyawan yi. Ikyamba i ne i'a ta yavu ama a'ari a wuna yi a yankai udarakpa. Wa ta n avana a shindere n a'eshi a shindere, a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a da Kashila ka suki ubana a abon a likimba gba. ⁷ Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarada u da uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono wa bana a kukere ku ulyaki ku ne ki. ⁸ An wari pini uyan nala, aku ili i uma i nishi na nkoshi kamanga n ama a nishi yi a kudangi a kapala ka ne. Ya dem wa bana molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki ka ta ushadangi n ili i magulani i'ya i'ari kushani ka kvasu ka ama aza da a ka gbashika Kashila. ⁹ Aku a shipai ushipa u savu u na:

“Vu ratsa ta vu bidya tagarada vi

vu fukpa cirakpa tsi vu barakpa u da.

Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ari a wuna vu ta,

kpm mpasa n vunu n wokoi katsupi

an vu wutukpai ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n iyamba,

kpm gogo-na ama a Kashila a da a'ari.

¹⁰ Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata,

adarakpi aza da a ka gbashika Kashila.

Kpm a ka lya ta tsugono tsu likimba.”

¹¹ Aku n doki n webelei, n panai atsumate a zuba a ka shipa. Kakuma ka le ka kari ukece wa. † A kyawain karatsu ka tsugono ki n ili i uma i nishi na nkoshi mi. ¹² Aku a shipai n alagatsu a ucira:

“Tsa cikpala ta Maku ma Kondom

ma a'ari a wunai vi,

adama a ucira u pige,

n utsari, n kakiri n ucira u ne.

Wa wusha ta karinga n tsupige,

n icikpali cika!”

¹³ Aku n panai gba ili i uma ya shipa; wata, gba i'ya i'ari a zuba, n likimba, n i'ya i'ari a kere ka likimba, n asuvu a kushiva. Ushipa u le vi u da na:

“Uza da wari a karatsu ka tsugono

kaolo n Maku ma Kondom mi

wa ta n karinga ka pige

n icikpali, n tsupige, n ucira

hal ubana bawu utyoku.”

¹⁴ Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, “Nala wari!” Nkoshi mi kpm n kudangi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpai cirakpa

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu kagita a asuvu a tsu shindere, pini nala, n panai ili i uma i te a asuvu a i nishi yi i yain kadyanshi n kalagatsu ka makpankashila, u danai, “Tuwa!” ² An n webelei, aku n wenei kadoki ka eri. Uza da kpm u yuwai ka vi wa bana utaun, aku u wushai funi. Wa wala ili i ne yavu uza da u lyai kaci ka kuvon ushani, kpm wa doku wa lya.

³ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu ire, pini nala, n panai ili i uma i ire i danai, “Tuwa!” ⁴ Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka wutai. Uza da u yuwai ka vi u wusha ta ucira u da wa zuwa ama a likimba a shilakana utyoku u le, tsara a wunamgbana a asu u kuvon. Uza da wa walaka ka vi u wusha ta burundu u pige.

† 5:11 Kakuma ka atsumate a zuba yi ka rawa ta azu azu hal ubana a asu azu azu kupa bawu utyoku.

⁵ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tatsu. N panai ili i uma i tatsu yi i danai, “Tuwa!” An n webelei, aku n wenei kadoki ka lima. Uza da kpm u yuwa ka vi wa bana ili i ukondugo araji a kukere ku ne. ⁶ Aku n panai ili i roku i'ya kalagatsu ka ne ka wutusa a mere ma ili i uma i nishi i nala yi. Ka danai, “Ikebe i'ya vuma wa tsara a manyan ma uliva,* i'ya a tsu tsupa ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpm unu u te u da n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a ilya. Kpm kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!”

⁷ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai ili i uma i nishi yi i danai, “Tuwa!” ⁸ An n webelei, aku n wenei kadoki ka kari dusu. Uza da u yuwa ka vi kala ka ne ka Ukp, uza da a ka isa Asu u Akushe wari utono uza u kagita vi evu evu. Kashila ka pecei ama a likimba abaci a nishi. Ukp n Asu u Akushe a wushai ucira u da a ka wuna kabaci ka te a asu u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, na nnama n kakamba.

⁹ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu a aza a maci a cuku tsu asudarakpa. Ama a na yi alya aza da atokulalu a wunusai adama a kadyanshi ka Kashila ka maci ka a dansai. ¹⁰ A'ulu yi a 'yangasai alagatsu n ucira a danai, “Ashekapige, avu uza u uwulukpi u da, kpm uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu barakpa wa vu yanka aza a likimba a da a wunusa tsu afada kpm vu yan le mavura.” ¹¹ Aku Kashila ka nakai ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal she a shadangu kakuma ka ama ka Kashila ka zuwuka le.

¹² Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba gbadai n ucira. Kaara ka naka kpm katyashi wa, aku karimbi ka kimbai asu gba. Uwoto u wokoi san yavu mpasa. ¹³ Atala a rukpusai a zuba utuwa a likimba tyoku da apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakata le baci. ¹⁴ Zuba katalai yavu kajiba ka a katalai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u da a'ari caupa vi adama a ugbada vi.

¹⁵ Pini nala, ama hal na ngono a matsai tsara a kpawunsa a a'aburu ko kpm a mere ma atali a ugadi a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a boloi tsara a kpawan. N wenei dem aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa. Hal n agbashi n aza da bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa. ¹⁶ A'ari u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, “Tsa folo da, tuwai i rukpa tsara i sokongu tsu kotsu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa, kpm Maku ma Kondom mi ma fuda ma yan tsu mavura wa. ¹⁷ Mayun da Kain ka upan u Kashila n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura ka rawa de, kpm uza wa la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa.”

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

¹ An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a abon a nishi a likimba, a kana uwule u nishi tsara uwule u lapan a likimba ko a kushiva kpm ko a madanga wa. ² Aku n wenei kpm katsumate ka roku ka wuta a kasana, wa bana ili i uzuwa iryoci i Kashila Uza u Uma. U yankai atsumate a nishi a da a nakai ucira a foro iyamba n kushiva kadyanshi n kalagatsu ka ucira. ³ U danai, “Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n kushiva ko kpm ndanga wa, she a'ayin a da tsu zuwusukai agbashi a Kashila ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le. ⁴ Aku n panai kalagatsu ka isai kakuma ka lamba u ama da atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le yi. Kakuma ka ama ki ka azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila. Aza da atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:

⁵⁻⁸ A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.

* 6:6 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanda.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakum̄a ka ama ka lyakai Kashil̄a kayala

⁹ An nala wurai, aku n webelei pini nala, n wenei kakum̄a ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wuta t̄a a asuvu a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gba, aku a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom mi. A ukusai aminya a pun cika kpam ya dem wa b̄an̄a avuku a mashuwan a kukere ku ne. ¹⁰ A ka salasa n kalagatsu ka pige, n a dansi,

“Kashil̄a ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza d̄a u wauwa tsu, Kashil̄a ka tsunu uza d̄a wari ndishi a karatsu ka tsugono.”

¹¹ Gba atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki kabolo na nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyakai Kashil̄a kayala.

¹² A ka dansa,

“Mayun d̄a,

Kashil̄a ka tsunu

uzapige d̄a, uza u ucira,

n tsupige, n kakiri.

Asaka tsu cikpala yi

tsu cikpa yi

tsu naka yi karinga

hal ubana bawu utyoku.

Ami!”

¹³ Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, “Ama d̄a a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusai?”

¹⁴ Aku n wushunku yi, “Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve t̄a.”

Aku u tonuko mu, “Alya aza d̄a a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusai. A zasai aminya a le na mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.

¹⁵ “Adama a nala a d̄a a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashil̄a. A tsu lyaka yi t̄a kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza d̄a kpam wari ndishi a karatsu ki wa rongo t̄a n ele kpam u kirana n ele.

¹⁶ “Ama a nala a ka doku a ka pana kambulu wa, a ka pana kpam kakuli wa. Kaara ka doku ka damgbarasa le wa, usudugbi kpam wa runukpa le wa, ¹⁷ adama a d̄a Maku ma Kondom ma mari a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono t̄a n ele ubana a asu u d̄a mini ma ma tsu naka uma ma wutusa. Kashil̄a kpam ka yansasa t̄a gba meshi ma le.”

8

Cirakpa tsu makorishi

¹ An Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu shindere tsu makorishi tsu waraka u bululu vi, mawura ma la a zuba wa, hal ubana kagbidi ka ulapa u uwule.

² Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a d̄a a shamgbai a kapala ka Kashil̄a ki, a wushai avana.

³ Katsumate ka zuba ka roku kpam kau ka tuwai ka shamgbai a asudarakpa. Wa b̄an̄a kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magulani. U wusha t̄a ili i magulani ushani i'ya

u darakpai kabolo n kvasu ka ama a Kashila. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asudarakpa u da a yain n zinariya u da wari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki. ⁴ Aku kanga ka ili i magulani ka katsumate ka bana a kabelu ki n kvasu ka ama a Kashila ka yangai a zuba ubana a asu u da Kashila kari. ⁵ Aku katsumate ki ka kenei tsikina pini a asudarakpa vi u shadangi kabelu ki. U vutalai ka a likimba, a rongoi uyansa mawura icun kau-kau, na mkpankashila, n ulada, aku likimba gbadai cika.

Atsumate a zuba a fulai avana

⁶ Aku atsumate a zuba a shindere a da a ka bana avana a shindere a fobusoi tsara a fula.

⁷ An katsumate ka zuba ka kagita ka fulai kavana ka ne, aku atsumate a zuba a vutalasai mini ma atala n akina a da a'ari kasatari na mpasa a likimba. Akina yi a kulatangi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a likimba, a nangasai gba ndanga n iceshi i'ya i'ari a kabaci ka nala ki.

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka fulai kavana ka ne. A vutalai ili i roku yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiva. Kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kushiva yi ka wokoi mpasa. ⁹ Gba ili i'ya i'ari pini a kabaci ka nala ki i kuwai, a'atsu a da kpam a'ari pini a namgbusai.

¹⁰ Katsumate ka zuba ka tatsu ka fulai kavana ka ne, katala ka pige ka ka tasa yavu kavasu ka wutai a zuba ka rukpai. A asuvu a agata a tatsu dem, ka rukpa ta a asuvu a agata a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukpa ta a keshi ka mini ka te. ¹¹ Kala ka katala ki ka Aguma a Akoni, aku kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuwa ta adama a akoni a mini yi.

¹² Aku katsumate ka nishi ka fulai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kaara u nangasai ka n uwoto n atala.* Aku kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka katyashi ka kain ka wokoi karimbi. Nala dem kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a abaci a tatsu ka atala a naka katyashi n kayin wa.

¹³ An n webelei aku n wenei kajambu ka imkpusa a zuba, n panai ka salasa cika, "Upana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwa ta a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a da a buwai vi a fula baci avana a le."

9

¹ Aku katsumate ka tawun ka fulai kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ta makukpunku ma ukukpunka kadaka ka bawu kari n utyoku. ² An ka kukpai, aku kanga ka wutai yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga ki ka kimba ta zuba kpam ka kangi dem kaara, aku asu vi u wokoi n karimbi. ³ Pini nala, abaruma a wutai ushani a asuvu a kanga ki a cipai a likimba. A wuta ta n ucira u da a ka tadasa ama tyoku da adabu a tsu yan. ⁴ A tonuko le, "Aza da bawu a'ari n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le, alya koshi ya tadasa. Shegai kotsu i tadasa ndanga ko iceshi wa." ⁵ Kashila ka wushunku le ta a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai u wushunku le a wuna le wa. Mbala mi tyoku u mbala n kuda bu n da mari ku tada baci uza. ⁶ A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo ta ukpa, shegai a ka tsara u da wa. A ka ciga ta a kuwa, shegai a ka fuda wa.

⁷ Abaruma yi a rotso ta adoki a da a fobusoi adama a kuvon. A'a ta n ifuni i zinariya a a'aci a le, kpam upetiwa'eshi u le u rotso ta u ama. ⁸ Kenji ka le ka ta n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpam tyoku u a'anga a gabako da a'ari. ⁹ A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawura ma ashan a le a ka wura, ma ta yavu mawura ma adoki na nringongo n le a ka wura a ka daraka ubana a asu u kuvon. ¹⁰ Na ntadatsu n da mari a iwunja i le n da n tsu naka le ucira u da a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi. ¹¹ Magono

* ^{8:12} Kaara ka tsu naka ta katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a da a korongi makpanda ma na mi, ulapa u uwule kulla u da koshi ka tsu naka katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kulla u da koshi a tsu naka katyashi. A'ayin a da baci bawu katyashi ka le kari pini karimbi ka ka tsu kimba asu.

ma le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kaḍaka ka bawu kari n utyoku vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsihelinet kpmam aya Apoliyo).

¹² Upana u ikyamba u kagita u kotso de. Shegai upana u ikyamba i re i roku i'a ta a utuwa.

¹³ Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulai kavana ka ne. N panai kalagatsu ka yain kadyanshi a asuvu a avana a da a'ari a ngan n asudaraka u da a yain n zinariya u da wari kushani a kapala ka Kashila. ¹⁴ Kalagatsu ki ka tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka bana kavana ki, "Surukpa atsumate a zuba a nishi a da Kashila ka zuwai a sira le a Agata a Yufiriti a pige yi!" ¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi yi a wutai tsara a ba a wuna kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba. Kashila ka fobuso le ta tsara a yain nala dere u ulapa u uwule u nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem. ¹⁶ Atsumate yi a tonon ta n asoje a da a ka walaka adoki. N pana ta a da alyapini hal azururu amangatawanre (200,000,000).*

¹⁷ A asuvu a kuwene ku va, n wene ta adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa ta ntogo ma irim n da mari san yavu akina, ulima u le kpmam yavu mbucu ma ivashi i akaryabi kpmam n ulada u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'a ta yavu a'aci a igabako, akina n kanga n akina a eri a ka wutusa a anana a le. ¹⁸ Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kanga, n akina a eri a da a ka wutusa a anana a adoki yi,) n u da a wunai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba. ¹⁹ Anana a adoki yi a da gbam koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya i'ari n ucira u da a ka ne ama usan. Iwunja i le tyoku u a'ali a da, a'a ta n a'aci a da a ka kapa ama.

²⁰ Shegai ama da bawu a kuwai n usara u na vi a 'yuwan ta ukpatala a asaka tsicingi tsu le. A lyai kelime n ulyasaka ityoni i cingi kayala, a lyasakai kpmam ameli kayala a da a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a da a sadarai a atali, n a da a shei na ndanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpmam a pana kadyanshi, ko a wala wa! ²¹ Ama a na yi a asaka uwunusa atoku a le wa, a asaka uyansa tsukunu wa, kpmam dem a asaka uyansa tsugbani, n uboki wa.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarada

¹ Aku n wenei kpmam kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kari ucipa a iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne. Upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, a'ene a ne kpmam yavu adawatsu a akina. ² Wa bana maku ma tagarada ma mari ubarakpi. U shamgbai n kune ku ulyaki ku ne a kushiva, ka ugula kpmam a kagida. ³ U wurangi yavu gabako. An u wurangi, aku mkpankashila n shindere n wushuki. ⁴ An mkpankashila mi n wushuki, mpa na n cigi n gita ikorongi, aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, "Sokongu ili i'ya mkpankashila n shindere mi n danai vi, kotsu vu korongu i'ya wa."

⁵ Katsumate ka zuba ki ka radagbai kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba. ⁶ Aku u tsinai n kala ka Kashila, ka kari n uma hal ubana bawu utyoku, uza da u yain zuba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n iyamba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n kushiva n ili i'ya i'ari a asuvu a le gba, ukuna u maci u da wa tonon. U da, "Kashila ka barakpa wa, aku u yain ili i'ya u fobusoi. ⁷ Shegai katsumate ka zuba ka shindere ki ka fula baci kavana ka ne, Kashila ka yan ta ili i'ya wari u sokongi hal utuwa gogo-na vi, tyoku da u tonukoi agbashi a ne, ntsumate."

⁸ Kalagatsu ka doki ka isa mu: "Wala vu ba vu wushi tagarada u da wari ubarakpi vi, u da katsumate ka zuba ka bana vi."

⁹ Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi u naka mu maku ma tagarada mi. Aku u tonuko mu, "Wusha tagarada vi vu takuma u da. Wa yankpa ta a unu u wunu yavu ishigi, shegai wa vura vu ta katsuma." ¹⁰ N wushai tagarada u da wa bana vi n takumai. U yankpa ta cika yavu ishigi a unu u va, shegai an n sodugi u da, aku u vura

* 9:16 Kakuma ka asoje ka 200,000,000.

mu katsuma. ¹¹ A tonuko mu kpam, “U kana ta vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashila ka fobusoi u yanka ama n iyamba n aletsu kau-kau, na ngono gba.”

11

Ama a re aza da a wenei ukuna vi

¹ Pini nala, a naka mu kalangu ka uratsanaka, aku Kashila ka tonuko mu, “Wala vu ba vu ratsanaka Kuwa ku Kashila n asudarakpa, vu keci kpam ama da a'ari ulya kayala pini. ² Shegai kotsu vu ratsanaka ulanga u kuwa vi wa, kpaci n naka u da de Awulawa. A ka lya ta tsugono tsu ilyuci i va hal uwoto amangare n u re.* ³ Ma suku ta ama a va ama a re aza da a revei n kami ka ukuna ki a yain kubari ku akani a mayun a va. A ka uka ta aminya a da a tsu uka adama a unamgbukatsuma, kpam a ka dansa ta akani a va a asuvu a a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260) a nala yi. ⁴ Ama a re a da a dansai akani a Kashila yi, a shamgba ta a kapala ka Asheku uza da wa lya tsugono tsu likimba gba. Alya ndanga n zayitum n re n ashampatsa a ncikalun re n da mari pini vi. ⁵ Uza wa ciga baci u ne le usan, akina a ka wuta ta a anana a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashila ka wuna uza da baci dem wa ciga u ne le usan. ⁶ A a'ayin a da a'ari uyan kubari ku akani a Kashila yi, u naka le ta ucira u da a ka fuda a ka shamkpa mini ma zuba. A wusha ta dem ucira u da a ka sava mini ma woko mpasa, kpam a zuwa usara u da u nei likimba usan. A tsu yan ta nala a'ayin a da baci dem a ka ciga a yain.

⁷ An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wuta a kadaka ka bawu kari n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lyai kaci ka le ka wuna le. ⁸ A ka asaka ta ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u da a wandamgbana Asheku a le. U da a yankai tsizagadi a isa yi “Sodom”† n “Masar.” ⁹ Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wundya ta ikyamba i le. A ka asaka uza u cidangu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi. ¹⁰ Ama a likimba gba a ka yan ta mazanga adama a ukpa u ama a re a nala yi. A ka yan ta abiki hal a suku suku atoku a le kune, kpaci nsumate n re n nala mi n zuwa ta ama a panai ikyamba cika.

¹¹ Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashila ka doki ka fulaka le kuvi ka uma. Aku a yangai a shamgbai, ama da a wene le vi a panai uwonvo cika. ¹² Nsumate n re mi n panai kalagatsu ka ucira ka wuta a zuba, ka danai, “Yuwai utuwa na!” Aku a yuwai ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

¹³ Kute-kute iyamba i gbadai n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku wasasai. Ama azu a shindere (7,000) a da a kuwai adama a ugada u iyamba vi. Aza da kpam a buwai n uma a pana ta uwonvo cika aku a nakai Kashila ka kari ndishi a zuba tsupige. ¹⁴ Upana u ikyamba u ire u kotso de, shegai u tatsu wa ta a utuwa.

Kavana ka shindere

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulai kavana ka ne, n panai alagatsu a ucira a ka dansa,
“Kashila ka tsunu n uza da u dangasai u woko Kawauwi ki, wa ta n ucira u da wa lya tsugono tsu likimba gba.

Kpam Kashila ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku.”

¹⁶ Nkoshi kamanga n ama a nishi aza da a'ari ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashila, a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala. ¹⁷ A danai,
“Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba,
uza da wari gogo-na kpam uza da wari caupa,
Tsu cikpa vu ta an va wenishike ucira u vunu,
kpam vu gita de ulya tsugono tsi.

¹⁸ Ama a likimba a'ari a ka pana ta upan u vunu cika,
shegai gogo-na a'ayin a upan u vunu a rawa de.
A'ayin a yan de a da va yanka akushe afada,

* 11:2 Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

vu *na*ka k*pa*m agbashi a vunu katsupi.
 Va *na*ka *ta* ntsumate n vunu n aza a uwulukpi a vunu katsupi.
 Va *na*ka *ta* g*ba* aza *da* a panai uwonvo u kala ka vunu katsupi,
 ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige.
 Aku vu wuna aza *da* a tsu zuwa uk*pa* a likimba.”

¹⁹ Pini nala, Kuwa ku Kashila ka *ka*ri a zuba ku kukpai, tsara a wene Akpati u Kazuwamgbani† u *da* wari pini. A rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugba*da* u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u *da* pini k*pa*m kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne k*pa*m a uwoto u *da* a'ari utadangi. Funi *da* pini a kaci ka ne u *da* wari n atala kupa n a re. ² U yan *de* evu n umatsa, k*pa*m mba*la* n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi *ta* isali cika. ³ Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu u shili u pige u *da* wari n a'aci a shindere n avana kupa. Kaci dem *ka* *ta* n maku ma funi ma ne. ⁴ Uwunja u ne u rononoi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a atala a zuba, aku u vuta*la*i a *da* a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsara u matsa baci maku mi aku u sodugu ma. ⁵ Aku u matsai kalobo, uza *da* wari n ucira u *da* wa lya tsugono tsa ama a likimba g*ba* n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fula*i* maku mi u bankai ma a asu u Kashila, tsara u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne. ⁶ Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u *da* Kashila ka fobusuko yi. Nte a ka kirana n eyi *de* hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

⁷ Kute-kute a gitai kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitai kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kana*i* dem kuvon n ele. ⁸ Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, k*pa*m a ka asa*ka* yi n atsumate a ne a shamgba *de* a zuba k*pa*m wa. ⁹ Mika'ilu n atsumate a ne a vuta*la*i ubungu vi a wutukpa yi a zuba ubana a likimba kabolo n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wari pini tun caupa vi, aya a tsu isa Kalapansi k*pa*m dem a tsu isa yi *ta* Kanangasi.* Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

¹⁰ Aku n panai kalagatsu a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai:

“Gogo-na Kashila ka tsunu ka wauwa *ta* ama a ne!

Gogo-na wa yan *ta* manyan n ucira u ne,

u lyai tsugono tyoku u magono!

Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike *ta* ucira u ne a likimba!

Adama a *da* Kalapansi ka buwa k*pa*m kushani a zuba a kapala ka Kashila wa, k*pa*m wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.

A vuta*la* *de* Kalapansi a wutukpa yi a zuba!

¹¹ Ama a tsunu a lya *ta* kaci ka ne

adama a mpasa a Maku ma Kondom mi,

n kadyanshi ka Kashila ka a yain kubari.

A pana uwonvo u *da* a ka kuwa wa.

¹² G*ba* eda aza *da* i'ari a zuba yanyi mazanga.

Shegai eda aza *da* i'ari a iyamba n a asuvu a mini ya pana *ta* ikyamba cika.

Kpaci Kalapansi ka bana *ta* a likimba a asu u *da* i'ari,

k*pa*m upan u *de* u *da* wari,

kpaci u reve *ta* a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

¹³ An ubungu vi u wenei a vuta*la* yi *de* a likimba, aku u gitai uloko uka *da* u matsai maku ma vali mi. ¹⁴ A *na*kai uka vi ashan a kajambu ka pige tsara u imkpa ubana a asu u *da* wari a mete. Nte a ka kirana n eyi *de* hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi k*pa*m

* 12:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † 12:14 Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2

wa fuda wa yanka yi ili wa. ¹⁵ Aku ubungu vi u cikpunkai uka vi mini n unā u ne yavu agatā tsarā ma purā yi. ¹⁶ Shegai iyamba i ɓangai uka vi: i kukpai unā u ne i soi mini ma ubungu u cikpai vi. ¹⁷ Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u lazai tsarā u ba u yain kuvon nā mmuku n ne n dā n buwai. Mmuku n ne mi alya aza dā a nakai udani u Kashilā karingā a tonoi kpam akani a dā Yesu wenishikei.

¹⁸ Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushivā.†

13

Kadin ka ka wutai a asuvu a kushiva

¹ A kuwene ku vā ki, n wene tā kadin ka 'yanga ka wutā a asuvu a kushivā. Ka tā n a'aci a shindere n avana kupa. Kavana dem ka tā n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu tā pini a'ala a dā a wishai Kashilā. ² Kadin ki ka rotso tā kanama, shegai adeshikpetsu a ne yavu manama ma a tsu isā biya.* Wā tā kpam n unā yavu u gabako. Ubungu vi u nakā yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono. ³ Kaci ka te ka pini a asuvu a a'aci a kadin ki ka kari n kalani ka usān u dā wari u gain u wuna yi, shegai usān vi u tanā de gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan tā majiyan ma kadin ki. ⁴ A lyakai ubungu u dā u nakai kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, “Uza wā la tyoku u kadin ka na wa! Uza wā la wa shilakanā n eyi u lyai kaci wa.”

⁵ Kashilā ka asakā tā kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, kpam dem u wishai Kashilā. U asakā yi tā u tsarā ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re. ⁶ U gitai uwishisa Kashilā. U yankai kpam kala ka Kashilā unā u cingi, n a asu u dā wari, n ama dā kpam a'ari a zuba gbā. ⁷ Kashilā ka asakā yi tā u yain kuvon n ama a ne kpam u lyai kaci ka le. Kpam dem a nakā yi tā ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gbā. ⁸ Ya dem a likimba wa lyaka yi tā kayala, shegai bamu n aza dā a'ala a le a'ari ukorongi a Tagarāda u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarāda nala vi u Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi u dā.

⁹ Uza dā wari n atsuvu a upana, u pana.

¹⁰ Uza dā baci dem Kashilā ka dangasai a ka kana, a ka kana yi tā.

Uza dā baci dem Kashilā ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi tā.

Nala wa wenike tā u kana tā ama a Kashilā a kawunku kpam a yain n upityanangu.

Kadin ka ire ka ka wutai a uyamba

¹¹ Aku n wenei kadin ka roku ka wutai a asuvu a uyamba. Wā tā n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyanshi n kalagatsu ka ubungu. ¹² Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagitā ki, kpam u yain manyan n ucun u ucira u dā kadin ka kagitā ki ka yankai manyan. N ucira u nala vi u dā u zuwai gbā uza dā baci dem wari a likimba u lyakai kadin ka kagitā ki kayala, uza dā wari n kalani ka usān u dā wari u rawai u wuna yi u dā u tanai vi. ¹³ Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gbam u zuwai akina a wutai a zuba utuwā a likimba, ama n a wundi. ¹⁴ Kashilā ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagitā ki, hal u yinsai gbā ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonuko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagitā, uza dā a'ari a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma. ¹⁵ Kashilā ka asakai kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagitā ki ka yain uma, tsarā ka dansa ka zuwa a wuna gbā uza dā baci bawu u lyaka yi kayala. ¹⁶ A matsai ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko kpam a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsari ko aza a unambi, agbashi ko aza dā bawu a'ari agbashi. ¹⁷ Ama dā a'ari n kugyan ku na alya koshi a ka tsila kpam a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko kpam lamba dā wari a kushani ku kala ka ne.

¹⁸ Ya ciga tā kakiri tsarā i reve lamba u kadin vi! Uza dā wari n kakiri cika wa reve tā u dā. Lamba u ne vi u dā amangatawanteli n amangatatsu n u teli (666), kpam wā tā a kushani ku vuma u roku.

† 12:18 Itagarāda i Kashilā i roku i zuwa tā idani i na yi a makpandā ma 17, i roku tani a 18. I roku kpam a masala ma 13:1 ma a zuwai i'ya. * 13:2 Adeshikpetsu a biya a gbonguro tā, kpam a'ā tā n tsileme n akulukpatsu a bululu.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ari kushani n eyi. Ama a nala yi alya aza da a'ari n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le. ² N panai kalagatsu ka roku ka dansa a zuba. Kalagatsu ki ka ta yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa ko kpam yavu mawura ma makpankashila. Yavu mawura ma ama ushani aza da a ka keme molo. ³ Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, kabolo n ili i uma i nishi yi, na nkoshi mi. A ka shipa ushipa u savu u da bawu uza wa fuda wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gba, alya aza da a wutukpai koshi. ⁴ Alya aza da a kana kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a da a'ari uwulukpi. A tono ta Maku ma Kondom mi a asu u da dem u banai. Ele ama a Kashila a da n Maku ma Kondom mi; a'a ta tyoku u ilimaci i kagita i'ya a nakai Kashila. ⁵ A tsu yan kaban wa, kpam a'a n unyushi wa.

Atsumate a zuba a tatsu

⁶ Aku kpam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa ta akani a Kadyanshi ka Shinga a da bawu a'ari n utyoku a asu u ama da a'ari a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama. ⁷ U yain kadyanshi n ucira, "U kana ta i wenike Kashila karinga, kpam i dansa tyoku da wari n tsupige. Kpaci a'ayin a yan de a da wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karinga, adama a da aya u yain zuba n iyamba, n kushiva, n a'eshi a mini."

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpai a zuba tyoku ka kagita ki n ka dansi, "Ilyuci i Babila i pige i rukpa de! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa ta iyamba dem i wokoi n icadi. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne."

⁹⁻¹⁰ Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salasi, "Gba ama da a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'a ta n kugyan ku kadin ki a acen a le ko kpam a akere a le. Kashila ka zuwa le ta a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashila n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le ta a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a da a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom. ¹¹ Akina a da a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le ta hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a da a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne kpam a'ari n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu." ¹² Gba ili i'ya ili i na yi ya tono i'ya, u kana ta ama a Kashila a kawunku. Alya ama da a tonoi udani u Kashila kpam a tonoi Yesu mayun.

¹³ Aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, "Korongu na: Eda aza a mazanga a da, aza da ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuwa a asuvu a utono u Asheku!"

Aku Kulu ki ku wushuki, "Mayun da, a ka wunvuga ta a manyan ma a yain, kpam alabari a manyan ma shinga ma le ma tono le ta."

Ukana u likimba

¹⁴ Aku n webelei n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza da u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wa ta n funi u zinariya a kaci ka ne kpam wa bana makanatsu ma kulya a kukere ku ne. ¹⁵ Aku katsumate ka roku ka wutai a asuvu a Kuwa ku Kashila ka salakai uza da wari ndishi a kalishi ki n kalagatsu ka pige, u danai, "Gita ukana n makanatsu ma vun. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe de, kpam a'ayin a da gai na vi a da a ka bolomgono i'ya." ¹⁶ Aku uza da wari ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

¹⁷ N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wutai a Kuwa ku Kashila a zuba, ka ta n makanatsu ma kulya cika. ¹⁸ Katsumate ka tatsu uza da wari n ucira a kaci ka akina, u wutai a asudarakpa. Katsumate ka na ki ka isai katsumate ka ire ki u danai, "Bidya makanatsu ma vun u bolomgono ilimaci i atyaci a cinwi a likimba, kpaci ilimaci i

* 14:1 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

le i gewe de.” ¹⁹ Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U bolomgbonoi ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u da a ka pishisa i'ya. Tyoku da upan u Kashila wari u da gai la vi. ²⁰ Ilimaci i atyaci yi a pisha ta i'ya a ulanga u ilyuci, kpam mpasa n wotsongi n wutai a asu u da a ka pishisa vi yavu agata a da a rawai mel amangatawanre (200) kpam kadaka ka agata ki ka rawa ta udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka bana usara u shindere u makorishi. Kashila ka kotso baci uyan ama mavura n usara u shindere u na vi, wa asaka ta upana upan. ² N wenei ili i'ya i rotsoi kushiva ka ka lada yavu madubu kasatari n akina. Kpam n wene ta aza da a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata, kadin ka lamba wari kushani ku kala ka ne. Ama yi a shamgbai a ikengi i kushiva, ya dem wa bana molo u da Kashila ka naka yi. ³ A shipai ushipa u da Musa kagbashi ka Kashila u shipai n ushipa u da Maku ma Kondom ma shipai, a danai,

“Avu Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba,
vu yan ta manyan ma pige ma pige,
ma ma zuwa majiyan.

Vu lyai tsugono tsu ama gba.

Ili i'ya vu yain gba mayun da kpam i lobono ta.

⁴ Ama gba a ka naka vu ta tsupige, Magono ma Zuba!

Ama gba a ka dana ta, ‘Vu gbonguro ta cika kpam va ta n ucira.

Vuma wa la uwulukpi wa, she avu.

Ama a likimba gba a tuwa ta a lyaka vu kayala.

Ya dem wene ta manyan ma maci ma vu yain.’ ”

⁵⁻⁶ N wenei kpam pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza da a ka bana usara u shindere vi a wutai asuvu Asu u Uwulukpi† a Kuwa ku Kashila. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka lada, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ⁷ Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u nakasai atsumate a shindere yi abelu a zinariya a da a'ari ushadangi n mavura ma Kashila, uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku. ⁸ Aku Kuwa ku Kashila ki ku shadangi n kanga ka ka wutai asu u tsupige tsu Kashila n ucira u ne. Uza wa la wa fuda wa uwa pini wa, she usara u shindere u da atsumate a shindere yi a tukoi u kotso.

16

Abelu a upan u Kashila

¹ Aku n panai kalagatsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonukoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsalasa abelu a shindere a upan u Kashila a likimba.” ² Katsumate ka zuba ka kagita ka ba ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a likimba. Aku agalama a tadasai a ikyamba i aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da a gbashikai kameli ka ne.

³ Katsumate ka zuba ka ire ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kushiva, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gba ili i uma i kushiva yi i kuwai.

⁴ Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a agata n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa. ⁵ N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai,

“Ada Kashila Uza u Uwulukpi.

Ada Kashila uza da vari gogo-na kpam va ta pini tun caupa!

Dere da an va yanka likimba afada naha.

⁶ Ama a cingi a zuwa ta mpasa m ama na nsumate n vunu n yeni.

Adama a nala vu naka le de mpasa a soi n da n wokoi katsupi ka malen ma manyan ma le.

Ili i'ya i gain a tsasa i'ya a ka tsasa.”

⁷ Aku kpam n panai kalagatsu ka wutaḡi a asudarakpa n ka dansi: “Eye, Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, mayun da kpam dere da tyoku da vu yain ama a cingi mavura.”

⁸ Katsumate ka zuba ka nishi ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kaara, aku Kashila ka asakai ka runukpa ama n akina a ne. ⁹ Usudugbi u pige u runukpai ama gba, aku a wishai kala ka Kashila uza da suki usara u na vi gba. Shegai a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le a cikpala tsupige tsu ne.

¹⁰⁻¹¹ Katsumate ka zuba ka tawun ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u da wa lya tsugono tsi u wokoi n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba na mbala ma agalama. Shegai a wishai Kashila ka Zuba a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le.

¹² Katsumate ka zuba ka teli ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne agata a pige a Yufiriti aku mini mi ma wumkpai. Nala gitā tā tsara a fobusuko ngono n kasana ure u da a ka tuwa n asoje a le. ¹³ Aku n wenei pini ityoni i cingi i tatsu i'ya i rotsoi apodo. A ka wuta a unā u ubungu, n a unā u kadin ka kagita, n a unā u kadin ka ire ki uza da wari matsumate ma kaban. ¹⁴ Ityoni i cingi i na yi i'a tā n ucira u da a ka yan ikunesavu. A bana tā a asu u ngono n likimba gba a bolomgbono le a yain kuvon n Kashila Uza u Ucira Gba a kain ka pige ka wa yan ama afada.

¹⁵ Asheku a danai, “Kiranai ma tuwa tā tyoku da kaboki ka tsu tuwa bawu uza revei. Kashila ka zuwuka tā uza da bawu wari alavu kpam wari ufobusi n aminya a ne tsara u rongo ukyawunsa kataba wa unā u shinga, kpam wa pana uwono u ama wa a ka wundya yi baci.

¹⁶ Ityoni yi i bolomgbonoi ngono mi asu u te a asu u da a ka isa Aramagado n Tsiyahuda.

¹⁷ Katsumate ka zuba ka shindere ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a uwule, aku kalagatsu ka pige ka wutaḡi asuvu a Kuwa ku Kashila a karatsu ka tsugono ka danai, “N kotsu de ko ndya wa.” ¹⁸ Aku a rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugbaḡa u iyamba u pige u da u wurai i'ya a'ari a yansai an ama a'ari a likimba. ¹⁹ Ugbaḡa u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i Babila abon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wasasai gba gba. Kashila ka cibai inyushi i Babila gba aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako ma ne; wata, upan u pige u ne. ²⁰ An iyamba i gbaḡai nala, aku gba iyamba i mere ma mini na nsasa a puwain. ²¹ Mini ma atala ma pige* ma araji a le a rawai uratsanaka evu n amangatawun (100) ma rukpusai a zuba u ama. Adama a nala ama a wishai Kashila, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

¹ Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere yi ka tuwai ara va aku ka danai, “Tuwa na n wenike vu tyoku da a ka yanka kashankala ka ya dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u da agata a'ari ushani. ² Ngono n likimba n vakusu tā n eyi, kpam ire i unamba u uwono u ne tyoku u mara ma ma makai ya dem a likimba da i'ari.”

³ Kpam asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka pura mu ubana a mete. Pini de n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpayaya. A korongi inyashi i Kashila a ikyamba i ne gba, kpam wa tā n a'aci a shindere n avana kupa. ⁴ Uka vi u ukai aminya a tsugono a da a'ari n ushili u galura n san kpayaya. Kpam dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebeḡ icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u banai mako ma a yain n zinariya ushadangi n ili i icadi; wata, ili i icadi n ashinda a tsishankala tsu ne. ⁵ A korongi kala ka kari n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, “Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza da u gitai ili i icadi gba a likimba.”

* 16:21 Arajai a mini ma atala mi a rawa tā araji a kakpakpa ka siminti.

⁶ Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpasa m ama a Kashilā, aza dā a wunai adama a dā a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan. ⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, “Ndya i zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu t̄a ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwai uza u a'aci a shindere n avana kupa vi. ⁸ Kadin ka vu wenei na vi wari t̄a n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga dā wa ciga u wut̄a asuvu a kad̄ak̄a ka bawu kari n utyoku aku u bana asu u dā a ka wacinsa yi. Ama dā a'ari a likimba, aza dā bawu Kashilā ka korongi a'ala a le a Tagarāda u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan t̄a majiyan a webele baci kadin ki. Wari t̄a n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono t̄a kpm.

⁹ “Va ciga t̄a katakasuvu n kakiri tsarā vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agalalā a dā asu u dā uka vi wari ndishi. A'aci yi ngono n shindere n dā dem. ¹⁰ Ngono n tawun n rukp̄a dē, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpm ma shindere mi kotsu ma tuwā wa. Shegai tsugono tsu ne tsa bar̄akp̄a wa. ¹¹ Kadin ka kari n uma caupa vi kpm gogo-na u kuwai vi, aya magono ma kulla. Wā t̄a tyoku ngono n shindere mi, kpm a asu u uwacinsa u dā wa bana.

¹² “Avana kupa a dā vu wenei vi, ngono kupa n dā bawu n gitai ulya tsugono n dā, shegai a ka wusha t̄a ucira u dā a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulapa u uwule u te kabolo n kadin ki. ¹³ Gbā a ka wushuku t̄a a nak̄a yi ucira n tsugono tsu le. ¹⁴ A ka yan t̄a kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya t̄a ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gbā, kpm Magono ma a zuba u ngono gbā. Ama a ne a dā u isa kpm u dangasai a ka tono yi t̄a kain dem.”

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Agatā a dā vu wenishei nala vi; wata, a asu u dā kashankala ki kari ndishi, ama a dā n kakumā ka ama n iyamba n aletsu. ¹⁶ Kpm avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo t̄a kashankala ki. A ka wusa yi t̄a gbā ili i'ya wari n i'ya, aku a asak̄a yi kataba. A ka karasa t̄a ikyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gbā. ¹⁷ Ngono kupa mi ma yan t̄a nala kpaci Kashilā ka ka zuwai gbā afobi a ne a shadangu. Adama a nala a ka wushuku t̄a a nak̄a kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka nak̄a t̄a kadin ki karinga hal she Kashilā ka zuwa afobi a ne a shadangu. ¹⁸ Uka dā vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gbā.”

18

A wacinsai Babila

¹ An kuwene ku uka dā u kumbai kadin ki ku wurai, n wene t̄a katsumate ka zuba ka roku ka cipā a iyamba. Wā t̄a n ucira cika, aku katyashi ka ka laḍa ka ka wutusā ara ne ka wakanai likimba. ² U salai n kalagatsu ka ucira:

“Ilyuci i pige i Babila i wasā dē.

Ama a'ā kpm pini wa,

shegai ityoni i cingi kau-kau i ashindā i'ya i'ari pini.

Gbā nnu ma ashindā mā t̄a pini.

³ Gbā iyamba i so t̄a marā ma ne,

adama a dā u lai uciga tsishankala.

Ngono n likimba n yan t̄a tsishankala n eyi,

kpm gbā aza a tsilaga a tsarā t̄a ikebe ushani

adama a dā u la t̄a uciga ili i shinga i shinga.”

⁴ Aku n panai kalagatsu ka roku a zuba ka danai:

“Wutai pini a ilyuci i nala yi, ama a va,

kotsu i yain unyushi u cingi tyoku dā u yain wa,

kotsu kpm i wushi mavura ma wa wusha wa.

⁵ Unyushi u ne u yan t̄a kazana ka ka rawai a zuba,

Kashilā kpm ka asansa n ili i cingi i'ya u yansai wa.

⁶ Yankai Babila dem tyoku dā u yankai aza roku.

I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure.
I fobusuko yi mara ma ma rawai ucira kure
tyoku da u fobusukoi aza roku.

⁷ U naka ta kaci ka ne tsupige cika
u tsarai kpam gba ili i'ya wa ciga.
I naka yi upana u ikyamba n unamgbukatsuma cika.
U yanka ta kaci ka ne aradi, u danai,
'Mpa na n dusuki,
mpa uka da wa lya tsugono.
Mari n vali da wa kuwa mu wa,
adama a nala ma saka yi wa.'

⁸ Adama a da uka vi u yain aradi nala,
wa barakpa wa,
Kashila ka yan yi ta mavura n mabala,
n ukpa u ama a ne, n kambulu.
Akina a ka lya yi ta,
kpaci Kashila, uza da u yanka yi afada,
wa ta n ucira cika."

⁹ "Ngono n da a yain tsishankala kpam a pecei utsari u ne, a ka wene ta kanga ka ukana
u akina a da a ka lya yi, aku a sai a namgba katsuma adama a nala yi. ¹⁰ A shamgbai a
mbari, kpaci a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem
wa. A danai,

"Upana u ikyamba!
Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi,
ilyuci i pige i Babila,
kpaci mavura ma vunu ma tuwa ta
a asuvu a ulapa u uwule u te!'

¹¹ "Kpam aza a tsilaga a likimba a ka sa ta a namgba katsuma adama a ne, kpaci gogo-na
ko uza wa la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa. ¹² Ili i'ya a ka dengishe vi i'ya zinariya, n
azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A ka tsara kpam katsili ka aminya a da a lai tsugbere
tsulobo, n aminya a mini ma galura n san kpayaya wa. A ka tsara uza da wa tsila ndanga
n da mari n magulani ma shinga, n ili i'ya a yain n a'anga a karon, na ndanga ma ikebe
wa. Nala dem n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma. ¹³ A ka tsara uza da
wa tsila ili i magulani i kusan,* n ili i magulani i urunukpa, n i kusugburu wa. Nala dem
n mini ma cinwi, n manivi, n kira, n ilya. Hal n anaka, na ncon, n adoki, na nringongo
ma adoki ma ucanka ucanga a ka tsara katsili wa. Nala dem a ka tsara katsili ka agbashi,
n ama da a kanai a asu u kuvon wa.

¹⁴ "Aza a tsilaga yi a tonuko yi,
" 'Gba ili i'ya vari vu zuwukai a'eshi yi i kotso de,
kpam gba ili i'ya i lobonuso vu vi i puwan de,
vu buwa kpam utsara i'ya wa!'

¹⁵ "Aza a tsilaga a ne, aza da a yain utsari a asu u dengishike yi ili i nala yi, a ka shamgba
ta a mbari, adama a da a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u
tsara le dem wa. A ka sa ta a namgba katsuma. ¹⁶ A ka dana ta,

"Upana u ikyamba!
Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
Wari u tsu uka ta aminya a ikebe
a da a'ari n mini ma galura n san kpayaya.
U uka ta dem ikali i icanga i zinariya,
n atali a ikebe† icun kau-kau!

* 18:13 A asuvu a ili i magulani yi, a bolomgbono ta pini n mar, n furankinsen. Ili i te i'ya n ili
i'ya arevi a tukoi Yesu kune a'ayin a da a matsa yi.

¹⁷ A asuvu a ulapa u uwule u te u da a nangasai gba utsari u ne!

“Atigiṛ a a'atsu a pige n ayain a manyan a le kabolo n aza a nwalu a mini yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangasa pini a a'atsu yi a ka shamgba ta a mbari. ¹⁸ A ka sa ta cika an a wenei kanga ka ukana u akina ka kari yi ulya vi, 'Kotsu a'ari a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!

¹⁹ “A ka polusuko ta a'aci a le kabuta tsara a wenike unamgbukatsuma u le. Kpam a ka dana ta:

“Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Tsu yan ta utsari adama a udukuyan u ne.

Kpam gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gba u puwan de.’

²⁰ Eda aza da i'ari a zuba yanyi ipeli,

i yain kpam mazanga,

kpaci Kashila ka wacinsa de Babila.

Ama a Kashila kabolo n asuki

n aza da a tsu dansa akani a Kashila

a ka yan ta mazanga.

Kpaci Kashila ka kidaga de Babila ugana

adama a ili i cingi i'ya u yansa da.”

²¹ Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu wurika kira, aku u vutala ka a kushiva, u salai:

“Babila, avu ilyuci i ucira,

tyoku da Kashila ka wacinsa vu n ucira da na

tyoku da n vutala katali ka na ki!

Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpam wa.

²² Ama a ka doku a ka pana a kemi kpam molo wa,

ko ashipi, ko kpam ama a fulusa avula n igbali wa.

Uza wa doku wa yan kpam manyan a asuvu a vunu wa.

Uza wa doku wa pana mawura ma kira kpam wa.

²³ Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalu a asuvu a vunu kpam wa.

Uza wa doku wa pana kpam kalagatsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.

Aza a tsilaga a vunu alya a'ari a lakai ucira a asuvu a likimba naha.

Tsuboci tsu vunu tsu yinsa ta ama a likimba gba.

²⁴ Kashila ka yanka ta Babila mavura

kpaci ilyuci yi i wuna ta aza da a dansai akani a Kashila,

n aza da a'ari ama a Kashila.

Mayun da, Babila wuna ta ama a likimba ukyawan.”

19

Ama da a'ari a zuba a cikpalai Kashila

¹ An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyanshi, aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba, a ka salasa:

“Cikpalai Kashila!

Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashila ka tsunu i'ya!

² Mayun da kpam dere da tyoku da u tsu yan ama a cingi afada.

U yawunsa de tyoku da wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura,

uza da u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u da a yain tsishankala n eyi.

Kashila ka tsupa yi ta kpaci u wuna ta agbashi a ne.”

³ Aku a doki a salai:

“Cikpalai Kashila!

Kanga ka ukana u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yanga ta a zuba hal ubana bawu utyoku!”

⁴ Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kudangi a lyakai Kashila kayala, uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, "Ami! Cikpalai Kashila!"

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

⁵ Aku n panai uza roku wa isa pini a karatsu ka tsugono ki, u danai, "Gba ama, azapige n aza da bawu a'ari azapige. Aza da ya lyaka Kashila kayala, danai, 'Tsu naka vu ta tsupige.' "

⁶ Aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba a ka salasa yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa kpm yavu mawura ma makpankashila ma pige. N panaka le a ka dansa:

"Cikpalai Kashila!

Kpaci Magono ma Zuba Kashila

Uza u Ucira Gba aya Magono!

⁷ Tsu yanyi ipeli n mazanga.

Tsu cikpalai tsupige tsu ne.

Kpaci a'ayin a da a ka yan iyolo i

Maku ma Kondom mi a rawa de.

Ukasavu vi u fobuso de

kaci ka ne adama a iyolo yi.

⁸ Kashila ka naka yi ta aminya a pun,

a da a lai aminya a tsugbere,

a da a'ari sarara kpm a ka lada."

(Aminya yi a da ili i shinga i'ya ama a Kashila a ka yansa.)

⁹ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Korongu na: Kashila ka zuwuka ta gba uza da baci dem a libanai a asu u abiki a iyolo i Maku ma Kondom mi una u shinga." Katsumate ka zuba ki ka danai kpm, "Ili i'ya Kashila ka dansai na vi mayun da."

¹⁰ Aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsara n lyaka yi kayala, shegai u tonuko mu, "A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu n tyoku u Atoni a da a buwai, n gba aza da a kana ukuna u mayun u da Yesu todugboi. Cikpalai Kashila!"

Ukuna u mayun u da Yesu todugboi vi u da u tsu zuwa ama a dansa akani a Kashila.

Uza da u yuwai kadoki ka eri

¹¹ Aku n wenei zuba kukpai, n wenei kadoki ka eri kari kushani pini. Uza da u yuwai ka vi kala ka yi Uza u Maci n Uza u Mayun. U tsu yan ta afada a ne dere, kuvon kpm dere.

¹² A'eshi a ne a ka lada yavu akina, aku u ukai ifuni ushani a kaci ka ne. A korongu ta kala ka ne a ikyamba i ne, shegai aya koshi u revei ka. ¹³ U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mpasa. Kala ka ne ka, "Udani u Kashila." ¹⁴ Asoje a zuba a yuwusai adoki a eri a ka tono yi. A ukusai aminya a pun a da a lai aminya a tsugbere, a da a'ari sarara. ¹⁵ Burundu u kulya u wutai a una u ne, kpm n u da wa yan manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya ta tsugono tsu le n kalangu ka urim. Wa wenike ta upan u pige u Kashila Uza u Ucira Gba a asu u upisha cinwi a kadaka ka upishisa mini ma cinwi. ¹⁶ A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai maguta ma ne a yain ikorongi i na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

¹⁷ Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara. U salakai gba asakali a da a ka imkpusa a zuba n kalagatsu ka ucira, u danai: "Tuwai! Bolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki ushani i'ya Kashila ka tuwa ka fobusuko da! ¹⁸ Tuwai! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kabolo n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwai! Takumai ikyamba i ama gba: agbashi n aza da bawu a'ari agbashi, azapige n aza da bawu a'ari azapige!"

¹⁹ Aku n wenei kadin na ngono n likimba gba, kabolo n asoje a le, a bolomgbonoi tsara a yain kuvon n uza da u yuwai a zuba u kadoki ki n asoje a ne dem. ²⁰ Aku a kana kadin ki kabolo n matsumate ma kaban uza da u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa ta ikunesavu

i nala yi tsarā u yinsā aza dā a'ari n kugyan ku kadin ki, aza dā kpam a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kaḅan mi a vutaḷa le tā n uma u le pini a kushiva ku akina ka kari urāna n akina a eri. ²¹ Uza dā u yuwai kadoki ki u wunusai asoje a le gba n burundu dā wari a uwutusa a unā u ne. Aku gba asakali yi a takumai ikyamba i le a cuwusai hal ucuwi u leje le.

20

Ayen kazu (1,000)

¹ An uza dā u yuwai kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kaḅan n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kari ucipa a iyamba, ubani n makukupunki ma kaḅaka ka bawu kari n utyoku n ikani i araji a kukere ku ne. ²⁻³ Katsumate ka zuba ki ka kanai ubungu vi; wata, kali ka nala ka kari tun caupa vi ka a tsu isa Kalapansi ko kpam Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutaḷa yi a kaḅaka ka bawu kari n utyoku. N makukupunki ma wa ḅana a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kaḅaka vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsarā ko uza u kukpa wa. Kalapansi ki ka rongo tā pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsā kpam ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wura baci, katsumate ki ka asaka yi tā ve a'ayin kenu.

⁴ Aku n wenei aratsu a tsugono, kpam aza dā a'ari ndishi pini a zuba le alya ama dā Kashila ka nakai ucira u dā a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza dā atokulalu a kidasai a'aci a le adama a dā a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashila. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpam a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gonoi a yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kaḅolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu. ⁵ A'ayin a kagita a dā pa vi a dā Kashila ka 'yangasa akushe a ukpa. (Akushe a dā a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a dā ayen kazu yi a kotsoi.) ⁶ Aza dā Kashila ka 'yangasai a ukpa a'ayin a nala yi a yan tā ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushiva ku akina wa; wata, ukpa u ire u dā la vi. Shegai a ka gbashika tā Kashila n Kawauwi ka u dangasai tyoku u adarakpi, kpam a ka lya tā tsugono kaḅolo n eyi hal ayen kazu.

Kashila ka lyai kaci ka Kanangasi

⁷⁻⁸ An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka asakai Kanangasi a asu u dā a'ari a sira yi caupa vi, wa wuta tā u yinsā iyamba n aza dā a wacuwai a asuvu a likimba gba. Iyamba i nala yi i'ya a ka isa Gogu n Magogu. Wa tuko le tā a asu u te a asu u dā a ka yan kuvon. A ka yan tā ushani cika hal gban ko uza wa fuda wa kece le wa. ⁹ A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u dā ama a Kashila a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shegai akina a wutai a zuba a wacinsa le. ¹⁰ A'ari a vutaḷa dē kadin ki n matsumate ma kaḅan mi a kushiva ku akina ka kari urāna n akina a eri, aku a vutaḷai kpam pini Kalapansi, uza dā u yinsai ama a na yi gba. Akina yi a ka zuwa le tā a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

¹¹ N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza dā wari ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwain kpam ko uza u doku u wene le wa. ¹² N wene tā kpam gba ama dā a kuwusai a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kukpai itagarada i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kukpai kpam tagarada roku; wata, Tagarada u Aza a Uma. A yanka tā akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain, tyoku dā a korongi pini a itagarada yi. ¹³ Aza dā a kuwai a kushiva a banai dem tsarā Kashila ka yanka le afada. Ukpa n Asu u Akushe a tukusoi ama dā a'ari ara le, aku Kashila ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain. ¹⁴ A vutaḷai Ukpa n Asu u Akushe a kushiva ku akina. (Kushiva ku akina ku nala ki ka ukpa u ire.) ¹⁵ Aku a vutaḷai ama a kushiva ku akina ki; wata, uza dā baci dem kala ka ne bawu kari ukorongi a asuvu a Tagarada u Aza a Uma.

* 20:2-3 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

21

Zuba u savu n likimba u savu

¹ An n kotsoi uwene kuwene ka Kashilā ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagitā n likimba u kagitā a puwain, kpam kushivā ku buwa wa, ko kenu. ² N wenei kpam ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashilā ka suki; wata, Urishelima u savu, u wutai a zuba wa cipā a iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka dā u ukai aminya a iyolo a ne dā wari, kpam u fobusoi u gawunsa n vali u ne. ³ Aku n panai kalagatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, “Gogo-na kuwa ku Kashilā k̄a t̄a n ama! Wa rongo t̄a n ele, kpam a ka woko t̄a ama a ne. Kashilā n kaci ka ne wa rongo t̄a n ele kpam wa woko t̄a Kashilā ka le. ⁴ Wa yansasa t̄a meshi ma le gbā. Ko uza wa kuwā kpam wa. Uza wa namgba kpam katsumā wa, ko u sai ko kpam u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotso dē.

⁵ Uza dā wari ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, “Webele! Ma gonusuko ko ndya wa i savu!” Aku n tonuko mu, “Korongu na, kpaci idani i na yi mayun dā kpam a ka wushuku t̄a n i'ya.”

⁶ Kpam dem u dana t̄a, “N yan dē gbā ili i na yi! “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagitā mpa dem Makorishi. Ma nakā t̄a aza dā a ka pana kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka nakā uma gbani, bawu a tsupai ko i te. ⁷ Gbā aza dā baci dem a lyai kaci a ka wusha t̄a ili i na yi gbā: Ma woko t̄a Kashilā ka le, kpam a ka woko t̄a mmuku n vā. ⁸ Shegai gbā ama a na yi; wata, aza dā a kpadai ukawunku adama a uwonvo, n aza dā a asakai upityanangu nā mpa katsupi ka le ka kushivā ku akina ka kari urāna n akina a eri. A ka tsupa t̄a dem aza dā a nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza dā a ka gbashika ameli, n aza a kaaban, asu u le u dā kushivā ku akina ka kari urāna n akina a eri. Ukpa u ire u dā la vi.

Urishelima u Savu

⁹ Katsumate ka zuba ka tuwai ka tonuko mu, “Tuwa n wenike vu makere ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi.” (Katsumate ka zuba ka na ki uza u te dā a asuvu atsumate a shindere a dā a'ari n abelu a shindere a usara u shindere u dā a yain a makorishi.) ¹⁰ Kulu ku Kashilā ku tonoi nā mpa, aku katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugadi. Aku u wenike mu Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashilā ka suki, i wutai a zuba ya cipā a iyamba. ¹¹ I shadangi n tsupige tsu Kashilā kpam ya lada n katyashi ka shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe† cika a dā a'ari sarara yavu madubu ma ma wundyamgbana. ¹² Kasaga ka kari n ugbami ka ugadi cika ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpam utsutsu dem katsumate ka zuba ka pini ka wundya u dā. A itsutsu yi a korongu t̄a pini a'ala a agali a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te. ¹³ Kabon dem k̄a t̄a n itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gadi, itsutsu i tatsu a daka, i tatsu kpam a kalivi. ¹⁴ Kasaga ka ilyuci ki k̄a t̄a n atali kupa n a re a kami, katali dem a korongu t̄a pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku ma Kondom mi.

¹⁵ Katsumate ka zuba ka ka dansa nā mpa vi ka banai kalangu ka zinariya. Ka wa ratsanaka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki. ¹⁶ An u ratsanakai, u wenei i'ya yavu akpati dā ugadi n upeti n akumgbi a ne a'ari derere. Uratsanaka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawantawun (1,500) u dā. * ¹⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka ratsanakai kasaga ki, n uratsanaka u tsunu, upeti u ne u rawa t̄a udeshe amangatawanre n kupa n u teli (216). ¹⁸ N atali a dā a ka lada san n mini ma avuku a dā a makai kasaga ki. Gbā ili i'ya i'ari a ilyuci yi n zinariya dā wari sarara cika hal wa lada yavu madubu ma ma wundyamgbana dā a yain i'ya. ¹⁹⁻²⁰ Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem k̄a t̄a kau kpam ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku a shili a dā, a roku tani mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpam mini ma lima icun i mabucu ma ivashi i

* 21:16 Ugadi u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa t̄a nwalu ma ukyawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi.

akaryabi.† ²¹ Itsutsu kupa n i re yi ityali i ikebe† i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u da a yankai u da. Ure u pige u ilyuci vi n zinariya u da wari sarara katyashi ka ne ka lada yavu madubu ma ma wundyamgbana ka da a yankai u da.

²² N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba n Maku ma Kondom alya kuwa ku ulya kayala ku ne. ²³ Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a naka katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu Kashila tsa tsa lada pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu. ²⁴ Gba ama a likimba a rongo ta pini a katyashi ka ka lada pini a ilyuci yi. Kpam ngono ma tukuso ta utsari u le pini. ²⁵ Itsutsu i ilyuci yi ukukpi u da ya rongo kain dem. A ka gidaku i'ya wa, kpaci kayin ka pini asu vi wa. ²⁶ Ama a ka tukuso ta pini gba ili i shinga n i karinga pini a ilyuci i pige yi. ²⁷ Ili i cingi i'a la i'ya a ka asaka i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza da baci dem u yain ili i uwono, ko kaban a ka asaka yi u uwa pini wa, shegai aza da a korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma u da Maku ma Kondom mari n u da.

22

Agata a da a tsu naka uma

¹ An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpam u wenike mu agata a da a'ari n mini ma ma tsu naka uma. A ka lada cika yavu madubu ma ma wundyamgbana ka. A gitai uyene a karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi. ² Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Ndanga n da n tsu matsa mmuku n da n tsu naka uma n gbonguroi pini a apashi a re gba a agata yi. Kayen dem a tsu matsa ta ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka ta avuku a le aguma a tanasa mballa. ³ Ili i'a la i'ya Kashila ka yankai una u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpam agbashi a ne a ka gbashika yi ta. ⁴ A ka wene ta upetiwa'eshi u Kashila n kala ka ne ukorongi a acen a le. ⁵ A ka doku a yain kayin kpam wa. A ka ciga kpam katyashi ka macikalu ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila ka naka le ta katyashi. Kpam a ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku.

Utuwa u Yesu

⁶ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Idani i na yi mayun da, a wushuku kpam n i'ya. Magono ma Zuba Kashila uza da u nakai Kulu Keri ku ne a asu u ntsumate, u suku ta katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwa ya gita gogo."

⁷ Yesu danai, "Panai na! Ma ta a utuwa gogo. Tagarada u na u dana ta ili i'ya ya gita gogo-na n ubana a kapala. Kashila ka zuwuka ta aza da a tonoi u da una u shinga."

⁸ Mpa Yahaya, uza da n panai kpam n wenei gba ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gba tsara n lyaka yi kayala. ⁹ Shegai u tonuko mu, "A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu ntsumate, kpam n gba ama da a wenei karinga ka idani i tagarada u na vi. Lyaka Kashila kayala!"

¹⁰ Aku u tonuko mu kpam, "Kotsu vu kimbali ili i'ya a danai a tagarada na vi a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala wa. A'ayin a da ili i na yi ya gita a ka rawa de gogo. ¹¹ Asaka gba aza da a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza da kpam a ka yansa ili i icadi a rongo uyansa i'ya. Aza da kpam a ka yansa ili i shinga, a rongo uyansa ili i'ya i'ari i shinga, aza da kpam a'ari uwulukpi a suma uyansa tsicingi."

¹² Yesu doki u danai, "Panai na! Ma ta a utuwa gogo. Ma ta a utuwa n tsupa ko kpam n yanka gba ama mavura a ili i'ya a yansai. ¹³ "Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpam Uza u Utyoku.

† 21:19-20 Atali kupa n a re yi, katali dem ka ta n kala ka ne: ka kagita ka jasper, aku safiru, n agatu n zumurudu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

¹⁴ “Kashilā ka zuwuka t̄a aza d̄a a zai ntogo n le sarara unā shinga, kpam adama a nala, a ka fudā t̄a a ka lya ilimaci i ndāngā n d̄a n tsu nākā uma kpam a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi. ¹⁵ Shegai a ka bishinka t̄a ama a na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza d̄a a gonukoi kaci ka le n ashindā adama a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a uyansa tsishankala. A ka bishinka t̄a dem aza a magalākā, n aza d̄a a ka lyasāka ameli kayala, n gbā aza d̄a a tsu dansa kaḅan.

¹⁶ “Mpa Yesu, n suku t̄a katsumate ka zuba ka vā ka nākā d̄a akani a na yi a a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Katala ka Kpasani.”

¹⁷ Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuwā!” Uza d̄a baci u panai akani a na yi asākā u dana, “Tuwā!” Uza d̄a baci wa pana kakuli u tuwā, uza d̄a baci dem wa ciga, asākā u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

¹⁸ Mpa Yahaya d̄a ma rono atsuvu a uza d̄a baci dem wa pana akani a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na, kpam n i'ya ya tuwā ya gitā a kapala i'ya n korongi a tagarāda u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi, Kashilā ka doku yi t̄a dem mavura ma ne. Wa yanka yi t̄a mavura n usara u shindere u d̄a n yain kadyanshi ka le pini a tagarāda u na vi. ¹⁹ Kpam uza u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashilā ka bishinka yi t̄a utsarā unā u shinga u d̄a a dansai a tagarāda na vi. Kashilā kpam ka bishinka yi t̄a ulya ilimaci i madāngā ma unākā uma, kpam wa asākā vuma u nala vi u rongo a ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.

²⁰ Yesu, uza d̄a u danai ili i na yi mayun d̄a, u dana t̄a, “Mayun d̄a, mā t̄a a utuwā gogo.” Ami. Tuwā, Yesu Asheku!

²¹ Asākā Yesu Asheku u wenike gbā d̄e ukuna u shinga u pige u ne. Ami.